

విషయ సూచిక

విరాటపర్వము ప్రథమాశ్వాసము

పుట.

కృతినిర్మాణ ప్రస్తావన	I
కథాప్రారంభము	4
ధృమ్యుడు పాండవుల నూరార్చుట	6
పాంచాలీపాండవులు దమ మెలంగవలయుపనుల నిశ్చయించుకొనుట	7
ధృమ్యుడు పాండవులకు సేవాధర్మంబు లెఱింగించుట	12
పాండవులు పాంచాలితోడ విరాటనగరంబునకు బయలుదేలుట	14
పాండవులు దమయాయుధంబుల శమివృక్షమునఁ బెట్టుట	16
ధర్మరాజు సన్న్యాసివేషమున విరటుఁ గొల్వవచ్చుట	18
భీముడు వంటలవాడై విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట	20
అర్జునుడు పేడిరూపమున విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట	22
నకులుఁ డశ్వపాలకుడై విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట	24
సహదేవుడు గోపవేషమున విరటుఁ గొల్వ వచ్చుట	26
ద్రౌపది సైరంద్రీవేషమున సుదేష్టఁ గొల్వ వచ్చుట	27

విరాటపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

భీముడు మల్లనితో యుద్ధము సేయుట	33
కీచకుడు సుదేష్టవలన ద్రౌపదితెజం గెలుంగఁ గోరుట	36
ద్రౌపది కీచకునితోఁ బరుషవాక్యములు వలకుట	38
కీచకుడు ద్రౌపదియందలి మోహంబునఁ బరితపించుట	40
ద్రౌపది కీచకునింటికిఁ గల్గి దేరం బోవుట	42
కీచకుడు ద్రౌపదిఁ బట్టుకొనుటకు వెంటఁదగులుట	45
ద్రౌపది దనభంగపాటు విరాటునితోఁ జెప్పట	46
ద్రౌపది భీమసేనుతోఁ దనభంగపాటు సెప్పి పరితపించుట	49
ద్రౌపది భీమునితో ధర్మరాజు మహిమ సెప్పట	51
ప్రభాతకాలవర్తనము	57
ద్రౌపది భీమునితోఁ గీచకుడు నర్తనకాలకు రఁబోవుటం జెప్పట	61
కీచకుడు ద్రౌపదియందలి మోహంబునఁ బరితాపంబు నొందుట	63
కీచకుఁ డుద్యానవనంబున విహరించుట	64
నూర్కాస్తమయవర్తనము	65
భీమసేనుడు కీచకుని సంహరించుట	68

విరాటపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

ఉపకీచకులు ద్రౌపదిం దమయన్నశవంబుతోఁ గట్టి దహింపఁ గొనిపోవుట	71
భీముఁ డుపకీచకులం జంపి ద్రౌపదిని విడిపించుట	73
ద్రౌపది యర్జునునితో సల్లాపంబు సేయుట	75

దుర్యోధనుని వేగులవారు పాండవుల వెదకి కానక వచ్చుట	...	77
భీష్ముడు దుర్యోధనునితో ధర్మరాజునుగుణములఁ జెప్పట	...	80
సుశర్మ దక్షిణగోగ్రహణము చేయుట	...	83
విరాటుండు సుశర్మమీఁద యుద్ధముచేయుఁ బోవుట	...	84
విరాటసుశర్మల సైన్యములు సంఘటించుగాఁ బోరుట	...	86
విరాటుండు సుశర్మమీఁదఁ తనరథముఁ దోలించి పోరుట	...	89
పాండవులు సుశర్మ నోడించి విరాటుని విడిపించుట	...	91
ధర్మరాజు సుశర్మను సపరివారముగా విడిపించుట	...	92

విరాటపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము

భూమింజయుండు గోవుల విడిపింపఁ గౌరవులతో బోరుటకుఁ బో నెన్నుట	...	94
ఉత్తరుండు బృహన్నలను దనకు సారథిగాఁ జేసికొనుట	...	97
ఉత్తరుండు కురుసైన్యము గనుంగొని భయభ్రాంతుం డగుట	...	98
అర్జునుండు త్తరునిఁ దనకు సారథిగాఁ జేసికొనుట	...	102
అర్జునుండు శమివృక్ష నిక్షిప్తమైన గాండీవము గొనుట	...	103
అర్జునుండు త్తరునకు దన్నెఱింగించుట	...	105
ఉత్తరుండు బృహన్నల నర్జునుండుగా నెఱుంగుట	...	107
అర్జునుండు త్తరసారథికంబైన రథంబెక్కి జేవద త్తంబు పూరించుట	...	109
దుర్యోధనుండు ద్రోణాచార్యుల నధిక్షేపించుట	...	111
కర్ణుండు కృపాచార్యుల నధిక్షేపించి పలుకుట	...	114
భీష్ముండు డర్జును నజ్ఞాతవాసవత్సరపర్యాప్తి నిష్కర్షించుట	...	115
ద్రోణాచార్యుండు డర్జునుని జూచి ప్రశంసించుట	...	118
యుద్ధారంభము	...	119

విరాటపర్వము - పంచమాశ్వాసము

అర్జునుండు త్తరునకుఁ గౌరవవిరుల వేటువేలి నిరూపించి చెప్పట	...	121
అర్జునుండు కౌరవసైన్యముల నుఱుమాడుట	...	124
అర్జునుండు చిత్రాంగద ప్రభృతికుమారుల నిర్జించుట	...	128
కర్ణార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము	...	130
అర్జునుండు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధముచేయుట	...	132
అర్జునుండు డశ్యుతామతో యుద్ధము చేయుట	...	133
అర్జునుండు కృపాచార్యునితో యుద్ధము చేయుట	...	134
అర్జునుండు భీష్మునితో యుద్ధము చేయుట	...	135
అర్జునుండు దుర్యోధనునితో యుద్ధము చేయుట	...	133
అర్జునుండు దుర్యోధను నుపాలంభించుట	...	139
దుర్యోధనుండు పరాజితుఁడై మరలి తనపురంబునకుఁ బోవుట	...	141
విరాటుండు త్తరుండు కురుసైన్యము గలువజోవుటవిని చింతించుట	...	142
విరాటుండు కంకుని సారె గొని వ్రేయుట	...	145
విరాటుండు త్తరుని సమరప్రకారం బడుగుట	...	147
అర్జునుండు త్తరునకు బొమ్మపాత్రికలుగాఁ గురువీరుల శిరోబరంబు లిచ్చుట	...	149
అర్జునుండు విరాటునకుఁ దమ్మెఱింగించుట	...	151

విరాటునకు భీముఁ డర్జును నెఱిగించుట	...	152
విరాటునిమంత్రులు తరను బాండవులయొద్దకుఁ దోడ్చెచ్చుట	...	154
శ్రీకృష్ణుఁడు బలదేవాదులతోఁ బాండవులఁ జూడ వచ్చుట	..	156
అభిమన్యునివివాహమహోత్సవము	...	157

ఉద్యోగపర్వము—ప్రథమాశ్వాసము

సాత్యకి దుర్యోధనుకడకు దూతం బంపఁగూడ దని చెప్పట	...	163
ద్రుపదుడు దనపురోహితుని దుర్యోధనుకడకు దూతగాఁ బంపుట	...	165
అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునిం దనకు సహాయునిఁగాఁ గోరికొనుట	...	167
దుర్యోధనుఁడు శల్యసాహాయ్యులు గోరుట	...	169
శల్యుఁడు పాండవులఁజూడ సుపప్లావ్యంబునకు వచ్చుట	...	170
ఇంద్రుఁడు వృత్రాసురునితో యుద్ధము సేయుట	...	172
దేవతలు నహుషుని సుర రాజ్యాభిషిక్తునిం జేయుట	...	174
ఇంద్రుఁడు నహుషుఁడేని విశేషంబు సూచి మఱుగువడుట	...	176
అగ్ని దేవుఁ డింద్రుని వెదకి బృహస్పతికిం చెలుపుట	...	177
ఆగస్త్యుఁ డింద్రునకు నహుషుఁ డ్రభష్టఁ చెలుపుట	...	179
ధృతరాష్ట్రుఁడు సంజయునిఁ బాండవులయొద్దకుఁ బంపుట	...	184
సంజయుఁ డుపప్లావ్యంబున నున్న పాండవులయొద్దకు వచ్చుట	...	185

ఉద్యోగపర్వము - ద్వితీయాశ్వాసము

సంజయుఁడు ధర్మజానిసంధిపల్కులను ధృతరాష్ట్రునకుఁ చెల్పుట	...	186
సనత్కుజాతుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు నధ్యాత్మతత్త్వంబు చెలియఁ జెప్పట	...	207
ప్రాతఃకాలవర్ణనము	...	208
సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునితోఁ బాండవుల తెఱంగు సెప్పట	...	209
సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రునకుఁ గృష్ణుఁడు సెప్పినమాట లెఱిగించుట	...	210
భీష్ముఁడు కర్ణునిదుర్జయంబు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పట	...	215
ధృతరాష్ట్రుఁడు భీమసేనాదుల పరాక్రమంబు వలంచి దుఃఖించుట	...	217
దుర్యోధనుఁడు దండ్రుతో స్వపక్షవీరులసామర్థ్యము సెప్పట	...	219
సంజయుఁడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజునిశ్చయం చెఱిగించుట	...	221
ధృతరాష్ట్రుఁడు దుర్యోధనునితోఁ సంధిచేయు మని చెప్పట	...	223
దుర్యోధనుఁడు తండ్రుతోఁ దన బలపరాక్రమంబులు సెప్పట	...	225
కర్ణుఁడు భీష్మునిపై రోషముచేత నస్త్రుసన్యాస్యసంబు సేయుట	...	227
కృష్ణుఁడైపాయనుఁడు ధృతరాష్ట్రునియొద్దకు వచ్చుట	...	229

ఉద్యోగపర్వము - తృతీయాశ్వాసము

శ్రీకృష్ణునిరాయబారము	...	238
శ్రీకృష్ణుఁడు ధర్మరాజుతోఁ గారవులదుర్జయంబు సెప్పట	...	238
శ్రీకృష్ణుఁడు భీమసేనునిగౌరవులతోడి యుద్ధమునకుఁ బరికొల్పుట	...	238
అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునితోఁ దనయభిప్రాయంబు సెప్పట	...	239
ద్రౌపది శ్రీకృష్ణునితోఁ దనమున్ను పడినభంగపాట్లు సెప్పట	...	242
శ్రీకృష్ణుఁడు ద్రౌపది నూరార్చుట	...	244

శ్రీకృష్ణుడు నారదాదిమహామునులం గని సంభాషించుట	...	247
ధృతరాష్ట్రుడు విదురుతో శ్రీకృష్ణునిరాక సెప్పి సంతోషించుట	...	248
శ్రీకృష్ణుడు ధృతరాష్ట్రునిమందిరమునకుఁ బోవుట	...	250
శ్రీకృష్ణుడు కుంతీదేవి నూటించుట	...	253
శ్రీకృష్ణుడు దుర్యోధనునితో సంభాషించుట	...	254
శ్రీకృష్ణుడు విదురునితో సంభాషించుట	...	257
శ్రీకృష్ణుడు ధృతరాష్ట్రునితో సంభాషించుట	...	259
శ్రీకృష్ణుడు పాండవులు చెప్పినమాటలు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పట	...	260
కణ్వుండు దుర్యోధనునితో గరుత్మాంతునివృత్తాంతము సెప్పట	...	262
దుర్యోధనుడు నారదాదిమునులమాటలు వినక నిరాకరించుట	...	265
భీష్మద్రోణులు దుర్యోధనునకు హితంబు సెప్పట	...	267
శ్రీకృష్ణుడు దుర్యోధనునితో మున్నతండు కేసినదుర్లయంబు సెప్పట	...	269
దుర్యోధనాదులు శ్రీకృష్ణునిం బట్టికొని చెఱం బెట్టఁ దలంచుట	...	271

ఉద్యోగపర్వము - చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీకృష్ణుండు కుంతియింటికిం జని యాయమతో మాటలాడుట	...	275
శ్రీకృష్ణుడు కర్ణునిఁ దనరథం బెక్కించుకొని కొన్నిరహస్యోక్తులు పలుకుట	...	277
కర్ణుడు శ్రీకృష్ణునకుఁ దగినయుత్తరంబు లిచ్చుట	...	278
కుంతీదేవి కర్ణునకు నతండు తనపుత్తుఁ డగుట చెలుపుట	...	281
శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజునకుఁ గౌరవసభం బుట్టినవిశేషంబులు చెలుపుట	...	282
ధృష్టదుర్ముఖులకు సేనానాయకత్వంబు నిష్టయించుట	...	284
పాండవులు కౌరవులతోడి యుద్ధంబునకు వెడలుట	...	286
దుర్యోధనుడు ద్రోణప్రభృతుల సేనాపతులం జేయుట	...	288
బలరాముడు పాండవుల వీడ్కొని తీరయాత్ర పోవుట	...	291
రుక్మిణ్యుత్తాంతము	...	292
సంజయుండు ధృతరాష్ట్రుని కులూతుండు పాండవుల నాడినమాటలు సెప్పట	...	293
భీష్ముడు కౌరవసేనలో నతిరథ మహారథాదుల నిరూపణంబు సేయుట	...	296
భీష్ముడు కర్ణుని అర్ధరథుండని చెప్పట	...	297
భీష్ముడు పాండవవీరులం దతిరథమహారథాదుల నిరూపించి చెప్పట	...	299
భీష్ముడు దుర్యోధనున కంబోపాఖ్యానంబు సెప్పట	...	301
పరశురాముఁ డంబు దోడ్కొని భీష్మునియొద్దకు వచ్చుట	...	303
భీష్ముడు పరశురామునితో యుద్ధంబు సేయుట	...	305
భీష్మునకు వసువులు స్వప్న సాక్షాత్కారంబున మోహనాస్త్రం బిచ్చుట	...	307
నారదుండు భీష్ము న కంబవృత్తాంతం బంతయుఁజెప్పట	...	309
శిఖండి యత్తునివలనఁ బురుషత్వంబు నొందినవృత్తాంతము	...	311
ఘోరకర్ణునకుఁ గుజేరునివలన స్త్రీత్వము గలుగుట	...	313

శ్రీ

హ రి హ ర నా థా య న మః

శ్రీ మదాంధ్ర మహాభారతము

విరాటపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

యన గౌరి నాఁ బరఁగుత్¹ చెల్వకుఁ జిత్తము పల్లవింప భ
 ద్రాయితమూర్తియై హరిహారం బగురూపము దాల్చి విష్ణురూ
 పాయ నమశ్శివాయ యని శ్ర పల్కెడు భక్తజనంబువై దిక
 ధ్యాయిత కిచ్చ మెచ్చుపరతత్వముఁ గొల్చెద నిష్టసిద్ధికిన్. 1

—♦ కృ తి ని ర్మా ణ పృ స్తా వ న. ♦—

- వ. అని సకల బ్రహ్మపార్థనంబు సేసి తత్ప్రసా²దానాదితకవిత్వతత్త్వనిరతిశయాను
 భావానందభరితాంతఃకరణుండ నగు చుండి యొక్కనాఁ డిట్లని వితర్కించితి.
- శా. విద్యత్సంస్తవనీయభవ్యకవితాశేషుండు విజ్ఞానసం
 పద్విఖ్యాతుఁడు సంయమిప్రకరసంభావ్యానుభావుండు గృ
 ష్టద్వైపాయనుఁ డర్థిలోకహితనిశ్ఠుం బూని కావించె ధ
 రాద్వైతస్థితి భారతాఖ్య³మగులేఖ్యం బైన యామ్నాయమున్. 3
- క. వేదములకు నఖిలస్మృతి, వాదములకు బహుపురాణవర్గంబులకున్
 వాదైనచోటులను దా, మూదల ధర్మార్థకామమోక్షస్థితికిన్. 4
- వ. అదియును.
- ఉ. ఆదరణీయసారవివిధార్థగతిస్ఫురణంబు గల్గి యు
 స్తాదశపర్వనిర్వహణసంభృత మై పెను పొంది 4 యుండ నం
 దాదిఁ దొడంగి మూఁడుకృతు శ్ర లాంధ్రకవిత్వవిశారదుండు వి
 ద్యాదయితుం డొనర్చె మహితాత్ముఁడు నన్నయభట్టు దక్షతన్. 6
- మ. హృదయాహ్లాది చతుర్థ మూర్జితకథో⁵పేతంబు నానారసా
 భ్యుదయోల్లాసి విరాటపర్వ మట యుద్ధోగ్గాదులుం గూడఁగాఁ

1. క. చెల్వల. 2. క. గ. దోదితకవిత్వ. 3. క. ఖ. మగునామ్నాయంబు లేఖ్యంబు
 గాన్. 4. చ. జ. యుండు.

బదియేనింటిఁ దెనుంగుబాస జనసంక్రష్టాంబు లై పెంపునం
దుది ముట్టన్ రచియించు టొప్ప బుధసంక్రతోపంబు నిండాఁగన్.

7

క. అని రచనాకౌతుకమున, మన మలరంగ నీ ప్ర బంధమండలి కధినా
ధునిగా నేపురుషునిఁ బే, రొక్కనువాడనొ యనుతలంపు శ్ర గూరినమదితోన్.

వ. ఇంచుక నిద్రించుసమయంబున.

సీ. మజ్జనకుండు సక్రమాన్యకాతమగోత్ర, మహితుండు భాస్కరమంత్రితనయుఁ
డన్నమాంబాపతి శ్ర యనఘులు కేతన, మల్లన సిద్ధనామాత్యవరుల
కూరిమితముండు శ్ర గుంటూరివిభుఁడు కొమ్మనదండనాథుండు శ్ర మధురకీర్తి
విస్తరస్సారుఁ డాశ్రవస్తంబసూత్రప్రవిత్రశీలుఁడు సాంగ్రవేదవేది

తే. యర్థి గల వచ్చి వాత్సల్య శ్ర మతిశయిల్ల, నస్మదీయప్రణామంబు శ్ర నాదరించి
తుష్టి దీవించి కరుణార్ద్రదృష్టిఁ జూచి, యెలమి నిట్లని యానతియిచ్చెనాకు.

వ. “కిమస్థిమాలాం కిము కౌస్తుభం వా, పరిష్క్రియామాంబహుమన్యసే త్వమ్ |
కిం కాలకూటః కిము వా యశోదా, స్తన్యం తవ స్వాదు వద ప్రభో మే ||” యని
నీవు దొల్లి రచియించినపద్యంబు గాఢాదరంబున నవధరించి భక్తవత్సలుం
డగు హరిహరనాథుండు నీదెస దయాళుండై యునికింజేసి నిన్నుం గృతార్థునిఁ
జేయం గార్హస్థి యయి నాకలోకనివాసి యయిననాకుఁ దనదివ్యచిత్తంబునం
గలయక్కారుణ్యంబుతెఱం గెఱుంగునట్టిశక్తిం బ్రసాదించి నన్ను నాకర్షించి
కొలిపించికొని వీడె విజయంచేయుచున్నవాఁ డనుచుం జూపుటయు సవివేషసం
భ్రమసంభరితహృదయుండ నయి యవ్వలనుం గనుంగొనునప్పుడు.

11

సీ. కరుణారసము వొంగి శ్ర తొరంగెడుచాఱ్ఱున, శశిరేఖ నమృతంబు శ్ర జాలువాఱు
హరినీలపాత్రిక శ్ర సురభిచందన మున్నగతి నాభి ధవళపంక్తజము మెఱయ
గుఱి యైనచెలుపున శ్ర నెఱసినలోకరక్షణ మన గరళంబుఁచాయ దోష
బ్రథమాద్రిఁ దోతెంచుకభానుబింబము నా ను, రమ్మనఁ గౌస్తుభశ్రరత్న మొప్ప
తే. సురనదియును గాళిందియుఁ బెరసినట్టు, కాంతిపూరంబు శ్ర శోభిల్లు శ్ర శాంతమూర్తి
నామనంబు నానందమగ్నముఁగఁ జేయ, నెలమి సన్నిధి సేసె స్రవ్యేశ్వరుండు.

వ. ఏనును భక్తిమయం బగుసాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి కొండొక దొలంగి
వినయావనతుండ నై లలాటోపరిభాగంబున నంజలిపుటంబు ఘటించి నయనం
బులు నవయవంబులును బ్రమదబాష్పసలిలవిలులితంబులును బులకపటలపరి
కలితంబులునుం గా నంతంత నిలిచిన నడ్డేవుండు.

13

క. అనుకంపాతిశయంబునఁ, దనదక్షిణనేత్రమును సుకధారోచియ కా
నను వింత లేక చూచి వ, దనమున దరహాసరసము శ్ర దళు కొత్తంగన్.

14

1. క. గ. నిండాఁగటన్. 2. ‘విస్తృతిస్సారుఁ’ డని యుండిన సమంజసముగా నుండును
3. చ. దీపించు. 4. ఖ. గ. మెఱసిన. 5. క. మనఁగ గరళంబుఁచాయ. 6. గ. శోభిల్లు.

- ఉ. నైదికమార్గనిష్ఠ మగుశవర్తనముం దగ నిర్వహించుచు
స్నేహము లేనిభక్తి మది య నిర్మలవృత్తిగఁ జేయు చుండ మ
త్వాదనిరంతరస్మరణతత్పరభావముకల్పి నాత్మ స
మ్రోదముఁ బొందఁ గావ్యరస్యముం గొనియాడుచు నుండు దెష్నడున్. 15
- వ. అందును. 16
- క. పారాశర్యునికృతి యయి, భారత మనుషేరఁ బరఁగుశంఛమవేదం
బారాధ్యము జనులకుఁ ద, ద్గారవ మూహించి నీ వశ్రాంశిత¹ భక్తిన్. 17
- తే. తెనుఁగుబాస వినిర్మింపఁగదెచ్చుట తరయ, భవ్యపురుషార్థతరుషకర్వణముగాదె
దీని కెడ నియ్యకొని వేడ్కనూని కృతిప, తిత్వ మర్థించి వచ్చితిఁగదెక్కరర్క.
వ. అనిన నద్వివ్యవచనామృతంబు నాయుల్లంబున వెల్లిగొనినఁ బునఃపునఃప్రణా
మంబు లాచరించి యప్రమేయప్రభావభావనాతీతుం డయ్యును నప్పరమేష్వరుం
డాశ్రితులకు నత్యంతసులభుం డని బుధులవలన విని యునికింజేసి ననుబోటిబాల
స్వభావునకు నిట్టిమహనీయమహిమ దొరకొనుటయుం గలుగున కాక యని
తలంచుచు నవ్విభునకు విన్నపంబు సేయువాఁడనయి కొమ్మనామాత్యునాననం
బాలోకించి తదనుమతి వడసి యిట్లంటి. 19
- క. భూరిభవత్కారుణ్య, క్షీరాంబుధి నాదుతుచ్ఛచిత్తంబున వి
స్తార²మహితముగ నునిచితి, వారయ నచ్చెరువు గాదె యఖిలాండపతీ. 20
- ఉ. ఇంతకు నేర్చునీకు నొకశ్రయింతటిలోన మదీయవాణి న
త్యంతవిభూతి బెం పెనఁగునట్టినినుం గొనియాడఁ జేత దా
నెంతటిపెద్ద నీకరుణ య నిట్లు పదస్థుండ నై తి నింక జ
న్మాంతరదుఃఖముల్ దొలఁగునట్లుగఁ జేసి సుఖాత్ముఁ జేయవే. 21
- వ. అని యుపలాతితుం డగుడింభకుండు దనకొలంది యెఱుంగక మహాపదార్థంబు
వేడువిధంబున బ్రహ్మానందస్థితిం గోరి సర్వాంగాలింగితమహీతలం బగునమ
స్కారంబు సేసిన నజ్జగన్నాథుండు. 22
- తే. జననమరణాదులై నసంసారదురితములకు నగపడ కుండంగఁగదొలఁగు తెరువు
గనువెలుంగు నీ కిచ్చితి;ననిన లేచి, నిలిచి సంతోష మెద నిండ య నెలవుకొనఁగ.
వ. మేలుకొంచి. 24
- క. ఎలమియు నచ్చెరువును సరి, నెలసి పాదలుమానసమున య నెంతయుఁ బ్రాదే
గలలోనఁ గన్నచందము, దలఁచుచు నుండితి³నిభక్తితాత్పర్యమునన్. 25
- వ. తదనంతరంబ. 26
- ఉ. ఇట్టిపదంబు గాంచి పరమేశ్వరునిం గృతినాథుఁ జేసి యే

1. చ. జ. బుద్ధి. 2. గ. ఘ. మహిమముగ. 3. క. క. జ. కుండునిశ్శులకుఁ జేరువు.
4. క. పొదువు. 5. చ. జ. సభక్తి.

పట్టునఁ బూజ్యమూర్తి యగుభారతసంహితఁ జెప్పఁ గంటి నా
పుట్టుఁ గృతార్థతం బారసఁ శ్రీ బుణ్యచరిత్రుండ నైతి నవ్విభుం
గట్టెదఁ బట్ట మప్రతిమశ్శకారుణికత్వమహావిభూతికీన్.

27

ఉ. కూర్చుట నూత్నరత్నమునశకుం గనకంబునకుం ¹దగున్ జనా
భ్యర్చిత మైనభారత మశపారకృపాపరతంత్ర వృత్తిమైఁ
బెచ్చిన దేవదేవునకుం శ్రీ బీత్రిగ నిచ్చుట సర్వసిద్ధి నా
నేచ్చినభంగిఁ జెప్పి వరశ్రేణియుండ నయ్యెద భక్తకోటికిన్.

28

వ. ఇది యనన్యసామాన్యకారం బగుపరమధర్మప్రకారంబు.

ఉ. కావున భారతామృతము శ్రీ కర్ణపుటంబుల నారఁ గ్రోలి యాం
ధ్రావలి మోడముం బారయఁగనట్లుగ సాత్యవతేయ²సం స్మృతి
శ్రీవిభవాస్పదం బయినశ్చిత్తముతోడ మహాకవిత్వ దీ
క్షావిధి నొంది పద్యముల శ్రీ గద్యముల³ రచియించెదం గృతుల్.

30

వ. అని పూని యాదృశంబు లగుపుణ్యప్రబంధంబులు దేవసన్నిధిం బ్రశంసించు
టయు నొక్కయారాధనవిశేషం బగుటంజేసి.

31

—♦ ప ప్త్యం త ము లు —

క. ఓంకారవాచ్యునకు నన, హంకారనిరూఢభావశనారాధ్యునకున్
హీంకారమయమనోజ్ఞా, లంకారోల్లాసనిత్యలాలితునకున్.

32

క. త్రిభువనశుకదృఢపంజర, విభవమహితునకు సమ స్త్రవిష్టపనిరోధి
కభుజంకపతి కఖిలజగ, దభిన్నరూపునకు భావశనాతీతునకున్.

33

క. శ్రుతిసీమంతమణికి నా, శ్రితవాంఛాపూర్తికరణశ్చింతామణి కా
నతదురితతమోద్యుమణికి, గ్రతుభూషణమణికి లోకశ్రరక్షామణికిన్.

34

క. పరమశమనిరతసంయమి, వరమానస⁴కుముదహాసశవర్ధనచంచ
చ్చరణనఖచంద్రి కావి, స్ఫురణాచిత్రప్రకారశోభాధ్యునకున్.

35

క. హరిహరనాథునకు మరు, త్సరిదాకల్పితమనోజ్ఞాచరణశిరస్సుం
దరమూర్తికి భావనత, త్పరచేతోయుక్తభక్తపరతంత్రునకున్.

36

—* క థా ప్రా రం భ ము *—

వ. ఏను విన్నపంబు సేయుతెఱంగుగా నంతస్సన్నిధిం గలిగించుకొని ⁴యమ్మహా
కావ్యంబునర్థంబు సంగతంబు సేసెద.

37

క. శరణాగతసంశ్రితభయ, హరణా సురనికరశేఖరరానర మణి
స్ఫురణాపరిచయరంజిత, చరణా వనమాలికార్భుజంగాభరణా.

38

క. అజగవశారాలంకృత, భుజగర్వనిరస్తదైత్య శ్రీ భూమస్తుత్యా

1. గ. జ. దగణ. 2. క.ఖ.గ. సంస్కృత శ్రీవిభవాక్రితం బయిన. 3. క.గ.చ. కమలహంస
కర్ణ 4. గ.జ. యమ్మహావాక్యంబు.

- త్రిజగద్ధారణిత్యా, భుజగసమాచరితశయన శ్ర భూషణకృత్యా. 39
- క. జలనిధిహిమవద్భూధర, కలితజననకేళికౌతుకవ్యక్తావ్యక్త
క్తలలితసౌందర్యస్ఫుర, దలఘుతను క్రీసనాథ శ్ర హరిహరనాథా. 40
- వ. దేవా దివ్యచిత్తంబున నవధరింపుము. 41
- ఆ. కథ జగత్ప్రసిద్ధ శ్ర గావునఁ పూర్వప, రాష్ట్రయుక్తి సేయ్యనట్టియెడల
యత్న మించుకంత శ్ర యయినను వలనమ, వలసినట్లు సెప్ప శ్ర వచ్చియుండు. 42
- వ. మహాభారతంబు సమస్తదుఃఖావహంబును నభిమతశుభావహంబునం గావున
నొక్కమహాఫలంబుగోరి జనమేజయుండు గృష్ణద్వైపాయనమహామునికారుణ్యంబు
వడసి తదీయప్రియశిష్యుం డయినవై శంపాయనువలన వినినకథ యగుటంజేసి
తత్ప్రకారంబు నడపెద నది యెట్లనినం బరమపవిత్రు లగుపాండుపుత్రులచరిత్రం
బుపాఖ్యానసహితంబుగా వ్యాఖ్యానంబు సేయించుక పారలవనవాససమ్యగను
ష్ఠానంబు సవిస్తరంబుగా విని జనమేజయుండు వై శంపాయనున కిట్లనియె. 43
- చ. మహితసముజ్జ్వలాకృతులు శ్ర మానధనుల్ జనమాన్యు లంగనా
సహితము గాంగ నేమిగతి శ్ర సమ్యగుపాయనిగూఢవృత్తిమై
నహితుల కప్రభేద్య మగునాపదుమూఁ డగునేడు మత్పితా
మహులు చరింది రంతయుఁ గ్రమంబున నా కెఱుంగంగఁ జెప్పమా. 44
- క. అని యడిగిన వై శంపాయనుఁ డమ్మచుజేంద్ర చంద్రునధికౌతుక్యం
బునకలిమికిఁ దనహృదయం, బున గాఢాదరము భరితశ్రముగ నిట్లనియెన్. 45
- వ. పాండవులు వనవాసంబు సముచితంబుగాఁ జలిపి పండ్రెం డగునేటికడపటఁ
దమకు ధర్మదేవతాసమాగమం బయినం దత్ప్రసాదంబున నజ్ఞాతవాసంబునకు
భంగంబు గాకుండ వరంబు వడసి యంతకు మున్న తమవెనుక నడవులం
దిరుగుచు నన్నిహోత్రంబులఁ దోడన కొని వర్తిల్లుభూసురోత్తములు దమ్ముం
బరివేష్టించి యుండఁ దా రనుష్ఠింపం బూనినపని వారల కెఱింగింపం దలంచి
కరంబులు మొగిచి సవినయంబుగా నిట్లనిరి. 46
- సీ. తెల్లంబు గాదె మీ శ్ర కెల్ల సుయోధను, చేసినకుటిలవిశ్రేష్టితంబు
లకట మాతో మీరు శ్ర నడవుల నిడుమలఁ, బొందితి రొకభంగిఁ శ్రబోయెఁ గాల
మిది పదుమూఁ డగుననేడు మా కజ్ఞాత, వాసంబు సలుపంగ శ్ర వలయు నిందు
ధార్తరాష్ట్రులు సూత్రతనయసౌబలులును, జెఱుపన వేతురు శ్ర చిన్నసన్న 47
- ఆ. యెఱిగిరేనిఁ జాల శ్ర నెగ్గు వాటిల్లు న, ట్లగుట మమ్ము నింక శ్ర నతిరహస్య
వృత్తిమై నిరస్తవిఘ్నల రై చరి, యింపుఁ డని యనుగ్రహింపవలయు. 48
- వ. అని చెప్పి రట్టిసమయంబున ధర్మనందనుండు విషణ్ణహృదయుండై. 48
- క. ఒకనాఁ డేమును నాపదలకు విషమరఁ గాంచి పిప్రలం జుట్టలఁ బె

ట్టుకొని సుఖముండఁ బడయుదు, మొక్కొయిప్పాటెందుఁ గలదెఱయెరు తెవ్వరికిన్.

వ. అని డగ్గుత్తిక నెట్టి ముఖవరనశుం డగుటయు నమ్మహీసురవరులుం దమ్ములు నతని నాశ్వాసించు చుండఁ దత్పార్వ్యంబున నున్నధౌమ్యుండు దదీయవిషా దాపనోదంబు సేయఁ దలంచి యిట్లనియె.

50

♦ ధౌమ్యుండు పాండవుల నూరార్చుట. ♦

ఉ. ధర్మనిరూపకత్వమున శ్రీ ధైర్యమునకొ మహాసీయవృత్తి న
త్రుర్రువిధిజ్ఞతం జతుర్రతామహిమకొ దృఢబుద్ధి నెవ్వరుకొ
ధర్మజుపాటి గా రనఁగ శ్రీ ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధుండ వైనయట్టిసి
వేర్దికి నీడె దుర్దశలశఙ్కలునకుకొ ¹దురపిల్లు టారయన్.

51

వ. అట్లుం గాక.

52

క. దేవతల కైన నొక్కొక, చో వలయున కాదె శత్రుసూదనవిధికా

లావా ప్రికి మును దమన, ²దృఢానంబు లడఁచి యుడుగఁగ్రబడి యుండంగన్. 53

సీ. నిషధాద్రియం దనిశ్శమిషపతి ప్రచ్ఛన్న, సంచరణమున వత్తరించుటయును
నదితిగర్భంబున శ్రీ నవతార మై వామ, నాకారమున హరి శ్రీ యడఁగుటయును
జననియురుప్రదేశంబున నతినిగూ, ధంబుగా నొర్వండు శ్రీ డాఁగుటయును
ధేనుశరీరవిశ్రీనుఁ డై యజ్ఞాత, చర్య మార్తాండుండు శ్రీ సలుపుటయును

ఆ. వినమె యిట్లు పడినశరీరలు పదపడి, తమకు నగ్గ మైనశతఱి జయింప

రెట్లు ³ప్రబలి రిపుల శ్రీ నీవును నాపద, కోర్చి భంగపాటు శ్రీ దీర్చికొనుము. 54

క. అనవుడు నప్పలుకులు విని, తనచి త్తము కలఁక దేఱి శ్రీ ధర్మతనూజం

డనుజన్ములదెసఁ జూచిన, ననిలసుతుం డిట్లు లనియె శ్రీ నాతనితోడన్. 55

మ. భవదాజ్ఞాదృఢబంధసంయమితశుభ్యభద్రేగ మై కాక నాఁ

డవలీలకొ మనయర్జునద్విషము క్రోధావేశదుర్దాంతద

ర్పవిలాసోద్భటభంగి నే పడరి క్రోధవ్యాంబుజశ్రేణిఁ జి

క్కువడం జేయదె యొక్కప్రేల్మిడిన నీకున్ వేడ్క- సంధిల్లంగన్. 56

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు దెలి వొందినమొగంబుతోడ శిరఃకంపంబు సేసె

నట్టిసమయంబున నవ్విపు లందఱు నొక్క-మొగిన మీతలంపునకు దైవం బను

కూలంబు గాపుత మని పాండుపుత్రుల దీవించి పునర్దర్శనం బయ్యెడు మనుచు

వీడ్కొని నిజస్థానంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ బాహ్యపరివారం బెల్లను సము

చితప్రకారంబున వీడుకోలు వడసి తమతమపొందుపట్లకుం బోయిన. 57

ఉ. తమ్ములు ధౌమ్యుండున్ సతియుఁ శ్రీ దా నరదంబులతోడఁ గోశమా

త్ర మొక్కచోటి కల్లఁ జని శ్రీ ధర్మతనూభవుఁ డందు నాఁటిరే

యిమ్ములఁ జల్పి వేగుటయు శ్రీ నీప్సిత్తకార్యము సేయఁగా విచా

1. 'దురపిల్లు' అని వ్రాసే ప్ర. 2. క. గ. దృఢానము లడఁచికొని యొడిగిపడి. 3. క. ప్రబల

రమ్మున నున్నచో నమరశరాజతనూభవుఁ జూచి యిట్లనున్.

58

క. మన మొకయేవుర మీయం, గనయుం దో నరుగుదేశగా నెయ్యెడఁబో
యిన నెఱుంగ కుండుదురె యి, ద్దినములు గడపంగ నెద్దిదెఱుంగయ్యెడినో.

59

వ. అనిన నతం డి ట్లనియె.

60

తే. ధర్మదేవత నీదుస్సత్క- ర్మమునకు, మెచ్చి యెంతయుఁ బ్రీతిమై నిచ్చినట్టి
వరముగలుగంగమనమేమిప్ర ర్తనమున, నెచటనున్ననునొరులకునెఱుంగనగునె.

వ. కురుజనపదంబుచుట్లం బాంచాల చేది మత్స్య సాశ్వ విదేహబాహ్లిక దశార్ణ
శూరసేన కళింగమగధదేశంబులునుభిక్షంబులు జనాక్షిర్ణంబులు సతిస్థిరంబులునై
నివాసయోగ్యత గలిగి యున్నయవి యని విందుము హనియందు మీకుం
జూడం బోలినయెడఁ దగినచందంబున నిలుచువారము గాక యనినం బ్రియం
బంది ధర్మనందనుం డి ట్లనియె.

62

క. అగు నది యట్టిద దైవము, దగ నిచ్చినయవ్వరంబు శ్రీ దక్షునె మనకున్
విగతభయవాసయోగ్యం, బుగ నొక్కెడ సెప్పఁ డిపుడ శ్రీ పోవంగ నలయున్.

ఆ. నాకుఁ జూడ మత్స్యసరపతి సద్ధర్మ, వర్తి సుజనహితుఁ డ్రవార్యభాషా
బలుండుగాన యతనిశ్రవాల నందఱుఁ దగ, వై నవనుల నిలుచుట టభిమతంబు.

64

—♦ పాంచాలీపాండవులు దమ మెలంగవలయుపనుల నిశ్చయించుకొనుట ♦—

క. మనలోన నెవ్వఁ డెమ్మెయి, పనివెంటను విరటుమనము శ్రీ వడయుద మది యె
ల్లను నేర్పరించి యందఱుఁ, దనతనమది నున్న తెఱంగు శ్రీ తథ్యమ చెప్పుడ.

65

వ. అనిన విని సవ్యసాచి సవితర్కంబును సవిపాదంబును సశౌరవంబునుం గా నతని
నుపలక్షించుచు ని ట్లనియె.

66

సీ. మహనీయమూర్తియు శ్రీ మానవై భవమును, సౌకుమార్యంబును శ్రీ సరళతయును
మార్దవంబుఁ బ్రభుత్వమహిమయు నవగత, కల్మషత్వంబును శ్రీ శౌరవంబు
శాంతియు దాంతియుఁ శ్రీ జాగంబు భోగంబుఁ, గారుణ్యమును సత్యసారతయును
ధర్మమయక్రియాశతత్పరత్వంబును, గీర్తిధనార్జనశ్రీడనంబుఁ

ఆ. గలిగి జనుల నేలఁ శ్రీ గాని యెన్నండును, నొరులఁ గొల్చి తిరుగ శ్రీ వెరవు లేని
యట్టినిపు విరటు శ్రీ నెట్టిచందంబున, ననుచరించువాడ శ్రీ వధిప చెపుమ.

67

క. అనినం దమ్మునినెమ్మన, మునఁ బుట్టినవగవు భావ్యమున నెఱిగియు గీ
టునఁ బుచ్చుచుఁ బ్రస్తుతకా, ర్యనిరూపణదశయ మెఱయ శ్రీ నతఁ డి ట్లనియెన్.

క. సన్యాసివేషమున రా, జన్మనిఁ గని యెపుడుఁ గొలిచి శ్రీ సభ్యత్వమునకన్
మాన్యుడ నై పుణ్యకథా, విన్యాస మొనర్తు నతనిశ్రవేడుకుఁ దగన్.

69

క. శౌతస్మార్తనిమిత్త, జ్యోతిర్విద్యలు వహించి శ్రీ యోగ్యసమయసం
జాతప్రగల్భుడ నై, చాతుర్యము మెఱసి మానశసం బలరింతున్.

70

- క. ఆతనితో నొక్కొకమరి, కౌతూహలవృత్తికిం ద్రగం దొడంగి మృదు
ద్యూతంబునఁ గీడింతుం, జేతోముద మొదవ నక్షశిల్పప్రాధిన్. 71
- తే. మణిమయములుఁగలధౌతమయములునును, వర్ణమయములునాదిగాశ్వలయునట్టి
యడ్డసాళులు గలవు నాశకభిమతముగ, వానిఁ గొనిపోయిచూపుదుశవరుసతోడ.
- వ. మఱియు నవసరోచితంబు లగువినోదంబులం బ్రమోదంబు పుట్టించుచుఁ
బ్రసాదంబునకుం బాత్రుండనై కంకుం డనునామధేయంబు ధరియించి చరియిం
తు నయ్యుర్వీశ్వరుండు మత్స్వార్వవ ర్తనం బడిగనేనియు ధర్మపుత్త్రితోడిమైత్రిం
దగిలి యతనిపాల వసియింతు ననం గలవాడ నని చెప్పి యనిలతనయు నిరీక్షించి
తత్కాలజనితం బయినభేదంబునం దొరఁగ సమకట్టుబాష్పజలంబులు మగుడ
నింకించుచు నిట్టూర్పు లడంచి దైర్యం బవలంబించి యిట్లనియె. 73
- సీ. కడిమిమై సాగంధికమున యక్షులమద, మడచి కృష్ణకుంబువ్వు శ్రీ లట్లుదెచ్చె
గిమీరదానవునమైయి నిర్జించి, విగతకంటకముఁ గావించె వనము
బకదైత్యుఁ దొడరి యాభంగి రూపఁ జేసి, రక్షించె నేకచక్రాపురంబు
నప్పాటఁ బ్రబలు జ్వటాసురు నడరి దం,డితుఁ జేసి మనలఁ బెట్టించుకొనియె
- తే. నితఁడు పుట్టినకోలెను శ్రీ నెసక మెసఁగు, దర్పమునన వ ర్తిల్లు నుదగ్రహృదయుఁ
డకటయొరుచి త్తమున కెక్కునట్లుగాఁగ, మెలఁగియేమివిధంబునఁగొలుచువాడు.
- వ. అనిన విని భీమనేనుం డి ట్లనియె. 75
- తే. ఏను వంటలవాడ నై శ్రీ యానరేంద్రుఁ, గొలిచి గరగరగాఁ గూడుకూర చిత్త
మునకు వచ్చినచందఁబునన యొనర్చి, నేర్చి మెలగుదుఁ గరము విశిషి మెఱసి.
- ఉ. ఆఱురసంబులం జపులయందలికొత్తలు పుట్ట నిచ్చలున్
వేటొకభంగిఁ బాకములు శ్రీ విన్నను వొప్పఁగఁ జేసి చేసి న
స్మితుఁగ బానసీని నొకశనిం బురిఁ గాననియట్లు గాఁగ మే
గాతీయ వెట్టి యైన నొడిశకంబుగ వండుదు నెల్లగూరలున్. 77
- తే. పఱియవాపంగఁదునియగావిటువ వలయు, నెడలఁగాళులఁజేతులఁదొడలఁబట్టి
కడఁగియనువుగఁజేసిప్రాప్తయ్యుడుదుఁగాని, కత్తిగొడ్డలి యడుగ నేగ్రగట్టియలకు.
- క. సూపాధ్యక్షుఁడు గలిగిన, నాపురుషునితోడ సఖ్య శ్రీ మగునట్లుగ నే
నేపాట నైన నడవఁగ, నోవుదుఁ దత్త్వద్విధప్రయోగములమెయిన్. 79
- వ. అట్లుం గాక. 80
- తే. జెట్టితండంబుతోడఁ జేపట్టి హొంత, కారి విఱిచినయట్టు నశ్రగ్గలిక విటుతు
లొగు వేగంబు మెఱసి బ్రలంబు నెఱపి, మల్లుతనమున మెప్పింతు శ్రమనుజవిభుని.

1. క. ఇట 'ఏకచక్రా' అని మాలమందుంబోలె శ్రీలింగముగానున్నది. అదిపర్వమున 'ఏకచక్రంబునవార' లని యన్నలింగముగా నున్నది. 2. చ. జ. స్మితిసవాసనీ నొకరునిం. 3. 'ప్రాయ్యి ధుదు'ననుచో సప్తమిక బ్రథమ రాదు. ఇది భాషాశైలిగానోవు, ప్రోవిధుదు'నని యచ్చుప్రతులు.

- క. వెక్కండ్ర నొక్కపోరను, నుక్కఱ భంజింతుఁ జంపు శ్రీ టుడుగుదు రాజుం
దక్కటిచూపఱు తెంతయు, వెక్కనపడఁ జిత్రగతుల శ్రీ విహరింతుఁ దగఁ. 82
- చ. అదియును గాక కోలుపులిశ్ర నైనను గారెనుపోతునైన ను
నృదకరినైన నుగ్రమృగగ్రనాథుని నైనను గిట్టి ముట్టి జె
ట్టిదముగఁ గాలఁ గేలను గ్రడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁ బ
ట్టుదు నడఁగంగ మాత్స్యఁడు గర్జున్ వెఱఁ గందుచుఁ బిచ్చలింపఁగన్. 83
- వ. ఇట్లు నానాప్రకారంబుల నతనిమనంబు వడయుదు వలలుం డనుసమాఖ్య
వహింతు నమ్మహీపతి నీ వెవ్వరివాడ వని యడిగెనేని బాండవాగ్రజునకు
బాసనంబు సేయుదు ననం గలవాడ ననిన విని ధర్మజుం డమ్మెయికి సమ్మతించి
బీభత్సు వీక్షించి ఘూర్ణ మానమానసుం డగుచు ని ట్లనియె. 84
- ఉ. ఖండవ మేర్చె దేవతలుఁ శ్రీ గాననియీశ్వరుఁ గాంచె దోర్బలో
ద్దండమహాసురప్రతాపదర్ప మడంచి ప్రియం బానర్చి యా
ఖండలుఁ డున్నగద్దియస్యగంబున నుండె మహానుభావుఁ డీ
తం డొకమర్త్యుఁ జేరి యనుగ్రహ త్తత నెమ్మెయిఁ గొల్చువాఁడొకో. 85
- క. అనుమాటలు విని సంక్రం,దననందనుఁ డిట్టు లనియె శ్రీ దైవంబుకతం
బున నాకు నొక్కచందం, బను వైయున్నయది దీని శ్రీ నౌగా దనుడా. 86
- వ. అమరనగరంబున కరిగినయెడ నూర్వశి నన్ను నపుంసకుంఁగా శపియించిన నాకు
నాకేసుండు గరుణించి యీశాపఫలంబు భవదజ్ఞాతవాసవత్సరంబున ననుభవించి
తదనంతరంబ శాపమోక్షంబు వడయు మని దీవించెం గొవునఁబేడితనంబుదాల్చి
బాహులదీర్ఘ త్వంబునకు గుణాణంబులకుఁ గంచుకంబును శంఖవలయంబులును
మాటు సేసికొని విరాటుకడకుం జని. 87
- క. ఉత్తమకన్యాజనులకు, నృత్తము గఱపంగ నాకు శ్రీ నేర్పు గలదు త
ద్వృత్తమునకు న న్నేలుము, చిత్తమునకు నెక్కఁ బనులు శ్రీ సేసెద నందున్.
- క. అని కొలిచి యే బృహన్నల, యనునామముతోడఁ గన్యకాంతఃపుర¹వ
ర్తన మొనరించుచు లాసిక, తనమున నిపుణుండనై యగ్రతని మెచ్చింతున్. 89
- క. మానవపతి న న్నెక్కడి, దానవు నీవనియేనేని శ్రీ ద్రాబదికడ స
మ్మానంబు వడసి మెలఁగుదు, నానగళుల నృత్యగురువగ్రనఁ గలవాడన్. 90
- తే. అనిన నిది వోలు నని యియ్యకొని యజాత,వైరియల్ల న నకులునిగ్రవలను సూచి
నెమ్మనంబున నుమ్మలికమ్ము గదుర. నెలఁగుచందంబు వేఱుగాగ్రనిట్టులనియె. 91
- ఉ. ఒప్పెడుమేనుఁ జెంపు గలశయుల్లము నాగరికంపుఁజందముం
జెప్పక చూప కీతనివిశ్రేషము దెల్పెడుఁ గొల్చు తెంతయున్
డెప్పర మేమి సేయుదుఁ గ్రడిందివిచారము పుట్టె నె ట్లితం

- డప్పరి సంచరించునొకొ యన్యు లెఱుంగక యుండునట్లుగన్. 92
- వ. అనిన నప్పలుకులకు నకులుం డిట్లనియె. 93
- ఆ. అశ్వశిక్షకుండ య నై మత్స్యభూవిభుఁ, గొలుచువాడ గుఱ్ఱములకు వలయు
తెఱఁగు లెల్లఁ జాలనెఱుఁగుదు రూపుగా, నరయ నేర్తువాని య ననుదినంబు.
- సీ. గోడిగజాతిలోఁ య గొదమపెంటుల నేర్చి, మావుల హత్తించుమార్దవంబుఁ
¹ద్రాశ్యఁ బట్టింపంగఁ య దటి యైనొకదమల, సంచంబు లెఱిగి శిక్షించునేర్పుఁ
²గల్గొలఁ బదిలంబు య గానిగుఱ్ఱంబులఁ, గొత్తముట్టున కియ్యకొలుపువెరవుఁ
బెనఁగుశూకలములశ్రోబిరుదుతనంబులఁ జలము డింపక తీర్చుజాలుటయును
తే. నలవరించినవాడలాశ్రయముననున్న, యపుడు ⁴దొడకించుకయులేనియట్లుగాఁగ
మాటిమాటికిఁ బరికించి య మందడిల, కెల్ల నూటట యగుచు వత్తిల్లు నేర్తు. 95
- క. దామగ్రంథి యనఁగ నొక, నామము పెట్టుకొనువాడ య నాత్మొంటివిధం
బామనుజేశ్వరుఁ డడిగిన, నే మీకడవాడ నందు య నిది దెఱఁ గథిపా. 96
- క. అనినఁ గడులెప్పయన నె, మృతమున నూటడి విభుం డ్రమానుషతేజో
ధనుఁ డగుసహదేవుఁ గనుం, గొని యిట్లను వగలు మిగిలికొందలఁపముపన్.
- చ. అకుటిలుఁ డార్యసమ్మతుఁ డ్రహంకృతిదూరుఁడు నీతినిర్మలా
త్మకుఁ డనవద్యశీలుఁడు స్రగధర్ముఁడు దాంతుఁడు గొంతి ముద్దుసే
యకొడుకు మేను లేత దనయల్లము మెత్తన యిట్టియీత డె
ట్లాకొ యెరు నాశ్రయించు విధి య యోపదె యెవ్వరి నెల్లు సేయఁగన్.. 98
- క. అనుడు నతఁడు దనచిత్తం, బునఁ దోచినవిధము ధర్మశ్రుతునితోని
ట్లని చెప్పె నాతనికిఁ బుట్టినయుత్తలపాటు గొంత య డిందుపడంగన్. 99
- క. కీలారితనమునకు నేఁ, జాలుదు నని కొలిచి మత్స్యజనపాలుకడన్
మే లగునడవడిఁ దంత్రీ, పాలుం డనుపేరితోడఁ య బరగుదు నధిపా. 100
- సీ. వంజల నైనను య వల నేర్పడఁగ నొక, భంగిఁ జేపఁగ జేసిపాడి గొనఁగ
బడుగుల నైనను య బాటించి పరికించి, గోమున మైఁ గండ్రకొవ్వు దేఱఁ
దెవులుగొంటుల నైనఁ య దేర్చునంకటమున, కోపి ముందటియట్ల య రూపుసేయ
నెఱ్ఱల నైనను య నలు వైనవెరవున, ముట్టె యంటఁగఁ బట్టి య కట్టి విడువఁ
- ఆ. చిదుకఁ గదుపు నేర్ప య బెదరు వాపఁగ నీరు, మేవు గలుగునెడకుమెలఁగ వెలువ
మృగము నరయ మ్రుచ్చురేవగలును గొట్ట, నేర్తుఁ బసికి జాలఁగూర్తునేను.
- వ. నన్ను విరాటుండు మున్ను నీ వెందుండు దని నిరూపించెనేని యుధిష్ఠిరుగోష్ఠం
బుల కధిపాతనై యుండుదు ననియెద నని పలికినఁ గౌంతేయాగ్రజుం డిదియుక్తం
బగునని యనుమతిసేసి పాంచాలినాలోకించి ఖన్నాంతకరణం డగుచునిట్లనియె.

1. క. గ. ద్రాశ్యను బట్టంగ...నంచు లెఱిగి, 2. క. గ. జ. గల్లెల. 3. చ. బిరుదుతనంబున
4. ఖ. జ. దొనగు. 5. ఖ. నడవల నైనను * నలవునవెరవున. 6. క. మెకము...మెలగితవెలకొట్టి

- చ. ఇది గడుముద్ధరాలు పను శ్ర లేమియుఁ జేయఁగ నేర దెంతయుఁ
మృదు వొకకేడుపాటునకు శ్ర మేకొనఁ జాల దుదాత్తచిత్త యెం
టి దిరుగుదాని కోర్వ దొక్కటిం దను ¹దా సవరించుచొ పెట్టుం
గదు తగ నొండులం గొలువఁ శ్ర గా వెర వెమ్మెయిఁ గల్గు నక్కటా! 103
- క. అనిన నతనిచిత్తంబున, వెనుఁబాటంతయును బాయ్యవెరవుకలిమి యె
ల్లను దెలియునట్లుగా ని, ట్లనియెం బొంచాలి యుచిత శ్ర మగుచందమునన్. .
- క. సైరంధ్రీవేషంబునఁ, జేరుదు నంతఃపురంబుఁచెంతకు న న్నా
భారముదేవి యెంతయు, గారవమునఁ బిలువ నంపఁ శ్ర ²గా వినయమునన్.
- క. కని కొలువు సేసికొని మా,లిని నాఁ జని సాధ్వీ యిది మరలీమనవృత్తం
బునపొంతఁ బోవ దెన్నఁడు, ననువ్రేకఁదనంబు దోచుకనట్లు చరింతున్. 106
- సీ. కలపంబు లభినవశ్రగంధంబులుగఁ గూర్చి, తనువున నలఁదుదు శ్ర ననువుగాఁగ
మృగమదపంకంబు శ్ర మృదువుగా సారించి, తిలకంబు వెట్టుదుఁ శ్ర జెలువు మిగులఁ
బువ్వులు బహువిధంబులఁ గట్టి ముడి కొక్క, భంగిగా వైత్తులు శ్ర వట్టి యిత్తు
హారముల్ మెఱయ నొరయ్యారంబుగా గ్రుచ్చి, ³యందంబు వింతగానలవరింతు
- ఆ. వివిధశిల్పములఁ బ్రవీణ నై మఱియును, వలయుపనులవెంట శ్ర మెలఁగ నేర్తు
మత్స్యరాజమహిషిమనమున మక్కువ, నెలకొనంగ నిట్లు శ్ర గొలువ నేర్తు. 107
- క. మును నీ వెచ్చ నిలు తే, పనిమెయి వ ర్తిల్లు దనినఁ శ్ర బొంచాలికి నే
ననుచారికి నైతఁగ బం, చినగరువపుఁబనులు నేర్చి శ్ర చేయుదు నందున్. 108
- వ. అనవుడు ధర్మనందనుండు ద్రుపదనందన కి ట్లనియె. 109
- క. ⁴మనవంశంబునవృత్తం, బును బెంపును గానః జాలురపుణ్యసతివి దు
ర్జను లగుతులువలతలపులు, గనుఁగొని యేమఱక మెలఁగ్యగా వలయుఁజూపి
వ. అనిన విని యాజ్ఞసేని యనాదరమందస్మితసుందరవదనారవింద యయి యతని
కిట్లనియె. 111
- క. ఆరయ నెందును గౌరవ, భారం బెడలంగ నీక శ్ర పాతివ్రత్యా
చారముమై వ ర్తింతురు, సైరంధ్రీజాతివారు శ్ర సౌజన్యమునన్. 112
- క. కావున నుచితము లగు నా, కావెంటం గొలిచి తిరుగునప్పడు మితభా
షావిరచనమును వ్రతసం, భావనమును గౌరవంబు శ్ర బాపభయంబున్. 113
- క. అని చెప్పిన విని యగుఁ బా, మ్మని కైకొని ధర్మతనయుఁ శ్ర డందఱమును ని
ట్లనపాయత వ ర్తిల్లుద, మని తమ్ములతోడ నిశ్చయంబుగఁ బలికెన్. 114
- వ. ఇవ్విధంబునఁ గార్యంబు నిర్ణయించి మనయగ్నిహోత్రంబుల నెల్ల ధౌమ్యులు
రక్షించువారు వంటలవారును మహానసాధ్యక్షులును బొంచాలిపరిచారికులును
ద్రుపదుపురంబున నిలుచువారు రథంబులు గొని యింద్రసేనాదు లైనసారథులు

ద్వారకానగరంబున కరుగువారు ఏ రెల్లను దమ్మెవ్వరైనను మనవార్త లడిగిరేని
ద్వైతవనంబున మమ్ము విడిచి పోయి రట యెఱుంగ మనం గలవా రని చెప్పి
యిత్రేఱంగున నభ్యంతరపరివారంబు నెల్ల నియోగించి వీడుకొలిపె నయ్యవసరం
బున ధౌమ్యుండు పాండుకుమారుల కిట్లనియె. 115

—♦ ధౌమ్యుండు పాండువులకు సేవాధర్మంబు తెలిపించుట. ♦—

క. ఎఱిగెడువారికి నైనను, గఱపక తక్కు- రుచితప్రకారము శుభముం
గొఱలు హితు లట్లగుట నం,దఱకును జెప్పంగ వలయుఁ ॥ దగియెడుబుద్ధుల్. 117

వ. అదియునుం గాక.

తే. కౌరవాన్వయజాతు లై ॥ గారవమునఁ, బెరిగినట్టిమీ రొండొక్కనరునిఁగొలిచి
మసలి వర్తిల్లి మానావశమానములకు,నోర్చి యడఁకువతోడనయ్యునికి యరిది.

క. వాలి వివిధాస్త్రశస్త్ర, జ్వాలల వెలుఁ గొందుపాండవజ్వలనం బా
భీలత మండం దొడరినఁ, १గాలవిరోధంబు మఱచి २ కార్యముఁ దప్పన్. 119

వ. కావున మీకు నప్రమాదార్థంబుగా నానేర్చినవిధంబున నుపదేశం బవశ్య
కర్తవ్యంబు రాజులం గొలిచి యెమ్మెయి నయినను బ్రదుకుజనంబులు గీడునుం
३బారయ కుండునట్టిసాధారణనీతి సంక్షేపరూపంబున నెఱింగించెద సావధానుల
రయి వినుడు. 120

క. తగఁ జొచ్చి తనకు న్వర్తం, బగునెడఁ గూర్చుండి రూప ॥ మవికృతవేషం
బుగ సమయ మెఱిగి కొలిచిన, జగతీవల్లభునకతఁడుసమ్మాన్యుడగున్. 121

క. నరనాథుఁ గొలిచి యలవడఁ, దిరిగితి నా కేమి యనుచుఁ ॥ దేకువ లేమిఁ
మరియాద దప్ప మెలగినఁ, బురుషార్థంబునకు హాని ॥ పుట్టక యున్నే. 122

ఉ. రాజగృహంబుకంటె నభిరామముగా నిలు గట్టఁ గూడ దే
యోజ నృపాలుఁ డాకృతికి ॥ నొప్పుగువేషము లాచరించు నే
యోజ విహారముల్ సలుప ॥ నుల్లమునం గడువేడ్క- సేయు నే
యోజ విదగ్ధుడై పలుకు ॥ నొడ్డులకుం దగ దట్లు సేయఁగన్. 123

క. పుత్తులు పౌత్తులు భ్రాతలు, మిత్రు లనరు రాజు లాజ్ఞ ॥ ३మిగిలినచోటకా
శత్రుల కాఁ దమయలుకకు, బాత్రము సేయుదురు నిజశుభస్థితిపొంతున్. 124

క. చనువానిచేయుకార్యం బున కడ్డము సొచ్చి నేరుపున మెలఁగుచుఁ దా
నునుబయి ४బూసికొనుటఁదన,మును మెలఁగినమెలఁకువకునుకముప్పగుచిదపన్.

ఆ. రాజనొద్దం బలుపురకు సంకటము గాఁగఁ, దిరుగుపనుల కెంతత్రేడ మయిన
వాని బుద్ధిగలుగువా రొల్ల రది మీఁదఁ, జేటు దెచ్చు తెల్లు ॥ సిద్ధ మగుట.

క. ఊరక యుండక పలుపుర,తో రవ మెనఁగంగఁ బలుకఁ ॥ దొడరుపక మదిం

జేరువ గలనాగఁకులుఁ, దారుఁ గలసి పలుకవలయు శ ధరణీశుకడన్. 127

క. వేటొకతెఱఁగున నొరులకు, మా తాడక యునికి లెస్స శ ¹మనుజేంద్రుకడం
దీఱమి గలచోటులఁ దా, మీఱి కడఁగి వచ్చి పంపుమెయి కొన వలయున్.

చ. ధరణీపుచక్కఁగట్టెమరు శ దక్కి పిఱుందును గానియట్టుగా
నిరుగెలనం దగం గొలిచి శ యే మనునో యెటు సూచునొక్కొయె
వ్వరిదెస నెప్పు డేతలఁపు శ వచ్చునో యీతని కంచుఁ జూఁచి ను
స్థిరముగఁ దన్తుఖంబునన శ చేర్చుచు నుండుట నీతి కొల్వునన్. 129

క. నగళులలోపలిమాటలు, దగునే వెలి నుగ్గడింపఁ శ దన కేర్పడ నొం
డుగడం బుట్టినఁ బతి విన, నగుపని చెప్పెడిది గాక శ యాతనితోడన్. 130

క. అంతిపురముచుట్టటికం, బెంతయుఁ గీ డంతకంటె శ నెగ్గు తదీయో
పాంతచరకుబ్జవామన, కాంతాదులతోడిపొందుకలిమి భటునకున్. 131

ఆ. ఉత్తమాసనములు శ సుత్కృష్టవాహనం,బులును గరుణఁ దమకు శ భూమిపాలు
డీక తార యెక్కు శ తెంతటిమన్నన, కలుగువారి కైనఁ శ గార్య మగునె. 132

క. మన్నన కుబ్జక యవమత్తి, ద న్నొందిన స్రుక్కఁబడక శ ధరణీశుకడన్
ము న్నున్నయట్లు మెలఁగిన, యన్నరునకు శుభము లొదవు శ నాపద లడఁగున్.

క. జనపతి యెవ్వరి నైనను, మనుపఁ జెఱుపఁ బూని యునికి శ మది దెలియ నెఱిం
గెనయేనిఁ దాను వెలిపుచ్చునె మునుము న్నెట్టిపాలశుండును దానిన్. 134

ఉ. ఎండకు వాన కోర్చి తనశ్రయిల్లు ప్రవాసపుఁజోటు నాక యా
కొండు నలంగుదున్ నిదురకుం దఱి దప్పెడు డప్పి వుట్టె నొ
క్కండన యెట్లాకో యనక శ కార్యము ముట్టినచోట నేలినా
తం ఙొకచాయ చూపినను శ దత్పరతం బని నేయు టా ప్పగున్. 135

క. తా నెంతయావుఁ డైన మ,హీనాయకుసొమ్ము పామునెమ్ములుగా లో
నూనినభయమునఁ బొరయక, మానినఁ గా కేల కలుగు శ మానము బ్రతుకున్.

ఆ. ఆవులింత తుమ్ము శ హాసంబు నిష్ఠివ,నంబు గుప్తవ ర్తనములు గాఁగఁ
జలుపవలయు నృపతిగొలు వున్నయెడల బా,హిరములైనఁ గెలనికెగ్గు లగుట.

క. వైరులదూతలు² నెర పగు, వారు నిరాకృతులుఁ బాపవ ర్తులుఁ దమకుం
జేరువగా వ ర్తించుట, నేరమి తుదిఁ బోయి చేటు శ నిందయు వచ్చున్. 138

ఆ. వసుమతీశుపాల శ వ ర్తించునేనుంగు,తోడ నైన దోమకతోడ నైన
వైర మగు తెఱంగు శ వలవదు తా నెంత, పూజ్యు డైన జనులపాలదులెస్స.

క. కలిమికి భోగముల కదా, ఫల మని తను మెఱసి బయలుపడఁ బెల్లుగ వి
చ్చలవిడి భోగింపక వే, డ్కలు సలుపఁగవలయు భటుఁ డశ్రడంకువతోడన్. 140

- వ. అని యిట్లు పురోహితుండు సేవాధర్మం జెఱింగించిన ధర్మజభీమార్జుననకులసహ
దేవులు ప్రసన్నచిత్తులై యిట్లనిరి. 141
- క. తల్లియుఁ దండ్రియు దైవము, నెల్లసుహృజ్ఞనము మీర శ్రీ యిట్లు గొలిచి వ
ర్తిల్లెడు తెఱంగు లెంతయుఁ, దెల్లము సేసితిరి బ్రతిక్రితిమి మీకరుణన్. 142
- ఆ. అనిన ధౌమ్యుఁ డిట్లు శ్రీ లనియె నీవత్సర, మొక్కడు నెట్లు లయిననుడిగి మడిగి
సంకటముల కోర్చిచరియించి శ్రీ యాపడ, నిస్తరించి పిడప శ్రీ నెగడ వలయు. 143
- క. అనవుడు నట్లుల చేసెద, మని వారలు భక్తియుక్తి శ్రీ నతనికి నభివం
దన మొనరించిన దగుదీ, వన లిచ్చె నతండు గాఢశవాత్సల్యమునన్. 144
- క. భూదేవోత్తమునాశీ, ర్వాదంబులఁ బ్రీతిఁ బొంది శ్రీ వారలు ప్రసా
దాదరపరు లగుటయు స, మోదావహాపుణ్యకర్తృముల కుద్యతుఁ డై. 145
- ఆ. అతఁడు నియతితోడ శ్రీ నగ్ని సముజ్జ్వలం, బుగ నొనర్చి కామ్యోపాజ దీప్తి
యానసమయమంగళార్థంబు లగుమంత్ర, సంచయములు దగ జగపించుచుండె.

—♦ పాండవులు పాంచాలితోడ విరాటనగరంబునకు బయలుదేలుట. ♦—

- వ. తదనంతరంబ హుతవహునకుం బురోహితునకుం బ్రదక్షిణంబు సేసియమ్మహీసుర
వరేణ్యుననుమతి వడసి పాండవులు పాంచాలిం బురస్కరించుకొని యాతండును
దోడన యరుగుదేరం గదలి శుభనిమిత్తంబులు గైకొనుచుం జని దశార్ణదేశం
బున కుత్తరంబునఁ బాంచాలజనపద యామ్యదిగ్భాగంబున సాశ్వశూరసేనవిష
యంబులలోనం గాళిందీదక్షిణతీరం బొరసికొని పశ్చిమాభిముఖ ప్రయాణంబుల
నెడనెడ వన్యాహారంబుల శరీరయాత్రలు నడపుచు నానామృగవివిధవధవిహారం
బులనుమనోహరకుసుమకదంబగంధమకరందబిందుసందోహసుండరతరుచ్ఛాయా
సేవనంబులను గమలషరాగపరంపరాధూసరితభాసురజలాశయసమవగాహనంబు
లను సరితృంగమస్నానాద్యనుష్ఠానంబులను బహుప్రకార పాదపగుల్మలతావలోక
నంబులను బక్షికులప్రకరానేకభంగివిరుతాకర్ణనంబులను వినోదించుచుఁ గానన
మార్గంబులనరిగి మత్స్యమండలంబుగడి సేరిధౌమ్యునివీడుకొని రవిప్రవరుండును
నొక్కపుణ్యాశ్రమంబున వసియించె వారి మఱియు నూళ్లు సొరక యడవి
తెరువుల నడచి విరాటునగరంబున కనతిదూరం బగుకాంతారంబునందఱిమి
పోవునమయంబునఁ బథి శ్రమంబు నూని యాజ్ఞ సేని యిట్లనియె. 147
- ఉ. డప్పి జనించె వ్రేలులపుటంబులు పొక్కఁ చొడంగె గోళ్ళలో
జిప్పిలఁ జొచ్చె నెత్తురులు శ్రీ చిత్తము నాకుఁ గడు వశంబు గా
దప్పర మిచ్చు టచ్చటనునాసల వచ్చితి నెంతదవ్వోకో
యిప్పటిభంగి నొక్కడుగు శ్రీ నేగెడుదానికి నోర్వ నెమ్మెయిన్. 148
- వ. అనవుడు.
- క. తనమదిఁ గరుణయు భేదంబును ¹బిరిగొను చుండ ధర్మశ్రుత్తుడు నకులుం

- గనుఁగొని ద్రుపదన్యతనినం, దనదెస యాతనికిఁ జూపి శ్రీ తగ ని ట్లనియెన్. 150
- ఆ. అగట మనమువచ్చినది గడుదప్పు నేఁ, డష్టరంబు సొత్త శ్రీ మని తలంచి
తఱిమి నడచితిమి లగతాతన్వి యిది వడి, గొసయె మోచి తెమ్ముకొంతదప్పు.
- క. అనిన విని పూని గ్రక్కునఁ, జనుదేరమి నతఁడు డస్సెఁ శ్రీ జాలం డని నె
మ్మనమున నెఱింగి యాతని, యనుజన్మునిఁ బనిచె నతఁడు శ్రీ నలసుం డయినన్. 153
- వ. సవ్యసాచిం జూచి.
- ఉ. ఇమ్మదిరాక్షి డస్సె మన శ్రీ కేనడుమన్ విజియంగ నొండుచో
టిమ్మును గాదు నిక్కమున శ్రీ కేముచు డస్సితి మట్లు గాన నీ
వెమ్మెయి నైన దీని భరియించి పురంబుసమీపభూమికిం
దెమ్మని చెప్ప నాతఁడును శ్రీ దెచ్చెఁ బ్రియంబునఁ బుష్పకోమలిన్. 154
- క. మోచికోని వాసవాత్మజుఁ, డాచెలువం దేర నిట్టు శ్రీ లరిగి పురము దృ
గ్గోచర మగుటయుఁ దమ్ములఁ, జూచుచు వారలకు ధర్మశ్రుతుఁ డి ట్లనియెన్.
- క. చక్కనిచిక్కనిమేనులు, నిక్కోదండములు నైన శ్రీ నెఱుంగరె మన మీ
చక్కటి నిలుతమె శత్రుము, లొక్కెడ దాచుటకు వేషయోజనములకున్.
- వ. అనిన నిది కార్యం బని మధ్యమపాండవుం డాసుమధ్య నొక్కశీతలసికతాతలం
బున డింఁచెఁ దక్కినవారలు నట్ల చేయుద మని నిలిచి కట్టియెడం బాండవాగ్ర
జండు గాండీవి చేతివి ల్లుపలక్షించి యతని కి ట్లనియె. 157
- క. మనశస్త్రాస్త్రంబులు, ద, క్కినయవి యొకభంగి పేటికీని గాండీవముం
గొనిపోయితిమేని సుయో, ధనునకు నగపాటు నిశ్చితం బూహింపన్. 158
- వ. అనవుడు. 159
- చ. ఇది పెనుఁబాముచందమున శ్రీ నెంతయు భీషణ మై జనంబులక
బెదరఁగఁ జేయు న ట్లగుటఁ శ్రీ బెట్టి చనన్ వలయుం ¹దలంచి నా
హృదయము దీని, బాయుటకు శ్రీ నియ్యకొనం జొర దెట్లు సెప్పినం
దుది నొకచోట వైచుఁ య శ్రీ తోచినకార్యము నయ్యెడుం గటా! 160
- వ. అని వితర్కించుచుం గిరీటి యురియాడు చి త్తంబును త్తలం బుడిపికోని నిశ్చయించి.
యాయుధంబులు నిక్షేపించుటయ కర్జంబుగాఁ బలికె యోగ్యులనిదూషణంబునకు
నలుదిక్కులుం బరికించి ప్రేతభూమిపరిసరారణ్యంబునందు. 161
- సీ. నెగసినకొన లేచి శ్రీ నింగి యంతంతకు, నవుల ద్రోవఁగఁ దనశ్రరారుదానిఁ
జాగినశాఖ లాశాచక ములకొలం, దులు బారవెట్టంగఁ శ్రీ బాలుచుదానిఁ
గవట లొంఁడాంటితోఁ శ్రీ గదియుచు నెడములు, మింగి పృబ్బగసాంపురమిగులుదాని
లోనిజొంపము పవనలును బెనుఁజీకఁటి, పొదవించి పొదలంగ శ్రీ నొప్పదానిఁ
- తే. గనియెఁ బవమానవివిధ ²నశ్రర్తనకళాను, వర్తి గాకఘూకారవశస్సూర్తి జాత

- భీతిపరిసరవర్తి నాభీలభుజగ, చండమూర్తి శమీతరుచక్రవర్తి. 162
- వ. కని యమృహమహీచహంబు భర్తనందనునకుం జూపి యిట్లనియె. 163
- శా. పక్షివ్యాకులముం బరేతనిలయోపాంతోత్థమున్ డాకినీ
రక్షోభూతపిశాచగోచరము ¹దుశ్శరస్థంబు నై చూడఁ జి
త్తక్షోభం బొనరించు నడ్లగుటఁ జెంతం జేర రా దీ శమీ
వృక్షం బెవ్వరి కిండుఁ బెట్టుదమె పుష్పీనాథ శస్త్రాస్త్రముల్. 164
- క. పెనుఁబొడవుఁ బజపు జొంప, మున్ను గలయది దీన నెల్లపురుషులకుఁ బ్రయో
జన మొకఁడు లేదు పేరం, జనఁ జూడ గ నరయ నెక్కఁగ సమకట్టంగన్. 165
- ఉ. కావున దీనియం దిడుట గ కార్యము గైదువు లెల్లఁ గేశచ
రావృతసంచయంబుగ శ్రవాకృతిగా నొనరించి కట్టినం
బోవరు దీనిది క్కొరులు గ భూవర నెమ్మది నూటడిల్లు మె
చ్చో పసియించినం బిడపఁ గ జొప్పడుఁ గ్రమ్మట వచ్చి కైకొనన్. 166
- ♦ పాండవులు దమ యాయుధంబుల శమీవృక్షమునఁ బెట్టుట. ♦—
- వ. అనిచెప్పిననందఱున తైజంగునకియ్యకొనుటయు నతండు గాండివంబు నవలోకించి
చ. అనిమిషదానవాంబరచక్రరాదికజాతుల నెల్లఁ బోర నీ
ధనువునఁ గాదె గెల్తు సముదగ్రవిరోధిభయానహంబు దీ
నిని నొక మ్రానఁ గట్టి చనునశ్చయముం దగఁ జేసె దైవ మే
మనఁ గల దట్ల కాక యని గ్ర యాత్మ నలందురి మందచేష్టుడై. 168
- వ. ఎక్కు డించినఁ బాండవాగ్రజుండు. 169
- క. దనుజకులత్రాసకరం, బును రిపుభంజనము రత్నభూషితరూపం
బును గురుదేశాక్షోదన, మును నగునిజకార్ముకంబు, శ్రమో పెడలిం చెన్. 170
- వ. తదనంతరంబ భీమ నకుల సహదేవులడెసఁ గనుంగొని. 171
- నీ. సైంధవయక్షపాంశుచాలత్రిగర్తుల దీవన యోర్చితి గ మానధనుడ
శౌరాష్ట్రనాథాదిశత్రులు దీనిచేఁ, గాదె మర్దితులైరి గ ఘనభుజుండ
కాళింగపాండ్యమాగధుల నిర్జించుచో, నిదియ కైదువు నీకు గ విదితయశుడ
యని క్రమంబున వార గ్ర లందఱవిండులు, పెం పెసలార వేగ్రేష్టుల పొగడి
ఆ. గొనయములు వదల్పు గ ననుమతి సేయుడు, వారు నట్ల చేసి గ తేరఁ జాప
ములునుదొనలువర్మములునసిముద్గరా, ద్యాయుధములుఁ గూడ గ నతండు గట్టె.
- వ. ఇట్లు పూర్వోక్తప్రకారంబునం బొదివి మహారంగంబులం బెటియలంబెటికట్టు
చందంబున బంధించి వానింగొలుచు నయ్యజాతశత్రుండు ధర్మదేవతాదత్తవరుం
డగుటంజేసి నిశ్చంకంబైన యంతఃకరణంబుతోడ శమీవృక్షసమారోహణం
బాచరించి. 173

తే. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశదీక్షాల్పచంద్ర
సూర్యవనదేవతాపితృస్తుతులొనర్చి
దివియు భువియును జూచి ప్రార్థించి యొక్క
విపులశాఖ నాయుధములు శ్ర వ్రేలఁగట్టె. 174

వ. ఇట్లు గట్టి తదీయాధిదైవతంబుల నుద్దేశించి నమస్కరించి. 175

క. నరునకు నాకుం దక్కఁగ, నొరులకు మీరూపునూప శ్ర కున్నది విషవి
స్ఫురిత భుజగభంగి భయం, కరమూర్తులు దాల్చియుండఁగ వలయుఁ జూడీ.

ఉ. భీముఁడు ధార్తరాష్ట్రకులభీషణరోషుఁడు చిత్తమెప్పుడె
ట్లె మద మెత్తునో యతనియాగ్రహవృత్తికి లోనుగాక మీ
రేమేయి నైన వంచన వ్యహించి తొలంగుట మత్సమిహితం
బేమఱ కుండఁగా వలయు శ్ర నిష్క్రిష్టమాబ్జములొన నాతనిన్. 177

వ. అని వేడికొని వృక్షంబు డిగ్గి దానికిం బ్రదక్షిణంబు వచ్చి ప్రణమిల్లి భీమ
సేనుడెన మరలి చూచి సాంత్యనవచనసమేతంబుగా నతనిం గొఁగిటం జేర్చి యను
నయించి తమచేసినవిధంబు దత్ప్రదేశవర్తులయిన గోపాలాది క్షౌద్రజనంబులకు
మఱువెట్టం దలంచి వారల కభిముఖులై పాండునందను లందఱు నిట్లనిరి. 178

చ. ఇది శతవృద్ధ మాజనని శ్ర యిప్పుడు మృత్యువుఁ బొందె నిట్లు సే
యుదుము కులప్రయుక్త మగు శ్ర చున్నసనాతనధర్మ మిత్రైఱం
గ దహనకర్మ మొల్ల మది శ్ర గానిది గా మును నిశ్చయించి మా
మొదలిటివా రొనర్చువిధముం గొనియాడితి మేము నియ్యెడన్. 179

వ. అని యిట్లు పలుమఱుం దెలియఁ బలికి శస్త్రాస్త్రంబులనిక్షేపణంబు నిగూఢం
బగుటకు నూఱడిల్లి యచ్చేరువం జచ్చినపసరంబు వడియున్నం జూచి సహదేవుం
బనిచి ధర్మతనయుండు దానిచర్యంబాలిపించి శీతాతపవర్ష పరిహారంబుగా నాయు
ధంబులం బొదివించి మఱియును దత్సమిహంబున నొక్క శుష్కశవంబు నవలో
కించి యిది యుంధవృత్తియైనమానవుక శేబరంబు గావలయు ననుచు నదియునుం
గైదువులకట్టపయిం బెట్టి కట్టించె నిష్క్రిధంబున నత్యంతగుప్తి యాచరించి
దీని దుర్గంధంబున వనచారు లెవ్వరుం జేర రని నవ్వుచు వార లచోచ్చట వాసి
విరాటపురాభిముఖులై చనుచుండి యజ్ఞాతవాసకాలంబునం దమ రహస్యవ్యవ
హారంబునకు ననువుగా నేవురపేళ్లును గ్రమంబున జయుండును జయంతుండును
విజయుండును జయతేనుండును జయద్బలుఁడు నని సంకేతించుకొని యాజ్ఞ సేసి
పురస్సరంబుగాఁ బుణ్యనదీతీర్థావతరణంబు సేసి తదీయస్నానంబునం బథిశ్రమం
బపనయించి దేవపితృతర్పణమంగళజపహోమధ్యానాద్యనుష్ఠానంబు లొనర్చిరి

1. 'ఉన్నది' అనఁగా ఉండునది. (ఆది. ౭-౨౫) (ఆది. ౭-౨౩౨) 2. చ. భుజంగాఘభ
యం, కి. క. ఖ. గ. ఘ. చ. శతవృద్ధ. 4. ఖ. జ. ప్రవృత్త మగు.

తదనంతరంబ యక్కొంతేయాగ్రజండు ప్రాజ్ఞులుండయి నిర్మలచిత్తంబున ధర్మ దేవతం దలంచి యిట్లనియె. 180

ఆ. తండ్రి నీవు నాకు శ్రీ దయతోడ నిచ్చిన వరము చిత్తగించి శ్రీ వలయు తెఱఁగు సమయసముచితముగ నమకట్టు మయ్య యీ, రాకుమారు లవిధిభోకయుండ.

వ. అనుజలదెసకుఁ 1 దూర వగచి డగ్గు త్తిక వెట్టి మఱియును. 182

ఉ. అంబరవర్తి వైనఁ గని శ్రీ యక్షునిచే నగపడ్డవీరిప్రాణంబులు మున్ను నిన్నడిగి శ్రీ నల్వరకు నయవిక్రమప్రభావంబులు వేడికొన్న నతివత్సలభావము బొంది యాదరాద్రిం బగు చూడ్కితోఁ బ్రియహితస్థిరభాషల నూఱడింపవే. 183

వ. అనితాను భూసురవరునరణిదేర నరిగిననాడు సరోవరతీరంబునం దనకుధర్మండు సేసినమన్నన దోష నతనికి విన్నవించినవాడై కరకమలంబులు మొగిచి ఫాల భాగంబునం గదియించి సంప్రార్థనంబుగా వినయవినమితమస్తకుం డగుటయుఁ దదనుగ్రహంబునఁ బాండవాగ్రజం డున్నయునికిన సన్న్యాసిరూపం బలవడి ధాతుపటదండకమండలుకలితమూర్తి యయ్యె నయ్యవసరంబున వా రందఱు మహాద్భుతం బంద వారివారికి నయ్యెవేషంబుల కనుగుణంబులగు సంబరాభరణ మాల్యాద్యుపకరణంబులు సన్నిహితంబు లయినం జూచి సంతసిల్లి యెల్లవారిం గలయం గనుంగొని క్రమంబున నొంటిమై జనుడెం డని నియోగించి యతండు నానావిధంబు లగునక్షంబులముడి కక్షంబున నిడికొని చని దైవయోగంబున విరాటుండు వెడలి వచ్చి బయలికొలు విచ్చుటం జేసి తదాస్థానంబు సేరం బోవునప్పుడు. 184

♦ ధర్మరాజు సన్యాసివేషమున విరటుఁ గొల్ప వచ్చుట ♦

ఉ. దవ్వులఁ జూచి మత్స్యవసుధాపతి యీచనుడెంచు చున్నవాఁడెవ్వఁడో నాదుచూడుకులకు శ్రీ నెంతయు ప్రేమతోఁచె 3 నెట్లతం డివ్వధి బొందెనో జగము శ్రీ లెల్లను నేలఁగఁ జాలుతేజ మా మువ్వరతోడిజోడి యగునూర్తి యతీంద్రునియొప్పు గంటిరే. 185

నీ. కరచరణాద్యంగకంబు లేలాకో రత్నభూషణప్రకరంబుగపొందు దొఱఁగె నుభయపార్శ్వంబుల శ్రీ నిభఘట లేలాకో, చనుడేవు సమదాళిసమితి మొరయఁ బాయు తొలంగు మం శ్రీ చాయతవేత్రహస్తలమొత్త మేలాకో శ్రీ తోడ రాదు ధవళాతపత్రముల్ శ్రీ దఱచుగా నేలాకో, పట్టరు మాక్షికప్రభలు వెలుంగతే. నితఁడు రా జగు రా జనునంతమాత్ర, గాదు మూర్ధాభిషి క్తవర్గంబుఁ దనదు

1. ఇది 'తూరుధాతువు. 'చాలు' ధాతువువంటిది. తూరన్ అనఁగా మిక్కిలిగాననుట. ఇట్లే దీని ప్రయోగము నిందుఁ బెక్కిడలఁ జూడవచ్చును. 2. 'యక్షునిచే' అనియే వ్రాతప్రతులపాఠము. 3. క. నిట్లతం డివ్వధి, 4. చ. జ. తోడ జో డయిన.

చరణయుగ్మంబు గొలిపింపఁజాలుసార్వభౌముపదవికిఁడగియెనుభంగివాఁడు.

క. మనకడకు నేమిటికి వ, చెప్పినోకో యే నిమ్రహాత్ముఁడెప్పిన పను లె
ల్లను జేయువాఁడఁ గోరిన, కనకాంబరములు దలపు శ్రగడవఁగ నిత్తున్. 187

ఆ. మత్స్యవిషయరాజ్యమహిమకు యుక్తుండు, గాఁ దలంచెనేని శ్రగారవమున
నట్ల చేసి భక్తి శ్ర ననుచరింతు నమాత్య, సుతసుహృద్భటార్యయతముగాఁగ.

వ. అని సమస్తజనంబులుఁ దదభిముఖులయి భక్తియుక్తిం బ్రత్యుత్థానంబు సేయం
దానును గద్దియ డిగ్గి యెదురు చని నమస్కరించి యతనియాశీర్వాదంబులు
గైకొని సకారవంబుగాఁ దోడ్కొని చనుదెంచి సమంచితసమున్న తాసనంబున
నునిచి వినయావనతుం డయి. 189

ఉ. ఎయ్యది జన్మభూమి కుల శ్ర మెయ్యది యెయ్యది యున్నచోటఁ పే
రెయ్యది మీర లిందులకు శ్ర నిష్ఠుడు వచ్చినదానికిం గతం
బెయ్యది నాకు నంతయును శ్ర నేర్పడఁగా నెఱిగింపుఁ డున్నరూ
పయ్యది నావుడుక నరవశ్రాగ్ధి కయ్యతిముఖ్యుఁ డి ట్లనున్. 190

ఆ. ఉన్నరూప పలుకునన్నరు లెక్కడఁ, గలరు తోఁచినట్లు శ్ర పలుకు పలుక
నైనచంద మయ్యె శ్ర నతియ కా కంత, పట్టిచూడఁ గలరెయ్యెట్టివారు. 191

వ. అని మందహాసంబు సేయుచు మఱియును. 192

క. నానావిధభూతమయము, మే నతిచంచలము మనము శ్ర మెయికొని నిక్కం
బేనరునకు, జెల్లింపం, గా నగు సత్యంబు నడపుశ్రమ మట్లుండెన్. 193

వ. అనుచు మత్స్యమహివల్లభు నవలోకించి. 194

క. ద్విజాఁడఁ గురువిషయజాతుఁడ, సుజనప్రియుఁ డైనధర్మసతుసఖుఁడఁ బరి
వ్రజనాశ్రమకలితుండు మ, సుజవల్లభ యోగ్యబహువిదానోదకరుండన్. 195

క. ద్యౌతక్రీడకుఁ గొండొక, నేతుం గపటమున నొవ్వనిజనంబులు నా
చేతిధన మెల్లఁ గొని పరిభూతి యొనర్చిన విరక్తి శ్ర పుట్టి వెడలితిన్. 196

చ. నృపనయవిద్యకుం దగిననేర్పలవడ్డది గొంత కొంత ధ
ర్మపరులసంగతిం దగిలి శ్ర మచ్చిగ నుండుదుఁ బేరు కంకుఁ డే
వపుఁగొలు వైన నాకు నిలువక మది గొల్పదు గాన నీన్న భూ
మిపతులలోన సాధుజనమిత్రుఁడు నా విని కొల్ప వచ్చితిన్. 197

తే. వత్సరంబునఁ గడచనునత్రము నాకు, దాని నీపాలఁ జల్పి యుత్సాహవృత్తి
మెఱయ నాకుఁ గృతఘ్నత శ్ర నెఱపి తొల్లి, యెగ్గు సేసినవారి జగ్గయింపఁబోదు. 198

వ. అనిన విని సంప్రీతచేతస్కుం డై విరాటుం డతని కి ట్లనియె. 199

తే. అట్ల చేయుఁడు రుచిరోన్నతాసనములు

నాహనములు భోజనములు శ్ర వస్త్రములును

వలయుభోగములును నెల్లవ ర్తనములు

నాకు నెట్లవ్వధమ మీకు శ నడవువాడ.

200

క. నాయనుచరులం దెవ్వడు, మీయెడ భయభక్తి లేక శ మిగిలి మెలగు నే
నాయధముని దండితుఁగాఁ, జేయుదు నతఁ డెంతయుం బ్రసాదం డయినన్.

వ. అట్లుంగాక.

202

చ. వెలయఁగ మత్స్యరాజ్యపద్రవీపరిపాలన సేయఁగా మదిం

దలఁచుట యెంతయుం బ్రియము శ దమ్ములు బుత్తులు బంధులుం బ్రధా

నులును బలంబు నేను సుమగ్రనోవిభుతుల్యుడ వై ననిన్ను మి

క్కిలి యగుభక్తి గొల్చి కృతశక్త్యత్యతఁ బొందుదు మట్ల చేయవే.

203

వ. అనిన విని దరహాసితవదనుం డగుచుఁ బాండవాగ్రజుం డతని కిట్లనియె.

204

క. ఏను హవిష్యమ కుడుతును, భూనాయక నాకు శయ్య శ భూమియ యిమ్మైఁ
బూని వ్రతంబులు సలిపెడు, వానికి నిన్నియును నిట్లు శ వలయునె చెపుమా.

ఆ. అనిన విరటుఁ డిట్లు శ లనియె నెత్తెఱఁగున, నడవ నిష్ఠ మట్ల శ నడచి మీకు
మనసు వచ్చినన్నిదినములు సలుపుఁ డి, చోట్ల నదియ మాకు శ శోభనంబు.

క. ద్యూతజ్ఞులదెసఁ గొండొక, పీఠియుఁ గల దట్లుఁ గాక శ పెద్దల రగుమీ
రేతెఱఁగున విహరించినఁ, జేతోమోదంబు దగ వ్రసెంపుడు నెమ్మిన్.

207

వ. అని పలికి కౌంతేయాగ్రజు నత్యంతసంతృప్తాంతరంగుఁడైన.

208

చ. పోరి బారిఁ బ్రీతి రెట్టిగ నశ్రువార్షవిలోకన మాచరించుఁ ద

త్పర మగునద్వివేకమున శ భావనిరూపణ సేయుఁ గౌతుక

స్ఫురణఁ గరంబు దత్త-రముఁ శబాంధ నయంబునఁ జేర్చి వాక్యవి

స్తరచతురత్వ మేర్పడఁగ శ సల్లపనం బొనరించు నర్థితోన్.

209

వ. ఇట్లు మత్స్యమహీవల్లభుం డతనిం గలిపికొని పరివారంబును దానును దదీయ
సంభావనా¹తత్పరుఁ డై యుండె నంత.

210

—* భీముడు వంటలవాఁ డై విరటుఁ గొల్ప వచ్చుట *—

సీ. చట్టువం బాకచేతఁ శ బట్టి ఖడ్గము సంకఁ, దగిలించి సురియతో²భిగియద్రొండు

గట్టిననునుజేల్తో³క పెంతయును జెన్ను, సేయంగ దాపలి⁴చేతియందు

బెడిదంపుఁగోలులు శ బెడఁ గొంద బహువర్ణ, చిత్రితాజనము పైశచీర గాఁగ

జూప తెల్లను దనశ్రూపంబు చూడ్కి-కి, వ్రే గైన నత్యంతశ్రవిస్మయంబుఁ

తే. బొందు చుండ సమీరణశ్రుత్రుఁ డగ్రజుండు వోయినదెసఁ దప్తనొండువలన
సమదవారణపతిగమనమున మత్స్యధరణివల్లభుసభ చేర శ నరుగుటయును.

వ. అంతంతం గనుంగొని.

212

క. ఉలుకును వెక్క-సపాటును, దలకొనునెమ్మనముతోడ శ ధాత్రీరమణుం

1. 'తత్పరుడై యుండె' రనియే వ్రా. ప్ర. 2. గ. జ్ఞాకట్టెంతయును;

- ¹డలఘుభుజవిపులవక్ష, స్థూల రేఖాకాంతిఁ బరవశతత్వముఁ బొందెన్. 213
- వ. ఇట్లతనిరూపాతిశయంబున కోటువడి చూచుచు నిజాంతర్గతంబున. 214
- క. విహరింప మానవాకృతి, సహితంబుగ మహికి నర్చి శ్ర జనుడెంచిన ప
ద్యహితుఁడౌహిమకరుఁడౌశచీ, గృహమేధియొకాక యితఁడు శ్ర కేవలనరుఁడే.
- క. ఏమికులంబునవాఁడొకొ, నామం బెద్ది యగునొకొ శ్ర నాభృత్యులలో
నీమనుజోత్తముఁదొల్లియు, నే మెఱుంగుదు మనఁగ నిచట శ్ర నెవ్వరు గలరో.
- క. అనుచుండ ననతిదూరం, బున కల్గన వచ్చి పవనశుభ్రుఁడు మనుజేం
ద్రునకు జయశబ్దయుతముగ, వినయంబున మ్రొక్కి విన్నవించె నిభృతుఁడై.
- శా. దేవా నాలవజాతివాఁడ నిను నర్థిం గొల్వఁగా వచ్చితీక
సేవాదక్షత యొండుమై నెఱుంగ నీచిత్తంబునన్ మెచ్చున
శ్లే వండం గడు నేర్తు బాససమునం శ్ర దిచ్చితనే కాదు న
న్నేవీటన్ మిగులంగ నెవ్వఁడును లేఁ శ్ర డెబ్బంగులం జూచినన్. 218
- క. పేరు వలలుండు గూఢుం, జీరయు నిడి సాకతంబు శ్ర సేసినఁ జాలుం
గోరినవంటకములు నా, నేరిమిఁ దగ నెఱపి కొలుతు శ్ర నిశ్చల భక్తిన్. 219
- చ. అనవుఁడు మత్స్యభూరమఃః శ్ర డాతని కిట్లను నెట్లు శూద్రుఁ గా
నినుఁ దలఁపంగ వచ్చు ధరణీభగణక్షమమూర్తి వీవు నీ
కనుగుణ మైనయాసమును శ్ర నాసనమున్ రుచిరాతపత్రముం
²జనవరికొల్పు నిచ్చెద ³గృజప్రజముం బరికింపు పెంపుతోన్. 220
- క. అనుటయు మోఱకుచందం, బున మో మడ్డము గదల్చి శ్ర భూవిభుఁడు సభా
జనులు విన ననిలసుతుఁ డి, ట్లనియెం బ్రస్తుభునిరర్గశాలాపములన్. 221
- ఉ. నా కవి యెల్ల సేల నరకనాథులకుం బ్రియ మొందునట్లుగాఁ
బాకము సేయ నేర్తు జనకపాలక ధర్మసుతుండు పెద్దయుం
జేకొని యుండు బాససము శ్ర సేయవిధంబున కిచ్చమెచ్చి వు
ణ్యాకరమూర్తి వైననిను శ్ర నాతనిఁ గొల్చినయట్ల కొల్పెదన్. 222
- చ. వలసిన సేలు మేను బలవంతుఁడ గారెనుపోతు దంతి బె
ఱ్ఱులి మృగనాథునిం దొడరి శ్ర పోరుదు శూరత యుల్లిస్థిల్లగా
దలమున లావు విద్య మెయిదర్పముఁ బేర్చి పెనంగుజెట్టిమ
ల్లుల విఱుతున్ వడిన్ గడియలోనన చూడ్కికి వేడ్కు సేయుదున్. 223
- క. కొలువు గొన నొల్లకుండుట, గలిగినఁ బామ్రునుట యంత్రకంఠెను మే లే

1, చ. డలఘుభుజ. 2. 'చనవు' అనఁగా నధికారము 'చనవర్లుకా' అని చంద్రరేఖావిలాసము, 'చనవరికొల్పు' అనఁగా అధికారికొల్పు, 3. ఇందులకు 'అనీకకర్ణాగ్రహో రథీధ్వజీ' 'భవాద్యమే వారణవాహినీపతిః' అని మూలము ఇందలిరుచిరాతపత్రము యోధులగుదచ్చత్రమే కాని రాజు శ్చేతచ్ఛత్రము కాదు. 'పెల్లాడ్డు' వాహనచ్ఛత్రంబులు' (శ్రీమద్ ౧, ౮౬, ౯౫)

- వలసినకడ కేగెద నీ, తలఁ పెయ్యది యాన తిమ్ము శ్ర ధరణీనాథా. 224
- వ. అనిన విని భూనాథుండు సానునయంబుగా నిట్లనియె. 225
- ఉ. ఇమ్మహానీయరూపమునయే డ్దెఱుగ గల్గొని వేడ్కు నీకు యో
గ్యమ్మగుభంగిఁ జెప్పితిమి శ్ర గాని నరోత్తమ యెందు గాదు నీ
వెమ్మెయి నైన నిల్చుటయ శ్ర యిష్టము వంటలమేరవాడ నై
యిమ్ములనుండు సూపజన శ్ర మెల్లను నీదగుపంపు సేయఁగన్ 226
- క. అని హర్షోత్పన్నుంబున, మన మలరఁగ బల్కి మత్స్యశ్రమనుజాధీశుం
డనిలసుతు నేలె నాతఁడు, దనమనమున నూఱడిల్లెఁ దదవసరమునన్. 227
- * అర్జునుడు వేడిరూపమున విరటుఁ గొల్ప వచ్చుట *—
౩. కాశ్యపయొప్పిద మాఁడుకక ట్టనుజ్జ్వలము సే,యంగ సంకులబాహుళంబు మెడలఁ
గంచుక మంగంబుకాంతికి మాటుగా, మెడ హేమపట్టిక శ్ర మెఱయ కుండ
వదనంబుకొమరు భావనఁ జేసి వేటుగా, నుదుటిపెంపలకల్బబాదువఁడఁగఁ
బవడంపుజొత్తులఁజెవులు రూ పడఁగంగఁ, బాపటఁ దలకట్టుకభంగి ¹గప్ప 228
- ఆ. మంచు మఱుఁగువడినమాత్రాండుఁడునుబోలె, ²సిఱుగవిసి యున్ననిష్పఁబోలె
వేషధారి యైనవిష్ణుండుఁబోలెన, వివరటుకొలుపు సేరనరుఁడు వచ్చె. 228
- క. చను దెంచి వేడితనమును, వనితారూపంబు నమర శ్ర వాసవసుతుఁడా
మనుజాధీశునకు సభా, జనులకుఁ దనుఁ జూపి మంద్రసంచారమునన్. 229
- వ. మెలంగినం గనుంగొని మత్స్యజనవిభుండు దనయొద్దినారలతో నిట్లనియె. 230
- మ. వనితావేషము గల్గి యున్నయది చెల్వం బాఁడుచందంబు గా
దు నిరూపింప మహానుభావతయు నిశ్చింతమున్ రాజసం
బును శోభిల్లెడు నెవ్వఁ డే నొకజగత్పూజ్యుండు గ్రీ డార్థ మి
ట్లానరం దాల్చినరూపు గావలయు మీ శ్ర రూపింపుఁడా యట్లగున్. 231
- తే. అనినఁ బరిజనంబులు విస్మయంబు గదుర, నిశ్చయముసేసి పలుకంగనేర్పులేక
చూచు చుండఁగ సాసవ్యసాచి సేరఁ, జని విరాటనృపాలుతోసవినయముగ. 232
- క. నిన్నుఁ గొలువంగ వచ్చితిఁ, గన్నియలకు నాట గఱపఁ శ్ర గా నోపుదు వి
ద్యన్నత మన్నామంబు బృహన్నల యే బేడి ననుడు శ్ర నతఁ డి ట్లనియెన్. 233
- ఉ. ఆయతబాహులున్ వెడఁద శ్ర యైనసమున్నతవక్షమున్ సరో
జాయతలోచనంబులుఁ బ్రసన్నముఖంబు నుదాత్తరేఖయుం
గాయజుఁ గ్రేణిసేయు ననఁ శ్ర గౌళికు మీఱు ననంగ విభ్రమ
శ్రీయును బెంపునుం గలుగఁ శ్ర జేసి విధాత్మఁడు వేడిఁ జేసెనే. 234
- ళా. మత్కిందండచయంబులోన నొకస్వమూర్తాన్తా చాపంబు భా
స్వత్కిందంబులు ³హేమచంద్రకకనదద్వర్తంబు నీ కెంతయున్

సత్కారంబున నిచ్చి వాహనపరిష్కారాంకసంభావ్యసం
పత్కల్యాణుని జేసి వైభవము దర్శింబున్ విజృంభింపఁగన్.

235

క. ఏము నిను మత్స్యరాజ్య, శ్రీమహిమకు నెల్ల యుక్తుఁ డ జేయఁ దలంపం
గా మామనోరథమునకు, నీమాట విరుద్ధ మయ్యె న్ నిది యెట్లుకో.

236

వ. అనిన విని యమ్మహిపతికి బృహన్నల యిట్లనియె.

237

ఉ. ఆడుదనంబు నిక్కమున న్ కారసి చూచిన లేదు పుం స్త్వముం
బోడిమి దప్పి యున్నది నశ్రవుంసకజన్మ మవశ్యభోగ్య మై
వాడిమి గల్లుశాపమున న్ వచ్చె బురాకృతకర్మ భావ్య మె
వ్వాడును నేర్చునే తొలఁగ న్ వైవఁగ నోర్వక పోవ వచ్చునే.

238

వ. కావున.

239

తే. ఒండుపనులకు సెలవు లేకునికిజేసి, యభ్యసించితి శైశవ న్ మాది గాఁగ
దండలాసకవిధమును న్ గుండలియును, ¹బ్రక్కణంబు తెఱంగును ²బేరణంబు,

క. విశ్రుతవాద్యంబులు మం,జుశ్రుతిసంభావ్యగీత్రసుగతులు సద్భా
వాశ్రయములుఁ దజ్జన్యర,సాశ్రయములు నై నయభినయంబు లెఱుంగుదున్.

తే. ఇన్ని తెఱంగుల శ్రమము సేయింతుఁ జతుర, తావిహీనములై నపాశ్రములనై న
నట్టువొజ్జనై మెలఁగుదు న్ నగళులందు, నిపుణునై పథ్యవిధులకు న్ నేర్తునధి.

చ. అనుడు విషణ్ణ మైనహృదయంబున గారవ మొంద నైపుణం
బున నుచితంబుమై నరసి న్ పొచ్చెము లేమిఁ దదీయసేవ గై
కొనుటకు నిశ్చయించి తనకూఁతు విరాటుఁడు పిల్వ బుచ్చె న
ర్తనమునకై బృహన్నలకుఁ న్ దత్పరతం దగ నప్పగింపఁగన్.

243

వ. ఇట్లు రావించిన.

244

సీ. అల్లదనంబున న్ ననువు మైకొనఁ జూచు, నడపు కాంతికి వింతతోడవు గాఁగ
వెడవెడ నూఁ గారి న్ వింత యై ³యేర్పడు, దేరనివళులలో న్ నారు నిగుడ
నిట్టలు ద్రోచుచు న్ ⁴నెరవులకలమేర, నెల్లను బిగి యెక్కి న్ యేర్పడంగఁ
దెలుపును గప్పనువలెయంగమెఱుఁ గెక్కు, తారకంబులఁగల్గితనముదొడరఁ

ఆ. జరణములును నడుముఁ న్ జన్నులుఁ గన్నులు, జవ్వనంబుచెన్ను న్ నివ్వటిల్లు

1. క.ఖ. (బ్రేంఖణంబు. 2. చ. బేరణియును, (బ్రేరణియును. 3. ఇది 'ఏర్పడుచు' ధాతువు. (ఆది. ౫-౧౩౩); ఘ. వెడవెడ నూఁగారు వింతయై యేర్పడఁ, దారనివళులలో నాటు నిగుడ' నని యొకపాఠము 'నాటు నిగుడ' ననఁగా నాటువోసినభంగి నవక మెక్కి' (విరా. ౨-౫౨) యన్నట్లు నాటువలె నిగుడఁగా ననుట. జ. 'యేర్పడఁ దాఱనివళులలో' 4. 'నెరవు' లనఁగా 'చుట్టుఁబట్టు' లేక 'చుట్టును గలవి' నూతుకవముతోడ 'నేతెంచునెరవులు' (విరా. 3-౨౩) నెరవుల్ విచ్చుటయున్' (హరివంశము-ఉత్త ౩ ఆశ్వా.) చుట్టును గలవాడ్లులెల్లబిగినొంది స్తనో ద్భేద మగుచుండె నని యర్థము. 'సెలవు' లని రూపాంతరము.

చునికఁ దెలుపుచుండ శ్రీ సుతర సనుడెంచె, నలరువిలుతుపువ్వ్రోటమ్మువోలె.

ఆ. వచ్చి కొలువు సొచ్చి శ్రీ నెచ్చెలిపిండు నం, తంత నిలువఁ బనిచి శ్రీ యల్లనల్ల
గదిసి ప్రాథవనిత్యకై వడి ముద్దయ, ముద్దు వుట్టఁ దనకు శ్రీ మ్రొక్కుటయును.

చ. తిగిచి కవుంగిలించి జగత్తీవిభుఁ డక్కమలాయతాక్షి నె

మొగము మొగంబునం గదియ శ్రీ మోవుఁ గరాంగుళులం గపోల మిం
పుగఁ బుడుకుం బారింబారి నశ్రవార్యవిలోకన మాచరించుఁ గ
ప్పగుమ్మదుమాళి నుజ్జ్వలనశ్రాంకురచేష్ట యొనర్చు నర్మిలిన్. 247

వ. ఇవ్విధంబునం దనగాదిలికూతు నుపలాళించి బృహన్నలదెసం గనుంగొని సాదర
దరహాసితరుచిరాననుండై యిమ్మగువ నీకు నాట గఱపందగుపాత్రం బగునేయని
యడిగి తత్ప్రతిపచనంబులయందలినాగరికత్వంబునకుఁ జిత్తంబు రంజిల్ల మధుర
సల్లాపంబుసేసి కర్పూరసహితం బగుతాంబూలంబు వెట్టి చిత్తంబులగు చీనాంబ
రంబు లిచ్చి మణిమయంబు లగునాభరణంబు లొసంగిసంభావించి యవ్విభుండు.

ఆ. నీవు చతురమతివి శ్రీ నీకు నిక్కన్నియ, నప్పగింప నేల శ్రీ యైన నాదు
హృదయమతులు దీనియెడఁ గడు నార్ద్రమై, యుండుఁగాన చెప్పకకుండరాదు.

క. నెచ్చెలులతోడ నెంతయు, మచ్చిగఁ దనయిచ్చ నాడ శ్రీ మరగినయది యై
విచ్చలవిడి నింతకు ము, నిచ్చేడియ మెలఁగు శిక్ష శ్రీ యెఱుంగదుసుమ్మి. 250

ఆ. బాల కేళిమీఁద్రభరము గ్రమంబున, విడువఁ గళలయందు శ్రీ వేడ్క సొనిపి
నయముతోడ నర్తనంబుల శిక్షింపు, నెలఁత కేడుగడయు శ్రీ నీవ కాదె. 251

చ. అని యుచితంబుగాఁ బలికి శ్రీ యంగనహస్తముఁబట్టి తత్కరం
బునఁ గదియించి నీగురువుఁ శ్రీ బాల్మీ తగం గొనియాడు మెట్లు సె
ప్పె నటుల భక్తిమై నడవు శ్రీ పెం పెన లారఁగఁ గూడుగూర చం
దనకుసుమాదులున్ నడపి శ్రీ తప్పక యారసి గారవింపుమి. 252

ఆ. ఎల్లచుట్టములును శ్రీ దల్లియుఁ దోడును, జెలియుఁ బరిజనంబుఁ శ్రీ జెలివ నీకు
గురువ యింక నొక్కకొఱఁతయు లే దిందుఁ, జేరి బ్రదుకు బుద్ధిగౌరవమున.

క. మనయింట నిచ్చు టచోటన కెచ్చట నైన నీబృహన్నల మెలఁగం
జనియెడుమానిసి తనమనమున కిమ్మగునట్టిచరిత్రమున వర్తించున్. 254

—నకులుఁ డశ్వపాలకుడై విరటుఁ గొల్వవచ్చుట—

వ. అని యిత్రైఱంగున నయ్యిరువుర నొండొరులకు నప్పగించి పుచ్చినయనంతరంబ
నకులుండు. 255

ఉ. అంబుజముల్ సముద్యదరూఢాంశునిఁ గన్నవిధంబునన్ వికా
సంబున నుల్లసిల్లి జనశాచారువిలోచనముల్ నిజోజ్జ్వలాం
గంబున కర్థిమై నభిముఖంబులు గాఁ జనుడెంచి దైవయో

గంబున భూవిభుండు దుర్యోగంబులఁ దేవంగ బంచి చూడఁగన్. 256

వ. ఆస్థానంబు సేర వచ్చి ఘోటకంబుల నుపలక్షించు చున్న నన్న రేంద్రుఁడుగనుం
గొని పరిజనంబుల కతనిం జూపి. 257

క. ఇతఁ డెవ్వఁడొక్కొరూపు నిరతిశయ మై మనకునుఁ బ్రియం బాసఁగెడుఁజూ
చితిలే చిత్తంబు నుదా, త్తత గానఁగ నయ్యెడుక వ్రదనమునభంగిన్. 258

క. తురగంబులఁ జూచువిధం, బరయఁగ నితఁ డశ్వవిద్యయందు నిపుణతా
స్ఫురణము గలవాఁ డగు బంధురమూర్తిపరాక్రమాన్వితుఁడు గానోపున్.

క. మీరెఱిగినఁ జెప్పుఁ డీతని, పేరెఱుఁగనియట్లులైనఁ శ బెం పారంగాఁ
జేరం జని యల్లన యొక్కఁ, డారసి యెఱుఁగంగ వలయు శ ననుసమయమునన్.

క. చేరఁ జనుదెంచి పాండవ,వీరుఁడు మత్స్యాధిపునకు శ వినతుం డై దే
వా రాజవాహనము లగు, వారువముల నరయ నేర్తు శ వల నేర్పడఁగన్. 261

వ. దామగ్రంథి యనువాఁడ నాకు నశ్వవిషయం బయినవిచక్షణత్వంబెల్లనుం గల
దవధరింపు మని యిట్లనియె. 262

సీ. అవయవలక్షణం శ బాయుఃప్రమాణంబు, గర్భంబు లింగితాకారములును
మాత్రాంతరము వయోమానంబు దేశకా, లోచితాహరప్రయోగభంగి
జాత్యనురూపశ్రితౌవిధి క్రమగతి, వ్యాయామసాత్మ్యప్రవర్తనంబు
ప్రమదవిషాదాదిగ్రహణవిధచి త్తధ,ర్మము పోషణప్రకారము చికిత్స

ఆ. పరిచితములు ధరణిపాల నీముందట, రూపురేఖ మెఱయఁ శ జూప నేర్తు
బవర మైన నాకుఁ శ బని యేమి యనఁ జేతి, బలిమికలిమి నెఱపఁదలఁపుగలదు.

వ. అనిన విరాటుం డతని కిట్లనియె. 264

క. నీకుఁ దగుపదవి యిచ్చెద, నాకలిమికి నెల్ల రక్షణం బొనరింపం
గాక హయశిక్షకుఁడ వను, నాకొలఁదియె యిట్లు పలుకు శ్రుతుచిత మరయన్.

ఆ. అనుడు నకులుఁ డిట్లు శ లను దేవ తమతమ, నేర్చుపనులవెంటనెగడి బ్రదుక
వలయుఁగాక నగరదలము దప్పినమెలం,కువల కలుపు లియ్యకొనుటదగునె.

ఉ. ధర్మసుతుండు వెంచె ననుఁ శ దాన తురంగమ శాస్త్రశిక్షకుం
గర్మతుఁ జేసి యాత్మతుర్యగంబుల కెల్లను నన్న యుక్తుఁ గా
నర్మిలి నిల్పి యీగియుఁ బ్రియంబును నాయెడ నాడునాఁటికిం
బేర్చి వహించుచుండ నడకపెం దనతమ్ములలోనివానిఁగాన్. 267

క. ఆ విభుఁడు రాజ్యసుఖిలీ, లావిముఖత వెడలి బంధులం దొఱిగి యథే
ష్టావాసత బ్రుంగుడువడి, పోవుట నెచ్చోటఁ గడుపుఁ శ బ్రోతునో యనుచున్.

క. తిరిగి తిరిగి లోకోత్తర, చరితుఁడు సుజనుండు మత్స్యజనవిభుఁడు యుధి
ప్తిరునట్ల యనఁగ విని నినుఁ, గర మనురాగమునఁ గొలువఁగా నియ్యెడకున్.

క. చనుదెంచి కాంచి నానే, ర్చినతెఱుఁగున విన్నపంబు శ సేసితి నన్నుం

- బనిగొనఁ దలఁచిన నేలెడి, దనుమానము గలిగినేని శ్ర నరిగెద నధిపా. 270
- వ. అనవుడు. 271
- ఉ. ఆనరనాథుఁ డి ట్లనియె శ్ర నశ్వములం బరికించి యున్ని-యిం
 పేనిఁ దురంగశాలలకు శ్ర నెల్లను ముఖ్యుఁడ వై తదీయనా
 నానియతప్రకారకరణంబులఁ ద్రిమూర్తు చున్నవారి ము
 న్నే నెటు లట్ల నీ వరసి శ్ర యిచ్చమెయిం బని గొమ్ము నెమ్మిత్తోన్. 272
- క. అని చెప్పి యధికసమ్మా, ననపూర్వము గాఁగ మత్స్యనరపతి మాద్రీ
 తనయుఁ దగ నిల్పె నాతఁడు, దనమదిఁ బ్రియ మందె నతనితమ్ముం డంతన్. 273
- ♦ సహదేవుడు గోపవేంబున విరటుఁ గొల్పి వచ్చుట. ♦—
- క. పావనశాంతత్వము నిజ, భావంబున నూష్మలతయుఁ శ్ర బ్రకటంబులుగా
 నావిధుఁడు మనుజవేషుం,డై వచ్చెనొ శిఖి శరీరి శ్ర యయ్యెనొ యనఁగన్. 274
- క. తలుగులపొది యొకదెసఁ బె,య్యలదామెన యొక్కవలన శ్ర నను వైయుండఁ
 మొల మోపి పెక్కుచుట్టఁ, బలుద్రాటం జుట్టి గోపభావం బమరన్. 275
- చ. నునుసెలగోల సేకొని మనోహర మాతనమేను రాజుచూ
 పును బ్రజచూడులం దిగువఁ శ్ర బుష్కరపత్రనిభంబు లై నలో
 చనముల మూర్తి దెల్పఁగ నశ్రనంబ్రమతం జనుదెంచె నల్లన
 ల్లన వెడభీతి దోష జనులక వెగ డయ్యెడుదృష్టిఁ జూచుచున్. 276
- వ. ఇట్లు వచ్చి మత్స్యమహిషల్లభు నంతంతం జేరి వినయావనతుం డగుచు నిట్లనియె.
- క. నీపసులఁ గావఁ బెట్టుము, భూపాలక నన్ను నేను శ్ర బూని యరసినన్
 గోపంక్తులు రుజ వడ వొరు, చేపడ వెన్నఁడును డప్పిఁ శ్రజేడ్పడ వెచటన్. 278
- తే. తొఱఁగువోకుండ మెకములు శ్ర గఱవకుండఁ
 బాఁడి దఱుఁగక యుండ నాపాటిగొల్ల
 లిచ్చ మెచ్చ నీదృష్టికి శ్ర నెక్కఁగదువు
 నరయ నేర్తు న న్నేలుము శ్ర ధరణినాథ. 279
- వ. అనిన విరాటుండు పాండవావరజున కి ట్లనియె. 280
- ఉ. ఎక్కడిమాట గొల్లతన శ్ర మించుకయేనియు లేదు నీదెసం
 జక్కనిమేను నీగఱువశ్రచందముఁ గాంతియుఁ జూడ వచ్చినన్
 నిక్కువ మీవు సూర్యశశినిర్మలవంశజు లై నరాజులం
 దొక్కమహానుభావుతనయిండవు గావలయున్ నరోత్తమా. 281
- ఆ. వలయుపదవియందు శ్ర నిలిచి నారాజ్య మంతయును జక్కఁబెట్టినయము విక్ర
 మంబు నడపునంతమానిసి వైయుండి, కుచ్చితంపు బ్రతుకు శ్ర కోరఁదగునె. 282
- జ. ఉత్తమవాహనంబులు మహానీరూయధంబులు నిచ్చెద మత్స్యదేశంబున భవ
 దభిమతస్థలం బొసంగెద ముద్దీయమండలసేనాపరిపాలనంబు సేసి వ ర్తిల్లుము. 283

- క. అనవుడు బాండునృపాలక, తనయుడు మ్రొక్కుచు విరాటధరణీశున కి
ట్లును హీనకులుండ బాలుండ, మును నాగరికంపుఁగార్యములనెర నెఱుంగన్.
- ఆ. పసులఁ గాచి కాని శ్ర బ్రదుకఁ గౌరవులప్రా, తలము మున్ను నేను శ్రధర్మపుత్రు
పశుగణంబు నెల్ల శ్ర బాలింతు నమ్మహీ, వరునిచి త్తమునకు శ్ర వచ్చువాండ. 285
- వ. తంత్రీపాలుం డనం బరఁగినవాడ నాచేతం గ్రేపులు పురాణించుటంజేసి కొం
డొకకాలంబునన కదుపులం బెనుతు నే నగునని కైకొనినయాభాతుపంచితంబు
మూర్ఖొనినను బైగాలి వీచినను గొడ్డునకై నంజాలు నిలుచు నుంగిడి యదురుఁ
ద్రిక్క- యనువానికి నాపేరు సెప్పినం జాలు మఱియును బనికి వలయు తెఱంగు
లెల్ల నెఱుంగుదు వేఱొక్కపనికిం గాను గాని యే నీవెంట నీమనసు వడయం
జాలుదు నావలనం బ్రయోజనంబు గొనవలయు నేని నొండుమాటలు దక్కి-
పసులం బరికింప నియోగింపుము. 286

చ. అనుటయు నెట్టకేలకు ధర్మరాధిపుఁ డట్టుల కాక యంచు నా
తనివదనంబు సూచి యుచితం బగునేనిఁ బ్రియంబ యేని నె
ట్లును గురుకార్యవర్తనములుగ్ రుచియింపక యుండు నేని గో
ధనముల కెల్ల రక్షణము శ్ర దత్పరతం దగఁ జేయు ముఖ్యతన్. 287

క. మున్ను గలగోపవర్గము, నిన్నుం గని కొలిచి భక్తిశ్రీపని సేయన్
మన్ననమానిసి వైసి, వున్నం గడు మేల కాక శ్ర యొప్పమి గలదే. 288

—♦ ద్రౌపది సైరంద్రీవేషమున నుదేష్టఁ గొలువ వచ్చుట. ♦—

వ. అని పలికి యతనియభిమతంబు సలిపి నిలిపె నట్లయ్యేపురుసు విరటుం గొల్చిరి
తడనంతరంబ. 289

క. గారవమున నిజదేశా, చారముమై నల్లి యున్న శ్ర జడ యగుకబరీ
భారంబు విచ్చి తిరముగ, సై రంద్రీ జాతి వేషసముచితభంగిన్. 290

క. వలపలిదిక్కున కించుక, మలఁగంగా దుఱు మిడి కుఱుమాపుడుబుట్టం
బలవడఁ గట్టి జరతవ, ల్కలమున నేవ్వీగఁజన్నుఁగవ గప్పి తగన్. 291

క. పరిచారికాత్వరేఖా, పరిణతి దనమేన నచ్చువడుభావనకుం
దిర మై తలకొనునంతః, కరణముతోఁ బురము ద్రుపదశ్రవ్యక సొచ్చెన్. 292

వ. ఇట్లు సొచ్చిన. 293

సీ. పటమొయిల్ గప్పినఁ బాడఱినునుఁగాంతి, గదలినయమృతాంశుకళయుఁబోలె
బెనుమంచుమీఁదఁ బర్యవసాన వికాసము దప్పి, చెలువు గుందినసరోజనివిధమున
ధూమంబు వొదిలినఁ శ్ర దుఱఁగలిమెఱుంగులు, నలఁగి మాసినదీప్యకళికపగిది
ధూళి పైఁ బొరసినఁ శ్ర దొంగలించుట మాని, లావణ్య మెడలినశ్రుతికథరిగి
తే. గంధకారికావేషంబుకతన మూర్తియుజ్జ్వలత్వంబు మఱుపడియొండఁబొందు

తనయమహిషియంచితగతిఃకజనఁగరాజ, వీధిఁజారజనంబు లశ్వెలఁదిఁ జూచి.

ఉ. రోహిణి యొండె నొండెను నశ్రుంధతి గాక మనుష్యజాతియే
యీహరిణాక్షి చెల్వమునశ్రయేఁడైత చూడ్కుల నాఁచికోల కా
దా హితశౌరవం బగుశ్రుభాంగముఁ దేజముఁ జూడ బుద్ధి సం
దేహముఁ బొందుచున్నది ¹నశ్రతీజన మిట్టిదె యెజ్జగంబులన్. 295

వ. అనుచు నంతంతం జేరి. 296

క. నీ నెవ్వ రేమిపనికై, యేవలనికిఁ బోవుచునికి శ్ర యిది నావుడు న
ద్దేవియు సాముఖ్యము ²సంభావనముందోప నుచితశ్రధంగిం జెప్పెన్. 297

ఆ. ఏను గట్టువాల్యదాన నా కెన్వరు, గడుపుకూడు వెట్టి శ్ర కట్టఁ జీర
యిచ్చి సాకతమున శ్ర నేలుదు రట్టివా, రలకుఁ బనులు సేసి శ్రమెలఁగుబుద్ధి. 298

క. వచ్చితి ననవుడు విని జను, లచ్చెరువును సందియంబు శ్రనడరెడుమదితో
నిచ్చెలువ కడుపుకూటికి, నెచ్చటనే నిలుచునట్టె శ్ర యిది పలు కగునే. 299

న. అనుచుం గనుంగొనుచు ముసరికొని చను చుండం బొంచాలరాజనందనం రాజ
మందిరంబుచక్కటికి నరుగునవసరంబున. 300

క. ముద మొదవ రమ్యహర్షము, తుదినిలువునఁ బ్రణయసఖులతోడ విహారా
స్పద మగునెలవున మెలఁగెడు, సుదేష్ట తజ్జాలకములఁ శ్ర జూచెం బ్రీతిన్. 301

వ. ఇతైఱంగున మత్స్యరాజమహిషి ద్రాపదీదేవి నాలోకించి కుతూహలంబున. 302

ఉ. ఎక్కడనుండి యెక్కడకు శ్ర నేఁగెడినో యిది యొక్క కాంత రూ
పేక్కుడుపెంపుసొంపు మన శ్ర కేర్పడు చున్నది దా విసిత యై
స్రక్కుచునీచభామినులశ్రవోప్పనఁ బల్కెడుఁ బౌరులుం గడు
వెక్కస మంది చూచెదరు శ్ర వేగమ తోడ్కొని రండు నెమ్మితోన్. 303

క. అని పలికి పనుపఁ బాఠాం, గన లిరువురు వోయి ద్రుపదకన్యకతో ని
ట్లనిరి విరాటుమహిషి నినుఁ, దనపాలికిఁ బిలువఁ బంపె శ్ర దయ పెం పెనఁగన్. 304

వ. అనవుడు.

క. ³తనతలచీర యరసి య, వ్వనితారత్నంబు వినయశ్రవైభవము సతీ
తను వొందినచందంబున, జనియెం గేకయసుతానుశ్చారికలబడిన్. 305

వ. ఇవ్విధంబునం జని సాధంబు నుపరిభాగం బెక్కి.

సీ. పదతలంబులకెంపు శ్ర పరఁగినతలము కుం, కుమ లి ప్తమైనచందము వహింప

1. గ. జ. సతీజను లిట్టిరె. 2. జ. సద్భావంబును. 3. 'సుదేష్ట' యని దాక్షిణాత్యకొశాను
సారముగా ముద్రిత మగుభారతమునను నుత్తరదేశభారతమునను జూపబ్బెడిది. 4. 'తలచీర యరయు
ట' యనగా శ్రీజనోచిత మగుబెట్టు నూనుట. ఇందులకు 'ప్రీనిషేవాన్వితా' అనిమూలము గానోవు.
'కోరి తలచీర వాటింప నేరడయ్యె' (భాగవత. దశ. ఉ. 3-౫౬) గ. జ. తనతలఁపు నెఱు నని
యవ్యునితా.

నంగంబునును గాంతి శ్ర యడరినగోడలు, వేదులు మణిమయశ్రవిధము నొండఁ
గనుఁగవమెఱుంగులు శ్ర గదిరినముందఱఁ బుష్పాపహారంబుఁబోలువు దాల్చు
వేనలికప్ప పశ్యన్విసమీఁదు సీల దు, కూలంబుమేల్కట్టుకొమరు వడయఁ

తే. దాను జొచ్చిన కతనమశ్రత్యక్షితీశు, నింటనిమొయఁ గ్రొత్తయొక్కెప్పనకమెసఁగ
నమ్మహాదేవి యున్నెడ శ్ర కల్లనల్లఁ. పాండురాజతనూభవశ్రవత్ని యరిగె. 308

వ. కేకయరాజనందనయును. 309

చ. ¹కనుఁగొని గారవంబును మొగంబును గేలుఁ బుసారముం
దనువును నమ్రభావమును శ్ర దంతమరీచులు సామినిర్గమం
బును దనలోఁ గడల్కొనఁగ శ్ర భూరితరాదరరేఖ నిందు ర
మృనవుడు నంత నంత ద్రుపదాత్మజ సేరి విసీతి నిల్చినన్. 310

క. ఆపాదమస్తకము త, ద్రూపము వీక్షించుచుం గురతూహల మడరన్ .
భూపాలమహిషి యిట్లను, నాపాలతుకతోడ నుచితశ్రమయ్యెడుభంగిన్. 311

ఆ. ఏది కులము నామ శ్ర మెయ్యది యెవ్వరి, దాన వేమిపనికే శ్ర బూని యిప్పు
డెచట బుద్ధిఁదలఁచియే గెదవితయు, నెఱుఁగఁజెప్పు మాకుమెఱుంగుబోడి.

వ. అనిన విని యాజ్ఞ సేని యిట్లను నేను సైరంధ్రీజాతిసంభూత నభిధానంబు మాలిని
పురుషపంచకసనాథ నై యుండుదు నొక్క కారణంబున నుద్ధతు లగువిరోధుల
చేతం బతులనన్నిధిందలవట్టి యాడ్వంబడి వనంబునకరిగి వ్రతంబుమై వల్లభసహి
తంబుగా వన్యాహారంబులం గాలంబు గడపుచు బ్రహ్మచర్యంబు నడపితి నిట
మీఁద నియమాచరణంబునకు నొక్కసంవత్సరంబు గొఱంత గలదు సీపు ధర్మ
వర్తిని వని వినుటంజేసి నానేర్చుపనులవెంట నీకడ నిలువం దలంచి యిందు
వచ్చితి ననవుడు సుదేష్ణ యిట్లనియె. 313

క. సురగరుడఖచరవిద్యా, ధరకిన్నరయక్షసిద్ధతరుణులలో నీ
వరయఁగ నొక్కత వగు ది, ప్పరికిం జనుడేరఁ గతము శ్ర బాంకక చెపుమా. 314

క. అనుటయు దరహాసితము మో, మునకుఁ దొడవుగాఁగఁ బలుకుమొద్దియయేగ్గు
ష్టనిదేవి సత్యభామకుఁ, బని సేయుదుఁ దొల్లి పిదపఁ శ్ర బాంచాలికడన్. 315

తే. తగవుమై బరిచారికాశ్రధర్మములకు, నెల్లఁ జాలి వర్తించితఁ శ్ర దల్లి వినుము
నాకుఁబ్రాణంబు ప్రాణమైననును దన్న, కాఁగ భావించి యాదేవిగారవిండు.

వ. సీవును. 317

క. సీచము లయ్యెడుపనులకు, నాచాలమి యెఱిఁగి మన్ననకుఁబాత్రముగా
నీచి త్తంబునఁ గైకొని, యాచారము దప్ప కుండ శ్ర నరయుము నన్నున్. 318

వ. అని యిట్లు దేవజాతి యనుసందియంబు వాయం బలికి మఱియును. 319

1. ఇట్టి 'గారవంబును మొగంబు' నిత్యాదు లగుజతలు భాషాశైలిప్రయం క్తములు; ఇట్టి వే
లుకరభర్వములనుం జూపట్టెడిని. ఆ. గారవంబున... గేల... భనువున.

- క. కలపములు గూర్చ బహువిధ, తిలకంబులు వెట్ట వింతశ్రీతేరువునఁ బలు¹పు
వ్వలు గట్టి కట్టి మోడ్వంగఁ, దల ముడువఁగ సరులు గ్రువ్వఁ ॥ దద్దయునే ర్తున్. 321
- మ. అనిసం గేకయరాజనందన ప్రభూతాశ్చర్యయై యిట్లనున్
విను సీరూపము సూచి మాన్యపతి యుగవిభూతు నే నెమ్మెయిం
బనిగొందుం దగ నింతులుం దగిలి నీశ్రైఁ జూడ్చి నెక్కిల్పి నె
మ్మనమున్ విస్మయ మందఁ జూచెదరు భామా పల్కులం కేటికిన్. 322
- క. దుర్భర వగునినుగర్కటి, గర్భము ధరియించునట్లు ॥ గైకొని నాకై
నిర్భరవిధ్వంసదశా, విర్భావము దెచ్చికొనుట ॥ వెరవై యున్నే. 323
- ఆ. అనిన సీతలంచినట్ల కా దేర్పడ, వినుము నాదుపతులు ॥ వెరవు లావు
నలఘువిక్రమంబు ॥ గలుగుగంధర్వు లే,మఱు నన్ను నొక్కమాత్రమైన. 324
- క. సీవమతి నన్ను నెవ్వడు, సూచిన నారాత్రిలోనఁ ॥ జూతురు దెగఁ దా
రాచపలు హరిహరాదులు, గాచిన బలవిక్రమము లఖిలము లైనన్. 325
- క. బంధుశతంబులు శౌర్యమ, దాంధములై శక్తిసంపదాభీలతమై
సింధురసదృశత నున్నను, సంధులసంధు లెడలించి ॥ చంపుదు రతనిన్. 326
- వ. కావునఁ బురుషులు నాకడం దేజీ చూడను వెఱుతు రదియునుం గాక. 327
- క. నాచిత్తము తాదృశులకు, గోచరమే యస్మదీయశకులజన²సంశి
తాచారమహిమ యట్టిది,యే చెప్పకు తద్విధాత్రిశీనవచనముల్. 328
- చ. మనమున నూడిల్లు మన్యుమానము మానుము నన్ను నేలు మే
పనులు నుదాత్తనాగరికశ్రభంగుల సీమది కెక్కునట్లు నే
ర్పును భయభక్తులున్ మెఱయ ॥ రూపుగఁ జేసెదఁ దజ్జులైన స
జ్జనులు నుతింప వర్తనము ॥ సాధులు వృద్ధులు మెచ్చఁజల్పెదన్. 329
- క. ననుఁ గుచ్చితంపుఁబనులకుఁ, బనుపక యెంగిలికి లోనుగ్రుఱుపక తగుమ
న్ననతోడ నరయువారల, కనురాగము నెఱిపి నడతు ॥ రస్మత్పతులున్. 330
- ఆ. అనిన సంతసిల్లి ॥ యద్దేవి పైరంధ్ర, నూడిల్లఁ బలికి ॥ యునిచికొనియె
నంతిపురముచరిత ॥ కలవడ మెలఁగుచు, నుండె నవ్వధూటీయును ముదమున. 331
- క. ఇవిధమున నయ్యేపురు, నవ్వెలఁదియు సకలజనుల ॥ కజ్జాతముగా
నవ్వెరటుపోలఁ బ్రమదము, నివ్వటిల వసించి రుచిత్రనిభృతత్వమునన్. 332
- వ. అనిన విని వారలవర్తనం బటమీఁదఁ జెల్లినతెఱంగెఱింగింపు మని యడిగిన. 333
- ఉ. బాంధవశాత్ర వాకలితభావభవాభవపాశ³బంధసం
బంధవిరామరామ⁴ పరిపక్వవివేకనిరూఢభక్తహృ
ద్భ్రాణివిభేదనా పరమకౌరుణికా పరిమాణదూర దుః

ఖేంధనపావకాయితసమీక్షణ¹చై త్తమహాద్భుతప్రభా.

333

క. అన్నమయత్వాదివిరా, మోన్నతివాఙ్మనసదూర శ యోగిస్తేరా
భిన్నాభిన్నాకార, చ్ఛన్నాత్మీయప్రకార శ జగదాధారా.

334

మాలిని. కమలభవకిరీటగ్రామపద్మావలీసం

గమసుభగపదాబ్జా శ గాఢభక్తిప్రకార

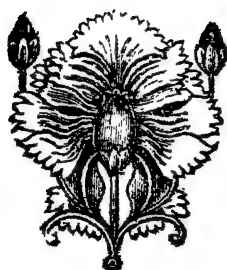
ప్రముదితమునిశశ్వరద్యావనాగమ్యరమ్య

క్రమపరిణతమూర్తి శ శౌతశాఖాగవర్తి.

335

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము,

336

1. ఇది 'సంవిత్ప్రభావల్లభా' అనుటం బోలినది.

శ్రీ

హ రి హ ర నా థా య న మః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

విరాటపర్వము, ద్వితీయాశ్వాసము

మదపాంగాలోకన

ధామసకృత్సంగరూఢతాదృశవిభవో

ద్దామాశ్రితలోకా లో

కామయన్విర్హరణనిపుణ శ్రీ హరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె నట్టియెడ ధర్మసూనుండుసభా
 జనంబులయుల్లంబులు రంజిల్లరాజునకు వినోదంబులు వివిధోదాత్త ప్రకారంబులఁ
 జలుపుచు నొక్కొక్కమాటు మధుర ప్రసంగంబుగా నాడిననెత్తెబున గెలిచిన
 విత్తంబులు దమ్ముల కొసంగుచుండు వాయునందనుగడు వంటకు మిగిలినమాం
 సంబులమ్ము నెపంబున నిచ్చులు సహోదరులకు నిచ్చు చుండు వివ్వచ్చుండుసంగీత
 ప్రసంగంబున మెచ్చువడసినకనకాంబరాదులు సోదరులకుం జేర్చు చుండు నకు
 లుండు ¹దురంగంబులగ్రాసంబులం గనినధనంబులు తోడంబుట్టువులకుఁ బెట్టు
 చుండు సహదేవుండు గోవులం జూచి భూవల్లభుండు సంతసిల్లినసమయంబున
 సముపార్జితంబు లగుపదార్థంబు లన్నియు నన్నల వశంబుసేయుచు వారలకు
 గోరసంబులం దుష్టి సలుపు చుండు ద్రౌపది ద న్నరసికొని తిరుగు చున్నవీరలం
 గన్నులారం జూచుచు నుచితంపునడవడి మెలంగు చుండు.

2

తే. ఇట్లు దమతమవ ర్తిల్లునెడల సకల
 జనములకు హృదయానురంజన మొనర్చి
 తాల్మి పుయిలోట యడఁకువ శ్రీ తగవు మెలపు
 నెఱిఁదెఱంగును బాటింప శ్రీ నేర్పు గలిగి.

3

క. ఉన్నతటి వివిధదేశో, తృన్నులు నద్భుతవిధాయితబలవిక్రమసం
 పన్నులు నగుమల్లులు విభవోన్నతుఁ డగువిరటుపాల శ్రీ నుదృటవృత్తిన్.

4

క. తమలోన మాటలాడెడు, సమయంబున నొక్కరుండు విశాలోరస్కుం
 డమితబలుండు పంచానన, సమమూర్తిస్ఫూర్తి యధికశ్రసంరంభమునన్.

5

1. క. దురంగప్రసంగంబుల.

- వ. అన్నరపతికట్టెదుర నిల్చి భుజాస్థాలనంబు జేసి యిట్లనియె. 6
- తే. నేలనాలుగుసెఱుగుల శ్ర వృష్టలకొలుపు, లండు సేను వ ద్రించితి శ్ర నవనినాథ
యగ్గలించి నాయెదుర బాహుపృలించి. 1 కడఁగ. జాలెడుమల్లులఁ శ్ర గాననెందు.
- చ. అనునెడ వానియుగ్ర సమదాకృత్యయుం బులువాకృత్యవృత్తియుం
గని విని మల్లు లెల్ల భయశకంశితమూర్తులు దాల్చి మాఱు న
ల్కను గను విచ్చి చూడను మొగం జెగయింపను జాల కున్న న
జ్జనపతివేడ్క మ్రోడుపడుచందము గాంచి యుధిష్ఠిరుం డనున్. 8
- క. వీనికి మార్కొనఁ జాలెడు, దానికిఁ దగువాని ధర్మతనయునిపురిలో
నానానియుద్ధలంపలు, నే నొక్కనిఁ గంటి నిష్ఠా శ్ర డిందుల కతఁడున్. 9
- క. మనబానసీఁడు వలలుం, డనుశూన్రుడు నాకుఁ డెల్ల శ్ర మధికబలుల నో
ర్చినవాఁ డనేకమల్లుల, నిను మెచ్చింపంగఁ జాలు శ్ర నిజ మిది యధిపా! 10
- క. అనవుడు భూపతి పిలువం, బనిచె నతని నతఁడు నపుడు శ్ర భయభక్తులతోఁ
జనుదెంచి మల్లవర్ణము, గని మై వెఱుగంగ నిలిచె శ్ర శాతాహలియె. 11
- వ. ఇట్లు నిలిచినపవనతనయు నవలోకించి యవసేవల్లభుం డమల్లముఖ్యుం జూపి
యితనితోడియుద్ధంబునకు సన్నద్ధుండవుగవృనినతండును ధర్మతనయుకనునన్న
గయికొని యమృతస్వవిభునకు వినయంబుతో నిట్లనియె. 12
- తే. అధిప ధర్మజుపాల నున్నప్పు డతని, వేడుకకుఁ దగఁ జెనఁగుదు శ్ర వింత లైన
జెట్టిమల్లులతో నిష్ఠా శ్ర డట్టువోలె, నీదువేడ్కకుఁ జెనఁగెద శ్ర నేర్చినట్లు. 13

—♦ భీముడు మల్లనిగో యుద్ధము చేయుట ♦—

- వ. అని మెత్తన యయ్యకొని గర్జించి గజాలస్యంబున శ్ర సంగణంబుసాచ్చి భూపాలుని
ముందట భుజాస్థాలనంబు సేసి మ్రొక్కి మరలునెడ నంతకు మున్న యమ్మల్ల
నరుండు నరపతియనుమతి వడసి కృతపరికరబంధుండై యరుగుదెంచి యచ్చట
నునికింజేసి యతండును ననిలసుతుండునుం బరస్పరమూర్తుల నవలోకించి యుద్ధ
రంగంబుమన్ను ఘాతదేశంబుల ఫరియించి శిరంబులపైఁ జల్లుకొని రెండు
సేతుల మునివ్రేళ్ళను గొండాక పుచ్చుకొని యెండొరుల దెనకు వైచియున్నతంబు
లగునపసవ్యకరంబుల నాకుంచితసవ్యబాహుతలంబుల నప్పళించుచున్నట్లు గలసి
యొక్కరుండ మల్ల చటచినచందంబున వీతేర వింతతానకంబుల నిలిచి కదిసిన
యప్పుడు వృకోదరుండు. 14
- నీ. 4 ఉపతాయిలోఁ దన శ్ర కొదవినతోరహ, త్రము సూపి ప్రేయక శ్ర సమదనృత్తిఁ
బాసి క్రమృతఁ జేరు శ్ర బలువిడి వాడు పై, నడరిన జరగక శ్ర యవనిఁ గ్రుంగి
నిలుచు నొత్తురువున శ్ర వలచినయప్పుడు, గొనిపోవు నవలీలఁ శ్ర కూలవైచు

1. చ. కడఁగ జాలిన, 2. నిపుణుఁ డిందుల కతఁడున్. 3. క. కంకటంబు; చ. సంఖణంబు,
జ. సంఖణంబు; ఘ. సంఖణంబు; నంకణంబు, 4. చ. ఉపతాయిలోఁగొన ♦ కొదవిన.

జళికి పట్టిన మనుశ్శసన్నపువినాణములు దొరకొన్నను శ్రీ ముట్టఁగొనఁడు
తే. కాలిదెసఁ జొర వచ్చుటగొనిపించి, ¹యుడుగుసీసానఁ బట్టియు శ్రీ ²నుప్పళించుఁ
బోవ నిచ్చు మగుడ ³నేచిరపోరఁ జేరు, ⁴నెడల సరిసేయ నగుతడ శ్రీ వీకహత్తు.
న. మఱియు ననేకగతులయోజలు మెఱయుచుఁ గొండొకసేపు విరాటునకు వినో
దంబు సలిపి. 16

ఆ. కచ్చ యమరఁ బట్టి శ్రీ కాళ్లును చేతులు, వ్రేల మత్తగజములైల మెఱయ
ముప్పిబలుపు నెఱయ శ్రీ ముక్కున వాతను, నెత్తురొలుక మల్లు శ్రీ నెత్తి వైచె.
వ. ఇవ్విధంబున విసరి నేలతో వ్రేసి వీచున మండ్రివెట్టిన. 18

క. పెలుకుటి తాళం బీ మదిఁ, దలఁచి యనువు గాక ధరణిశ్రేణముఁ గరతలం
బుల నప్పళించె వాడ, కొలు వార్వగ ⁵విడిచి మెఱసెన్ గుంతీసుతుఁడున్.
వ. ఇవ్విధంబున మహాబలుపట్టి యాజెట్టి నెట్టన గెల్చిన మత్స్యపతి మెచ్చి తన
కిచ్చినధనంబు లచ్చటిజనంబుల కిచ్చి నిజనివాసంబునకుం జనియె మఱియు
నిత్రైటంగున నతనికి వేడ్క సలుపుచుండుఁ జిక్కినిమల్లులు లేనితఱి నంతిపురంబు
నింతులు సూడ నయ్యవనీకాంతుండు పోరింప శార్దూలశండాలాదులతోడ
నీడంబోక పెనంగి భంగంబునకుం దెచ్చి మెచ్చించుచుండు. 20

క. పెఱవారలు దమమెలఁగెడు, తెఱఁగులు దొరకొన్న వింతశ్రతెరువులనేర్పుల్,
మెఱయుచుఁ బఱచి త్తము గొన, నొఱపు గలిగి మాన్యవృత్తి నుండుదురుదగన్.
వ. ఇట్లు పాండవులు పాంచాలీసహితంబుగా విరాటునగరంబున వర్తించుచుఁ గతి
పయదినంబులు గొఱంతగా నేడుకాలంబు గడపినసమయంబున మత్స్యపతి
మఱిందియు దండనాథుండును గీచకాగ్రజుండునురూపాభిమానియు నానాభరణ
ధరణశిలుండును దుర్విదగ్ధుండును బలగర్వితుండును నగుసింహబలుండు తనయప్ప
సుదేవుడు మ్రొక్కం జనువాఁ డదేవి కనతిదూరంబున నున్నద్రుపదరాజ
నందనం గనుంగొని. 22

ఉ. అక్కజ మైనచెల్వమున శ్రీ నాత్మకు వ్రేఁ గయి పొల్చుపొల్తిపై
నెక్కొనుచూడ్కిఁ గ్రమ్మఱుప్రనేరక యూరక నిత్రైఁ గాముచేఁ
జిక్కిననెమ్మనంబు గడుఁ శ్రీ జేడ్చుడుమానముఁ జేప్పితంబులం
దక్కినయంగముం దలఁకురదైర్యము నై యతఁ డప్ప డయ్యెడన్. 23

తే. ద్రాపదీరూపమనుసురీంద్రగిలి తనదు, హృదయ మనుమృగమత్తశ్రీనుదిలకొనుచు
గాముఁ డనుబల్లిదపువేటకానిబారిఁ, బడుట కెంతయు నాసింహాబలుఁడుదలరి.

వ. నిజాంతర్గతంబున.

ఉ. ఎందును నిట్టిరూపు నరు శ్రీ లెవ్వరుఁ గాంచిరె నాక కాదు సం

1. క. యుడుగు. 2. చ. నుప్పళించి; జ. నప్పళించి. 3. ఖ. లేచిపోవ. 4. ఘ. జ. నెడల...
నగునెడ ♦ ఖి. 5. ఘ. విడిచి.

హ రి హ ర నా థా య న మః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

విరాటపర్వము, తృతీయాశ్వాసము

త్వశివాత్వాలంబన

తత్త్వాశ్లేషా త్తశబలతాసంగతక

¹ ర్నత్త్వాదికలీలా త్తమ

² హత్త్వాహంకారభావ శ్ హరిహరనాథా.

1

—◆ ఉపకీచకులు ద్రౌపదిం దమయన్నశవంబుతోఁ గట్టి దహింపం గొనిపోవుట ◆—

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియెఁ బవనతనయుం డట్లు సని మహానసమందిరంబుపరిసరంబున శరీరప్రయోశనంబు సేసికొని యనులేపనంబున ³నస్రగంధం బుడిపికొని కృతకృత్యుండై శయ్యాతలంబునగ గూర్చుండె నిట యాజ్ఞ సేనియు భీమసేనుం డింతకు ⁴వంటయింటికిం బోయి నిశ్చింతంబున నుండు నని నిశ్చయించి నర్తనశాల వెలువడి కావలివారలం బిలిచి.

2

క. నాపతు లగుగంధర్వుల,చేపడి మృతిఁ బొందె వీఁడె శ్ సింహబలుం డీ పాపాత్మునిఁ జూడుండు దు,ర్వాప్తపారఫలంబు గాంచె శ్ నని పలుకుటయున్.

ఆ. వారు సంభ్రమించిరవడిఁ ⁵గోలదివియలు, గొనుచు నులివు మిగులఁగూడఁబాటి నృత్తశాలఁ జొచ్చి శ్ రత్తటి నాకల,కల మెరింగి కీచక వ్రజంబు.

4

చ. కడువెన వచ్చి రూపఱినశకాయము నున్న తెఱంగు జూచి బిట్టడలు మనంబులం గదిరి శ్ హా యనువారును జోద్యమంది మ్రాన్పడియెడువారు సగ్గజనిశ్చైః బడి మూర్ఖులఁ బొందువారు సయ్యెడ కరుగంగ నోర్వక మరహిం బెఱచోఁ బలవించువారు నై.

5

వ. ఉన్నంత బంధుజనంబులు గూడఁబాటి కీచకశవంబుఁ గనుంగొని.

6

ఉ. మానవశ్శ్రుతి నిట్టివిస్మమానవుఁడీనుఁగు లైనవారి నెం దైనను గంటిమే యకట శ్ యాఱడి వ మృయి పోయె దుర్జయం

1. క. గ. ర్నత్త్వాదిలీలాసాత్త. 2. చ. హత్త్వాలంకార. 3. జ. విస్రగంధం. 4. క. వంట కంబునింటికిం. 5. ఆ. గాలుదివియలు.

జైనబలంబు గానితెర శ్రవై తన కిత్తఱి దోడు ¹గాద యు
క్కినిమనంబు గీడు పరికించునె క్రొవ్వి నఁ జేటు దప్పనె.

7

తే. కరము లెయ్యవి శిరమేది శ్రగాళు లెచటఁ, జొచ్చె గంధర్వవరులచే శ్రజచ్చువార
లెల్ల నిట్టుల యగుదురో శ్రయితనితోడి, యలుకఁ జేసిరో యిది గడుశనక్క-జంబు.

వ. అని వెండియు బహుప్రకారంబులం బలుకుచు శోకవిస్మయపరితచేతస్కు లయి
యున్నంత నొక్కయుపకీచకుండు నిజసహోదరులం చూచి.

9

క. మన మెంత శివనవి పిలిచిన, విన నేర్చునె సింహబలుఁడు శ్రవేగమ యితనిం
గానిపోవఁగ వలయుంగా, కనియందఱు దేర్చె ననునశ్రయాలాపములన్.

10

ఉ. సూతులు దాని కియ్యకొనుశ్రమం దమయన్నకు నగ్ని యేర్చువా
రైతగ వాచరించునెడ శ్రశీలన ద్రాపది వీరిచందముల్
సూతముగాక యంచు నొక్కచోఁ దమచేరువ నున్నఁ గాంచి సం
జాతమహోగ్ర కోపు లయి శ్రచారువిలోచనఁ బట్టి క్రూరతన్.

11

క. పెడగేలు గట్టి పాపపుఁ, బాడ వగు నిది గాదె యితనిఁ శ్రబాడ వడఁగించెన్
గెడగూడ దీని నీతని, యెడలిపయిం బెట్టి కాల్చు శ్రటుచితం బరయన్.

12

వ. అని విరాటుని కెఱింగించి చేయువా రై యంతకు మున్న యీవృత్తాంతంబంత
యు విని సంక్షుభితవృత్తయందు యున్నయతనిపాలికిం బోయి.

13

తే. ఎల్లభంగుల సైరంధ్రీ శ్రనేము సింహ, బలునితోఁ జంపువారమై శ్రతలఁచి నీకు
నెఱుంగఁ జెప్పంగ వచ్చితి శ్రమింపు నింత, వట్టు మన్నన మాకునీశ్రవలయు ననిన.

వ. ఆతండును దనమనంబున నియ్యుపకీచకులచందంబునూడ నేను వారింఁచితి నేనియు
నుడుగం గలవారు గా రని యూహించి వారలం గలయం గనుంగొని యట్ల
కాక మీకుం బోలినతెఱంగు సేయుం డనిన నదియ యనుమతిగాఁ గైకొని
సరభసంబునం జనుదెంచి.

శ్ర

ఉ. అంగజరాగమత్తుఁ డగుశ్రనన్నకు నిమ్మెయి నైనఁ బ్రీతి సే
యం గలవార మీజఱిభి శ్రయాతనితోడన తీఱుఁగాక యం
చుం గొనిపోయి దైన్యమున శ్రసూతునిపీనుఁగుమీఁదఁ బొండుపు
త్త్రాంగనఁ బెట్టి గట్టిరి దశయాపరివర్జితచి త్రవృత్తు లై.

16

చ. అశుచియుఁ గష్టాడున్ లఘువు శ్రనై ననిజాగ్రజుమేనితోడ ని
త్యశుచియుఁ బుణ్యశీలయు నుశ్రదాత్తయు నాఁ జనునింతిఁ గొంచుఁ గ
ర్మశ్రమతిఁ గీచకుల్ బహుముఖంబుల బాంధవవిప్రలాపముల్
దిశ లద్రుసం జెలంగఁ గరదీపనికాయము ప్రజ్వరిల్లగన్.

17

క. పితృవనముదెసకుఁ జని న, య్యతివ భయభ్రాంతచి త్ర శ్రయై బాష్పజలౌ

- ద్గతి మొగముఁ గప్ప నిట్లని, యతిరావముగా నొనర్చె నాక్రందనమున్. 18
- ఆ. అనద నైతి నిచట నానికుయ్యాలింపుఁ, డకట మీరు గలుగ నాక్రమించి
నన్నుఁ గట్టి సూత్రనందను లిమ్మెయి, వెఱపు లేక భంగపఱుచువారు. 19
- ఉ. ఆనతవైరి యోజయ మహాద్భుతవిక్రమ యోజయంత దు
రానవిఘ్నార్ణమానరిపుమర్దన యోవిజయాభిధాన తే
జోనిహతాపితప్రకటశూరగుణప్రతిభాస యోజయ
తేన విరోధిబాహుబలశృంభణభంజన యోజయద్బలా. 20
- నీ. తొడఁగినపని చలం న బెడవక యతిదుమ్మరం బైనఁ గడతేర్చుప్రభువులార
ఁజెంగిన వైవస్వతుని నైనఁ గడిమిమై, వ్రేల్చిడి బరిమార్చువీరులార
శరణార్థి యగుదుష్టశాత్రవు నైనను, గరుణ రక్షించుసత్పురుషులార
యధికిఁ బ్రాణంబు నైనను డాపక, తమకించి యిచ్చునుదారులార
తే. నాథులార గంధర్వరత్నంబులార, నన్ను నుపకీచకులు దమశయన్నశవము
నందు బంధించుకొని వెన నరుగుచున్నవారు రక్షింప వేగరావలయు మీరు.

—♦ భీముఁ డుపకీచకులం జంపి ద్రావడిని విడిపించుట ♦—

- చ. అని పలవించునయ్యెలుఁగు న లాపవమానతనూజు డేర్పడక
విని మది నాదువల్లభకు నీండ్లును గ్రమ్మట నింత సేసిరే
యనుచు సరోషసంభ్రమత నాయిత మై వెసఁ బాటి వప్రలం
ఘన మొనరించె గుప్తముగ న గ్రక్కున ముట్టెడుదానికిం దగన్. 22
- తే. ఇట్లు లంఘించిపోయి పశరేతభూమి, యొద్ద నలుదిక్కులునుజూచిశ్రయొక్కయున్న
తావనీజంబు వెటికి రాద్రాతిరేక, మడర భుజశిఖరంబునశయం దమర్చి 23
- మ. వికటభూక్కుటిఘోరఫాలకలితశ్వేదోద్భటుండుం జల
ద్వికృతోష్ఠద్వయుండుం బ్రమర్దనదశావిర్యావసంభావితాం
గకుండుం జిత్తవిదాహదోహలనమగ్రక్రోధవేగుండు నై
బకవిధ్వంసకుఁ డయ్యెడక నిలిచె శుంభనూర్తివిస్ఫూర్తితోన్. 24
- వ. తదనంతరంబ. 25
- ఆ. సూతుశవముతోడ నేతెంచు నెరవులు, దవ్వడవ్వలన యుద్ధగ్రరూప
కలితుండైనభీముఁ న గనుఁగొని నడవక, నిలిచి రంతనంతశ్రగలఁగఁబాటి. 26
- మ. ఇదె గంధర్వులు వచ్చి ముట్టికొని రిం న కెట్లాక్కొ యంచు భయం
బాదవం బల్లములందు డాఁగియు సమీపోర్వీజముల్ వ్రాఁకియుం
జెదరం బాటియు నీరు సొచ్చియును నిశ్శేష్టం బదద్వంద్వముల్
గుదివడ్డం బెగ డొందియు భరితసంక్షోభాత్ములై రత్తెనన్. 27
- ఉ. సూతులు భీతులై ద్రుపదసూతిసమేతము గాఁగ నగ్రజ

1. క. భంగపఱుచువారి. 2. చ. జ. తొడఁగిన 3. గ. బెడలక. 4. ఘ. ఘటితశ్వేదోద్భవుండున్,
5. చ. ప్రవర్ధన. 6. ఖ. కీచకుల్. చూడు 'నెరవుల' (విరా-౧౨౪౫) 'నెరవొంది' (విరా-౧౦౮౧).

ప్రేతము వైచి వీటిదెసఁ ॥ బెల్లుంగ బాఱఁ దొడంగినన్ వడిన్
వాతసుతుండు ముట్టికొని ॥ వారి బడల్పడ ప్రేసి యందఱుం
జేతులతీట వో నుటుమునసేసె విశ్వంఖలవిక్రమంబునన్. 28

వ. ఇవిధంబున నూటయేపురుషకీచకులను సమయించి శమితక్రోధుం డై వచ్చి
పాంచాలీబంధమోక్షంబుగావించి యింక నిశ్చింతంబున సుదేష్టమందిరంబునకుం
జను మని యవ్వెలంది వీడుకొలిపి తానును వేటొక్కమార్గంబున మహానస
గృహంబున కరుదెంచె దత్తమయంబున విరాటుండు గీచకానుజులు గంధ
ర్వులచేత నిరవశేషంబుగా మృతిం బొంది రని విని చకితచేతస్కుం డగుచు
సహాదర మరణశోకాయత్తచిత్త యయిన జీవితేశ్వరి నుచితాలాపంబుల ననున
యించి యిట్లనియె. 29

ఆ. చంద్రవదన యింక ॥ సైరంధ్ర నిచోచ్చటు, వాప వలయు నేమిభంగి నైనఁ
గాన నాదుపలుకుకగాఁ జెప్ప వెడలుట, కనుగుణముగ నమ్మకగొట్టితోడ. 30

ఆ. పురుషు లాలతాంగిహారువునఁ బోయినఁ, జేటు వచ్చు గానఁ ॥ జెప్ప నేను
వెఱతు నాడువారు ॥ వెరవుతో మృదువచో, రచనఁజెప్పటరయ్యనుచితవృత్తి.

ఉ. ఆ కమలాక్షిరూపమహిమాతిశయంబు మనోహరంబు భో
గైకపరాయణుల్ పురుషు ॥ లంగజుఁ డప్రతికారచేష్టిత
స్వీకృతలోకుఁ డట్లగుటఁ ॥ జేటు పురంబునవారి కెప్పుడుం
గా కెటు లుండు నిట్టియవగ్రాధపుఁబొత్తు మనంగ వచ్చునే. 32

క. అని నిశ్చయించి పలికిన, విని కేకయరాజపుత్రి ॥ విభుతలఁపు మనం
బునకుఁ బ్రియం బగుటయుఁ గై, కొని యాపని యట్లచేతకకుం బూనెఁ దగన్. 33

క. అంతం గుంతీనందన, కాంతాచింతామహాంధ్రకారముతో న
త్యంతంబు మచ్చరించెన్, సంతమసం బనఁ బ్రభాత్రసమయం బయ్యెన్. 34

వ. పదంపడి పద్మినీప్ర మోదసంపత్కరుం డగు నరుణకిరణుం డుదయించె నటమున్న
పాంచాలి సచేలస్నానంబు సేసి రాగాదివికారనిరాసంబునం బ్రసన్న మయిన
బుద్ధియుంబోలె సింహబల ప్రభృతికీచకవిధ్వంసనంబునం దెలివొంది మందయా
నంబునం బురంబు సొచ్చి రాజవీధి నరుగుదెంచునప్పుడు. 35

నీ. మనకీచకుల కెల్ల ॥ మారి యై పుట్టిన, సుదతి వోయెడు నని ॥ చూచువారు
నద్దిరాసీకుఁ గ్రోవ్వలుగ దేఁ జూతుగాఁ, కని తల సూపక ॥ యడఁగువారు
సలవోక గనుఁగొని ॥ యంతరంగము బిట్టు, బెదర మాటుమొగంబునవెట్టువారు
నెదురుగా వచ్చిన ॥ నెంతయేనియు దప్పు, గలుగ వేటొకత్రోవకదొలఁగువారు

తే. ముట్టఁబడి మేనఁగంపంబుపుట్టినోదిగి, యుండువారుఁ గరంబున ॥ నుదర మప్ప
ళించి యుమ్మరొరికెన్ ॥ నయంచు నుల్లములుకువారునై పురజన్యంబులు దలంకి.

- చ. పులిఁ గనుఁగొన్న ¹లేడులునుభోలె విభీతిఁ గలంగఁ బాట న
 న్నెలఁతుక యంతరంగమున శ నిండినహాస్యరసంబు మోముపై
 వెలివిరియంగనీక చని శ వేచి మహానసశాలవాకిటన్
 నిలిచినభీమసేనుఁ గని శ నెయ్య మెదం జగురొత్తు చుండగన్. 37
- క. తనయంతన యటు వలుకుచు, జనువిధమున నతనిదిక్కు శ చక్కనిచూడ్కిం
 కనుఁగొనక ద్రుపదవృషనందన యిట్లను నిజకృతార్థతం దెలుపుటకున్. 38
- తే. కీచకుల దెసఁ బుట్టినశిల్పిమంబు, పాచి నన్ను రక్షించినశ్రవమధర్మ
 రతికి గంధర్వపతికి నిశ్రంతరంబు, భక్తియు క్తిమైఁ బ్రణమిల్లి శ బ్రదుకుదాన.
 వ. అనిన విని యనిలనందనుండు నిగూఢవచనచాతుర్యధుర్యుండై యిట్లనియె. 40
- చ. అతివ యపాయముం బొరయునప్పడు గావక తక్కినేని యా
 పతి పతియే తలంప మగ్రపాడియె లోకముపాడియే భవ
 త్పతు లిటు లాచరించుట గ్రహభవదీయమనోనువర్తన
 స్థితి ²కుచితంబు వారల నుశ్రుతింపఁగ నేల³నిసర్గవృత్తులన్. 41

—◆ శ్రౌపది యర్జునునితో సల్లాపంబు సేయుట ◆—

- తే. ఇట్లు దమ్ము నిరూపింప శ నితరజనములకు నశకవ్యంబు గాఁగ సల్లాపరసము
 ననుభవించుచు నల్లనల్లన లతాంగి, యరిగె నర్తనమండపోశాంతమునకు. 42
- వ. చని వీరాటకన్యకలయాటఁ జూచుచందంబున నందుఁ బురందరనందనుం గనుం
 గొను నప్పించాలి నాలోకించి యతండును దారును దదభిముఖంబుగా వచ్చి
 యక్కన్నియ లి ట్లనిరి. 43
- ఉ. కీచకకోటిచేత నొకశ్రీడును బొందకవచ్చితమ్మ ని
 న్నోచినదు ర్మదుండు జమునిం గొలువం జనెనమ్మ యంతఁ బో
 కేచినసూతు లీయొడలి శ కింతయపాయ మొనర్తురమ్మ వే
 కాచి విరోధులం దునుమఁగగా నిటు ముట్టుదురమ్మ నీపతుల్. 44
- వ. అని తాము మున్ను విన్నకీచకవృత్తాంతంబున కనుగుణంబుగా నుపచారంబులు
 వలుకు చుండ నాబృహన్నల సైరంధ్రి కి ట్లనియె. 45
- క. ఆపాపాత్ములనీచ, వ్యాపారక్రమము వార శ లందఱు మృత్యు
 ప్రాప్తితు లైనతెఱంగును, నీపలుకుల నెఱుంగవలయు శ నెలఁతుక చెపుమా. 46
- వ. అనిన విని సైరంధ్రి సాభిప్రాయంబుగా బృహన్నల కి ట్లనియె. 47
- తే. కన్నియల కాట గజపుచు శ నున్ననీకు, నకట సైరంధ్రి యిప్పుడే శ మయ్యేనేని
 భేద మెద నించుకయు లేమిఁ శ గాదె సస్త్రి, తాననంబుతోన న్నిటులడుగుటెల్ల.
 వ. అనిన బృహన్నల యి ట్లనియె, 49
- క. నీ వలుగులపడుటకు దుః, ఖావేశము వొందనే నిశ్రరక్త మగుని

1. క. గ. లేళ్ళగమిహాలె. 2. చ. జ. యుచితంబు వారికి. 3. క. వారల...నిసర్గవృత్తముల్
 ఖ. గ. చ. వారికి...నిసర్గవృత్తముల్.

- య్యోవపుఁబుట్టువు పుట్టిన, నావగ పెవ్వరికి నెక్కు- ౧ నళినదళాక్షీ. 50
- క. నీతోడిపరిచయము లే, ¹దే తలపోయఁగ ననింద్య ౧ వెందును నీ వి
ట్లాతుర వగుటకె నామది, నేతాపము లేదు నైజ ౧ మెఱుఁగవు గంటే. 51
- వ. అని తాను నిజసహోదరులయట్లపోలే వేషాంతరంబు దాల్చినయంతియ కాక
యూర్వశి యిచ్చినశాపం బనుభవించుటకు శరీరాంతరపరిగహంబు సేయుటంజేసి
రిపుమర్దనంబు తనకు వెరవు గాకునికి గుప్తసాభిజ్ఞానంబుగాఁ దెలిపిన బలసూదన-
సూనుపలుకులు విని పాంచాలి యంతస్మృతకమనీయకపోల యగుచు నిట్లనియె.
- ఆ. అట్ల కాక యంత ౧ యన నేల నీమది, తెఱఁగు గొంత యేను ౧ నెఱుఁగ కున్న
దానఁ గాను నగరఁ ౧ దగవుమైసీవు వ, ర్తించుటయ కరంబుప్రియము నాకు.
- వ. అనుచుం గన్యకాపరివృత యై యరిగి యంతఃపురంబు సొచ్చి సహోదరమరణ
శోకాతుర యగుకై కేయికడకుం జనునప్పుడు. 54
- సీ. ²ముదమున నెలమిసాం ౧ పొదవి నెమ్మొగమునఁ, దోఁపంగ వచ్చినద్రోచిత్రోచి
లలి నుల్లసిల్లుచు ౧ లలితలోచనదీప్తు, లడర నుంకించిన ౧ నాఁగి యాఁగి
సంతసంబునబాలి ౧ శశము లగుచెయ్యలు, దొడరఁజూచినఁ జేయ ౧ కుడిగి యుడిగి
మనమున నుబ్బుమై ౧ మాట నాలుకకు రాఁ, గడఁగిన నాడక ౧ కడపి కడపి
- తే. ధీర యై యిట్లు సమృద్ధపూరమునకు, గఱువతన మనుబలితంపుఁ ౧ గట్ట వెట్టి
వెలఁది యెఱుఁగనియదివోలె³వికృతిలేక, యల్ల నెప్పటియట్టులయరుగుటయును.
- క. భయశోకంబులు దనదుహృదయమునఁ ⁴బిరిగొన విరాటరథరణీనాథ
ప్రియ సంభావన సేసె వి,నయపూర్వము గాఁగ ద్రుపదనందనకుఁ దగన్. 56
- వ. ఇట్లు సంభావించియ త్తరుణిం దనపరిసరంబుననునిచికొనితదీయవదనంబవలోకించి.
- తే. నీవు చక్కనిదానవు ౧ నెలఁత ధైర్య
రహితచిత్తులు మగవారు ౧ రాజు దీనిఁ
దలఁచి భయ మంది నిన్ను నీవలచునెడకు
నరుగునట్లుగఁ బ్రార్థించి ౧ యనువు మనియె. 58
- వ. అని తనమనంబునం గదిరినయనుజవియోగతాపం బుత్కటం బగుటయు వెండి
యు ని ట్లనియె, 59
- క. ⁴బిరుదు గలమగలు గల రని, తరమిడి చంపింపఁ జూచెదవు జనములు నీ
పొరువునఁ బోవెఱతురు మా,పురమును రాష్ట్రంబు వెడలి ౧ పొ మ్మొందెనన్. 60
- వ. అనిన విని విరాటవల్లభకు సైరంధ్రి యి ట్లనియె. 61
- ఉ. ముందటియట్ల యంకఁ బదుఁమూఁడుదినంబుల మాత్రకున్ భవ
న్మందిరవాస మియ్యకొనినం గడతేఱు మదీయవాంఛ యం
తం దగఁ దోచి మత్పత్తు లుదాత్తమతిన్ భవదీయవాంఛితం

- బుం దలకొల్పఁ జాలుదు రభ్రూర్వమనః ప్రమదంబు సేకుఱున్. 62
- క. కృత మెఱుంగుదు రుపకార, వ్రతమున వర్తింతు రెపుడు శ్ర వదలరు కరుణా
న్వితు లీనరపతికి శుభ, ప్రతిపాదకు లగుదు ¹రేమిభంగుల నైనన్. 63
- వ. కావున.
- క. సైరంధ్రి యిట్లు లనుటకుఁ, గారణము దలంప నేమి శ్ర గా నోపునో యం
చారసి బహుప్రకారవి,చారములకుఁ జొచ్చు టుడుగు శ్ర సరసిజవదనా. 65
- క. ఇది యేమి యైన నే మగు, మది నా ²కిం తేల యనుచు శ్ర మన్నన యెల్లం
దుదిఁ జెఱుపక ప్రార్థన సేయుదుగా కని నిశ్చయించు శ్ర టుచితము నీకున్. 66
- చ. అనిన సుదేష్ట యిట్లనియె శ్ర నం తవునంతకు మద్దహంబునం
దునికి సమ్మతించితి నిశ్శోచితవృత్తిఁ జరింపు నాదునం
దనుల మదియవల్లభు నుదాత్తమతిం బరికించికొమ్ము నీ
మనమున కెట్లు లూఱట సమస్తము నట్టుల చేసెదం దగన్. 67
- క. అని యూఱిట్లఁ బలికిన, విని తొల్లిటియట్ల యుచితశ్రవృత్తి ద్రుఢదనం
దన యుండె నట్టియెడని, ట్లని మ్రోసిరి జనులు పురమునందును భూమిన్. 68
- చ. విరటుమఱింది కీచకుడు శ్ర విక్రమదుర్దముఁ డన్యసైన్యభీ
కరమహాసీయమూర్తి బలశ్రగర్వసముద్ధతచిత్తుఁ డెందు నె
వ్వరు సరిలేరు వీని కన శ్ర ³వాల్సినదండిమగండు సూడ న
చ్చెరు వగుచావు సచ్చె నటు శ్ర సేసినవారటె యెట్టివీరులో. 69
- తే. సింహబలుడు గంధర్వలశ్చేత నొక్క, సతికిగాఁ నిట్లు ఘోరంపుశ్రజావు సచ్చె
నకట రిత్తకు రిత్త మశ్రాన్వితవనీశు,లావు గోల్పోయె సూతకులంబు వొలిసె.
- వ. ఇవ్విధంబునం బ్రవ ర్తిల్లుజనవాదంబు గ్రమక్రమంబున సమస్తదేశంబుల ⁴నెరసి
చెల్లుచుండె నట్టియెడ. 71

—♦ దుర్యోధనునివేగులవారు పాండవుల వెడకి కానక వచ్చుట. ♦—

- ఉ. పాతకి యై సుయోధనుడు శ్ర పాండుతనూజులు సల్పుచున్న య
జ్ఞాత⁵విధివ్రతంబు గలుగఁపంబుగఁ జేయఁ దలంచి పంచినన్
భూతల మెల్లఁ జూచి మును శ్ర వోయెడునప్పడు సెప్పకొన్నసం
కేతవుఁజోటఁ గూడఁబడి శ్ర భేదముఁ బొందుచుఁ జారు లందఱున్. 72
- వ. మగిడి వచ్చి హస్తీపురంబు సొత్తెంచి. 73
- సీ. వరున నేనుండులు శ్ర గురిసినదానధా, రావలి దగుకలశయంపి గాఁగ
రాజులసందడి శ్ర రాసినతొడవులు, మురిసి రాలినపొడి శ్ర ముగ్గు గాఁగఁ
గాంతలసంకులశ్రగిఁ ద్రెస్సి తొరఁగిన, హారముల్ పుష్పహారములుగ
నే మేమ యని యోలి శ్ర నెత్తినపరదేశి, దొరలపావడములు శ్ర తోరణముగ

1. చ. జ. రెన్ని. 2. గ. జ. కీచిత యేల ♦ మన్నన...టుచితమె, 3. గ. వ్రాలిన. 4. ఘ.
నెగసి. 5. ఖ. వృథా.

తే. సహజమైనయలంకారముహిమ నతిశయిల్లి మహనీయవైభవ శ్రమెసక మెసఁగ
వఱలునరపతిమందిరద్వారభూమి, సేర నరిగి యావేగులవారు పీఠి. 74

వ. సముచితంబుగాఁ బ్రవేశించి. 75

తే. ద్రోణగాంగేయభానుమత్సూనుకృపసు, శర్మదుశ్శాసనులు సర్వశ్రసైవ్యపతులు
నార్యజనములుఁ గొలువమహర్హ కాంచ, నోన్నతాసనమునఁ గొలుకవున్నవాని.

సగ్ధర. మాశ్రిత క్షంగరంగశ్రమధుకరపటలీమానసాకృష్టివిద్యా
శాలిస్సారాజ్ఞరేఖాంశజలిపుటఘటనాశ్చారుఫాలస్థితౌ
పాలశ్రేణీవిశాలాంశబకకుముదవనీశబాంధవాయత్రచంద్ర
శ్రీలీలాగాఢకాంతిస్మితవదనరుచిశీఘ్రతు నాగేంద్రకేతున్. 77

వ. కని జయజయశబ్దపూర్వకంబుగా సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి. 78

క. మొగించినచేతులు ముందల, నిగిడించి నితాంతవిషయనిరతిం జారుల్
దగ విన్నవించి రిట్లని, జగతీశ్వరునకు నిజప్రచారం బెల్లన్. 79

క. దేవరయానతిఁ బాండవు, లేవురు ద్రౌపదియు నున్న శ్రయెడ యే మరయం
గా వెడలి వారు సనినమ, హా¹విపినంబులకుఁ దొలుత శ్రనరిగితిమి వెసన్. 80

వ. అందు. 81

ఆ. ²పరఁగుపొదరు పొదరు శ్రపల్లంబుపల్లంబు, మ్రాను మ్రాను దుర్గమంపుఁజోటు
దుర్గమంపుఁజోటు శ్రదొన దొన గుహ గుహ, యాది గాఁగ నెందునరసియరసి.

వ. ఒక్కయెడ నరదంబు లరిగినచొప్పుఁ గాంచి దానివెంబడిం జని చని. 83

క. కేవలసూతులతోడన, పోవుట గని వారిఁ జేరఁ శ్రబోవక యది యిం
కేవంకఁ బోవునొకొ యను, భావనఁ బోయితిమి దానిశ్రవణ యేమున్. 84

వ. అదియును ద్వారకానగరంబున కరిగిన. 85

క. అందుల నుండుదు రనునా, సందెల్లము గాఁగఁ బెక్కుశ్రచందంబుల ము
ట్టం దిరిగి తడవి కుంతీ, నందనులం గాన లేక శ్రనానాభంగిన్. 86

వ. విచ్చి పోయి సమస్తదేశంబులుం గలయం గ్రుమ్మరి కొండాకయు నుపేక్ష లేక
³పరువుతోడిద కాఁ బరికించుచు బయలను నాలస్యంబు దక్కి యోలంబునట్ల
శోధించుచు ⁴గీడయిన నుదాసీనత యుడిగి మేలుచందంబున భావించుచు
వివిధప్రకారంబు లయినబహుప్రదేశంబులు రోసి కౌంతేయులం గానక సం
కేతస్థలంబునం గూడికొని మావర్తించిన తెఱంగు దేవరకు నెఱింగించి యట
దివ్యచిత్తంబున నవధరించినభంగి సేయువారమై చనుదెంచితిమి మాకుం జూడఁ
బాండవులు పొడవడంగి లేకపోయిరి గాని యీలోకంబున నునికి గలిగిన నగపడ
కుండ సేర రిది యిక్కార్యంబునున్న రూపు మఱియొక్క విశేషంబునం బ్రియం
బంది వచ్చితిమి చిత్తగింపుము. 87

- సీ. మత్స్యదేశాధీశుమహాఁదిఁ గీచకునిఁ బుణ్యోజ్జ్వలాకృతి యగునొక్కవనిత
కతమున నడురేయి శ గంధర్వు లతిరహ, స్వప్నకారంబునఁ శ జంపి రదియు
నక్కజం బాయుధశ్రవ్యవహార మేమియు, లేదు శిరంబు గా శ లేలు డొక్క
లోనికిఁ జొరఁ ద్రోచి శ పీనుంగుముద్దగాఁ, జేసి వైచితి దుష్టశిక్షితులైన
తే. యతనితమ్ముల నొక్కరి శ నైనఁ డప్పి, పోవ నీక యారాత్రియశ్రపాదివి చిత్త
నిహతిఁ దెగఁ జూచి యనిరూపశఙ్కయదుర్ని, వారవృత్తిమై నరిగిరి శకారవేంద్ర.
- వ. విరాటుంటు పగతుండు గావునఁ దదీయవ్యసనం బెఱింగింప వలయునని విన్న
వించితి మది య ట్లుండఁ బాండవుల నన్నేషించుపని ¹యిటమీఁదం జిత్తగించు
తెఱం గాన తిచ్చునది యనిన విని యట్ల చేయుదముగాక యని వారలఁ బోవం
బనిచి కొంతసేపు చింతాక్రాంతం డై యమృతహాకాంతుండు మంత్రులం జూచి
యి ట్లనియె. 89

తే. సమయసముచితకృత్యంబు శ చక్కఁజేసి
పాండవులు రాజ్యమున కాన శ పడక మున్న
యరసి యెఱిగి యరణ్యంబునందుఁ దొంటి
యట్ల యిడుమలఁ గుడువఁబో శ నమవలయు. 90

క. ఎఱుంగుట దుర్బట మెవ్విధి, నెఱుంగంగా వచ్చు మీర శ లెల్లను మీమీ
యెఱిగినచందంబున నా, కెఱిగింపుడు వారి వెదకి శ యెఱుంగుతెఱంగుల్.

వ. అనిన రాధేయుం డి ట్లనియె. 92

ఆ. వివిధదుర్నిరూపశ్రవేషముల్ గైకొని, నిఖిలదిశలయందు శ నిపుణవృత్తి
³నెఱుంగునట్లుగా నశనేకులఁ బుచ్చిన, నెల్లి నేటిలోన శ ⁴నెఱుంగఁబడరె. 93

క. అనుపలుకులు విని దుశ్శాసనుఁ డేమియు సరకుగొనక శ సమద⁵విలాసా
ననుఁ డై నిజాగ్రజన్మునిఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె గాఢశ్రగర్వస్ఫూర్తిన్. 94

చ. వలవదు రోయఁ బాండవుల శ వా రొక ⁶యూఱట లేని⁷త్రిమృటన్
బల మఱి వన్యసత్త్వములశ్రపాల్పడి చచ్చినచోటఁ బూరియు
నొలవదె యింత కిం కిట మశనోముద మస్థలితంబు గాఁగ వి
చ్చలవిడి రాజ్యలక్ష్మీ దగుశ్రచందమునం గొనియాడు మున్నతిన్. 95

వ. అనిన విని దరహాసితవదనుం డగుచుఁ గుంభసంభవుం డి ట్లనియె. 96

ఉ. ఊత్త్ర సమగ్ర లార్యనుత్యగౌరవదీప్తులు వర్ణనీయసా
భ్రాత్తు లుదాత్తదైవబలభవ్యులు దివ్యసమాను లాపృథా
పుత్తులు వారి నాపదలు శ వొందునె యోపిన నింక నైన నీ
ధాత్రిఁ గడంగి యారయువిశ్రధంబులు సెప్పఁడు నేర్పు లేర్పడన్. 97

1. గ. వ్యాపార. 2. చ. కీడ. 3. ఖ. నేగునట్లుగా. 4. క. గ. నెఱుగఁపడరె. 5. జ. ఖకాసా. 6. క. గ. యూఱవ, యుడ్కువ. 7. క. పిమ్మటన్,

—భీష్ముడు దుర్యోధనునితో ధర్మరాజునుగుణంబులఁ జెప్పట —

98

వ. అనిన నాతనిమాట లాదరించి భీష్ముం డిట్లనియె.

ఉ. నల్లవొ నిక్క మాడె నృపశనందనుముందట ద్రోణుఁ డొక్కఁడుం
దెల్లము వారు బాహుబలశ్రీబలదై వబలంబు లొప్ప వ
ర్తిలుదు రమృతహాతుల కశ్రరిష్టము లేమిట నెందు నేల పా
టిల్లెడు వారిఁ గాన్పను గ్రహింపి తదీయమహానుభావతన్.

99

క. వారలును వీరలును నా, కారయఁగా నొక్కరూప శ్ర యైనను గార్యం
బీ రెఱిగింప వలయు నని, కౌరవపతి నన్ను నడిగెఁ శ్ర గాన నితనికిన్.

100

క. కలరూ పెఱిగింపంగా, వలయుం జెప్పెద మదీయవచనములు హితం
బులు గాఁగ నిశ్చయస్థితిఁ, దలఁచి యనుష్ఠింప బుద్ధి శ్ర దలకొనునేనికా.

101

సీ. బ్రాహ్మణభక్తియుఁ శ్ర బరహిత²శక్తియు, నిర్మలమతియును శ్ర సీతిరతియు
సత్యభాషణమును శ్ర సాధుపోషణమును, జిరవితరణమును శ్ర సేవ్యగుణము
సన్మార్గరక్షయు శ్ర సుస్మత్తశిక్షయు, నంచితోదయము గృహపాతిశయము
బంధుసంప్రీతియు శ్ర భవ్యవిభూతియు, శిశాస్త్రానుగమము న్యస్తలితదమము
తే. సజ్జన స్తవనియసౌజన్యములును, ధర్మసంచితబహుధనశ్రధాన్యములును
గలుగు నక్షీణపుణ్యాదోహాలుఁడు ధర్మసూనుఁ డున్న దేశంబునమానవులకు.

క. మఱియును నొక్కవిశేషం, బెఱిగించెద నతనియున్నయెడ గోధనముల్
మెఱుఁ గెక్కి పాఁడి నేమిం, గొఱతవడక యుండఁ జేపి శ్ర కురియుచునుండున్.

వ. కావున నిట్టిదేశం బిప్పు డెయ్యది యగు నందుఁ గుంతీతనయుల నరయం బనువ
వలయు ననినఁ గృపాచార్యుం డి ట్లనియె.

104

క. అరయఁగ నయ్యెడుతెఱఁగుల, నరయట కార్యంబు వారి శ్ర నాలస్యము లే
కరయునది పెక్కుభంగుల, నరసినఁ దోచెదరుగాక శ్ర యది యట్లుండెన్.

105

ఉ. వారలు పూనినట్ల వన్యవాసము సల్పిరి ⁴వీరు వేచి త
మ్యారయఁగా బయల్పడనియట్లుగ నుండెడువత్సరంబునుం
⁵జేరువచేరువల్ గడచెఁ శ్ర జిత్తుములుం గలుషంబు లమృతహా
వీరుల కీన్యపాలునెడ శ్ర వీరికి మారక యున్ని గర్జమే

106

క. అలు చైనను బగతునిదెన, దలఁపు గలుగ వలయు నసిన శ్ర దరోష్ణజ్వలదో
ర్బలు లగుకొంతేయుల మన, మెలమికలిమి నచ్చి యిట్టు శ్ర లేమట నగునే.

107

చ. మనబల మెంత యంతయు స్రమగ్ర సముద్యమదుర్దమంబుగా
మునుమును గూర్చి తోడుపడుకొనకలకుం దగుమైఁ గ్రమక్రమం
బున నెఱిగించి రాఁ బనిచి శ్ర భూరిసముజ్జ్వలపై న్యజృంభణం
బున ⁶నెర వొంది యున్ని కురుభూపతి కిప్పటి కార్య మారయన్.

108

1 క. గాంచుట. 2. చ. జ. యుక్తియు. 3. జ. శాస్త్రానుగమము. 4 ఘ. వైరు లేచి... నుండిరి. వత్స 5. క. గ. జేరువచేరువం. 6. గ. వెర వొంది.

- ఆ. పాండురాజసుతులు శ్రీ బాసమై నడవడి, గడచి కయ్యమునకుఁ శ్రీ గాలుద్రవ్య
కున్నయట్టు లైన శ్రీ నిన్నరనాథుతో, సంధి సేయు టొప్పు శ్రీసముచితముగ. 109
- క. ఏచి చలంబున ¹నొంటికిఁ, జూచిన నప్పటికి మనకుఁ శ్రీ జూడం గార్యం
బేచందంబునఁ దెఱుంగఁగు, నాచాలుట కోర్వవలయు శ్రీ నది యట్లుండె. 110
- క. వారలు ²లేరటె పో పెఱ, వారలఁ దగుభంగి మనకు శ్రీ వశ్యులఁ జేయన్
భూరిబలయుతుల మగుటయ, కారణ మను టనుమతంబు శ్రీ గాదే మనకున్. 111
- తే. ఇవ్విధంబునఁ దమతమయెఱుంగు తెఱుంగు
లందఱును జెప్ప విని కురుశ్రనందనుండు
దగ విచారించి కార్యంబుఁ తేగునఁ గాంచి
యెలమి వారలఁ గనుఁగొని శ్రీ యిట్టు లనియె. 112
- ఆ. సింహబలుఁడు భీమశ్రీసేనుండు శల్యుండు, హలధరుఁడు సమాన్యబలమువార
లొండొరులను గెలుచుకొనుతాపమునుగల, ³రుద్ధతులునుబాహుయుద్ధపరులు.
- క. ఈనలుపురభుజశక్తుల, తో నెనయఁగఁ జాలునట్టిదోర్బల మెందుం
గానము గావున వీరల, లోనన యొండొరుల కని గెలుపు సమకూరున్. 114
- ఉ. తక్కినవార లాతనికి శ్రీ దవ్యలచోటలవారు వాయుజం
డొక్కఁడ యింక సింహబలుశ్రుద్ధతి మాన్చిన మాన్పువాఁ డతం
డక్కడ నిల్చె గావలయు శ్రీ నాసతి ద్రోపది గాఁగ నోపు వే
టొక్కరుఁ డాజి గీచకుల శ్రీ నోర్వఁగఁ జాలమి మీ రెఱుంగరే. 115
- క. గంధర్వు లనునెవంబున, నంధతమసగూఢవృత్తి శ్రీ ననిలసుతుఁడు గ
ర్వాంధమతి యైనసూతు స, బాంధవముగఁ జంపెఁగాక శ్రీ పరులకు వశమే. 116
- వ. పితామహుం డుపదేశించినలక్షణంబు లద్దేశంబునం గలిగియుండు నని విందుము
పాండవులు ప్రచ్ఛన్నవేషంబున విరటుప్రోలవసియించినవారు గావలయు నతండు
ను బ్రతిభటుం డయి భంగించుచుండుం గావున నతనిపయి నెత్తిపోయి తదీయ
గోధనంబుల గ్రహించిన ధర్మతనయుండును దమ్ములు నడ్డపడం బఱతెంతు
రయ్యవసరంబున మనము సమయభంగంబు నెప్పి వారలం గ్రమ్మఱం బండ్రెండు
వత్సరంబులు వనవాసంబు సలుపం బుత్త మఱైన నప్రతిహతంబుగాఁ జతురంత
భూచక్రంబాక్రమించి కీర్తనీయులమైవ ర్తిల్లుదుము కుంతీనందనులందు లేకతక్కి
న మత్స్యపతిసమస్తవస్తువులును జూఱకొంద మదియును లాభంబ యెల్లభంగుల
నిప్పటి కేదియె కార్యంబు మీకు నందఱకుం జూడఁబోలునేని దీని కనురూపం
బగునుద్యోగంబు సేయుం డనినఁ ద్రిగర్తాధీశ్వరుం డగుసుశర్మచోలుతఁ గర్ణ
దుశ్శాసనులతోఁ గొండొక ప్రసంగించి వారలయనుమతి నవసీపతితో నిల్లనియె.
- క. కేకయ ⁴సాల్వులు దోడుగ, నాకీచకుఁ డాజి నన్ను శ్రీ నవజితుఁ జేసెం

1. చ. నేటికి. 2. వేఱఁట పో. 3. గ. యుద్ధతులును. 4. ఖ. సాల్వురు.

- జా కుండ మున్న యొక పరి, నా కాతనితోడ భండనము లేదయ్యెన్. 118
- ఉ. భంగముతోడ నున్నననుఁ శ్రీ బంపు విరాటునిమీఁద భూమికిం
జెంగట నుండు నా దయనశ్శతపుటూళ్లు సంతతంబు వా
నిం గడు గాసిసేయు నతనిం జెఱుపం దఱి యయ్యె ముట్టి స
ప్తాంగముఁ జూటదెచ్చెద నశహంకృతి యెల్ల నడంచి వచ్చెదన్. 119
- ఆ. ఉద్దవిడిన పసుల శ్రీ నూచముట్టుగఁ దెత్తు, నతఁడు వెనుక వచ్చి శ్రీ యడ్డపడిన
చోటఁ బాండురాజ శ్రీ సూనుల నరయుదు, నెల్లభంగి దీని శ్రీ కేన తగుదు. 120
- వ. అనవుడు. 121
- క. బరవసముమైఁ ద్రిగర్తేశ్వరుఁ డిట్లను టుచిత మింక శ్రీ జననాయకుఁ డె
ప్పురుసున నానతియచ్చెను, దొర లే మని రట్ల చేయఁ శ్రీ దుడిఁ గార్యమగున్. 122
- చ. అనునినసూనుమాటవిని శ్రీ యందఱుఁ గన్గొని షెద్ద లెల్ల ని
న్ననుమతి సేయ సైన్యముల శ్రీ నన్నిటిఁ బన్నగఁ బంపు రెండు మే
ల నడత మీత్రిగర్తులబలంబుల ముందటఁ బంచి వానిపో
యినమఱునాఁడు పోద మనియెం గురునాథుఁడు దుస్ససేనుతోన్. 123
- చ. అనుటయు ఫాలభాగకల్పితాంజలి యై యతఁ డట్ల చేయువాఁ
డ ననిన మేదిసీఘ్రుడు దృఢం బగునిశ్చయ మెల్లవారుఁ గై
కొనుటకుఁ గార్యభోధమునకనుం దగఁ జిట్టల నున్నవారలం
గనుఁగొని యాదరాధికనశ్రావణభావనతోడ నిట్లనున్. 124
- ఉ. మున్ను సుశర్మ దాను బలముం జని గోవులఁ బట్టువట్టినన్
వెన్నడి ⁴చచ్చు మత్స్యపృథ్వివీపతి సేనల నెల్ల గొంచు శౌ
ర్యోన్నతి సూపువాఁ డయి సమధితిమై నిట వేఱ కౌరవుల్
గొన్నిటిఁ బట్టఁ గయ్యమునకనుం బఱు తెంతురు పాండునందనుల్. 125
- ఉ. కందువ సెప్పి యొక్కెడఁ ద్రిగర్తులు ⁵దాడికిఁ గూడువారు మీ
రందఱు వేఱ యొక్కయెడ శ్రీ నాజకి సేనలఁ గూర్చు డెల్లవాఁ
డుం దనవారిఁ దోకొని కశ్శున్ రభసంబునఁ గూడి వార్తకున్
ముందఱు బోయి గోధనము శ్రీ ముట్టుకొనన్ వలయున్ మహోగ్రతన్. 126
- వ. అని చెప్పి వెండియు సుశర్మం జూపి. 127
- క. బహుశౌప్యమి నీతఁడు సన్నహనముతోఁ బసులఁ బట్టు శ్రీ నవమిని మనగో
గ్రహణ మని నిశ్చయించిన, నహి కేతనుపలుకులకు మహాహ్లాదమునన్. 128
- వ. సమస్తపరిజనంబులును సముద్యుక్తులై రట్టినమయంబున. 129
- ఆ. పాండురాజసతులుఁ బాంచాలియునుదమ్ము, నొరులెఱుంగకుండఁ దిరుగవలయు

1. క. మరి. 2. చ. జిట్లను నున్న. 3. కి, గ, భావలతోడ. 4. ఘ. వచ్చి...సూపువాఁడట
సముద్ధతి. 5. జ. దాడిగఁ.

దుష్కరంపుటేడు 3 దుది సేరఁ బాతె నెవ్వరును దీనిఁ దలఁపవలను లేర. 130

—♦ సుశర్మ దక్షిణగోగ్రహణంబు సేయుట.

వ. సుశర్మయు నేలినవానిపనిఁ బూనిజోడుపక్కిర కైదువు బిరుదు రవణంబు మొదలైన నవరణంబులం జూడ నక్కజంబుగాఁ గూడి పరదేశం బాపోశనంబు గొనం దమకించు తనబలంబుగజివిజి యుడిపికొని గోగణంబులయగపా టూహించి జతనంబుతో నడచుచుండియు వెనగుండక వేగిరంపుఁబయనంబు లయ్యును బ్రజల నోలాకుపడసేక యెత్తెడిచోట్లను విడుదలలయందును లోనుగా నిస్సాశాదులైన యుద్భటచిహ్నంబులు ప్రకటింపక దాడిమెయిం జని వేగులవాదివలన విరాటు తొట్టు లున్నయెడ యెఱింగి కదుపులం ¹గార్చిచ్చుచందంబునం బొదివి వెలిచిన.

శా. కూడం బాతె సముద్ధతిం గఁడగి తద్రోపాలకుల్ మూఁక ల
ల్లాడం దాఁకి నిశాతసాయకపటుశ్రవ్యాపారఘోరంబుగా
నీడం బోక పెనంగినం గని త్రిగ్రరేసుండు చే వీచుడుం
గ్రీడాఘాతనిరూఢి నాశ్వికులు వాఱిం దున్ని తూటూడినన్. 132

వ. ²వారలలోన.

చ. అనదుగఁ దాఁకి మేనఁ దట 3 చై పారి నెత్తురు గ్రమ్ముపోటులక
వస మఱి తూలుచుండియును 3 వారనిభీతిఁ బదంబులం గడుక
వెనకిలిమిం బురంబునకు 3 వేగమె కొందఱు వాఱి మత్స్యనా
ఘసభకు నేఁగి దీనదశశ్రోఁ బ్రణమిల్లుచు నా ర్తమూర్తులై. 134

క. కారణ మెయ్యది యగునొకొ, వీరలదురవస్థ కనుచు 3 వెఱఁ గందెడునా
భారమణుండు సభయును విన, నీరెలుఁగు దలంకఁ బల్కి 3 రిట్లని గోవుల్. 135

చ. హయరథదంతిసంతతి నిశ్రంతరదుర్గమలీలఁ బేర్చి నే
ల యవిసి మూగిన ట్లగుబలంబులతోడఁ ద్రిగర్తు లెంతయున్
రయమున గోవులం బొదివి 3 రక్షకు లొక్కట నార్చి తాఁకినన్
భయదమహాస్త్రశస్త్రప్రటుశ్రపాతపరంపరఁ దున్ని యుద్ధతిన్. 136

క. గోవులకు వెనుక యై వెనఁ, బోవుచు నున్నారు గడవఁ 3 బోవక యుండం
బోవలయు నడ్డపడియెడు, దీవన ⁴మెదఁ గలిగెనేని 3 దేవత కడఁకన్. 137

వ. అనిన విని విరాటుం డదరిపడి. 138

శా. ఏమీ నిక్కమె మున్నెఱుంగఁడె త్రిగ్రరేసుండు మద్దోధన
స్తోమంబుం గొనిపోవుతెంపునకు నుద్వోగించెనే మేలు మే
లామైతోడనె పోవుఁగాక యని వీరాలాపముల్ వల్కి యు
ద్వామగ్రోధశిఖాకలాపవికటోద్వదూభ్రకుటిన్సూర్తియై. 139

1. గ. గాంతారంబుఁ గార్చిచ్చు పొదుపుచందంబున. 2. క. పార లాలోన. 3. చ. జ. కడిమిం. 4. ఘ. మేడైతయుఁ గలుగుదేవర.

—♦ విరటుఁడు సుశర్మమీఁద యుద్ధము సేయఁపోవుట ♦—

- చ. సచివులఁ జూచి యిప్పుడు వెనక మన మెయ్యక తక్కినం బశు
ప్రచయము దప్పిపోవుఁ దుది १ భంగము సేసియు వచ్చుఁ గాన మీ
రుచితవిధాన¹ సత్వరత २ నుద్ధతయోధసమగ్రవాహిని
ప్రచలితభూమిభాగము² గఁ ३ బన్నఁగఁ బంపుఁడు దండనాథులన్. 140
- వ. అని నియోగించి. 141
- శా. యానప్రకమసూచకంబు లగుతూత్ర్యంబుల్ దిశాపాటన
ధ్వానస్వైరవిహారకల్పితసమృద్ధతోభముల్ గా ధరి
త్రీనాథుండు రణోచితోద్యమము సంధిల్లంగ శస్త్రాస్త్రవ
ర్మానీతిక్రమదక్షులం బనిచె నశ్రయ్యెవారికిఁ గ్రక్కునన్. 142
- ఉ. సారథిఁ జూచి నీవు రభశసంబునఁ బూన్పుము ఘోటకంబులం
దేరఁ దదీయవర్మము లశతిస్ఫుటోబంధము గాఁగఁ బెట్టు నీ
వీరవచోవిలాసములు १ విందుము మున్నిదె వచ్చె గయ్య మే
పారఁగఁ జూపు నీ దగునశ్రహంకృతికిం దగుదైర్య మియ్యెడన్. 143
- వ. అని పనిచి తానును యోధవీరోచితప్రకారంబున సింగారంబు సత్వరంబుగాఁజేసి
కొని ४ ఖచితకాంచనబిందుసందోహం బగుసన్నాహంబు వెట్టికొని విరచితాలం
కారచక్రంబును బద్ధపరికరకూబరాక్షయగాద్యవయవంబును ५ బ్రతికల్పితతురం
గంబును సన్నివేశితవివిధాయుధంబును సన్నద్ధసారథికంబును నైనరథం బెక్కి
గోగణహరణప్రదేశంబు పశుపాలకులం దెలియ నడుగుచు వెడలునప్పు డమ్మ
త్వ్యపతియనుజన్ముండు. 144
- శా. లోకస్తుత్యవిభూతి నన్యపుత్రనాల్గుం టాకబాహాబల
శ్రీకల్మీక రథదంతి ఘోటకభటశ్రేణీసముద్ధాంతసే
నా⁶ కల్పధ్వజవిభ్రమంబున १ సుహృద్వ్యప్రోద్ధముం డై శతా
నీకుం డుద్ధతి నేగుదెంచె నఖిలాశ్రీకంబు నుప్పొంగఁగన్. 145
- ఉ. ఆతనితమ్ముడైనమదిర్రాశ్వుఁడు కర్ణర్పుశంయుశాసము
ధూతబలోత్థేణుపరిధూసరితాఁబర మైనవారణ
నాతము గొల్చి రాఁ గడఁగి १ వచ్చె సముజ్జ్వలహేమవర్మని
ర్యాతరుచిచ్చటాపటలరంజితహేతిమహోగ్రపైన్యుఁ డై. 146
- తే. అతనియనుజుండుసూర్యద్రాహ్మయుండు, సమదసైనికనానాస్త్రశస్త్రబహుశ
దీప్తిజాలక ప్రతిహతదినకరాంశు, రాజి యై చనుదెంచె సంరంభ మెసఁగ.

1. చ. జ. తత్పరత. 2. గ. న. 3. జ. బద్ధముగాఁగ. 4. క. గ. ఖచిత...సందోహసుందరం
బగుమైములుపు వెట్టికొని. 5. గ. బ్రకల్పిత. 6. క. ఖ. కల్పోజ్జ్వలవికృమంబున. 7. గ. చ. మహోద్ధ
రోద్ధిష్ఠముం డై.

- ఉ. తెల్లనిజోడు వెట్టుకొని १ తీవ్రగతిం జనుదెంచె మత్స్యభూ
వల్లభునగ్రనందనుడు १ వైరిమదాపహవిక్రమప్రకా
1 రోల్లసితుండు వన్యబల १ ముద్ధతిఁ 2 గొల్చుమృగేంద్రరేఖ శో
భిల్లుచు నుండ శంఖుడు విశ్లేషణశంఖనినాద మొప్పుగన్. 148
- వ. మఱియు ననేకయోధాపరులు వివిధవాహనారూఢులై గాఢసన్నాహంబు లగు
నిజవ్యూహంబులతో నేతెంచు చుండిరి విరాటుండు బలంబులం గూర్చుకొను
తలంపునం బురబహిరంగణంబునం గొండొకసేపు నిలిచె నట్టిసమయంబున ధర్మ
తనయుం డనిలతనయమాద్రీతనయుల నంతంతం బాడనూపి నిలువుం డని నిపు
ణంబుగా నియోగించి తానును మత్స్యమహీవల్లభు నల్లన జేరి యిట్లనియె. 149
- చ. ఒకఋషిచేత నాయుధస్యముత్కర మెల్లను 3 సప్తయోగమం
త్రకముగ నభ్యసించి సమరంబునకుం గొఱయైనవాడ గో
ప్రకరములున్ మరల్చుటకు १ బంధులు సేవును బోవ నాకు నిం
టికడన యున్ని పాడియె ఘటంపంగఁ బంపు రథంబు చయ్యనన్. 150
- క. అనిన విని యియ్యకొనున, మృనుజాధీశ్వరునితోడ १ మఱియు నతం డి
ట్లనుఁ బవనతనయుఁ గవలం, గొని సమరంబునకుఁ బోవ १ గోరెడుమదితోన్.
- సీ. మనవలలుండు లాఙ్గన బంటుతనమున, జను లెఱుంగఁగ సశిశుసన్నవాడు
మంచిమగండు దామగ్రంథి యసమసంగ్రామ కేళీగాఢకౌతుకుండు
వినుము తంత్రి పాలుఁడును దుర్దమారాతి, మర్దనచాతుర్యమహితభుజుడు
మున్నును వీరలు १ మువ్వరకడఁ కల, కొలఁదు లే నెఱుంగుదుఁ १ గొంతకొంత
తే. యెక్కడగునట్టియరదంబు १ లిచ్చి వీరి, ననికె దోకొనిపోక కాశ్యంబు నాకుఁ
జూడ ననవుడు మేదినిశ్రుండు హర్ష, నిర్భరాత్మకుడై శతాశీకుఁ జూచి. 152
- వ. కంకవలదామగ్రంథితంత్రిపాలురం జూచి యిట్లనియె. 153
- మ. రథముల్ మంచివి గాఁగ నాలు 4 గతిశీఘ్రవ్యాప్తి సత్త్వంబులం
బ్రథితం బైనతురంగమోత్కరము సంక్రమాహ్లాచాపంబు ల
శ్లేఢవర్మంబులు వీరి కిమ్ము రణలీలాదక్షతన్ మన్మథో
రథముం దీర్చగ వీర 'లోపుదురు దోర్ధర్యం బఖర్వంబుగన్. 154
- వ. అనిన నతం డట్ల చేయుదు నని వారలందోడ్కొనిచని సమస్తంబును సన్నద్ధంబు
గావించి యంగరాగమాల్యాభరణంబుల నలంకృతులం జేసినం గైకొని
తమతమయంతపట్టునం గూడుకొని సూతకృత్యంబులకుం దార చాలి రథంబులు
దోలికొని చనుదెంచిరి తదనంతరంబ. 155
- సీ. గంధదంతావళకర్ణమారుతహతిఁ, గాంతారములు చాఁపకకట్టు వడఁగ
రథఘోషమునఁ బ్రతిగ్రవ మిచ్చునద్దులు, భయమున వాపోవుభంగి నుండఁ

- దురగఖురోద్ధూత్య ధూళి¹ద న్నైరసిన, వననిధి పిండలివండు గాఁగ
 బహుశపదాతిదుర్భరభార మడరిన, నురగకూర్మంబు లొండ్రిదొంటిఁ బొంద
 తే. పైన్యముల నడపించె నుత్సాహలీల, యతిశయిల్లంగ సంరంభ శ్రమగ్గలింప
 బరవసము మిక్కుటంబుగఁ శ్రమనులునన్న, జాడగైకొని యమ్మత్స్యజనవిభుండు.
- వ. ఇట్లు చని కూడముట్టిన. 157
- క. విరటుబలంబు త్రిగరై, శ్వరుబలముం జెలఁగ నార్చి శ్రవణి దాకె భయం
 కరనాదమేదురము లగు, శరనిధు లొండ్రిదొంటిఁ దాఁకునచందం బమరన్. 158
- మ. గుణరావంబుఁ గృపాణుట్టనరవశ్శోభంబునుం గింకిణీ
 క్షణన²వ్యావృతపీఠస్వనములున్ శ్రమంటానినాదాత్తపో
 మణానాపటుబృంహితధ్వనియు శ్రశ్వద్ధాఢమై పేర్చినన్
 రణనం బించుక దోష లేద బహుతూర్యశ్రేణి నాసేనలన్. 159

—♦ విరాటసుశర్మలపైన్యంబులుసంకులంబుగాఁ బోరుట. ♦—

- వ. అట్టినమయంబున. 160
- నీ. ఒండ్రిదొంటిలోఁ దాకి శ్రమండేడునవియును, జిందముల్ పొడిపొడిశ్రేయనవియు
 గట్టిమెమలువులు శ్రదట్టముల్ గావించు, నవియును నెఱు నోనాడునవియు
³నెట్టుపైఁ బడి మేని⁴నెగయించునవియును, దల నేల డొల్లంగఁ దాఁకునవియు
 నిరుమెయి⁵దొలిచి బెట్టిలఁ ⁶దూఱునవియును, నలువుర నేవుర శ్రనాటునవియు
 తే. పైసశరములు గనుఁగొని శ్రయాడి యాడి, నారదుఁడు పిచ్చులింపంగవీరకేళి
 నలిపెనుద్ధతిమై ధనుర్బలములడరి, లావు వెరవును నెఱయఁ జలంబు మెఱయ.
- వ. అప్పుడు సుభటులు గడంగి. 162
- ఉ. ఏటుల మ్రొగ్గువారిఁ గని శ్రయించుక కొంకక ⁷యర్ముడెంపునం
 బోటులవాతఁ బోవుభటభ్రమంగవుల⁸ మది మెచ్చుచు⁹ వడి¹⁰
 ప్రేటులఁ గ్రీడ సల్పి పృథివిం బడువీరులఁ ద్రొక్కికొంచు నె
 చ్చోటుల నైన నగ్గలికఁ శ్రజొత్తురు నెత్తురు వట్టు సేయుచున్. 163
- నీ. ఒక్కఁడు వెక్కిండ్ర¹¹కెక్కినవిచ్చియు, బొదివి ¹²చెఱొకపోటువోడుచునెడలు
 బలువు రొక్కనిమీఁదఁ శ్ర¹³బఱపిన పైరించి, నళికి పైఁబెట్టక శ్రనిలుచునెడలు
 దళము దళంబుతోఁ శ్రదాకి యగ్గలికమై, నీడఁబోవక వ్రేటు శ్రలాడునెడలు
 నోహరిసాహరి శ్రనుయ్యాలచేరుగా, వెనుకొంచుఁ దెరలుచు శ్రపెనఁగునెడలు
- ఆ. పైయనేకభంగి శ్రనాశ్వికసేనలు, బొమ్మ లాడినట్లు శ్రపోరుచుండె.
 నమరగణము సిద్ధ శ్రసమితియు వేడుకఁ, జదల నిలిచి చూచి శ్రసంస్తుతింప. 164

1. ఘ. దన్వైరసిన. 2. క. వ్యాపిత. 3. గ. నేటుపై. 4. చ. నెరియించునవియును. 5. గ. గలిచి. 6. ఖ. దూలు. 7. క. గైకొని. 8. ఘ. యమ్మ. 9. క. జ. వేటొక. 10. క. బఱపి నెరికించు. 11. క. ఒక్కఁడు. 12. క. ఒక్కఁడు. 13. క. ఒక్కఁడు.

వ. ఒక్కయెడ.

165

ఉ. ఒండొరు మీఱుకోర్కెమెయి శ్రీ నొక్కట ¹బాసలవారు సొచ్చినన్
రెం డయి పాయ యిచ్చిన యశ్రీప్రకరంబులు వేటువేతి యు
ద్దండభుజాబలం బలరఁ శ్రీ దాఁకిన ²సంగడిఁ బాటు చుండఁగా
గం డమరంగ నిల్చి చెలికాం డయి క్రమ్మట వత్తు రిద్దఱున్.

166

సీ. కరళీకరంబులు శ్రీ కరటగళద్దాన, తోయంబులును ధరాభూమి మింగఁ
³బాడవులసడి సన్నయొడఱుల ⁴దెంచ న, ముమ్మలపెంపు గగనంబు శ్రీ గొలఁదివెట్ట
బృంహితధ్వనులును శ్రీ బృథులఘంటావలీ, రవములు దిక్కుల శ్రీ నవులఁ ద్రోవ
రోమారుణాక్షులశ్రుచులును సిందూర, కాంతియు రవిచీప్తి శ్రీ గ్రమ్మఱింప
తే. జోదులొక్కటవాలంపశనోనగురియ, రాద్రరసమాకృతులఁదాల్చిరణమొనర్చు
కరణి నత్మ్యగ్రముగఁ గరిశఘటలుగడఁగి, కలను పీనుంగుపెంటఁగాఁగలయబెరసె.

ఉ. అక్కజ మైనశౌర్యమును శ్రీ నద్భుతసంపద నొందుశక్తులుం
జిక్కినిమేనులున్ మొనకుఁ శ్రీ జెల్వగుకైదువులుం దగంగ ను
కెక్కినయట్టిమేటిమగ శ్రీ లించుకవారణ లేక ఘోచరు
లెక్కసమంద నొచ్చియుఁ జశ్రింపక పోరిరి పెక్కుభంగులన్.

168

సీ. నొగ నొగతోఁ దాకి శ్రీ పగులంగ ⁵నరదంబుఁ, బఱపి యాతేరిపై శ్రీకుటుకువారు
రథ్యముల్ వడ్డ విశ్రథు లయ్యు నసిముద్గ, రాదుల నడరి పోరాడువారు
సారథి నొచ్చినఁ శ్రీ దేరును గడవుచు, నేయుచుఁ గయ్యంబు శ్రీ నేయువారు
నరదంబుపై వాల్చి శ్రీ యాలోనఁ దెలిసి త, న్నేసిసాతనిఁ బడ శ్రీ నేయువారు

తే. నగుచు రథినికాయంబు శ్రీ లడరి యప్ర, మత్తనిజచి త్రవృత్తులై శ్రమగతనంబు
ఘోరమూర్తులు గైకొని శ్రీ పోరునట్లు, సలిపె సంగ్రామకేళి సంశకులము గాఁగ.

వ. ఇట్లిరువాఁగును నరవాయి గొనక పెనంగు చుండ.

170

ఉ. భీకరబాణవర్షములశ్రేణున వైరులు ⁶పెల్లగిల్ల మా
రీక్వృతగరిజ్జతంబు పృథ్వివీచియదంతర మెల్ల నిండ ను
గ్రాకృతిఁ గల్పసంక్షయమశ్రహాభిముచందము నొందుచున్ శతా
నీకుఁడు దాఁకె గంకటమృణిదుగ్ధివిదుగ్ధదుపాంతకాంతియై.

171

తే. అతఁడు నానాప్రకారశస్త్రాస్త్రనిహతి, నతులవిక్రమవిభవ మశనర్గళముగ
యోధసారథియుగ్యసంయుతము గాఁగ, నూఱురథములు వ్రేల్చిడి శ్రీ నుగ్గుసేసె.

మ. మదిరాశ్వండు గడంగి యన్నకు బలోన్మాదంబు రెట్టింప న
ప్రదరజ్యాలతికాక్రియాసమభిహార క్రీడనం బప్పు డొ
ప్పిద మై యోగవియోగసంధులు నిరూపింపంగ రా కుండఁ గ

1. క. బాసటవారు. 2. చ. సందడి. 3. క. బాడువుల. 4. గ. దెంచి యమ్ముల. 5. దెక్కి-
యమ్ముల. 6. క. బెడిదంబు. 7. క. దల్లిడిల్లి.

173

ర్ణదళోపాంతము వింత సేయ నడరెన్ శ్ర రాద్రంబు శోభిల్లగన్.

క. అడవి పడి రథచతుశ్శతి, పొడిసేసి పరాక్రమం బభూర్వం బైయే
ర్పడఁ గరిహయనరనికరము, బడలుపడం దఱిమె నలి నభిశ్చరు లార్వన్. 174

175

ఉ. మండలచారి యైరథ మ్రమానుషవిక్రమలీల నొప్పు ను
ద్దండభుజాబలంబు ప్రథితంబుగ నత్తఱి దాకి సూర్యద
త్తుం డనివార్యశౌర్యగుణార్ధుర్యుడు వీడ యనంగఁ బెట్టి వే
దండఘటావిపాటనవిదగ్ధతఁ బొల్చె రణాంగణంబునన్.

176

ఉ. అప్పుడు శంఖుఁ డెంతయుఁ బ్రియంబునఁ బెండ్లికిఁ బోవునట్లు మో
మొప్పుగ నత్త్రశత్రుములయుల్లసనంబున శత్రునేత్రముల్
గప్పంగఁ జీకట్టుల్ రణముఖంబు సమస్తముఁ దాన యై రథం
బుప్పరపీఠి దోలికొని శ్ర యుగ్రగతిం బఱతెంచి తాఁకినన్.

178

తే. మందరాచల చటులవిశ్రమద్దనమున, ఘూర్ణమాన మై గాఢసంక్రోధ మెసఁగఁ
దలఁకుజలనిధి నాఁ ద్రిగత్తక్షితీశు, బలము దిరుగుడువడియె సంక్రమముగాఁగ.
వ. అయ్యవసరంబునం దక్కినదొరలును దలపడి యతిభీమంబుగా సంగ్రామంబు
సేయం దొడంగిన.

179

చ. అనుజతనూజమంత్రి సుభక్తాప్తజనంబుల పోరు సూచి నె
మ్మనమున బొంగి మై పెనిచి శ్ర మత్స్యమహీరమణుండు సారథిం
గనుఁగొని యల్ల గట్టిమొనఁ శ్ర గ్రాలుచు నున్నత్రిగర్తనాథుకే
తనమునచక్కటిన్ మనరథంబు వెసం జననిమ్ము నావుడున్.

181

క. అగ్గలిక నతఁడు హయముల, పగ్గంబులు సడల విడిచి శ్ర పటురయమున నా
మొగ్గరము దఱియఁ బఱపిన, మ్రగ్గెను రథపంచశతము శ్ర మత్స్యధిపుచేన్.

182

మ. అవసినాయకుఁ జూచి యేచి నలి వీర్రావేశదుర్దాంత మై
కవిసైన్ గుంతభుశుండితోమరగదాఖడ్గాదిశస్త్రాస్త్రతీ
వ్రవిహారంబు విరోధిదుర్విషహాసంక్రంభంబుగా నొక్కపె
ట్ట వడిం దద్బల మెల్ల నారదుఁడు వేరడ్కం గుంచె సారింపఁగన్.

182

వ. ఇవ్విధంబున విరాటుండు దానును సేనయుం జేయం గలవారున్ బరవసంబు
సేసి యొక్క-మృడి నడరుటయుం దెరలి మరలిననిజపైన్యంబుదైన్యంబు గలయం
గనుఁగొని కోపాటోపంబునం గెంపు గదురులోచనంబులుం బెంపొలయుభుజ
శిఖరంబులుం గలిగి సుశర్మ దానుం దమ్ముండు సంగడంబుగాఁ గోల్లల సేసిరథ
సమూహంబుతో విరాటవ్యూహంబు నెదురుకొని.

క. బలవిక్రమములు మెఱయఁగఁ, దలపడి రథదంతిహయప్రదాతిచయంబుల్
గలను సుడివడఁగ దామర, కొల నేనుఁగు సొచ్చినట్లు శ్ర గురువుగఁ జొచ్చెన్.

ఉ. ఏలినవాని గాంచి మొన శ్రీ లెల్లను నెంతయు దర్ప మెక్కి యా
భీలనిశాతహేతిరుచిభీకరలీల నెదిర్చి మత్స్యభూ
పాలకపైన్యరాజు దలకపడ్డ మహాగ్రతఁ బెర్చి యా సమి
తేళి వియచ్చగ ప్రతతికే వెఱు గండఁగఁ జేసె నెంతయున్. 184

తే. కడిమి మెఱయంగఁబోరు త్రిగ ర్తనాథు, రథముఁగనుఁగొని కడఁగివిరాటవిభుఁడు
పరవునకు నల్లినట్టుల శ్రీ సరకుగానక, యతులరథసాతి రేకత శ్రీ సతనిదాఁకె. 185

—♦ విరాటుడు సుశర్మమీదఁ దనరథంబు తోలించి పోయెట ♦—

వ. ఇట్లు దలపడి. 186

మ. పటువేగం బగుశాతభల్లచయస్యపాతంబునన్ మింట మి
క్కుట మై మంట ధగధగధగ యనం శ్రీ గోపంబు రూపంబు లై
చటులక్రిడఁ జరించు నట్లిరువురు శ్రీ శౌర్యోన్నతిం బోరి రు
త్కుటదర్పదృఢత లై పరస్పరజయోక్తాంక్షం బ్రచండంబుగన్. 187

క. తదవసరంబున నొక్కటఁ, బదియమ్ములు దొడి త్రిగ ర్తపతివక్షంబున్
వదనంబు నేసి విరటుఁడు, మదమునఁ దురగముల నేసె శ్రీ మఱియుఁ బదింటన్.

క. ఇంచుకయు వీడఁ బోవక, కాంచనపుంఖప్రకాండశ్రకాంతిసాధు
త్పంచాశద్వాణంబులు, నించె సతఁడు మత్స్యమేదిసేపతిమేనన్. 189

తే. దొరలు తలపడ్డనాహవ్యదోహలమున, నుభయబలములుఁడమకించియోర్వలేక
కలయఁబెరిసి భూరేణువుకతన రాత్రి, గాకమున్న యెండొరులనుఁ గానరైరి.

క. క్షతములఁ బెల్లు దొరఁగుశో, ణితము రజఃపటల మడఁచి శ్రీ నెఱసిన నరుణ
ద్యుతిఁ దమము వాపువేకువ, గతిఁ దత్సమయం బతిప్రకాశత నొప్పెన్. 191

ఉ. దానికిఁ జిత్తవృత్తులు మృదంబునఁ బొందఁగ మేను లుబ్బఁగా
సేనలు రెండు నుద్భటవ్యభృంభణతక్ వివిధాస్త్రపుట్టన
ధ్వానము దిక్కులం బరఁగఁ శ్రీ దాకి రణం బొనరించె నత్తేక్
భానుఁడు పశ్చిమాద్రిఁ గనుకపట్టె దలిర్చినమావిప్రొ కనన్. 192

క. సమరంబున భటులు గడు, నృమ మొందిరి తమము గవిస్యనం గాని సము
ద్యమసంరంభ ముడుగ రిది, సమయం బని తొలఁగినట్లు శ్రీ సవిత్పఁడు గ్రుంకెన్.

వ. తదనంతరంబ. 194

క. ముఱిముఱిచీకటియప్పుడు, నఱిముఱి భటు లుడుగ కడరి శ్రీ యని సేయంగా
నెఱసి తమ మెల్లయడఁ గ్రిక్కిఁజేసిన మఱి పాసి నిలిచి శ్రీ రింతను నంతన్.

వ. ఇట్లుభయపైనికులు సాం ద్రసంతమసంబునం జేయునదిలేక సంగ్రామంబు దక్కి
తమకం బెక్కి నొక్కింతసే పూర కున్నంత. 196

క. తనమనుమలు పొండుతనయు, లని సేతకు వేడ్కనేయు శ్రీ టాత్మఁ గని తమం

బున వారు మెఱయ రని వచ్చినక్రియ శశి పూర్వశైలశిఖరం బెక్కిన్.

క. వెలుంగు గని కడగి యిరువాఁగులుఁ బోరికి జొచ్చె మత్స్యకంజరుఁడును న
గ్గల మగుమగఁటిమిసాంపునఁ, దలపడియె సుశర్మతోడఁదదనుజతోడన్.

చ. తలపడి పోర వారియర్థదంబు లనేకము లొక్క పెట్ట యి
ట్టపురయంబునం బొదివి శ్ర డాసఁ గడంగి వడిం ద్రిగర్తనా
భులు నిరుదేరుఁ దద్రథముతోఁ గదియించి తదీయసారథి
బరువిడిఁ గూల్చి రథ్యములప్రాణములుం గొని రుగ్రమూర్తు లై.

199

వ. ఇవ్విధంబున విరాటుండు విరథుం డగుటయు.

200

చ. అతిరథసంబుమై నడరి శ్ర యాతనిఁ బట్టి సుశర్మ వెల్పు నా
ర్చి తనరథంబుపై నిడి యశ్వశేషబలంబులు ¹నల్దనల్ భయ
ద్రుతగతిఁ బాటిన్ విజయద్రుందుభు లొక్కట మ్రోయ విక్రమో
ద్ధతివిభవంబునన్ మది ముగ్ధం బాలయన్ మరలెన్ మహోద్ధతిన్.

201

వ. అట్టియెడ ధర్మతనయుఁ డనిలనందను నవలోకించి సత్వరం బగుచిత్తంబుతో
మత్స్యవిభునివలను సూపుచు ని ట్లనియె.

202

తే. ఇతనియాశ్రయమున మన శ్ర మెల్ల బ్రదికి, యున్నవారముగావున శ్ర నుగ్గరిపుల
పాలువడకుండవిడిపింపఁబాడియితని, నెయిదుమెయిదుమరథరయ్యమెనకమెనఁగ.

చ. అనవుడు మేను వెంచుచు మహాబలనందనుఁ డప్పు డన్న కి
ట్లను నిదె సాలవృక్షము ర్యయంబున దీని నరాతిసేన డొ
ల్ల నడచి యీసుశర్మనిబలంబుఁ జలంబును మాన్పి యవ్వారా
టుని విడిపించెదన్ రణపక్షుత్వము వైరులు పిచ్చులింపఁగన్.

204

తే. నీవుఁ దమ్ములు నొక్కడ శ్ర నిలిచి చూచు
చుండుఁ డని పల్కుటయుఁ బుయ్యలోటతోడఁ

గీచకారాతిఁ దప్పక శ్ర చూచి నగుచు

నతని కి ట్లని చెప్పె ధర్మాత్మజుండు.

205

క. తరువు వెనఁ బెరికికొని నీ, పురవడిమైఁ గవిసితేని శ్ర నుభయబలము న
చ్చెరు వందుచుఁ జూచి వృకో,దరుఁడ వగుట యెఱుంగకున్నె శ్ర తద్విధ మేలా.

వ. కవలు నీకుఁ జక్రరక్షకులుగా లోకసామాన్యంబు లైనచాపకృపాణగదాదు లగు
నాయుధంబుల విరోధివధం బాపాదించి వేవేగ విరాటు విడిపింపుము.

207

చ. అనుపలు కంకుశంబునక్రియం గుదియించిన నిల్చి భూరుహం
బునదెన వోక మత్తగజ్రపుంగవుచందమునన్ సమీరనం
దనుడు శరీర²దోశనవిధాపరిశోభితవిక్రమోద్యమం
బున విలసిల్లి యిట్టు లను శ్ర భూక్కుటి ఫాల మలంకరింపఁగన్.

208

క. మీపనిచినట్ల చేసెద, నేపరినవై రిబలము శ్ర నెల్లను బాహా
టోపమున నోర్చి మత్స్యము, హీపతి విడిపించి తెచ్చి శ్ర యిచ్చెద మీకున్. 209

వ. అనిన విని కౌంతేయగ్రజుండు సంతసిల్లి తమయంతపట్టునుం గూడుకొని. 210

—♦ పాండవులు సుశర్మ నోడించి విరాటుని విడిపించుట. ♦—

తే. తాను మున్నుగ శాత్రవశసేనమొద

రథము లొక్కటఁ బఱివీరి శ్ర పృథివి యద్రువ

నుఱక యేచి త్రిగర్తులు శ్ర నుద్రతముగఁ

జెలఁగి మార్కొని పొదివి సంకటలము గాఁగ. 211

క. ఏయుచుఁబాడుచుచువ్రేయుచు, డాయుచునుద్వృత్తిఁదఱుముకటయుఁ బాడిసేసెన్
వాయుసుతుఁడు రథముల నిరు, వేయిటి రథిరధ్యసూత్రవితథంబులు గాన్. 212

తే. ఏడునూఱురథంబుల శ్ర నేవుమాపె, నకులుఁ డప్పడు మున్నూటిగనామ మడఁచె
నతనియనుజుఁడు కుంతీసుతాగ్రజుండు, రథికముఖుల వేపురఁబృథివిఁ గూల్చె. 213

వ. అతండు మఱియును. 214

చ. తఱిమి సుశర్మఁ గిట్టి యత్రిదారుణభంగి రణంబు సేయ వాఁ

డుఱక నిశాతనాయకము శ్ర లొక్క మొగిం బది మేనియందుఁ గ్రి

క్కిఱియఁగఁ జేసి నాలుగిట శ్ర నేసె దురంగములన్ యుధిష్ఠిరుం

డఱిముఱిఁ జంపె సారథిఁ దగదశ్వములన్ వరబాణపాణియై. 215

వ. అయ్యవసరంబున మత్స్యమహీనాథుండు జనితోత్సాహుం డై. 216

ఆ. ఆసుశర్మ తేరియెం దున్నఘనగదా, దండ మెత్తికొని యుదగ్రవృత్తి
జరతదేహుఁడయ్యుఁ శ్ర దరుణవయస్కు న, ట్లవని శికురికి పోయి శ్ర యతని వ్రేసె.

క. అట్టిసమయమునఁ గరువలి, పట్టి త్రిగర్తేశురథమృతై కుఱికి వెసం
బట్టికొని యతనిఁ బెడగే, లట్టి పెలుచ నార్చెఁ దద్భ్రలము పెల్లగిలన్. 218

వ. ఇట్లు సుశర్మం బరాజితం జేసినఁ జక్రరక్షకుం డైనశోణాశ్వండు మొదలుగా
నాప్తభృత్యవర్గంబు ననుజుండైననువర్మలోనైన బంధుజనంబులునాదిగాఁ గలపతి
వారంబు పలాయనపరాయణం బగుటయు వెనుకొని యెయిది గోధనవర్గంబు
మరల్చి కరితురగరథంబులం దలమీఱి పొదివి తెచ్చి యన్నపాలికి వచ్చి తాను
మున్నుత్రిగర్తేశురథంబుకడ నిలువ నియోగించి యున్నతమ్ములం గూర్చుకొని
తమయంతపట్టును నొక్కట విరాటునకుం బొడసూపిన. 219

క. ఆదరము సంభ్రమంబును, మోదంబును దనమనమున శ్ర ముప్పిరిగొన నా
భూదయితండు వివిధప్రియ, వాదంబుల గారవించె శ్ర వారల నెల్లన్. 220

వ. ఇట్లు సంభ్రావించి పాండవాగ్రజు నవలోకించి. 221

క. మానముఁ బ్రాణముఁ గాచితి, దీనికి సరి గాఁగ నీమృతికిఁ బ్రియ మెసఁగఁ

- గా నాకుఁ జేయ నయ్యెడు, దాని నెఱుంగఁ గాన మత్స్యదము గైకొనవే. 222
- తే. ఒడలు సిరియును నాకు నీరయొసఁగినవియ, కాన దగ సమర్పించెదఁగరుణనీవు
సమ్మతించి యిమ్మత్స్యదేశంబు గావు, పంచి పనిగొని నన్ను రక్షించికొనుము.
- వ. అనిన విని యజాతశత్రుం డతని కిట్లనియె. 224
- చ. మనుజవరేణ్య నావలన్యమన్నన యట్టిద కాదె శత్రుమ
ర్దన మొనరించి మత్స్యనగరంబున కుత్సవ ముల్లసిల్ల నీ
చనుటయ నాకుఁ దేజమును శ సంపదయున్ గరిమంబుఁ గాక యి
ట్లనఁ దగునయ్య యే నిచట శ నైనది యేటిది యంత యేటికిన్. 225
- క. అనుపలుకులకును విస్మయమును సంతోషమును జిత్తమునఁ బెనఁగొన నా
జనపతి ధర్మతనూభవుఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె మఱియు శ గౌరవ మెసఁగన్.
- క. ఉపకారమొ బంటుతనమొ, కృపయో పెంపొ సమగ్రకీర్తిప్రియమో
రిపుదుస్సహ మగునీరణ, నిపుణతకుం గారణంబు శ నెయ్యమొ యెఱుంగన్. 227
- ఉ. మంటయుఁ బోనిశాత్ర వస్యమాజము నించుకయేని శంక లే
కంటఁగ దాకి ¹వెండి తెగటార్చె మహాద్భుతశక్తిశాలి యీ
²వంటలవానిచేసినయ్యవార్యపరాక్రమ మొండుచోటులం
గంటిమె వింటిమె యితఁడ శ కాండ వెన్ గెలిపించె న న్ననిన్. 228
- క. కంధరములు దెగి తలలు వ, సుంధర నతిపక్వతాల్యసుభగఫలాళీ
బంధురత రాలు దామ, గ్రంథి పగఱమీఁద గినిసి శ కవిసినయెడలన్. 229
- క. ఎక్కడఁ జూచినఁ దానై, యక్కజ మగుకడిమికలిమి శ సరిసేనఁ గరం
బుక్కజుఁ దంత్రీపాలుం, డొక్కడ పోలియించె నీరణోత్సాహమునన్. 230
- క. ఈనలుపురు దక్కఁగ మన, సేనల నొక్కరుని నైనఁ శ జేడ్డుడనిభటుం
గానం జెలి కెడ రైనం, బూని తలఁగునతఁడ చూవె శ పురుషుం డెందున్. 231
- ఉ. కావున మీకు దంతిహయశాంచనరత్నవిభూషణంబులున్
దేవనితంబినీజనసృద్ధక్షమృగాక్షులు నాది గాఁగ నా
నావిధవై భవంబులు మృనంబులవాంఛలకుం దగంగ నీ
కేవిధి నీఁగువాఁడ ఋణ్య మెయ్యది యేనియు వేడుఁ డిచ్చెదన్. 232
- క. అనవుడుఁ బొండుతనూభవు, లనఘా యిట్లెంతయుం బ్రీయంబున సంభా
వన సేసితి మా కిదియే, ధనము వడయుదానికంటె శ దక్కువె చెవుమా. 233

— ధర్మరాజు సుశర్మను సహవారంబుగా విడిపించుట —

- వ. మమ్మెరవుగాఁ దలంచి యయ్యెడ నిట్టట్ట వలవదు పురంబున కరిగి యయ్యెడ
నీకెట్లు ప్రియం బట్లు మన్నింపు మని రండుఁ గంకుండు మఱియు నిట్లనియె.
- క. తగ నొక్కటి వేడెద నిను, జగతీశ్వర యిచ్చు టొప్పు శ సరథగజాశ్వం

క. మనమొనల దుర్నిమిత్తము, లనేకములు వుట్టఁ దొడఁగె న ట్లగుట జయం
బనుమానం బొకకార్యము, వినుఁడా మీకెల్లఁ జూడ న వెర వగునేనిన్. 183

ఉ. ముందర రాజుఁ బుచ్చి బల్యముల్ గలయంబడి గోవ్రజంబులకా
దందడి వెట్ట కుండఁ బిఱుకదక నడపింపఁగఁ బంచి గట్టిమై
నందఱు నింతకుకా వెనుక న యై మొన లేర్చి చనంగ నెప్పు సం
క్రందనసూతి డగ్గటియెఁ న గయ్యము సేయుట కప్ప డి మ్మగున్. 184

వ. అనిన విని సుయోధనుండు భీష్మ కృప కర్ణ వికర్ణులదెసం గనుంగొని మున్ను
చెప్పితిని కాదె జూదంబునం బరాజయం బొంది పొండునందనులు పండ్రెండు
వత్సరంబులు వనంబున వసియింపను బదుమూడగునేఁడు జనపదంబున మన మె
ఱుంగ కుండఁ జరియింపనుం బూని కాదె భూమి వెలువడిరి యీషదుమూడవ
యేఁటికొఱంత గలుగం బార్థుండు ద న్నెఱింగించికోనియెనేని నెప్పటియట్లు వన
వాసంబునకుం జనవలయు నిది మనము మోహంబునం గానమి నొండెవారు
లోభంబున వచ్చుట నొండె నగుం గావున నెక్కువదక్కువలునిరూపించిభీష్ములు
దీని నిశ్చయింప నర్హులు రి త్తయు త్తరుండుకాక గాండీవియు నగుటమనకార్యంబు
సఫలంబు సుశర్మ నక్కడ గోవులం బట్టం బనిచి యిక్కడ మనమును పనులం
బట్టుట మత్స్యనగరంబునం గొంతేయు లున్నవా రని శంకించి వారలు గూయి
వచ్చినం గనుటకుం గాదె యిట్లు నిశ్చయించి చేసినపనికి నిపుడు విచారం బేల
యని పలికి వెండియు ని ట్లనియె. 185

శి. అర్జునుఁ డైన నేమి సుర్యలైనను నే మగు విద్విషాద్భిరో
పారిత మైనగోధనముఁ న బట్టితి మెవ్వరు వచ్చిరేని వి
స్మృతితబాహుసంపదలు న సూపుద మొండొరు మీటి నిర్మలా
త్కూర్చితకీర్తి కారణరణోద్ధతి వెల్వలఁ బాట నేటికిన్. 186

చ. మనసుల నూలుకొల్పి యనుమానము లెల్లను బాచి యేచి వా
హనములు నాయుధంబులును న నాయిత మయ్యెడుభంగిఁ జేయుచుకా
మొనలకు హెచ్చుగా మనము న మున్ను గడంగినఁగాక శత్రులం
గనుఁగొనియిట్లు లొండొరు మొగంబులు సూచుచు నున్నఁ బోవునే. 187

—♦ దుశ్యోధనుఁడు ద్రోణాచార్యుల నభిషేపించుట. —♦

అ. హరుల హేషితములు న ననుకూలవాయుసం చారములునుమనకుఁజయముకలిమిఁ
దెలుపుచున్నయవి యుద్ధిష్ఠిరానుజుఁ డొక్కఁ, డీబలంబు గెలువనెట్లు నేర్చు.

క. ఎవ్వరు వినినను దీనికి, నవ్వుదు రని యెఱుంగఁ డకట న నాయెదురెదురకా
వివ్వోచ్చుఁ జూపి సేనలు, గ్రోవ్వఱుఁ బలుపలుకు లిట్లు న ద్రోణుండు వలికెన్. 189

- తే. రోష మొండెను రాజ్యాభిలాష మొండె, గాక యీతనిరాకకుఁ శ గారణంబు
మెఱియెఱుంగమ యెదిరిని శ బెద్ద జేసి, పూని వందివిధంబునఁ శ బాగడనేల.
- వ. ఆచార్యులై నవారలు కార్యంబు దవ్యులం గనియెడువారుగానకయ్యంబు తెఱంగు
వారల నడుగ వలవదు బుద్ధిమంతులిండ్లకడనుండి భోజనావసరంబులనాయుధ
శ్రమసమయంబుల నీతిశాస్త్రగోష్ఠికాలంబుల నుచితాలాపంబులు వలుకుదురు
గాని పోట్లాడెడువారు గారు వారిం గలనం గలసి నిలువనీక పిఱిందిదెస నిలిపినను
నాకువారువిజయంబు గోరుచుండుట లెస్సయినవినియశ్వత్థామయతనిక్కిలియె.
- ఉ. కావలివారిఁ దోలి యెనకంబున గోవులఁ బట్టికొంటి నం
చీవెడమాట తేల ధరణీశ్వరయింతకు మున్న పిటికిం
భోవపు శత్రునే పుడిపి శ పోయెడువాడవు గావు నీవు సై
న్యావలి యైనఁ జేడ్పడక శ యాతల కెయ్యట లేదునేనియన్. 192
- క. సమరమున గెల్చి యొరురా, జ్యము గొనియును సుజనుఁ డిట్టుశీలాడఁడు సిరిజూ
దమునఁ గొని రజ్జు లేటికి, సమయం బరుదెంచెఁ దొంటిఁచందము గలదే. 193
- ఉ. పాండవవీరులం గలన శ బాహుబలంబున నోర్చియే సము
ద్దండత నీవు దొల్లి ద్రుప్తదక్షితిపాత్రజఁ గొల్వులోనికిం
దెం డని పుచ్చి తద్దెనకుఁ శ దెచ్చుట సౌబలుసీతిఁ గాదె యా
తండ మరల్చుగాక సమృద్ధగ్రత వచ్చువిరోధి నిష్పడున్. 194
- వ. అబ్బంగి నవమానింపంబడినవాడుగావున ధార్తరాష్ట్రకులధూమకేతువగుకపికే
తువు దోచె నీకు దుర్మదంబున ద్రోణాచార్యుల నధిక్షేపింపవచ్చు. నంతియ
కాక దేవదానవుల కయినను దుర్జయుం డగునర్జునునకుం దలసూపవచ్చునే
నయవిక్రమంబుల నతిలోకుం డగునతని నెవ్వరి కేనియుం బాగడవలయు ననినం
బుత్రనిర్విశేషుం డగునిజప్రియశిష్యుని నగ్గించుట గురునకుం గొఱంతయె యింక
సిగ్గుమాలి రణంబు సేసెనేనియు ద్రోణుండ చేయుంగాని యే నిట్టిదాని కోర్వ
నదియునుంగాక. 195
- క. ప్రళయాంతకుండు బడబా, నలమును మృత్యువును నెదిరినం గొఱతవడక
నిలిపినను నిలుపు మార్కొని, చెలఁగిన నరుశరము లనవశ శేషము సేయున్. 196
- ఆ. కుటిలబుద్ధు లిచటఁ శ గొనవు నెట్లన ఘన, దోర్బలంబు మెఱసికొండరవలయు
నతఁడు గాండివమున శ నడ్డసాళులు వైవఁ, ిదురుల నంపవానగరియుఁ గాని.
- క. విను మట్టులు గా కున్నం, దనగోవులవెనుక మత్స్యధరణీశుఁడు వ
చ్చిన మార్కొందుము నరుఁ డే, పున ముట్టిన నతనిపొంతఁ బోదుమె యధిపా.
- వ. అనిన విని రాధేయుండు సక్రోధుం డై యాధవీరలోకంబు నాలోకించి. 199
- చ. వడిగొని గోగణంబుఁ బొదువం బఱతెంచితి రెల్లవారు ము

- నొడవడి పాండునందనులయ్యెడ యిమ్మొయిఁ గాన వేడి యి
ప్పుడు నరుఁ గాంచి మీ రతనిపోటు నుతించుచు భీతి నిట్లు వా
విడిచి యనేకభంగిఁ బృథ్విపీఠి వీటిఁడిఁ జేయు టాహ్లాసే. 200
- చ. వెఱచితిరేని నిల్వఁ డొకవీరున కొక్కఁడచాలుఁ గాక యెం
దఱు వలయుం గపిధ్వజము శ్ర దవ్యుల వ్రేల్చిడిఁ ద్రుంచివై చెదం
బఱపెదఁ దత్పితౄచముల శ్ర భగ్నము సేసెదఁ దేరు సారథి
నెఱఁకులు నొంచెదం బాదులు శ్ర నించెద నర్జునుగాత్రశాలలోన్. 201
- శా. జ్యోఘోషం బతిభీషణం బయి దిశాశ్రచక్రంబు నిండఁ శర
వ్యాఘాతంబున శాత్రువుండు వికల్గస్వాంతుండు గా నారద
శ్లాఘాపాత్రము నై యనర్థభజాసంరంభతఁ రాద్రుశే
భాఘోరాకృతి యేనమాపెద నశంకం జూడుఁడి యేర్పడన్. 202
- క. క్రోధజ్వాలలు నిగుడ వి,రోధిబలేంధనముఁ బాదువుకూర్చితమైదు
స్సాధ మగునర్జునాగ్నిని, సాధించెద నేన పూని శ్ర శరవర్షమునన్. 203
- వ. పాండవమధ్యముండు పదుమూఁడువత్సరంబులు పూచిపట్టి కయ్యంబునకువచ్చె
నతనిలావును బీరంబును లోకంబునకు నెక్కి యున్నయవి యేనును గురుసేన
యందు శక్తిశౌర్యంబులు గలవాఁడనపోలె వర్తించెదం గావున సేమిరువురము
నొండొరులకు బాహుబలవిలాసంబును విక్రమక్రిడాకౌశలంబును బ్రకటించుట
యుచితంబు గాదె యని వెండియు నిట్లనియె. 204
- సీ. అనుదినంబును సంతోకంతకుఁ బెరిగెడి,యధిపతిమన్ననయప్పు దీర్ప
నర్జును నోర్చెద శ్ర ననిలోన నే నని, యతనితోఁ బలికినశ్రుతి నెఱపఁ
గర్జారజులయందుగ్రుఘునుఁడెవ్వఁడగునొక్కొ,యనుజనంబులసంద్రియంబుమాన్వ
జమదగ్గిసుతకృపాశ్రయమునఁ బడసిన,విలువిద్యకలరూపు శ్ర వెలయఁజేయఁ
ఆ. గనుట నేడు పుణ్యదిన మయ్యె నాకు మీ, కెల్లఁ బోరు సూడ శ్ర నిష్ఠమేనిఁ
జూడుఁ డట్లు గాక శ్ర వేడుక లేదేని, సంతసమునఁ బసులఁజూడఁ బొండు. 205
- వ. అనిన నమ్మాటలు విని కృపాచార్యుం డతని కిట్లనియె. 206
- ఆ. కయ్యమునక యెపుడుఁగలుద్రవ్యుడు కార్య,గతికిఁజొరపునీతిశ్రయతులు సమర
హత మసాధనముగ శ్ర నాడుదు రర్థసం,సిద్ధి బొందు తెఱఁగు శ్ర సేయునెడల.
- క. అగు దేశకాలబలయుత,ముగఁ జేసినపోర నర్థములు మోఱకు లై
తెగఁబాటి తమ్ము నెదిరిని, వగవక తొడరుటలఁ గీడు శ్ర వర్తిల్లుఁ దుదిన్. 208
- వ. అక్కిరీటి యొక్కరుండ కాఁడె యని తలంతుమేని. 209
- సీ. శక్రాదిసురలతో శ్ర సంగ్రామ మొనరించి, ఖాండవం బేర్చె నొక్కరుండ కాఁడె
యాదవబల మెల్లనాఁగఁ ద్రోచి సుభద్రఁ, గడిమిమైఁ దెచ్చెనొక్కరుండకాఁడె

దిగ్విజయంబునఁ १ దేజంబు సేసె ని, కుక్కురువంశమునకు నొక్కరుండ కాండె
బలముతో గంధర్వపతి నోర్చి విడిపించెఁ గారవేళ్ళరుని నొక్కరుండ కాండె
ఆ. యని నివాతకచక్రలనుదానవుల నాతఁ, డొక్కరుండ కాండెయుక్కు¹మడచె
నమరులకు నజేయు १ లగుకాలకేయుల, నొక్కరుండ కాండె १ యొడిచెఁ గర్ణ.
క. భూవరు లెల్లను నొక్కట, ద్రోవదికై తొడరి యతనితోఁ బెనఁగి కడుం
జేవ సెడి పోవునప్పుడు, నీ చచ్చటఁగలవో లేవో १ నిక్కము సెపుమా. 211

శా. కుంతీనందను లొక్కఁ డొక్కఁడ రిపుతోభంబు సంధిల్లు దు
ద్ధాంతస్వైరపరాక్రమంబులు మహోత్సాహంబునం జేసి ర
త్యంతోదగ్రతఁ బల్కె దీ విచట బాహాళక్తి యిమ్మేదిని
కాంతుం డియ్యకొనంగఁ 2 బూనితి వృథాగర్వంబు నీ కేటికిన్. 212

తే. ఏచి మున్నీరు సేయఃత్యనీఁద నగ్ని, నుఱుక వాసుకికోటలు १ వెఱుకఁ కడఁగి.
నట్లుగాదె రాధేయ నీశవర్జునునకుఁ, బోర నెక్కటి మార్కొనఁబూను టరయ.
క. బలుగాలిఁ బేర్చుదావా, నల మొక్కరుఁ డార్పఁ బోయినను దీఱునె నీ
చల ముడుగు సాహసమునం, గలదే మే లెట్లు నధిపుఁ १ గావఁగ వలదే. 214
తే. కురువిభుండును భీష్ముండు १ గురుఁడుగురుత, నూభవుండునునీవు నేతనును గడంగి
కూడుకొనితాఁకుదముగాక १ క్రిడితోడ, నొంటిమార్కొన వశమె ముక్కుంటికై న.

—♦ కర్ణుడు కృపాచార్యు నధిక్షేపించి పలుకుట. ♦...

క. అని పలికిన సంరంభం, బున నినసుతుఁ డిట్లు లను రిశ్వులయెడఁ జిత్తం
బున నీవు ప్రియము గలుగుటఁ, గనికని నినుఁ దోడు పిలువఁగఁ బతి బేలే.
క. ఏలినవానిధనంబులు, బాలురు బంధువులుఁ దారు १ బ్రదికినదినముల్
వేలారిచి తిం ద్రాతని, యోలము గని పిదప భీతి १ నొడుంగుదు రాజిన్. 217
క. జన్నములు సేయునెడఁ బ, క్వాన్నంబులు గుడుచుఁ 4 చుండు १ మధిపతి నిన్నున్
జన్నియ విడిచె రణముతటి, మిన్నక కినువడక పొమ్ము १ మీగృహమునకున్.
తే. ఏను విల్లందుకొనిన నీశ్రేణుభువన, ములును వడవడవడకు నాశయలఘుబాహు
బలముఁ దలఁపక పలికితి १ పార్థుఁ డనఁగ, నెంతవాఁడొక్కరధికునశ్రకింతయేల.
వ. అనియె ని త్రైఱంగున నందఱుఁ బలుకుపలుకు లెల్ల వినుచు గాంగేయుండు కౌర
వేళ్ళరు నుద్దేశించి ధర్మార్థసంగతంబును సువిహితంబునుగా నిట్లనుద్రోణాచార్యుం
డు నీతిపథంబునం బలికె నాచార్యతనయువచనంబు లుచితంబులు కృపాచార్యుం
డాడినచందంబును దెఱంగు వడియున్నయది మన్నన గలమానిసి యగుట నంగ
రాజునకు సంగరపాటవంబుమాటలు దగుం గాక మాన్యుల నధఃకరింప నగునే
యని వెండియు. 220

1. క. ఖ. మడిచె. 2. క. జూపితి. గ. జెప్పితి. 2. క. వ్రేలడచి తిందు రాతని; క. మేలను
చుఁ దిందు రాతని; జ. మే లని కొని తిం ద్రాతని. 4. ఘ. చుండ నధిపతి.

- ఆ. నేల ప్రాద్దేశింగి శ చాలుమానిసి రణోద్యమ మొనర్చి కాక శ తగినవారి
చెవికి జేడు గాఁగ శ నవమానవాక్యంబు, లుడుగ కిట్లు వలుకు శ టొప్పునెట్లు.
- క. బీరము లావును¹మిగులగ, వైరులు²దటి యైనఁ దొడర శ వచ్చినచోటన్
దూరమున వెరవుతోడివి,చారము గలుగు టిది దగఁద్రో³సద్బుద్ధులకున్. 222
- ఆ. అరులగుణములైన శ నగ్గింతు రెప్పుడు, *గలయ బెరిసినపుడు శ గలితనంబు
మెఱయుదురు మహాత్ములెఱుంగఁడు తుదిమొద, లెట్టివారి నితఁడుబెట్టుపలుకు.
- వ. ఆచార్యులైనవారలు పూజావాక్యంబుల కర్హులుగాక గర్హించుటకు విషయంబె
యనుచుఁ గృపాశ్వత్థామలకరంబులకు నిజపాణిపుటంబులు సాచి యిట్లనుఁ బని
సాలినంత గలదు వివ్వచ్చుండు వచ్చుచున్నవాఁడు విరోధంబునకు సమయంబు
గాదు మన మందఱముం గూడికొని కయ్యంబు సేయుదము బలవద్వ్యసనంబు
నందు భేదంబు గలుగు టొప్పదని బుధులు సెప్పదురు వేదంబు లొక్కవలనను
ధనుర్వేదంబొక్కవలనను గలమియట్టి మహానుభావులెందునుం గలరె కురుబలం
బునకొకటి పుట్టినం బ్రసిద్దులరు గావున నది మితలన నిలుచు నట్లగుటంజేసి.
- క. క్షమియింపవలయునొకఁ డెఱుఁగమి నేమే నన్న నంతఁ శ గటకటబడి భూ
రమణునికార్యస్థితి చి, త్తములం దెడ సేయునట్టితరమే *మిరల్. 225
- వ. అనిన విని వార లిట్లనిరి. 226
- క. క్షమియింప నెవ్వరము భూ,రమణునికార్యమున కెవ్వరము ద్రోణులచి
త్తము శాంతి వొందఁజేయుట, మముఁ దెలుచుట యిట్లులేలమాకొలఁదులకున్.
- వ. అనిన విని గాంగేయకర్ణులం గూర్చికొని కురుపతి గురునిం బ్రార్థించి యశ్వత్థా
మను వేడికొని కృపాచార్యులం దేర్చినం బ్రసన్నుం డయియోధాధిపరులంగలయ
గనుంగొని ద్రోణాచార్యుం డిట్లనియె. 228
- తే. అలుక భీష్మునిపలుకుల శ యపుడ పోయె,మిఁదికార్యంబు నడపుడుమిరలింక
మోహసాహసములఁ గురుశ్రముఖ్యుడెనకుఁ, గీడురాకుండఁ దగఁ బరిశ్రకింపవలయు.
- క. వాసవనందనుఁ డెంతయు, గాసిలి యున్నాఁడు మనలఁ శ గని యించుకయుం
దా పైరణ సేయఁడు గను, మోసము లేకొక్కమొగిన శ ముసరగవలయున్.
- వ. అప్పుడు కురుపతి సమయకాలవిషయంబుగా నాడినమాటయుం గలదు ఊని
నిరూపించి యున్నరూపు గాంగేయుండు సెప్ప నర్హుడనిన నతండు దుర్యోధనున
కిట్లనియె. 231

—* భీష్ముఁ డభ్యుపసజ్ఞాతవాసవత్సరవ్యాప్తి నిష్కర్షించుట. *

సీ. రెండవయేట నొక్కం డధిమాస మి, ట్టెక్కినయన్నెల శ లెల్లఁ గూర్చి
కొనఁ బదుముఁడు హాశయనములు దప్పక, నిన్నటితోడన శ నిండె నింత
యెఱిగియ తమపూని- శ యెల్లను దీర్చితి, మని పొడసూపె, నగ్రునుడు నేడు

పాండుపుత్రులు ధర్మశవరులు ధర్మాత్మజుం, డేరి కథిష్ఠాత శ వారు ధర్మ
తె. పథము దప్పదురే యన్ని శ పాటు లట్లు, పడినవారలు దక్షియంగఁబాట నేర్తు
రెట్లు దమకించి నీతివిశేషానవృత్తి, దమకు నొకకీడు వచ్చువిధంబు గాఁగ .232

ఉ. అట్టిద యైన నాఁడ తత్త్రయంబడి మూర్ఖులనంబు సేయరే
నెట్లన ధర్మపాశముల శ నిల్చిరి కాలము వేచి యుండి రిం
కెట్లును వారు గొంత తమయే డ్డెఱ సూపక మాన నేర్తురే
ముట్టఁగ వచ్చిరేని మనశ్శముం దగ నోర్తముగాక దానికిన్ . 233

ఉ. వచ్చినవాఁడు ఫల్గునుఁ డ్రవశ్యము గెల్తు మనంగ రాదు రా
లచ్చికినై పెనంగినబళలంబులు రెండును గెల్వ నేర్పునే
హెచ్చగుఁ గుం దగుం దొడరు శ తెల్లవిధంబుల కోర్పు టట్లుగా
కిచ్చుఁ దలంచి యొక్కమెయి శ నిత్రఱి బొందగుచేతయుం దగున్ . 234

వ. అనిన విని కురుపతి దరహాసితవదనం డగుచు నిట్లనియె. 235

ఆ. మనకుఁ బాండురాజ్యతనయవర్గమునకు, నెట్లు వొందు గలుగు శ నేను రాజ్య
భాగ మీను సమర్థభంగిక విక్రమ,నిరతిఁ బూను టిదియైనశ్చయంబు. 236

వ. అనిన నయ్యిరువురవచనంబు లొకర్నించిగురుండిట్లనుఁగార్యగతియును గయ్యంబు
భంగియు భూపతికంటె మిగులం గనియెడువారు లే రయినను నా యెఱింగిన
యంత నొక్క తెఱంగు సెప్పెద నీబలంబున నాలవపాలు గొని మహిపాలురడు
సత్వరంబుగా ముందఱఁబోవవలయు నంతియసేన తదనంతరంబ కదుపులం బొదివి
కొని చనవలయుఁ దక్కటినగంబుతో మనము నిలిచి మోహరించి యల్లనల్ల
నరుగవలయుఁ గవ్వడి యెయ్యెడం గవిసె నయ్యెడన తలపడ వలయునిటైన
మానవేశ్వరుండు సురక్షితంబుగా సందడింబడక నడచుగోవులు¹నిన్నెలంగడచు
మనమును ధనంజయునకుం జాలినయప్పడ యట దోడుపడ నెవ్వరు గలిగినను
వారికిం జాలి నిలుత మనిన విని సురనదీసూనుండు దానికియ్యకొని రాజన్యునకు
సైన్యంబుఁ బంచి యిచ్చి పుచ్చి పసులకుం దోడగుభాగంబునుం బంచియున్నంత
వట్టుచతురంగంబుల నియతినేసికొని యాచార్యుండు నడుమను గృపాచా
ర్యుండు వలపటను నాచార్యపుత్రుండు దాపటం గర్జుండు ముందట వికర్ణదు
శ్శాసన శకుని సైంధవ సోమదత్త బాహ్లిక భూరిశ్రవః ప్రభృతియోధవీరు తెల్ల
నెడనెడం గలయ నిలుచునట్లుగా మోహరించి మహాత్సాహంబున సన్నాహ
సౌందర్యంబు నొంది తాలధ్వజం బెత్తించి మెఱసితాను వెనుకయయి నడపించు
చుండె నట్టిసమయంబున. 237

చ. అరుదుగ నిట్లు లొక్కనికి శ సంతబలంబునకున్ మహోగ్రసం

1. క. గ. చ. జ. కోర్పుటట్లు గాకిచ్చు; ఖ. ఘ. కోర్పునట్లు గా నిచ్చు; 2. ఘ. నిన్నెలపు.
శ్రీ. గ. కాలంబు - జాలితి - జాలిత - మనిన.

గర మగుడున్ మనం బతులకౌతుక మొంది కనుంగొనన్ ను చే
శ్వరుడు సుదర్శనం బనఁ బ్రశంసకు నెక్కు-విమాన మెక్కి-యం
బరగతి వచ్చె దేవమునికపంక్తులు సిద్ధగణంబుఁ గొల్పఁగాన్. .

238

వ. అద్వివ్యయానరత్నంబునందు.

239

తే. స్వర్ణమున నున్నరాజులుఁజక్రవర్తులును యథోచితచ్చత్త్రంబులును నిజార్హ
చామరంబులుఁజెలువొండఁజూసులెలఁగొలిచియుండిరి వెడక-లుగొనలునిగుడ.

క. పాండుమహీపాలుం డా, ఖండలుచేరువన పెద్దగద్దెయ నమః
మండలి వీచోపు లిడఁగ, నుండి కనుంగొనుచు నుండె నుజ్జ్వలభంగిన్. .

241

వ. అంత.

242

సీ. దేవదత్తాభీలరావంబు వెనఁ గర్ణముల దీటుకొన లేట్రమొగము వడుచు
రథసేబుదళితధర్మాధూళి యంగంబు, లెల్లఁ గప్పఁగ వెలుకవెల్లనగుచు
బహుళకపిధ్వజప్రభలు లోచనములు, మిఱుమిట్లు గొనఁ బర్వమెండుకొనుచు
నుద్యుటాకారస్వముద్ధతి మనము లు, త్తలపడఁ దోఁపంగఁ క దల్లడిలుచు

తే. నడచుకొరవరాజునైన్యంబు గదిసె, దీఁగ దిగించినగతిఁ దనఁతేరు మెఱయ
రయముమైఁ జని ప్రళయభైరవసహస్ర, గర్జనోదగ్రతర్జనుఁ క డర్జునుండు.

వ. ఇవ్విధంబునఁ గురుబలంబులఁ గ్రోశమాత్రంబునం గూడ ముట్టి క్రిడి తలయెత్తి
చూచి యుత్తరున కి ట్లనియె.

244

చ. ఇది యొకపెద్దగట్టిమొన క యీమొనముండట గోగణంబుతో
నదె యొకయల్పసైన్య మట క యాతల వేటొకకొంతసేన య
ల్లదె యిటుపంచి పెట్టఁ జనునంతటిలోన వృథాభిమానదు
ర్మదబహుభాషి యైనకురురా జెచటం జనుచున్నవాఁడొకో.

245

క. అరయుదము గాని యిమ్మోహరమునకును డాపలించి క యరదముఁ బో ని
ముక్తురవడి నతనిక యుఱికెడ, నరుదుగ నెబ్బంగి నెవ్వ క రడ్డం బైనన్.

246

ఉ. ఆతఁడు సిక్కినేని బల క మంతయు విచ్చు మరల్పవచ్చు గో
నాతము నట్ల యైన సుకర్మరంబుగ నంతట నెల్లఁ దీఱు నీ
యాతతసేనయం దతని క నారసి కానసి యున్న వీరి ని
ట్లీతల డించి యాకదుపు క నెద్దయఁగఁ బోదముగాక వ్రేల్మిడిన్.

247

క. విచ్చి చనకుండఁ బనులం, దెచ్చుట మునుమున్న వలయుఁతెఱఁ గాపనికిం
జొచ్చి యది చక్కఁబెట్టఁగఁ, నవోటన దాయ మనకు క నగపడెడు బలే.

248

క. అనిన విని యుత్తరుగ డ, మొత్తనవలపటఁ బెట్టి యరదమును బోవఁగ ని
చ్చిన సరస కరిగి కవ్వడి, కను విచ్చి బలంబు నెల్లఁ క గలయఁగఁ జూచెన్.

1. చ. గర్జనోదగ్రతర్జనుఁ డగునర్జునుండు. 2. గ. మట + యావల. 3. 'జనె + నన్నిటి
లోన. 4. చ. సుకర్మరం బగు.

వ. ఇట్లు గలయుం గనుంగొని మధ్యదక్షిణవామాగ్రపశ్చిమోత్తరభాగంబుల నిటిటి వారలు నడచు చున్నవా రని సారథితో నేర్పడం బలికి వీరలలోనురగకేతనుం డు లేఁ డతండు గోవులం గొనిపోవ నోవు ¹నిరామిషం బైనయీసేనతో నని సేయం బని లేదు వీర లెయిది యడ్డపడి తడవు సేయకుండునట్లుగా ముట్టికొని పసు లం బెట్టించి దొరయును ²నెల గడవం బోవక యుండఁ బాదువవలయు నని చెప్పి యతని నద్దెసకుఁ దేరు వటుపం బనిచి గురుకృపగాం గేయలకుఁ జరణ సమీపస్థలంబులం బడ రెండును గర్ణాభ్యర్థప్రదేశంబులం జన రెండునుగా నాలు గేసి యమ్ము లేసిన నాసవ్యసాచిం జూచి యాచార్యుండు పరిసరవర్తు లగునాప్త జనంబులతో నల్లన యర్జునుం డింత యొప్పి యుండునేయని యగ్గించి వెండియు.

—* ద్రోణాచార్యుఁ డర్జునుం జూచి ప్రశంసించుట *

మ. విలసద్గాంధివచాలనోద్ధతి కన్యద్విద్యుల్లతాలీలగా
నలఘుస్ఫారకపిధ్వజధ్వని సముద్యదగర్జనచందంబుగా
జలదాకారత నొందెఁ దే రితఁడు పృథ్వీనాకృతిం బొల్పె దో
ర్బలతీవ్రాదనిధాఘదుర్విషహగర్వస్ఫూర్తి ¹నిర్మూర్తిగాన్. 251

వ. ఇప్పుడు నాకుఁ బ్రణామంబులుగాఁ బాదంబులమొదలం బడ రెం డమ్ములేసిపెద్ద కాలం బేసి బాసి యున్నవాఁడు గావునఁ గుశలప్రశ్నంబుగాఁ జెవులు సోఁకి యుం జోఁకములుగా రెం డమ్ము లేసె నని పలికి వెండియు ని ట్లనియె. 252

క. ఇడుమలఁ బదుమూఁ డేండ్లుం, బడి కడుఁ గోపించి వచ్చె १ బలువిడి నీక
వ్వడి దఱియ నుఱికి వడి ని,ప్పుడ ⁴యిమ్ముఱుప్రోవు నెల్లఁ २ బారిగొనెడు బలే.

తే. విషినవాసంబు నజ్ఞాతశోవిధమువర్త
నంబు గడపి నవాభ్యుదయంబు నొంది
రాత్రిఁ బుచ్చి తోఁ తెంచుమాత్రాండుమాడ్కిఁ
జూడ నుజ్వలుం డగుచు నర్జునుఁడు వొలిచె. 254

వ. అనియొఁ గృపాచార్యభీష్ములుపార్థబాణపాత ప్రకారంబులు ప్రణామకుశలప్రశ్నం బులుగా నంతరంగంబులం గనికొని సంతసిల్లిరి ధనంజయుండును దక్కినవారికి దుర్నిరీక్ష్యం డగుచు నమ్మోహరంబుడెస ననాదరంబు నేసి గోవులపజ్జంబోవు చుండె నతనిం జూచి సురనదీసూనుండు కురువీరులతో ని ట్లనియె. 255

క. చీరకాలమునకుఁ గంటిమి, నరు నక్కట వీఁడు సజ్జనప్రియుఁడు సుహృ
త్పరతంత్రుఁడు బాంధవహేతుఁ, డరిభీకరుఁ డిట్టివార १ లవనిం గలరే. 256

క. మనచూడ్కికి వ్రేఁ గయి యీ,తనియతులితమూర్తియత్యుదాత్తతఁ గడు నొ
ప్పినయది గంటిరె జగ మెల్లను నేలఁగఁ దగునముజ్వలత యూహింపన్.

1. గ. నిరామిషమైన. 2. 'నెల' అనివెక్కుప్రతుల లేదు. 3. క. మన్మూర్తియె. 4. గ. ఱుమ్ముఱుప్రోవు. 5. వివిధవర్తనంబు.

- క. వెనుక దేస వచ్చి కదిసియుఁ, దనరథము దొలంగనిచ్చి శ్ర తటియఁబడుట కొ
ల్లనితలఁపు గలిగి క్రేఁగఁ,టన మనలం జూచుచుం గగ్గడచి యట నడచెన్. 258
- క. మొనఁ గలయఁ జూచి యూరక, చను టఘపతి నరసి తా నిశ్చటఁ గానక యా
తనిపజ్జ నరుగు తెఱఁ గగు, ననుమానము లేదు క్రోధ్యమగ్గలము మదిన్. 259
- చ. మనకును గౌరవేంద్రునకు శ్ర మధ్యముఁ జొచ్చెనయేని నాతఁ డ
రునునకు ¹నొంటి సాలఁ డని శ్ర రుద్రుఁడు నెక్కటి మార్కొనంగ లే
డనిన నొరుండు శక్తుఁడె ర్యయంబుమెయిన్ మన మెల్ల నిప్పు డా
తనికడ సేరఁగాఁ జనుట శ్ర తప్పిన గార్యము దప్పు నెంతయున్. 260
- ఆ. వాసవాత్మజుండు శ్ర వసుధేశనందను, ముట్టికొనిన నొకటి శ్ర పుట్టెనేని
మనప్రయోజనంబు శ్ర మఱి యేమి పసు లవి, యేటికొండుధనములెల్ల నేల.
- వ. అని పలికి బలంబుఁ బురికొల్పికొని యతండు రాజరక్షణతత్పరత్వంబున నరదంబు
సత్వరంబుసేసిన సేనాపతిం గని సైనికనికాయంబులుం గడఁగి చనం దొడంగె
నిప్పాట నమ్మేటిమొనయును వెసం బోవ గోవులకావలిమూఁకయు వానిండఱిమి
కొని యతిరయంబున నరుగం దానును ²గెలనఁ గ్రోశద్వయమాత్రంబు నడచి
పురుహూతపుత్రుం డు త్తరున కి ట్లనియె. 262
- మ. ఇదె గోవర్గము సేర వచ్చితిమి పో శ్ర నిం కేల సైన్యంబులుం
గదియన్ వే చనుదెంచె రెంటినడుముంశ్రగాఁ జొచ్చి యీవచ్చును
న్మదవీరావలికొ భుజావిభవవిన్యాసంబు గాన్నించి మా
స్పైద గర్వంబు మరలెచ్చదం బసుల నాశ్రచే జిక్కు రా జెమ్మెయిన్. 263

—♦ యు థ్థా రం థ ము. ♦—

- క. అనుటయు విరాటతనయుఁడు, మొన కడ్డముగాఁగ దూర్పుమొగమైరథముం
గొని కట్టెదిరికిఁ బోయినఁ, దనమూఁపులు రెండు నపుడుదలకుం గడవన్. 264
- వ. తేరు సమ్ముఖంబు సేయించి పేరువాడి క్రీడికరతలం బె త్తినిలునిలుమని యదల్చిన
ఘోషంబుతోడన వెడలునిశితశరపరంపరదట్టంపుఁబఱపున నంబరంబునీరంధ్రం
బగుటయుఁ దదంధకారంబును భయతిమిరంబునుం గవిసి గుండియ లవిసి కురు
బలంబు లెదురు నడవను మరలం బఱవను మఱచి వెఱచరచి హరితనయహస్త
లఘువప్రశస్తిదక్కం దక్కినచేష్టలు తక్కియుండె నతండు గోవులవెనుకంబోవు
నల్పబలంబుబెదరి తూర్పు దెసకుం జెదరునట్లుగా నరదంబుఁ బఱపించి తెఱపినూపి
³వెలిచీర సారించి దేవదత్తంబు పూరించినం గేతుకపి గర్జిలం దదీయభూతంబు
లార్వ మార్వీరవంబును రథనేమినినదంబును బ్రతిపతాకినీతుములంబును గగనం
బునం బొగడునమరులయెలుంగులును నొక్కటఁ జెలంగ సముదితసాంద్రసం
రావంబు రోదసికుహరంబు నిండిన నొండొండ ⁴మట్ట లెత్తుకొని నేల మట్టవి

- యుచు నద్రువం బసుల వెసం దిరిగి మున్ను వివ్వచ్చుండు వచ్చినజాడఁ గైకొని
దక్షిణదిశకుఁ 1 గెరలువొడుచుచుం దెరలం బాటిన. 265
- క. గోవులతోఁ బొదువంబడి, పోవుచు నున్నట్టిగోపకపుంజంబు తదీ
యావసరంబున సరభన, మై వానిపిఱుండఁ దిరిగి శ్ర యమైయిఁ బఱచెన్. 266
- ఆ. అప్పడరునుండు శ్ర దప్పక చూచి యీ, బలము పసుల కడ్డకపడక యుండ
నెడ సారంగవలయు శ్ర నిట యెద్దుకొను మని, పనిచె మత్స్యభూమిరహితుని. 267
- క. పనిచిన నాతఁడు నమైయిఁ, జన నిచ్చె రథంబు గోపకసంఘముఁ దిర మై
కొనిపొండు పసుల నోడక, యని 2 తానెలుఁగించి వీక్ష్యకై నూల్కాలిపెన్. 268
- వ. అట్టిసమయంబున. 269
- క. కరితురగసమితిఁ 3 గార్కొని, కురువీరుల మొనలు మొగులుకొమరునఁ గవియన్
శరవేగంబున నరుఁ డు, ధురమారతచండభంగి శ్ర దోఁప దెరల్చెన్. 270
- క. కదిసినబలములు విచ్చినఁ, గడుపులఁ జెదరంగసక శ్ర గాండీవి వెసం
బొదివి యట కడ పె నవియును, గొదకొని తమపాలముసాచ్చెగోపాలురతోన్. 271
- వ. అని చెప్పిన విస్మయంబు నొంది. 272
- ఆ. పసులు పట్టువడినకపదపడి నరుఁ డెద్ది, యాచరించె గౌరవధానిఁ
డేమిసేసె బలము శ్ర లెట్లయ్యె భీష్మాది, వీరు లెవ్విధంబురవార లైరి. 273
- వ. అనవుడు. 274
- మ. నవతాదూర పురాణతానుపగతా శ్ర నానాత్వ4 సంశోభితా
వివిధత్వాపగమోజ్జ్వలా బహుకళావిరాభవశాలీ సము
ద్భవరాహిత్యనిరూఢ సూక్ష్మతర5 సంభాసా మహాస్థూలమూ
ర్తివిశేషా నిరుపాధికా గుణమయా శ్ర 6 ధీవర్తకా నిష్క్రియా. 275
- క. అంతఃకరణచతుష్టయ, శాంతిసముద్యద్వివేక7 సంపద్వేద్యా
చింతితంతుత్రుటనా, త్యంతవిదగ్ధకభజనతత్పరహృద్యా. 276
- మాలిని. ప్రణమదవనవిద్యాప్రాప్తి8 సంరూఢకాంతి
ప్రణలచరణపద్మా శ్ర పద్మజాదిత్యసతోష్ఠి
పణచతురదయావిస్ఫూరితాలోక లోకా
పణనిపుణజనాంచరద్భక్తివిక్రీతమూర్తి. 277
- గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్త్ర9 కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజి ప్రణీతంబయిన శ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబునందుఁ
జతురాశ్వాసము. 278

1. క. 'దెరలువొడుచుచు'; ఖ. గ. ఘ. జ. ట. 'దెరలువొడుచుచు'; చ. 'జిట్టులు వొడుచుచు' 2. గ. తానెలుఁగించి. 3. గ. గార్కొని. కురువీరులు మొగులగమల + కొమరున; జ. గూర్కొని కురువీరులు మొగులు గవియ + కొమరున. 4. గ. సంబోధితా. 5. జ. సంభాసా; చ. 'సంభావా' 6. నిర్వర్తకా.

హ రి హ ర నా థా య న మః.

శ్రీమదాంధమహాభారతము

విరాటపర్వము, పంచమాశ్వాసము.

సంపాదనచాతు

ర్యా సేవ్యపదారవింద శ యాగికవిద్యో

¹ద్యాసితమతిమూర్తిమయా

వ్యాససమానైకరూప శ హరిహరనాథా.

1

—* ఆర్జునుఁ డుత్తరునకుఁ గౌరవపీఠుల వేటువేట నిరూపించి చెప్పట *—

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె నివ్విధంబున విరోధివర్గంబుకు దక్కి వెక్కసపడి చూచు చుండ నిరర్థభూజార్థశసంరంభవిజృంభణంబు శోభిల్లఁ బనులంబెట్టించి యనతిదూరవర్తియగు కౌరవచక్రవర్తిదేసంగనుంగొని ధనంజయుండు భూమింజయు నక్కడఁ దేరు వఱపం బనుప నప్పళించునప్పడు కురువీరులుగూడుకొనిమూఁడువేలరథంబులతోడను గాంగేయకర్ణ లొక్కొక్కరుండు వేయింటితోడను దలకడచి రాజున కడ్డపడి కవ్వడిదిక్కు మొగంబుగాఁ దిరిగి రట్టియెడఁ గదుపులు పట్టువడుటకు నిట్టూర్పు నిగిడించుచు మగిడి మనుజుపతియు ననుజసహితుండై సహస్రస్యందనంబులతోడ వెన్ను దన్ని నిలిచె నంతఁ దక్కటిబలుంబులు నెయిదికొని ²యమ్మొయిన దళంబుగాఁ గవిసిన.

2

క. కనుఁగొని యెలన వ్యోలయువ, దనమున గరువంపుఁజెన్ను శ దలకొనఁగా నర్జునుఁడు విరాటసుతున కి, ట్లనుఁ గేవలవీరరసమయోత్మకుఁ డగుచున్.

3

సీ. కాంచనమయవేదికాకనత్యేతనో, జ్వలవిభ్రమమువాఁడు శ కలశజండు సింహలాంగూలభూషితనభోభాగకేతుప్రేంభణమువాఁడు శ ద్రోణసుతుఁడు గనకగోవృషసాంద్రకాంతిపరిస్ఫుట, ధ్వజసముల్లాసంబువాఁడు కృష్ణుఁడు లలితకంబుప్రభాకరితపతాకావి, హరంబువాఁడు రాధాత్మజండు

1. క. గ. జ. ద్యాసితమూర్తిమయా-సం-శ్రీ-సద్-వ్యాససమానైకరూప; ఖ. ఘ. ద్యాసిత-మతి-గుణ-మూర్తిమయా, వ్యాససమానైకరూప. 2. క. యమ్మొన. 3. గ. పరిస్ఫురద్ధ్వజ.

- తే. మణిమయోరగరుచిజాలమహిత మైన, పడగవాడు కురుక్షేత్రపతి మహాగ్ర
శిఖరఘనతాళతరు వగుసిడమువాడు, సురనదీసూనుఁడేర్పడఁజూచికొనుము.
- క. గురునకుఁ బ్రదక్షిణంబుగ, నరదముఁ బో నిత్త మిమ్ముహాపురుషునెడం
బరిభవము వలవ దీతఁడు, కురుకులన్యపతనయశిక్షకుఁడు సు మ్మనఘా. 5
- క. శత్రుప్రకారనిపుణుం, డత్రువిదుఁడు దూరపాత్రనాభీలుఁడు వ
ర్చస్తాసితరిపుఁడు ధను, శాస్త్రపరిజ్ఞానఘనుఁ డశసదృశుఁడు శక్తిన్. 6
- ఉ. ఈతనితోడికయ్యమున శ కియ్యకొనం దగ దేను దుష్పథ
¹ద్యూతజయోద్ధతుం డగుసుయోధనునిం బరిమార్చు బోవుచో
శాతశరోత్కరం బితఁడు శ చక్కఁగ నేయునొ నన్ను నేయఁడో
చూతము తాన ము న్ననికె శ జొచ్చినఁ జొత్తముగాక పిమ్మటన్. 7
- క. గురుపుత్రుఁడు తేజోనిధి, సురాసురుల కైనఁ దేజితమాడ నరిది సం
గరమున శీతని నీశ్వర, వరజనితుఁడు మేటి కౌరవవ్యూహమునన్. 8
- క. ధైర్యధనుఁ డితఁడు ద్రోణ, చార్యుల కెన వచ్చుదివ్యశరవిదుఁడు కృపా
చార్యుఁడు మత్పితృసఖుఁ డా, చార్యక మొనరించె మాకు శ శైశవముతతీన్. 9
- తే. వీర లిరువురు మాన్యులు శ వీరితోడి, కయ్యమున కిట్లు మన మంత శ గాలు ద్రవ్వ
వలవ దెచ్చెట నెదురుగా శ మెలగి రచట, మనరథం బల్లనల్లనఁజనఁగనిమ్ము.
- శా. యోధాగ్రేసరుఁ డిద్ధతేజుఁడు రణోద్యోగానురక్తుండు దు
స్సాధప్రకృమ బాహువీర్యుఁడు గురుశ్రోపాలవాల్లభ్యుల
శ్రీధామాత్ముఁడు జామదగ్న్యకలితశ్రేష్ఠాస్త్రవిద్యాధ్యుఁ డీ
రాధేయుం డొకచీరికింగొనఁడు వీరవాతముం బోరులన్. 11
- క. శౌర్యాటోపంబున దో, రీర్వర్యంబున నత్రుశత్రుశ్రేత్స్వమునను మా
త్సర్యంబు సేయు నాకును, దుర్యోధనుఁ డెపుడుఁ ద న్నెర్దుదురు సేయంగన్. 12
- చ. అతిదృఢవేది పేరు గలయట్టిమగండు రణంబు గల్గె నేఁ
డితనికి నాకుఁ దెల్లముగ శ నిట్టియెడం బరికించి చూడుమీ
మతి గలఁగంగ నీక యనుమానము వాయఁగ నీవు సాయకో
ద్ధతిఁ బ్రకటించుచో బహువిధంబుల నిద్దఱతారతమ్యముల్. 13
- క. ఈయెడ ననుఁ గని వారణ, సేయుదు నితఁ డగ్గ మైనశచిచ్ఛుటపిడు గై
పోయి పయిబడుదు నీ వర, వా యించుక లేక పఱపవలయు రథంబున్. 14
- ఉ. ఉగ్రుఁ డనూనమానమహిమోన్నతచిత్తుఁ డజయ్యవిక్రమో
దగ్రుఁడు హస్తలాఘవస్యమన్వితుఁ డేయునెడన్ సమగ్రకో
పాగ్రహబుద్ధి మాదెస నగ్ననార్యుడుఁ కార్యమునందు ధార్తరా
ష్ట్రాగ్రజుఁ డితనిం గదిసికనఘుడు పండువు నాకు నుత్తరా. 15

- తే. అరసికొని యెన్నిభంగులన్ నై న నితని, తేరు మనబారి కగపడుతెఱుగు గాంచి
యడరి బాసటయైయెవ్వరడ్డపడిన, మెఱపుమెఱచినచాప్పునద్రవీయఁజొరుము.
- క. అస్మత్ప్రితామహుం డతి, విస్మయజననప్రతాపశ్రవిభవాగ్నిశిఖా
భస్మీభూతప్రతిప, డ్మస్మయకాననుడు ప్రథమగఁజ్యుడు బుద్ధిన్. 17
- క. బహుమహితాయుధవిద్యా, రహస్యసంవేది ధార్తరాష్ట్రులకును మా
కు హితంబ కోరు సముఁ డై, ¹సహాయుఁ డగు వారలకు నశచటఁ దా నునికిన్.
- క. వివిధము లగులక్ష్మ్యంబులు, నవలీలం దునియ నాట శ్ర నవియఁగ నేయున్
భువనైకధ్వని నత్యు, గ్రవిచేష్టితు నోర్చె బరశురాముం బోరన్. 19
- క. శంతనునందనునరదము, పొంతం బో వలవ దలుక శ్ర పుట్టి యతఁడు భూ
²కాంతునకు సై న్యమునకుం, ³జెంతలఁ జేరంగనీక శ్ర సిలుగులఁ బెట్టున్. 20
- వ. అని యిట్లు వేఱువేఱ చూపి క్రమంబున నేర్పడంజెప్పి నవ్వనాచి సమరోన్ముఖుం
డగుసమయంబున నస్మితుండగుచు నశ్వత్థామ రవితనయునవలోకించియిట్లునియె.
- క. నిను నీవ పొగడికొని పలి, కినపలుకులు పెక్కు గలవు శ్ర క్రీడి యనికి వ
చ్చినవాఁ డిదె పులివలె మా, రొగ్గనరాదే కర్ణ సేనకుం బ్రియ మెనఁగన్.
- క. తలఁకు గల దేని శకునిం, బిలిచి విచారింపఁ బొమ్ము శ్ర పృథివీపతి నీ
తలన ⁴తనకార్యఖడ్గంబులమో పెక్కించె రి త్రవోవునె నీకున్. 23
- వ. అనిన విని యతండు క్రోధఘూర్ణమానోతారకుం డగుచు ని ట్లనియె. 24
- చ. తలఁకెడువానికిన్ ⁵మగఁడు శ్ర తానటె న న్నడికించువాఁడనీ
పలుకకు ⁶భీతున ట్లాదుఁగఁ శ్ర బాటునె శూరుఁడు నిన్ను నచ్చియే
కలనికి వచ్చితిన్ నరుడు శ్ర కాఁ డట వాసవుఁ డైన నేమి నా
బలముఁ జలంబు నేరిమియు శ్ర బంటుతనంబును నీవ చూడుమీ. 25
- క. అని కడఁగునినసుతునకు, నుత్తను ద్రోణుఁడు ద్రోణనందననుఁడుఁ గృపుఁడును శాం
తనవుఁడుఁ గడఁగుట దుర్యోధనుఁ డవలోకించి యత్యుద్గ్రతఁ గడఁగెన్. 26
- వ. ఇవిధంబుననయ్యేపురుషారలును ధరణీశుండును సరభసంబుగాబరవసంబుసేసిన
దుశ్శాసన దుష్ప్రహదుర్ముఖప్రముఖనిఖిలకురుకుమారనికాయంబును శకునిసైం
ధవప్రభృతిబంధునివహంబును బాష్టికసోమదత్తాదిసామంతనికురుంబంబును మ
ఱియునుం గలవివిధయోధవీరచయంబును నొక్కటఁ గరటికులాఘోటకధట్ట
రథయూధపదాతివితతిసంరంభశుంభ తేనాసమూహసహితంబుగాఁద్రోచినడచిన.
- చ. ధరణి వడంకె ధూళి దివి శ్ర దన్నిన భానునిఁ గానరాద బం
ధురవివిధ ప్రకారపక్షుతూర్వరవంబులఁ బొంగె దిక్కు లా
స్ఫురితమహాయుధో గ్రుచిరపుంజవిజృంభణఘోర మయ్యె నం

1. క. గ. జ. సహాయ మగు. 2. గ. కాంతుడెను. 3. జ. జెంతం. 4. క. ఖ. గ. జ. మన
కార్య. 5. గ. మానకుం డగుచు. 6. క. మగఁడు తానటే; గ. మగఁడఁ దానటె. 7. భీదన.

తరము సహస్ర సేత్రముఖ్యదైవతమండలదుర్నిరీక్ష్య మై.

28

—◆ అర్జునుడు కౌరవపైస్యంబుల నుఱుమాడుట. ◆—

వ. అట్టియెడ నుద్భటహాసోల్లాసభాసురముఖుం డగుచు శతమఖతనయుండు.

29

చ. గుణమున లస్తకంబునను శ్ర గోటియుగంబునఁ గేలఁ ¹దార భీ
మణముగ నుప్పతిల్లి రభశసంబున రేగినమాడ్కిఁ దీవ్రమా
ర్గణనికరంబు లొక్కట నశరాతిబలంబులఁ గప్ప గాండివ
క్వణనము రోదసీకుహరశక్తర్పరముం బగిలింప నుగ్రతన్.

30

క. తలపడి తలమీఱినకా, ల్బలములఁ బాడిసేయ మఱియుఁ శ్ర బైపైఁ బీనుం
గులఁద్రొక్కికొనుచు వెసముం, గలిమొనగవియుటయుఁ ²గడఁకశ్రగడలుకొనంగన్.

క. తనదృష్టియు ముష్టియుఁ దగు, ననువున మున్నెత్తి యేయునతఁ డప్పు ³డు డిం
చినకాయముల సపాటం, బునఁ బదియుఁ బడేను నుచ్చి శ్ర పోయెం గోలల్.

32

చ. ఉడుగక వెండియున్ సుభటు శ్ర లొక్కమొగిన్ వెస నంటఁ దాకి క
వ్వడిపటు బాణభాస్వదనిశనార్యసముద్ధతిఁజేసి మంటలో
మిడుతలు సొచ్చిన ట్లయిన శ్ర మేటిమగల్ గని యీడఁబోక బ
ల్విడి మఱియున్ వడిం బాదువ శ్ర వ్రేల్విడిఁద్రుంచె నతండు దోడుతోన్.

33

తే. అంతకంతకుఁ గదిసి నైస్యములుసుట్టు, ముట్టిశస్త్రాస్త్రసంచయమున నభంబు
దీటుకొనునట్లు సేయఁ గిరీటి గాండి, వంబుపరిచాలనంబు దీర్చుంబు గాఁగ.

34

సీ. గోరఁ బోఁజినమాడ్కిఁ శ్ర గొన్నింటిఁ జక్కసాఁ, బాలుగా ⁴వ్రయ్యలువాపి పాపి
⁵బాడిన నఱకినశభంగిఁ గొన్నింటిఁ దు, త్తునియలుగా ⁶బిట్టు శ్ర త్రుంచి త్రుంచి
వేస అంపమున నిడ్డవసిగఁ గొన్నిటి నిను, మంతులుగా నుఱుమాడి యాడి
పనివడి ణోలఁ గొట్టినలీలఁ గొన్నింటిఁ, జిఱునుగ్గుగాఁ బాడినసేసి చేసి

తే. యడరిపొదివినబలమునానానాయుధములఁ, బ్రతిహతంబులుగావించె నతిరయమున
నక్షతధ్వజసూతహస్తయత్వలసద, ఫల్గురథవల్లనం డగుఫల్గునుండు.

35

క. ఆమెయిన వివిధవర్త, సోమం బఱవుల్ల సేసి శ్ర సునిశితబాణో
ద్దామప్రసారవిభవ, శ్రీ మార్తుర కదృభతంబు శ్ర సేసెం గడిమిన్.

36

క. గర్జద్గుణుడై పగతుర, జర్జరితాంగులుగఁ జేసె శ్ర సాయకజాల
స్ఫూర్జన చూపఱు వొగడఁగ, నిర్జరవరనందనుండు శ్ర నిమిషార్థమునన్.

37

తా. శక్తిస్ఫూర్ధనంజయాయతభుజానంరంభగాండివని
ర్తు కకూరశరావలీదళితశస్త్రవ్రాతముల్ శోణితా
సిక్తాకారతఁ బొంది సాంద్రకుసుమశ్రేణీవిలాసోల్లస
ద్రక్తాశోకతరు వజంబులక్రియన్ శ్ర రంజల్లి యొప్పెం గడున్.

38

1. గ. ధార. 2. క. వేడ్క. 3. 'ఉడించిన' అనియే ప్రతులు. 4. జ. వ్రక్కలు.
5. క. బాడిత; గ. బాడిడ. 6. ఘ. బెట్టు.

- చ. తదవసరంబునకా దొర లుత్తరగ్రత ద్రోచినవజ్రధట్టముల్
మదమున నొక్కజెట్ట బలశ్రమర్దనునూనురథంబు గ్రక్కునం
బొదివె దురంగకింకణులభూరిరవంబు గడిం ద్రఘంటికా
భ్యుదితనినాదముక రథవశ్రోత్థితఘోషము ²నుత్కటంబుగన్. 39
- తే. అట్టియెడ వేల్పు వచ్చినయట్ల మేను, వొంగ నలికేగి పాండవశ్రుంగవుండు
మత్స్యనృపనండనునిబలుమాటతోడి, యేవు నెవికిని జూడ్కికి శ్ర నింపు నొసంగ.
- క. మేదురదీర తరం బగు, నాదం బెడ తెగక గుణముశ్రనను వడి నిగుడం
గోదండము సంతతవల, యోదా త్తస్ఫురణ వెలుంగుచుండంగ నేసెన్. 41
- మ. ఒకమాత్రక వితతప్రసారనిబిజ్జాత్ముగ్రాస్త్ర సంతానముల్
సకలాసీకములందు బర్వ నరుభాస్వన్మాత్రి శోభిల్లె దీ
ప్తికలాపంబులు లోకమంతటను విశ్రీర్ణంబు లై యాగప
ద్యకృతవ్యాప్తి వెలుంగ నొప్పెసంగుమార్తాండుక విడంబించుచున్. 42
- క. నరు లొరులు దృశ్యములపై, బరంగింపంగ జూడ్కు లెట్లు శ్రవణ దప్పక య
పురుసున నరు డేయునిశిత, శరములు లక్ష్యములు డప్పి శ్రచనవించుకయున్. 43
- క. గజఘోటకరథసూత, ద్వజకంకటయోధగాత్రతతియం దెచటన్
విజయధనుర్ముక్తశర, వ్రజములు దవులంగ బడ కశ్రవారణ నిగుడున్. 44
- చ. కవదొన లేల పూనునొకొ శ్రకవ్వడి నా వలదుగ్రసంగరో
త్సవమున సవ్యపాణి సప్రసవ్యకరంబున మార్చి మార్చి గాం
డివము ధరింపగా శరవ్రటివ్రతయుం బొరి జేయి మార్చిచూ
పువెరవుతోన వీడ్వడక శ్రపొం దొడంగూడెడు ³నెప్పు సూచినన్. 45
- క. సమవిషమవినిష్నాన్నత, సమిషదూరస్థలములు శ్రసదృశములు గ ⁴జ
త్తముక్రియ నవిహతగతులను, సమరమహిం గ్రీడిరథము శ్రసను నవితథమై.
- వ. వెండియు నతండు. 47
- మ. బల మెల్లక ⁵వెఱ రెండుపాయలు గ శుంభద్యేగుఁ డై చొచ్చి యా
వలగా నడ్డము వచ్చి నాలువుగ దుశ్రవారోద్ధతిం బోయి మూ
లల నానాశకలాకృతిం బొరయ శ్రీలాయానదుర్దాంతుఁ డై
వలయంబుల్ సని చించి చిక్కువఱుచుక శ్రవైకల్యసంపాది యై. 48
- వ. ఇవ్విధంబున నంబుధిలోన మహామత్స్యంబు విహరించుచందంబునఁ దదీయ
రథంబు గౌరవపై న్యంబునందు సంచరించునయ్యవసరంబున. 49
- ఆ. రత్నకేతనములు శ్రరాజితశేఖరం, బులును రుచిరఘంటికలును బాధు
బాణనిహతిఁ దునిస్రీపడుఁ గౌరవులచేటు, దెలుప డుల్ల ⁶నుల్కశ్రములునుబోలె. 50

1. గ. రోద్ధత. 2. జ. నుడ్చటంబుగన్. 3. నేపు. 4. జ. శ్రీత్రముక్రియ నవహిత. 5. జ. వెను. 6. గ. నుల్కశ్రములును.

- క. నరుభల్లంబుల నగ్రిమ, చరణంబులు ద్రెస్సి మ్రొక్కుజవనాశ్వంబుల్
కరుణమెయి¹రాహుతులకున్, శరణం బగు మనుచు మ్రొక్కుచందంబొందెన్. 51
- క. దంతిఘటాసంతానము, కుంతీసుతనారసములఁ శ్ర గూలినతఱి న
త్యంతనిబిడాభిమున దివి, యెంతయు సొంపారుభంగి శ్ర నిల చెలు వొందెన్. 52
- క. పలుపులుఁ గాండ్లుం బగ్గం, బులుఁ దనయస్త్రంబు లడరి శ్ర పొడిసేసిన వి
చ్చలవిడిఁ బాటెడురథ్యం, బుల నేయఁడు దివిజరాజశ్రుత్తుఁడు గృపతోన్. 53
- ఆ. అర్జునాస్త్రఖండితాతపత్రధ్వజ, చామరములు గాలిఁ శ్ర జదల దూలఁ
జిహ్వాములవిభూతిఁ శ్ర జెందంగఁ గని యొప్పె, నప్ప డాడుచున్నయట్ట లచట. 54
- క. ఒకమఱి కిరీటికట్టెది, రికి ²నులుమునఁ బోయిరేని శ్ర రెండవమా ఱి
య్యకొనుట కోర్వగ లేరై, రొకళ్లుఁ గురురాజుసేనశ్రయోధులలోనన్. 55
- సీ. మండితధ్వజదండశ్రమండలంబులఁ గిట్టి, విటతాటనంబుగా శ్ర విఱిచి విఱిచి
చటులఘరోద్భూతాశ్వశ్రేణిఁ బొదివి ర, యంబునఁ దునిమి తూఁగటాడి యాడి
రాజతబహువిధశ్రరథసమూహముఁ జొచ్చి, గలిబిలి యగునట్లు శ్ర గలఁచి కలఁచి
మదభరభీషణమాతంగముల ముట్టి, చిందఱవందఱ శ్ర చేసి చేసి
- ఆ. పటుపదాతిచయమృతై రాద్రరసమహో, గ్రముగ నడరి నేలఁ శ్ర జమరి చమరి
సవ్యసాచిబాణశంఘంబు మత్తఘం, డాలఘోరలీలఁ శ్ర గేలి సలిపె. 56
- ఉ. శిక్షితచిత్రసంగరవిశ్రేషములం బ్రతిహేతిఖండనా
దక్షతపెంపుసొంపునను శ్ర దైవబలంబున నత్తఱి సహ
స్రాక్షతనూజసారధిరథాశ్వచయధ్వజముల్ పరాస్త్రశ్ర
స్త్రక్షతి లేక యొప్పెఁ గురుసైన్యము ³వెక్కస మంది బెగ్గిలన్. 57
- క. తేజోధనుఁ డగునరుఁ డు, ద్భ్రాజితగతి నడుమ మెఱసి శ్ర బడబాగ్ని దళం
బై జలనిధిఁ ద్రొక్కినియెడు, నోజం గురుబలముపేర్చి శ్ర యుడిపెం దోడ్తోన్. 58
- తే. కాలపక్వంబు లై నలోకముల జముఁడు, బొరిసమరెడుచాడ్పున శ్ర మారిమనఁగి
యుగ్రరూపుఁ డైశోర్యసమగ్ర బాహు, సంపదుద్దాముఁడగుక్రీడిత సంపె రిపుల.
- వ. అట్టియెడ మున్ను తురంగమఖురాదులందూలిన కేంధూళియుం బై పయి నేగయఁ
బరబలంబు నెత్తుట జోత్తిల్లుచు నుచ్చిచనువివ్వచ్చునిశితశరపరంపరలును పైనిక
ళరీరంబులపై నుడిసి తడిసి రుధిరశీకరనికరరవికరణపరిణతంబగుసమీరణంబును
భారాళకరాళర క్తపరిషి క్తవిశ్వంభరాభాగంబును గలయం గెంపుసొంపు సంపా
దించియకాలసంధ్యసావహించినందదుచితవ్యాపారపారంగతంబులై పొడసూపిన
యుడుగణంబులుంబోలె బొలుచుధనంజయసాయకదళితకుంజరకుంభ విక్షిప్తమా
క్షికవిసరంబులవలనను సముదీర్ణమదవేగదుర్నివార వారణవిదారణంబులగు నరు

1. క. రాహుతులకున్. 2. క. నలుదుగ్గ ఘ. గ్రమ్మన. 3. చ. విటతాటంబుగా. 4. జ
నిత్యులఁ గంది. 5 క. నభోభాగంబుల.

నాస్త్రిపాతంబుల బెదిరి తేం ట్లెగయుట పొగ లెగయుటయుం బ్రతిభటబాణ
ఘట్టనంబునం బాండవమధ్యమకాండప్రకాండంబుల నిబిడజ్వాలలు నిగుడుట
మంటయునుగా మూర్తం బగుతదీయకోధదవానలంబు ఛటచ్చటాశబ్దంబుల
చాడునంజెలంగుచున్నయుధిష్ఠిరానుజాతనిష్ఠురభల్లభజ్యమానబలవదరాతిఖరాస్థి
నిస్వనంబులవలనను దొట్టి తొట్టి యెడనెడ మడుపులు గట్టుకోడితంబు నీళ్లు
నందుఁ బడి తేలాడువెలిగొడుగులు పుండరీకంబులును, వింజామరలు మరాళ
పుంజంబును నై కొలంకులచందంబు నొంద వాని ¹కైఱగైడుకొదమతుమ్మెదపదు
పులపగిది దొరఁగునాఖండలతనయఖండితపరవీరకాలాయననారాచశకలంబుల
వలనను గిరీటిశరపాటవపరిస్ఫోటితరిపుకపాలగళితమస్తిష్క ²పలలపంకంబునను
నలుదెసల నంతంతఁ గదియం జాఁగిపడి యున్నకృత్తకరచరణంబులను వెదపదనికి
రొంపి గలంచి వరుజులు పదిలంబుగా నమర్చిన కేదారంబు తెఱంగు దోచుటకు
నీడై చతురహాలికుండునల్లుపరువంపు మొలకల చెలువునఁ జెల్లుమల్లుఁఫల్లునాశుగ
సంతాడనవికీర్ణ శత్రుశేఖరవజ్రప్రజంబులవలనను సంగ్రామం బభిరామం బయ్యు
ను ఘోరప్రకారం బయ్యె నమ్మహాభయంకరసంకులసమరంబున. 60

చ. ఊక విరోధిసైన్యముల १ నుక్కుమడంగఁగ నుల్లసద్గతిం
బటప రథద్విపాశ్వములు २ పాండవమధ్యము తేరిపిడియం
దటవట లై పడం గని భయంపడి యిద్దెన వచ్చెనేని న
తైఱఁ గయి పోమె యంచు ³నెడతెంపిగఁ గొందఱు ⁴వాయఁ బాఱఁగన్. 61

క. వాలమ్ములు దాకి ధరక, వ్రాలుభటులఁజూచి యెడలునవడఁకఁగ మేనుల్
దూలఁగ దముఁ దాఁకయును, నాలము సాలించికొంద్రోటవలఁ జనంగన్. 62

తే. పొద్దు గుంకిన మఱి కాని १ పోవఁడొక్కొక్క, క్రీడి యని కొంద తాజిక్కినెడఁజోవ
బలము నెల్లను దెగటాఁఁబటపి కాని, తక్కడెట్టులుననుచుఁ గొందఱుచలింప.

క. తరతరమ ప్రజలఁ దునిమెడు, నరునప్పటియె త్తికోలునకు సురవిద్యా
ధరభేచరులును భీతిం, బొరసిరి తమదెసకు నేమి २ పుట్టునో యనుచున్. 64

క. తమతమయొద్దిబలంబులు, క్రమవిరళము లైన దొరలు ३ గాండివిపై ను
గ్రముగఁ దఱుముటయు నాతఁడు, సమరోల్లాసమున దివ్యశరతత్పరుడై. 65

సీ. ఆచార్యు డెబ్బదియమ్ముల నాచార్యపుత్తునేడింటఁ గృపునిఁ బదింట
దుష్పహుఁ బండ్రెంట १ దుశ్శాసనునిఁ బది, యేనింట సౌబలు २ నెనిమిదింట
నమరనదీసూను ३ నఱువదింటను నేసి, రవిసుతురథ్యసారథుల నొంచి
వర్మమంతయుఁ ద్రుంచివైచి మర్మాస్థిబం, ధములు భేదించి విక్రమము నెఱపి

ఆ. యిట్లు దొరలు నొవ్వ ४ నేడైఱఁ దనచేతి, కొలది సూపీక్రీడి ५ సెలఁగి దేవ

1. గ. కరిగడు. 2. జ. పటలంబునను. 3. క. నెడతెంపుగఁ; ఘ. నెడ క్రైవ్యగ. 4. గ. పాయపాఱఁగన్. 5. క. గ. అపుల చ్చనంగన్.

దత్త మొత్తుటయును యదత్తైన్యములు సెడ, విడిగి పాటి భీష్మకృమలుపుసాచ్చె.
క. గాంగేయుఁ డవప్తంభో, త్రుంగతనుం డగుచు నిట్లు యదూలినకురుసే
నాంగంబులఁ బరికిలిపి సు, సంగతములు సేసె సమరసముఖములుగాన్. 67

వ. ఇట్లు భగ్నబలసమాశ్వాసనోద్భాసియగు భీష్మభుజబలంబుప్రాపున మాతంగ
తురంగస్యందనసందోహంబులతోఁ గుంభసంభవకృపాశ్వత్థామకర్ణవికర్ణప్రముఖ
నిఖలయోధజనంబులు సుయోధనుముందటఁ బన్ని నిలిచినం జూచి సవ్యసాచి
ప్రత్యేక ప్రథనకుతూహలాయ త్తచిత్తుం డగుచు నుత్తరున కిట్లనియె. 68

ఉ. కందము లప్పళించి తురగంబుల నించుక నిల్పు వైరిసే
నం దెలియంగఁ జూడుము ఘనప్రకరంబునుబోలెఁ గాఱుకొం
చుం దఱు చై నదంతిభట్రసుందర కేతనరాజి గ్రాలఁగా
ముందట నిల్వఁ గట్టెదిరిమోహర మున్నవిధంబు గాంచితే. 69

ఆ. కర్ణ కేతనంబు యగ్రాలెడు నల్ల దె, యాతఁ డాజికేళికౌతుకమునఁ
గడఁగి వచ్చుటయునుగలిగియున్నదిమున్న, తొడరవలయు నతనితోడమనము.

వ. అని మఱియును. 71

చ. రయమునఁ గిట్టి యాతనిపర్రాక్రమలీల యడంచి నొంచి దు
ర్జయుఁ డని నమ్మియున్నకురురాజునకున్ వగ వుట్టుఁ జేసెదన్
హయములఁ బోవ నిమ్మనుడు యనాతఁడు నాతనిలాపు నచ్చిని
రభయమునఁ దేరు వివోఁ బఱపె యభాస్కరనూతికి సమ్ముఖమ్ముగన్. 72

—◆ అర్జునుడు చిత్రాంగదప్రభృతికురుకుమారల నిర్జించుట. ◆—

వ. ఇవ్విధంబున వృషభంబున కాదికినుబెబ్బులియునుంబోలె రాధేయుడెస నడచు
కవ్వడిం గని చిత్రాంగదుండును జిత్రరథుండును సంగ్రామజత్తును దుష్ప్రహుం
డును జిత్రసేనుండును వివింశతియును దుర్ముఖుండును దుర్జయుండును వికర్ణుండును
శత్రుతఘ్నండును దుశ్శాసనుండును లోనుగాఁగల కురుకుమారవర్గంబు నిరర్గళ
ప్రకారంబు లగురథచిత్రప్రచారంబులు మెఱయ మొనకుం దలకడచి చటుల
పటుబాణవేణికాపరంపరలు నిగుడ నొక్కపెట్ట కవిసివ నతండును గుణధ్వని
తంత్రిసాదంబుగా నావిండ్లవా రొత్తుకాటుగా గాండీవంబు వీణెగా వినోదంబు
సలిపె నట్టియెడ వికర్ణుండు. 73

క. తలమీఱి నిశితశరమం, డలఁ గప్పెం బార్థ సుతఃకృత్కీధమునన్
విలు విలుగ నేసి యతనిం, దొలఁగంగాఁ జేసె నరుండు యదోర్బలలీలన్. 74

క. ఇంతయుఁ గనుఁగొనియును శత్రుంతపుఁ డోసరిల కాజి యదోహల మలరం
గౌం తేయుతోడఁ దలపడి, వింత లయనకూర్మనఖరశిఖిము తేసెన్. 75

ఉ. అర్జునుండును.

- క. సూతుఁ బదింటను నైదిట, నాతనియంగంబు నొంచి శ్ర యంత నిలువమిన్
శాతఘనశరము వే కొని, యాతల వెడలంగ నేసి శ్ర యసువులఁ బాడెన్. 77
- తే. ఇట్లు శత్రుంతపునిఁ ద్రుంచి శ్ర యివ్విధమున
నొక్కఁ డొక్కఁడ తలపడు శ్ర టుడుపఁ దలంచి
వివిధబాణపరంపర శ్ర వెల్లిగొలిపె
భయరసమువఱ్ఱుపెట్టునఁ శ్ర బగఱు వాఱ. 78
- క. అందఱు రథికులు పఱవఁగ, నిం దేటికి మున్ను వచ్చి శ్ర 1రిస్సీ యని సం
క్రందనసుతు మార్కొనియెఁ ద,గం దెగిసంగ్రామజత్తు శ్ర గర్వోద్ధతుఁ డై. 79
- క. తలపడి వాలమ్ములు పై, నల వేర్పడ నినుచుటయును శ్ర నలుక వొడమినం
దల దునిమివైచె నాతని, బలసూదనసూనుఁ డొక్కఁడటభల్లమునన్. 80
- తే. అపుడురాధేయుఁ డిమ్మొయి శ్ర ననుజపాటుఁ, జూచి యేనుంగునకు సిగ్గునూపినట్లు
గవిసిహాయములమత్స్యభూశాకాంతతనయు, నేసి పండ్రెండుశరములశ్రనేసెనరుని.
- ఉ. కేసరివిక్రముండు కపిశ్రకేతనుఁ డత్తటి వైదివీరసం
త్రాసకరప్రకార మగుశ్రదర్ప మెలర్పఁగ బాణజాలవి
న్యాసమునా వెసం బొదివె శ్ర నర్కసుతుఁ గరుడుండు పాము ను
దాబ్బసితపక్షిఁ డై పొదువుశ్రభంగి సురావలి పిచ్చలింపఁగన్. 82
- క. ఇరువురు వీరులు ని ట్లొం, డొరువులఁ దలపడుట సూచి శ్ర యుత్కట మగున
చ్చెరువాటుఁ గౌతుకంబు న,డర నూరక యుండె నయ్యోడం గురుసేనల్. 83
- మ. ప్రళయాంభోధరము క్తసాంద్రవిసరతాపాణవర్షంబు మి
క్కిలి యై శైలముఁ గప్పనట్లు నరునశ్రక్షీణాస్త్రసంతాన మి
ట్టల మై కప్పినఁ దీవ్రమారుతము గాశ్రధవ్యాప్తిజీమూతమం
డలిఁబోలెన్ విరియించె భానుజుఁ డవశ్రష్టంభోజ్జ్వలాకారుఁ డై. 84
- క. విల్లును దానును శిఖి రా, జిల్లఁగ వెలుఁ గొందువహ్నిశ్రచెలువంబున శో
భిల్లుట గని కురుసైన్యము, లెల్లను దూర్యములు మ్రోయశ్రనే డైఱఁ జెలఁగెన్. 85
- క. రవితనయుబాణములు వా,సవనందనుఁ బొదివినపుడు శ్ర సంతోషముఁ ద
ద్వివిధాస్త్రము లాతనిపైఁ, గవియ విషాదంబు నొందుఁ శ్ర కారవసేనల్. 86
- వ. ఇవ్విధంబున నే ట్లాడుచుం గదిసి గాండివి కర్ణున కిట్లనియె. 87
- ఆ. సభలఁ బలుకు దీవు శ్ర సరి లేరు నా కని, యిదె రణంబువచ్చె శ్ర నెల్లవారి
కెఱుంగవచ్చు దీనఁ శ్ర బెఱవోట రజైన, యట్లు పూరగింప శ్ర నగునె యిచట. 88
- క. మాటలు పె కాడితి వీ,పోటుమగలు వినఁగ నింకఁ శ్ర బోవుట దగ దె
పాట్ల నది గాక తమ్ముని,పాటును గన్నారఁ గంటి శ్ర పాటకు మింకన్. 89

- ఆ. పలుకవచ్చుగాక శ్రీ పలికినయట్లుల, చేయవచ్చు నెట్లు శ్రీ దాయ యెందుఁ
బోయెదట్లు ద్రుపదశ్రుతికఁబఱుపంగఁ, గాంచి నగినఫలముగఁదు గాక. 90
- క. ఏ నపుడు ధర్మపాశా, ధీనుఁడ నై కోపమునకు శ్రీ దీ కొనరింపం
గా నేరకున్న మెయిమెయి, బోనయ్యెం గాక యింకఁ శ్రీ బాహ్మయిచటన్. 92
- వ. అనిన విని రాధేయుం డి ట్లనియె. 92
- ఉ. అప్పుడు ధర్మహానికి భయంపడి నిల్చితివో కడంకతో
నిప్పుడు వచ్చినాఁడ విట శ్రీ యెల్లను జేయుదుగాక యన్నపైఁ
దప్పు ఘటించి నీవు నొక్కతాలిమి గల్గినవాఁడ నై నెపం
బొప్పినఁ జెల్లె నీదునిలుకపోవును జూతము గాక యిచ్చటన్. 93
- క. సమయంబు నడపినను రాజ్యముభాగం బీరె యిట్లు శ్రీ ననునాస నర
ణ్యమున వసించితి గాక ని, జమునకు నీయందు ధైర్యసారము గలదే. 94
- క. మును నీ వచట నచటఁ జే, సినబంటుతనంబు లెల్లఁ శ్రీ జెప్పఁగ విండుం
గనినఁ గదా నమ్ముదు నవి, యనుమానము నాకు నీభక్తయస్థితిఁ గనుటన్. 95

—♦ కర్ణాక్షు ను ల ద్వం ద్వ యు ధ ము —

- వ. అనుచు వాలమ్ములు గురిసిన నర్జునుండును బ్రీతుం డై గాండీవవిత్పక్షోభిత
నభోభాగుం డగుచుం గానీనుపైనానానిశితవిశిఖంబులు నినిచె న ట్లయ్యిరువురును
దేవాసురసంగ్రామసాదృశ్యవిక్రమప్రక్రియం బొలిచి రట్టినమయంబున. 96
- క. రవిదీప్తులు సార నేరమిఁ, గవిసెం జీఁకట్లు పవనశ్రగమనం బడఁగె
వివిధాస్త్రంబుల నంబర, మవరశముగఁ బాదువఁబడుట శ్రీ నద్భుతభంగిన్. 97
- ఉ. అప్పుడు కర్ణసైన్య మమరాధిపనందనుఁ జుట్టు ముట్టఁ దే
రుప్పరవీధి మై వలయ శ్రీ మొప్పు వెసం బఱపించి క్రీడి పె
గుప్పలుగా రథావలిని శ్రీ ఘోటతతిం గరిరాజిఁ గూల్చుచుం
దప్పక భానునూనుమెయి శ్రీ దాఁకఁగ నేయుచు నుల్లసిల్లినన్. 98
- వ. రాధేయుండును. 99
- క. తఱిమి పయి నడరుటయు విలు, విఱుగంగా నేసె నరుఁడు శ్రీ విక్రమలీలం
గొఱుతవడ నీక కర్ణుఁడు, మెఱుంగు లడరుశక్తి సురలు శ్రీ మెచ్చఁగ వైచెన్. 99
- ఆ. వైచుటయును సవ్యసాచియుఁ గౌరవుల్, విస్మయంబుతోడిఁజెలెపు వొంద
నధికరయము మెఱయనది పెక్కుదునియలు, చేసె నంతరమునశ్శితశరముల.
- వ. అట్టియెడ నినతనయు మన్నించుజోదులు దెగి పయిం బడిన గ్రోధారుణనయన
పల్ల వితంబును దంతకాంతి స్తబకితంబును గుంభస్థలఫలితంబును నగుతదీయకరటి
ఘటావికటవిటపిపటలంబు నాత్మీయవిశిఖవ్యాపారమహావాతంబునఁ బడలువడం
గూల్చి చండమూర్తి చాల్చి శోభిల్లుబీభత్సుం గని యతండు బామముడి

నెక్కొన వేటొక్కవి తైత్తికొని.

102

క. తురగముల నాలుగిట ను, త్రు నాటిట నెనిమిదిట రథముఁ బదిటను వా
నరు నటువదిశరముల న, న్నరునంగంబులను బెలుచు శ నాటంగ నేసెన్. 103

వ. ఇతైఱంగున.

104

సీ. రోషంబు భీషణరూప మై చెలు వొంద, నతుల కేతువు శిఖ శ యై వెలుంగ
శరజాలములు పట్టుజ్వాలలై నిగుడ న, ర్కతనూభవోగ్రాన్ని శ ప్రజ్వరిల్లు
నుద్ధతి సైఁపక శ యుజ్జ్వలదివ్యప, తాక మెఱుంగు గాశ దలితథరణి
రథనేమిరవము గర్జనముగ శరపరం, పరలుధారలు గాఁగఁ శ బరఁగి యడరె

ఆ. నర్జునాంబుదం బశనన్యసామాన్యస, ముద్యమమున ముఖపత్రయోరుహముల
కాంతి దఱిఁగి యపుడు శ కౌరవసేనాస, రోవరంబు దీనశభావ మొంద. 105

క. వెండియు నుడుగక రవిసుతుఁ, డొండొండ నిశాతసాయకోత్పరము సము
ద్దండతఁబై నించిన నా, ఖండలనందనుఁడు గెంపుఁ శ గనుగవఁ గదురన్. 106

క. శిరము లలాటంబును గం, ధరమును బాహులును నురము శ దండడి వ్రయ్యో
గిరివైచికుగులు దొరఁగెడు, పరుసున దృఢదీప్తశాత్రభల్లము లేసెన్. 107

క. అఱిముఱి నంగము లెల్లను, నుఱుముగ ని ట్లడరునర్జునునియుములకుఁ
వెఱచఱచిసూతపుత్త్రుఁడు, పఱచెఁ బుడమి యద్రువ మత్స్యపతిసుతుఁ డార్వన్.

వ. ఇట్లు కర్ణుండు గయ్యంబు విడిచి పాఱినఁ బార్థుండు దేవదత్తంబు పూరించి యు
త్తరున కిట్లనియె. 109

క. వీఁ డొకఁడు కురుబలంబున, వాఁడిమగం డనఁగఁ జాలుశవాఁ డిబ్బంగిం
బోడిమి సెడియెను ద్రోణుల, వేడిమి యిట మనకు మునుముగ్రవిక్రమమునకున్.

వ. అనుచు వీరావేశంబునఁ గౌరవానీకంబు నాలోకించునప్పు డుత్తరుండు. 111

ఉ. వెక్కనపాటు భీతియును శ విహ్వలభావము నొంది యి ట్లను
న్మిక్కిలి యైనశౌర్యమును శ నిర్భరతేజము నంత కంత కి
ట్లెక్కుడులావుఁ జూచి మది శ యెంతయు బెగ్గిలె మేలు చేవ్వలం
దక్కె నశక్యమిం కిట రథవ్యవహారము నిర్వహింపఁగన్. 112

ఆ. పుట్టినంతనుండి శ యిట్టివి యెన్నఁడుఁ, గాన నెందు నట్లు శ గాన చోద్య
మంది యంతరంగ శ మవశతఁ బొందిన, కతన నింద్రియములకడఁక దక్కె. 113

తే. అనినఁ గొండొకన వ్యోల్రయంగఁ జూచి, యింద్రనందనుఁ డాతని శక్తిట్టులనియె
నేను గలుగంగ నీ కేమియెలమి వాహ, నముల కుబ్బుగ సంచోద్యనంబు సేయు.

క. అనుటయు నాతఁడు దగ నూ, ల్కొనినం దా నుదితనినదశ్కోదండుం డై
యనితరసులభోద్యమమున, ధనంజయుం డిట్టు లను నశతనితో మఱియున్. 115

1. క. 'పుట్టినంతనుండి' యిట్టిది యెన్నఁడుఁజూడ నట్లుగానఁచోద్యమంది. యంతరంగమిప్పు
దశకఁక బొందిన.

- క. అరుణాశ్వంబులఁ బూనిన, యరదంబున మీడె నిడుపు శ్రీ లగుచేతులు బం
ధురకంధరంబు వెడలుపు, టురుమును నై ద్రోణు డొప్పె శ్రీ ను త్తరకంటే. 116
- వ. అని చూపి వెండియు ని ట్లనియె. 117
- ఆ. సకలకురుకుమార్యచాపశిక్షాచార్యుఁ, డాజిదుస్సహండు శ్రీ సాంగ వేద
వేది నీతిశాస్త్రవిదుఁడు దివ్యాస్త్రకో, విదుడు సుజనహితుఁడు శ్రీ విమలబుద్ధి.
వ. అని యగ్గించి. 119
- క. తనతనయుకంటె నెవ్వన, మున నాకుం గూర్చు భావమున గురులకు మా
ర్గోనియెదము రాచధర్మం, బునకీడునఁజేసి యింత శ్రీ పుట్టఁగవలసెన్. 120
- చ. ఎదురుగఁ బోవ నిమ్ము రథ శ్రీ మీతనితేరికి నన్న నాతఁడుం
బదిలముతోడ రథ్యములపగ్గము లేడ్డెఱ నూలుకొల్పియు
నృదగతి నట్ల చేసిన నశమానుషవిక్రముఁ డైనద్రోణుఁడుం
గదిసి యిభం బిభంబుఁ జెనకం జను దెంచినలీల వచ్చినన్. 121
- వ. నరుఁడు నమస్కరించి గురున కి ట్లనియె. 122
- క. అడవులఁ బెద్దయుఁ గాలం, బిడుమలఁ గుడిచితిమి మాకు శ్రీ నిది దఱి యని యి
ప్పుడు వచ్చితిమి విషన్నుల, యెడఁ గృపసేయుటయ లెస్స శ్రీ యీరలుగకుడి.
- * అర్జునుడు ద్రోణాచార్యులతో యుద్ధంబు సేయుట. *
- క. మును వెఱుతు నేయ మీరలు, నను నేసినఁ గాని యనుఁడు శ్రీ నాకేశసుతుఁ
ధనురాచార్యుం డిరువది, సునిశితబాణముల నేసె శ్రీ జూపఱు వొగడన్. 124
- ఆ. అర్జునుండు వాని కనన్నిటి నడుమన, తునియ నేయుటయును శ్రీ ద్రోణు డడది
శతసహస్రసంఖ్య శ్రీ శరములు గప్పిన, నతఁడు నతనిఁ గప్పె శ్రీ బ్రతిశరముల.
- చ. అతిరథు లస్త్రశస్త్రవిదు శ్రీ లద్భుతబాహుబలుల్ పరాక్రమో
ర్జితయశు లిట్లు దాకి గురుశిష్యులు గౌరవసేనలోనిభూ
పతిసుతకోటికి వెఱంగురపాటానరించిరి బాణజాలసం
వృతగగనాంగణం బగునశ్వినమహాహవశిభ్రమంబునన్. 126
- వ. అట్టియెడఁ గురుసైన్యంబుజనంబులు. 127
- క. నరు డొక్కరుండు దక్కఁగ, గురుఁడు గడగినపుడు మాఱుకొనఁ జూపధరుం
డొరుఁడు గలఁడె మఱి వెదకిన, హరుఁడు గలం డింకఁగలుగు ననరా దెందున్.
- క. ద్రోణుఁడు రయమున నేసిన, బాణము లెడ తెగక యొక్క బాణమహాలే
శ్రీణి యయి వోవఁ బార్థుఁడు, రేణువు గావించుఁ గంటిశర చిత్రగతిన్. 129
- క. గురుశరములు సితపక్ష, స్ఫురణంబున నంచపిండురపాలుపు వహించె
నరుబాణతతి ఘనావలి, కరణి మిగుల నొప్పె నల్లగఱులచెలుపునన్. 130
- వ. అనుచుం గనుంగొనుచుండ. 131

శా. శ్రావ్యం బై చెలఁగఁ గభీరమధురః జ్యోనాద ముద్దామపి
రవ్యాపారనిరూఢతం బ్రతిశరాగ్రంభంబు మద్దించుచుఁ
సవ్యప్రాధిదృఢాపసవ్యగతి నాశ్చర్యంబుగా నేయుచున్
దివ్యాత్మ్రంబులఁ బోరి రిద్దఱును సాధుశ్రవ్యం బదృశ్యంబు గన్. 132

వ. ఇంద్రాగ్నివాయువరుణదైవత్యంబు లగుశరంబులు గురుం డేసిన నరుండును దత్త
ద్దేవతాకంబు లగునంబకంబులఁ బ్రతిహతంబులు సేయుచు వచ్చె నయ్యిరువురుఁ
బెల్లెయుసాయకంబు లంతరిక్షంబున దలం బై సంతమసంబు గలిగి యునికి
నేబాణం బెక్కడఁ బాటుటయుం దోపకుండె నట్టియెడఁ గుంభసంభవుబలంబు
సరభసంబుగా నతని కడ్డంబు సాచ్చిన వివ్వచ్చుండు వేల్మిడిం బాడిసేసి సకే
యూరంబు లగుబాహుదండంబులను సకుండలము లగుకర్ణపాశంబులను సకిరీ
టంబు లగుశిరోభాగంబులను భూభాగం బలంకరించి యష్ట డావహిల్లినరుధిర
సాగరంబునకురత్నాకరత్వంబలవరించె నిట్లు దుర్జయుండగునర్జునుండు సైన్యంబు
దైన్యంబు నొందించుచు నాచార్యునకు భరంబుగ నేట్లాడు చున్నం జూచి
యతండు విస్మితుం డై. 133

క. అరునుని నాహవంబున, నిర్దింపఁగ నగునె ఘోరనేత్రున కై నం
బర్జన్యసుతుఁడు శరవ, ర్షోరితమూర్తి యగుటరయ శ నుచితమ కాదే. 134

వ. అని మఱియును దగినపలుకుల నగ్గింప నిలింపనికరంబు. 135

తే. ఇంతప్రాద్దు కిరీటికృష్టదుర నిలువ, వెఱవ కున్నట్లు దోణుండ శ వింటివాఁడు
నల్లవో తనయున్న నేనకు నొకండ, బలిమిఁ దలమీఱునే యిట్లునెలువవలదె.

మ. అను చుండం ద్రిదశేంద్రసూనుఁడు రయం శ బత్వంతఃసారంబుగా
ఘనశాతోజ్జ్వలదుర్నివారవిలసత్కాండంబులఁ దోణువా
హనసూతధ్వజదేహముల్ వొదిలె ని శ ట్లస్త్రాభినిర్రక్తుఁ జే
సిన హాహనినదంబు లొక్క మొగిఁ బేర్చెన్ శర్యసైన్యంబులన్. 137

క. ఈమెయి నిజజనకుభుజోద్దామబలము దోడుతోడఁ శ దఱుఁగుటయు రథ
స్తామంబుఁ దాను నశ్వత్థామ వెనం దాఁకె బాండుశ్రవయునితోడన్. 138

—* అర్జునుఁ డశ్వత్థామతో యుద్ధము సేయుట *

చ. అతఁడును దీవ్రబాణముల శ నాతనిఁ గప్పచు మాటుకొన్న నా
శతమఖివృత్తసంగరముశ్రవందము దోచె వడిం జటచ్చటా
యితరవ మట్లు వేణువుల శ నేర్చుదవానలుమోత్రభంగిది
క్తతిఁ బరఁగెన్ మహాద్భుతము శ కౌరవసేనకు నావహిల్లఁగన్. 139

వ. అట్టియెడ. 140

చ. ఉఱక నరుండు దోణుసుతుఁడుగృములన్ వెన నొంచె సౌతఁడుం
డెఱపి యొకింత గాంచి ఘనశ్రీవశరంబున నాఁగి ద్రుంచి క

- నిజిపినమాత్రలోన నతనిం బటుబాణచతుష్కయుగ్మ మే
డైఱఁ దొడి మార్చి గ్రమ్ముట ఘోరించునెడన్ వడి నేసి యార్చినన్. 141
- క. కురుసేనలోన నిల్లె, వ్యరుఁ జేసిన వారు లే రశ్వార్యభుజావి
స్ఫురణోదగ్రుండు గదే, గురుపుత్త్రిం డనుచు నమరశోటి నుతించెన్. 142
- చ. చిటునగ వొప్ప గాండివము శ సెచ్చెర సజ్యము సేసి సేన లు
క్కట రభసంబుమై నడరెఁ శ గవ్వడి ద్రోణియు నీడఁబోక య
త్తఱిఁ దఱుమంగ నత్త్రములు శ దండడి ¹మార్కొని మండు చుండె ²జి
చ్చుఱిపిడుగుల్ వడిం దొరఁగుశాచున నంబరవీధి నుగ్ర మై. 143
- న. ఇవ్విధంబున ³ధనంజయుం డేయువేగంబున నేయుటయు దోణితనయుతూణీ
రంబులు శరశూన్యంబు లయ్యెఁ దనతూణీరంబు లక్షయబాణంబు లగుటం
జేసి యంతకంతకు నతిశయిల్లుపెల్లన, నేయుచు నధికుం డగునప్పాండవమధ్యముం
గనుంగొని కృపాచార్యుండు చెంగటం దల మీఱిన. 144

—* అర్జునుడు కృపాచార్యునితో యుద్ధము సేయుట *—

- క. గురుపుత్త్రినిరథము విడిచి, సరభసముగ నందు సవ్యసాచి గవియుడుం
దిరమై యాతఁడు శితశర, పరంపరలు గురిసె నుగ్రబంధుర ⁴కతులన్. 145
- వ. పాండుపుత్త్రిండును జిత్ర⁵సంచారంబుల మెఱయుచు. 146
- క. పటువిశిఖపం క్తి⁶యత్న్యత్కటరయమున నిగుడఁ జేయఁగ నవ్విధ మూఁ
దట యైన మండె దీప్తోద్భటభంగిఁ గృపానలంబు శ బలములు వొంగన్. 147
- వ. ఇట్లు⁷ మండిశిఖఁబోలెడిక నకలి ప్రఘనబాణంబు వనచరకేతువుందాకించివేడిమి
సూపి వివిధాస్త్రజ్వాలలు గవియించి దిక్కులు సెలంగ నార్చినం గోపంబున
నాటోపంబు మిగిలి బలసూదనసూనుం డతనికేతనంబు దునిమి తరణికిరణాను
కారపారంగతంబు లగునారాచంబులు దదీయాంగంబుల నినుపం దొడంగిన రథ
రక్షకు లగుచంద్రకేతుండును జిత్రాశ్వండును మణిమంతుండును మంజు
వహాళియు హేమవర్మయును సురథుండును సుషేణుండును నరిష్ణుండును సుకే
తుండును నుక్కు- మెఱయ నొక్కటం దాకిన. 148
- టి. అన్ని వెడఁదవాత్రయమ్ము లద్భుతముగ, నొక్కముష్టి దొడిగి శ గ్రక్కనంగ
నతఁడు లీలఁ దునిమెక్కినందఱతలలును, ఘోరభంగి రక్తధార⁸లెగయ. 149
- నీ. తునిమితోడన యొక్క-శసునిశితశరమునఁ, గాడియు రెంటు నశ్శములఁ ద్రుంచి
హరుల నాల్గిటఁ జంపి శ యాలంపుగోలతో, నొగలు మూడమ్ముల శ నుగ్గసేసి
ధనువును సూతునిశితలయుఁ జెఱొక్కట, నఱకి లోచనముల శ నవ్వు నెఱయఁ

1. క. దార్కొని. 2. గ. 'జచ్చుఱిపిడుగుల్ వడిందొరఁగుశాచు' అనియొకప్రతిపాతము.
3. క. 'ధనంజయురయంబు నెనయువేగంబున నేయుద్రోణితనయు'. 4. క. భంగిన్. 5. గ. ప్రచా
ర్ణంబు. 6. గ. యం దుక్కుట. 7. చ. 'మండెదుశిఖిబోలెఁ గనలి దీప్తఘన'. 8. క. బరియ.

- గృపుని నాలోకించి శ్రీ క్రీడి తద్వక్షఃస్థ,లంబునఁ గ్రూరభక్తలంబు నాట
 ఆ. హతరథుండు నిఘటితాశ్వుండు సంభిన్న,చాపుఁడును నికృత్తసారఫియును
 నయ్యు నొచ్చియును భూజార్గళసంరంభ, మతిశయిల్ల శక్తి శ్ర నతఁడు వైచె.
 ఉ. మండుచు ¹వచ్చుదానిఁ బదిమార్గముల్ గొని వేగ మొప్ప నా
 ఖండలనందనుండు గడికండలు సేసినఁ జూచి యప్పు డా
 తం డుడివోక లేక సమృదంబున ఖడ్గము ఘేటకంబు ను
 ద్దండతఁ గొంచుఁ దేరు డిగి శ్ర తాఁ గవిసెన్ రయ ముల్లసిల్లఁగన్. 151
- వ. ఇట్లు గవిసిన. 152
- క. పలుకయు వాలును నింతిం,తలు దునియలు సేసె బాణాతతిఁ బొండవుఁ డి
 ట్టల మైనదెఱఁగుపాటున, నిలిచి కృపుఁడు దోణపుత్తునిరథం బెక్కెన్. 153
- ఆ. అప్పు డే పడంగి శ్ర యన్ని సేనలు భీష్ము,రథముపొంత కొదిగె శ్ర రాద్రరస వి
 నోదియైనయర్జునుఁడు ధనుశ్చాలన,దీప్తమూర్తి యగుచుఁ శ్ర దిట్ట కుఱికె.
 వ. ఇత్తైఱంగున నుఱక తఱియ నుఱకిన. 155
- క. బలములు దొరలుఁ బొదివి సం,కులయుద్ధము సేయుఁ గ్రోధభూరాకృతి యై
 యిలఁ బోవుగఁ జనురంగం,బున వ్రేల్చిడిఁ బొండురాజ్యపుత్తుఁడు గూల్చెన్.
 ఉ. చేతులతీఁట వో నిటు లశ్రకేషబలంబుల నుగ్గుసేసి మాం
 సాతతపంక యై బహువిధాయుధమీనము లొప్పు జామర
 వ్రాతము ఫేనభంగిగ నిగంతరవీరశిరస్సరోరుహ
 స్ఫీతవిభూతిఁ బొల్చునది శ్ర సేసె రణస్థలియందు నెత్తుటన్. 157
- తే. ఇట్లు కౌరవాసీకంబు శ్ర నెల్లఁ గలఁచి, యాడి భీష్మునిదెసఁ ²బోవుశ్రీడిఁదాఁకె
 గొండతోఁదాఁకుతగరున్యద్దండవృత్తి,దోషవృషసేనుఁడాహవ శ్ర దోహలమున.
 వ. విజయుండును. 159
- తే. భల్ల మొక్కట నాతనివిల్లు దునిమి, యైదునారసములు వక్ష శ్ర మాడ సేసె
 నతఁడు పైరింపరానినో శ్ర వృడరుటయును, బెగ్గలంబున నరదంబు శ్ర డిగ్గిపాతె.
 వ. అట్టియెడ దుశ్శాసనశకునిదుర్ముఖవివింశతి³వికర్ణులు దన్నుం బొదివికొనిన వారల
 రథరథ్య కేతువర్తంబులు జర్జరితంబులుగా సేసి గాసిచేసిన నందఱుం గనుకనిఁ
 బఱవందొడంగినఁ బార్థుండును బ్రహ్మాస్త్రాసభాసెయగుచు నుత్తరుం గనుంగొని.
 తే. కనకమయతాలకేతువుగ్రాలఁ జిరత,టిల్ల తాలీలఁ గలిగి శోభిల్లునంబు
 దంబుచాడ్చున సురనదీతనయుఁ డున్న, వాఁడు సూచితె మత్స్యభూవరతనూజ.

—* అర్జునుడు భీష్మునితో యుద్ధంబు సేయుట. *

- క. బలువిడి మనదివ్యావ్రం,బులచవి సూపంగవలయుఁ శ్ర బో నిమ్మరథం
 బలనగతి నతనిదెస కని, పలికిన నతఁ డట్లు చేసెఁ శ్ర బరమప్రీతిక. 163

ఉ. శాంతనవుండు నపు నిజశంఖము కౌరవరాజునైనైస్యముల్
సంతస మంద నొత్తుచు స్రవంభమలీల నెదుర్కొనంగ దు
ర్దాంతభుజాబలప్రకటదర్ప మెలర్ప నరుండు నొత్తైది
ద్వంతినికాయకర్ణపుట్ర¹దారణవిత్తము దేవదత్తమున్. 164

తే. మలసి టంకెలు వైచుచు శ్రీ మాఱుకొనిన
వృషభములభంగి నక్కురువృషభులిట్లు
సమరగతిఁ జేరునెడఁ జూచి శ్రీ రమరు లర్థి
ననిమిషత్వంబు దమ కప్పు శ్రీ డచ్చుపడఁగ. 165

వ. ఇవ్విధంబునం గనుంగొనుచు వారలు దమలోన. 166

క. మనలను దానవులను గడ, చినయవి భుజబలము లస్త్రశిఖోవిధముల్
గొనియాడఁ గొలఁది గా²దీ,తని నాతఁడ యతని నితఁడ శ్రీ తగుఁ జెనయంగన్.

సీ. అనుచుండ పైన్యంబు శ్రీ లార్పులుఁ బెడబొబ్బులును దూర్యనాదంబుల్లుల్లుఁ
బేర్చి యొక్కు-మృడి శ్రీ భీష్ము నగ్గింపంగ, నతఁడు నిశితబాణాష్టకమునఁ
బడగపై హనుమంత³నొడలునుబహుశరం,బులనందుఁ జెలఁగెడుభూతములను
దశవిశిఖముల రథ్యములను సారథి, నేసె వాసవియును శ్రీ నెసక మెసఁగు

తే. నగ్గలిక గాండివంబు చక్రాకృతిప్ర, కాశవహ్నిస్వరూపత్ర⁴గలిగి విడుపు
తెఱపి గానంగరాకుండ శ్రీ మెఱసియుంపు, సాంద్రసాయకతతి నాకశంబుఁగప్పె.

తే. అర్జునుఁడు గవియించినయంప⁵మూడ, మంచుదళముగఁ గప్పినమార్గణాంశు
జాలముల వెన విరియించె శ్రీ శాంతనవప,తంగు, డుద్ధ్యోతమానప్రతాపలిల.

క. అమరేంద్రతనయుఁ డుగ్రా,స్త్రములు వడిం గురియ నడుమఁ దరమిడి వానిం
దుమురుగఁ జేయుచు వచ్చెను, సమరోల్లాసంబు మెఱయ శ్రీ శంతనుసుతుఁడున్.

క. అర్జునుఁడు దివ్యబాణ, స్ఫూర్జితదోశ్శక్తి దనకుఁ శ్రీ జూపిన నతఁడ
తూర్జితబలుఁ డై నియమో,పార్జితఘోరాస్త్రవితతిఁ శ్రీ బ్రతిహతిఁ జేసెన్

క. కవ్వడి యెమ్మెయి నేసిన, నవ్విధమున నాశరంబు శ్రీ లన్నియు దాదా
దవ్వలన నిలువరింపఁగ, వివ్వచ్చుఁడు గినిసి యేసె శ్రీ విలు విఱుగంగన్. 172

మ. తనకోదండము ఖండితం బగుడుఁ గ్రోధం బార మందాకినీ
తనయుం డట్లు సటోవిలుంచనసముద్యతో⁶ధసింహాకృతిఁ
ధను వొం డుద్ధతలీల నెత్తికొని యస్త్రశ్రేణిఁ బర్వించె న
ర్జునుడైఁ దాకిరి చక్రరక్షకులు నాకర్పల్ నింగి ముట్టఁ వడిన్. 173

చ. విజయుఁడు వారి నెల్ల నొకశ్రవేల్కిడిఁ ద్రుంచియు భీష్ముసాయక
వ్రజము నడంచియు⁷ రథమునవాజుల నొంచియు నాజికేళియం

1. గ. దారుణవృత్తము. 2. క. దీతని కాతఁడ యతని కితఁడ + తగు. 3. క. గ. జ. గడలి
విద్రువు-విద్రువ. 4. మూఁడు. 5. చ. 'నిలంఠన'. 6. క. గ. జ. గడలి

దజితవిలాసముల్ మెఱయ ॥ నప్పుడు విస్మయ మందు చుండెఁ గుం
భజముఖయోధవీరతతి ॥ ప్రస్తుతి సేసిరి సిద్ధఖేచరుల్.

174

క. కొండొకయెడఁ గని శాంతన, వ్రుం డాఖండలతనూభవ్రునిడామూఁపు
ద్దండభుజబలము మెఱయఁ బ్రచండాస్త్రక్షతము సేసె ॥ పరభసవృత్తిన్.

175

చ. కినుక మనంబునం గదిరి ॥ క్రీడి పితామహువిల్లు వేల్చిడిం
దునిమి నితాంతగాఢరయ్యదోర్విభవంబున నొండువిల్లుఁగై
కొనియెడుసండునన్ నినిచె ॥ గ్రూరశరంబు లురంబునందు గ్ర
క్కున నతఁ డొల్లఁ బోయి రథకూబర మూతగ నిల్చె సోలుచున్.

176

క. కనుఁగొని నూతుం డరదముఁ, గొనిపోయెం దొలఁగ నపుడు ॥ కుంతీతనయుం
డనిఁ దనివి సనక గుంపులు, గొని యున్నెడ లరసెఁగలయ్యఁగురుసైన్యమునన్.

వ. ఇట్లత్తైత్తి చూచి గాండీవంబు దొడసి గుణంబు సారించి కవదొనలు బిగియించి.

క. ఆచార్యసూర్యతనయకృపాచార్యప్రభృతిరథికు ॥ లందఱు మ్రోదై
చూచుచు నుండఁగ నద్దెస, కేచి భుజాబలము మెఱయ ॥ నింద్రజఁ డరిగెన్.

వ. అప్పు డశ్వత్థామ కర్ణున కిట్లనియె.

180

ఆ. వీఁడె వచ్చుచున్నవాఁడు పార్థుఁడు మన, మేమి సేయువార ॥ మీవు దక్క
నొరులు నిలువరింప ॥ నోపెడువారు లే, శోర లేక తాఁకి ॥ యోర్వవలయు.

క. అని తను నుల్లసమాటకుఁ, గినిసి యినతనూజఁ డేను ॥ గ్రీడి నిచట మా
ర్క్కోనువీఁకఁ గన్నులారం, గనుఁగొనుమీ నిలిచి యనుచుఁగవిసెం బెలుచన్.

క. దొరలును సుభటులుఁ గర్ణుని, యరదమునకు మున్న పొదివి ॥ రర్జును నచటం
గరి శాచుత్తుంగమడువున, పరుసున మొన చాఁపకట్టు ॥ వడియె నతనిచేన్.

తే. ఇవ్విధంబులఁ బోరెడునొంద్రతనయు, నుక్కులావును నంతంత ॥ కెక్కు డయ్యె
నలసి మేనులు దూలాడనలిచి రంత, నంత నయ్యోధముఖ్యులౌహవముదక్కి.

వ. అట్టియెడ నుత్తరుండు నరున కిట్లనియె.

185

చ. ఉడుకువ లేనికయ్యమున ॥ కోర్వఁగవచ్చునె నాకు డప్పి పు
ట్టెడు నొకమాటు నాగ్రహము ॥ డింపవు నీవును జక్కుసేసి ప
చ్చడి గలపంగ వెండియును ॥ జండితనంబున వచ్చి వచ్చిపో
రెడు మొన లింకఁ జాల నొనరింప భవద్రథసూతకృత్యమున్.

186

వ. అనిన విని కవ్వడి నవ్వుచు నేను గలుగ నీకునోహటింపనేల యంతియ వలసినం
దురంగంబులఁ దోడు గడపెద నించుక పైరించి నిలువవలయు నెల్లపనులును జక్కు
నయ్యె రా జొక్కరుండు గొఱంతోయాతం డభిమాని మనలం గని సరకుగొనం

1. క. దన్నుం. 2. 'శోరలేక' అని పెక్కుప్రతులు. 3. గ. సాచ్చినకుంగమడువు, పరు
సున. 4. సొలసి...దూఁగాడ. 5. క. యాతండు దురభిమాని.

డిప్పుడున్న చందంబు మనతోడం దలపడం గడంగుట దోచుచున్నయది తమ్ముల
నాప్తభృత్యులు నిరుగెలంకుల నగ్గలికమెఱసి డగ్గఱియున్నవారని కౌరవేశ్వరుని
గట్టిమోహరంబు సూపి యతనిం బురికొల్పి యద్దిక్కు దేరు వోవ నిమ్మనుటయు
నతండును దలకొనియట్లచేయనడరి యెడ నెడనడ్డపడుకురువీరులుం జిలునగవు¹గడ
నిగుడ మెఱుంగువాలమ్ములఁ దొలంగ జడియుచుం గదిసిన నమ్మేదినివల్లభుండు.

♦ అర్జునుడు దుర్యోధనునితో యుద్ధంబు సేయుట. ♦

- క. పులి గోల వేసిన ట్టి, ట్టలపురయంబునఁ గడంగుటయుఁ దద్వక్ష
స్థలమునఁగిరిటి రెండ,మ్ముల నాటంగ నేసె బామలు శ్ర ముడివడుచుండన్.
క. శ్రుతములఁ బెల్లు దొరఁగఁగో, శతధారలు మదముగా ²విశ్నిర్గళకరియా
కృత్రిక గవిసి యతం డేసెను, శతమఖసుతుఫాలతలము శ్ర శాతశరమునన్. 189
తే. ³రక్తధారయు వెడలంగ శ్ర రశ్మి వెలుంగఁ
బాలుచు బాలార్కుచాడ్పునఁ శ్ర జెలుపు మిగిలి
ఫల్గునుండు ప్రతాపసంభరితమూర్తి
యగుచు శరకిరణంబులు శ్ర నిగుడఁ జేసె. 190

శా. వానిం దీవ్రశరంబులం దునిమి గగ్గర్వం బెక్కి నానాస్త్రసం
తానంబుల్ గురిసెన్ సుయోధనుడు దుర్దంతాకృత్రిక గోత్రభి
త్సానుండుం బటుసాయకోత్కరమునం శ్ర జూషే భుజాటోపమి
స్త్రేనుం గేనుఁగుఁ దాఁకునట్లు సమరం శ్ర బేవారఁగా నయ్యెడన్. 191

తే. హస్తీపురిఁ బేరు గల ⁴మదహస్తీ నెక్కి, క్రాలుకావలిరథములు శ్ర గవియుదేర
నభ్రగజముడై బర్జన్యఁ డడనఁగ నంప, వాన పరఁగ వికర్ణుండు శ్ర వచ్చి తాఁకె.

ఉ. వీర నెదిర్చి యిట్లు కురువీరులకుం బ్రమదం బొనర్చుచుం
దాఁకినఁ గ్రోధవేగసముదగ్రత నెఱినిచూడ్కిఁజూచి పే
రాఁగలితోడ నున్నజమునాకృతి భీషణరేఖ యొప్పఁగా
ప్రేకనినారసంబు దొడి శ్ర క్రీడి కరిక దృఢముప్పి నేసినన్. 198

ఆ. ఫాలకుంభసంధిఁ శ్ర బడి వాలమునదెస, నుచ్చిపోవుటయును శ్ర నుర్వి యద్రువఁ
గూలె నగ్గజంబు శ్ర గులిశచండాహతిఁ, బడుమహానగంబుశ్రభంగి దోఁప. 194

క. అరుణమణిమాలికావి, స్ఫురణంబున దంతితనువు శ్ర సూడఁగ నొప్పెన్
ధరణిఁ బడియున్న బహుముఖ, ఫరిగతదావాగ్నిఁ బొల్పునపర్వతముక్రియన్.

వ. ఐవ్విధంబున నేనుండు పీనుం గైన వికర్ణుండు వెఱుపఱచి పఱచి వివింశతిరథం
బెక్కి నాతోనన యట్టినారాచంబున రారాజనురంబు నో నాట నేసినఁ
గతీంద్రుండు వడుటయు నరేంద్రుండు నొమ్ముటయుం గని టిచ్చవడురథకుల

¹ గడ్డ అని షెక్కు ప్రథమ లేదు. 2. క. వినిగత; ఆ. వినిరకరింద్రాకృతి. 3. జ. రక్త
ధార పెడలి నొకరశ్మి. 4. క. మదహస్తి.

వివృచ్చుం డనర్గళ ప్రసారంబగుమార్గజాసారంబున ముంచిన వెగడుపడి విఱిగిపా
టి రిత్తైఱంగునఁ దనచుట్టును బయలైన నయ్యురగకేతనుండును మరలె నిట్లు
1 దొరయును విఱిగి 2 కలను వాసి కాలుద్రోసిపోవుటయు నతిరథమహారథు లెల్లం
జెల్లాచెద రగుటయుం జూచి సైన్యంబు లున్నవి యున్నచోటన తెరలి కనుకనిం
బఱవం దొడంగిన. 196

తే. యూధపతితోడిదంతిసమముత్కరంబు, వెనుకఁ దగిలెడుసింగంబురవిధము దోఁప
నార్పు నాదంబుగా నరుఁ ధ డంటఁ దాఁకె, రాజుఁ దారును బాఱెడురథి కవరుల.

క. వెనుకొని కర్ణునిపెడతల, యును దుశ్శాసనునివీపు ధ నొక్కొక్కశరం
బున నేసె నప్పు డయ్యున, తనయుం డిట్లనియె నతిరథశ్రేష్ఠులతోన్. 198

ఆ. కూడి ముట్టెఁ గ్రీడి ధ కురువంశమునకెల్ల, మూలకంద మీన్మృతాలుఁ డితని
నిచటఁ గాచికొనుట ధ యెల్లపౌరుషములుఁ, జేత నిలిచి లావు ధ సేయవలయు.

క. అన విన్నచుఁ గురుపితామహుఁడును ద్రోణుఁడు ద్రోణపుత్రుఁడను గృపుఁడును గ
ర్ణునిమాట సరకుసేయక, చను చుండఁగ దీనవృత్తి ధ జనపతి వలికెన్. 200

క. లోకంబుతోడివారుగ, మీకుం జనునయ్య మగఁటిమికి గుఱి గాదే
నాకెడ రైనయెడం దగఁ, జేకొని యది 3 మీరు చక్కఁధ జేయుట యరయన్.

వ. అనిన విని వారలు వెనుక యై యాశ్వాసవచనంబులు పలుకుచుం బోవం బోవు
చున్న యన్నరేంద్రు నెలం గెత్తి పిలిచి పార్థుం డిట్లనియె. 202

—♦ అర్జునుఁడు దుర్యోధను సుపాలంభించుట. ♦—

ఉ. క్షత్రియుఁ డోడునే తగదు ధ కౌరవరాజ యొకండ నే బృథా
పుత్రులలోనఁ బిన్న నినుఁ ధ బోరికిఁ బిల్వఁగ మాని నాఁగ ని
ద్ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధి కెక్కి బలదర్పసమగ్రుడ వై ననీవు నీ
మిత్రులుఁ గూడ నిట్లయిన ధ మెత్తురె వత్తురె కొల్వ 4 భూభుజుల్. 203

సీ. ఏనుంగు నెక్కి పె ధ కేనుంగు లిరుగడ, రాఁ బురవిధులఁ ధ గ్రాలఁ గలదె
మణిమయం బై నభూషణజాలముల నొప్పి, యొడ్డోలగంబున ధ నుండఁ గలదె
కహూరచందనశక్తూరికాదుల, నింపు సొం పార భోగింపఁ గలదె
యతిమనోహర లగుచతురాంగనలతోడి, సంగతి వేడ్కలు ధ సలుపఁ గలదె

తే. కయ్యముననోడిపోయినఁగౌరవవేంద్ర, వినుమునాబుద్ధిమరలి యాశ్రయమిడిచి
సుగతి వడయుము తొల్లింటిరచూఱగలదె, జూదమిచ్చుట నాడంగరాదుసుమ్ము.

వ. అని వెండియు. 205

క. నీయట్టివాఁడు నిన్నీ, పోయెడిదే యిట్లు వోకు ధ పోకు మనుడు భూ
నాయకుఁడు మరలి పలుకో, పాయత్రతఁ ద్రొక్కఁబడ్డయపిగతిఁ గవిసెన్.

1. గ. దొరలును. 2. 'కలను వాసి' కొన్ని ప్రతుల లేదు. 3. క. మీరు. 4. గ భూజనల్, బ. పాఠీన.

వ. ఇట్లు గవిని రథంబులం గడచి కవ్వడిం దలవడియె భీష్మద్రోణాదియోధవీరులు
 నొక్కుమ్రుడి మగిడి యధిపతితోడన నిగిడి క్రీడియరదంబుఁ బొదివిరి తక్కిన
 బలంబులు నంతకు మున్న కొంతేయుదెన మరలి చూచుచుం బొలు చునికిం
 జేసి యేలినవాఁ డటుముటయును దొరలు దెగి తిరుగుటయుం గని తెంపుసేసికూ
 డికొని రథసంబునం జుట్టుముట్టియతనిపైఁగ్రందుకొన నడరె నివ్విధంబున వివిధ
 పూహంబు లగుబహుయోధయాధంబులుగురిసినయనేకాస్త్రశస్త్రంబులు నా
 నాప్రకారంబులఁ గుప్పంఘారలుగాఁ దొరఁగినం బెరిఁగినశౌర్యసంరంభంబున
 విజృంభించి విజయుండాశ్చర్యధుర్యనిరతిశయరయభరిత కరయుగళుం డయి రథ
 రథ్యసారథిస్వాంగంబులుగాచికొని తనతోడంబుట్టువుల ప్రతిన లూహించియొండు
 సేయనొల్లక సపరివారంబుగా ధార్తరాష్ట్రుల భంగపెట్టం దలంచి యింద్రదైవ
 త్యంబును సత్యసంవాదనంబును నరాతిసైన్యదైన్యసంవాదనంబును నగుసమ్మా
 హనాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించిన.

207

ఆ. ఆయుధములు విడిచియంగముల్ సోలంగఁ,దలలు మెడలుఁ జక్కనిలిపి కొలుగ
 నెల్లవారు నెఱుక శ్ర లెడలి చొ క్కెక్కి ని,ద్రాతిశయము గూరినట్టు లైరి. 208

వ. అప్పుడు పాండవోత్తముం డుత్తరమాటలు దలంచి యుత్తరుం గనుంగొని. 209

సీ. ఇక్కురుసైన్యంబుసాక్కు-దక్క-కమున్న, గ్రక్కు-నఁజనుము రాశ్రరాజ ద్రోణ
 తనయుండుఁ జుట్టిన్తలచుట్లు నల్లని, యవి సూతపుత్త్రిశ్రీరోంబరంబు
 పచ్చనియది కుంభశ్రభవకృపాచార్యుల, యష్టీషములు వెల్ల శ్ర లుఱక నీవు
 దె మ్మింతవట్టును శ్ర దేవనదీసూనుఁ, డియ్యస్త్రమునకు మా శ్ర తెఱుంగుఁ గాన

ఆ. యతఁడు దెలిసియుండు శ్ర నాతనిదెన వోకు, మనిన మత్స్యరాజశ్రతనయుఁడెలమి
 దొలఁక నొగలఁ బగ్గములు గట్టి చనివాని, నెల్లఁ దెచ్చి యరదశ్రమెక్కుటయును.

వ. ఈరథబృందంబులయిఱకటంబు వెడలి నిలుత మని కదలినం గిరీటిం దాఁకి గురు
 పితామహుండు శరవర్షంబులు గురిసిన.

211

క. ఆతనిరథ్యంబులఁ ద,త్సూతుని నొప్పించి సాంద్రసునిశితబాణ
 వ్రాతంబు మేన నించి పృథాతనయుండు నిలిపి వెడలె శ్ర దర్శిజ్ఞులుఁ డై. 212

వ. ఇవ్విధంబున నరదంబులయిఱకటంబు గడచి యెడ గలుగనిలిచి రాహుని గ్రహ
 నిరాసభాసురుం డగుభానుండునుంబోలె వెలుంగు చున్నంత బలంబులు దెలిసిన.

ఆ. కౌరవేశ్వరుండు శ్ర గను విచ్చి దిక్కులు, గలయఁ జూచి పార్థుఁడొగంచి కడఁగి
 యడరఁ జూచుటయును శ్ర నమరనదీసూనుఁ, డతని కిట్లు లనియె శ్ర నల్ల నగుచు.

క. ఇంత యెఱుంగవు సైన్యము, లింతవడిం దలలు చీర శ్ర లెఱుగక మోహం

క్రాంతంబు లయ్యెఁ బని దెగుఁ, గాంతేయుండు సారఁడుగానిశ్రౌర్యంబునకున్

క. మెడ యొఱగఁ జేసి కైదువు, వడ నిను నీ వెఱుగ కున్నభంగి గనియుఁ గ

వృషి యూర కుండు నటె చె, ష్పెమకొలఁదియె వానికరుణఁజెంపు కమారా.

వ. అతండు మనప్రాణంబులపై రానొల్లక నిలిచిన మనమింతట నిలుచుట కార్యంబు.

ఉ. మోహనబాణపాతమున శ్ర ముందలచీర లెటుంగ కన్నయీ
బాహుబలంబుతోఁ గడఁగి శ్ర పార్థునిఁ దాఁకెడుబుద్ధి గ్రమ్మఁజ్
సాహసవృత్తిజేసి యవిశ్చారతఁ బోయితిమేని వాఁడు పూ
ర్ణాహుతి సేయఁడే మనల శ్ర నందట నొక్కట మార్గణాగ్నికిన్.

218

వ. కావున.

219

క. మనదేశమునకుఁ బోదము, మన మల్లన తెరువు నట్టి శ్ర మత్స్యవిభునిగో
ధనముఁ గొని యతఁడు ప్రీతిం, జనుఁ గా కటు మనకు నంతశ్రవల మేమిటికిన్.

—♦ దుర్యోధనుఁడు పరాజితుం డై మరలి తనపురంబునకుఁ బోవుట. ♦—

వ. అని చెప్పినపితామహుహితవచనంబు లాకర్ణించి సంగ్రామాతికామియుంగో
పాటోపఘూర్ణమానమానసుండు నగునమ్మానవేశ్వరుండు నిట్టూర్పు నిగిడించి
యుద్రేకంబు దక్కి నిలిచెం దక్కిటివారలు నూర్జితం బగు నర్జునానలంబు నా
లోకించిధార్తరాష్ట్రరక్షణతాత్పర్యంబున శౌర్యంబు సాలించి భీష్మువాక్యప్రకా
రంబు సేసి రిట్లందఱు ముందర దమవచ్చినవంకన తిరిగి యరుగుచున్నం గని కిరీటి
శంఖరవజ్యానాదంబులు సెలంగఁ గొండ్లోకదవ్వు వెన్నడిందఱిమి బిరుదులతోడి
గొడుగులు నడియాలంబులతోడిసిడంబులును వైపించుకొని తృప్తిబొందిమరలు
వాఁడై యెల్ల వారును వినం బెద్దయెలుంగునం బోయివచ్చెదనని చెప్పి గాంగేయ
ద్రోణకృపాచార్యులకుఁ బ్రణామబాణంబు లేసి వారి వీడ్కొనినవాఁడై మిట్టకో
లల రారాజుమకుటంబుమణులు డులిచి యతనికిం జెప్పినవాఁడై యఖిర్వబాహు
గర్వనిర్వహణంబు మెఱయ నప్పుడు మధ్యందినమార్తాండ ప్రచండుం డగుచుండఁ
గౌరవపరు లతనిం దేటి చూడనుంజాలక చని రతండును జూపఱం దోలి నిలిచిన
మదపుటేనుంగుచందంబున నిలిచి విరాటతనయున కిట్లనియె.

221

త. పనులు మరలె శత్రుబలములు పీనుంగు, పెంట లయ్యె రాజుఁ శ్ర బెద్దదొరలుఁ
జీర లొలువఁబడిరి శ్ర సిగ్గఱి బిరుదులు, వైచిరిక మగుడ శ్ర వలదె మనకు.

క. హయముల మరల్పు మీతల్లియు బంధులు నెడలు సంచరలింప గుమురు గ
ట్టి యెదురుసూతురు వారికిఁ, బ్రియముగ శీఘ్రమునం బురరికిఁ బోవలయున్.

వ. అనిన సతండు రథంబు మగిడించినం జని చని.

224

తే. కాలుతక్కువవారలుగలయఁజెదరి, వెనుకఁబడిపోవు నెడఁదన్నుఁగ గనిభయమునఁ
బ్రాణదానంబు వేడినఁగ్రాధుఁడభయ,హస్తమిచ్చుచు దయపెనుపారఁబలుకు.

వ. ఇట్లు నానావిధదీనదశాదందహ్యమాను లగుకృపణులం దనకృపామృతంబునం
దడిపినం దేటి వారు దీవించుచుం బ్రణమిల్లుచుం బొగడుచుం బోవుచుండ ధనగ

జయుండు భూమింజయుం జూచి.

226

ఆ. కురుబలంబు గెలిచి య గోవులఁ గ్రమ్మఱు, దెచ్చు తెల్ల నీయుద్ధీర్ణ బాహు
బలమకాఁగ నీవ్రశపలుకుము వెలిఁబుచ్చు, టుడుగు మధిపుపాలనొండు తెఱఁగు.

క. అనవుడు నీచేసినయీ, పని నాచే గాక యునికి య పతి యెఱుంగఁడొకో
జనులు నిజము సేయుదురే, నిను నెఱింగింపకయ చెప్ప య నేర్తునె పొసఁగన్.

వ. అని యు త్తరుండు మఱియును.

229

క. ¹నీ వలచినయప్పుడ ధా, త్రీవల్లభుఁ డెఱుంగునట్టి, తెఱఁగు నడపెదన్
దేవేంద్రపుత్రి యే ననఁ, గా ²వేటొక పేరు గలదె య కార్యము నడపన్. 230

వ. అనువచనంబు లియ్యకొనుచుం జని శమీవృక్షసమీపంబున నిల్చి గాండీవాది
సాధనంబులు పూర్వప్రకారంబున నిక్షేపింపనియోగించి కపిధ్వజదేవద త్తకిరీటాది
దివ్యపరికరంబుల సవినయంబుగాఁ బ్రార్థించి యంతర్ధానంబు సేయించి యెప్పటి
సింహాపతాక రథంబున బంధింపం బనిచి విరాటతనయుండు నిజాయుధంబులు
గైకొని రథికుం డయి వచ్చునట్లుగాఁ జేసి తొంటిచందంబునం దలచీర యలవ
రించికొని సారథి యై సవ్యసాచి నొగ లొక్కె నట్టిసమయంబునఁ బురందరాది
బృందారకులును దేవమునిసిద్ధగంధర్వాదులును బాండు ప్రముఖరాజులొకంబును
నాశ్చర్యహర్షాయ త్తచిత్తు లయి సమరవిషయంబు లయిన మాట లాడుచు నిజ
నివాసంబుల కరిగి రిట నరుండు నుత్తరు నాలోకించి నీవిజయంబు పురంబున
ఘోషింపగోపాలురం బుచ్చు మనిన నతం డది దెఱంగుగాఁ గైకొని యల్లచేయ
నిట్లు నిగూఢంబుగాఁ బట్టణంబునకుం జనుచుండ నంతకు మున్న మత్స్యమహీ
వల్లభుం డాహవజయదర్పితవాహినీపరివృతుం డై నగరంబు సొత్తెంచి. 231

తె. మందిరాభ్యంతరమున క్రానందలీలఁ, బాండుపుత్తులుఁ దక్కఁటిశబంధుజనులు
దానుఁ జని విప్రులును వన్యతాజనంబు, సేస లాలుక సింహాసనాసనుడయ్యె.

వ. ఇద్విధంబునం దనవిజయంబు గొనియాడ వచ్చినవారి నెల్ల నభినందించియు త్తరుం
డెచ్చట నున్నవాడని యడిగి వారలవలన గురునాథుండు భీష్మద్రోణకర్ణకృపా
శృతామాది యోధవీరులు బెరసినబలంబులతోడనడచియు త్తరంబునఁబనులంబట్టి
న నతండు బృహన్నల సారథింగాఁగైకొని యొక్కరుండ కుయివోవుట వినివివాద
పేదనాదోడూయమానమానసుండగుచు మంత్రులమొగంబు సూచి యిట్లనియె.

— విరాటఁ డుత్తరుండు కురునైస్యంబు గలువఁ బోవుట విని చింతించుట. —

చ. అసమున మీఁదెఱుంగక మహాగ్రహవృత్తి గడంగి చెచ్చెరం
బనులకుఁ గూయిగాఁ జనియె య బాపండు కౌరవసేన యేడ యొం
టి ననుట యేడ నాకిది గ్రడిందివిచారము వుట్టె నైస్యముల్
హనఁ జని తోడు గావలయు య వేగమ పంపుడు సాలునట్లుగన్. 234

చ. అనుటయుఁ గంకుఁ డిట్లనియె శ్రీ నక్కడ వచ్చి సుశర్మ యోడఁ గా
వున నిట వీరికి జయ మ్రపుకొ వెఱ పేటికి నీకు నుత్తరుం
డని నొకరుండు నాకుము బృహన్నల సారథి గాన గెల్చు న
య్యనిమిషకోటి నైన నతఁ శ్రీ డద్భుతవిక్రమజృంభణంబునన్. 235

చ. అన వినుచుం గలంగుహృదయంబునఁ దాపము నివ్వటిల్ల ని
ట్లను మఱియుకొ విరాటుఁడు రక్షణావనియందుఁ ద్రిగర్తసేనచే
ననయము నొచ్చినట్టిజను శ్రీ లండఱుఁ దక్కఁగ ²నేటుఁ బోటుఁ దా
కని ఘనయోధకోటి చనఁగ వలయుకొ బలుమై రయంబునన్. 236

క. చని యక్కుమారుఁ డే మ, య్యెనొ యత్రైఱగెఱిగి మనకునెయిదించుట పు
ట్టినకార్యమునకుఁదగియెడు, పని యట విధి గెలువ ⁴వసమే శ్రీ బ్రహ్మకునైనన్. 237

వ. అనుచు నుత్తలపడునయ్యవసరంబున నుత్తరుండు పుత్తెంచిన గోపాలురు పఱ
తెంచి యతనిం గాంచి. 238

చ. కురుబలముకొ జయించి మనఃగోవుల నెల్లను గ్రమ్మఱించి యు
త్తరుఁ డిదె తాను సూతుఁడు నుదగ్రత వచ్చుచు నున్నవాఁడు త
త్తురగరథధ్వజాలి నొకశత్రుప్రభు రాలడు మమ్ముఁ బిల్చి వే
పురి ⁵నెఱిగింపుఁ డన్న నృపశత్రుంగవ వచ్చితి మేము నావుడున్. 239

తే. అంతరంగంబు నిండి రెండలువులందు
వెడలునంతోపపూరంబుభవిధము దోపఁ
గన్నుఁగవ సమ్మదాశ్రులు శ్రీ గడలుకొనుచు
గండపులకాంకురములతోఁ శ్రీ గ్రమ్ముదేర. 240

క. ఏమేమీ యని గోప,స్తోమముఁ బలుమాటలు నడుగుశ్రుకొ మెయి వొదలకొ
భూమీశుఁ డపుడు మంత్రుల, మోములు గనుఁగొని సగర్వమున నిట్లనియెన్.

శా. వీటకొ వీధుల నెల్ల నేనుఁగులపై శ్రీ విస్ఫారఘంటాధ్వనిం
జాటం బంపుఁడు పేర్చి నుత్తరుజయోత్సర్పర్యంబుఁ బుణ్యాంగనా
కోటిం బుచ్చుఁ డెదుర్కొనంగ మహితక్షోణీసుర వ్రాతముకొ.
ఘోటస్యందనవారణప్రతతులం శ్రీ గూడక సతూర్యంబుగన్. 242

క. ఉత్తమకన్యాజనములు, నుత్తరయును గంధమాల్యాయుక్తముగఁ గుమా
రోత్తము నెదుర్కొనం దగు, వత్తెఱుగున సంఘటింపుఁ శ్రీ డభిరామముగాన్.

వ. అని నియోగించి గోపాలురకుం గట్టనిప్పించి కంకు నాలోకించి నెత్తంబొకపలుక
యాడుదమే యని యుబ్బుమైమాటగాఁ బలికిన నతండు నీవు సుమాశ్రయంబున
నున్నవాడవు నేడు నీతోడ నాడి జయింప రాదు వెఱుతు ననిన విరాటుండు

1. 'డనాకుము' అని నాల్గవ్రతులపాఠము, 2. ఆ. నాటు. బోటు. 3. క. బలుమై; గ. బలుకె. 4. జ. నగునె. 5. గ. కెఱిగింపు. 6. క. సుమాణంబున,

నగుచుఁ దత్ప్రదేశంబున మెలంగుసైరంధ్రిం గనుంగొని సారెలు దెమ్మని పనిచి పలుక ముందటికిఁ దిగిచికొనుచు నిందు రమ్యనవుడుఁ బాండవార్జునులు జూదం బాడుట యెంతలెన్న యనుచుం జేరి యాడం దొడంగునప్పుడు మఱి యు నిట్లనియె. 244

ఆ. జూద మాడి ధర్మసూనుండు రాజ్యంబు, ననుజలను బ్రియాంగశనను బణంబు గాఁగ నొడ్డి యాడి శ కాటియఁ బడఁడె య, ట్లగుట దీనితోడైయర్థి గీడు. 245

వ. అని పలికి యాడుచుండుసమయంబున. 246

మ. సరనాథుండు ప్రమోదసంపదుదితోన్మాదంబుమై నిట్లనుం గురుసైన్యంబుల ముట్టి గెల్చి యెలమిన్ శ గోవర్గముం దెచ్చె ను త్తరుబాహుబలశౌర్యసారము లుదాత్తంబుల్ గదే యెందు నె వ్వరు నెక్కాలము నిట్లు సేసిరె కులైశ్వర్యం బవార్యంబుగన్. 247

వ. అనిన విని కంకుం డతని కి ట్లనియె. 248

చ. కురుపతిభీష్మకర్ణకృపశకుంభజముఖ్యమహోగ్రయోధవి స్ఫురణము నోర్వఁ జాలి రణభూమి భుజాబల ముల్లసిల్ల ను త్తరుండ జయించెనేని వసుధావర యంతటికంటె నింక న చెచ్చువును గల్గునే ధరఁ బ్రసీద్ధికి నెక్కడె యాతఁ డొక్కడన్. 249

తే. అనినఁ గటకటఁబడి యిట్టులలాడు తెల్ల, నతనివిజయము సందియమనుటగాదె యంతవట్టును సైరించి శ తీవు గాన, యింక నీమాట లుడుగుము శ కంకభట్ట. 250

వ. అనుచు విరాటుండు గటంబు లదరఁ గన్నులఁ గెంపు గదురఁ బలుకచప్పు డగ్గ లంబుగా నాడుచున్న సరకుసేయక యుధిష్ఠిరుండు వెండియు నిట్లనియె. 251

చ. కురుబల మేల దైత్యసురకోటులు వచ్చిన గెల్వ రాదె యు త్తరునకు నాబృహన్నల రథంబుపయిం బరవాహిసీభయం కరభుజసారమున్ మెఱయఁగఁగఁ దఱిఁ గాంచితి నంచు విక్రమో ధ్ధరగతి నాజకేలినిర్యతుం డయి దుర్దమలీల నుండఁగన్. 252

వ. అనిన విని సక్రొధహాసోల్లాసవికృతాననం దై మత్స్యమహీనాథుండు. 253

ఉ. వింతలు సాల నీవలన శ వింటిమి గాని ధరిత్రి నెందు నే మింతకు మున్ను సారథుల శ నెవ్వరిఁ జూడమె వైరివీరదు ధ్దాంతభుజావిలాస మల్యరం దెగి పోరుల నప్రత్యప్రవి క్రాంతిఁ గడంగువారి నని శ కన్నుల నిప్పులు రాలు చుండఁగన్. 254

క. నాకొడుకుపోటుమాటలు, నీ కేటికిఁ బాసఁగ నాడ శ నేరవు మాఖ్యో ద్రేకములఁ బలుకుచుండుట, మాకు సహింపంగరాదు శ మానుము విప్రా.

క. అనినం జలమునఁ గుంతీ,తనయాగ్రజుఁ డిట్టు లనియె శ దరహాసం బా

ననమున మునుఁగువడఁగ న,జ్ఞననాయకుతోడ ని ట్లశంకతభంగిన్. 256

ఉ. ఆహవకేళి వేడుక బృహన్నలచి త్తమునం ¹దెల్పినన్
సాహసవృత్తి నుత్తరుని శ సారథిగాఁ గొనిపోయి కౌరవ
పూహము నోర్చి నీపసుల శ నొక్కఁడు దక్క-క యుండ సత్వరో
తాహతఁ దెచ్చెఁ గా వలయుఁడప్పుడు నాపలు కట్ల చూడుమీ. 257

క. అని యంతట నిలువక య,మృదుకేళ్వరుమొగముఁ జూచి శ మఱియును నతఁడీ
ట్లనుఁ బురములోనఁ జాటం, బనువు బృహన్నలజయంబు శ భవ్యవిచారా. 258

—♦ విరాటుండు కంఠుని సారఁగొని వ్రేయుట. ♦—

ఆ. అనిన రౌద్రరసము శ మనమున నడరంగ, బడగ యెత్తునురగశ²పాలురేఖ
నెనయుచేతిసారఁగొనివ్రేసెఁబతి ³పేడి, గడన యుడుగు మన్నననుడుగ వనుచు.

ఏ. ఇవిధంబున వ్రేటువడి యజాతశత్రుం డలక గదురనివృద్ధయంబుతోడం
బొంచాలిదెనం జూడ్కి మలఁగ నూర కుండె నన్నారీరత్నంబును రయంబునం
జేరి వ్రేటుగంటిం దొరఁగురుధిరంబుఁ దనయు త్రేయంబున మెత్తన యొత్తి
యచ్చెరువ నున్న కనకకలశజలంబులం గరతలంబు దడిపికొని తుడుచునప్పుడు
మత్స్యమహీవల్లభుం డీశోణితంబు పైచీరం బట్టుటకుఁ గతం బేమి యని త
న్నడిగిన నతని కి ట్లనియె. 260

తే. విమలవంశంబునను బుణ్యవృత్తమునను, వజ్రునితనిర క్తంబు శ వసుమతీశ
ధరణిపై నెన్నిబిందువుల్ శదొరఁగె నన్ని, ⁴వర్షములు గల్గునిండ నాశవర్షభయము.

వ. అని చెప్పి యుత్తమద్విజలోహితపాతం బెట్లునుం గీడు గావున నీకు నొకహాని
పుట్టుటకుఁ జాలక యిబ్బంగిం జేసితి నని వెండియుఁ గొండాకకీలాంబుడొరఁగం
దొరఁగం దుడుచు చుండె నంత నట యుత్తరు నెదుర్కొనం బోయి. 262

క. మంగళతూర్యరవములు సె,లంగఁగ మా క్షికివిమిశ్రలలితాక్షతవృ
ష్టిం గురిసిరి విప్రులుఁ బుణ్యాంగనలును భద్రవాక్చరయంబులతోడన్. 263

ఉ. అ త్తఱి గన్యకాజనసహస్రము దానును జేరి వేడ్కమై
నుత్తర చందనార్ద్రకుసుమోత్కరమున్ నవరత్నసంచయో
దాత్తసువర్ణపుష్పములు శ దండడి జల్లెఁ గిరీటిహింఁద న
య్యుత్తరుపైఁ బ్రమోదకలశనోత్కటసంభ్రమసంభృతంబుగన్. 264

ఉ. తక్కిటివారలుం గని ముగ్ధం బల రారఁగఁ గౌగిలించుచున్
మొక్కుచు నాదటం దనదుర్మోముపయిం దనివోనిచూడుకులం
గ్రిక్కిటియించుచుం బొదివి శ గెల్పు నుతింపఁగ రాజపుత్తుఁడ
య్యొక్కుడుమాట కోరువక శ యిట్లును స్వర్గ జనంబుతోఁ దగన్. 265

1. క. దర్శిన్. 2. క. ఫాలరేఖ. 3. యన్న. గళను నుడుగు...నుడుగ డనుచు.

4. జ. వర్షము లగు ననావృష్టివలనిభయము. 5. గ. యెక్కువమాట.

- చ. కురుబలముఁ జయించుటయు శ్ర గోవులఁ దెచ్చుటయుఁ బృహన్నలా .
 స్ఫురితభుజాబలంబునన శ్ర చూవె నిజం బిది నాక యేల యె
 వ్వరికిని ¹ నెవ్వరిం గెలువవచ్చున యిట్టిసహాయసంపదం
 బారయక యున్నమీకెఱుంగఁ శ్ర బోలునె నాబ్రదు కెట్టిభంగియో. 266
- వ. అని సారథ్యప్రశంసాప్రకారంబుగా నక్కుమారుం డత్కుపచారవచనంబుల
 చందంబున సంక్రందనందను నుతించుచుఁ జనుడెంచి రాజమందిర ద్వారంబుఁ
 జేరునవసరంబునఁ బ్రతిహరి ససంభ్రమగతిం జని భూవల్లభునకుం బ్రణమిల్లి
 భూమింజయప్రవేశంబు తెఱంగు విన్నవించిన నా రథికసారథులం జూచువేడ్క
 మనంబు వేగిరఁపెట్టెడు నయ్యిరువుర నియ్యెడకుం జయ్యనఁ దోడితెమ్మనువిభుని
 పలుకులు విని ధర్మతనయుండు పణిహారితో నల్లన యిట్లనియె. 267
- క. ఇన్నెత్తురు గనుఁగొనిన బృహన్నల కోపించు నన్ను శ్ర నతిభక్తిమెయిన్
 మన్నించుఁ గాన రాజుం, దన్ను విచారింప కేమి శ్ర ²దప్పు దలఁచునో. 268
- వ. ఇది లెస్సగాఁ దుడుచునంతకుఁ దదీయప్రవేశం బించుకవడి వారింపుము పదం
 పడి రానిత్తు గాని యంతకు నుత్తరుం డొక్కరుండు వచ్చునట్లుగాఁ జేయుము.
- క. అని చెప్పి హర్ష సంభ్రమ, మున, నజ్ఞననాయకుండు శ్ర మునుఁగుట నది యే
 మని యడుగఁ దలంపమిఁ దన, కను వైకార్యము ఘటించి శ్రయతనిం బుచ్చెన్.
- చ. అతఁడును బాధు నిల్పి వినయంబున నుత్తరుఁ దోడితెచ్చినం
 బితృచరణాంబుజంబులకుఁ బ్రీతిమెయిం బ్రణమిల్లె నాతఁడా
 పతియునుఁ జక్కఁ జేర్చె గరుఁపాతెడు మేనును హర్ష బాష్పసం
 ప్లుత మగునాననంబు నయి శ్ర పుత్తునిఁ బెద్దయుఁబ్రాద్దు గాఁగిరిన్. 271
- వ. ఇవ్విధంబున నాలింగితుం డయి భూమింజయుండు పునఃపునఃప్రణామంబు సేసి
 కంకునిం గనుఁగొని సగౌరవంబుగా నమస్కరించి మొగంబుగంటి సూచి యిది
 యేమి యని యడిగిన. 272
- క. ఏ నీవిజయము వొగడఁగ దా నప్పుడు పేడిఁ బొగడె శ్ర దానం గోపం
 బూనిన నైరింపక నా,చే నడిచితి సారె గొని విశ్రంతంబులవృత్తిన్. 273
- క. అని పతి వలికిన విని నెమ్మనమున భయసంభ్రమములు శ్ర మల్లడిగొన న
 మ్మునజేంద్రనందనుం డిట్లను నత్యాదరము మెఱయ శ్ర నాతనితోడన్. 274
- తే. తప్పు సేసితి రిట్టులు శ్ర దగునె వీర, లేమిగతిఁ బ్రసన్నున నది శ్ర యెల్ల మనము
 గైకొనవలయుఁగాకిట్లు శ్ర గాదు గూడ, దని నిషేధించు టొప్పునె శ్ర మనుజనాథ.
- వ. అని మఱియును.
- క. సవినయముగఁ బ్రార్థింపుడు, పవిత్రచారిత్రు లై నశ్రవరమద్విజు లి

1. క. ఖ. నెవ్వరిం గెలువవచ్చునె...బారయఁగఁ గన్న; గ. ఘ. గెల్వవచ్చునటె వారక...
 బారయఁగఁ గన్న 2. క. దప్పు.

ట్లవమతులై కోపించిన, నవనీకుల కేల కల్లు శ నాయువు సిరియున్. 277

వ. అనిన విని యమ్మాటలు పాటిగాఁ బట్టివిరాటుండు భయభక్తియుక్తంబుగావేడి
కొనినం బాండవాగ్రజుండు నగుచు నాకు నలుక యెక్కడిది యితండును గీడు
తెరువువాఁడు గాఁడిది యొకపూడ్డు¹కీడున నయ్యెం గాని యని తాను రాజుదెసఁ
బ్రసన్నుం డగుట దెలియునట్లుగా నుత్తుతోడం బలికిన నమ్మహావల్లభుండుసంత
సిల్లి తపివసరంబునఁ బ్రవేశించి కాంచినయాబృహన్నల నాదరించి నిజనందను
నాలోకించి యిట్లనియె. 278

—♦ విరాటుఁ డుత్తరుని సమరప్రకారం బడుగుట. ♦—

ఉ. ద్రోణుండు భీష్ముండుం గృపుండు శ ద్రోణసుతుండును గర్జుండుం బశు
త్రాణపరాయణత్వమున శ దర్పసముజ్జ్వలభంగి నుల్లస
ద్వాణపరంపరలో గురియఁ శ బార్థివుండున్ వెను దన్ని చూడ న
క్షీణజవంబునం గవియున్ననకు మార్కొన నగ్గలించితే. 279

ఉ. బాసట లేదు క్రొవ్వడర శ బంటుతనంబునఁ దాఁకితేనియుం
బాసినచోట వాయుఁ బెఱుకట్టులవీరు లుదగ్రవృత్తిమై
మూసికొనంగ వత్తు రొక శ మోహర ముమ్ముల మ్రగ్గనేని నా
సాసల నొక్కరుండ యనునాగ్రహవృత్తి బలంబు పైఁ బడున్. 280

ఆ. ఒకఁడు పరశురాము శ నోర్చినవాఁ డొక్క,రుండు ధనువునకు గుర్రుండు దాన
హరువరమునఁ బుట్టి శ యక్షీణబలవిక్రమముల నొక్కఁ డొప్పు శ మాటు లేక.

ఉ. తక్కటివారలున్ సురల శ దైత్యుల నైనను బోర గెల్పువా
రక్కరుసేన మేటిమగ శ లాధృతరాష్ట్రతనూజు లాజి నొ
క్కొక్కఁడ ధాత్రి యంతయును శ నోర్వఁగఁ జాలుదు రట్టివారి నీ
వెక్కటి దాఁకి నొవ్వకయు శ నెమ్మొయి గెల్పితి నాకుఁ జెప్పమా. 282

ఉ. గోవుల నోట్లు లాఁగితి వ్రకుంతితవిక్రముఁ డై నరాజరా
జేవిధి మానభంగమున శ కెల్లను నోర్చి పలాయమానుఁ డై
నీవిజయంబు పైఁచి ఘనశనిందకు నియ్యకొనంగఁ జాలెఁ బు
త్రా వెఱుగ య్యెండున్ రణవిధం బఖలంబు నెఱుంగఁ జెప్పమా. 283

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె శ నక్కరుసేనల నేను గెల్వ గో
ధనమును నే మరల్చి మనశ్చదైవబలంబునఁజేసి దేవనం
జనితుండు నాఁగ నర్హ మగుశ్చందమువాఁడు మహాత్ముఁ డొక్కరుం
డని ననుఁ గాచెఁ గౌరవుల శ నందఱి గెల్చె మరల్చె గోవులన్. 284

వ. అత్రైతంగు వివరించి విన్నవించెద నవధరింపుము. 285

తే. ధూళి పెల్లుగ నెగయంగ్రనేల గోడి, వడఁగ జనుమూకఁ గని వడశ్చవడవడంకి

పాటు దేరంగ నమ్మహాభాగుఁ డవ్వ, ఊడ కోడకు మని నన్నుఁ శ్రీ గూడవచ్చి,
వ. పట్టుకొని మగుడం గొనిపోయి రథంబుపైఁ బెట్టిన నే నతనియాజ్ఞ కు మిగుల
కుండితి.

287

ఉ. కౌరవసేన గోగణముఁ శ్రీ గైకొని పోవ నతండు ముట్టి యం
దారసి రాజుఁ గానక యుక్తపాఠమునం దొలగించి వేగ నా
తేరట దోలి యడ్డపడి శ్రీ తీవ్రశరంబుల నబ్బలంబు దు
ర్వారరయంబు మాన్చి పశువర్గము నిద్రెన వెల్చెనార్చుచున్.

288

ఆ. చెదరకుండఁ బసులఁ శ్రీ బాదివి యిండుక మేర, యిక్కడరుగు దెంచియెలమిమిడి
కడచి పోవుచున్నకౌరవపతి ముట్ట, నడరినంత సేన శ్రీ లతనిఁ గూడె.

289

మ. కురురాజుఁ సబలంబుగాఁ గవిసేనఁ శ్రీ ఘోరాహవం బయ్యె నం
దరదంబుల్ నులు మయ్యె నశ్వములు ను శ్రీ గయ్యెం గరివ్రాతముల్
ధర దంతంబుల యూతగా నొట్టగె నుద్యద్బాహుదృష్టదృఢాత్
త్కరముల్ దిట్టినయట్లు గూలెఁ గలయం శ్రీ దద్బాణపాతంబులన్.

290

క. శత్రుంతపాదు లగునృప, పుత్రులుఁ బేరు గలయోధ్యపుంగవులును ద
చ్చిత్రశరనిహతి సంగర, భాత్రీఁ బడిరి వారి నెన్నఁ శ్రీ దడ పై యుండున్.

292

తే. మొనలు దెరలినఁ గర్ణుండు శ్రీ ముంచి తాఁక

నమ్మహావీరుఁ డాతనిశ్రీతమ్ముఁ జంపి

హరుల నొప్పించి సూతు నో శ్రీ నాడ నేసి

యంగముల బాణములు నించి శ్రీ యతనిఁ బఱపె.

292

క. గురుడు దలపడిన నతఁ డ, చెచ్చెరువుగ దివ్యాస్త్రవితతిఁ శ్రీ జిక్కు-వడిచి త
ద్వరసుతుఁడుఁ గృపుఁడుఁ దాఁకినఁ. దెరలిచి భీష్మునకుఁగవిసెదృఢరథసమునన్.

మ. అతనిం దీవ్రశరంబులం బాదివి నానాస్త్రంబు లేనఁ నదీ
సుతుఁడుం దత్సమయంబునం గినిసి యాశూరుండు చాపంబు ద్రుం
చి తదీయాంగము నొంచినన్ వివశుఁ డై శ్రీ చెడ్పడ్డచో సూతుఁ డిడు
దృఢభీతిం దొలగంగఁ దోలె రథముం శ్రీ దత్ప్రాణత్యాగి యై.

294

క. తమతమబలములతో నిట్లమితభుజావీర్యులై నయారథివరుల్
గ్రమమునఁ దలపడి యోడిన, సమరవిహారమునఁ దనివిశనక యతండున్.

295

మ. ధరణీనాథుఁడు దానుఁ దమ్ములును దుర్మార్దంతోద్ధతిం గూడి మో
హర మత్కూరితభంగి నేర్చికొని యుద్యద్విక్రమం బొప్ప బం
ధురసంరంభత నున్నఁ జూచి బలవద్దొస్తంభలీలాభయం
కర రేఖావలమానచావుఁ డయి వీరకం దాఁకె నాసేనతోన్.

296

క. కౌరవపతియనుజన్ముల, దూరమునక విశిఖినిహతిఁ శ్రీ దొలగఁ జడియుచుం

- జేరి వికర్ణునికరి నొక, నారసమునఁ గూల్చి కదిసి శ్ర నరపతి నొంచెన్. 297
- తే. రాజు నొచ్చిన విఱిగిరి శ్ర రథికవరులు, విభుఁడు దోడన తిరిగె న్యవ్వీకుఁ డపుడు
దోలి ¹యాచిక్కు-మూఁకలశ్రతోడఁ గూడ, నతని దవ్వుల ²నడవిక్రవడిచి మగిడె. 299
- వ. ఇది యమ్మహాపురుషుచేసిన³విధం బనిన విని యచ్చెరు వంది విరాటుండు. 299
- ఆ. ఆతఁ డెవ్వఁడొక్కొ- శ్రయమ్మహాత్మునిఁ గనుం, గొనఁగఁగొఁగిలింపకవినయమొప్ప
నర్జుపాద్యవిధుల శ్ర నర్చింప భక్తిసం, యుక్తి నెప్పుడుఁ గొలిచిశ్రయిండవలయు, 300
- క. ఎచ్చోట నున్నవాఁ డతఁ, డిచ్చోటికి నేల రాఁడొ శ్ర యిప్పు డనుడుఁ దా
నచ్చట నంతర్నితుఁ డై, యిచ్చు జనియెఁ దోచు నేటికైయెల్లిటిలోనన్. 301
- ఉ. దేవకుమారకుండ యగుఁ శ్ర దేజముచందము సూడ నాతఁ డీ
గోవులఁ గ్రమ్మఱించుటకుఁ శ్ర గూడినయంతియ కాదు నాకు సం
భావనసేయువత్సలత్రభంగులఁ దా మనవంశ మంతయుం
గావను బోవననుం దలఁపు శ్ర గల్గుట దెల్లము సేసె నెంతయున్. 302
- వ. అని చెప్పి యుత్తరుం డతనిం బ్రమోదాయత్తచిత్తుం జేసె నట్టిసమయం
బునఁ గౌంతేయాగ్రజుండు ముఖప్రాంతంబు పైచీరచెఱంగునం బొదివికొని
ధనంజయునిఁ జక్కం జూడక యుండె విరాటుండు కిరీటిపరాక్రమంబు క్రమం
బున నిట్లు దనతనయునివలన వినియునుం దెలియక యెప్పటినపుంసకత్వబుద్ధితో
డన సంభావించి పోవం బనిచిన బృహన్నలయును జతురంబుగాఁ బలికి తిదియ
తెఱంగు ధర్మనందనునకు నింతకు మిక్కిలి యెఱింగింప కుండునది యని వైరాటి
తో నల్లనచెప్పుచుం జనియె నజ్జననాయకుండును గంకునిం బొమ్మని యుచితపరి
వారవృత్తుం డయి భూమింజయు నంతిపురంబునకుం దోడ్కొని యరిగి సుదేష్టా
సందర్శనసమాచరణంబు నడపి యతం డడుగఁ ద్రిగర్తవతి నోర్చినతెఱంగె గఱిం
గించె నట నరుండు నాట్యశాలకుం బోయి. 303

—* అర్జునుఁ డుత్తరకు బొమ్మపాత్రికలుగాఁ గరువీరులకితోబరంబు లిచ్చుట. *—

- తే. చెలులుఁ దానును నుత్తర శ్ర యెలమిఁ దన్నుఁ
గాంచుటయుఁ బ్రీతి యెసలార శ్ర గారవించి
బొమ్మపాత్రిక లడిగితి శ్ర కొమ్మ యింద
మనుచు నిచ్చెఁ దాఁ దెచ్చినశ్రయంబరములు. 304
- వ. ఇవిధంబునఁ గృతకృత్యం డయి యథాపూర్వంబుగా మజ్జనభోజనంబులు
సలిపి ధర్మతనయునివాసంబునం దేకాంతస్థలంబునఁ దా రేవురును జొరవది
యును గూడఁబడునట్టితెఱంగు సంఘటించి సమాగమసముచిత ప్రకారంబు నడిపి
గోగణనివర్తనంబును రణప్రవర్తనంబును నన్యోన్యవిధితం బైనయవంతరంబు
యగ్రజు నుద్దేశించి బీభత్సుండు భీమసేనున కిట్లనియె. 305

- క. మొగ మొప్పదు నా దెస నీ, జగతీనాథునకు నే విశ్చారించియునుం
దగ దీనికి గారణ మిది, యగు నని యేర్పడుప నేర శ్ర నయ్యెద నెట్లున్. 306
- వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డతని కి ట్లనియె. 307
- క. ఒండేమియు లేదు పిరా, టుం డాత్మతనూజుఁ బొగడుగును దుర్దమదో
ర్దండత గల్గుబృహన్నల, యుండఁ గొఱత యేమి పగలు శ్ర నోర్చుట కంటిన్. 308
- ఆ. అనినఁ జేడి బొగడ శ్ర దని యవివేకి యై, కోప మడర సారెగొని యతండు
వ్రేసె నెత్తురపుడు శ్ర వెడలఁ బోయినఁ జేరఁ, గప్పికొంటి నీవు శ్ర గానకుండ. 309
- క. అని చెప్పి గంటి నూపిన, ననిలతనూభవుఁడు గనలి శ్ర యాదుష్టాత్ముం
దనయాదిబంధుహితముగ, ననిచెద జముపోలి కనియె శ్ర నంగము వొంగన్. 310
- వ. కిరీటియుం గోపించి. 311
- క. తనకొలఁది యెఱుంగనియ, మృనుజాధము నిపుడ పట్టి శ్ర మర్దింపక త
క్కినఁ గాదు వీనిరాజ్యము, నిను నంతయుఁ జేరుఁ గా కశ్రనియె ధర్మజుతోన్. 312
- చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లు లను శ్ర నక్కట యింతకు ముంద రేమియున్
మనల నెఱుంగఁ డవ్వభునిమాటునఁ బూనిక దీర్చికొంటి మా
తని కొకయెగ్గు సేత యుచితంబె యెఱింగెడునట్లు గాఁగఁ బో
యినఁ గనియున్ దురుద్ధతి వ్రహించినఁ జూతము గాక పిమ్మటన్. 313
- వ. అని పలికి వారల¹కందు మాన్పి యిది యట్ల కాక యెండు దగునే యనుచుఁ
దక్కినవారి దెసయుం గనుంగొనిన నెల్లవారు నుపశమించిరి తదనంతరంబ
తమ్ము నెఱింగించుతెఱంగు దలపోసి తా రందఱు విరాటుకొలువుకూటంబునకుం
బోయి బయలు మెఱసి యుండువారుగా నిశ్చయించి యారాత్రి గడపి వేగు
టయుం గృతస్నాన లయి పాండుసూనులు సమయవిహితాచారంబులు నడపి
యుచితప్రకారంబున. 314
- క. తెలుపు లగుచీరలను బూఁతలఁ బువ్వుల నొప్పి రాజ్యతనయానుగుణో
జ్జ్వలమానసీయవేషము, లలవడఁ గూడుకొని నగరి శ్ర కరిగిరి ప్రితిన్. 315
- క. చని ధర్మసుతుఁడు సింహా, సనమున భీమాదు లాత్మ్యసముచితరుచిరా
సనముల సభాస్థలిం గయి, కొని పంచాగులునుబోలఁ శ్ర గూర్చున్నంతన్. 316
- తే. వేడ్కఁదొడిపూసికట్టి య్యవ్విరటుఁ డు త్త, రుండు దోఁజనుదేరఁ గొల్పుండుబుద్ధి
నచటి కేతెంచి తని విస్మయంబు నొంది, యెల్లిదంబుగఁ దలఁచుచునట్లులనియె. 317
- క. ఇది యేమి కంక నీవు, న్మదవృత్తిని శంక దక్కి శ్ర నాగద్దియపైఁ
బదిలంబుగఁ గూర్చుండితి, వదియును గా కిపుడు డిగ వ్రహంకారమునన్. 318
- వ. అనిన విని మందహాసంబు సేసి సంక్రందనందనుం డతని కి ట్లనియె. 319
- సీ. పడదీవియలు సేసె శ్ర నగరికి మాఁగిశ్య, మకుటముల్ పూనినమనుజపతులఁ

దగునాజ్ఞసూయాణముగ నొనరించె మం,చిగ నేలనాలుగుశ్చేజులకును
బ్రీతార్థిజనుల స్రవేతనత్యాగధ్వ,జములుగా నన్ని దేశములఁ బఱపె
దిక్కులన్నింటను శ దెలుపారుపూత గా,వించె నుజ్జ్వలయశోభవిధ్రమంబు.

తే. రాజసూయాధ్వరప్రవర్తకుఁడు నిత్య,సత్యభాషామహావ్రతశాలి పాండు
రాజదుగ్ధపయోనిధిరాజు ధర్మ,రాజు సుమ్ము మత్స్యవస్తిరమణ యితఁడు.

ఉ. ఈతఁ డజాతశత్రుఁడు మహిమిం దగ దిగ్విజయంబు సేసె వి
ద్యాతిశయాధి వాసవుమృహాసన మైనను నెక్క- నర్హుఁ డు
ద్వ్యోతితమూర్తి కౌరవకులలోద్వహుఁ డార్యనికాయసంతత
ఖ్యాతచరిత్రుఁ డీచిటుత్యగద్దియకుం దగడే నరేశ్వరా.

321

♦ అర్జునుఁడు విరాటునకుఁ ద మ్మెఱింగించుటఁ ♦

వ. అనిన విని యతండు విస్తయసంశయంబులు మనంబునం బెనంగొన నితండు
ధర్మతనయుండయేని భీమార్జున నకులసహదేవులుం బాంచాలియు ¹వేది యని
యడగినఁ గవ్వడి యిట్లనియె.

322

చ. వలలుఁ డనంగ సీనగర శ వంటలవాఁ డయి నిల్చి వేడ్క-కుం
బులిఁ గరిఁ గేసరిం దొడరి శ పోరఁగఁ బంచినఁ బోయె జెట్టిమ
ల్లుల విఱుచుం గడంగి ప్రబలలుం డనఁగాఁ జరియించు చుండు వి
చ్చలవిడి భీముఁ డీతఁ డవిశ్రమహ్యపరా క్రమదుర్దముం డనిన్.

323

తే. బకమహాసురు నిర్జించి శ బ్రాహ్మణులకుఁ
బ్రీతిఁ గావించె గిమ్మియ్యపే రడంచి
వనము నిష్కంఠకము సేసె శ ఘను హిడింబుఁ
గూల్చి యాతనిచెలియలిఁ శ గొనియె నితఁడు.

324

క. సీమెచ్చువారువంబులఁ, దా²మచ్చిగ నరయు నిత్యశతార్పర్యమునన్
దామగ్రంధి యనఁగ నొక,నామము ధరియించె నితఁడు శ నకులుం డధిపా.

325

క. శత్రునృపకాలకూటము, మిత్రామృతవృష్టి బుధసమీహితోసిద్ధి
క్షేత్రము సజ్జనసంస్తుతి,పాత్ర మితఁడు మాదితొలుత్యపట్టి నరేంద్రా.

326

క. సీపాలికి వచ్చి నిఖిల,గోపాలకముఖ్యవృత్తిఁ శ గొలుపు వడసి తం
శ్రీపాలుఁ డనఁగ మత్స్య,క్షౌపాలక మెలఁగు వీఁడే శ సహదేవుండున్.

327

క. సుకుమారమానసుఁడు గొం,తికిఁ బ్రాణము పాణ మితఁడు శ తేజోగణ్యుం
డకుటిలుఁడు రాజనీతి, ప్రకారసంవేది వంశశ్రవావనుఁడు నృపా.

329

వ. అని యిట్లు ధర్మజభీమనకులసహదేవులం గ్రమంబునం జూపి చెప్పి మఱియు ని
ట్లనియె.

329

క. విను పైరంధ్రీ³వేపం,బున మాలిని యనఁగ బరఁగి శ పూతచరిత్రం

- బునఁ గేకయభూవరనం,దనకడ మెలఁగునతి ద్రుపదశ్రవణయ మహీశా. 330
- క. ఆచలూషికేగా మన,కేచకు లందఱను రాత్రి శ్ర గీటడఁచె రహ
స్యోచితవిధమున గంధ, రావచరణముపేర భీముఁ శ్ర డతిభీమముగాన్. 331

♦ విరాటునకు భీముఁ డర్జును నెఱింగించుట. ♦

- వ. అనియె నప్పడు వృకోదరుండు. 332
- సీ. పండరూపమునఁ బ్రహచ్చిన్నుఁ డై వచ్చి క,న్నియలకు నెల్లను శ్ర నృత్తగీత
వాద్యనైపుణ మనశ్రవద్యశ్చిత్తోవిధి, నలవరించుచు బృహత్సల యనంగఁ
బరఁగునీతండు బీభత్సుండు సుమ్మని, చూపి యమ్మత్స్యరాజునకుఁ జెప్పి
వెండియుఁ బలుకు నాశ్రిండులు నోడించి, ఖాండవ మేర్పె నాశ్రతండు దన్ను
తే. గారవించిన నెక్కటి శ్ర కాలకేయ,వర్గములఁ బరిమార్చె నిశ్వాతకవచ
సంఘములనోర్చె గంధర్వశ్రవణమితిగెలిచి,ధార్తరాష్ట్రాగ్రజునిచెఱవదలఁగెనితఁడు.
వ. అనిన విని యద్భుతరసాక్రాంతం బగుసంతరంగంబునం గలుగుసందేహవేశంబు
వినయసంభ్రమంబుల నిగుడ నీ కునికింజేసి చిక్కువడి యున్ననిజజనకునకు
నర్జునుం జూపి యుత్తరుం డిట్లనియె. 334

- తే. ఈతఁ డింతకు మీకుఁ ద శ్ర న్నెఱుంగఁ జెప్ప
వలవ దని నియమించినఁ శ్ర దెలియఁ బలుక
నలికి యొక దేవసన్నిభుం శ్ర డంటిఁ గాని
నిన్ను యంతయుఁ దాఁ గదా శ్ర నిర్వహించె. 335

- చ. ఒకరుండ తాను భీతి వెగ శ్ర డొండెడు రెండవనన్ను నెట్టకే
లకుఁ దగఁ దేర్చునప్పడు బ్రలంబులతోఁ గురురాజు నూడ దా
నికి మది శంక లేమి మహాస్థేయపరాక్రముఁ డైనయాశీరీ
టికే జనుఁ గాక యివ్విధము శ్ర వెప్పర మన్యుల కోర్వ వచ్చునే. 336

- చ. తము నెఱింగించి యల్ల నుచితప్రియభావల నన్ను సూతకృ
త్యమునకుఁ జొన్న నేను బ్రహ్మదంబున శివప్పటి కియ్యకొంటి లో
కముసమరంబునట్ల యని శ్ర కయ్యముతీ వ్రతకుం దగంగ ర
ధ్యముఁ జరింపఁ జేత భర శ్ర మై తుదిఁ బల్కులు నోహటించితిన్. 337

- క. మొగ మోడఁ డితఁడు కౌరవ,జగతీశుఁడు విజిగినపుడు శ్ర జవమున వెనుకం
దగిలి యిది జూద మాడఁగ, నగునెడగా దఱుమవలయుననియె సతనితోన్.

- ఆ. అనిన నతఁడు వెఱపు శ్ర నత్యాదరంబును, సంతసంబు మానసమున బెరయ
నవయవముల సంభ్రమావేశ మేర్పడ, గారవమున విజయుఁగఁగిలింపె. 339

- క. వినయంబు మిగులఁ గుంతి,తనయాగ్రజుపాదపీఠశ్రవణమున ఫాలం
బును జొందఁ జాగి మొక్కి య,తనికొగిలి వడసె పమ్మదము దళుకొత్తన్.

- ఆ. ప్రీతి నలుమడింప శ్రీ భీమునిఁ గవల నా,లింగనంబు సేసి శ్రీ యంగకములఁ
బులక లెగయఁ గేలు శ్రీ దల మోడ్చి ధర్మజు, నాననమున దృష్టి శ్రీ యడరనిలిచె.
- ఉ. అత్తటి లేచి వచ్చి తనశ్రయన్నలఁ దమ్ములఁ గానిపించె న
య్యుత్తరు నర్జునుండు దగ శ్రీ వొండఁగ నప్పడ పిల్వఁ బంచ మా
తోస్యత్తముఁ డార్యమిత్ర సదీశోత్తరసోదరవర్గపుత్త్రో
దాత్తభటాదియోగ్యుల ముగ్ధంబునఁ బొండవదర్శనార్థ మై. 342
- వ. ఇట్లు సమస్తజనసమేతంబుగా ధర్మతనయసేవాతత్పరుండై తదనుమతి సముచిత
రుచిరాసనంబున నుండి విరాటుం డంతఃపురవద్దులం బిలిచి యంతయు సుదేష్ట
కేటింగింపం బనిచి పాంచాలిం దగిన తెఱంగున గారవించునట్లు గావించె నట్టి
యెడ ధనంజయుండిట్లనియె. 343
- తే. చాల దుష్టర మైనయజ్ఞాతవాస, వత్సరంబు భవద్గర్భవాసగుప్తి
వలనఁ గడపితి మతిసుఖావహ్తచిత్త,వృత్తి నేము నిర్భయులమై,విందులట్లు.
- వ. అనిన విని విరాటుం డతని కి ట్లనియె. 345
- ఉ. ఏ నన వేఱ యొక్కడనె శ్రీ యిట్లనఁగాఁ దగునయ్య యిమ్మెయిం
గాననదేశవాసములఁ శ్రీ గాఢీయ కోర్చి యడంగి యుండి మీ
పూనిక దీర్చి మీ రెలమిఁ శ్రీ బొందుట యెల్లను బుణ్యదేవతా
నూనదయాసమృద్ధి నను శ్రీ నొందుట గాదె సురేంద్రనందనా. 346
- వ. అని పలికి ధర్మనందనుం జూచి. 347
- చ. ధరణియుఁ బట్టణంబు హయగ్రదంతిరథంబులు గోవులున్ భటో
త్కరము నమాత్యవర్గమును శ్రీ గాఁ గలరాజ్య మితండ యేలు ని
ర్భరమున నేనుఁ బుత్తులును శ్రీ బంధులుఁ దమ్ములుఁగొల్చి యుండెదం
గరిపురి కెత్తునట్టిపని శ్రీ గల్గిన నోపిన యంత సేసెదన్. 348
- చ. అన విని యుత్తరుండు దగ శ్రీ నజ్జనపాలకుతోడ ని ట్లను
నైన కొక రాజ్యముం గలదె శ్రీ నన్నును నిన్నును నిన్న మొన్న వీ
రనితరసాధ్యశత్రువిజయంబునఁ గాచినయపు గల్గఁ జే
సినయది దక్క దాని మఱి శ్రీ సెప్పఁగ నేటికి నింతవంతగన్. 349
- వ. అది సిద్ధం బట్ల చెల్లుం. గాక యించుకవిశేషంబు గలదు వినుము. 350
- చ. సవినయవృత్తిఁ గొల్ప మిట శ్రీ చన్నదినంబుల వీరు నీటు పైఁ
గవిసిననిష్ఫలట్ల యధోకం బగుతేజము దోఁప కున్కి న
ట్టివిధము సాపరాధతను శ్రీ డెందము లూఱటఁ బొంది యుండ నే
రవు మన కట్లు గాన తగఁ శ్రీ బ్రార్థన సేయుట యుక్త మిత్తఱిన్. 351
- వ. అదియునుం గాక. 352
- క. ధనవర్గంబులు వీరి, చ్ఛినయవి యట్లగుట వేడ్క-శ్రీసేయపు తగ నూ

తన మగుకానిక యీవలయును వేతోడ్డరఁ బనువు శ్రీ ముత్తరఁ బ్రీతిన్.

వ. అనిన విని మత్స్యమహీవల్లభుండు మనం బలర మంత్రులమొగంబు సూచి
కుమారిక నలంకరించుకొని తెం డని నియోగించిన వారును బ్రీయంబునం జని
తత్కార్యశ్రవణసంప్రీత యగును దేష్టయనుమతంబున.

354

క. పదనికి రాఁ బులు గడిగిన, మదనాస్త్రముచేఱి గలిగి శ్రీ మానినిమెయి చె
న్నొదవఁ గయిసేసి రప్పుడు, ముదితాజనములు ప్రమోద్యమున లలితముగన్.

— విరాటునిమంత్రులు లక్షరస బాండవులయొద్దకుఁ దోడ్చుట. —

వ. ఇట్లుశృంగారంబుసేసినయమ్ముద్దియకు ముక్తాఫల పాలంబమాలికలతోడి గొడు
గులు వట్టించి యత్యాదరంబున నయ్యమాత్యులు దోడ్డర 1 ధారాధరనికరమనో
హర యగుపర్జన్యలక్ష్మీయుంబోలె వచ్చు చున్నం గని విరాటుం డెదురువోయి
పురోహితులును బంధుజనంబులుం దానునుం బొదివికొని పాండవాగ్రజానగ్ర
భాగంబునకుం దెచ్చి యచ్చెల్లువ నిలిపి సపరివారంబుగా దండప్రణామంబుసేసి
చేతులు మొగిడ్చి యిట్లనియె.

356

క. ఎఱుగమీచీకటి నీపె, ద్దక్షిణంబు దలంప నేమితప్ప గలిగినన్
మఱచి దయఁ జూప మిట్లం, దఱు నీకుం బనులు సేయఁదగుదురు వీరల్.

వ. అని నిజానుజతనూజలం జూపి మఱియును.

358

క. ఇమ్ముద్దియ నర్జునునకు, ని, మీఱవని బంధుజనుల శ్రీ కిందఱకుఁ గడుక
సమ్మత మెల్లప్రజకు నే, నిమ్మెయి నినుఁ జేరి బ్రతుకు శ్రీ టిప్టం బధిపా.

359

క. అని పలికిన విని కుంతీ, తనయాగ్రజుఁ డింద్రసుతువృద్ధవ మాలోకిం
చిన నాతఁ డిట్టు లను న,మ్మునుజేంద్రుఁడు వినుచు నుండ శ్రీ మత్స్యాధిపుతోన్.

క. ఈకన్నియఁ గోడలిఁగాఁ, గైకొనియెడఁ గాని యిది ద్యగ 2 దుచితవృత్తిన్
నాకడన యబల మెలఁగుట, లోకము శంకించు నన్ను శ్రీ లోలాత్మునిఁగాన్.

వ. అదియునుం గాక నృత్యగీతాదులయెడ నిక్కోమలి గురుండ నైననాకు నివ్వ
ధంబు ధర్మంబు గాదు గావున.

362

మ. హరిమేనల్లుఁడు బాహువీర్యపటుశౌర్యస్ఫూర్తి త్రైలోక్యసుం

దరుఁ డాచారపవిత్రుఁ డంచితకళాదక్షుం డుదారుండు గా

తరసంరక్షకుఁ డార్జునమ్ముతుఁడు విద్యావైభవోల్లాసి య

త్కృరుతేజుండు పరించుఁ గాక యభిమన్యుం డీసరోజావనన్.

363

వ. అనిన విని మత్స్యమహీకాంతుం డత్యంతసంతుష్టాంతరంగుం డై.

364

తే. అర్జునునివిద్య 3 మనియెడునంతకంటె, గడవఁ బెంపు నాకెయ్యదికార్యనిశ్చ
యంబు ధర్మతనూభవుం శ్రీ దావతిచ్చు, వాఁడు మనమెల్లఁగావించునవారమదియు.

ః. అనుడు నతనికిట్టులనుఁబాండవాగ్రజుం, డింద్రతనయుఁడుచిత శ్రీ మెఱిగిపలికె

1. అ. ధారాధర. 2. క. దు శివ్యగలిగె; గ. దు శివ్యవృత్తి. 3. క. శుభ్రాదు... గడిదియెంపు

నిట్లు సేయువార ౩ మిప్పుడు చుట్టాల, కెల్లఁ జెప్పి పుచ్చు ౩ డీశుభంబు. 366

వ. అని నిశ్చయించి పలికిన విరాటుండును గౌరవాన్వయసంబంధంబున మాతస్య వంశంబు పావనం బయ్యే నని పలుకుచు ధర్మజభీమార్జునసకులసహదేవులకుఁ గ్రమంబున నుత్తరఁ బ్రణామంబు సేయించిన వారు దీవించి యంతఃపురగమనం బునకు ననుజ్ఞ సేయ నచ్చెలువ నెచ్చెలులుం దానును దత్సమయసముచితపరివార పరివృత యై యరిగినయనంతరంబ మాహూర్తికుల రావించి లగ్ననిరూపణంబు సేసి యాదవపాంచాలాదిబంధుజనంబుల నెల్లఁ బెండ్లికింబిలువ రెండు దెఱంగుల వారును గాలరులం బనిచి రజాతశత్రుండును విరటు గారవించి తా రతనిపాల నజ్ఞాతవాసంబు సుఖవృత్తి నడపికొనుట వాక్రుచ్చి పలికి యతనిగుణంబులు గొనియాడి నీవు మాకు వాసుదేవునట్ల కాక సామాన్యబంధుండవే యని సంభా వించి వినయ¹నిభృతుం డగునతనిం దిగిచి పునఃపునరాలింగనంబు సేసిన నతండును ససంభ్రమపరిజనసముపనీయమానంబు లగునానావిధోపకరణంబులం గాంతేయులకు వివిధోపచారంబు లాచరించి మహార్హ మజ్జనభోజనంబులు నడపె నంత నక్కడ దుర్యోధనుండు నిజపురంబునకుం జని చని నమమ విడిసినయెడం గర్జశకునిదుశ్శాసనులదుర్మంత్రంబు వట్టి గాంగేయునివచనంబు లప్రమాణంబులు సేసి ధర్మతనయుం డసత్యంబున కియ్యకొనమి యెఱింగి యాతనిపాలికి దూతం బుత్తెంచిన వాడు నేతెంచి కాంచి యిట్లనియె. 367

తే. వారియజ్ఞాతవాససంక్రవత్సరంబు, నిండ కుండంగ మున్నప్రార్థండు బయలు మేఱసి సమయంబు దప్పె నీశ్వెఱిగి దీని, కేది దగు నది సేయుముశ్రమేదిశీశ.

వ. అని పునర్వనవాసకరణంబుదోష నాడిన నవ్వి యధిష్ఠిత సత్యవ్రతుం డయిన యుధిష్ఠిరుం డతని కిట్లనియె. 369

క. నిండె సమయాబ్దములు నిం, కొండన లే దిపుడ చని సురయోధనుతో భీ ష్మండును గురుడును వినఁగా, నిండె ననుము నిండె నిండ్రనిక్కంబునకున్. 370

చ. అని తగఁ జెప్పి పుచ్చు జని ౩ యాతడు దప్పక చెప్పె నంతయున్ విని ధృతరాష్ట్రసూనుడు విశేషవిహీనత నాఁటిరాత్రి కొ ల్లున గురుభీష్మకర్ణకృపులం దనతమ్ములు నుండ ధర్మనం దనునకు దూతఁ బుచ్చితవిధంబు ప్రకాశము సేయ కిట్లనున్. 371

ఆ. మనము మోసపోయ్యయనిమిషపతిసూతి, తోడఁ బాడిచితిమి యదోషవృత్తి నతఁడు సమయకాల ౩ మంతయుఁ గడచిన, వచ్చెనో యెఱుంగవలయు నిజము.

క. అనిన విని యేటిమాటలు, వినువారలు నగరె యేను ౩ వివ్వచ్చుడు వచ్చినయపుడ తెలుపనే వల, దనుమానము సమయకాల ౩ మట మును కడచెన్.

క. అనపుడు భీష్మనిపలుకులు, విని యందఱు సమ్మతించి ౩ ²వెరవిడియే ఘ

ల్లనుఁ డనిరి పతియుఁ బురికిం, జనియెను మఱునాఁడు విరళశ్రైన్యంబులతోన్.

—♦ క్రికృష్ణుడు బలదేవాదులతోఁ బాండవులఁ జాడ వచ్చుట —

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రకాశులై పాండునందనులు శమివృక్ష నిక్షిప్తసమస్తసాధనంబులుఁ బూజాపూర్వకంబుగాఁ దెచ్చుకొని యుపస్థావ్యంబున వసియించి మత్స్య మహీనాథుండు పంపు సేయం బెంపు మిగిలి పౌరజానపదనానావిధోపహారంబులు గైకొనుచు బహురత్నంబులకు భాజనంబులై మహాసీయవిభూతి శోభిల్లుచున్నంత వాసుదేవుండు బలభద్ర పురస్సరంబుగా సాత్యకిసమేతుండై సుభద్రాభిమన్యులం దోడ్కొని కృతవర్మయుఁ బ్రద్యుమ్నండును సాంబుండును యుయుధానుండును రుక్మండు నకూరుండును నింద్రసేనాదిపాండవ సారథులును రథారూఢు లై కొల్చి రా మఱియు ననేకయాదవకుమారులును గరితురగస్యందననిబిడంబు లగు బలంబులతోడ నిరుగెలంకుల నడవం జను దెంచి. 375

తే. భవ్యవిభవంబుతోనుప్రస్థావ్యపురము, సాచ్చిసంభ్రమమునబాండుసుతులుదనకు నెదురు వచ్చిన నాహ్లాదశ్రమెనకమెనఁగఁ, దత్సమాగమయోగ్యవిధంబునడపె.

వ. బలదేవప్రముఖులకును దదీయసందర్శనసముచితసమాచారంబు లొనర్చి సుభద్రాభిమన్యులం బాంచాలిపాలికిం గొనిపోవ నభ్యంతరజనంబుల నియోగించి.

క. లలితమణిమయవిభూషణములు రుచిరాంబరములును బ్రహ్మోదయ మెడఁద నిట్టలముగ హరి కుంతీపుత్రుల కెల్లను నిచ్చి పిదప శ్రద్ధోపది కిచ్చెన్. 378

వ. ఇట్లు గట్టనిచ్చి వేలువేట రథకరితురగదాసదాసీజనంబులనొసంగి పద్మనాథుండు పాండవులుం దానునుం గలసి సంతసంబున నలరారు చుండె దదనంతరంబ. 379

సీ. ద్రుపదభూవిభుఁడు పుత్రుల్తులుఁదానుఁజతురంగ, బలములతోవచ్చిపాండుసుతులఁ గాంచి వారలు దన్నుఁ శ్రగరము సంప్రీతిమై, గారవింపఁగ నుండెఁగొళిరాజు శైబ్యుండుఁ బదపడి శ్రైన్యసమేతు లై, చనుదెంచి ధర్మనందనునిచేయు సత్కారముల గాఢశ్రమమృదంబునఁ బొంది, రవ్వెరాటుండును శ్ర సంతవట్టు

తే. వారలకుఁ దత్తదుచితప్రకారములఁ బ్రియంబు దలకొన సంవిధానంబుసేసె
మఱియు బహుదేశములబంధుమాన్యమిత్ర
వర్గములు వేడ్కఁ బెండ్లికి శ్ర వచ్చెఁ గలయ.

380

వ. ఇవ్విధంబున రెండు దెఱంగులచుట్టంబులు నై నభూపతులు దమతమవిభవంబులు మెఱసి వచ్చి యుండ విరాటుండు పురంబున నుత్సవంబు సాటించిన. 381

క. శిలువడములు మణితోరణములుఁ గట్టిరి క్రముకకాండ్రమోచాశ్రంతంబులు నాటిరి కుంకుమమునఁ, గలయ నలికి ముగ్గులిడిరి శ్ర కర్పూరమున.

క. వివిధాలంకరణంబుల, నవకాంతి వహించి పట్టణంబు వివాహా

తృనమాధవలక్ష్మికి లలితవనంబై యెలమికలిమితావల మయ్యెన్. 383

ఉ. తాను సుదేష్టయున్ సుతులుఁ యదమ్ములు బంధులు గంధమాల్వనా
నానవరత్నభూషణమృతః ప్రియమాంగలిక ప్రసాధనా
నూనవిభూతి మత్స్యవిభుఁ యజ్జ్వలలీల వహించి భూమిదే
వానయనాదికృత్యపరు యై నజనంబుల గారవించుచున్. 384

వ. గరువంపుసంభ్రమంబులతోడ నిజమందిరంబునందు. 385

సీ. అమలరత్నప్రదీప్తావలి మెఱుంగిడఁ, బనిచి మణిస్తంభశ్రవంక్షి గొత్త
జిగి దళుకొత్తునట్లుగఁ దొడయించి విచిత్రవితానముల్ యెలుపు మిగులఁ
గట్టించి నూత్నమృతాదామములతోడఁ, గునుమమాలిక లెడఁగ్రుచ్చి వ్రేలఁ
గీలింప నియమించి యేవలమంగళభూరుహాఽల్లవతోరణములు

తే. సంఘటింపనియోగించి యచందనమునఁ, బరిణయాగార మలుకంగఁగబాణియాణి
గలుగు ముత్తియముల మృగ్యుగా నొనర్పఁ, జతురపుణ్యాంగనాజనతతిఁబానర్చె.

క. వైదిక లాకికవిధిసం, పాదితవివిధార్హవస్తుభరితత్వమునన్
వేదిక పాలు పగునట్లుగ, మోదమునఁ బురోహితుండు యమునకొని చేయన్.

క. ఉత్తర నలంకరింప ను, దాతాభరణాదివస్తుతతి యొసంగి నరేం
ద్రోత్తముడు నేర్పు గలచెలి, కత్తియలం బుచ్చెఁబ్రీతి యగడలుకొనంగన్. 388

—* అభిమన్యుని వివాహమహోత్సవము *

వ. ఇట్లు వైవాహికవర్తనసంవిధానసావధానం డగుమత్స్యమహీనాథుండు మా
హూర్తికాదిశిష్టజనులు పరివేష్టించునుండి లగ్నం బొనర్చుం బగుచువచ్చెననిధర్మ
తనయున కెఱింగింపం బనిచిన నతండు ననుజనహితంబుగా నలంకృతుం డై
వివిధప్రసాధనశోభితు లగునమస్త బంధుజనంబులం గూర్చికొని యభిమన్యునకు
శృంగారంబు సేయించి భద్రగజారూఢుం జేసికొని యేనుంగులం బేరుగల వారు
వంబులను మట్టపుదట్టంబు సేసికొని మణిగణంబులు నంబరనికరంబులుఁ బుష్ప
పుంజంబులు ఫలప్రచయంబులు లోనుగాఁ గలయోగ్యవస్తువుల విస్తరిల్లినక్రంత
నడవ, మంగళశత్రుర్యాదంబులు విప్రాశిర్వాదంబులు మాగధగానంబులు వంది
జనవాక్యసంతానములుఁ జెలంగ వాసుదేవపురస్కరంబుగా విరాటుమందిరంబున
కేతెంచి శంఖజయఘంటాపణవాదినికన్వణంబులతోడ నెదుర్కొని చల్లుసేనలు
గైకొనుచుం జూతెంచిన.

క. విరటుండు సంభ్రమమును నా, దరమును భక్తియును నాత్మఁ యదలకొనఁ బూజా
పరుం డై సమయసముచితా, చరణంబులు నిర్వహించె యెమ్మదలీలన్. 390

తే. విహితపరిపాటితో విప్రవృద్ధజనులు, పుణ్యకర్మపరంపరఁ బూని నడప
నర్థిగృష్ణయధిష్ఠి యపార్థమత్స్యవరులు దెరయొద్ద నవ్వధూవరుల నిలిపి. 391

వ. సాంవత్సరికదత్తకాలకళావిశేషంబుల మంగళతూర్యంబులు సెలంగ నత్తెర
యెత్తించిన. 392

ఉ. వీనులఁ దియ్య మెక్క మును శ్ర విన్నిఁ బరస్పరరాగవృత్తిలో
నూనినఁ జూచువేడుకల శ్ర నువ్విళు లూరెడు నెమ్మనంబు ల
చోచ్చ నొక యింతసేపు నెడఁసొచ్చుట కోర్వక యుండ నున్నయ
మ్మానినియుం గుమారుఁడును శ్ర మారవికారము లంకురింపఁగన్. 393

వ. అన్యోన్యవలోకనంబు సేయునప్పుడు. 394

సీ. వరుచూడ్కిఁ ముద్దియ వదనంబుపైఁ బాటి, తివుటమై నునుఁగాంతిశీపు గ్రోలు
సుందరీరత్నంబుఁచూపు మనోరము, నడుగులయొప్పుపై శ్ర నల్ల నడఁగు
బతిలిలోకనములు శ్ర పడఁతుక మైదీవఁ, గలయంగఁ బలుమఱుకమెలఁగుచుండు
మెలఁదికటాక్షముల్ శ్ర విభునిపైఁ గ్రమమున, నెగసిమోమునఁజోకిమగిడివచ్చు
తే. నొండారువులలే జెమ్మట శ్రనూని¹ప్రేగు, పడినచాడ్పున నవయవభంగులందుఁ
దగిలి²మఱుపునఁ దడయున్యద్రవిశాల, నయనదీప్తులు నెఱుకువ శ్ర బయలుపడఁగ.

వ. తదనంతరంబ. 396

తే. ఒండారులదోయిభులనిను శ్ర పొందఁ జేయు, నక్షతప్రకరంబు లశ్శన్యన్యమస్త
కములఁబోసిరిమందారశక్తలృపతలు, విరులుగమియనొండాంటిపై శ్రగురియునట్లు.

చ. లలితతనూవలీనముల శ్ర లజ్జకతంబునఁజేసి మున్ను వి
చ్చలవిడిఁ బట్టఁగా వెరవునసాలక యోరలు వాఱుచూపులన్
లలిఁ దలఁబ్రాలు వోయునెడలం దగ వొందిన నూలుకొల్పియి
మ్ములఁ బిచరింతు రొండారులశ్రమోహనమూర్తులపై వధూవరుల్. 398

తే. చిత్తమున గాఢరాగంబుశ్రవేతఁ జూపు, తెఱఁగు దోఁపఁ గెం పారెడుశ్రీఁగబోడి
మృదులపాణిఁ గుమారుండుశ్రమెలపుమైగ్రహించె బల్లవాలంబిమశ్ర త్రేభలీల.

వ. ఇట్లు వాణిగహాణం బాచరించి. 400

క. పెనుఁగుదుట నిడినచూతం, బును నవమాలికయుఁబోలె శ్ర బాలు పొంది రతం
డును నమ్ముగ్ధయు సేకా, సనమున నున్నపుడు నూత్నశ్రాభాగ్యమునన్. 401

సీ. కోర్కులు, గెడఁగూడుకొని పార⁴మెయిన, చిత్తంబు లూఱుటఁజగిలు లోత్తఁ
బులకాంకురములకుఁ శ్రదలదాకుడై యిరు, మేనను మవ్వంబు శ్ర మిగిలి పొదలఁ
దటి వేచి చనఁబోయి శ్ర తడఁబడి⁵మార్గతి, వడి చూపు లాదట శ్ర బయలుపఱుపఁ
జెనుటలతావులు శ్ర తమలోనఁ గలసి వే, తొక్క సారభము నై శ్ర చొక్కుసేయ
తే. గాఢసంస్పర్శభంగులు శ్ర గల్గునట్టి, హోమసమయకృత్యంబుల శ్ర నొదవి సౌఖ్య
రసము⁶ పెన్నిట్టపోరిఁబోరి⁷గ్రమ్ముచేర, సమ్మదాంబుధిఁ దేలిరిసతియుఁబతియు.

1. క. గ. ప్రక. 2. మఱుపున. 3. క. బరచింతు. 4. మెయింగఁ జిత్తంబు. 5. వల
... మేనున. 6. గ. మార్పడి. 7. క. బయలుపడఁగ. 8. పెన్నింట.

వ. ఇవ్విధంబున వివాహంబు నిర్వహించి మత్స్యమహీనాథుండు మహిభూషణంబులు
రుచిరాంబరంబులుఁ గర్పూరాదిసుగంధద్రవ్యంబులుఁ దాంబూలంబులతోఁజిల్ల
రంబులఁ బచరించి పాండవులకు వాసుదేవపూర్వకంబుగాఁ బురోహితప్రకరంబు
నకుం గట్టనిచ్చి యాజ్ఞసేనీసుభద్రలకు ననురూపాభరణపరిధానంబు లంతఃపుర
వర్తులైన యర్హజనంబులచేతం బుచ్చి సౌభద్రునకు భద్రసామజనస్తకతియును
లోకోత్తరతురంగదశసహస్రంబును సలక్షణగోపంచలక్షయు రథంబులు రెండు
వేలును దాసదాసీజనంబు లక్షయు మఱియు నానాప్రకారంబు లగుధనంబులు
నరణం బిచ్చె నమృతహనీయమహోత్సవంబు మంగళసం విధానసావధానపుశ్యాంగ
నలవలనను నృత్తగీతాది వైచిత్ర్యమనోహరవారనారీజనంబులవలనను వినూత్న
రత్నమయభూషణాది¹ దీప్తవేషవిరాజమానులగుకుమారుల చతురపరిహాసాదివిలా
సంబులవలనను బ్రభూతవిభవవిభ్రాజితు లగు రాజసూనులమాననీయగరిమలలిత
విహారవిశేషంబులవలనను బాంచాలయాదవకేకయాది బాంధవమహితమహి
మాంచితసంచరణంబులవలననునానందనిష్ఠుండిపాండునందన సౌహార్దంబులవలనను
మత్స్య² మనుజుజాతిమందిరంబు పరమసంపదభరితంబై యుండె నని చెప్పిన విని
వై శంపాయనునితో జనమేజయుండు.

403

క. కుంతీనందను లట్లత్యంతవిభవ మెసఁగఁ బరిణయము సేసి సుహృ
త్సంతోషోజ్జ్వలు లై తద, నంతర మెబ్బంగి నడచి ౩ రనవుడుఁ బ్రీతిన్.

404

చ. అమృతమయాత్మ భక్తి⁴ సుగ్రమానుభవోజ్జ్వలదివ్యవర్తృ ప
ట్నమయగతానుభావ పురుషత్రయతా⁵ వివృతస్వభావ ని
ర్మమహృదయైకవాస మునిరంజననిత్యవిలాస దోషసం
గమవినికర్తనా పరమగౌరవధుర్యపదప్రవర్తనా.

405

క. దుర్వహపటుతాపత్రయ, నిర్వాపణకరణ బోధనిర్మలజనహృ
త్పర్వాచరణ మహాసుర, ⁶గర్వాపహరత్వసంప్రకాశైకరణ.

406

మాలిని. నిగమకుసుమగంధోన్మేషభూతాభిధానా
సగుణవిగుణలీలా⁷ సౌమ్యసాక్షిత్వనానా
జగదవన⁸ విధానా ౩ సైర్యదత్తావధానా
నగ⁹ శరధినివాసానంద¹⁰ సంస్తూయమానా.

407

1. గ. దీప్తివేశపరిచి. 2. జ. నగరంబు. 3. క. నిగమా. 4. గ. వృతనిస్వభావ. 5. చ. గర్వాపహరత్వత్వ సంప్రకాశనమూర్తి; జ. గర్వహరణ తత్త్వసంప్రకాశనకరుణ. 6. క. సామ్య; గ. స్వామ్య. 7. అ. పిధాన. 8. గ. జ. ధరణినివా. 9. గ. సంధార్యమాణా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్త్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున విరాటపర్వంబునందు
సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ మ దాంధ్ర మ హా భా ర త ము నం ద లి

విరాటపర్వము సమాప్తము.

శ్రీ

హరిహరనాథాయనమః

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఉద్యోగపర్వము, ప్రథమాశ్వాసము.

గౌరీపల్లవపుట

యోగాశ్రయమంజరీస్యముజ్జ్వలమూర్తి

యోగీంద్రసంతతాంత

¹ర్యాగపరీపాకరూపః శ్రీహరిహరనాథా.

1

వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయునకిట్లనియె.

2

తే. ఎలమి నభిమన్యుడెండిలి శ్రీయివ్వధమునఁ, జేసి యుల్లాసలక్ష్మి గైకొని మత్స్య
మనుజుపతి యన్వయంబుపాశ్రవనమునేసి, దినచతుష్టయానంతరమునఁబ్రియమున.

వ. ధర్మతనయుండు దమ్ములుం గొడుకులుం బరివేష్టించి యుండ విశాలరమణీయం
బగువిరాటుకొలుపుకూటంబున కరిగి యందు.

4

క. విరటుండుఁ బాంచాలుండును, హరియును రాముండు వార్యునుజతనూజుల్
పరిణయసమాగతాఖిల, ధరణీశులు ²బలసి యుండఁ శ్రీదద్దయు నెమ్మిన్.

5

వ. ఉన్న సమయంబున సభాసదు లైనమానవేంద్రులు నానావిధంబులఁ గృష్ణయుధి
ష్టిరులతో సంభాషణంబులు సేయుచుండఁ బాండవకార్యార్థియై కృష్ణుండు
దదీయవచనంబులు వారించి వారలఁ గలయం గనుంగొని యిట్లనియె.

6

మ. కపటద్యూతమునందు సౌబలునిచే శ్రీకాంతేయు లాత్మీయరా
జ్యపదభ్రంశముఁ బొంది సత్యనిరతిన్ శ్రీశక్తాత్ములై యుండియుం
గుపితస్వాంతులు గాక తత్సమయసంస్కారోభంబు గా కుండఁగా
విపినావాసము గూఢచర్యయును గావనింపం దలం పొప్పదే.

7

ఆ. తలఁచినట్ల వ్రతమునలిపి యమ్మాడ్కిఁ బం, డ్రెండువత్సరములు శ్రీపాండవేయు
లకట కూరసత్త్వయాతుధానావలి, తోడఁ గాననమునఁ గూడి మనరె.

8

క. పదపడి దుస్తర మగు నీ, పదుమూడవయేడు గడవఁబడుట యరిది త
మ్మొదు రెఱుంగమికై యాపడ, లొదవిన పైరించి రిట్టియునికియుఁ గలదే.

9

1. గ. ర్యాగమపరీపాక. 2. జ. గాలిచి.

- క. మీరలు ధర్మజువర్తన, గౌరవ మెఱుంగుదుర కాదె శ కావున నా గాం
ధారీతనూభవులకును, వీరలకును హితముగా విశేషప్రాధిన్. 10
- తే. ధర్మమార్గంబు దప్పక శ తలఁపుఁ డొక్క, తెఱంగుధర్మపు దప్పి యుశ్ధిష్ఠిరుండు
వడయ నొడఁబడఁ డయ్యింద్రపదవి యైన, నుచితగతి నెంతవడసిన శనుల్లసిల్లు.
- వ. కావునఁ బాండవులకుఁ బితృధనం బగురాజ్యంబు ¹గపటద్యూతంబున దుర్యో
ధనుఁ డపహరించుటయు నది వీరలు దిగ్విజయంబుఁ జేసి యలవరించికొన్నపదం
బగుటయు ధర్మసూనుమహానుభావంబు విచారింపక ధార్తరాష్ట్రులు పరిభవిం
చినం దెగి యితండు వారలకుం గీడు సేయ రోయమియు నీరెండు దెఱంగులవా
రికిం బంచి కుడువం దగుటయుం దలపోసి తగినకార్యంబు సెప్ప నర్హుల రేనును
నాకన్నంత సెప్పెద వినుండు. 12
- క. కుంతీతనయులు సమయము, శాంతతమై నడపి తమభుజాబలమును దు
ర్దాంతోద్యమశౌర్యము నెఱిఁగింతు మనుచు నున్నవారు శ గిను కెదఁగదురన్.
- క. వీరితలం పెఱిఁగిన గాం,ధారీతనయుండు సుహృద్విశ్రాంతానముఁ గూర్చుం
బోరఁ బరిమార్తుఁ గొంచెపు, వారై యున్నెడన యని యశ్వశ్యముఁగడఁకన్.
- క. అలఘుబలవిక్రమోదా, త్తుల కైనను బలము లేక శ దోర్లర్హముమై
గెలువఁగ వశమే సహాయము, కలిమి ననంతంబు లగుప్రగఱసైన్యములన్. 15
- క. కావునఁ బాండవపక్షము, భూవల్లభకోటి యిచటఁ శ బోవగు ని మ్రై
నీవీరులు నావీరులు, దేవాసురులట్ల యనికిఁ శ దెగుదురు కడిమిన్. 16
- వ. ఇది యిక్కడితెఱంగునకుఁ దోచినతలం పక్కడివారిచి త్రవృత్తి యెట్టి దగుట
యెఱుంగ మెదిరి²మతం బెఱుంగక యెట్టికార్యంబు నిశ్చయింప³ నెర వగునే
కావున నియ్యవసరంబునం దగినమానిసి నందులకుం బుచ్చవలయు దుర్యోధ
నుండు వీరికి రాజ్యంబుపా లిచ్చిన మే లగుఁ గాక తక్కిన నప్పటికిఁ బోలినపని
సూచుకొంద మని పలికిన విని బలరామదేవుం డియ్యకొని రాజులోకంబు నాలో
కించి యిట్లనియె. 17
- క. హరివాక్యము వింటిరె యది, యరు దెఱంగులజనములకును శ హితమును ధర్మో
త్తరమును నై యున్నది యీ, వెరవున శక్యంబు మనకు శ వీరలఁ దీర్పన్. 18
- చ. తమనగఁబాలు గోలుపడి శ దానిన యిప్పుడు గోరువీరికిన్
సముచితవృత్తి నిచ్చి తమశసామున సంతస మంది యున్నియు
క్తము ధృతరాష్ట్రసూనునకు శ దాన నపాయము లేక యుండుఁ గో
ప ముడిగి వీరు సేయుదురు శ బాంధవ మిజ్జగముం బ్రియంపడున్. 19
- వ. కావున⁴నిక్కార్యం బెడనేయక యొక్కరుం బనుపవలయు వాడునుం జని
యభిమతంబు సాధించునప్పుడు. 20

- ఆ. మాటపొం దెఱింగి శ యోటమై నల్లన, చేరి కౌరవేంద్రు శ చిత్తవృత్తి
కనుగుణంబు గాఁగనానతుం డగుచుఁ బ్రార్థించి యడుగకున్న శ దెఱుంగుడదను.
- వ. అది యెట్లునిన ధర్మనందనుం డతనియద్ధతికిం బుయిలోడి మెయివడి గలనడవడిం
బ్రవ ర్తిల్లుచుండియు జూదంబువెంట మోసపోయి తోడరి చిక్కునం బడియె నది
యును నతం డక్షవిద్యాపాటవంబు దనకు మిగుల లేమింజేసియు బంధుజనంబులు
దన్ను వారించుటయుఁ దా నాడుటమాని గాంధారరాజు నియమించినందత్తు శౌ
కౌశలంబునం బరిణతుండుగావున నాశకుని యాడి యుగ్ధిష్ఠిరుం డొడ్డినయొడ్డిమియు
గెలుచుచు¹వచ్చినట్లుగుట నాతనియందును గొఱంత లే దిత్తైఱంగున వార
లధర్మపరు లని నిందింపరా కునికి కారణంబుగా వీరలు వుచ్చినమానిసి వినయం
బుతోన యిక్కార్యంబు దీర్చికొనిరావలయు ననిన సాత్యకి కోపించి యిట్లనియె.

—* సాత్యకి దుర్యోధనుకడకు దూతం బంపఁగూడ దని చెప్పట —

- ఆ. ఇట్లు లాడఁ దగునె శ యిది నీక పోలు ని, నేనె మనంగ నేర్తు శ నిత్తైఱంగు
పాడి గాఁగఁ బూని శ పలుకంగఁ జెవి యొడ్డి, యాదరించువారి శ నందుఁగాక.
- క. వేడుక పుట్టినజూదం, బాడెనె ధర్మజుడు వార శ లందఱుఁ దమలోఁ
గూడికొని పిలిచి బలిమిన, యాడి కపటజయము గొనుట శ యది దగ వగునే.
- క. ధర్మతనూభవుడెన దు, ష్కర్మము రూపించి సభ నొకండును మైమైఁ
బేర్చి సెడక పోనేర్చునె, ధార్మికు లిం కెట్టివారు శ తథ్యం బరయన్. 25
- చ. పలికినచందముల్ నెఱపి శ పైతృక మై చనురాజ్యభాగ మి
మ్ములఁ బడయం దలంచి బల్యముం జలమున్ నెఱపం గడంగు వీ
రలు నొరు వేడఁ బోదురె యశ్రరాతులు సాధుల మెత్తురే రణం
బుల జయలక్ష్మీఁ జేకొనుటఁ శ బోలునె యెండాకరాజధర్మముల్. 26
- తే. సముచితము లగుమాటలఁజక్కఁబడక, తక్కినే నుక్కివుం డగుకృతార్తాప్తు
గూరశరముల నే నియ్యకొలుపువాడ, నవనిఁ గాంతేయులకు నిచ్చునట్లుగాఁగ.
- క. భీమార్జునులకు రణమున, నేమగలును బ్రతియె వీరు శ నేనును పైవో
ద్దాముల మై నడచిననే, భూమిాశులు నెదిరి బ్రదికిపోవం గలరే. * 28
- ఆ. కవలవారుఁ గొడుకుగగమియుఁ బాంచాలవ,ర్ణంబు వృష్టివరులుఁ శ గడఁగిరేని
నొక్కమాత్ర లోన శ నువ్వెత్తుగొనరె దు, ర్యోధనాదిశతము శ నుద్దవిడిన. 29
- క. ఈమత్స్యపతి³సహాయము, గా మాకుం దీర్ప రానికార్యము గలదే.
సామాద్యుపాయపరుఁ డు, ద్దామభుజాబలయుతుం డితఁడు కేవలుఁడే. 30
- క. నామతమునఁ గార్యము సం,గ్రామము సేయుటయ యిట్లు శ గాకీలోనన్
సామవచనంబు అక్కురు, భూమిాశ్వరుతోడ నాడఁ శ బుచ్చెదరేనిన్. . 31

1. ఆ. వచ్చెనట్లుగుట. 2. క. శెవు లొడ్డి...శౌరి, గ. శెవి యొగ్గి...శౌరి. 3. చ. జ.
'సహాయుడుగా.'

- ఉ. దైన్యము దక్కి దూత యుచితంబుగఁ బాండునృపాలుపాలు రా
జన్యవరుండు ధర్మజుఁడు శ్రీ సమ్మతి వేఁడెడు నన్న లోకసా
మాన్యవిధిం దగంగ గర్భమంబున నిచ్చినఁ బుచ్చికొంద మ
న్యోన్యవిరుద్ధభాషణము శ్రీ లాడినఁ దత్ఫల మాతఁ డందెడున్. 32
- వ. అనిన ద్రుపదుం డిది వోలు బలదేవుమాట మాట గాదు బలవిక్రమ
వంతుండును సహాయసంపన్నుండును దుష్టాత్ముండును నైనదుర్యోధనుండు ప్రియ
వచనంబుల రాజ్యంబుపా లిచ్చుట కియ్యకొనమి సిద్ధంబు యుద్ధంబునంగాని
చక్కఁబడఁ డని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 33
- క. మృదుభాషణముల దుర్జన, హృదయములు ప్రసన్నతామ్రహిమఁ బొందునె యె
ల్లదముగఁ గొని యంతంతకుఁ, మద మెక్కుంగాక దురభిమానముపేర్చిన్. 34
- వ. అదియునుం గాక. 35
- తే. కూటికై ద్రోణభీష్ములు శ్రీ గుమతి యనక
యనుసరింతురు ధృతరాష్ట్రుఁడును దనూజు
తృప్త నూనినవాఁడు రాధేయుబోఁటి
తులువ లెల్లను నతని స్రద్దుద్ధి యండు. 36
- వ. కావున నతండు దుర్విసీతుండై యుండు నెల్లభంగుల సంగరంబు గాఁగలయది
యాసమయంబున బలంబులం గూర్చికొని పిలువం దగురాజులం బిలిచిపుచ్చ
వలయు సుయోధనుండును దోడ్సపడిపుచ్చు నుచితపరులగునరపతులు దొలుతఁ
జెప్పినవారిక సహాయత్వంబుఁ జేయం జూతురు మనము వెనఁ గలకాలరుల
వేగంబ పుచ్చిశల్యకేకయ ధృష్టకేతు జరాసంధతనయ ప్రభృతులయినభూపతుల
కును వారివారిబంధుమిత్రజనంబులకును నెఱింగించిపుచ్చుట కార్యంబిది నాకుం
బోలినతెఱం గని పలికి తన కెలన సముచితాసనంబున నున్నవిప్రవరుంజూపి. 37
- క. ఇతఁడు మదీయాగ్రపురో, హితుఁ డితనికి నెల్లపనులు శ్రీ నెఱింగించి తగన్
ధృతరాష్ట్రకడకుఁ బనుపుఁడు, చతురవచనరచనఁ గఱపి శ్రీ సంప్రీతిమెయిన్. 38
- ఉ. అతనిసమ్ముఖంబునఁ దృప్త గ్రతనూజుకడన్ మరున్నదీ
జాతునిసన్నిధిం గలశ్రసంభవునొద్దఁ గ్రమోచితంబుగా
నీతెఱఁ గిట్టు లాడు మని శ్రీ యేర్పడ సంతయుఁ జెప్పిపుచ్చగా
నీతిమెయిం దగం బలుక శ్రీ నెయ్యము లాభముఁ బెంపుఁ జొప్పడున్. 39
- వ. అనిన వాసుదేవుండు పాంచాలపతివచనంబు లుచితంబు లయి యున్నయవి
యబ్బంగిన చేయవలయు నని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 40

- క. ¹కొరవులకుఁ బాండవులకు, నారయ నే నొక్కరూప శ్రయ ట్లగుటఁ దగ్గఁ
వారును వీరును దమతమ, నేరమిమెయి ధరణి యేలి శ్ర నెగడఁగఁ జాతున్. 41
- తే. ²పెండ్లి కని పిల్వఁ బంచినఁ బ్రియముతోడ, నేఁగుడెంచితి మిన్నాల్లఁ నెల్లయొప్పి
దములఁ జూచితి మియ్యెడఁ దడవుఁగాఁగ, నిలువఁజిడు పోయిరావలయు మాకు.
- వ. అని పలికి ద్రుపదు నాలోకించి మీరు మా కెల్లవారికి గురుస్థానంబు మీమాట
యనిన ధృతరాష్ట్రండు బహుమానంబు సేయు మిమ్ము శాంతనవుండునుం గొని
యాడు మీయందు ద్రోణకృపాచార్యులు సఖ్యంబు వాటింతు రట్లగుటందేసి.
- తే. పాండవార్థమైయొక్కరుఁడబనుప మీక, భరము మీఁపలు కందఱుపలుకు మీరు
తెఱుగుపఱుపంగ మిగిలి యుద్ధేకులైన, వార చెడువారు విమలవిశ్చారవిభవ.
- క. పాం దైన లెస్స విరసవు, గ్రం దయ్యెడుచంద మైన శ్ర రాజుల నెల్లన్
ముందఱ రావించి క్రమం, బాండఁగ మముఁ బిలువఁ బంపుఁడొయ్యనఁ బిదపన్.
- క. మీఁపనువున రాజ్యముపా, లీపాండుతనూభువులకు శ్ర నీ కున్న భుజా
టోపభయంకరుఁ డర్జును, కోపానల మడరి ముట్టికొనదే వారిన్. 46
- చ. అని గమనోన్ముఖుం డయి ముక్తరాంతకుఁ డాద్రుపదుండు ధర్మనం
దనుడు వ్యకోదరాదు లగుతమ్ములు మత్స్యమహీవిభుండుఁ ద
న్ననుప హలాయుధప్రభృతిరయాదవలోకము తోడ రా ముదం
బున నిజపట్టణంబునకుఁ శ్ర బోయె సముజ్జ్వలవై భవంబునన్. 47
- వ. వివాహమహోత్సవంబునకు వచ్చిన తక్కటిరాజులును సంగ్రామ సన్నాహంబున
కై తమతమపురంబులకుం జనిరి తదనంతరంబ. 48
- క. సమరమునకుఁ దగునుద్యోగమునఁ బ్రవ ర్తిల్లి రెలమిఁ శ్ర గాంతేయులు మ
త్స్యమహీనాథుండు ³సన్నాహముసేసెన్ ద్రుపదవిభుండు శ్ర నాయిత మయ్యెన్.
- వ. ఇట్లు సన్నద్ధులైవెలివీడు విడిసి తమకు ననురక్తులైనరాజులపాలికిం దగుదూతలం
బుచ్చి రట దుర్యోధనుండు వీరలచందంబు విని తానును దనబంధుమిత్రగణం
బైనరాజులోకంబు నెల్ల రావించిన. 50
- క. ఇభతురగన్యందనగతి, రభసంబున బృథివి యద్రువ శ్ర రాఁ దొడఁగిరి భూ
విభులు నలుదిక్కులను లోకభయంకరలీల నుభయకటకంబులకున్. 51

—♦ ద్రుపదుండు దశపురోహితుని దుర్యోధనుకడకు దూతఁగాఁ బంపుట ♦—

- వ. అట్టిసమయంబున సజాతశత్రుననుమతి వడసి పాంచాలపతి వయోజ్ఞానవృద్ధుం
డైనతనపురోహితుం గురుపతిపాలికిఁ బుచ్చువాఁ డై యతని రావించి. 52
- క. హితుఁడవు మతిమంతుండవు, చతురవచనకోవిదుఁడవు శ్ర సమయజ్ఞుఁడవు
న్నతవంశవర్ధనుఁడ విం, గితవేదివి నెచ్చెలివి సుకృతి వ ట్లగుటన్. 53

1. క. కొరవులును పాండవులును. నారయ నా కొక్కరూప. 2. పెండ్లికిని పిల్వ.
3. జ. సుశ్నాహము.

తే. నాకుఁ గర్తవ్యమగుపని శ్రీ సీకుఁ జేయఁ, దగవు గావున నెల్లవిధములఁ బూని
పాండవార్థంబు ధృతరాష్ట్రపాలి కరిగి, నేర్పువాటించి కార్యంబుదీర్పవలయు.

వ. అని చెప్పి యొడంబఱిచి యతనితో మఱియు నిట్లనియె. 55

క. విను కొడుకు గొన్నవేదము, కొని కొట్టినతిండికాఁడు శ్రీ కుటిలుం డతఁ డా
జనపతిచందము ధర్మజు, ననుపమశీలంబు నెఱుంగు శ్రీ దది యట్లుండెన్. 56

తే. పుడమిపాలు పాండవులకు శ్రీ నడుగఁ బోయి

సీవు ధృతరాష్ట్రతో ధర్మస్థనిష్ఠ మైన
యుచిత మాడిన నందుఁ బో శ్రీ టాడ్డి యున్న
దొరలభృత్యులమనములు శ్రీ దిరుగఁబడవె.

57

క. గురుభీష్మాదులమనములు, దురమునకుం జొరకయుండ శ్రీ దుర్యోధనుఁ డా
తురుఁ డై యొడఁబఱుపఁగ ని,ప్పురుసున నెర వైన టిచ్చప్రడు బల మెల్లన్. 58

ఉ. పాండుతనూభవుల్ వడినశ్రపాటులు బంధుల కెల్లఁ దెల్పుచుం

బండితవృద్ధసజ్జనులశ్రపాలికిఁ బోయి కులోచితంబు గా
కుండుట సూపి చెప్పఁచుఁ బ్రయోక్తులఁ దక్కఁటివారి నిట్లు మే
లొండొకచంద మొప్పు దని శ్రీ యుల్లములం దలపోయఁ జేయుచున్.

59

వ. మఱియు సమస్తజనంబులమనంబులు నిక్కడ వ్రాలునట్టి యుపాయంబు తెన్ని
గల వన్నియు నయ్యైతగవులమై నాచరించుచుఁ జరియించునది యిచ్చట విరాటః
కొలుపుకూటంబునం బుట్టినకృష్ణాదుల సంవాదంబు తెఱంగును మనయెఱింగిన
యదియ తదనురూపంబుగాఁ బలికి పాండవులకుఁ దేజోలాభంబుం గావించుట
కర్తవ్యంబు సీవు కరినగరంబున వసియించి ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్ర
గాంగేయవిదురగురుకృపాదులకడ కరిగి నానాఁటికి వారివారిచిత్తంబుల తెఱంగి
గఱింగి ప్రవర్తింపుము దైవగతింజేసి నీయొడ్డినసూత్రంబునకు సుయోధనుం
డొడంబడియేనేనియు నదియ సకలజనసమ్మతం బయినవిధం బగు దాన నజాత
శత్రుండును బ్రీతుండగుఁ బోయి రమ్మనినిశ్చయంబుసేసిన నమ్మహీసురవరుండు.

క. మును పాంచాల విభుని వీడ్కొని ధర్మజు భీము నరు నశకులు సహదేవుం
గని యనుమతుఁ డై యందఱు, ననుపగ మన్ననలు వడసి శ్రీ యరిగెం బ్రీతిన్.

వ. అంత నక్కడ దుర్యోధనుండు సకలరాజన్యసామాన్యంబుగా గోపాలదేవుపాలికి
దూతం బుచ్చుట దగ వగునే యని విచారించి. 62

క. వెరవుమెయి దాన కతిపయ, పరిజనసహితముగ నరిగెఁ శ్రీ బటుతురగగతి
స్ఫురణానుమోదలీలా, భరితుఁ డగుచు వేగిరంపుఁబయనములఁ దగన్. 63

వ. చని తదియపుర ప్రవేశంబు సేసె నాదివసంబునన ధనంజయుండును గోవిందుం
గాన వచ్చె నట్టియెడ. 64

తే. అతఁడు పవడింప మును కౌరవవాధినాథుఁడరిగి తలయంపి దెస నున్న శతాసనమున నుండెఁ బదపడి కాల్క-డ్రయొద్ద కల్లఁ, జని వినమ్ముఁడై నిలుచుండెనవ్యసాది.

వ. అంత. 66

క. మేలుకని కృష్ణుఁ డర్జును, నాలోకించి మఱి కౌరవవాధిపుఁ గని త
త్కాలోచితబహుమతిమై, జాలఁ బ్రియం బిరువురకుఁ బ్రసన్నతః జేసెన్. 67

వ. తదనంతరంబ. 68

ఉ. వారలఁ జూచి కేశవుఁడు శ్ర వచ్చినకార్యము సెప్పుఁ డన్న న
కౌరవనాథుఁ డిట్లనియెఁ శ్ర గయ్యము సేయువగన్ సహాయముం
గోరి భవత్సకాశమునశకుం జనుదెంచితి మేము వీరు నీ
కారయ నొక్కరూప హృదయంబునఁ బేర్చినబాంధవంబునన్. 69

క. ము న్నేను గాన వచ్చితి, నిన్ను సుజను లైనవారు శ్ర నెమ్మిని మునుముక
గన్నం దగఁ గైకొందు స, మున్నతసౌజన్యసార్యయుతుఁడవు నీవున్. 70

వ. కావున లోకంబుపాడి విచారించి నాకుం దోడు గావలయు ననిన వాసుదేవుం
డిట్లనియె. 71

ఉ. నీ విట మున్న వచ్చి తిది శ్ర నిక్కము పార్థునిఁ దొల్లఁ గాంచితిం
గావున మీకు నిద్రఱకు శ్ర గౌరవ మొప్పుగ దోడుపాటు స
ద్యావము ²దీనికిం దెఱుగు శ్ర దప్పక యుండఁగ నేర్పరించెద
నీమ్రవల పెట్టు లట్ల తగ శ్ర నీవును నీతఁడు గోరికొం డొగిన్. 72

క. నాపాటియ పదివేవురు, గోపాలురు గలరు సమరశోవిదబాహు
టోపాభిరామమూర్తులు, చాపాద్యాయుధకళావిశారదచిత్తుల్. 73

క. నారాయణాభిధానులు, వారలు గయ్యంబు ³సేయ్యవా రొక్కెడనే
నూరక నిరాయుధవ్యా, పారతమై నుండువాడఁ శ్ర బరమాపుండ్రునె. 74

క. వారొకతల యే నొకతల, యీరెండుదెఱుంగులందు శ్ర నెయ్యది ప్రియ మె
వ్వారికిఁ జెప్పుడు దొలితొలి, గోరికొనన్ బాలునికిఁ దగ్గఁ బాడిమెయిన్. 75

♦ అర్జునుఁడు శ్రీకృష్ణునిం దనకు సహాయునిగాఁ గోరికొనుట. ♦

క. అని పలికి హరి కీరీటిఁ, గనుఁగొని కొండికవు నీవు శ్ర గావున నీకున్
మును గోరఁ బాడి యనవుడు, విని కృష్ణునిఁ గోరికొనియె శ్ర విజయుండెలమిన్.

ఆ. దాని కాత్మఁ బొంగి శ్ర ధార్తరాష్ట్రుఁడు వారి, నపహరించుకొనినయల్లకాఁగఁ
దలఁచి చెన్నుమీఱి శ్ర బలములఁగైకొని, చనియెఁ బ్రీతి రామునదనమునకు.

వ. చని యతనిం గని సమ్మానంబు వడసి తనవచ్చినకార్యం బెఱింగించిన దుర్యోధ
నునకు బలదేవుం డిట్లనియె. 78

1. క. భవత్ప్రసాదమునకుం. 2. జ. తోడ నెంతయును దప్పక. 3. క. సేయువలస
గల్గరు నే,

- క. అభిమన్యువివాహమునకుఁ, బ్రభువర్గం బెల్లఁ గూడఁబడి యుండఁగ నా
సభ సీకై యేఁ బలికితి, నిభపురమున మాట వుట్ట ॥ 1 దెట్టివు విసన్. 79
- వ. దానికిఁ గొండ జనహృదయ పాండవపక్షపాతంబునం బ్రతికూలవచనంబులు
వలికిన నవి కృష్ణునకుఁ బ్రియంబులై యుండె నట్లగుటంజేసి. 80
- తే. అతనిఁ బాసియొక్కింతప్రాప్తదైన నిలువఁ, జాలమియుములముగ విరళసంపుమాట
లాడ నొల్లమి నేమియు ॥ ననక యంత, నుండియొక నిశ్చయమ్ము మై నున్నవాడ. 81
- వ. అది యెయ్యది యంటేని. 82
- క. మీరును వారును జలమునఁ, బోరెడునెడ సేనెద్ది యెట్లు ॥ వోయిన నెఱి నే
సూరక యుండుదుఁ దోడె, వ్యారికిఁ బో నింత నిక్కువం బెబ్బంగిన్. 83
- వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు దాని కియ్యకొని సవినయంబుగా బలదేవుని వీడ్కొని
వాసుదేవు నామం త్రణంబు నేసి కృతవర్మపాలికిం జని యాతం డొక్క యతొ
హితోదేవఁ దన్నుంగలయ వచ్చువాఁ డయి యూరిడం బలికినఁ బ్రియం
బంది నిజపురంబున కరిగెఁ దదనంతరంబ కృష్ణుం డర్జునున కిట్లనియె. 84
- క. నారాయణగోపాలుర, భూరిపరాక్రములఁ గురువిభుఁడు గొన సంగ్రా
మారంభరహితు నన్నుం, గోరికొనుట నీకు మే లగునె తలపోయన్. 85
- క. అనుటయు నాతఁడు హరికి, ట్లను నేను రణంబునకు స్రహాయం బొల్లన్
విను సుప్రసిద్ధుడవు నీ, వని నేసినఁ బేరు నీక ॥ యగు నెప్పాటన్. 86
- వ. నీ కెదురై జయంబు గొన రా దట్లగుటంజేసి విజయమూలం బగు నీతోడును
వలయు నీవు సమరంబు నేయ కునికియుం బ్రియంబు కావున నిన్నుంగోరి
కొంటినిని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 87
- క. సారథ్యం బొనరింపు మ, పారకృపాలీల నెల్లభంగుల నాకీ
గౌరవమును జరకాలము, గోరినయది దీని నిమ్ము ॥ గుణరత్ననిధి. 88
- క. అనినఁ గిరిటికి హరి యిట్లను నీ దగుకోరికి దీర్పు ॥ టది నాకు వ్రతం
బనఘా తగ సారథ్యం, బొనరించెద నీకు ననమృత్యుద్ధక్షిడన్. 89
- క. అని యూరడించి నరుఁ దోడ్కొని ధర్మతనూజునొద్దకుం బ్రియ మెనఁగం
జనుడెంచె గార్యాలో, చనమును దగఁ జేయుబుద్ధి ॥ శౌరి గడంకన్. 90
- వ. అంత నట శల్యుపాలికిం బోయినదూత లతనిం గని సముచితాలాపంబుల
సమరసహాయత్వంబునకుఁ గోరి పిలిచినం బ్రీతుండై యతండును బుత్ర మిత్ర
సమేతంబుగా నానాసేనాతిసంకులంబుగాఁ గదలి పాండవు లున్నయెడకు నిత్య
ప్రయాణంబుల నడచుసమయంబున.

—♦ దుశ్శోభనండు శల్యసాహాయ్యంబు గోరుట. ♦—

తే. ఇంతయును విని కౌరవాధీశ్వరుండు, దక్షు లగునా ప్తజనములఁ శ్ర దత్త ణంబ మద్రనాథునిచనియెడు శ్రమార్థమునకుఁ, బుచ్చి యెడనెడ నతులవిభ్రాతీమొలయ.

సీ. అరు దారుమేలుక క్షట్టాయితం బై చూడ, నొప్పారి తను పగురచప్పరములుః
 1 బర పై నచెలువంబు 2 గరగరికయుఁ దియ్య, తెలిసీరుఁ గలిగినశ్చదీర్ఘ కలును
 3 బాడవై నమువ్వంచఁగబాలుచునట్లుగ నేనుఁ, గులకు గుఱ్ఱములకుఁగొట్టములును
 ముందర బయలై నశచందంబుఁ జతురాభి,మత మైనయాస్థానశ్రమండపములు

ఆ. బియ్యములును నేయుఁగబెరుఁగును గూరగా,యలును వంటకట్టియలును గడ్డి
 4 కవణములును బెల్లుగ నొడఁగూర్చి ని,గూఢవృత్తిఁ దానుఁ 5 గూడ నడచె.

వ. ఇవ్విధంబున విడిదలపయినంపుసంపదలు పొంపిరివోవం దనకు సమకట్టినసమస్త
 వస్తువులయవై కల్యంబునకు శల్యుండు సంతృప్తాంతరంగుండై నిజపరిజనంబులం
 జూచి యిట్లు చతురంబుగా మనకు వలయువాని సంపాదించుటకుఁబ్రవర్తకులై న
 యుధిష్ఠిరామాత్యు లెవ్వారు వారలం దోడ్కొని రండు వారలు ప్రసాద
 దానంబున కర్హులని పలుకునవసరంబున నటమున్న పలు దెఱంగులఁ బనులు సేయు
 చున్నతనపల్లాయనంబువారిలోఁగలసి మఱువడి యున్న కౌరవేశ్వరుం డమ్రాటలు
 విని యతనికిం బాడసూప నిదియ సమయం బని సముచితప్రకారంబునఁ ద
 న్నెఱింగించుకొని వినయంబునఁ గనిన నతండును సంభ్రమమున గాఢాలింగనంబు
 సేసి కనకాసనంబున నునిచి యంతయు నిమ్రుహాత్ము నుద్వోగంబున నయ్యెం
 గావలయు నని తలంచి విస్మయం బంది నీ కెయ్యది యిష్టంబు గోరు మిచ్చెద
 ననిన గాంధారీనందనుండు పరమానందంబునం బొంది యిట్లనియె. 94

క. సత్యసరస్వతి వగు మా, చిత్త్యవిశారదము నీదుశ్చిత్తము 4 నీయమా
 దాత్త్యంబు మొలయ నాకు న, మాత్యుడవై పూని నడపు 5 మత్సైన్యంబున్.

ఆ. తలఁపఁ బొండవులును శ్ర ధార్తరాష్ట్రులు నీకు, నొక్కరూప భక్తియుక్తిజాల
 నీవు నన్ను మానశ్శనియుండు గాఁగ న,నుగ్రహించి తగఁ బరిగ్రహింపు. 96

చ. అనవుడు శల్యుఁ డియ్యకొని శ్ర యట్టిద కాదె విభేదోవృత్తి నా
 మనమున లేదు పాండవశ్రమాజము మీరును నొక్కరూప కా
 వున నిది లెస్సమాట దగ్రవుం దలపోయఁగ మున్ను ప్రీతిఁ గాం
 చిననిను నెమ్మిఁ గూడుటయ శ్ర చేయుదు నిట్లుల యెల్లభంగులన్. 97

ఉ. దానఁ గొఱంత లే దభిమతం బిది గాకయుఁ గల్గెనేనియుం
 బూని యొనర్తు నన్నఁ గురువుంగవుఁ డెంతయుఁ బొంగి నీవు న

1. ఆ. బరపు లై చెలు. 2. క. బాడవు నై; ఆ. బాడవు లై మువ్వ. 3. గ. ఖాణములును
 4. జ. నీయాదాత్తంబు. 5. ఆ. బుద్ధి.

మూనము సేసి నాకిటు లగ్రమాత్యుడ వై నపదంబుకంటె మే

లై నుతి కెక్కుకోర్కి యెటు శ్ర లారసి చూచిన నొండు గల్గునే.

98

వ. అనిన విని వికచవదనుం డగుచు మద్రే శ్వరుండు.

99

క. చను నీవు హస్తినగరం, బున కేనును బొండుభూప్రపుత్తులఁ బ్రీతిం

గని యట వత్తు నవశ్యం, బును వారలఁజూడవలయుఁ శ్ర బోయెద ననినన్.

100

ఆ. అట్లకాక వేగ శ్రమట వోయి మరలుండు, వరము మఱవ కుండ్రవలయుమిమ్ముఁ
జేరి నెగడువాడఁ శ్ర గారుణ్యమున నిట, యరసి యుండుడనియెఁగరువిభుండు.

వ. అనవుడు.

102

క. దరహాసముతో మద్రే, శ్వరుఁ డాలింగనముసేసి శ్ర సందియపడ కి

వరుగు మని పనుప నాతఁడు, కరిపురికిం జనియె మది విశ్రాంతముఁ బొందన్.

103

— శల్యుండు పాంపులం జూడ నుపప్లావ్యంబునకు వచ్చుట. —

వ. అంత శల్యుండు నుపప్లావ్యంబునకుం జని స్కంధావారంబు దఱియం జొచ్చిధర్మ
నందనునివాసంబున కరిగిన నతండు దమ్ములుం దానును ద్రాపదీసుభద్రలు
నభిమన్యుప్రభృతిపుత్రివర్గంబును నెదురు వచ్చి కృతప్రణాముఁ డై తోడ్కొని
పోయి కాంచనాసనంబున నునిచి యర్ఘ్యపాద్యంబులిచ్చి కుశలం బడిగిన సర్వం
బును గుశలసంపన్నంబు యని వారల నందఱు నభినందించి యుధిష్ఠిరుం బున
రాలింగనంబు సేసి యిట్లనియె.

104

క. జనరహితం బగువనమున, ననుజన్ములు ద్రుపదభూవశ్రరాత్మజయును నీ

వును నింతకాల మలయక, యునికి కడున్ దుష్కరము మ్రహాదా త్రమతీ.

105

ఆ. దానికంటె నరిది శ్ర దలపోయ నజ్ఞాత, వాస ముజ్జ్వలాంగభాసమాను

లై నమికు మీదగ్రయానూనృతాదుల, పెంపు మిమ్ముఁ గడవఁ బెట్టకున్నె.

106

క. ఇమ్మహి యెల్లను నీమది, యుమ్మలికకుఁ జాల నొచ్చె శ్ర సుర్యవర నీ

విమ్మెయి నిప్పు డఖిలదురి, తమ్ములుఁ గడచుటకు సమ్మదమునఁ బొదలెన్.

వ. అని యుచితసంభాషణంబులు సేసి దుర్యోధనుండు దన్నుం గాంచినవిధంబును
నతండు ప్రార్థించినతెఱంగును దానికిఁ దానియ్యకొనుటయుం జెప్పిన ధర్మ
నందనుం డతని కిట్లనియె.

108

తే. మేలు సేసితి రొక్కరి శ్ర మెచ్చి వారి, కోర్కి దీర్చుట పెద్దలగుణమ కాదె

యది మదీయచి త్రమునకు శ్ర హర్షకరమ, తివిరి యొక్కటి వేడెద శ్ర నవధరింపు.

వ. పార్థునకుఁ గృష్ణుండు సారథ్యంబు సేయువాడై యున్నవాడు కర్ణుండు పార్థుతో

నెప్పుడు మచ్చరించుచు నుండు వీరిరువురకు సంగ్రామం బైనయప్పుడుకృష్ణునకుఁ

బ్రతిసారథ్యం బొనరింప మీరకాని యక్కడం దక్కొండు లేడు గావున నవ

శ్యంబును మీకుం గర్ణసారథ్యంబు గర్తవ్యంబు గాఁగలయది సమరసమయంబున

నిరాకరించి పలికి కర్ణుచి త్రంబునకుం గలంక వుట్టించి పాథు రక్షింపవలయు
నకృత్యం బని యనుమానింపక మత్స్యార్థనంబున నెల్లభంగుల నివ్వెడం బను
ప్రించువార లని యభ్యర్థించిన సమ్మతించి శల్యుం డిట్లనియె. 110

క. అగు నిద్విలును నాకుం, దగ వట్టిద కర్ణునకు రక్తంబు గడప నీ
వగు దని కోరినకొరవ, జగతీశ్వరుప్రార్థనంబు శ సలుపఁగవలయున్. 111

క. కర్ణునిసారథినై నను, నిర్ణయమున కేను బాధ్యునిం గాచెద నా
దుర్ణయవిచారు నెమ్మెయి, గర్ణకతోరంబు లాడి శ కలఁతుం బోరన్. 112

తే. దర్పమును దేజమునుమాయఁదలరఁ బలికి, చిక్కువడిచిన నేయంగఁజేతులాడ
కునికి రాధాతనూజు నర్జునుఁడు తీవ్ర, బహుశబాణపరంపరపాలు పఱుచు.

చ. ఇది యొకఁ డేల నీవు మది శ నెయ్యది గోరినఁ జేయువాఁడ నాఁ
డదయత సూతసూతి సభ శ నాడినమాటకుఁ జాల నొచ్చి మా
హృదయము లెల్ల నీవలన శ నెంతయుఁ బడుముసేయు ¹నక్కటా
యదియును గాక మీపడిన²యాపద లెవ్వరి నొవ్వఁ జేయవే. 114

ఆ. ఇట్లు వడితి ననుచు శ నెడ నీవు వగవకు, గారవమున సిమ్రనోరకము
ఫలమువొందు నెల్లభంగుల దేవత, లయినఁ బడుదు రొక్కయవసరమున.

క. వాసవుఁడు దొల్లనిజకాం, తాసహితము గాఁగ నధిక శ దైన్యము వొందెన్
మీసంపద పెద్దయె విధి, సేసినగతిఁ బడకయుండ శ శివునకువశమే. 116

వ. అనిన విని ధర్మనందనుం డింద్రుండు శచీసమేతంబుగా నట్టిదురవస్థ యేమికార
ణంబున నెత్తెఱంగున ననుభవించె నని యడిగిన మద్రపతి దొల్లింటియితిహా
సంబు సెప్పెద విను మని యిట్లనియె దేవతలయందు మాన్యుండై త్వష్ట యను
పేరం బరఁగువాఁడు వాసవునకుం గీడు దలంచి మూఁడుదలలవాని నొక్కని
సృజించి విశ్వరూపనామధేయుం జేసిన నతం డింద్రపదవిం గోరి ఘోర
తపంబుసేయుచున్న దానికి భయం బంది నిలింపవతి యస్సరస్త్రిలఁ దత్తపో
భంగంబు సేయుం డని నియమించి పంచిన. 117

క. వారివిలాసంబులను వి,హారముల విలోకనముల శ నాలాపములన్
మారవికారం బాతని, జేరద యన్నాకపతియు శ సిగ్గెదఁ గదురన్. 118

తే. తిలరి యమ్మునిఁ దెగఁజూచిధర్మరహితుఁ, డగుటయెవ్వరు నెఱుంగనియట్లుగాగ
నేడుగాలంబు గడపిన శ నెఱిగి భూత,గణము లాక్రోశ మొనరింపఁగా నతండు.

వ. తనదుష్కర్మంబు ప్రకటం బగుటకురోసి యొక్కవిషమవ్రతం బాచరించి సముద్ర
తరుధరణీస్త్రిజనంబులయందు బ్రహ్మహత్యవిభాగించి పెట్టినిజకల్మషంబుఁ బాపి
కొని మునిగణసేవితం డయి సముల్లాసంబునం బొంది యునికికే ద్వప్తకోపించి.

- తే. అనపరాధుఁ దహినిధి శ్రీ నధికశాంతి, యుక్తుఁ జంపినపాపాత్మురనుటక పట్టి
మింగఁజాలెడువాని నుక్తుంగదేహు, నేను సృజయింతుఁజూడుఁడీయీక్షణంబు.
- చ. అనుచుఁ గడంగి నిష్ఠమెయి శ్రీ నగ్నిముఖం బొనరించి వేలిమిం
దనయు సృజించి లోకవిదితంబుగ వృత్రసమాఖ్య యిచ్చి ము
ద్వినుతతపోబలంబునఁ బ్రదీపితతేజుడ వై జయింపు నీ
వని నియమించి పంచె నమృరాధిపుతో సమరంబు సేయఁగన్. 122

— ఇంద్రుడు వృత్రాసురునితో యుద్ధంబు సేయుట. —

- చ. పనిచిన నాతఁడుం జనియె శ్రీ బాహుబలంబున ¹నేచి వాసవుం
డని కెదు రేఁగుదెంచె నిటు శ్రీ లద్భుతసంగర మైనచోట న
య్యనిమిషనాథుఁ బట్టుకొని శ్రీ యంగద వృత్రుడు మింగె దేవత
ల్లనమున బెగ్గలింపఁగఁ జక్రంబు బలంబును సూపి యుగ్రుడై. 123
- వ. ఇట్లు మింగినం ద్రిదశగణంబులు దత్తణంబు యాదైత్యునకు నావులించునట్టి
యాలస్యం బావహించిన. 124

తే. అసురనాథుండు నలనతి శ్రీ యడర నీల్లి, యావులించిన నత్తటి శ్రీ నమరవిభుండు
దనశరీరంబు సంకుచితంబు సేసి, కడుజవంబునఁ గుప్పించి శ్రీ వెడల నుటీకె.

- క. వెలలి బలరిపుడు చలమునఁ, గలహమునకుఁ జొచ్చెవృత్రుఘనబాహుబలం
బలవికి మీఁతెను దండ్రవి, మలతపమునఁ జేసి సురలక్ష్మనములు దలకన్. 126
- వ. ఇట్టిధికబలుం డైనవృత్రనాటోపంబు సహింపం జాలక సురపతి దెరలి మరలి
పూచి మందరగిరిశిఖరంబున కరిగినం గనుకనిం జని యనిమిషు లతనిం గూడు
కొని వృత్రవధోపాయంబు విచారించునెడ నవ్వాసవుండును దనమనంబున
నిశ్చయించి. 127

- క. హరిఁ గాంచి యతనిచెప్పిన, పరమోపాయంబు సేసి శ్రీ బ్రతుకుద మనినన్
సుర లదియ కర్జ మని య, ముర్రమర్దనుకడకుఁ జనిరి శ్రీ మునులుం దారున్. 128
- వ. ఇట్లు దివిజానీకంబును మునిలోకంబును బాకశాసనుం బురస్కరించుకొని. 129

మ. చని యాదైత్యులెఱంగు సెప్పి యతులొత్తాహంబుమై నెప్పుడు.
దనుజవ్రాతముత్రుల్పడంచి దివిశేంద్ర శ్రీవిలాసంబు పెం
పునఁ బొందించుట నీకు నైజము గదా శ్రీ భూతేశ భూరారిమ
ర్దనసంక్రిడ యొనర్పు లోకముల క్రత్యంతప్రమోదంబు గాన్. 130

- క. అనిన విని యొకటి సెప్పెద, వినుఁ డాతనితోడ నమరవిభునకుఁ దగఁ బొం
డొనరింపుఁ డొక్కసమయం, బున నడచువఁ గులిశధారఁ శ్రీ బొందెద నేనున్.

భ. మదీయ తేజోవిశేషంబున నప్పరుహూతున కుత్సాహంబు సంభవింపం గలయది
యప్పు డనాయాసంబునఁ బగతు వధియింప నగు నని గదాధరుం డూహిలంబలి

కీన బలసూదనప్రముఖనిఖిలసురలోకంబును సంతసిల్లి మగిడి వచ్చి వృత్తుకడకు మునిజనంబులం బుచ్చిన వారును జని యతని కీట్లనిరి. 132

క. భుజబలదుర్జయుఁ డింద్రుం, డజయ్యుడవు నీవు నీకు శతనికి మీలో విజయము దక్కదు మీ రేచి జగంబులు నొవ్వ రణము శయఁగ నేలా. 133

క. మైత్రీసౌఖ్యముఁ బోలునె, శాత్రువ మెమ్మెయిఁ దలంప శత్రుశ్రీకిం బాత్రమ వై యింపుగఁ ద,న్మిత్రుడ వగు మిదియ మేలు శమియిద్దఱకున్.

వ. అనవుడు వృత్రాసురుండు తేజంబువానికి నాసపజియెడు మాయురువురకు సఖ్యంబు సమకూర నేర్చునే యనుటయు నమ్మునులు సత్పురుషసాంగత్యంబుసంభవించినం జేయమి నీతి గాదు మహేంద్రుండు సకలలోకసమ్మతసద్భావుండు గావున నతని తోడిచుట్టటికంబు మేలనిన నొడంబడి యతండు వారల కీట్లనియె. 135

క. ఏ నొక్క తెఱఁగు సెప్పెద, దానిం గా దనక చేసి శతగ మీరలు సంధానము దృఢముగఁ జేయుం, డానాకేళునకు నాకు శతధిక ప్రీతిన్. 136

వ. అది యెయ్యది యనిన నార్జుం బగుదానను శుష్కం జైనసాధనంబునను దారువునం బాషాణంబున శస్త్రాస్త్రంబులం దివంబున రాత్రియందును నేను వధ్యుండఁ గాకుండవలయు ననిన వారును దానికి నొడంబడి యవ్వరంబు లొసంగి వృత్రవజ్రధరులకు మిత్రభావం బొనరించి మగుడం జని యత్తెఱంగు వాసవున కెఱింగించి నిజనివాసంబుల కరిగిరి సురనాథుండు సుఖంబుండి పెద్ద కాలంబునకుం దనమనంబునఁ బాయనివైరంబు సైరింపం జాలక దామోదరుని పూనికయు మునిజనంబు సేసినసంధివిధంబును నిరూపించి రిపుం బరిభవింప రంధ్రాన్వేషణంబు సేయుచుండి యొక్కనాడు. 137

చ. జలనిధితీరభూమిఁ దనశత్రుఁ గనుంగొని వీని నిష్ఠుదోర్బల మెసఁగంగ నాదుభిదురంబునఁ ద్రుంచెద నాత్రి గాదు తాఁదలఁప దివంబు గా దిది యుదగ్రపరాక్రమయోగ్యసంధ్య నాయలవుఁ జలంబుఁ జూప నెప శమై తగునాధన మెద్ది గల్గునో. 138

క. అనితలఁచుచు నచ్చట నొక,వననిధిఁఫేనంబుఁ జూచి శవాసవుఁ డార్జుంబును శుష్కంబును గా దిది,యనుచుం గులిశమునఁ గూర్చి,యధికరయమునన్.

తే. దాన వృత్తుని వ్రేయ నశ్రుతి మురారి
యందుఁ దగ సంగ్రమించి యయ్యసురఁ జంపె
జిష్ణుఁ డతిభక్తి విష్ణుఁ బూజించె నాత్మ
నఖిలలోకంబులకు మోద శమావహిలై. 140

వ. ఇవిధంబునం బగతుం బరిమార్చి పేర్చి యింద్రుండు నిజపురంబునకుం జనియె మఱియును భూతసంఘం బిట్లు బ్రహ్మహత్య సేయం దగునే యని యతని నిందించినది బ్రభుత్వసంపద సెఱుటయు. 141

ఆ. నీచదశకు వచ్చి శ్రీ నిషధాచలంబున, కరిగి సురవరేఖ్యుఁ డడఁగి యుండె
నమరు లెల్లఁ గలఁగి శ్రీ యన్యోన్యవీడన, భయముఁ బొంది కూడఁబాటి తమకు.

క. కావలియై సురరాజ్య, శ్రీ వాలింపంగఁ దగువిశేషంబున సం
భావితఁడు నహుషుఁ డని చని, యావిభుఁ గని తారు మునులునతనికి నెమ్మిన్.

—♦ దేవతలు నహుషుని సురరాజ్యాభిషిక్తునిం జేయుట. ♦—

వ. పాకశాసను తెఱఁగఁ గెఱింగించి. 144

క. ర మ్మింద్రపదవి సేకొని, మ మ్మెల్లను నరయు మనిన శ్రీ మానవపతి నా
కమ్మహిమకుఁ దగుమాహా, త్యమ్ము గలదె నన్ను నేల శ్రీ యలఁచెద రనినన్.

వ. అంత నిలువక యత్యంతపార్థసంబు సేసి. 146

క. యమవరుణాద్రిదళులు, దమతమశక్తిప్రభావదర్పంబులు భూ
రమణునకుఁ బంచి యిచ్చిరి, ప్రమోద మెసఁగంగ మునిస్యభామధ్యమునన్.

వ. ఇన్విధంబున నిచ్చి యధిక బలసమన్వితం గావించి తోడ్కొనిపోయి పూజ్యం
బగు దివిజరాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసిన నతండును బరమధర్మపరుండై కిన్నర
కింపురుష గరుడ గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరాది సమస్త దేవయోనులవలనను దేజో
భాగంబులు పుచ్చికొని మహానుభావుండై దివ్యమునిసేవ్యం బైనయద్దేవేంద్ర
పదంబు సేకొని తుంబురు నారదాదివినోదపాత్రంబులును రంభాద్యస్సరో
గణంబులుం గొలువ నభిమతభోగంబు లనుభవించుచు మదంబు మిగిలి
మస్తకాధీనుం డై వ ర్తిల్లుసమయంబున నొక్కనాఁడు. 148

తే. మహితలావణ్యమున నస్యమాన యనఁగఁ
జనినపాలోమి యానహుషునకు నయన
మార్గగోచర యగుటయు శ్రీ మదనబాణ
భిన్నహృదయుఁ డై ధృతిఁ బాయఁబెట్టి యతఁడు. 149

క. సురలోకరాజ్యపదవీ, గరిమంబున నున్ననన్నుఁ శ్రీ గవయం బరమా
దరలీలఁ జతుర యగునీ, సరసిజముఖ రామి యేమిశ్చందమొ తలఁపన్. 150

క. అని యప్పొలఁతిం బిలిపించిన నదియును భయము నొంది శ్రీ శీఘ్రము దేవే
జ్ఞానిసదనమునకు శరణం, బనుచుం జనుటయును వాస్యవాచార్యుండున్. 151

వ. పరమోదరంబున నద్దేవిని గౌరవించి నిన్ను నహుషుదుర్విసయంబుఁ బోరయ
కుండ నరయువాడ నాఖండలుండు నాయత్నంబున నవశ్యంబును దడయక
వచ్చు నని యూహించిన. 152

క. అది మొల్ల నెఱిగి కోపం, బాదవఁగ నహుషుండు గురున శ్రీ కుచితమె యే న
మ్ముదితం బిలిపింపఁగఁ దన, సదనంబున నునుచు టనియె శ్రీ సంక్షుభితుండై. 153

చ. అనుడు ముసీంద్రులుకొ సురలు శ్రీ నక్కట సమహాసీయగౌరవం
బునకుఁ బఠాంగనం గవయశ్రబుద్ధి జనించుట యీడు గాదు నా

విని మును పూని యిమ్మెయి విశ్వేకము గౌతముభార్యఁ బాకశా

సనుఁ డెడఁ గోరుచోఁ గజపఁ శ్రజాలర మీ రది యెట్లు సెప్పజ్ఞా.

154

వ. అనుచు నతండు కోపించిన భయంబుఁ గొని వార లాపౌలోమి నతనిపాలికిం
దోడ్కొనివచ్చువారై పూని బృహస్పతికడకుం జని యద్దేవి పినుచుండ నిట్లనిరి.

క. నహుషుండు మహేంద్రపదవీ, సహితుండు శచిక్ష్ వరింపఁ శ్ర జను నాతనిలో
కహితంబు గాఁగఁ బుచ్చుము, మహాత్మ తచ్చిత్తమున యశ్రమర్షం బడంగన్. 156

క. అనవుడు శోకం బడరంగ, ననిమిషగురుఁ జూచి యిట్లు శ్ర లను శచి యటు వు
చ్చిన దూటు రాదె నను శుచి, యని మీకొనియాడు టెల్ల శ్ర నవృతముగాదే.

వ. అనిన విని దరహాసితవదనుం డగుచుఁ బురుహూతపురోహితుండు. 158

క. నహుషుండు పనుచువాఁ డటె, విహితాన్యుష్టానపరులు శ్ర వీరటె తా లో
కహితం బటె యిది మనకుఁ, మహస్తియము కాక యెట్లు శ్ర మానంగవచ్చున్.

వ. అని యుల్లసం బాడి యనిమిషులను ఋషులను జూచి యిట్లనియె. 160

తే. శరణు సొచ్చిన రక్షింపఁ శ్ర జాలియుండి, కడపి పుచ్చిన నూర్ధ్వలోకములు దప్పుఁ
బుణ్యకర్మంబు లఫలతఁ శ్ర బొందు ననఁడె, కమలగర్భంబు దొల్లి జగద్ధితముగ.

వ. అని యనురూపాలాపంబుల నిషేధింప వార లట్లేసిఁ గర్తవ్యం జెయ్యది
యూహింపు మనిన నద్దేవి నహుషుకడకుం జని సముచితంబుగాఁ దదీయసాంగత్యం
బున కెడ వలికికొని వచ్చునది యటమీఁద మన మందఱముం బురందరున కభ్యు
దయం బగుతెఱం గాచరించువార మనుటయు వాచస్పతివచనంబులకు సంత
సించి సురసంయమిసంఘంబు లరిగినయనంతరంబ.

162

క. పౌలోమియు నానహుషుని, పాలికిఁ జనుటయు నతండు శ్ర భావజవికృతి
వ్యాలోలమానసుం డయి, లీలాసంభావనాలలితముఖుఁ డయ్యెన్.

163

వ. అట్టియెడ.

164

ఉ. అల్లన యింతి యిట్లనియె శ్ర నారసి వాసవుకల్మి¹ లేమియుం

దెల్లముగా నెఱింగికొని శ్ర తేఁకువ లేకిట వచ్చు టొప్పు నా

యుల్లము శంకితం బగుచు శ్ర నుండంగ వేగిరపాటు మేలె నీ

నెల్ల నెఱుంగు దిప్పు డెడ శ్ర యిచ్చుట యుక్తము నాకుఁ జూడంగన్.

165

వ. అని యొడంబఱిచి కొండొకకాలం బెడ వలికికొని యింద్రాణియు మగుడం జను
దెంచె నమరగణంబును మునిజనసహితంబుగ విష్ణుదేవుపాలికి రహస్యవృత్తిం
బోయి జిహ్వునిదురితంబు వాపుటఁ గోరిన శౌరి కరుణాయ త్తచిత్తుండై.

166

క. హయమేధంబున నాకుం, బ్రియ మొనరింపంగ వృత్తభేదికిఁ బురో
దయ మగు నావుడు వారలు, రయమునఁజని రందఱుం బురందరుకడకున్. 167

—♦ ఇంద్రుడు నహుషుడేజోవిశేషంబు నూచి మఱుగుపడుట ♦—

- క. చని యతని నశ్వమేధంబునఁ గల్మషరహితుఁ జేయఁ శ్రీ బురుహూతుండుం
దనపురికి నరిగి నహుషుం, గని త త్రేజోవిశేషకంపితుఁ డయ్యెన్. 168
- వ. ఇట్లు వృత్రాఁ తన బ్రహ్మహత్య వాయుటయుఁదనకునహుషునంతబలంబు లేమిం
జేసి భయాకులితచిత్తుం డై. 169
- క. ఎండేనిఁ జనియె నాతని, సుందరియును నెమ్మనమున శ్రీ శోకోద్రేకం
బొంది పురందరుఁ డరిగిన, కందువ యే నిష్ప డెట్లు శ్రీ గాంతునో యనుచున్. 170
- వ. నిశాసమయంబున నుపశ్రుతి నారాధించినఁ దదీయాధిదేవత ¹సీసత్యంబువలన
నీమగనిం గను దని చెప్పి యనంతరంబు సాకార యై పొడసూపినఁ జాలోమి
నీ వెవ్వర వని యడిగిన నదియును భవత్పాతివ్రత్యకౌచంబులకుఁ బ్రియం
బంది వచ్చితి నుపశ్రుతి నని చెప్పి నీకుం బాకశాసనం జూపెద రమ్మనితోడ్కొని
హిమవంతంబును త్తరంబున ముంజివంతం బనుమహాశైలంబున కరిగి దాని
యందు శతయోజనవిస్తీర్ణం బైనయొక్కసరోవరంబు సొచ్చి యచ్చట నుల్లసిల్లు
పంచవర్ణకమసీయంబు లగుకమలంబులలో నొక్కనాళంబు భేదించి ముందటఁ
బ్రవేశించె నింద్రాణియుం దోడన చని తదీయతంతుమధ్యంబున సూక్ష్మరూపం
బున నున్నసురపతిం గన్నంత నయ్యుపశ్రుతి యదృశ్యం బగుటయు. 171
- క. పతిసన్నిధి వడసి మహాద్భుత మందెడుశచి తదీయశూర్యసుకర్మ
స్తుతి సేయుచు నిలిచిన నతఁ, డతివం గని సంభృతాద్యరాత్మం డగుచున్. 172
- ఉ. ఇచ్చట నేను నిల్చు టిది శ్రీ యెట్టు లెఱింగితి నన్నుఁ గాన నీ
వచ్చినకార్య మేమి యనవద్య గుణోత్తర చెప్ప నావుఁడున్
బాచ్చెము లేక యానహుషుఁడోయిన²పోకలు ³వానికిం దగం
జెచ్చెరఁ గాలయాపనము శ్రీ సేసినభంగియుఁ జెప్పె దేవియున్. 173
- వ. చెప్పి యుపశ్రుతి తెఱంగును నతని కెఱింగించి దేవా నీ విత్తటింబ్రకాశుండ వై
భవత్ప్రతాపంబున నహుషునకుఁ బరాభవం బొనరించి నను రక్షింపక తక్కిన
నుక్కిపుం డగునతనిపాపనిశ్చయంబున నాపద వచ్చు ననిన విని వల్లభకు దివిజ
వల్లభుం డిట్లనియె. 174
- క. ఆనహుషుఁబాహుగర్వ ము, నూనం బై యున్నయచి సముజ్వలముని స
నాత్రిన ప్రవృద్ధ మగుటను, దానం గాలంబు వేచెదను జయమునకున్. 175
- చ. తఱి యగునంతకున్ రిపునందగ్రత సైఁచుట నీతి నీవు నా
కటపినయట్లు చేయుము తగ్గం జని యాతని గాంచి నన్ను నె
త్తెఱగువ నైనఁ బొందగ మృదిం దలపోతయ కలెనేనిఁ గ

1. క. సీసత్యంబువలనం గను దని. 2. 'పోకులు' అని కొన్ని ప్రతులు. 3. క. గ. జ. దానికిం

చ్చట మునివర్గవాహనుడ౯నై చను దెమ్మను ¹మంతః దీత౯మ౯. 176

ఆ. అనిన నట్ల కాక యని పతి వీడ్కొని, యింతి నహుషుపాలి య కేగుదెంచె
నతఁడు దమక మడర య నద్దేవిఁ బెద్దయు, నాదరించి యిట్ట య మడుగుటయును.

వ. ఇంద్రాణియు ని ట్లనియె మననిరూపించినసమయంబునకుఁ గొండాక తడవు
గలదు కాలం బగుటయు నిన్ను వరియించెద నీవు మహామునివాహనుండవు
గా వలయు నది నాకుఁ బ్రియంబు నీకు ననన్యసామాన్యం బైనయానంబు
తేజోవిశేషకరం బగు ననిన నప్పలుకులకు నహుషుండు ప్రహర్షచిత్తుండై. 178

ఆ. ఏను దక్క నొరుల య కెవ్వరి కైన న, వ్యాహనంబు నెక్క య వశమె నీకు
సమ్మదంబు గాఁగ య సప్తగణము నా,యందలంబు మోవ య నరుగుదెంతు.

క. అని వనితఁ బంచి యప్పుడు, మునులం బిలిపించి మార్గ్యమునఁ దనకున్ వా
హనముగఁ జేసి యొకింతయు, ననుమానము లేక తిరిగె య నతఁ డెల్లెడలఁ.

క. చని పౌలోమియు సురగురుఁ, గని నహుషుండు వేచి యున్నకాలం బెడ లే
దనిమిషనాథునకి త్తటి, ననుగ్రహము సేయ వలయు య నవహితబుద్ధిన్. 181

వ. శరణాగత నైననన్ను రక్షింపు మనిన నతం డి ట్లనియె. 182

క. ఆనహుషువలన నాపద, రా నీ నాతనికి నాతురత గావింపం
బూని యొనర్చెద వేలిమి, ²దానను మునివాహనత గతస్థైర్యుఁ డగున్. 183

క. వెరవున నీపతియునికియు, నరసెద నని యూటడించి యప్పుడ వైశ్వా
నరు నర్చితుఁ జేసి పురం,దరు తెఱఁగుం జెప్పి యతనిఁదడవం బనిచెన్. 184

—♦ అగ్నిదేవుఁ డింద్రుని వెదకి బృహస్పతికిం వెలుపుట ♦—

వ. పనిచిన వహ్నియు వనితారూపంబునంజని మనోగతి యగుటం జేసి సర్వదిశలును
భూమ్యంతరిక్షంబులును గిరివిషినంబులును గొండాకసేవునకుం గలయం జూచి
సంక్రందను నెందునుం గానక మగిడి వచ్చి వాచస్పతికి నత్రైతం గెఱింగించి
నాకు జలంబులు ప్రవేశింప రామి నంద పరికింప నేర నైతి నప్పలవలన నగ్నియు
బ్రాహ్మణులవలన క్షత్రియజాతియు నశ్త్రంబులవలన లోహంబును సుద్భవించె
వానివాడిమి యెల్లయెడలం జెల్లుఁ దమతమ జన్మస్థానంబులయం దడంగుం
గావున నీళ్లు నాకు సంక్షయంబు సేయుట సుప్రసిద్ధం బనిన విని యనిమిష
గురుండు హవ్యవాహను నత్యంతకౌరవంబునం గనుంగొని. 185

మ. సకలస్థావరజంగమంబులు భవత౯స్సన్నిధ్యమాత్రంబునన్
వికసిల్లుం గ్రతువై భవంబులుఁ జతుర్రేదంబులున్ సీవ పా
వక సీయంద జలంబులుం గలిగె య విశ్వవ్యాప్తిమై నున్ననీ
కొకచో టెట్టు లగమ్య మయ్యె నిను నీ య పూహింపు పెం పారఁగన్. 186

1. గ. సంత. 2. గ. దానను మునియానమున.

- ఉ. ఏనును బ్రాహ్మమంత్రముల శ్ర నెంతయు నీ కభివృద్ధి జేసెదం
 1గాన విశంకతక సలిలకామివి గ మ్మనినం గృశానుడుం
 బూనిక నేగి వారినిధిభూరినదీసరసీతటాకసం
 తానము రోయుచుం జని శ్రతక్రతుఁ డున్న సరోవరంబునన్. 187
- ఉ. అంబురుహంబులం గలయ శ్ర నారసి చొచ్చి యొకండునాశసూ
 త్రంబున నున్నయింద్రుఁ గని శ్ర రాగమునక గురునొద్ద కగ్ని శ్రీ
 ఘ్రింబున నేగుదెంచి తనకన్న తెఱం గెఱిగింప నాతఁ డు
 ల్లంబున నుల్లసిల్లి సురభల మునులం దగఁ గూడి గ్రక్కునన్. 188
- మ. దివిజాధీశ్వరుపాలికిం జని కృతార్థి భూతచేతస్సుండై
 వివిధస్తోత్రపరంపరాచతురవ్యాగ్నిన్యాసతం బ్రీతుఁ జే
 సి వరిష్ఠం బగునీదుకృత్యము ననుక్రమింపంగ నీ వుత్సహిం
 పవు నీ కేమికొఱంత వృత్తవధ మేపాపంబు రూపింపుమా. 189
- క. శరనిధిఫేనంబున నా,హరి వొంది జగద్విరోధి శ్ర యగువృత్తునిఁ దాఁ
 బరిమార్చ నీకు విజయము, దొరకొనియెంగాక దీన శ్ర దోసము గలదే. 190
- వ. అని సముచితంబుగా సఁబోధించిన గురునిసంభాషితంబుల నిర్దోషితుం డయి నిజ
 రూపంబు వహించి సకలసుమనోమునిసహితంబుగా నతని సంభావించి జంభారి
 కర్తవ్యం బెయ్యది యని యడిగిన నాచార్యుం డితం డెఱింగినను విస్పష్టంబుగా
 నహుషువృత్తాంతం బంతయు వివరించెదంగాక యని తలంచి యిట్లనియె. 191
- క. నాఁ డట్లు నీవు నీ దగు, పోడిమి సెడి యడఁగుటయును శ్ర భవనంబుల కె
 వ్యాడును రక్షకుఁ డయ్యెడు, వాడిమగఁడు లేమిఁ ద్రిదశశ్రవర్గము¹మునులుక.
- ఉ. ఒండొరుచేతఁ బీడ వడ శ్ర నోపక రక్షకుఁ డైనవాని నా
 ఖండలతుల్యు నేమిగతిఁ శ్ర గాంతుమొకో యను చున్నచోట ను
 ద్దండబలైకరక్ష్యము శ్రతక్రతురాజ్యము దాని నేల న
 న్యుండు సమర్థుడే యనుచు శ్ర నొల్లరు దివ్యులలోన నెవ్వరున్. 193
- వ. అట్టిసమయంబున మునిజనసహితంబుగ ననిమిషులు నహుషుకడకుం జని మనం
 బుల మనుజుం డనుననుమానంబు దక్కి యతని నింద్రపదవిఁ బరిపాలించుటకుం
 బ్రార్థించిన నతండును దాను హీనబలుండ నని శంకించినం దమతము తేజంబుల
 యంశంబు లతని కొనంగి శక్తిమంతుం డావించి యభిషిక్తుం జేసిన. 194
- క. మహనీయభవత్పదవీ,మహితుం డై నహుషుఁ డేచి శ్ర మదమున ధర్మ
 స్పృహదక్కి తన్ను ²నిష్పాడు, వహియింపంగ సన్నునీంద్రవర్గముఁ బనిచెన్. 195
- ఆ. ఇదియ కాదు మఱియు శ్ర నెన్నియు దుర్విస,యములు గలవు వానికలసి నిన్ను
 వెదక వచ్చితిమి విశ్రేణిహీనుం డగు,వతనిఁ జెఱుప నిష్ప శ్ర డవసరంబు. 196

వ. అది ¹యెట్లంటేని వినుము నాడు హరిషంపునం జేసినయశ్వమేధంబున నీవపగత కల్మషుండ వైనను నహుషునకుఁ దేజోహాని లేమింజేసి యతని నాక్రమింప రా దయ్యె నిష్కడు మహామునుల నధఃకరించి యతండు నిస్తేజుం డై యున్నవాడు గావున నీచేతం జెడు నట్లగుటయుం దురగమేధఫలపరిపాకంబయింకనుత్సాహంబు నేయు మనుచున్న సమయంబున యమవరుణకుజేరులు సోమసహితంబుగా నరుగు దెంచి పురందరుం గాంచిన నతండు ప్రియం బంది యప్పటికార్యంబు తెఱంగు వారల కెఱింగించి తగినసంభాషణంబుల వారలఁ బ్రీతిచేతస్కులం జేసి దృష్టి విషయదుస్సహుం డైననహుషు గెలుచునుపాయంబువిచారించునవసరంబున. 197

క. కష్టం డగునానహుషుడు, నష్టాత్మకుఁ డయ్యెదివిజ్ఞనాయక నీయు త్కృష్టచరితమున సురలకుఁ, దుష్టిగ నిజరాజ్యసంగత్రుండ వగు మనుచున్. 198

క. మునివరుఁ డైనయగస్త్వుడు, సనుదెంచిన శతమఖుండు శ్ర సమ్మతి నుచితా సన మిడి యర్ఘ్యముఁ బాద్యము, నొనరించి యిట్లనియె సవినశయోక్తి నతనితోఁ.

ఆ. అధికవిభవ మెసఁగ శ్ర నసమానశక్తిస, నాథుఁ డగుచు నున్ననహుషుఁ డిప్పు డేమికతన భాగ్యహీనుఁ డై యుజ్జ్వల, శ్రీ దొఱంగె మునివశ్రేణ్య చెపుమ.

—♦ అగస్త్వుఁ డింద్రునకు నహుషభిష్టతఁ జెలుపుట ♦—

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుం డిట్లనియె నన్నహుషుని మోచి వేసరు చున్నమును లతనికడ గోష్ఠివినోదంబుల నుండి బ్రాహ్మణంబు లయినమంత్రంబులు గోసంప్రోక్షణంబునందుఁ జెప్పంబడి యుండు నవి నీకుఁ బ్రమాణభూతంబు లగునే యని యడిగినం బాపనిశ్చయుం డై యతం డమ్మంత్రంబులు ప్రమాణంబులు గా వనిన నే నమాత్మల నిషేధించి పూర్వాచార్యులచేత నభినందితంబు లగుమంత్రంబులు నిందించుట యజ్ఞానం బని వివాదంబునసిన నతండు కోపించి మదీయమస్తకంబు దన్నిన నతనిం గనుంగొని పుణ్యహీనుండును దేజోహాని దీనుండును నగుట యుపలక్షించి నీవు పూజనీయు లయినమహామునుల నిన్ను వహింపం బనిచితి వారలు గొనియాడుమంత్రంబులు గర్హించి తదియునుం గాక నన్ను నవమానించితి గావున నింద్రపదభిష్టుండ వై బహుసంవత్సరం బులు భూలోకంబున ²సురగదూపంబున నుండు మని శాపం బిచ్చి పదంపడి యనుగ్రహించి భవదీయవంశజాతుం డయి యజాతశత్రుం డనుజెంపు గలిగి యుద్ధిష్ఠిరనామధేయుం డైనయొక్క-సత్పురుషునిసందర్శనంబున దురితంబులఁ బాసి పుణ్యలోకంబు వడయువాడ వనినఁ దత్క్షణంబ. 201

క. ³స్వర్గపరిభ్రష్టుం డై, దుర్గతికిం బోయె నతడు శ్ర దుష్టాత్ములకుఁ దార్గత్యము నుజనులకు న, నర్గళసద్గతియు నగుట శ్ర యరుదే యెందున్. 202

మ. అనినన్ దేవతలుం దపోధనులు న శ్రత్యానందముం బొంది రా

మునిఁ బూజించె నమర్తనాథుఁడు మనోమోదంబు సంధిల్ల న
య్యనురాగంబు చరాచరంబులకు హృద్యం బయ్యె సర్వాస్సరో
జనముం గౌళికుఁ గాన వచ్చె సుభద్రాశ్వర్యంబు శోభిల్లఁగన్.

208

వ. తదనంతరంబ.

204

ఉ. పావకుఁ డాదిగా దిగధిపాలురుఁ గిన్నరసిద్ధసాధ్యులున్
దేవగురుండుఁ దోన చనుదేరఁగ వైభవ ముల్సిల్ల నై
రావణదంతి నెక్కి యమృతరావతికిం జని యింద్రుఁ డాశచీ
దేవియుఁ దాను మోదమునఁ ౧¹దేలె నభీష్టవిసోదలీలన్.

205

వ. ఇవ్విధంబున మహానుభావుం డగునమ్మహేంద్రుండు.

206

క. ఆజ్ఞాభంగం బయినం, బ్రాజ్ఞేతరునట్లు దుఃఖప్రపడి యుండఁడె తా
నజ్ఞాతవాసమును గా,లజ్ఞతఁ జలుపండె యన్యులకు వగ వేలా.

207

క. కావున మీపడినయర,త్యావాసక్లేశమునకు ౧ నజ్ఞాతవిధిన్
సేవకుల రై నదానికి, నోవకుండీ మీగు లఘుమృతనోవృత్తుల రై.

208

వ. అని యిట్లు సెప్పి శల్బుండు సభాసదులం గలయం గనుగొని.

209

ఉ. కౌరవనాథుఁ డానశుశ్రుక్తై వడి నాశముఁ బొందు వాసవ
శ్రీరమణీయుఁ డై జయము ౧ సేకొని ధర్మజుఁ డంబురాశివే
లారశనాసముజ్జ్వలవిగ్రలాసమనోహరమేదినివధూ
సారసమగ్రభోగముల ౧ సన్నతి కెక్కిఁడుఁ దానుఁ దమ్ములున్.

210

వ. అని పలికి వెండియు నతండు పాండవాగ్రజున కిట్లనియె.

211

క. సౌఖ్యంబులు వొందు జగ, త్ప్రఖ్యాతులుఁ జెందుఁ దగఁ బురందరవిజయో
పాఖ్యానము విన్నను ద,ద్వాఖ్యానము సేసినక జగనావలి కనఘా.

212

క. మోహరము నడచు చుండఁగ, సహరివిజయంబు వినునకరేంద్రుఁడు రిపుసం
దోహంబు గెల్పుటకు సం, దేహం బించుకయు లేదు ౧ ధీరవిచారా.

213

వ. అనిన విని ధర్మనందనుండు మద్రపతిం బ్రస్తుతించి మహానుభావా భవదీయభా
షణశ్రవణంబునఁ జిత్తంబు కలంక దేత నని సంభావించి యతనికి సముచితంబు
లగుమజ్జనభోజనంబు ²లొనరించి యనంతరంబ యతండు పయనంబునకు
నుద్యోగించిన.

214

ఆ. అతని ననుప సేగి ౧ యధికసంప్రీతి నే, తెంచునప్పు డయ్యుధిష్ఠిరుండు
రణములోన మీరు ౧ రాధేయుఁ బలుకుట,మఱవకుండవలయుమమ్ముడలఁచి.

క. అనుటయు మద్రేశ్వరుఁ డా,తని నూఁడఁ బలికి గాఢ్రతరముగ నాలిం
గన మొనరించి చనియె హ,స్తినావురికి బలముతో న్యతిత్వర్గతగతిన్.

216

వ. అట్టియవసరంబున.

217

- మ. సకలారాతిభయంకగుం డగుచు నుత్సాహంబు వాటించి నే
లకు వ్రేగయ్యెడుభంగి వచ్చె రణలీలాకౌతుకం బొప్పి దా
నొక్కయతోహిణితోడఁ బొందవలం శ బుల్లసముం బొంద సా
త్యకి బాహుబలగర్వనిర్వహణవిద్యాప్రాశ్నిసంరూఢుఁ డై. 218
- వ. అంతం జేదిపతి యగుభృష్టకేతుండును జరాసంధనందనుం డగుసహ దేవుండును
జె టొక్కయతోహిణితోడం జనుదెంచిరి సహోదరు లేవు రగు కేకయ
పతులు నేకాక్షోహిణీసమేతు లై యేగుదెంచిరి తదనంతరంబ. 219
- క. కొడుకులుఁ దానును గుఱ్ఱపు,దడములఁ గరిఘటల భటరథవ్రాతములం
బుడమి చలింపఁగ ద్రుపదుడు, గడువేడుకదోడు సూఁజ శ గాంతేయులకున్. 220
- వ. అదియును నొకయక్షోహిణికిం గలిగి యొప్పె నయ్యవసరంబున ననుజతనుజ
సమేతుండును బార్వతీయమహీపాలసహితుండును నై యొక్కయతోహిణి
యొడ్డనంబు దీర్చి. 221
- క. చిందములమ్రోత బగతుర,డెందంబులతోడ దిక్త్రటీసంధులు నం
దంద పగులంగఁ గుంతీ,నందనులకుఁ దోడు మత్స్యసనాథుఁడు సూఁజన్. 222
- వ. పాండ్యవిభుండు లోనుగాఁ బలుదెసలనుండి వచ్చినబలం బొక్కయతోహిణికిం
గలిగియొప్పె. 223
- క. ఏ డక్షోహిణు లిమ్మెయి, గూడెం బొందునృపసుతులఁ శ గ్రూరాహవసం
క్రీడావినోదమునకుం, దోడుపడం బూని యతికృతహాలవృత్తిన్. 224
- వ. ఇవిధంబునం గూడి పెరిగియుధిష్ఠిరుసైన్యంబు గయ్యంబునకుం గాలుద్రవ్యచు
నుండె నంత నక్కడం గిరాతకాంచనసైన్యనిచయంబులం గూర్చికొని సమ
రంబునకు నమరి యొక్కయతోహిణి గల భగదత్తుండు సుయోధనుం గలసె
భూరిపరాక్రముం డయినభూరిశ్రవుండును మహాబలుం డయినశల్యుండును
నేకాక్షోహిణిసమేతంబుగా నేతెంచిరి వారలయల్ల సన్నద్ధుఁడై కాంభోజనాథుం
డైనసుదక్షిణుండను యవనేశ్వరుండును వచ్చె నత్రైఱంగున సమకట్టి జయద్రథ
ప్రముఖులై నసింధుసౌవీరసరపతు లరుగుదెంచిరి మాహిష్మతీపతి యగునీలుండు
యాదవవీరుం డగుకృతవర్మయు నవంతీశ్వరులు సోదరులు నగువిందానువిందు
లిరువురునుం గా నిన్నలువురు నొక్కొక్కయక్షోహిణితోడఁ జనుదెంచిరి మఱి
యునుం బలుదెసలనుండి వచ్చి కూడినవాహినులు మూడక్షోహిణులకుం గలిగి
ధార్తరాష్ట్రులకుఁ దోడుపడం బూనినయవి పదునొకండక్షోహిణులయ్యె నట్టియెడ.

2. అక్షోహిణికి మాటుగాఁ దిక్కున 'నక్షోహిణి' యనియే 'సహస్రసా' తోహిణి—నూడరా

(ఉ ౧౨౩౬) ఇత్యాదిస్థలములం బ్రయోగించియున్నాఁడు. ఇది 'అక్షోహిణి' ముపసంఖ్యా
నమ' అను వాక్తికముచే బాధిత మగుచున్నది. 2. గ. గిరాతనిచయంబునం గ.గిరాత-చ-యవసం-
జ. పులింద-నిచయంబులం

- క. సవరణల నొప్పి యనిఁ బొందనబలముల మార్కొనం గ్రడంగుచు నత్యుత్సవమునఁ బేర్చినసేనల, కవకాశము లేదు విడియ ॥ హస్తీపురమునన్. 226
- క. నానాముఖములవిడియం,గా నియమించెను బలంబుఁ ॥ శౌరవపతి యా¹సేనలదొరలకు నిలువఁగ, నైనను నెడ లేమి నధికకృహర్షం బెనఁగన్. 227
- వ. ఇతైఃసంగునం గురుజాంగలంబున శౌహితకారణ్యంబున మరుదేశంబున సహిచ్ఛత్రంబునఁ గాలకూటంబున గంగాకూలంబున వారణావతంబున వటస్థానంబున² విచ్ఛలవిడివిడిసిధనధాన్యాదిసమస్తవస్తువులకలిమిం జేసియెలమిమిగిలియున్నంత.
- క. పాంచాలమహివల్లభు,పంచినభూదేవుఁ డుచిత్రభంగి నగరి కేతెంచి ధృతరాష్ట్రుఁ బ్రీతిం, గాంచి కృపద్రోణవిదుర్యగంగాసుతులన్. 229
- వ. వారివారిమందిరంబులకుం జని కని సముచితాలాపంబులం బ్రసన్నచిత్తులం జేసి దుర్యోధనుసందర్శనంబును నిర్వర్తించి నిత్యనిపుణారాధనంబున ధృతరాష్ట్ర నభిముఖుం గావించి యొక్కనాఁ డక్కొరవేశ్వరు పేరొలగంబున సమస్తసేనాపతులం గలయం గనుంగొని యిట్లనియె. 230
- సీ. ధృతరాష్ట్రపాండుభూపతులు సహోదరు, లగుటయు వారలశయాత్మజులకుఁ దమతమతండుల ధనములుగైకొనఁ, దగుటయు మీకు నంశదక్షకుఁ జూడనుచితంబ కాదె యిట్లుండె దొల్లింటిచం,దంబును మనకుఁ దెల్లంబ కాదె ప్రాణగొడ్డము లగుశవనల వారలఁ దీర్పఁ, దలఁచినఁ బుణ్యంబుకలిమిఁజేసి
- తే. బాహుబల మొప్ప నిజరాజ్యపదవిఁ బొందియున్న వంచనమెయి మహిఁ ॥ గొన్నతెఱంగు నెఱుంగుదుర కాదె దీనికి ॥ నెల్ల నియ్యకొనియె సీచెద్దరాజు నే ॥ మనఁగ నేర్తు. 231
- శా. నారీరత్నము నట్లు దెచ్చి సభలోనన్వారలుం జూడఁగాఁ జీరల్ ప్రోవులు గాఁగ నొల్పుటయు లోచిం బుచ్చికోలున్ మహాగ్రారణ్యస్థలి నిల్వఁ బంచుటయు దైత్యవృత్తిమై పలుకులున్ సైరింపం జనుపాండవేయులకు నీకసంధిక్రమం బొప్పడే. 232
- క. వీరలవృత్తముఁ బొందుకు,మారులవర్తనముతెఱంగు ॥ మాత్సర్యము లేకారసి ధృతరాష్ట్రనకున్, గారవమున బుద్ధి సెప్పఁగఁగ దగు మీకున్. 233
- తే. పాండవులు శౌరవపులతోడికృపగకు నొల్ల, రఖిలభూప్రజనాశన ॥ మగుటఁజేసి వార లెస దని తలఁపంగ ॥ వలవ దధిక, ధర్మపరులైనకతమునఁదగవునడచె.
- వ. అందుఁ గూడినవి యేడక్షోహిణు లిందుఁ గూడినవి పదునొకం డక్షోహిణు లని తలంతు రేని వినుండు. 235

1. గ. సేనకు శౌరవకు. 2. గ. విడిదల విడిది. 3. జ. కొనినయూపెద్ద. 4. క. గ. జ. జేయు
పుయు. 5. క. లక్ష్మిం. 6. 'అసదు' అని వ్యా. ప్ర.

క. బాహుబలఘనుడు భీముడు, సాహసరసికాత్ముఁ డయినసాత్యకియు మహా
గ్రాహవ భూమి సహస్రాక్షోహిణు లట్లగుట మీరు శ సూడరె యెందున్. 236

క. గాండీవధన్వనాహవ, పాంశిత్యముఁ దలఁప నతని శ భంజనమున మా
రొండు నని యొకఁడు గడఁగుట, కొండం గని తగరు దాఁకఁత గోరుటగాదే.

క. ఆబీభత్సునిభూరిభు, జాబలమును దుర్నివార శ శౌర్యము శరవి
ద్యాబహుశతయును బందికి, నై బవరముఁ జేసినట్టిహరుఁడ యెఱుంగున్. 238

వ. అదియును గాక. 239

మ. వివిధోపాయపరాయణుండు రిపుదోర్వీర్యాపహరక్రియా
ప్రవణోద్యోగుఁడు మంత్రరక్షణకళా శ ప్రావీణ్యగణ్యుండు ధై
ర్యవివేకాదిగుణోత్తరుం డఖిలవి శ ద్యాజాలసంపేది మా
ధవుఁ డాదిక్కటె పాండవేయుల కసాధ్యం బెద్దియుం గల్గునే. 240

ఆ. అదను దప్పకుండ్రనమృహాత్ముల నెమ్మి, బిలువఁబంచితముఁబ్రయమురెండు
పక్షములకు నగుట శోపాటించి తగవుమై, గొంతభూమి యిచ్చికూషిమనుఁడు.

చ. అనవుడు భీష్ముఁ డిట్లనియె శ నక్కట భాగ్యము గాదె పాండునం
దను లొకయాపదం బడక శ ధర్మగతిం దగ నందఱున్ సుహృ
జనులను గృష్ణునిం గలసి శ సమ్మద మొందుటయుం బ్రశాంతిమై
మనముల సీను దక్కి మృదుశ్రమార్గము వట్టుటయుం దలంపఁగన్. 242

క. నీవాశ్రయము విప్రస్వాభావిక మై యిట్లు శ్రుతిశ్రీబరుషం బైనన్
భావింపఁ గార్యమునయం, దేవిధమున సభకు నింత శ యిష్టం బగునే. 243

చ. సమయమ యూది పాండవు లశశక్తులచాడువన నిందు నాఁడు బ
న్నము వడి చన్నదైన్యము వశనంబున బడ్డవిపాదవేదనా
శ్రమము విరాటువీట లఘుశసంచరణంబున దాఁగి యున్నదుః
ఖమును జగం బెఱుంగదె యశకల్మషులం బఱుపంగఁ బాడియే. 244

క. పితృధన మగుపా లుచిత, స్థితి వారల కిచ్చి నిర్విశేషం డై యీ
పతి లోకము మెచ్చంగ నిజ, సుతనివహమునట్ల వారి శ జూడఁగవలయున్. 245

వ. అట్లుం గాక. 246

చ. కడవఁగ జూద మాడి యవుఁగదన నేరక సత్యభాషణం
బెడలిన వచ్చుధర్మగత్యహీనత కోర్వక రాజ్యహీనతం
బడుటకు నోర్చి ధర్మజుఁడు శ పంచిన సైరణ సేసఁ గాక క
వ్వడి నెఱిగిన్క కెట్టిమగ్రవారును నోర్తురె యిజ్జగంబులన్. 247

వ. అనిన విని కర్ణుండు కనలి యిట్లనియె. 248

క. జను లెల్ల నెఱింగిన యీ, పని యేటికి నుగ్గడింపఁ శ బలుమఱు దుర్యో

- ధనునకయి శకుని జూదంబున మేదిని గెలిచె ధర్మశుక్తుం డోడన్. 249
- ఆ. దీన నేమితప్పు శ కానకు నేగిన, యతఁడు సమయవృత్తి శ నాక్రమించి
తండ్రిపాలు మాకుఁ శ దగు నంచు నడియరి, తనము నేసి రాక శ తప్పగాక. 250
- క. విరటుఁడు ద్రుపదుఁడుఁ దోడుగ, బరవసమున నెత్తి విడిసి శ బలిమి నడిగినం
గురుపతియు వెఱచి యిచ్చునె, ధరలోఁ జక్కనగ మిట్టితగవులు గలవే. 251
- వ. అనిన గాంగేయుండు గటకటంబడి కర్ణున కిట్లనియె. 252
- ఉ. చిక్కనిపోటుమానిసి విశీ వినువారలు నవ్వ నేమిగా
నెక్కుడుమాట లాడెద వహీనపరాక్రమశాలి యర్జునుం
డొక్కడఁ యార్జురన్ మనల శ నుగ్రరణంబున గెల్చె నిన్న నేఁ
డిక్కడఁ బల్కులక గెలిచె శ దీ వతనిన్ మనరాజుకొల్కునన్. 253
- క. నరుఁ డాలవెనుక వచ్చినఁ, గురురా జడుగంగ నీవు శ గురుఁడును గృపుడున్
గురుసుతుఁడు వినఁగ వారల, చిరసమయము దెగుట యేను శ జెప్పనె తెలియన్.
- తే. అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డాపగా శ తనయు భక్తి
ననునయించి రాధేయునిఁ శ గినిసి ప్రియము
దోఁపఁ దా నిట్లు లనియె నాశ్రద్ధపదమనుజ
పతిపురోహితుతోడ సంభ్రమము లేక. 255
- ఉ. మంచిగ నేను బంధులును శ మంత్రిజనంబులుఁ బెద్దలున్ విచా
రించి సమ స్తభూప్రజకుఁ శ బీతిగ విడ్డలపాలి కిష్టు పు
త్రెంచెద సొమ్ము నొక్కరు మృదీయమనోగతి వారిఁ గూడి వ
ర్తించుతెఱంగు గైకొనుట శ దెల్లము కౌరవజాతి కెంతయున్. 256
- తే. నీవు మున్నేఁగు మని యతనికి విభూష, ణాంబరమ్ములతోఁ దమ్ములంబుఁ బెట్టి
విడుకో లిచ్చిపుచ్చిన శ విప్రవరుఁడు, పాండుజనపాలతనయులపాలి కరిగె. 257
- వ. ఇట్లు సని వారలం గని యతండు సముచితసంభాషణంబులఁ దనపోయివచ్చిన
తెఱం గెఱింగించె నిట ధృతరాష్ట్రుండును బుత్రిమిత్రివృద్ధామాత్యసహితం
బుగా నాస్థానాసీనుం డయి యుండి సంజయు రావించి యతని కిట్లనియె. 258
- తే. పాండునరపాలసుతు లుప్రస్థావ్యమునకు
వచ్చి యున్నారు నీ వేగి శ వాసుదేవ
సహితముగ వారిఁ గని తద్విప్రసాద మేమి
భంగి మాను నమ్మెయిఁ దగఁ శ బలుకవలయు. 259

— ధృతరాష్ట్రుండు సంజయునిఁ బాండవులయొద్దకుఁ బంపుట —

క. మీయయ్య మీరు వనవా, సాయాసము ని స్తరించి శ యభ్యుదయమునన్

జాయట విని ముదితాత్ముం, జై యట పుత్రైంచె నన్ను శ ననుమీ మొదలన్.

వ. అని చెప్పి చుట్ల నున్నవారలతో ని ట్లనియె. 261

క. దుర్యోధనుండు కార్య, కార్యజ్ఞుడు గామి నిట్టికలక గలిగెఁ గా
కార్యులు దృశ్యదైర్వ్యులు రణ, ధుర్వులు నగుపాండుసుతులు శ దోషాన్వితలే.

క. షీరోదకవృత్తి మనము, వారలునుం గలసి బ్రదుక శ వలదే నెమ్మిక్
వా రిడుమలఁ బడఁ దగియెడు, వాచే పితృభాగ మేలుకవారలు గారే. 263

ఆ. మనల నింక నమ్మకరన్మతాత్ము లన్నా, య, పరులు గర్వులనుచుఁ బాండుసుతులు
గూడి మనుట కియ్యకొన నేర యైనను, ధర్మజుండు గలఁడు శ దగవు నడప. 264

వ. అని పలికి వెండియు. 265

మ. మన కీ కుండఁగ వచ్చునే మనము దుశ్రానంబు వాటించి యొ

ప్పనికార్యంబులు వట్టి వారికిఁ దగం శ బా లీక గర్వంబు లా

డిన నిక్కం బగునల్క నర్జునుండు గాంధీవంబు మోపెట్టఁ గృ

ష్ణునిసారథ్యము నై జగ త్త్రితయసంక్రతోభంబు ¹గా కుండునే. 266

తే. అలఘుగదఁ బూంచుకొని భీముఁ శ డతిరయమునఁ

గురుకుమారులపైఁ దీవ్రకోప మెసఁగఁ

గవియు టాత్మ భావించినఁ శ గంప మడరు

నిక్క మెవ్వరు మార్కొని శ నిలుచువారు. 267

నీ. కవ లగ్ర జన్మలక్ష్మకంటె నేమిటఁ గీడు, ద్రుపదుం డల్పుండె తత్సత్పుతులు బాహు

గర్వసమగ్రులు శ గారె విరాటుండు, నాతనితమ్ములు శ నాత్మజులును

నసదులే సాత్యకి శ యలఁతులఁ బోయెడు, వాడె వృష్ణికుమారకృపను లనేకు

లట్టియోధులు పోర శ నరవాయి ²గొందురే, పాండుండుఁగేకయశ్రపతులునాది

తే. యైవంధులు మిత్రులు శ నగ్గలికలఁ, గొఱఁతవడియెడువారె యంగదజను గెల్వ
నోపినను రుద్రునకు నైన శ నోర్వరాని, ధర్మపుత్రుకోపమునకుఁదలఁకవలదె.

వ. అని పలికి సంజయుదిక్కు మొగం బై యెల్లవారును విన ని ట్లనియె. 269

తే. నీవు ధర్మజుపాలికి శ నెమ్మి నరుగు, మతఁడు పేరోలగం బున్నయవసరమునఁ
గాన్ముమతనికి ననుజవర్గంబునకును, బంధులకు నింపు వుట్టంగఁబలుకుమచట.

క. నెయ్యము వాటించి కడుం, దియ్య మెసఁగ నలుక లెల్లఁ శ దీటునటులుగాఁ
గయ్య మనుతలఁపు లోనుగ, నయ్యమనందనుండు మాను శ నట్టితెఱఁగునన్.

—సంజయుఁ డుపప్లావ్యంబున నున్నపాండవులయొద్దకు వచ్చుట—

వ. ³శాంతి ప్రకారంబునం గార్యంబునడపియొక్కటియై మనుట యొడఁగూర్చిరమ్ము
రథం బెక్కిపోమ్మనితగిన తెఱంగున వీడ్కొలిపిన సంజయుండునుం జనియుపప్లా
వ్యంబు సొచ్చి మాధవుమందిరంబున కరిగి యభ్యంతరవిసోదంబుల నరసహితుం

1. క. గ. జ. సుధిల్లదే. 2. ఓ, న్నొండె యాపాం. 3. ఖ. శాంతిప్రకారంబు నడపి,

డై యున్నయన్నారాయణునకుం దనరాక యెఱింగించి పుచ్చి తగఁ బ్రవేశించి
భయభక్తివినయసంభ్రమంబులు మెఱయ వారలం గాంచియమ్మహాత్ములిరువుర
సంభావనంబులును సంభాషణంబులునుంబడసి సంప్రీతచేతస్సుండై మఱునాఁడు
ధర్మతనయునొడ్డోలగం బున్నసమయంబు వేచి సముచితంబుగా నతనిం గని
సాష్టాంగంబుగాఁ బ్రణమిల్లిన నతండుం బ్రియపూర్వకంబుగా నాదరించి సమీ
పంబున నునిచినం గొలిచి యుండి యతని కిట్లనియె.

తే. భాగ్యమున నిన్నుఁ గనుగొనఁ శ్ర బడసి నాదు

చూడ్చి చరితార్థ మయ్యె నశ్రోకపుణ్య

ధనుఁడు మీతండ్రి ధృతరాష్ట్రధరణినాథుఁ

డిందు మీయున్ని విని ప్రియ శ్ర మెసకమెసఁగ.

273

క. అనుజులు నీవును ద్రోవది,యును బు త్రచయంబు నున్నయోగక్షేమం

బున తెఱఁ గారయఁ బుత్రైం, చె నితాంతస్నేహపూర్ణచేతోవృత్తిన్.

274

వ. అనిన సూతనందనునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె.

275

క. ఆరాజు మాదెసం గల, కారుణ్యముకతమునను సుఖంబున నిట్లు

న్నారము నినుఁ బుత్రైంచిన, గారవమున నాదుమది విశ్రాంతముఁ బొందెన్.

276

క. అమ్మనుజేశ్వరునకు సేమమ్మే పుత్త్రకులు సుఖులై శ్ర మనుమలు సమ్మా

దమ్మునఁ బెరిగెదరే నగ, రమ్ముల భూములను శుభవ్యరంపర గలదే.

277

సీ. ద్రోణుండుఁ గృపుణును శ్ర ద్రోణుతుండును, సుఖ మున్నవారె సుశ్రోకుండైన

భీష్ముండు కుశలియే శ్ర పెద్దతనంబిచ్చి, యాతనిఁ గౌరవు శ్ర లనుసరించి

మెలఁగుదురే బ్రాహ్మణులకు మన్ననఁ గల్గి, యుండునే నే మర్థి శ్ర నొసఁగినట్టి

వృత్తులు సెల్లునే శ్ర యొత్తొరు వొండుల, వలనఁ బుట్టదు గదా శ్ర కలఁకులందుఁ

తే. బుట్టినప్పుడు గాండీవిభుజబలంబు, దలఁతురా భీమసేనుగ్రదావిహార

ముగ్ధడింతురె కవలు మ్రహోగ్రరిపుల, భూము లంతంత కొత్తుట్రపాగడఁబడునె.

మ. ఒకనాఁడా తమముందటం బలుమఱుక శ్ర హోరాటమై నేల యొ

త్తికినంగా బవరంబులక గెలువఁగాఁ శ్ర దెల్లంబుగాఁ జూచి పాం

డుకుమారాళి నుతింప కుండుదురె య్యాటోపంబునక ఘోషయా

త్రకు గంధర్వులు వచ్చినప్పటిచరిత్రం బాత్మలం బాయునే.

279

క. వినుము మనము మధ్యస్థుల, మని నర్జును నెదిరి సంజయ యిట మున్నె

వ్వనికిని మానముఁ బ్రోం,బునుఁ దగఁ దక్కించుకొనఁగఁబోలెనె చెపుమా.

క. దుర్యోధనునింటం దగు, కార్యమునకు ఖడ్గమునకుఁ శ్ర గలవాఁ డై చా

తుర్యంబు మెఱయుకర్ణుని, యార్యత్వము సెల్లు చున్నయదియే నెమ్మిన్.

281

వ. అనిన విని సంజయుండు సవినయంబుగా నిట్లనుఁ గురురాజునొద్ద నవినీతులు నీతి మంతులు సత్త్వసంపన్నులు దురహంకారులు మఱియు ¹వివిధప్రకారులు నయ బెరసి యుండుదురు వా రొక భోక్తృమాటలం బోయెనువారు గారు కావున వారి నంత యనం బనిలేదు నావిన్నపంబు చిత్తంపుము. 282

క. పొం దొండఁగఁ దలఁచితి నీ, విందుశిశిర మైనవిమలహృదయంబున వా రందఱకును సేమం బిట,ముందఱ లేకున్న నేడుకమోదలుగఁ గలుగున్. 283

క. ధృతరాష్ట్రభూపతికి వృద్ధతకతమునఁ జిత్త మొకవిధము గామి సుతో ధృతి మాన్పడ నాడు మనః, తుతి పిదపం బుట్టి యిపుడు శాంతిండుద్యౌన్.

తే. ఇట్టిదందంబు లెల్లను శ నీవు పుణ్యచిత్తవృత్తిమై సైచినఁ శ జెల్లవచ్చు నీయజాతశత్రుత్వంబు శ నిఖిలలోకవిప్రతము గాదె ధర్మప్రపీఠహృదయ.

చ. జగముల నెల్లడన్ దురిత్యనంతమనంబు జయింపఁ గోరి పొ ల్పుగఁ బరమేష్ఠి నిల్పిన వ్రెలుంగు మహీసురు లట్టివారికిం దగవు ఘటింప సత్పురుషుడత్తము లై చనుజీవనంబు లెం తగుమతు లైన మార్తురె పడంపడి యాయువు శ్రీయు నొల్లరే. 286

ఉ. ఒక్కొక్కచోఁ గడంగి ప్రతియోధులు మార్కొనునప్పు డాత్మలన్ నెక్కొని మోములం బొడమునెవ్వగతోడ జనంబు లిట్టియం దక్కట భీముఁ డైనమనశ్చయరునుఁ డైనను మాద్రిపుత్తులం దొక్కరుఁ డైన నీపగఱ శ నుక్కడఁగింపరె యొక్కప్రేల్పిడిన్. 287

క. వారొక యాగ్రహవృత్తిం, గూరియు ధర్మంబు సెడుటకుం జాలరు దు ర్వారబలు లయ్యుఁ బాండుకు,మారులు శాంతాత్ము లంపు శ మనుజాధీశా.

క. నలువురు తమ్ములు భవదా, పులుఁ గృష్ణుండు వినుచు నుండ శ భూవర నీ కేఁ గోలువునను విన్నవింపం, బలుకులు గల వవధరింపు శ పరిపాటిమెయిన్. 289

చ. అనవుడు వీరె తమ్ములును శ నాపులుఁ గృష్ణుండు *వీరె తక్కుకొ ల్వునఁ గలయట్టిసర్వజనులున్ విను చుండెద రయ్య నిన్ను నే మను మని పంచె జెప్పు మది శ యంతయు నేర్పడ నన్న ధర్మనం దనుగరువంపుబల్కులవిధంబునకున్ మదిలోన నుల్కుచున్. 290

ఆ. సంజయుండు కృష్ణు శ సద్భక్తిసీక్షించి, పవనపుత్తుఁ బార్థు శ గవల ద్రుపద తనయు సవినయమునఁగనఁగొని ప్రితిఁ బాం,చాలు మత్స్యధరణిపాలుఁజూచి.

వ. సావధానుల రై వినుం డని పలికి యుధిష్ఠిరుదెసకు మోడ్పుఁగేలు నిగిడించి యిట్లనియె. 292

ఉ. శాంతతఁ బొంది కార్యముద్రెనన్ ధృతరాష్ట్రమహీశుఁ డాత్మ న

1. గ. వివిధప్రకారంబులు బెరసి. 2. క. సైరించిన. 3. క. గ. లిట్టివో. 4. గ. చూడనెల్లె డన్; జ. యందు రెల్లెడన్. 5. క. పిఁడె.

- త్యంతముఁ దేటి నన్నిట ప్రయంబునఁ బంచెడునప్పు నాకుఁ దే
రెంతయు వేడ్కఁ దాన వెర ॥ వేర్పడఁ జెప్పఁచుఁ బన్నఁ బంచె ని
ట్లంత ఘటించెఁ బొందు 1 మన ॥ మీఁపదనం దెలి వొందఁగాఁ దగున్. 293
- క. చులుకనికార్యము సేయం, దలఁచుట మీయట్టిసర్వధర్మజ్ఞులు శౌం
తులు ననఁ బ్రసిద్ధు లగుపెద్దలకుం దగ వగునె యెవ్వోధంబునఁ జూడన్. 294
- ఆ. మమఁగుఁజేరయందు ॥ మసి దాఁకినట్లు మీ, సత్కులమునఁ గల్మషంబు కౌర.
వేంద్రకతనఁ బొందె ॥ నింతయుఁ బాపంగ, నీవ నేర్తు 2 కార్యనిపుణహృదయ.
- చ. లఖిలజనక్షయం బయి జగ్గయాపజయంబులు రెండునుం దుడిగ్
సుఖములు గానియాపనికిఁ ॥ జొత్తురె యుత్తము లట్లుఁగాక యా
నిఖిలసుఖంబు లేమిటికి ॥ నీ వని వృద్ధజనంబు బాలురన్
సఖులను బంధులన్ గురులఁ ॥ జంపితయేని దయాపయోనిధీ. 296
- ఉ. పెట్టనికోట నీకు హరి ॥ భీముఁడు నర్జునుఁడున్ రణంబునం
దొట్టినమంట లాకొలదియోధుల సాత్యకియున్ విరాటుఁడుం
జట్టపుమేరు పుగ్గ 3 రణశోభితుఁ డీదుపదుండు నిన్ను ని
ట్ట ట్టన వచ్చునే సురల ॥ కై నను నొల్లవుగాక చివ్వకున్. 297
- వ. మఱియు నక్కడ. 298
- ఉ. ద్రోణుఁడు భీష్ముఁడుం గృపుఁడు ॥ ద్రోణసుతుండును గర్ణశల్యులుం
బ్రాణము లాసుయోధనుని 4 పాలివ యంధ్రు నిజానుజన్ము ల
క్షణపరాక్రముల్ సుతు లగ్రజేయులు బాహ్లికసోమదత్తు లా
సాణున కై న నోడరు వశశంబె జయింపఁగ వారి నేరికిన్. 299
- ఆ. అధిప యట్టిమీకు ॥ ననోన్యకలహంబు, నాకుఁ జూడ మే లగ్రనంగ రాదు
రెండుపక్షములకుఁ ॥ బ్రయము హితంబును, నాత్మఁ గోరువారి ॥ నడిగిచూడు.
- వ. అని పలికి సూతనందనుండు గొలుపు గలయం గనుంగొని. 301
- ఉ. మ్రొక్కెద వాసుదేవునకు ॥ మోడ్చెదఁ జేతులు సవ్యసాచికిం
దక్కటిమిత్ర 5 బాంధవహితప్రియమంత్రి వయస్యకోటికిన్
సుక్కుచు విన్నవించెద నశ్రుసూయలు దక్కి యనుజ్ఞ సేయుఁడీ
ఋక్కరుణాకరున్ శరణ ॥ మేనిదె వేడెదఁ గ్రోధశాంతికిన్. 302
- వ. అనుచుం బ్రణామపూర్వకంబుగాఁ బొండవార్గజుపదనంబునంజూడ్చి నిలిపి
దేవా యుపశమించుట లేస్స యిమ్మెయికిం గురుపితామహుండును సంతసిల్లు
సాతని కనుమతం బయినతెఱంగు సర్వలోకసమ్మతం బగు నన విని ధర్మనంద
నుం డిట్లనియె. 303
- ఉ. నేయ్యము దప్ప నొం డొకటి ॥ నీచెవి సోకెనె నాదుపల్కులరి

దియ్యెడ సంజయా యనికి శ్రీ నిమ్మెయి నల్కెడు నీవు మాకుఁ దాఁ
గయ్యము దక్కి మన్ని తగుశ్రకార్యము గాదొకొ పోతెంచు లే
కయ్యెడునర్థసిద్ధి వెడఁగైనను నొల్లక యొందు సేయునే.

304

క. జనులకు నెల్లను బభ్యము, లనఁగా ధర్మానుగతము శ్రీ లకు ననఁ బొగడం
జనుపనులు సేయుభీమా, ర్జునులే దుష్కర్మమునకు శ్రీ రోయనివారల్.

305

క. మది సుఖము గోరి దుఃఖం, బొదవం గలకార్యములకు శ్రీ సుతాహము సే
యుదు రొప్పనితృప్తం బడి, చదు కేమియు లెనియట్టిజను లాతురు లై

306

అ. యోగ్యతృప్తదారు శ్రీ లుచితంపుఁ¹గొలఁదిమై, వడచినట్టివారు శ్రీ బెడిదములకు
నంత సొత్తు రెట్లు శ్రీ సంతాపకారుల, కాక పెనఁకువలు సుశ్రుంబు లగునె.

307

వ. భోగంబులు వలదా యని తలంతుమేని.

308

తే. వస్త్రమాల్యానులేపనా²వసరములును, జతురతూర్యత్ర యంబుల³సమయములును
నేము వెలిగాఁగ మాతండ్రికించునెట్లు, పుత్తు లన వట్టి మ మ్మేల⁴హావోచ్రోచు.

వ. అయినను నొకమాట సెప్పెద సమచిత్తుడ వై విను మని యి ట్లనియె.

310

క. తానైన నపుడు వక్రం, డై నీతిపథంబు విడిచె శ్రీ నక్కట పతి మ
మ్మైనను జక్కని తెరువునఁ, బూని నడవుఁ డనుచు నిపుడు శ్రీ బుద్ధులు సెప్పెన్.

క. ఎదిరిం దమయట్టులకా, మదిఁ దలఁచినఁ బాసఁకుఁగాక శ్రీ మాకుం²కుడు మిం
డిదె మీరువ్రక్కఁ గొనుఁ డని, చదు రడిచిన మనసుపొందు శ్రీ చక్కంబడునే.

వ. అని చూపి చెప్పి వెండియు.

313

ఉ. సంపద దక్కి యుండఁగ నశక్తు లనం జనుమమ్ము బిల్చి పూ
జింపఁగ నంతబేలె పతి శ్రీ సెప్పెడువారలబుద్ధి నాడ మ
న్నింపఁడ యింక నేల యగు శ్రీ నీ వడియాసల వచ్చి రిత్తగా
రింపక మాను మాతనిచర్యత్రము నీకును మాకు వింతయే.

314

క. తగుమాట లాంబికేయుం, డగు నని కైకొనునె యెన్నఁ శ్రీ డైనను గొడుకుకా
మగఁటిమి గలఁ డనియెడు³నమ్మిగఁ జూచుచునుండు విషము శ్రీ మ్రింగెనయేనిన్.

క. జూదపుసిరి యాసపడం, గా దని విదురుండు సెప్పఁగ నప్పడు క
క్టాదులపలుకులు విని పతి, యాదరణము సేయ కున్న శ్రీ నీనంతనతీరున్.

316

క. ధృతరాష్ట్రం¹ డిటమీఁదను, సుతులును శత్రునియును సూత²సుతుఁడును దను నే
గతి నడిపించిరి వారల, మతమ యనుష్ఠించుఁగాక శ్రీ మరలంబడునే.

317

క. కార్యము తెఱఁ గిట్టిది నీ, వార్య చరితమునకుఁ జొచ్చి శ్రీ యాడెదు నీ కా
దుర్యోధనునవినయ మని, వార్యం బని యెఱుంగరామి శ్రీ వలనో వెడఁగో.

318

క. చక్రధరు లెక్కగొనఁడు ప, రాక్రమనిధి యర్జునునకు శ్రీ రాధేయభుజా

విక్రమ మెదురుగఁ గొని ని, ర్వక్రముఁ జేసికొను వాడు ॥ రాజ్యం బెల్లన్.
వ. అని పలికి వెడవెడ యలుక వొడమిన మఱియు నిట్లనియె.

శా. చాపాచార్యుడు భీష్ముడుం గృపుడు నశ్వత్థామయుం గర్జుడున్
భూపశ్రేష్ఠుడుం ¹దారు ము న్నెఱుంగరే ॥ ²పో రెల్లు గయ్యంబు లా
శాపాశంబులు చుట్ట లా వెఱిగియుం ॥ జా వేడి మార్గొందు రిం
తే పో తమ్ముఁ గపిధ్వజప్రభల యంగీభూతులం జేయవే. 321

క. మును మమ్ముఁ బొగడి పడపడి, యని వారల గెలువ నరిది ॥ యని పొత్తుగఁజె
ప్పినమాటకు నే నొడఁబడ, విను సంజయ పక్షపాత్రవృత్తి విడువుమీ. 322

సగ్ధర. గాండీవజ్యోరవం బుత్కట మయి చెలుచం ॥ గ్రమ్మినన్ భీముబాహు
దండం బేపారి శుంభశర్ధద జడియుచు రాశ్రద్దంబుగాదోచినన్ వే
దండద్వంద్వంబుమాడ్కిం ॥ దఱిమి కవలు మార్ద్యద్గతిం దాఱినం జా
కుండం బోకుండఁ గారవృత్తులకు వశమె బి ॥ ట్టుల్కి-మూర్ఖిల్ల కుండన్. 323

వ. కావున. 324

చ. రణమున వారలన్ గెలువ ॥ రాదనుపల్కు ల టుండ నిమ్ము స
ద్గుణుడవు నీవు వచ్చితి ప్రకోపశమంబుగఁ బల్కి తింక సై
రణ దగఁ జేయవారము పరరాభవ మొందియు మున్ను వారి దు
ర్గుణములు సైచు టీవు నొకకొంతయెఱుంగుదు వింత యేటికిన్. 325

ఉ. ఇంకను నట్ల కాఁ దలపు ॥ మే మొకకీడునకుం దొడంగ మా
శంకలు దక్కు మయ్యకు విశ్చారము గల్గెనయేని బాంధవం
బంకుర మొత్త మావలన ॥ నక్కటికం బొలయంగ మమ్ము నే
వంకకుఁ బోవనీక గరువంబు జగంబు ప్రశంస సేయగన్. 326

క. రం డని పిలువఁ బనిచి పా, లిండని కొడుకులకుఁ జెప్పి ॥ యింద్రప్రస్థం
బొందెను వే తొకపట్టణ, మొందెను మా కిచ్చి యనుచు ॥ టుచితమ కావే.

ఉ. నావిని సంజయుండు నరశనాథున కిట్లను నెట్టితప్పలుం
బోవఁగఁ ద్రోచి తాలిమియ ॥ పూనుదు గావున నన్నిమాట లి
ట్లీవు వినంగ నాడియును ॥ నేఁ దనివోవక విన్నవించెదన్
నీవిభవం బహింసయునశనింద్యరిత్రమ కాక యన్యమే. 328

క. పా లీక కౌరవులు దు,శ్శీలతఁ జెడఁ దలఁచిరేనిఁ ॥ జెప్పెద రుధిరా
భీలాన్నంబునకంటెను, మే లగు భిక్షున్న మైన ॥ మీనడవడికిన్. 329

వ. అది యెట్లంటేని. 330

సీ. రాజనూయమహాధ్వరం బట్లు నడిపి స, ద్విజులకు సురలకు ॥ దృష్టి జేసి
శాంతియు దాంతియు ॥ సకలలోకంబుల, బొగడొంద బ్రదికినపుణ్యమూర్తి

విట్టినిచరితం¹బు శ హింసాకళంకిత, మగు తెంత యొప్పదు శ నదియుఁ గాక
దుర్లయవృత్తి దుర్ద్యూతంబు వుట్టించి, యంతలు సేసిన శ యట్టివాఁ
తే. నేల గర్వంబు సెల్లంగఁగనిచ్చి జగము,చేతఁ శిదిట్టులు వడునట్లు శ సేసి పోయి
తేల యడవుల నిమ్మెయి శ నిడుమ గుడిచి, తేల తాల్మియ ధనముగా శ నింతవడితి.

క. తుదిఁ బోయి క్రూరకర్తా,స్పద మగుతెఱఁగు²నవఁ జొచ్చి శ ఒంఘల గురులకా
వెదకి వధియించుసౌఖ్యం, బది యేటికి నార్యనింద్య శ మస్థిర మరయన్. 332

తే. అల్పులకు మ్రింగఁ జేఁ దై నశోలహలము
భంగిఁ బొంగెడుకోపంబు శ మ్రింగికొనఁగ
నీలగళు నెన్ని శని న్నెన్నఁ శ బోలు నట్టి
నీవు సాలినఁ గా కేల శ నెగడుఁ బేరు.

333

చ. అనవుడుఁ బొండురాజతన్యయాగ్రణి సంజయుమోముఁ జూచి యి
ట్లను నది యెల్ల నీవలికినట్టిద ధర్మపు లట్ల యుండి బో
ధను లరయంగ వచ్చిన న్యధర్మము లై చెడుఁ గొన్ని ధర్మ వ
ర్తనములు గాక తోచి తుది శ ధర్మము లై చనుఁ గొన్ని³కర్మముల్. 334

వ. కావున నన్ను దూఱఁదలంచితేని నాచేయనది ధర్మం బధర్మం బని నిరూపించి
మఱి దూఱుము కోపంబు నివారింపం దగు నహింసయ యుత్తమధర్మం బగు
నట్లయినను వంశదూషకులును లోకకంటకులును నగుపాపాత్ముల నిరూపం
బుగాఁ జెఱచుట ధర్మం బని పెద్దలచేత విందు మది యట్లుండె సంగ్రామంబు
రాజులకు ధర్మం బవుంగాదని నీవ చెప్పమట్లుంగాక⁴ యిదికర్తవ్యం బిది యకర్త
వ్యం బని మనల శాసింప వాసుదేవుండు గలండు మన కీవితర్కంబేటికి నితండు
ధర్మాధర్మవిదులకు గురుండు కార్యాకార్యనిరూపకులకు శిక్షకుండుచితానుచితజ్ఞు
లకుఁ బ్రధర్మకుం డితనిపంపునం గాదె యదు భోజాంధక వృష్టిస్పృంజయ కేకయ
ప్రభృతిభూపతిప్రకరంబు ప్రశస్తపథంబునం బ్రవర్తిల్లు చున్నయది విశేషించి
మాకు నితనిబుద్ధియ సమస్తపురుషార్థములకు మూలం బగుట నితనివచనం బవ
శ్యంబు నలంఘనీయం బనిన విని జనార్దనుండు సంజయున కిట్లనియె. 335

ఉ. పొండుతనూజకోటికి శుభం బెడఁ గోరుదు నెప్పు నాంబికే
యుండును బుత్రపౌత్రమహిమోజ్జ్వలుఁ డక్కట చేటు మేలె యం
చుండుదు⁵ నట్లు గాన తెలి శ వొంది యతం డిట వీరి శిదేర్పగా
నిండుమనంబుతోఁ బనిచె శ ని న్నని దీనికి బ్రీతిఁ బొందితిన్. 336

ఆ. నీవు నుచితవృత్తి శ నెయ్యంబు ధర్మంబు, వినయ మొప్పుఁ దెలిసివీరు శాంతిఁ

1. జ. బహింసా...యొప్పెడు. 2. గ. బ్రువ్వంగఁ బడునట్లు. 3. జ. నఁ జరించి. 4. క.
గ. యెన్నంగఁ. 5. గ. కర్మపుల్. 6. జ. కర్తవ్యం బిది యని మనః. 7. చ. గ. జ. నట్లుఁ
గాక, 8. జ. దీర్పగా.

- బొందునట్టిభంగి శ పొనఁగఁ బల్కుటయును,¹ నాకు సమ్మదం బొనరెన్సేపుడు.
- ఆ. అనఘ యిట్లు లంతయును దలఁపం గడు, నెనసినట్లు లుండెనేని వింటె
పాండవాగ్రజన్మరూపలకులచందంబు, నూడ సంధి లేనినొప్పు దోఁచె. 338
- క. అది యట్టిద సంధానము, దుది నెమ్మొయి² గల్లు నెల్లు శ దుర్యోధనుఁ డు
నమ్మదుఁడు ధృతరాష్ట్రభూవిభు, హృదయంబు తెఱంగుగొంతయెఱుంగుదుమెకదా.
- క. ఆరాజు సేయునెయ్యము, గారామును జెప్పె దీవు శ గడుఁదీపులు గా
వీరు దమపాలు వడయక, నేమిమాటలన³ జేట శ నేర్తురె చెపుమా. 340
- ఉ. వీరలు పెద్ద ద్రవ్య కొక్కవెంట నొడంబడి తేటి శాంతు లై
కొరవకోటిఁ గూడి మనఁగగా మదిఁ గోరుట పెంపుఁ దాల్చియుం
గారుణికత్వముం దగవు శ గాదె జగంబున⁴ పాడిఁ దండ్రిపా
లీ రని తెంపు సేసి పయి శ నెత్తిన నెత్తిరిగాక ద్రోహమే. 341
- క. విను మవమానము బడి యి, ట్లునికీఁ బడయుపొగడుకంటె శ నుజ్జ్వలు లై మా
రొగ్గిన నది లెస్స యె ట్లయి, నను వీరికీఁ బోటు మేలు శ నాకుం జూడన్. 342
- వ. సంగ్రామంబు రాజులకు ధర్మం బవుం గా దని నీవ చెప్పు మని యుధిష్ఠిరుండు
ని న్నడిగెఁ గదా ద్విజాతులకు యజనయాజనాదికర్మకరణవిభాగంబు ధర్మశా
స్త్రాచార్యులు విధించునప్పుడు రాజు లిచ్చువారు గాని వేడుకొనువారు గా రని
చెప్పుట సకలలోక ప్రసిద్ధంబు సర్వవర్ణాశ్రమధర్మపరిపాలనంబు సేయునట్టి రాజులు
దార నిజధర్మంబు వడలుదురా యదియునుం గాక పాడితోడి యార్జునంబునం
దమకుఁ గల కలిమి యనుభవించుచు సత్పథంబున నడచు చుండఁ ద మ్మొరు
లన్వాయంబు సేసినయప్పటికిం గదా యీశస్త్రిప్ర⁵ధర్మంబు లింద్రాదు లగు
పెద్దలు గావించిరి నీ చెప్పెడిధర్మంబులు కొరవులకుం జెప్ప వలవదా వారలు
గదా మీఁ దెఱుంగక కొఱఁతనుఱుకు లై చెడుతెరువునం బోయెడువా రని
పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 343
- క. నెట్లన సభలో⁶ నేవుర, కట్టెదుర నరాతితనము శ గా కెంతయు వా
రెట్టితులువలో ద్రాపది, నట్టులు పఱిచెడిదె జూద శ మాడరె యెందున్. 343
- వ. అనవుడు సంజయుండు దేవా సీచిత్తంబున నిడి దీని నింత గొనియాడినఁ గరం
బొడఁగూడునే యనిన వాసుదేవుం డి ట్లనియె. 345
- ఉ. అత్తటి భీష్మముఖ్యు లగునచ్చటివృద్ధజనంబు లెల్ల నో
రెత్తక యూరకుండిరి మహీశ్వరుచిత్త మెఱుంగకున్కిఁ దా
నొత్తి కుమారులం గినియ శ నోపడ యక్కట మాన్పఁ గన్న నా
చిత్తమ కాదు లోకముల శ చిత్తము లెల్లను సంతసింపవే. 346

1. క. చ. దగఁగ నాకు సమ్మదం బొనరెన్. 2. క. గ. గల్లనేర్పు. 3. క. గ. దీర
4. గ. పాటి; చ. యందు. 5. కర్మంబులు. 6. జ. వేవుర.

- ఉ. తిట్టులఁ బోయి యక్కొలువు శ్రీ తేనువనాకలలోని కింతిఁ దా
నట్టుల దుస్ససేనుఁ జడకయాకృతి ముందల నట్టి యీడ్వఁగా
నెట్టు సహించె మామ సత్రియేడ్పు తెలుంగున కెట్టు లోచ్చె నీ
పట్టున సేమ మారయఁగఁ శ్రీ బంచుట కెట్టులు నేచ్చె గ్రమ్మఁచె. 347
- చ. ఇది దగ దంచు నడ్డపహరినింతకు నేరక సభ్యు లందఱు
మది మఱిగొన్నయట్టియెడ శ్రీ మానినికిం దనుఁ దాన కాచి
లోదవిన దానఁజేసి సభ శ్రీ నొచ్చెము దక్కినఁ బాండునందనుల్
బ్రదికిరి గాక యయ్యెడరు శ్రీ రాచకొమారుల కోర్పునట్టిదే. 348
- వ. సంజయా వినవే యష్టమ సభాసదులకుఁ గర్ణ శూలంబు లగునట్లుగాఁగర్ణంబు.
క. లే రిచట మగలు నీకును, వీరలు జూదముల నోడి శ్రీ విశిషి నిచ్చున్
వారిజలోచన నీపైఁ, గూరిమి గలమగని వెదకికొను మొరు ననఁజే. 350
- క. నరునకు నది వాఙ్మయ మగు, శర మై హృదయంబు నాటి శ్రీ చలియింపక దు
ర్భరవేదనఁ జేయంగాఁ, జరకాలము దచ్చికిత్త శ్రీ చేసెనె చెపుమా. 351
- వ. మఱియు దుశ్శాసనుండు వీర లందఱును గొడ్డు వోయినవారలు పేరుపంబు
గల మానిసి యిం దెవ్వం డనియె నతనిచెప్పినట్ల వెద్దగాలంజేని వీరల గొడ్డు
వోయిరి గాక వీరిదెన వారికి నేమి ఫలించె వెండియుఁ దత్సమయంబునఁ బుట్టిన
మాట లుగ్గడించునట్టివి గావీసంధికార్యం బత్యంతదుర్లభంబు దీని ఘటి
యింపంజేయుట యశక్యం బని తలంచెద నయినను. 352
- సీ. పాండవేయులఁ దగఁ శ్రీ బాగ్ధించి యందుల, కక్కట యేనైన శ్రీ నరుగుదెంచి
కొరవులకు బుద్ధిగాఁ జెప్పి రాజ్యంబు, పాలుసేసిన మృత్యుపాశములకుఁ
దప్పరే వారలు శ్రీ దగవును నేర్పును, నామిఁద నిలుచుట శ్రీ నాకుఁ గీడ
నన్ను మన్నింతు రన్యాయంబు సారనినా, మాటకుఁ దా రొడవబాటు లేక
తే. యుందురే¹ కేరడము లాడు శ్రీ చుందు రేని
కవియుపాండవబాణాన్ని శ్రీ గాదు సువ్వె
తమ్ముఁ దమలోభ మనుచిచ్చు శ్రీ దరికొనంగఁ
దెగినవారయి పోదు రింతియ తలంప. 353
- వ. అని పలికి వెండియు ని ట్లనియె. 354
- ఆ. రోషమయమహాత్రువు సుయోధనుఁ డురు, స్కంధ మందులోనఁగర్ణుండలరుఁ
గొమ్మ సౌబలుండు శ్రీ గుసుమఫలంబు దు, శ్వాసనుండు మూలశ్రీ క్తి తండ్రి.
ఆ. ధర్మజుండు ధర్మతరు వర్జునుఁడు ఘన, స్కంధ మనిలసుతుఁడు శ్రీ శాఖ కవలు
పుష్పఫలము లేను శ్రీ భూసురులును వేద, ములుఁ దదీయ మైనమూలచయము.
క. ఈరెంటియందు నరసి య, సారం బిది గాఢసారశసహితం బిది నా

1. క. కోరడము; గ. గారడము.

- నేర వలయు నదియునుగా, కేరూపం బయ్యె ¹నేని శ్ర యీ సేమిటికిన్. 357
- మ. ధృతరాష్ట్రుండును బుత్తులున్ వనము కుంభీరనందనుల్ సింహముల్
మతి నూహింప నసింహ మైన వనమున్ శ్ర మర్దింతు రెందున్ వనా
వృతవృత్తంబులు గానిసింహములకున్ శ్ర వేగంబ చే టొందుఁ గా
న తగం బొందుట కార్య మీయుభయము శ్ర న్సంతుష్టిమై నున్కి-కిన్. 358
- క. పరిచారకు లై యుండుదు, రరివర్ణవృత్తికరమున శ్ర కగుదురు వీరిన్
సరిఁ దనకొడుకులు మెలఁగిన, తెరువున మెలఁగింప వలదె శ్ర ధృతరాష్ట్రునికున్. 359
- క. ఏ నీపనికై వచ్చెదఁ, దా నొప్పు దలంచె నొండె శ్ర దప్పం దలఁచెన్
దానన నెగడెద మే మ,మామ్రనవనాధునకుఁ జెప్పు శ్ర మామత మెల్లన్. 370
- వ. అనిన విని సంజయుండు ధర్మతనయుం గనుంగొని య ట్లయినను గడు లెస్స
గదా దేవా నావచ్చినకార్యంబు సఫలం బయ్యెఁ బనివినియెద నని వాసుదేవునకు
నట్ల విన్నవించి భీమార్జుననకులసహదేవసాత్యకిద్రుపదవరాటలుల నీక్షించి మీ
యందఱచేత ననుజ్ఞాతుండన కదా పోయివచ్చెద నాయాడినమాటలయం దేమి
యుం దగనియట్టివి లేవుగదా యనుటయుఁ బొండవార్గజుం డతని కి ట్లనియె.
- ఆ. పోయివత్తుగాక శ్ర యీయున్నయందఱు, వినఁగ నాడి తీవు శ్ర విశదధంగి
నొక్కమాట యైన శ్ర నుచితంబు గానిది, గలదె యి ట్లనంగ శ్ర వలయు నెట్లు.
- క. ఎదు రున్నరూపు వలుకఁగఁ, దుదిఁ గటకటఁబడవు నీవు శ్ర దుర్జయమును బె
ట్టిదమును బెండును నగుపలు, కొదవదు నీనాలుకకు నశయొన్నత యెప్పుడున్.
- క. నీ వొండె విదురుఁ డొండెను, గావలయుంగాక యిట్టికార్యంబులకున్
రా వేట కలరె తగువా, రీవినయమునేర్పు గలదె శ్ర యితరుల కెందున్. 364
- చ. అరిగినయపు పెద్ద లగునందలివిపుల నెల్లఁగాంచి యా
దరమున వారిసేమ ముచితంబుగనారసి వెండి కాన్పుమీ
గురునిఁ బితామహుం గృపునిఁ శ్ర గూర్తురు వారలు నాకు నానమ
స్కరణము గాఁగ వారి కధిక ప్రయథ క్తి నమస్కరింపుమీ. 365
- సీ. మాతండ్రిఁ గని యేనుభవీతిమొక్కుట గాఁగ, దండప్రణామంబునదగనొనర్పు
దుర్వృత్తిఁ బొరయునాశ్రమార్థధనునిసేమ, మడిగితి'నని చెప్పు శ్ర మతనితమ్ముఁ
డగుటకుఁ దగియెడునాదుస్ససేనుని,కుశల మారయుము దక్కునుగుమార
వర్గంబు నెల్లను శ్ర వనితాజనంబుల, నుచితంపుమై సుఖ శ్ర మున్కి యడుగు
- ఆ. విదురు శల్యుఁ గాంచి శ్ర వినయంబు, దోపంగ, నాడు ద్రోణతనయునక్కసేర్చి
కొంటి ననుము బాహ్నికునిసోమదత్తుభూ,రిశ్రీవసునిఁ దలఁచిప్రయమునెఱపు.
- వ. మఱియు వంశవంతులు వయోవృద్ధులు నగుభూపతులను గృతవర్తను గర్ణ శకుని
సైంధవప్రభృతులను దక్కటిరాజులోకంబును గయ్యంబునకుఁ దోడువచ్చిన

సకలదేశాధీశులనుం గని యెవ్వరితోడ నెవ్వరింబునం బలుకం దగు ప్రణామ
వినయబాంధవమైత్రీవాత్సల్యంబులకు నయ్యై ప్రకారంబుల మద్వచనంబులుగాఁ
బలికి యుచితంబుమెయి నుపచరింపుము. 367

క. దాసీదాసజనముల కు, దాసీనము గాక యుండఁ శ దడయకయే మి
త్రాసంగ మొంది శత్రుని, రాసం బానరించి తమ్ము శ నరసెద ననుమీ. 368

క. పోయినమొగమున నచ్చటఁ, జేయుతెఱుం గెల్ల నీకుఁ శ జెప్పితిఁ బిదఱ
మాయయ్య పెద్దకొలుపున, వా యోడక యి ట్టనంగ్రవలయుం జుమ్మా. 369

చ. అనఘ భవద్బలంబునన శ యూపద యించుక లేక పాండునం
దనులు నిజాప్తబంధుసహితంబు సుఖస్థితి నున్నవారు త
జ్జనకునిరాజ్యపీతమున శ సమ్మద మొందఁగ నిల్పి శైశవం
బునన ప్రభుత్వ మిచ్చి తగఁ శ బ్రోచితి వారల విప్రులంబుగన్. 370

ఉ. ఇప్పు డుపేక్ష సేసి కృప శ యేమియు లేక విహీనవృత్తి వా
రొప్పుమిఁ బొందఁ జూచు టిది శ యొప్పునె యింతట సంతసింప రా
దెప్పుడు నంత కంజ నట శ యెక్కుడు గోరినఁ జాల కుండదే
యొప్పుదె కూడి మన్ని మన శ కొప్పనివారలయుక్కు దక్కఁగన్. 371

వ. అని తదవసరంబునం బితామహుతో ని ట్లనుము. 372

చ. అడఁగఁగ నీక శంతనునియన్వయముం గలిగించి తీవ యి
ప్పుడు దగ నీమతంబునన శ పొం దొడఁగూడఁగఁ జేర్చి పాత్రుల
సడికి నధర్మవృత్తికిని శ జావునకుం దొలఁగించి మన్నినం
బుడమిజనంబు రాజులును శ భూసురులున్ నినుఁ బ్రస్తుతింపరే. 373

వ. అని పలికి వెండియు. 374

క. ఇంతలు వుట్టినచోటను, శంతనునందన యహీనశాంతిపరుం డై
కొంతేయాగ్రజుఁ డాలము, పొంతం బో నొల్లఁ డనుము శ బుధు లియ్యకొనన్.

సీ. ఆసమయంబున శ నచ్చటివా రెల్ల, వినునట్లుగా సుయోధనునితోడ
బాహుబలాధ్యుల శ బలవిహీనులక్రియ, వెడలంగ నడిచినవైజ్ఞితనము
నత్యంతచిరకాలమడవులఁ గొండల, బాధలఁ బెట్టినప్రపరునందనము
సభలోన నట్లు పాంశుచాలరాజాత్మజఁ, దల వట్టి యీడ్చినశ్రతులువతనము

తే. ధర్మపుత్రుండు పైరించెదధ్యమీవు, కురుకుమారుల నని మింగిఁగొనకుమొరుల
సొమ్మునకు నాసపడఁ దగ్గదిమ్మువారి, పాలు వారలతోఁ గూడిఁబ్రదుకుమనుము.

వ. ఏము కలహం బొల్లక పొందు గోరుట తనకు మేలు దనమనంబున దరికొను
తృష్ణానలం బార్ప నొరు లడ్డంబు సారమింజేసి యేన బుద్ధి సెప్పు వలసెఁ దన
యొద్దం గలయోధవీరు లెయ్యెడల లేమి దెల్లం బయినను మాకుఁ జేదోడు
ధర్మంబు గల దదియునుం గాక యఖిలలోకసేవితం డైనకృష్ణుండు యెనుఁబొవు

గావునఁ దమకు మమ్ము గెలువం గొలఁచి గా దది యట్లుండె నేను భీమసేనాదు
లకుం దమకుం బెడవాఁడ నగుట పీరును దారును మదీయప్రార్థనాభంగంబు
సేయక నా దగుశాంతియు దాంతియుఁ జెల్లించి న న్నలజఁజి బెట్టక పోరితం
బుజిగి తమతమధనంబులు గుడిచి నుఖం బుండుట మనపెద్దలకుం దక్కటిబుద్ధి
మంతులకును సంతోషం బగుఁ బెద్ద యీ నోపఁ డయ్యెనేని గుశస్థలంబును
వృక్షస్థలంబును వాసంతియు వారణావతంబును జాలుఁ గాదేని మఱియు నెందే
నియు నొక్కటి యగునట్లుగాఁ దనతోడఁబుట్టువు లేవురకు నిలువ తావు లయి
దిచ్చిన సర్వశాంతి యగు నట్లయిన నిందలియందలి బంధుమిత్రసహాయజనం
బులు గలసి నవ్వుచుం దెగడుచు నునికి మనమనంబులకుఁ బ్రియంబు సేయుఁ
గురుపాంచాలయాదవమాత్మస్యులు పరస్పర ప్రీతిసంపాదకత్వసంపన్ను లై బ్రదు
కుట నాకుం గోర్కె యింతయు నమ్మహాపురుషునకుం దెలియం జెప్ప మనిన విని
దేవా నీయాసతిచ్చినమార్గం బంతయు నడపెద మీతండ్రి నీకును దమ్ములకును
వాసుదేవునకు నెట్లు ప్రియం బట్లు సేయువాడకాక యనుచుం బ్రణామంబు
సేసిన సంజయునకు ధనంజయుం డి ట్లనియె.

377

క. బాలసఖుండవు నాకును, నీలెస్సఁదనంబు నేము శ్రీ నీతి విడిచి దు
శ్శీలుర మగుటయు శైశవ, లీల మొదలు గాఁగ మును దెలియదే నీకున్. 378

మ. బలమత్తాకృతి యైనభీముఁ డనుశుభ్రభక్తుఁ-భిసంరంభమున్
నిలిపెన్ నాడును నంకు శం బయి, తుదిన్ శ్రీ నేడుం దదుద్రేకమున్
మలుఁగం జేయ నజాతశత్రునికృపా¹మాగ్ధ్యంబ చాలంగ వా
రల కేలా నయవిక్రమోచితవిచారక్లేశముల్ సంజయా.

379

వ. అని పలికి ధర్మతనయానుమతంబున సంజయునకు సపరివారంబుగా సముచిత
ప్రకారంబున మజ్జనభోజనంబు లొనరించి మాల్యానలేపనాద్యుపచారం
బులు సేయించి మణిభూషణచిత్రాంబరంబు లొసంగి వీడుకొల్పిన నతండును
బొండవులను వాసుదేవుని వీడ్కొని చనియె నని చెప్పిన.

380

క. విని యత్యంతకుతూహలమునఁ బొదలుచు సంజయుండు శ్రీ ము న్నెచ్చటికిం
జనియెను నెవ్వరితో నే, మనియెను విన వలయు మునిజ్ఞసాధిప చెపుమా. 381

వ. అని యడిగిన.

382

ఉ. భూరికృపానుషంగ మునిశ్రవుంగవచిత్తసరోజభృంగ సంత
సారదవప్రవర్ష సురసంస్తుతదివ్యగుణప్రకర్ష దో
స్సాగరినరస్తదైత్య శిశుశాలిమనస్థితినిత్య లోకని
స్తారకశీల నిర్వృతివిశాల నిరంజన పాపభంజనా.

383

క. శ్రుతిమాళిరత్నమూర్తి, శతధృతిముఖపద్మమండ ॥ శతధృతి
రతిపతిహితాహితాత్మ, సతతసమాచరితధృత్తజనసంరక్షా.

354

మాలిని. సదయవిమలవృష్టి సంశ్లేషితాశీప్రసృష్టి
హృదయశివమలవాసా ॥ శివిద్గమాయావిలాసా
విదితనిఖిలభూతి ॥ విశ్వరూత్త హేతీ
సదసదుపచితాత్మా సంభృతానందవర్తా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధానాథనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజుప్రణీతం బైన శ్రీమహాభారతంబున యుద్యోగపర్వంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

356

1. గ. చ. జ. తక్షిరవృష్టి. 2. గ. ఘ. విమలభాసా, 3. జ. హేయమాయా. 4. గ.
నిఖిలభూతి; చ. ఖిలనిభూతి.

హ రి హ ర నా థా య న మః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతము

ఉ ద్యోగ పర్వము, ద్వి తీ యా శ్వాసము

విస్తారక¹రణకరు

ణావేశోదార శశ్వదమలాకారా

భావవికారవిదూర శు

భావమానామప్రకార శ హరిహరనాథా.

1

—♦ సంజయుడు ధర్మజనిసంధిపల్కులను ధృతరాష్ట్రానకుఁ బెల్పుట ♦—

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కి ట్లనియె నివ్వధంబున వీడ్కొని సూత నందనుండు పవనజవనంబు లగునరదంబుతురంగంబులం దఱిమి పొద్దు గ్రుంకునం తకుం గరిపురిసాచ్చి నగరి కరిగి యంతఃపురంబున నున్న ధృతరాష్ట్రానకుండనరాక యెఱింగించిపుచ్చి యతనింగాంచి యడుగులకెఱిగిన నవ్వుహీవరుండును నత్యాది రంబున నెత్తిసమీపంబున నునిచినం గొలిచియుండి చేతులుమోడ్చి యిట్లనియె.

ఉ. దేవర పంపఁగాఁ జని యుశధిష్ఠిరునిం గని వచ్చినాడ నా భూవిభుఁ డప్రమేయగుణాపూజ్యుఁడు మీకు నమస్కరించె సం భావన పేసె నా కిచటిబంధుల నెల్ల దలంచె మీసుఖ శ్రీవిభవంబులున్ సుతులశ్రీమము న న్నడిగెం బ్రసన్నుఁడై.

3

తే. అనుడు ధృతరాష్ట్రాఁ డి ట్లను శ నయ్యజాత శత్రునకు సేమమే యనుశజన్ము లెల్ల సుఖులె బంధులు భృత్యులు శ సఖులు మంత్రి కరులు సంప్రీతి²మెయి నున్న శ వారె యచట.

4

వ. అనిన సంజయుం డి ట్లనియె.

క. వా రెల్లను భవదీయ, స్ఫారబలము గారణముగ శ సౌఖ్యంబున నున్నార మని పలుకుదురు నిజ, మారయఁగా నట్ల కా దేయది జననాథా.

6

క. ధర్మజునకు భోగంబులు, ధర్మపు నట్టింపు గావు శ ధర్మంబులలో

- నిర్మలబుద్ధి నహింసకుఁ, గూర్చి గమం గలఁ దలండు శ కురువంకనిశ్. 7
- ఉ. మానుషశక్తి యొల్లఁడు స్రమంచితదైవము యూఁది యుండు నీ
పైన నతండు పుణ్యమును శ బాపముఁ జెట్టినవాఁడు నీవు నీ
సూనువశంబ కాని యొక్కచోప్పుఁ దలంపపు కర్ణసౌబలా
ధీనము గార్యనిశ్చయము శ దెల్లము నీమత మొప్పు దేమియున్. 8
- ఆ. ఆలుబిడ్డ లేనిశ్రయట్టిత్రిమృతి యగు, కొయ్య గాక కుదుటఁ శ గూడు వెట్టి
కుడుచువాగ లిట్టికొవ్విదంబులు నేయఁ, జొచ్చుటిచ్చుగించిమాతురయ్య. 9
- చ. కొడుకులఁ గానరే నృపు లక్కుంఠిత తేజుల నెందు నిమ్మెయిం
జెడు తెరు వైనచోఁ దగవు శ సెప్పక యొప్పురికించి మాతులే
పుడమిజనంబు లెల్లనినుఁ శ బ్రువ్వఁగఁ దిట్టఁగ వించు నున్మి నొ
చ్చెడు మది యెప్పుడుం జెవులు శ చీములు గట్టెడుఁ గౌరవేశ్వరా. 10
- చ. చలమున దుస్ససేనుడును శ సౌబలుఁడు మిముఁ బట్టి యార్ప బా
మృలక్రియ నాడు చుండుదురు శ మానక నీవు సుయోధనుండుఁ దా
రలసి యొకట్లు పొందునుతు శ లాగ్రహవృత్తికిఁ జొచ్చిఁచె నీ
చలము బలంబునుం గులముఁ శ జక్కుఁగఁ జేయరె యొక్క పేల్మిడిన్. 11
- క. వినుము యుధిష్ఠిరుసైరణ, మనవారలు వెఱపుగా స్రమర్థింతురు ¹క్షీ
కొనఁగాఁ దగ రని వాసినఁ, గని యోటమి వెట్టినట్లు శ కౌరవనాథా. 12
- క. అనుజులకు నడ్డపడి యే, మిని జేయఁగ నీమిఁ జూచి శ మెచ్చితి గా కీ
వును సాదు రేఁగెనేని, నిను తలపొలమునన కాని శ నిలువదు సుమీయా. 13
- చ. ²అనయము పుట్టె జూదమునశ్రయప్పుడ యెంతయుఁ జిచ్చు వెట్టి కా
ల్చినయది నీయుపేక్షయ వశకీకృతచిత్తుఁడు ధర్మసూతి మె
త్తనిపులి యెల్లవారలు నశ్రధర్మము నీపయిఁ బెట్టునంతకు
నివ్వఁడును గానఁడుం బిదప శ నీకును నాకు మరల్ప వచ్చునే. 14
- చ. అనయము నొచ్చుచున్నయవి శ యంగము లెల్లను వేగ వచ్చుట
నృనము వశంబు గాదు జననాయక ప్రాద్దును బోయె నిప్పు డే
బనివిని రేపు పుత్తులును శ బంధులు నాత్తులు నీవు నేర్పడక
విన మనకార్య మంతయు సశ్రవిస్తరతం దగ విన్నవించెదన్. 15
- ఆ. అనిన నట్ల కాక శ యని సంజయుని వీడు, కొలిపి కొంతప్రాద్దు శ కురువిభుండు
కార్యచింత మునిగి శ కంచుకి నొక్కరుఁ, బిలిచి వేగ విదురుఁబిలువు మనియె.
- వ. వాఁడును సత్వరంబుగాఁ జని యతనిం దోడ్తెచ్చి కాన్పించిన నమ్మహీవరుం

1. క. ధీకొనఁ దలఁచి రాడివాసిన; గ. ధీకొనఁ గాదు తగరు వాసిన; చ. ధీకొనఁదగరాని
వాసిన; జ. ధీకొనఁగం దగరాతివాసిన 2. గ. అనయము.

- డత్యాదరంబున విదురుం దనయొద్ద నునిచికొని యతని కిట్లనియె. 17
- ఆ. పాండురాజసుతులపాలికఁ జని యిప్పు, సంజయుండు వచ్చి 1 సమ్ముఖమున
నన్నుఁ జాల దూఱి 1 నాకు రేపచ్చటి,పనులు సెప్పవాఁడననుచుఁ జనియె. 18
- క. అప్పటినుండియు నెవ్వగ, గప్పికొనినఁ జిత్తవృత్తి 1 గలఁగెడు మేనుక
నిష్కలఁ బొరలినయ ట్లయి, చొప్పడ దించుకయు నిద్ర 1 శుద్ధవిచారా. 19
- వ. అనిన విదురుం డిట్లనియె. 20
- క. బలవంతుఁడు పై నెత్తిన,బలహీనుఁడు ధనము గోలుపడినయతఁడు 1ము)
చ్చిల వేచువాఁడుఁ గామా,కులచిత్తుఁడు నిద్ర లేక 1 కుందుడు రథిపా. 21
- క. ఇక్కొఱగాములలోపల, నొక్కటి నీచిత్తవృత్తి 1 నొందెనొ యెరుసా
మొక్కటి గుడువఁ దలంచితొ, నిక్కము గత మేమి సెపుమ 1 నిద్ర సెడుటకున్. 22
- తే. అనిన ధృతరాష్ట్రుఁ డిట్లను 1 నతనితోడ
ధర్మసుతుమాటచొ పెప్పిర్వధంబా యెఱుంగ
కునికిఁ జేసి చింతిల్లితి 1 నోపు దీవు
దెలియఁ జెప్పి నాయలమట 1 మలుంగఁజేయ. 23
- చ. అనవుడు నిట్లనుక విదురుఁ 1 డక్కట ధర్మసుతుండు బాంధవుం
డును జెలికాడునుం దగుభక్తుండును బ్రెగ్గడయుక గురుండుఁ గాఁ
డె నృపవరేణ్య నీకుఁ బ్రకటకృతసత్యుఁడు శాంతమూర్తిస
ద్వినయవివేకశీలముల 1 విశ్రుతుఁ డాతఁడు గీడు వల్కునే. 24
- ఆ. నీవుఁ గొడుకు వారి 1 నెఱి లేక పఱిచితి, రదియ చాలు నుచిత 1 మైనపాలు
పంచి యిండు పిల్లవట్టిన⁴యారువు, నేసి యున్న నేల 1 చెల్ల⁵నేర్పు. 25
- వ. మీరు శకునికర్ణధ్వజాసనులమిఁద రాజ్యభారంబు వెట్టికొనియుండుదు రిది
తుది ముట్ట నేర దెట్లం టేని. 26
- క. తముఁదా తెఱుంగుట వేగప,డమి దాలిమి విడుపు గలుగుటయు లేని ప్రభు
త్వము గలదె వారియం దీ,సుమానుషము లొకఁడుఁ బట్టి 1 చూడం గలఁడే. 27
- వ. యుధిష్ఠిరుండు నీవు నిక్కమ తండ్రి వని తగవు నమ్మిచాల పైరించి యున్నవాఁ
డది నీవ యెఱుంగు దనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డిట్లనియె. 28
- తే. సంజయునిచేతఁ గార్యంబుచంద మెల్లి
యెఱిగి మన కెద్ది సేయంగఁ 1 దెఱుగు దానిఁ
బనిచి చేయింపు మిపుడు నామనము దల్ల
డిలుట హితభావణంబుల 1 డిందుపఱువు. 29
- వ. నీవు ధర్మాధర్మవిదుండవు నయానయజ్ఞుండవు నాకుం బ్రజాగరం బొనర్చుచున్న

1. క. గ. మృచ్చిలి వేచు; ఆ. మృచ్చిలివేగనతఁడు. 2. గ. జ, దలఁగఁజేయు. 3. గ. సత్వము. 4. క. గ. జ. యారువు. 5. చెల్లవన్ను.

- సంతాపం బువశమించునట్లు భవద్వచనామృతంబు నాయుల్లంబున వెల్లిగొల్పు
మనిన విదురుం డిట్లనియె. 30
- క. జనులకు నొడఁబాటగువిధమున నడచుచు లోకనింద్యముల నుడుగుచు మీఁ
దని యొకనికలిమి కులుకక, మనుజులతోఁ బొంది పొసఁగి య మనుచొప్పు నృపా.
- క. కోపము నుబ్బును గర్వము, నాపోవక యునికియును దురభిమానము ని
ర్వాహరత్వము ననునివి, కాపురుషగుణంబు లంపు య కౌరవనాథా. 32
- క. ఏలినవానిని దైవము, నాలిని బంధులను సముచితాచారాధనసం
శీలతఁ బ్రీతులఁ జేయని, చాలనుఁడా ధలము లానృపకు మనుజేంద్రా. 33
- క. నెమ్మి గలవారి నొల్లరు, త మ్మొల్లనివారి నెనుకఁ య దగులుదు యధిక
త్వ మొఱిగి యెఱిగి తొడరుదు, యెమ్మెఱుంగనియట్టివార య లిభపురనాథా. 34
- క. ధనమును విద్యయు నంశం, బును దుర్మతులకు మదంబుఁ య బాసరించును స
జ్జను లై నవారి కడఁకువ, యును వినయము నివియ తెచ్చు య నుద్వినాథా. 35
- క. అరిదివిలుకానియుజ్జ్వల, శర మొక్కని నొంచుఁ దప్పి య చనినం జను నే
ర్పరి యైనవానినీతి, స్ఫురణము పగరాజు నతనిభూమిం జెఱచుఁ. 36
- తే. ఒకటిఁ గొని రెంటి నిశ్చల్యము క్రిజేర్చి, మూఁటి నొల్లింటఁ గడువశ్యములుగఁ జేసి
యేనిటిని గెల్చి యాఱింటి నెఱిగి యేడు, విడిచి వ య్రించువాడు విశవేకధనుఁడు.
- క. విను మధురాహారంబులు, గొనుటయుఁ జెక్కంపు నిద్ర య గూఁసయెడ మే
ల్కనియునికియుఁ గార్యాలోచనముఁ దెరువునడచుటయునుభవన దొక్కనికన్.
- క. నడవడి యనుమున్నీటిం, గడవంబెట్టంగ నోడ్యకరణిం దగి తా
నొడఁగూడు ననిన సత్యము, గడచినగుణ మింక నొండు య గలదే యరయన్. 39
- క. ఊమియించువారిఁ గని చా, లమి వెట్టుదు రై ననుం దలంప ననూన
ఊమయ కడు మెఱయుతోడ వు, త్రమరూపము గోరువారు య దాల్తురు దానిన్.
- క. పురుషుండు రెండు దెఱఁగుల, ధర నుత్తముఁ డనఁగ బరఁగుఁ య దా నెయ్యెడలం
బరుసములు వలుక కునికిఁ, దురితంబులు వారయుపములు య దొఱఁగుటకతనన్
- తే. చెల్లియుండియు సైరణ య సేయునతఁడు బేదవడియును నర్థికిఁ బ్రియముతోడఁ
దనకుఁ గలభంగినిచ్చునతఁడుఁ బుణ్యపురుషులని చెప్పి రార్యులుకురువరేణ్య.
- ఆ. పాడి దప్పకుండఁ య బడయు సొమ్ములకు న, పాత్రములకు నీగి య పాత్రములకుఁ
బెట్ట కునికి యనఁగ య నెట్టన రెండువిధములఁ గీడు దొడరు య ధరణినాథ. 43
- తే. వెలఁది జూదంబు పానంబువేట పలుకు, ప్లలదంబును దండంబుఁ బరుసఁదనము
సొమ్ము నిష్ప్రయోజనముగ నమమ్ము సేత, య నెడుస ప్రవ్యసనములఁ జనదుతగుల.
- తే. తగినవేషంబు దనుఁదానృపాగడుకొనమి, నొచ్చియును గీడువలుకమియిచ్చివగవ
కునికి దన కెంత నడవకతయున్నఁ బథము, దప్పకుండుట నడవడి య కొప్పుసేయు.
- క. చెలిమియు సంభాషణమును, బలిమి వివాదంబు ద్రోవుఁబాడియుఁ దమయధ

తలవారితోన తగు నధి, కులహీనులతోడ నైనఁ శ గొట గా దధిపా.

తే. కొంచెమైనను దగఁ బంచి శ కుడుపు మేలు

పనులయెడ దుఃఖ మోర్చి యశ్రుంబు సుఖము

ననుభవించుట హితము శత్రునకు నైన

నిచ్చుటయ లెస్సయడిగినయెడ నృపాల.

క. తను లోకము గొనియాడఁగ, విని యుబ్బఁడు సజ్జనుండు శ వెండియుఁ గడు మే
లానరించుఁ గీ డొకించుక, యును దనదెసఁ దోఁపనీక శ యుడుపుచు వచ్చున్.

వ. ఇట్టిచందంబులు ధర్మనందనునకుం గల వని పలికి విదురుం డది ప్రసంగంబుగాఁ
బాండవులఁ బ్రశంసించి నీవు వారలం బెనిచి మానుసులం జేసి రక్షించి యిష్ట

డుపేక్షించి వారలు వెలి నుండ నూర కుండం దగునే తగుపా లిచ్చి వారి రా
వించి నీకొడుకులతోడివారింగా నడపుట యుచితంబు మీరును వారును నొక్కటి

యై యున్న మీదిక్కు దేవతలకుం దేజీచూడ రా దనిన నమ్మాటలు వెడవెడ
యూఁకొని ధృతరాష్ట్రుండు విదురున కిట్లనియె.

తే. హితముఁ గ ర్తవ్యమును నాకుఁ నెఱుఁగుదీవ, ధర్మసుతుచందమును విద్యితంబునీకు
నట్లు గావున నెఱిగింపు శ మఖిలకార్య, జాతమును జిత్రతాపోప్రశమము గాఁగ.

క. అనుడు విదురుఁ డాతని కి, ట్లను నిమ్మెయి నన్ను నొత్త్రయడిగినఁ జెప్పం

జను నున్నరూపు సెప్పెద, విను మవధానంబుతోడ శ విమలవిచారా.

ఉ. డక్కెను రాజ్య మంచు నకరటా యిటు దమ్మునిభాగ మీక నీ

వెక్కటి మ్రింగఁ జూచె దది శ యె ట్లఱుగున్ విను మీను లోలతఁ

గ్రక్కున నామిషంబుచవి శ గాలము మ్రింగినచాడ్పు సూవె యి

ట్లుక్కివుఁ డైననీకొడుకునల్లము ²నున్నటు లారఁ గూరునే.

క. అన విని నిరు త్తరుం డయి, మనుజేంద్రుండు గొంతసేపు శ మ్రాన్పడి తలఁపుల్

వెనఁగొన నిద్రాహీనిం, దను వలయఁగ విదురుతోడఁ శ దా ని ట్లనియెన్.

క. ఇందాఁక నీదుపలుకుల, డెందముతాపంబు గొంత శ డిందుపడియె నా

కుం దగ నయానయంబుల, చందంబులు సెప్పఁచుండు శ సౌజన్యనిధీ.

వ. అనిన విని విదురుం డి ట్లనియె.

ఆ. ³తనియఁ బండ కుండ శ మును గోసికొనఁ జవి, చేపె కాదు విత్తుచేటుఁగలుగుఁ

బక్వమైనఁ గొనిన శ ఫల మించుఁ జెడదు బీ, జంబుఁ గార్యసిద్ధిచంద మిట్లు.

తే. మూలకరి పుష్పములు గోయ్యమాడ్కిఁ దేటి

పువ్వుఁ దేనియ గొనియెడుప్రపోల్కి నెదురు

1. చ. యడుగుచు. 2. క. గ. నన్నిట లార. గూరునే. ఘ. చ. నన్నిట లాడఁగూడునే.

జ. నం దిటు లారఁ గూరునే. 3. ఆ, కమయఁ బండకుండఁగాయఁగోసినఁ జవి... బక్వమైనఁగోయ

గండ కుండఁగఁ గొనునది ॥ కార్యఫలము

బొగ్గులకుఁబోలె మొదలంటఁ ॥ బొడువఁ జనము.

57

క. పరులఫనమునకు విద్యాపరిణతికిం దేజమునకు ॥ బలమునకు మనం

దెలియఁగ నసహ్యపడునన్నరుఁడు దెవులు లేనిచేద్యనం బడు నధిపా.

58

క. ఎదిరికి హితమును బ్రయమును, నుది కింపుచు గాఁగఁ బలుకుమాటలు పెక్కై
యొదవినను లెస్స యటఁగా, కిది యది యన కూరకునికి ॥ యెంతయు నొప్పన్.

క. చెలిమియుఁ బగయును దెలివియుఁ, గలఁకయు ధర్మంబుఁబాహగతియునుబెంపు
దులువతనంబును వచ్చుచు, బలుకుబడిన కాన పొసఁగఁ ॥ బలుకఁగ వలయున్.

క. బెడిదముగఁ గత్తి గొడ్డటఁ, బొడువఁ దెగినమ్రానఁ జగురువొడముఁ బలుకులం
జెడఁ దునిసినకార్యంబు ని, గుడ నేరదు పిదప నెట్లుఁ ॥ గురువంశనిధి. 61

క. తనువున విఱిగినయలుఁగుల, ననువున బుచ్చంగ వచ్చు ॥ నతినిష్ఠురతఁ
మనమున నాటినమాటలు, విను మెన్నియుపాయములను ॥ వెడలునె యధిపా.

ఉ. అక్కట ధర్మనందనునిశ్చయాస్యమునం దొకనాఁడుఁ గీడుప

ల్కొక్కఁడు లేదు నీకొడుకు శ్రాంఛారు మీఱి నికృష్టవాక్యముల్

పెక్కులు పెక్కుభంగులను ॥ బ్రేలుచు నుండఁగ నీవు దానికే

స్రక్కక వించు నుండె దనుకూపమె నీ కిది కౌరవేశ్వరా.

63

ఆ. చేటుకాల మైనఁ ॥ జెట్టమాటలు నెఱి, గానితెరువు వట్టుకరజ్జములును

దగవు లట్ల తోఁచుచోదగియెడునవి యవి, నీతు లని మనంబు ॥ నిశ్చయించు. 64

వ. నీబుద్ధి పాండవులతోడివిరోధంబునెడ మరలంబడమి పాపం బింతియ కాకయేమి
సేయుదము మనకులంబునం దేజోదైర్యధార్మికత్వాదిగుణంబుల గరిష్ఠం
డయిన యుధిష్ఠిరుండు నీసిరికి వెలి యై యట్లుండుట దగ వగునే నీ పెద్దతనంబు
సూచి సైరణ వాటించి యున్నవాఁ డనిన విదురుదిక్కు-మొగం బై ధృత
రాష్ట్రుండు నీ చెప్పిననీతివాక్యంబుల నామనంబు దనివోవ దింకను జెప్పు మన
వుడు నతండు వెండియు ని ట్లనియె. 65

ఆ. సకలపుణ్యకర్మచయమును నొకదెన, వినుము పాడి దప్ప ॥ కునికి యొక్క

దిక్కు డీని శ్రుతులు ॥ తెలిపెడునెడఁ బాడి, కలిమి యెందుఁ బెద్దగా నుతించె.

తే. పాడిగలిగిన నిహలోకఫలము లెల్లఁ, జేరుటయకాదు కీర్తియుఁజెందుఁ బురుషు
ధరణిఁ బొగడితయెందాఁకఁబరగగునంత, కాలమును బుణ్యాలోకంబుగల్గనండు.

వ. తొల్లి ప్రహ్లాదుండు దైత్యజాతినంభవుం డయ్యును దనకొడుకు విరోచనుండును
నంగిరసుం డనువిప్రుకొడుకు సుధన్వుండును దమతమప్రాణంబు లొడ్డుగా నొడ్డి
యొక్కధర్మసందేహంబునకుఁ బన్నిదంబు సఱచి వచ్చి త న్నడిగిన నితండుగొడు
కితండు లాఁతి యని తలంపక మధ్యస్థుం డై సుధన్వు గెలిపించి యతనిచేత నిజ

తనయునిజీవితంబు దానంబుగాఁ గొని వాని బ్రదికించెం గావున నీవును ధర్మంబు విడువక యధర్మోపేతులైననీకొనుకులవలనిషక్షిపాతంబు విడిచి తెఱంగునీయుము వారును వీరును నాపడ లేక బ్రదుకుదురు నీవును శోకంబు లేక తక్కుదు వని చెప్పి మఱియును. 68

క. పాపంబులు కర్జము లని, యేవునఁ జేయంగ నవియు శ నిం పగు ధర్మ వ్యాపారంబు లకార్యము, లై పరిణతిఁ బొందెనేని శ యట్టుల చెల్లున్. 69

చ. అదిసభయే ప్రియం జెసఁగ శ నార్యులు నిల్వరయేని నార్యులే మదిఁ దలపంగ వారలు స్రమంచితధర్మము వల్కరేని యట్టిదియును ధర్మవే తగ ఘటించిన నిక్కము ¹లేదయేని తాఁ బదిలఁపునిక్కమే యొకనైపం బిడుచొ ప్పగునేని భూవరా. 70

ఉ. సీతిపథంబునకా బ్రదుక శ నేర్చుట యుత్తమభంగి శౌర్యసంజాతము లైకరం బలరుసంపద లొందుట మధ్యవృత్తి యస్థితము లైనభారవహాజీవనముల్ దలఁపం గనిష్ఠముల్ సీతికి బాహ్యు లైన ధర్మజీవర మెత్తురె వారి నుత్తముల్. 71

ఆ. కయ్యమునక యేవుఁక శ గాలుద్రవ్యదురు నీ,పుత్తు) లెల్ల సూత్రపుత్తుఁ డాదిః యగుతదీయమంత్ర శ లంతకు ముందర, బిరుదు లివు సీతిశ్రేరువుసారవు. 72

క. పాండవులు శౌర్య మొల్ల ర,ఖండితసీతి ప్రకారశకార్యము మెచ్చె యుండుదు రెదు రేచినఁ దుది, మండుదు రార్పంగ రాదుశ్రమఱియెవ్వరికిన్. 73

క. తమతండ్రిభంగి నీకును, సముచిత మగుభక్తి సేసి శ సజ్జన²నుతమా ర్గమున నడచువారల నీ, వమలమతిం గన్నకొడుకుల ట్లరయఁ దగున్. 74

వ. అని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 75

క. కారణము లేకయును నుప,కారపరత్వమున నొరులశకార్యంబులకుకా వారనియలజడిఁ బడియెడు, వారలచూ యేడుగడయు శ వారికి నధిపా. 76

చ. ఒకరునిచేతిప్రోవును దగ్ధదున్నతిప్రావును గాంచి యెల్లవెం టుకును గొఱింత లేక పొగడం దగుసంపద నొంది యట్టిదా తకుఁ దుది గిడు సేసినకృతఘ్నునివీనుఁగు నైన రోఁత వుట్టక కబళింపఁ గుక్కలు నొడంబడునే కురువంశవర్ధనా. 77

వ. కావునఁ గృతము దలంపమి గీడు పాండురాజు నీకుం బరమభక్తుండు పాండవులునుం దేజోలాభంబులు గాంచినవారలు వారల నాదరింపు మని చెప్పి మెండియు ని ట్లనియె. 78

ఆ. బ్రదుకు చేటు పొగడుకవడుట దూఱొందుట యీగి వేడుకొనుట శ యిట్లు మఱియుఁ

గలుగుసౌఖ్యదుఃఖములు వచ్చు నెడపడి

వాని కింత యేల ౧ వగవ నధిప.

79

క. వగ బలము దఱుగు రూపఱు, వగచిన మతి వహ్ని దెవులు ౧ వచ్చుకో¹దూరక

వగచి నలంగిన బ్రియమగు, బగతురకును వగచు టుమగు ౧ వాఙ్ముఖ్యా² 80

వ. అనన విని ధృతరాష్ట్రం డిట్లనియె.

81

క. రిత్తయుపచారముల నే, నుత్తముఁ డగుఁగర్మతనయు ౧ నుడికించితి దు

ర్వృత్తులగుమత్తుతులకును, మిత్తి యగుం బోర వగలు ౧ మిగులక యుచ్చే³ 82

వ. నెవ్వగలు నివ్వటిల్లనీక నిలుపునట్టిది యెయ్యని దాని నెఱింగింపు మనిన విదురుం డిట్లనియె.

83

తే. నియతతపమును నిందియనిగ్రహంబు, భూవిద్యయు శాంతికిఁగారణములు

వానియన్నింటికంటె మేల్లైనశాంతి, కారణము లోభముకుగుట ౧ కౌరవేంద్ర.

వ. అని వెండియు.

85

క. జ్ఞాతుల⁴పోరితమును గో, వ్రాతమునాక్రమము విస్త్రవర్గముచనవున్

నాతులకారించుటయును, బిళిం జన నిచ్చు నతస్కంఠం పొన్న చృపా.

86

క. అలమికోని యొండొరులపో, పులఁ బ్రాపుల నెలమికలిమిఁ ౧ బొంది బహుజ్ఞా

తులు నెమ్మిఁ గూడి తామర, కోలనిక్రియా⁵ సిడికిఁ బట్టగుదు రుజ్జులు లై.

87

చ. కరితురగాధిఘట్టనయు ౧ గాలియు నొంపదె యొంటి యున్నయ

త్తువు ననేక భూరుహవిశ్రాంతము గుం పయి పేర్చి బాధలం

బారయునె యన్నదమ్ములును ౧ బొందిన నేరి కసాధ్యు లట్లు గా

కెర వయి నిల్చినం⁶ గెలని ౧ కెల్లద మై పఱివోదు రెంతయున్.

88

వ. కావునఁ గౌరవులుం బొండవులు నొండొరులకుఁ బ్రాప్త పొదలిన నెదిరికి

నజయ్యు లగుదురు పరులయొత్తు లేనిరాజ్యంబు పూజ్యమహిమం బరఁగు వన

వాసంబునం గుందిన కౌంతేయులం దడయక తెచ్చి యుచితపదం బిచ్చి నిలు

పుట నీకొడుకులకు నిలుపు గావించుట యగు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనుఁ బ్రియ

వాదు లెందును గల రప్రియం బగుంగా కేమియని⁷పథ్యంబు వలుకువారు లేరు

జూదంబునప్పు డే నడ్డపడి యప్రియం బగుటకు శంకింపక పథ్యంబు వలికితి నది

నీకు రుచియింపక రోగికిఁ బథ్యాహారంబు దల కంటగించున ట్లయ్యె నైన

నిప్పుడుం జెప్పెద వినుము కాకంబులం గైకొని మయూరంబులం బరిహరించు

విధంబున మార్జాలంబులం బొటించి సింహంబులయెడ ననాదరంబు సేయు

చందంబున సుయోధనాదులం బట్టి యుధిష్ఠిర ప్రముఖులవిడిచితి నేడుకార్యంబు

ముట్టవచ్చినం⁸దోషక మిడుంగుఱుసోడినట్లు దల్లడించెదవు కులంబునకై యొకని

1. ఇది 'తూడ' ధాతువు. 'చాలు' ధాతువువలె తుమర్థకరూపమున భృశార్థకము. 2. క. గ. పూరితమును, 3. ఇ. బరుల. 4. తథ్యంబు. 5. 'దోడ' నీమఱుట్టితల్ల... అనియే యన్ని ప్రభులు.

దొఱంగుటయ సేతి యని పెద్దలు సెప్పుదురు దుర్జయపరుం డై సద్బుద్ధిసెప్పు
 వినం డేని మనము దుర్యోధనుం దొఱంగిన నేమి యగునది య ట్లుండె సంపద
 సహాయంబు నఁపేయించియుండు సహాయంబు సంపదనుడైశించి వ ర్తిల్లు నిట్లవియొక
 టొకటిపొందునంగాని సిద్ధింపవుగావున నీసంపద పొండవులకును వారిసహాయత్వం
 బు నీకునుం బ్రయం బొనరింప నొండొరుల కలయుట మేలుగాక మనలావువెలి
 సేయుట లెస్స యగునే కురువంశనిస్తారకు లగుభీష్మయుధిష్ఠిరులును నవక్రవిక్రము
 లగు కర్ణాజ్ఞనులును బ్రతాపధాము లగుభీమదుర్యోధనులును శస్త్రాస్త్రపారగు
 లగు నభిమన్యులక్షుణ ప్రభృతికుమారులును శాపాను గ్రహసమర్థు లగు ద్రోణ
 ద్రుపదాదిపరమాత్ములును వారివారిబంధుమిత్రజనంబులును నొక్కమొగం బై
 నీపనువు సేయుచు నయవిక్రమంబు లప్రతిహతంబు లై నడవం బృథివిశాసింప
 భవదీయవిభవం బుజ్జ్వలంబై యొరుల కెడ లేక చెల్లుచున్న నెంతయు పుగునో
 యటు విచారించుము పొండవులు ధీరమతు లై వైర మెత్తక యూరక తొలంగి
 యుండిరేనియుఁ గతిపయదినంబులలోఁ జీకాకుడి చెడుంగాక గాంధారీనందను
 చేత వసుంధరాపరిపాలన భారంబు నిర్వహింపంబడునే యనిన విని ధృతరా
 ష్ట్రుండు విదురున కి ట్లనియె.

89

తే. నీవు సెప్పినమాటలు శ్రీ నిర్మలములు, నిపుణసమృతములు రాజశ్రీనీతిమార్గ
 బోధకంబులునై ననుభుత్తు విడువ, నోప ధర్మోజయతి యని శ్రీ యుండువాఁడ.
 వ. అనిన విని విదురుం డతని కిట్లనియె దేవా జ్ఞాతులు గుణహీను లై నను విడువం
 దగ దనిన సకలగుణసంపన్నులై భవత్ప్రసాదంబుఁ గోరుచున్న కౌంతేయులన్
 దిగవిడువం దగునే యేనునీకు హితంబు గోరెడువాఁడ నని నిశ్చయించి నాబుద్ధి
 వినుము వారలజీవనంబునకుఁ గొన్ని యలంఘిపల్లియ లై నను దుర్యోధను నొడం
 బఱచి యేర్పఱచి తెఱంగుపఱచిన లెస్స యని చూచెద నతని విడువ వలయు
 నని చెప్పితి నేని¹ పెనఁకువంబశ్చాత్పాపంబు పుట్టుదాని కప్పడు ప్రతీకారంబులేదు
 కావున నెల్లభంగుల నియ్యకొని పొండవులతోడ సంధిసేయవలయు నట్లుం గాక.

క. శతమలోనిపాశ్శకుంగా, సమరము సేసినను గాని శ్రీ చాఁ జనదె శరీ
 రము లాధివ్యాధిజరా, సమన్వితము లగుటఁ జేటు శ్రీ సహజం బరయన్.

92

చ. గజతురగాదినంపదలుఁ శ్రీ గాంతలతోడివిహారలీలలుం
 బ్రజ కనురాగ మొండఁ బరిపాలన సేయుక్రమంబుఁ బోరులన్
 విజయముఁ బొంది పేర్చుటయు శ్రీ విస్ఫురితాభరణానులేపవ
 స్త్రుజనిత వైభవంబుఁ గలకరాజులుఁ బోయిర కాక నిల్చిరే.

93

క. కావునఁ జెవికిం జేఁ దగు, నీవాక్యము వినఁగఁ జాలితేని యిహపర
 శ్రీవిభవములకుఁ గీర్తికి, దావల మై వెలయు టింత శ్రీ తథ్యము సుమీర్తి.

94

- క. తగ నీలో నూహింపుము, దిగ విడువకు ధర్మతనయు ధృఢమతి వై పొందగుచందము గొడుగులకుం, జెగడలకుం జెప్పి తీర్పు శ పెం వేర్వడంగన్.
- ఆ. అనిన నాంబికేయుఁ ధ డను నీమఱలుకుల, గలఁక దేటి బుద్ధి శ దెలివి నొందె నిట్ల చేయువాఁడ శ నిదియ కర్ణము ధర్మమును యశంబు లాభమును దలంప.
- చ. అనుడు ముదంబు నమ్మమియు శ నాత్మఁ జెనంగొన నన్నతోడ నిట్లను విదురుండు పెద్దవడి శ కక్కట నీమది కార్యవృత్తి నూల్కొనియె సుయోధనుం గని యశకుంతలనిశ్చయ మై యతండు వ్రాలినదెస వ్రాల కుండిన బ్రలే మముబోటులకుం బ్రియం బగున్. 97
- వ. అని పలికి నిట్టూర్పు నిగిడించి. 98
- క. దైవంబ నేర్చు గా కిటు, వోవఁగ నే నేర్తు నేరఁ శ బా మ్మని పలుకం గా వశమె నరున కెక్కుడు, దైవము పౌరుషముకంటె శ ధరణీనాథా. 99
- వ. అనిన విదురునకు వైచిత్రవీర్యం డి ట్లనియె. 100
- తే. ధర్మపథమును నీతితత్త్వంబు తెరువు, నిర్మలము లగుపలుకుల శ నీవు నాకు దెలియఁ జెప్పితి పరమార్థదృష్టియెట్టి, వాక్యములఁ గల్గుఁ జెప్పమువాని ననఘ.
- * సనత్కుజాతుఁడు ధృతరాష్ట్రునకు నధ్యాత్మతత్త్వంబు చెలియఁ జెప్పట *
- వ. అని యడిగిన విదురుం డతని కి ట్లనియె నాకుఁ దోచినయన్నియు నా నేర్చినట్లు నీ కెఱింగించితి నత్యంతగుహ్యంబు లగునర్థంబులు పురాణం డయ్యునుంగుమారుం డగుసనత్కుజాతుండు దెలుప నోపుం గాని యిటమీఁద నాకుం దెలియదనిన ధృతరాష్ట్ర డమ్మునీంద్రుండు నా కెంతదవ్వు నీవ యవియునుం జెప్ప మనిన నేను శూద్ర యోనిజాతుండ వేదాంతవేద్యంబు లగునర్థంబులు నా కగోచరంబు లమృహాత్ముబుద్ధి నే నెఱుంగుదు దేవతలకుం దెలియనట్టివి యాతనికిం దెలియు నతండు దెలుపం జాలు ననిన ధృతరాష్ట్రుం డతికుతూహలుం డై. 102
- ఆ. మనకు నిష్ప డతనిఁగను తెఱుం గెయ్యది, యగుటయును నెఱుంగననినవిదురుఁ డధికభక్తిఁ దలఁచె శ నాత్మలో నాశ్రితవత్సలత్వనిధి సనత్కుజాతు. 103
- వ. ఇట్లు దలంచుటయును దివ్యజ్ఞానమాననీయుం డగునమ్మునివరేణ్యుం డాక్షణంబ పొడసూపిన విదురుం డతనివచ్చుట యుగ్గడించుచు వినయంబున నతనినెదుర్కొని దండనమస్కారంబు లాచరించి యున్నతాసనం బిడి యర్హపాద్యంబు లిచ్చి ససంభ్రమంబుగాఁ బ్రత్యుత్థానంబును బ్రణామంబునుం జేసి యున్న ధృతరాష్ట్రుని నతనికిం జూపి విదురుం డి ట్లనియె. 104
- క. దేవా దేవరకృప నీ, భూవల్లభుఁ డమలత త్ర్యంబోధక మై పౌఖ్యావహ మగువాక్యచయముఁ, దావినఁ గోరుటయు మిమ్ముఁడలఁచితి భక్తిన్.
- వ. మీరును గారుణ్యాతిశయంబున విజయంచేసితిరిగురుసమాశ్రితులగువార లెద్దాని నలన సుఖదుఃఖంబులు లాభాలాభంబులు బ్రియద్యేషంబులు నాదిగాఁ గల

ద్వంద్వంబులం బడక బ్రదుకుదు రట్టిపరమార్థోపదేశంబున నితనిం గృతార్థునిం
గావించి రక్షింపవలయునని ప్రార్థించినం బౌద్ధిపుండునుం దదనురూపంబు లగు
నాలాపంబుల నారాధించినఁ బ్రసన్నుండై సనత్సుజాతుం డధ్యాత్మవిషయంబు
లగువివిధవాక్యంబుల సోపానప్రకారంబున నంతకంతకు సూక్ష్మంబు లగునర్థం
బులు సమర్థించుచు నందుఁ బ్రజ్ఞాచక్షుఁ డెయ్యది యేర్పడ నడిగెనది యెల్ల వివ
రించుచు హృదయపుష్కరకలితం బగుపరతత్త్వంబు ప్రసాదించునట్టిగూఢోక్తు
లనుగ్రహించుచుండ నెల్ల కేలకుఁ బ్రభాతం బగుటయు ధృతరాష్ట్రవిదురుల నా
మంత్రణంబు సేసి యద్వేషముని యంతర్ధానంబు నొందె నట్టిసమయంబున. 106

—♦ పాఠ తః కా ల వ ర్ణ న ము ♦—

తే. తనకులంబునఁ బుట్టినభారతరాష్ట్రు, లన్నదమ్ములతో విగ్రహంబు గొనుట
కుమ్మరించి వివర్ణతనొందినట్లు, గంది యెంతయుఁ జెలు వేదెఁ శ జందురుండు.

క. కుముదములుఁ దారు నొక్కటఁ, బ్రమదంబున నుండి వానిశపదవి దొలఁగినం
దమకుఁ నిలువఁగ దగ దను, క్రమమునఁ జనునట్లు తారకంబులు విరిసెన్.

ఉ. ఎత్తినవేడ్కఁ గంధరము శ లెత్తి మొగంబులు సాచి చూడ్కులం
జిత్తములున్ నిగిడ్చి తమశ్చందెడునిక్కలు రోసి యింపు త
లొక్కత్తఁగ నొక్కచోనొకటి శ నొక్కటి గాంచి యెలర్చు ¹కాయ్యులం
జిత్తజుకేళిఁ దేలె విలసిల్లుచు జక్కవదోయి వేకువన్.

109

మ. మును సారభ్యము నివ్వటిల్లఁగ మనోమోదగబునం దేటు ల
ల్లన యోలిక వెడలంగ రేకులు సముల్లాసంబునక బింక మె
క్క నయం బెక్కుచు గ్రద్దెపొం దెడలి వీక్షకం గేనరంబుల్ గడ
లొక్కనఁ దోడ్తో మధు ²పుచ్చి పేరెలమిఁ బాల్వంబు జెందె నంభోజముల్. 110

చ. వెడవెడ నిద్రవొంది కను శ విచ్చినపాంథులమీఁద దాడివోఁ
దడఁబడ నొందొరుం బిలుచుదర్పకుపంపుబలంబులోనియ
ల్కుడుకరణిం జెలంగు శుకశకోకిలభృంగతతుల్ వనంబులం
దెడనెడ ³బల్కఁ గూయసాగ్రియింపఁగమ్రాయఁగఁ దద్విరావముల్. 111

సీ, పద్మపరాగంబు శ ⁴బరఁగించు నరుణోదయంబుకాంతికిఁ జెలువంబు మిగులఁ
బరువంబు దప్పినవీరుల రాలుచుఁ దరు, చయము చుక్కలు లేనిచదలఁజెనయ
వరవి నెత్తావి శ నడరించు నున్నిద్ర, విటవీటిసారభ్యవితతి వొదల
నెలఁత చీటియెఱుకలనెఱిఁ దీర్చు జక్కవలు ⁵చందోవల కేకట యెనర్చు

ఆ. ⁶వెలరు వాటుదీవోయల నల్ల నల్లార్చు, సోర్ణగండ్లయందు శ జొచ్చిసుడిసి

1. క. చెయ్యలం. 2. గ. జ. పుచ్చిగ. పుబ్బ. 3. జ. బల్కఁగూయసాగ్రియింపుగ మ్రాయఁగ

4. గ. చ. బంధించు. 5. గ. జ. చందోయి. 6. ఖ. తెల్లవాటుచున్నదివియ లల్లార్చుచు,

- తిరిగి వేగుబోకకతెమ్మెర తెలచిగ, కొనలవంక లాత్తు 3 ననలఁ బ్రోచు.
- ఆ. అంత నుదయతైల 3 మనునశోకద్వయము, సమితియందుఁ 2 గాంతి 3 చారుభంః
నెఱయ విరిసి తొలుత నెగసినయుజ్జ్వల, స్తబక మనఁగఁ బద్మసఖుఁడు వొడిచె.
- సీ. ఉద్వోధరంబుల 3 నొప్పెఱుజేపుఱు, జఱులకాంతికి నునుమెఱుఁగు నెట్టి
ధరణీజగులమ్రతావితానముపల్ల, 3 వములకు గట్టెఱువన్నె యొసఁగి
యరుణాంబుజంబులయంతరధరంబుల, తళతళ యనుజ్ఞ 3 3 దళముకొల్పి
చక్రవాకద్వయసంతతియెఱకల, కొమరారుకెంజాయః 3 గ్రొత్త సేసి
- ఆ. తనదుబాలబింబ 3 మనుపమేయప్రభా, పటలజటిలగగనభాగ మగుచు
నుల్లసిల్లి జగములెల్లను విలసిల్లఁ, బూర్వశిఖరిమీఁదఁ 3 బొడిచె నినుఁడు. 114
- వ. ఇట్లు సూర్యోదయం బగుటయు ధృతరాష్ట్రండు తత్కా-లోచితాచారంబులు
నిర్వర్తించి తగుతెఱంగున నలంకృతుం డయి యాస్థానమండపంబున కరిగి పే
రోలగం బిచ్చినఁ గుంభసంభవ కృప కృతవర్తాశ్చక్రామ కర్ణాదు లగదొరలును
భీష్మవిదురబాహ్లాకసోమద త్తభూరిశ్రవఃప్రభృతు లగు బంధుజనులును దుర్యోధన
దుశ్శాసన ప్రముఖులగుకుమారులును లోనుగాఁ గలసమ స్తపరిజనంబులును వచ్చి
బలసియుండి రయ్యవనరంబున సంజయుండు వచ్చి వాకిటనిలిచిహోహోలువలనఁ
దన్నెఱింగించి వుచ్చి చొచ్చి సముచిత ప్రదేశంబునఁ గూర్చుండి తనమాటలు
వినుటకుఁ జిడిముడిపడు చున్నకొలువుఁ గలయం గనుంగొని యిట్లనియె.

—♦ సంజయుఁడు ధృతరాష్ట్రనితోఁ జాండవుల తెఱంగు పెప్పట. ♦—

- తే. పాండురాజతనూజుల 3 పాలి కర్ణి, నిమ్మహారాజు వనుపంగ 3 నేఁగి ధర్మ
పుత్తుఁ గాంచితి నాతండుఁమైత్రిమెఱయఁ, గౌరవులసేమ మెల్లఁ బ్రేరేర్వరనడిగె.
- వ. మఱియుం దగువారల నెల్ల నయ్యెయచితవిధిం బ్రణామంబున వినయంబున
బాంధవంబున మిత్రభావంబునవాత్సల్యంబునఁ బ్రసాదంబున నాదరించె నేనును
భూనాథుండుగఱపిన తెఱంగునఁ గొఱంతలేకుండ బంధుత్వంబునకు వలయుమాట
లాడితిఁ బదంపడి కార్యంబు ప్రసంగించి నాయాడినమాటలకు నయ్యుధిష్ఠిరుండు
వలికినవచనంబు లింత యొప్పునే యని యగ్గించిన ధృతరాష్ట్రం డవహితుం డై
యడుగఁ దా నయ్యుధిష్ఠిరునకుం జెప్పినభంగులు నతండు వానికి నెల్ల నుత్తరం
బిచ్చిన తెఱంగున నెఱింగించి ధృతరాష్ట్రునకుం బితామహునకు దుర్యోధనునకుం
గ్రమంబున వారివారితో నాడు మని నియమించినచందంబులు ధర్మనందను
పలుకులపరిపాటిం దేటపడం జెప్పి సూతసూనుండు వెండియు నిట్లనియె. 117
- తే. ఏనుపల్లావ్యపురమున 3 కేగి తొలుత, వాసుదేవార్జునులఁ గంటి 3 వారు సీతి
పథము దప్పనిమాటలు 3 బలిమిఁ దోచు, నట్లుగా నాడి రవి వినుం 3 డాదరించి.
- వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రం డవ్వాసుదేవుచిత్తం బెట్లతం డే మనియె నని యడిగిన

1. క. ప్రోచు. జ. ప్రోక్షు. 2. ఖ. గాంచి. 3. క. వములకట్టెఱువ. ♦ బన్ను వొసఁగి.

నతనికి సంజయుం డిట్లనియె.

119

ఉ. తానును సత్యభామయును శ్ర ద్రౌపదియున్ నరుఁడున్ రహస్యగో
ష్ఠీనిరతాత్ముఁ డై సుతులుఁ శ్ర జేరనిచెందనియట్టిచోటఁ గాం
తానివహంబు గొల్వఁ బ్రమత్తదస్థితి నుండియుఁ బిల్వఁ బంచె న
న్నానలినోదరుండు హృద్రయంబున నీదెసకూర్చి యెట్టిదో.

120

వ. ఏనును దత్ప్రకారంబు పాణిహారులవలన మున్న యెఱింగినవాఁడ నగుటంజేసి
కంచుకంబును శిరోవేష్టనంబును ధరియించి వినీతవేషుండ నై పోవునప్పుడు కృ
ష్ణార్జును లనేకమణిమయభూషణప్రభాభాసితులై యొక్కసెజ్జన యున్నవారు
కృష్ణుండు పవ్వళించియుండి చాచినచరణంబులు దొడలపై నిడికొని యర్జునుండు
గూర్చున్నవాఁడు సత్యభామయుం బాంచాలియుం గద్దియలపై నున్నవారు
సవినయంబుగా నేనును దండప్రణామంబు నేసిన న న్నాదరించి కృష్ణునిచేసన్న
వర్జునుఁపనుపునం గనకరత్నమయం బగునతనిపాదపీఠం బతండు వ్రేల్చినకాళ్లు
దిగిచికొన నిద్దఱుముద్దియ లెత్తితెచ్చి నాకుంబెట్టిన నేనును దానిం గరతలంబున
నంటుచు ధరణీతలంబునఁ గూర్చుండి కేలు మొగిడ్చి ఫాలతలంబునం గదియించి
నీలవర్ణులు బాహుబలమదభరితులును నయి యేనుఁగుదోయియుంబోలె నున్న
యమ్మాధవధనంజయులఁ జూచునప్పుడు నాకు హర్షాశ్రువులకలును దదనంతరంబ
భయంబునం బుట్టె నట్టియెడ.

121

క. ఈయిరువురుఁ బంచినపని, సేయుదురటె ధర్మజునకుఁ శ్ర జేకుఱనితలం

పేయది యతనిం దొడరుట, వే యేటికి జమునిశిరము శ్ర వ్రేయుటగాదే.

122

వ. అని తలఁచుచుండ నమ్మహానుభావులు నన్ను సంభావించి తా రుపయోగించు
నట్టియన్నపానంబులను దమకుఁ గట్టఁ దగినట్టివస్త్రంబులను దాము దొడుగు
నట్టిభూషణంబులను నాకుఁ బ్రియం బానర్చి గారవించిన నేనును నాబోయన
కార్యంబు విన్నవించిన విజయుండు బలుమొగంబుతో దానికి నుత్తరంబు
పలుకం దొడంగిన వారింబి వాఁజోదరుం డిట్లనియె.

123

—* సంజయుండు ధృతరాష్ట్రీనకుఁ గృష్ణుండు సెప్పినమాట లెఱింగించుట *

తే. వినుము సంజయ ధృతరాష్ట్రీవిభునిజెద్ద

కొలువునందుఁ దత్పుత్రులు శ్ర గురుఁడుఁ గృపుండు

నాపగానందనుండు మొద శ్ర లై నసకల

జనులు వినుచుండఁగా నిట్లు శ్ర లనుము నీవు.

124

ఆ. అయ్యజాతశత్రుఁ శ్ర డలుగుట నీళ్లుల, నగ్ని వుట్టివట్టి శ్ర దయ్యె మీకు

నార్ప వెరవు లేదు శ్ర నేర్పుమై నింకఁ గా, వింపవలయుపనులు శ్ర వినుండు మీరు.

వ. అవి యెవ్వీ యంటేను.

125

సీ. కలయట్టివివిధార్థములు నశేషంబుగఁ, దగ నొసంగుండు స శ్ర త్పాత్రములకు

- జెలుల జుట్టముల నాశ్రీతులను రావించి, సత్కరింపుడు సంతకం బెల్ల
 1నిచ్చానుగుణముగ 3 నింద్రియగుణముల, ననుభవంపుడు హృదయంబులల
 నాండ్రను బిడ్డల 3 నయ్యెవిధంబుల, గారవింపుడు ప్రియపూరితముగ
 తే. మఱియు నెవ్వరిచి తమెత్తెజగునందు, వాటమెయుండు నదియెల్లనలయునట్లు
 సేసి విహరింపుఁ డిం కెడనీయ 2కనికీ, నడవుఁ డజచేతఁ బ్రాణంబునడికడం.
 వ. అని చెప్ప మింత యేమిటి కంటెని. 128
- ఉ. ఎందును నెవ్వరుం బడనియెంతయుఁ గష్టముపాటు వచ్చినం
 గొందల మంది పాండువిభుకోడలు డవ్వుల నున్ననన్ను గో
 విందుడ కావు మంచుఁ బల్కెంచుట యీగంగ రానియష్టజో
 లెం దలపోయ వ్రేఁ గయి చలించక యున్నది యెప్పుడున్ మదిన్. 129
- తే. ఇట్టియే దేరు గడవంగ 3 నెందు నుతికీ, నెక్క-గాంక్షివ మేడైజ 3 నెక్క-నెట్టి
 రెండుదొనలను బూని కిరీటియనికి, వచ్చు నేఁ డెల్లియెందుఁ 3బోవచ్చుమీకు.
 వ. అని పలుకునప్పటివారియె త్తికోలును సీకొడుకువిడుపోవమయునుం దలంచిభయం
 బందితి నితండు వారల నెఱుంగండు భీష్మద్రోణులప్రాపును గర్జగర్వంబును
 డన్ను గెలిపించు నని నచ్చి తొడరెడు ననిన విని ధృతరాష్ట్రం డజ్జనుం జే
 మనియె నని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె. 131
- క. నరుఁ డలుక వొడమియును సుస్థిరుఁ డై తనయెఱ్ఱసెరలకెలుపునఁ గెందా
 మరలం దెగడెడుకన్నుల, నరుణచ్చవి నెఱయ నిట్టు 3 లనియె నరేంద్రా. 132
- ఆ. ఆసుయోధనుండు 3 నతనికిఁ దోడ్పడ,నరుగుదెంచినట్టి 3 ధరణినాథ
 చయము వినుచు నుండ 3 సంజయ నావచ,నములు గాంగ నిట్లనంగవలయు.
- ఉ. పాండునియగ్రనందనుడు 3 పా లడుగం దగ నీడయేని మా
 కొం డన నేల మే లది సుశయోధనుఁ డింతకు మున్ను పెక్కు-లు
 ద్దండతఁ దాను జేసినవిభంబుల కెల్ల మెఱుంగు నెట్టిన
 ట్లుండెడుఁగాక యేనును వృకోదరుఁడుం బ్రియ మందునట్లుగాన్. 134
- క. మాయరుపురతోఁ గయ్యము, సేయ నతం డియ్యకొనిన 3 సిద్ధించెనకా
 దే యుచితచరితుఁ డగుకొం, తేయాగ్రజకార్యమట్టితెజఁ గొప్పఁ గదా. 135
- క. వనవాసంబున భూశ,య్యను ధర్మజుఁ డున్నయట్టిరాయాయాసము వో
 వ్రనె యంపశయ్య దుర్యోధనుఁడు రణక్షోణి బడక 3 తక్కినయేనిన్. 136
- ఉ. సూనృత మూది బన్నములు 3 సూడక లోన నడంచినట్టికో
 పానల మెండి యున్ననిబిడబిడఁ బచరించుతీవ్రదా
 వానలుఁ బోలి శాత్రవచరయంబుపయిం గవియించి నిల్చినం
 గాని యుధిష్ఠిరున్ సరకుగఁ గొన రాధృతరాష్ట్రనందనుల్. 137

- మ. గద సాంచుచు నంత్యకాలవిచలత్కాలాకృతి భీముఁ డు
 న్మదమాతంగచయంబు నుగ్గుగ లసనానారథవ్రాతముల్
 చదియన్ భూరిహయవ్రజంబు పొడిగా శ్ర సంరంభతుంగాంగుఁ డై
 కదియం జూచి బలే సుయోధనుఁడు భాగం బిచ్చు రాజ్యంబునన్. 138
- సీ. కోల్పులి వీరకమై శ్ర గొడగొని లేళ్ళకు, నుఱుకు తెఱంగునఁ శ్ర దఱియఁజొచ్చి
 పెనుగాలి జీమూత్రబృందంబుపై జెట్టి,దంబుగ వీచుచందమున నడరి
 కసిమసంగినమారి శ్ర గడఁగి జీవులమీఁద, నుగ్రతఁ గవియన శ్ర ట్టురవడించి
 యాఁకొన్నలయరుద్రుఁడా గ్రహంబునజగ,త్ప్రచయంబుముట్టెడుభంగిఁ బొదివి
 తే. నకులుఁడును దడనుజుఁడునాశ్రయ్యకియు నాసు,భద్రకొడుకును నెదిరినశ్రబలమునెల్ల
 బెదరఁ జెదర బడల్పడఁ శ్ర జెల్లుసావఁ, జేయఁ గని కౌరవులు సంధిశ్రసేయువారు.
- ఉ. చి త్రము లుల్లసిల్ల నలసనింహాకిశోరము లొక్కమైమదో
 న్మత్తగజావళిం బొదువుతమాడ్కి నరాతిబలంబు ముట్టి యు
 ద్వృత్తిఁ గడంగి యప్రతిమశ్రవీరులు ద్రాపదిపుత్తులైపురున్
 నెత్తురుసీరఁ దేల్చిన నశనిం గని మీసృపుఁ డల్కదీతెడిన్. 140
- మ. చెలులుం జుట్టలు నిష్టభృత్యులు మహాజంబ్రాణముల్ డాప కు
 జ్జలు లైతో నడవన్ విరాటుడును బాంశ్చాలుండు ¹నేపారి సే
 నలయుద్రేకము రాద్రముం బెనుప నానాపేతి ఘోరంబుగాఁ
 దలపడ్డం గని కాక సుక్కుదురె గాంధారీసుతుల్ మాటలన్. 141
- చ. తఱిమి శిఖండి త న్నొరులు శ్ర దాఁకఁగ నెవ్వరిదిక్కుఁ జూడ కే
 డైఱఁ ²దనపూన్కిపై మనము శ్ర ధీరత నిల్పి రథంబు బల్వడిం
 బఱుపి కురుక్షేత్రీసుఁ డనుశ్రబ్రహ్మకు వేయును నిండ భీష్ముపై
 కుఱికినఁ గాక మాకు సగ శ్ర మూరక యిత్తురె మీరు మేదినిఁ. 142
- శా. విద్యుద్దండము నిల్చిపొల్చినగతిఁ శ్ర వి ల్లంద మై యుండ న
 స్రద్వ్యోధావలిమానసంబున రణోత్సాహంబు రెట్టింప ధృ
 వ్తద్యుమ్నండు గడంగి ద్రోణుఁ గడిమిఁ శ్ర డాయంగ వీక్షించి కా
 కుద్యోగించుట ³యేల తక్కుదురు మీ శ్ర రుగ్రహవక్రీడకున్. 143
- సీ. గాండీవగుణరవం శ్ర బాండొండ చెలఁగంగ, శరపరంపర లాకశసంబు గప్పఁ
 బ్రతివిశిఖములు ఖండ్వడితము లై రాలంగ, నెదిరిసైన్యంబుల శ్ర మదగజాది
 చతురంగములును జగ్జరితంబు లై యవ, యవభేద మెఱుంగనియట్లు గాఁగఁ
 దునిసిన నెత్తురు శ్ర నెనుడును ⁴నెమ్ములు, నెఱచియుఁ గండలు శ్ర నెనసి సమర
 తే. తలము ఘోరంబుగాఁగపిద్వజము ధవళ
 హరులు శోభిల్ల నొగలపై శ్ర హరి యెలర్చ

దేవదత్తంబు మోయఁ దోఁగఁతెంచునట్టి
రథముఁ గని కాని ¹కానఁడు శ్ర రాజరాజు.

144

శా. బాల క్రీడ మహాసురప్రకరమున్ శ భంజింపఁడే యెఱుఁగుం
ద్రైలోక్యంబును భక్తి యుక్తి దగ నాశ్రయానిపదే యట్టికౌ
ర్యాలంకారు మహాత్ముఁ దా సరకునేయం డచ్యుతున్ మమృతం
డేలా కైకొను నాసుయోధనునియం శ ²దెగ్గది యూహింపఁగన్. 145

వ. ఏము పితామహగురుకృపాచార్యులకు నమస్కరించి యస్మదీయరాజ్యభాగం
బునకై తోడరి కయ్యంబుసేయువారము కౌరవులకుం బూని యెవ్వరే మాతోఁ
బెనంగినను వారిశస్త్రాస్త్రంబులు ధర్మప్రతిహతంబు లగు నని తలంచెదము
పండ్రెండువత్సరములు వనంబున నమ్మెయి నిడుమలం బడి జనపదంబునం బదు
మూఁడగునేఁ డజ్ఞాతవాసాయానం బట్లనుభవించివచ్చిమాతండ్రి పాలికింబెనంగు
మమ్మునింద్రాదిసురసహాయులయ్యును ధార్తరాష్ట్రులు గెల్చువాడై కేనిధర్మంబు
కంటె నధర్మము బలవంతంబైనయది యగు నింతియ కాని మాచేయునట్టిది
గీడైనది గా దేము వాసుదేవుని మున్నిడికొని నడతుము గావున నీయుద్ధంబున
జయంబు మాకు సిగ్ధంబ యెల్లభంగులం గర్ణసహితంబుగా గాంధారీనందనులం
దునిమి యేము భూమి గొనుట దప్పదు గాంధీవంబు దివియకయును గుడుసువడి
యెడు బాణంబులు తమయంతన తూణీరంబుల వెడలెడుఁ దో లూచ్చుమహా
నాగంబునుంబోలెఁ గరవాలంబు దాన యొకవెలికి నిగుడుచున్నయది గావున
మా కవశ్యంబును సంగరంబు సంభవించుఁ బాశుపతాదిదివ్యశరంబులం గురు
పక్షప్రజాక్షయంబు సేసి శాంతిం బొందెదము సూతనందనా నీవు సుస్థిరుండ వై
యింతయుం దెలియం బలుకవలయు నిమ్మాటలు విని కురువృద్ధుం డగుబాహ్లికుం
డును బితామహుం డగుభీష్ముండును గురుం డగుకుంభసంభవుండును శిక్షకుం
డగుకృపాచార్యుండును గురువుత్త్రిం డగునశ్వత్థామయు సద్బుద్ధి యగువిదురుం
డును ధర్మాచరణకల్యుం డగుశల్యుండును నెయ్యది నిశ్చయించి పలికి రది య
య్యెడు సుయోధనాదు లాయుష్మంతు లగువార కాక యని పలికె నని చెప్పిన
విని మందాకినీనందను డందఱు విన దుర్యోధనున కిట్లనియె. 146

సీ. నలినగర్భుడు పెద్దకొలువున నున్నెడ, సురపతి ప్రముఖులమామృత లెల్ల
మెఱయుతేజంబున శ్ర మిఱుమిట్లు గొన నిద్ద, ఆచ్చట నొరసికొం శ్ర చరుగఁజూచి
వీ రెవ్వరిమొయి శ్ర మీరుండ సరకు సేయనియట్లు వోయెడునట్టివార
లని బృహస్పతి బ్రహ్మనడిగిన నతని కి, ట్లనియె నాచతురాస్యుఁడాదరమునఁ
తే. దపముపెంపును బలశౌర్యదర్పములును, గలిగి లోకహితార్థంబుగఁ జరింతు

1. రేయుగంబున నరుడు నాశ్రయఁబడు, ననప్రసిద్ధికి నెక్కినమునులు సుమ్ము
వ. అని పలికి వెండియు. 148
- క. అనిమిష²హితము దనుజనా, శనమును జేయుదు రధర్మసంగ్రామము గ
ల్గినచోట ధర్మపరు లగు, జనముల గెలిపింతు రధికశ్రమరంభమునన్. 149
- వ. దేవార్జుయుద్ధంబునఁ బడింద్రుండు వోయి వీరి నారాధించి తో డడిగినం జను
దెంచి పోలోమకాలకేయాదు లగుననేక దైత్యదానవులం జంపి యింద్రునకు
విజయంబు గావించి రది మొదలుగా వీరల నెల్లవారలు నెఱింగి యుండుదు
రిది యొక్కతేజంబు రెండు దెఱంగు లై వెలుంగుచుండు నని చెప్పె వినోదా
ర్థంబు జన్మాంతరంబు నొందినయమ్మహాత్ములు గదా యీయర్జునుండును వాసు
దేవుండును నర్జునుండు సముద్రతీరంబున హిరణ్యపురంబు వొడిచి నివాతకవ
చుల నఱువదివేపుర నిర్జించి పర్జన్యునకుఁ బ్రియంబు సేసె వాసుదేవుపరాక్ర
మంబు కంసనరకాసురప్రముఖునిఁగల్గహంబునం బ్రసిద్ధంబు గాదె
తెలియ విను మున్నరూపు సెప్పెద. 150
- క. ఆయిరువురు ³నొకతల యై, యాయోధనమునకు నడచునట్టిద యేనిక
వేయేల ⁴మనక కాదెదు, రై యే డైఱఁ దాఁక హరునకైనను వశమే. 151
- క. సారథియు రథియు నై యొక, తేరం గృష్ణు లతిఘోరశ్రేజస్సార
స్సారతః దోచిన నైనను, ధీరత వాటించి చూచి శ్ర తెలిసెదవు బలే. 152
- వ. అనుచు నాసుయోధను నుపలక్షించి శాంతనవుండు మఱియు ని ట్లనియె. 153
- క. మది నామాట కొకింతయు, బెదర వకార్యంబునందుఁ శ్ర బ్రియము గలిగి యుం
డుదు కౌరవులకుఁ గాలము, తుదియో కా కిట్టిగర్వింతుని నే మందున్. 154
- తే. హితము లగునాదువచనంబు శ్ర లివుడు వినని, వాఁడ నై తేని నప్పడువారువడిరి
వీరు వడి రనుపలుకులు శ్ర విందుగాక, శకునికర్ణదుశ్శాసనుల్ శ్ర సమ్మతింప. 155
- వ. దుష్టకష్టనికృష్టాత్ము లగునిమ్మువ్వురుఁ జెప్పెడుబుద్ధులు గాని యొండు విననొల్ల
వేమి సేయ వచ్చు నని పలికినం గానీనుండు గనలి గాంగేయున కి ట్లనియె. 156
- ఆ. ఇట్లు టాడఁ దగునె శ్ర యే నేమి సేసితిఁ, గొలిచి కుడుచుపాడి శ్ర నలవుఁ జలము
బలుకు టెందు నెగ్గెఁపతికిఁ బుత్తులకును, మనుమలకు హితంబ శ్ర యొనర నడతు. 157
- క. కానితెఱఁ గైన నింతటి, మానిసిఁగా నేల చేయు శ్ర మనుజేంద్రుండు న
న్నినెఱి దప్పినమాటలు, నీనోరక వెడలఁ దగునె శ్ర నిండినసభలోన్. 158
- వ. అనిన విని భీష్ముండు ధృతరాష్ట్రున కి ట్లనియె. 159

—♦ భీష్ముడు కర్ణుని క్షయంబు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పట —♦

- తే. ఒకట నైనను వారియం ధ దొకరిలోని. ¹చిదురపాలును బోలండు ధ పిగు లేక
పాండవుల గెల్తు నే నని ధ పలుకుచుండు, వీనిరజ్జులు చులుచలు ధ విండు తగిలి.
- క. మగఁటిమి వారికి వీఁ డెదురుగ నమ్మి సుయోధనుఁడు విశ్రోధము గొనెన
ర్వగుణాఘ్నలు బలవంతులు, నగుపాండునృపాలసతుల ధ నవమానించెన్. 161
- ఉ. ఒక్కఁడొకండనేకవిధ ధ యుద్ధజయంబులు గొన్నవారు వా
రెక్కఁడ నేమి సేసె నితఁ ధ డీతనితమ్మునిఁ గూల నేసి యు
క్మెక్కినపార్థుపైఁ గవిసేసే పసు లాతఁడు గ్రమ్మఱింపఁగా
నక్కఁడ లేఁడే వీఁడు భవద్రాత్యజుఁ గోల్పకై ఘోషయాత్రలోన్. 162
- వ. ఈదురాతుండు కర్ణం బెఱుంగక నీతిబాహ్యుం డై వలసినట్లు పేలిరిమాట లాడు
చుండు నీవునుం గైకొని విను చుండుదువు మేల కాకయనిన భీష్ముకలుకులువిని
ద్రోణుం డమ్మహారాజుతో ని ట్లనియె. 163
- ఉ. శాంతనవుండు సర్వకురుసంతతికిం గలవాఁడు గాఁడై య
త్యంతహితంబు లీపలుకు ధ లాహవ మొప్పదు ధర్మసూతితోఁ
బొంతువ మేలు దేవపతిపుత్తుఁడు సంజయుతోడ నాడిన
ట్లంతకు నోపు మీకుఁ దెలియం దగు ఖాండవదాహ మాదిగాన్. 164
- ఆ. శరశరాసనములు ధ ధరియింప రెట్టు లె,వ్వరును మగతనంబు ధ వలనుఁ గలిగి
కయ్యమున జయంబు ధ గై కొనరే యొరు, లర్జునుండ విజయుఁ ధ జనఁగ నెగఁడె.
- క. మనవీటన కా దయ్యర్జునునకు సరివింటివానిఁ ధ జూడఁగ లోకం
బున నెందు లేమి దెల్లం, బనుమానము లేదు తోడర ధ చగునే వానిన్. 164
- వ. అని చెప్పి యప్పాటం బరమహితోపదేశంబు సేసిన భీష్మద్రోణులకులూదరిం
పక వారికి సదుత్తరంబు లీక వారలతోడం దదనురూపంబుగా సంభాషింపక
ధృతరాష్ట్రుండు వెండియుఁ బాండవులవలనివార్త లడుగుటకు సంజయుదిక్కు
మొగం బై నం జూచి కురుపక్షవీరు లందఱుఁ బ్రాణంబుల దెస నిరాశులై యుండి
రమ్మహీపతి సంజయునితో ని ట్లనియె. 167
- తే. ధర్మపుత్తున కిక్కఁడీతలఁపుభంగి, యెట్లు శిలుండు నీసైన్యంబు ధ రెల్లఁగూడి
యునికివినియె నే యెవ్వరిఁగొనియతండు, కౌరవులమీఁదనేతి రాఁగలుగువాఁడు.
- వ. అనిన విని సంజయుండు వెచ్చ నూర్చి టిచ్చవడి మూర్ఛ వోయినచందంబున
డెందంబు శివుగుడం జేష్టలు దక్కి యుండికొండొకసేపునకుఁ జిత్తం బొక్కింత
సేసికొని యక్కటా యీభూపాలుం డింతబేల యగునే యుధిష్ఠరుం డెవ్వరిఁగొని
యెత్తివచ్చువాఁ డని యడుగుచున్నవాఁ డింత యెఱుంగనివాఁ డెంత సెప్పినను
దెలియ నేర్చునే యితనిభంగి యిట్టి దనినఁ గొడుకుల తెఱంగు వేఱ యెన్నసేల

- యే నింక నే మనువాడ నైనను న న్నడిగినమాటకుం దగినమాటుమాటవలుక
వలయున కాదె యని తలంచి ధృతరాష్ట్రుని కి ట్లనియె. 169
- చ. వినుము సకేంద్ర పాండుపృథ్వీవతియగ్రసుతుండు సంధి సే
యన మదిఁ గోరు మీరు దమకయ్యునగంబును భూమి యీక త
క్కిన మఱి కాని ముంద రొక్కకీడుఁ దలంపఁడు మీబలంబు నె
ల్లను మదిఁ జీరికిం గొనఁడు శ్రీ లావున నేలఁ గొనం దలంచినన్. 170
- వ. అతం డెవ్వఁడొ గొని యెత్తివచ్చువాఁ డని యడిగితివి నీయెఱుంగనివార లందె
వ్వరు గల రవధరింపుము. 171
- మ. ఒక విధ్వంసి జటాసురాంతకు హిడిం శ్రబప్రాణపారీణుఁ గీ
చకనిర్మూలన కేళిలోలు సమర్థతాస్సహైకశీలప్రవ
ర్తకు నాగాయతసామ్యకీర్తితబలోదగ్గుం బ్రతివ్యూహదా
హకు భీముం గొని వచ్చు ధర్మజుఁడు బాహుటోపముం జూపఁగన్. 172
- వ. మఱియును. 173
- మ. అట మి ¹న్నందినయట్టివానిపొడ వెం శ్ర తన్నట్లు ఫాలాక్షు నె
క్కటికయ్యంబునఁ గన్నఫల్గునుభుజాగ్రవంబు ²లెక్కించు టం
తటివానిం గొని ధర్మసూతి సమర్థతాస్సహంబుమై నెత్తిన
చ్చుటకుం గొంకునె వీచు సక్క నయినిల్చుం గాక మీసైన్యముల్ 174
- తే. నకులు సహదేవుఁ గొని ధర్మగ్రానందనుండు, మొనసి కౌరవబలములగముట్టికొనఁగఁ
దలంచి తఱి వేచి వచ్చుట శ్ర ధరణినాథ, సింగములఁ బట్టి వేటాడుభంగిగాడె.
- తే. ద్రౌపదేయులు నాసుభద్రద్రాసుతుండు
నుక్కుతునియలు గారె మి శ్ర మృక్కుమార
వరులఁ గొని యొర్చువాఁ డయి శ్ర వచ్చు ధర్మ
పుత్తుఁ డిది నీకుఁ జూడంగఁ శ్ర బోల దెట్లు. 175
- వ. అని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 176
- క. వృష్టికుమారోత్తముఁ డాకృష్ణునితమ్ముండు సాత్యకేయు దవదహనా
త్యుష్ణప్రతాప³దీపులు, కృష్ణాసోదరులఁ దలంపఁ శ్ర కేవలులె నృపా. 178
- సీ. శౌరోజ్యజ్ఞులుండు పాంశుచాలభానాథుండు మహితవిక్రముఁ డగుశ్రమత్స్యవిభుండు
నధికధైర్యాన్వితు శ్ర లతనితమ్ము లుదగ్ర, తేజస్కు లై నత్యదీయసుతులు
నన్నదమ్ములు ప్రతాపోన్నతు లేవురు, కేకయపతులు నశక్షీణబాహు
శక్తి⁴యుక్తులు జరాశంధసూనుండు సహ, దేవుండు నాజయశ్రేష్ఠనవిభుండు
- తే. వినుము శిశుపాలతనయులుగవీరధనులు, ధృష్టకేతుండు వృషభుండుఁడీవ్రరణవి

1. క. న్నందినయంతవాని. 2. క. లెక్కింపు ముం; గ. రట్టించు. సం. 3. జ. మూర్తులు
4. క. యుక్తుండు.

నోది యదుభర్తచేతాశ్రయండు దర్పః, ఘనః, కై బ్యన్తపాలుండుః, కలదుగాదె.

క. వీరెల్ల బాండురాజకు, మారులపాటునకుః గుండుః, ముఱములతోడన్
వారిపగ దీర్పఁ, గడఁగెడు, వారల కా కందు లాఁతివాడుం కలన్. 180

వ. భీమసేనుసూనుండు ఘటోత్కచుండు దంష్ఠ్రీకంఠును లావును బీరంబునుం కల
వాడు మాయాబలంబున మనబలంబు నెల్లం గలంచు మఱియును మార్పున
నుత్తరంబునం గలుగునరనాయకులు నానాసేనానమన్వేతు లయి వచ్చి చిచ్చ
యిననుం బిడికిలింత మనుచున్నవా రదియునుం గాక. 181

క. సకలభవనములు నజచే, తికిఁ దేరం జాలునట్టిశిష్యుండును దే
వకికొడుకు గలఁడు ధర్మజు, నికి నాతం డెత్తి రాక శ నిలుచునె యభిపా. 182

వ. అని చెప్పిన సూతపుత్రునికు సంబికాపుత్రుం డి ట్లనియె. 183

—ధృతరాష్ట్రుఁడు భీమసేనాదులపరాక్రమంబు దలంచి దుఃఖించుట.—

క. వారిదెన నీవు సెప్పిన, యారథికులు ప్రబలు లగుదు శ రంజఱు నైన్
వా రెల్లను నొకతల య, మూరుతి యొకతల బలప్రమాణము సూడన్. 184

ఉ. భీముఁ దలంచినన్ మనము శ భీతిఁ గలంగుచు నుండు నాకు కే
1 లేమియు నిద్ర రా దతని శ నేడైఱ మార్కొనఁ జాలునట్టివాఁ
డీమొన లేఁ డతం డలుక శ నెత్తినయాగద కాలదండ ము
ద్దామవిలాసుఁ డై కురుకృదంబములో విహరింప కుండునే. 185

తే. చిటుతనాఁడును వాడు నాశిక్షఁ బోడు, వీరు చివ్వకుఁ జొత్తురు, వైర మెత్తి
వానిచే బీడ వడియును శ మాన రదియ, కాదె యీభేదమున కెల్లఁగారణంబు.

క. సమరమున దైత్యదానవ, సమితియు నాతని కెదుర్పఁ శ జాలదు భుజయు
ద్ధమున జరాసంధుని నొక, నిమిషంబునఁ జంపె నొరులు శ నిలుతురె యెదురన్.

మ. బామ లల్కాన్ ముడిపడ్డ రాద్రస ముఁప్పొంగం దనర్పన్ భుజా
గ్రము లిం దెవ్వఁడు నాకు మా అనుచు శౌర్యస్ఫూర్తి శోభిల్ల దు
ర్దమలీలం 2 గవియంగ భీముఁ గని దైత్యుం బేది కౌరవ్యసై
న్యము లంతంతఁ గలంగఁ బాఱినటు లై శ నామోమునన్ వ్రేలెడిన్. 188

క. కరవాలము గద మొద లగు, పరికర మేమియును లేక శ బాహుబలమునం
గరిగతి నడరినను వృకో, దరునకు నొకఁ డెదుర నిలిచి శ తలఁపడువాడే. 189

తే. ప్రళయకాలసముద్రమృతభంగిఁబొంగి, కడుభయంకరుఁడగుభీముఁగడవనీఁద
వశమె నాపుత్రులకు విధివశమువొంది, యెదిరిఁదమ్మును నెఱుంగరు, మదముకతన.

క. చిచ్చునకుఁ దోడు కరువలి, వచ్చుగతిన్ భీముదుర్నిశవారవిహారం
బచ్చుపడఁగఁ బ్రాప్తె వి, వ్యచ్చుడు వెస వచ్చు గాండ్రివంబును దానున్. 191

వ. సంజయా వినుము నీ కున్నరూపు సెప్పెద. 192

1. క. గ. జ. యేమియు, 2. క. గదియంగ.

- క. ఆయరునుమగఁటిమి కెన, యేయుగములఁ జూడ వినఁగ నెందును గలఁడే
సీయెదుర నాశినంతయుఁ, జేయుట కతఁ డోపు రిత్త నెప్పెడువాడే. 193
- ఉ. ఎక్కటిగాంఢివంబు నుతి న కెక్కి వెలుంగుట మీఁదఁ గేశవుం
డక్కఱ మైనతేజ మది న యాసపడండు దనంత నర్జునుం
డొక్కఁడ వైరిసేనలకు నొట్టినమంట ప్రతాపమూర్తు లి
ట్లాక్కడఁ గూడ నిన్నిటిమృహోగ్రపువేడిమి కోర్వ వచ్చునే. 194
- క. దివిజదనుజసహితము లగు, భువనము లన్నిట మహేంద్రపుత్రుఁడు విజయో
త్సవలీలఁ గ్రీడ సల్పుం, దవులంబడఁ డెందు నత్యుదగ్రబలమునన్. 195
- వ. అని పలికి వెండియు. 196
- క. కురుసేనఁ గదా గెలుచుట, కరము భరం బర్జుననకు న గాండీవమునం
బెరిగినయమ్ములమంటల, దరికొని తెగఁ గాల్చునట్టిదయ యగుఁ జుమ్మి. 197
- వ. భీమార్జునులకొలందులు భీష్మద్రోణు లెఱుంగునంతకంటె నెవ్వ రెఱుంగుదు రె
ఱింగియు మానుషంబు వాటించి సేనమొగంబున నిలుతురుకీర్తివట్టిప్రాణంబులు
విడుతు రింతియ కాని చేయునది లేదదియునుం గాక పౌత్రులగుటయు శిష్యు
లగుటయు గాంగేయునకు గురునకు సామాన్యం బగుటంజేసి రెండు దెఱంగుల
వారికి వీరొక్కరూప మనకడ నున్న తప్పనకు మనముందట నిలువవలయు నను
నింతమాత్రకుం గా వీరల కింత వలసెనేను దైవాధీనతకతంబున బిడ్డల నొత్తి
చెప్పను నియమింపనుం జాల మొదల విదురుం డే మని చాటి చెప్పె నది
యంతయుం బొటిలె జూదంబునాటనుండియుఁ గురుజాతికిం జేటు మూఁడుట
దోచు చుండు మందబుద్ధియు లోభోపహతుండును నయి దురభిలాషంబున
దుర్యోధనుఁ డింత సేసె గాలిపర్యాయంబునఁ గౌరవులకుఁ గడవరానియవస్థ
వచ్చె సంజయా నే నేమి సేయుదు నెందుఁ జొత్తు నెద్ది దెరు వెవ్వరు శరణంబు
వారిరువురుఁ గలయంతటన పోయెనే విను మని మఱియు నిట్లనియె, 198
- చ. అనుజులు నట్టివార ద్రుప్రదాదిసుహృజ్ఞు లెల్ల నంతకం
తెను బలవంతు లాహవప్రతిఘ్నండు రాజు యుధిష్ఠిరుండు స
ద్వినయవివేకశీలముల న విశ్రుతుఁ డాతఁడు బంధుభృత్యులం
దనకు వశంబు సేసికొనుదానికి నేర్పుఁ బ్రభుత్వసంపదన్. 199
- ఆ. సత్యశౌచధర్మశాలి దయాపరుం, డట్టిధర్మపుత్రి నా క్రమింప
మనము దలఁచు తెల్లన మంటలో మిడుత లు, దగ్రవృత్తి నుఱుక్కదలఁచునట్ల.
- వ. కావునఁ బొండవులతోడిభండనంబునఁ గులక్షయం బగుట దప్పదు శాంతిఁబొం
దుటయ మేలు మనవారల కది ప్రియం బగునేని దానికిఁ దగినయత్నంబు
సేసెద ననిన విని ధృతరాష్ట్రునికు సంజయుం డిట్లనియె. 201

- క. దేవర యానతియిచ్చిన, యీవాక్యము లెస్స నాఁడు & నీవ యుపేక్షం
బో విడిచితి వింకను నీ, చే వత్తురు వారు వీక్షిచే బాష్పదులే. 202
- వ. అది యె ట్లంటేని. 203
- క. వారు దెన లొత్తికొనియు ధ, రారాజ్యం బిచ్చి పోయినా పోరా తా
రారణ్య పీఠం బడియును, రారాజుం జెఱకుఁ బాపరా మన మెఱుంగన్. 204
- వ. అట్టియెడ నైనను. 205
- క. రావించి తగవుమై సం, భావింపవ కాక నాఁడ & పొడవు లలుకం
బో విడువరె మిగులుదులే, నీవచనంబులకుఁ బిలిచి & నిలుపుము వారిన్. 206

—♦ దుర్యోధనుఁడు తండ్రితో స్వపక్షపాదసామర్థ్యంబు చెప్పెను. ♦—

- వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు దండ్రీ కి ట్లనియె. 207
- చ. అడవులఁ గొండలం బడి మహాపద రూ పఱి చన్నవారి ని
ప్పుడు గొని వచ్చి కృష్ణుఁ డొకప్రోవుగఁ గూటువమూఁక గూర్చినం
బాడుతురె పాండునందనులు & భూవర యేటికి నింతభీతి మా
కడిమియు లావు నీ వసదుగగా గణుతింపకు గెల్తు మెమ్మెయిన్. 208
- తే. పరశురాముని గెలిచినబల్లిదుండు, భీష్ముఁ డవసికు లీతనికేమి వినినఁ
బాటుచుండుట యెఱుంగవే & పాండుపుత్త్రులనఁగ నెంతటివారితం & డలిగనేని.
- క. కృపుఁడును గురుఁడు నయోనిజు, లపరిమితభుజాబలాఘ్య & లాహవకళీ
నిపుణు లజేయులు వీరులు, కుపితాత్మకు లైన మాఱుకొనునే హరుఁడున్. 210
- క. ఈశ్వరవరజనితుఁడు హరి, దశ్వప్రతిమానతేజఃశ్రుతకళాని
త్రైశ్వర్యధురంధరుఁ డీ, యశ్వత్థామ గలుగ మన & కని వెఱ పేలా. 211
- ఆ. సహజకుండలుండు & శౌర్యధుర్యుఁడు సము, దీర్ఘబాహుబలుఁడు & కర్ణుఁ డిందుఁ
గలఁడు వీని కెదురు & గలఁ డని యెన్నుమా, ధర్మపుత్త్రుపాల & ధరణినాథ.
- క. వినుము నరేశ్వర కర్ణుని, పెనుపు మహేంద్రుండువచ్చి & ప్రియమున శచికై
తను నర్థింపఁగ నిచ్చెను, గొను మని లోకంబు లెఱుంగఁ & గుండలయుగమున్.
- వ. వీర లాధర్మపుత్త్రుదులచేతన కా దెవ్వరిచేతనుం జెడమి డెల్లంబు బాష్టాకసోమ
ద త్తభూరిశ్రవశ్శల్య సింధురాజ గాంధారరాజప్రభృతిమహావీరులు వీరలకంటెను
శక్తిసమగ్రులు దక్కటిరాజలోకంబును సహాయు లై వచ్చినవివిధదేశాధీశులును
నాతోడినుఖిదుఃఖింబుల కియ్యకొని యగ్గలికమై నగ్గి నైన నుఱుకను సముద్రం
బైన నీడను దెంపు సేసి పొంపిరి వోవుచున్నవారు గావునఁ బాండవులకు మా
దిక్కు దేఱి చూడనుం గొలంది గా దనుమానింపకు మిట్లునుం గాక మాకు
నెవ్వరును లేక చుట్టంబులును జెలులును విడిచి తోడువచ్చినవారును విచ్చిపోయి
భృత్యులును విరక్తులై వారిక పోటుమానుసులును బంధుమిత్రసహాయులును

బ్రజానురాగంబునుం గల్గినట్టి దైన నది ప్రాప్తకాలం బింతియ కాని యే
మింక వారియడుగు లొత్తను బాటి పోవనుం జాల మెల్లభంగుల సమరంబు
సేయుదుము తలఁపెట్టిన నా తలంచినట్లాండె వాసుదేవుండు దలంచినట్లాండె
నయ్యెడు నెట్లైన మే లింతవట్టును నిర్ణయం బని పలికి మఱియు ని ట్లనియె.

తే. కులములోఁ దలవం పగుశకూడు గుడువఁ, బంపఁ జూచెద వొకభులఁబఱతురట్టె
వారు పై నెత్తి వచ్చినఁబోకొఁప,¹మనిన ధృతిచేటకాక పొందగునె చెపుము.

క. నీవు బతిమాలి కొడుకుల, చావునకును జేటునకును శ్ర జాలక యిమ్మై
వావిడిచి యఱచినం గడు, నేవడరె జనులు నిన్ను శ్ర నే మన నేర్తున్. 216

తే. భీమసేనుని నీ వింతశ్రవెద్ద చేసి, షెక్కుభంగులఁ జెప్పితి శ్ర యుక్కు గలఁడు
గదకు నేర్చునం చెంతయుఁబెదరెదతఁడు, నన్నుబోలమి యెఱుంగవేసరవరేణ్య.

మ. గద నాతో సరి మూఁడులోకముల నేఁగగానం జలం బెత్తి యు
న్మదుఁ డాభీముఁడు న న్ననిం దొడరిన శ్ర న్వజప్రహారంబు బె
ట్టిద మై తాఁకినఁ గూలుపర్వతముమ్యాష్కిం గుంభిని గూల వే)
సెద నాకోర్కి గదా గదారణము వశఁచెన్ బెద్దకాలంబునన్. 218

ఆ. అతఁడు వడిన వెండి శ్ర యాసేనఁ గోల్తల, సేయ నొకఁడు లేమి శ్ర సిద్ధ మింత
యెఱిఁగి వెఱచి కాదోయేనూళ్ళులై నను, దమకుఁ జాలు ననియోధర్మసుతుఁడు.

వ. అర్జునుండు గలం డని తలంచితీవేని. 220

తే. కర్ణవడసినయాశక్తి గలుగఁ బోర, బ్రదుకవచ్చునె నరునకు శ్ర నదియుఁ గాక
యతని భీష్మాదిరథికులయతులితాప్ర, మేయదివ్యబాణంబులు శ్ర మ్రింగికొనవె.

వ. దుశ్శాసన దుష్ప్రహ దుర్ముఖ వివిశతి వికర్ణ చిత్రసేనాదు లగునీకొడుకు
లొకం డొకండ జగంబు లెల్ల జయింపఁజాలుదు రండఱు నొక్క మొగం బై
తోచినడచిన సవ్యసాచి నొక్కరున కాదు పాండవుల నెల్ల నొక్కేత్తున వైచి
కొన నోవుదు రట్లునుం గాక మాకు నఁడోహిణులు పదునొకండు వారికి నేడ
ఁడోహిణులు మా సైన్యంబు సారవంతంబు వారిబలంబు నిస్సారంబు వారు మ
మ్మెవ్విధంబున జయింప నోవుదు రీయెక్కువదక్కువలు విచారింపక వలవనివెఱపు
గట్టికొని ముక్కూరి వగచు చున్నవాడవు నిన్ను వగవ కుండ నుడుపం జాల
మంతియ కాని తక్కిల్లపనులకుం జాలుదు మని పలికి సంజయుడెనఁ గనుం
గొని సుయోధనుం డి ట్లనియె. 222

క. నానాదేశంబులబలు,మానుసులం గూర్చికొని సమత్సరబుద్ధిం

దా నే మనియెడు నయ్యమ,నూనుం డాతనితెఱంగు శ్ర సూతము చెపుమా.

వ. అనిన విని సంజయుం డి ట్లనియె.

224

—♦ సంజయుడు దుర్యోధనునకు ధర్మరాజునిచ్చియుం వెళింగించుట ♦—

ఉ. ఆతఁడుభండనం బనిన శ్రీ¹నార్జున మూలెడు వేర్పునెంతయుం
బ్రీతి వహించి తమ్ములొకశ్రవెండ్లికిఁ బోయెనునట్లు యున్నవా
రాతెలి వెందునుం గలదె శ్రీ యందలిసాయకు లెవ్వడొక్కొ మా
చేతులతీఁట వుత్తు మనుశ్చిత్తమ కాని చలింప కేమియున్. 225

తే. నరునిపాశుపతాదిభాణములవెంపు
భీముగదసాంపు నమ్మియుద్దామలీలఁ
జెలఁగి వెఱి వేది యక్కడోబలము ముసురు
గవిని శ్రీయెపుడుఁ గయ్యమునకుఁ శ్రీ గాలు ద్రవ్వు. 226

క. నావుడు నిది యకా సంజయ, కైవారము సేసె దీవు శ్రీ కౌంతేయుల వా
రేవి రణసాధనములు,గా వెఱవక నడచువారు శ్రీ కౌరవులవయన్. 227

వ. అనిన సుయోధనునకు సూతనందనుం డబ్జనుదివ్యరథ శ్వేతాశ్వ కపిధ్వజ దేవ
దత్తంబులమహానుభావంబులు వేఱు వేఱి వర్ణించి చెప్పి యుద్ధిష్ఠిర భీమ నకుల
సహదేవులయరదంబులు తురంగాదిపరికరంబు లిట్టిటి వని యేర్పడఁజలికి విరాట
దుపదాదులకు వలయునుపకరణంబులు గొఱంత లేమియు నెఱింగించిన ధృత
రాష్ట్రుం డిందుఁ గలబలుమానుసు లెవ్వరికి నసాధ్యులు వీరి సాధించుతేఱం
గూహించిరే యని యడిగిన నతనికి సంజయుం డిట్లనియె. 228

నీ. గంగాసుతుండు శిఖండిపా లతనికిఁ, బ్రాపు మత్స్యేశ్వరుబలము కుంభ
భవుఁడు ధృష్టద్యుమ్ముపాలతనికిఁ దోడు, పడుద్రాపదీపుత్త్రసంచకంబు
రారాజుఁ దమ్ములు శ్రీ మారుతిపాలు కుమారు లందఱు నభిమన్యుపాలు
శకునిసైంధవులు నశశ్వత్థామకర్ణులు, ద కొరుచేఁ బోనిదండిమగలు

ఆ. సవ్యసాచిపాలు శ్రీ సాత్యకిపా ల్కృత,వర్మ చేకితానశవసుమతీశు
పాలు సోమదత్తుఁ శ్రీ డాలంబునకు నిట్లు, నిశ్చయించి రచట శ్రీ నృపవరేణ్య. 229

క. నకులుండు సహదేవుండును, శకుని నులూకాదిసుతుల శ్రీ సారస్వతులం
బ్రకటబలు లై నకాళిం,గకులను సమయించువారు శ్రీ కౌరవనాథా. 230

క. కేకయులు మనలఁ గలసిన, కేకయుల జయించువారు శ్రీ కృతపుణ్యుండు సు
శ్లోకుండు ధర్మతనూజుండు, లోకోత్తరు శల్యుఁ దా గ్రేలుచువాఁ డధిపా. 231

వ. అట్టిపలుకులసమయంబున నచ్చోటఁ గొండఱుజనంబులు ధర్మనందను నుద్దేశించి.

క. ఇతఁ డెక్కడ మద్రమహీ,పతి యెక్కడ నితని కతఁడు శ్రీ పాటియె యనుడుం
బ్రతివచనంబుల శల్యుని,యతిబలశౌర్యములు వారి శ్రీ కౌతండు చెప్పెన్. 232

వ. ఇట్లు గాకయు నెవ్వరిమొగంబున నెవ్వరు వడిచి పొరికి వార చాలి యుండు

¹వారని రివ్విధమునఁ గ్రొప్పు మిగిలి కొంత లేని తెగువం దేజరిల్లుచున్న వారు నీకు నీకొడుకునకు నెయ్యది గర్జం బైతోచె నదియ చేయుం డనిన విని విచిత్రవీర్యతనయుం డి ట్లనియె. 284

క. నాకొడుకుల కెక్కడిబ్రదు, కేకొలదిఁ దలంప నిప్పు శ డెన్నినవీరా
నీకంబు నోర్య వచ్చునె, ²యీకూడినపైనికులకు శ నే మనువాడన్. 285

క. రాజు యుధిష్ఠిరుఁ డైవారి, దా జయ మొడంగూర్చ నున్నదైత్రేన్యము రా
రా జిట్లు సరకుసేయమి, నాజన్మము దుఃఖభాజనం బగుటఁజూచి. 286

క. నా కుడుప నేల వశ మగు, నీకూడినభూపతులకు శ నింతియ కాలం
బై కడచన్నది సంజయ, నీ కేవగ పేల యింక శ నిలుపుము పలుకుల్. 287

వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు నిజజనకుతో ని ట్లనియె. 288

ఉ. ఏమును బాండునందనులు శ నేకకులంబునఁ బుట్టి యొక్కచో
నే మొకఁ డై నఁ జేసి గెడ శ నెప్పుఁ జరించినయట్టివారము
ద్దామబలంబు శౌర్యమును శ దర్పము వారిక కల్గి వార సం
గ్రామమునక జయింతు రనఁగా నొకనిశ్చయ మెట్లు గల్గెడున్. 289

ఉ. వారిని వారివారి నిటు శ వర్ణన సేసెదు గాని మమ్ము మా
వారిఁ దలంప విప్పుడమి శ వారికిఁ బాయను ³మాకు నంతయుం
జేరను ముక సృజించె విధి శ సిద్ధము దీని నొకండు మాన్వఁగా
నేరఁ డకారణంబ మది శ నెవ్వగ లేటికిఁ బట్టుకొల్పంగన్. 240

వ. అనిన విని సూతనందనునకు నంబికానందనుం డి ట్లను నా కొడు కున్మత్తప్రలా
పంబులు సేయు చున్నవాఁ డింతియ కాని సత్యధర్మనయపరాక్రమసహాయ
సంపన్నులై నపాండవులఁ దనకు గెలువ వచ్చునే తాను బ్రబలుం డయినను
బెనఁకువ గీడ కాక మేలగునే యది యట్లుండె నొక్కటి యడిగెద సంజయ. 241

క. సమరమునకుఁ బురికొల్పుచు, మము దలఁచిన నుల్లికుట్టుమాటలఁ దచ్చి
త్తము లుడికించుచుఁ బాండవ,సమితిం గడఁగించువా రశ్రచట నెవ్వరొకో. 242

క. నావును సంజయుఁ డి ట్లను, దేవా పాండవులయలుక శ ధృష్టద్యుమ్నుం
డేవెరవుమాట నైనను, నే వోసినయగ్నిభంగి శ ⁴నిగుడం జేయున్. 243

వ. అతండు ధర్మతనయుతో నిట్లను గాంకేయకుంభసంభవాదిమహావీరకూరసత్త్వ
బహుళంబును గరిఘటాగిరికదంబకలితంబును దురంగనికరతరంగపరంపరాఘో
రంబు నగుకౌరవసేనాసముద్రంబునకు నే నొక్క చెలియలికట్టనై నిలిచెద నన
వుడు నయ్యుధిష్ఠిరుండు నీ వింతకుఁ జాలుట యెవ్వరు నేఱుంగరే యెట్లును సంగ

1. వార. మది మాని దివ్య. 2. వారవిచ్చున పలికి రివ్వి. 3. యాకారపపైనికులకు
4. జ. మమ్ము. 5. క. నెగడం.

రంబున మమ్ముద్ధరింపు మనియె నిట్లు గొనియాడిన నాతండు నాదేసం గనుం
గొని సంజయా మీవారల కెల్లనుం దెలియం జెప్ప మీశ్వరాదిదేవతలు సమ
కట్టినసవరణ గలయర్జునిచేత నిరింపంబడినయత్కృష్ణజాతు లనేకు లగుట
యెఱుంగుదుర కాదె మనుష్యు లతని కెంతపెద్ద యిట్టిజెట్టి పెన్నుదన్ని చూడఁ
గలవాఁడు గావున మముభోంట్లెల్ల బోక పెసంగినం బోయ భరంబైనం బ్రాణం
బులపై వచ్చునంతకంటెను బరమదయాపరుండైనపాండవాగ్రజనుఱువు సొచ్చి
బ్రదుకుం డను మంతలంతలు దప్పలు సేసితి మని తలంకవలవ దెంతలు సేసినను
గొంతేయపూర్వజుండు శాంతిసుధానిధి యగుటంజేసి శరణు సొచ్చినంగాచు నని
పలికె ననిన విని ధృతరాష్ట్రుండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె.

244

క. పరిజనులకు నీకును నిద్ధరలోన సగంబు సాలుఁ యి దక్కటిసగముం
గర ముచితంబుగఁ బొండవ, వరుఁ డగుధర్మజున కిచ్చి య బ్రదుకుము నెమ్మిన్.

—♦ ధృతరాష్ట్రుండు దుర్యోధనునితో సంధి సేయుమని చెప్పట. ♦—

చ. పెనఁకువ నాక యేల మనశ్చెద్దల కెవ్వరి కియ్యకోలు గా
దనుచితవృత్తిగాన గురుఁ యి డాదిగ నాపులు బంధుమిత్రులున్
గొనకొని పోరికిం జొర రక్షకుంతితేజుఁడు ధర్మపుత్తుఁ డా
తనిఁ దగఁ గూడి మన్ని ప్రమోదం బగుఁ గౌరవజాతి కెంతయున్.

246

వ. అని వెండియు.

247

క. కర్ణుండు రేచి పెట్టఁగ, దుర్లయపరు లైనశకుని యి దుశ్శాసను లీ
నిర్లయమె మే లనఁగ నీ, కర్ణములకు నించు నెట్లు యి కార్యవచనముల్.

248

వ. అనినఁ గుటకటంబడి సుయోధనుం డి ట్లనియె.

249

క. నీచెప్పెడిపెద్దలు దోడ్, నాచార్యులు మొదలు గాఁగ యి నని కొల్లనివా
రై చేరనివారిం గొని, యే చక్కంబెట్టువాఁడ యి నే బొండవులన్.

250

శా. రాధేయుండును దుస్ససేనుఁడును బోరం బ్రావుగాఁ బొండవ
కోధజ్వాలల నార్తు నొండాకఁడు నాకకుం దోడె నీ వింక నన్
బాధం బెట్టకు వాఁడిసూదిమొన మోవం జాలునం తైననే
నీధాత్రితల మీను వారలకు నా యి కే లింతసేగిం బడన్.

251

వ. అనిన గాంధారీవల్లభుం డతనిం కి ట్లనియె.

252

ఆ. నీకు నంత వగవ యి నీపోవుతెరువునఁ, బోవువారు గాఁగఁ యి బూని యున్న
వారి కెల్ల నేను యి వగచెడఁ గయ్యంబు, వలవ దుడుగుమయ్య యి చలముగొనక.

చ. ఉభయబలంబులుం బొగడ యి నుగ్రత భీముఁడు విస్ఫురద్గదన్
రభస మెల్లర్ప గుంభములు యి వ్రయ్యఁగ వేసిన నెత్తు రొల్కఁగా
నిభములపిండు గావిసెలయేఱులతోడి నగంబులెల్లు సం

- క్షీభితము లై పయిం బటవఁ ॥ జూచి తలంచెదు నాదువాక్యముల్. 254
- చ. ఊక ధనంజయుండు వివిధోగ్రశరంబుల నొక్కమాత్ర నే
 డై నుటుమాడినం బుడిమిఁ ॥ ద్రెళ్ళిన నీదగుసైన్యమంతయుఁ
 నఱకినఁ బడ్డఘోరవిప్రీనంబువిధంబున నున్నఁ జూచి య
 త్తటి నయినం దలంపు ముచితం బగునావచనంబుఁ బుత్త్రీకా. 255
- వ. అని పలికి యతనివలనం బిక్కు-గానక మనంబు ¹మరలం బెట్టికొని కొడుకులు
 జయింప నోపుదురొకో యనునాస సంజయుదిక్కు-మొగంబు సేసి పాండవకౌరవ
 పక్షంబులం గలవారి నడుగుచుం గొలందులు దలపోయుచు నాతనివచనంబు
 లం దనవిచారంబులను బలాబలంబులు నిశ్చయించి పాండవేయు లెక్కు డవుట
 యెఱుంగుచుఁ గ్రమ్మఱ నానూతపుత్తుతో లెక్కలు వెట్టుచుం బోలించుచుఁ
 పెద్దప్రొద్దు వితర్కించి కౌంతేయులశక్తి దేవతలశక్తియు గాంధారేయులశక్తి
 మానుషశక్తియుం గాఁ దెలిసినవాడై యంబికానందనుండు నిజనందనునితో
 ని ట్లనియె. 256
- క. నరుఁ డగ్నిదేవుఁ దనకును, వరదునిఁ గాఁ గొలిచినాఁడు ॥ వానికిఁ గేతు
 స్ఫురణం బాదిగఁ గలసం, గరపరికర మెల్ల నతఁడు ॥ గావించె దయన్. 257
- వ. అదియునుం గాక ధర్మదేవతయు వాయుదేవుండును వాసవుండును నాశ్వీనులును
 వారలకుఁ బాండురాజుతోడివారలు వారి నొకకీడునుం బొరయకుండ రక్షింతురు
 గావున భీష్మద్రోణప్రముఖులకుఁ బాండవులం బరిభవింప రామి డెల్లంబు. 258
- క. దేవత లేటికిఁ బార్థుఁడు, దేవసముఁడు గాఁడె వాఁడు ॥ దివిజులచేతం
 బోవనిదైత్యులఁ జంపఁడె, యీవును నీవారు నతని ॥ నెఱుంగరె చెవుమా. 259
- వ. కౌరవులకు వచ్చినయిమ్మహాభయంబునకుఁ బ్రతీకారంబు శాంతిగ గడచినయదిలే
 దెన్నిభంగులంజూచినఁ గయ్యంబుడుగుటయ మనకుం గర్తవ్యంబై యున్నయది
 యుపశమింపవయ్య దీర్ఘవైరంబు వలవ దనినఁ దండ్రికిం గొడు కి ట్లనియె. 260
- క. దేవత లర్జునునకుఁ దో, డై వత్తు రనంగ వలవ ॥ దది యె ట్లనినన్
 దేవత్వము రాగద్వేషావేశము లేమిఁ గాదె ॥ యైనది మొదలన్. 261
- వ. కావున వా రొకళ్ళవారుం గా రట్లుం గాక పక్షపాతు లై పూని వత్తురయేని
 నది దేవత్వంబుగా దట్టిదేవత్వంబున నర్జునుండును సురక్షితుండు గా నేరఁడు
 నీకు నాపనికిఁ జింత వలవ దని పలికి వెండియు ని ట్లనుఁ బెరిగి వచ్చుకార్పిచ్చు
 నుడుపను బాషాణవర్షంబు వారింపను మహావాయువు నిలుపను నీళ్లు గట్టిగా
 నభిమంత్రించి వానిడైఁ గరితురగాదుల నడపింపను నాసేన నడచునప్పుడు వల
 సినచోట జలంబు లుత్పాదించును జాలుదు సింహశరభశార్దూలభూతభేతాళాది
 కూరసత్వసంరంభ స్తంభనప్రకారం బెఱుంగుదుమిత్త్ర శత్రువిషయంబులై నశు

భాశుభంబులు వలయుభంగి నావహించ నేర్తు మజ్జియు నానావిధసిద్ధిప్రదంబు
లగుమంత్రధ్యానాద్యన్యస్తానంబుల నాకుం గొంత తేదు నీ చెప్పియగ్ని
ప్రముఖదేవతలం బ్రసన్ను లగునట్లుగా నారాధించినవాడ వానికి నాకుంబోలె
మహానుభావంబు గలిగిన బదుమూడువత్సరంబు లబ్బంగి నిమమలం బడుదురె
వినుము చెప్పెద.

262

—♦ దుర్యోధనుడు తండ్రితోడనబలపరాక్రమంబుల నెప్పెట. ♦—

- క. ఏ నలిగినవారిని సుర, లైనను రక్షింప నోప న్న రమరు లలిగినం
బూని చెడ కుండఁ గాతును, మానవు లొకసరకె నాకు న్న మనుజాధీశా. 263
- తే. గర్వమున నాడుమాటలుగ్గఁ దలంప,వలవ దిది యెల్ల నిక్కంబు న్న వసుమతీశ
నన్ను నేఁ జెప్పికొందునేయెన్నఁడైన, నాత్మసంస్తుతి పేరుమంబగునె చెపుము.
- వ. ధర్మతనయాది పాండవేయులును ద్రుపదాదిపాంచాలురును విరాటాదిమాత్స్య
లును వాసుదేవాదియాదవులును మఱియునుం గేకయ పాండ్య మాగధ చైద్య
ప్రముఖనిఖిలదండనాయకులును నాబారిం బడి మున్నీరు సాచ్చినయేఱులచందం
బున నడంగిపోవుట యవధరించెడుగాక వా రెల్లఁ దేజోధైర్యపరాక్రమోపాయ
విచారవివేకంబుల నాయెత్తువత్తురె పితామహద్రోణకృపాశ్వత్థామలు శస్త్రాస్త్ర
విషయంబులుగా నేమేమి యెఱుంగుదు రెంతెంత నేర్తు రది యెల్ల నెఱుంగుదు.
నంతయు నేర్తు నని పలికి యందఱు వెఱుగుపడి యుండం దాను సంజయుతో
సంగరంబు తెఱుగు నాలోచనంబుగాఁ బాండవులదెస మాట లాడు చుండఁ
గర్జుండు ధృతరాష్ట్రుం దైకొనక ధార్తరాష్ట్రునకుం బ్రియంబుగా నిట్లనియె. 265
- క. గురునలుక నాకు నస్త్ర,స్ఫురణ మెడలె నంద్రజనులు న్న బాం కది పూజా
పరతమెయి నమ్మునీశ్వరు,కరుణ గొఱలి మగుడఁ బడయఁ న్న గాంచితిఁ బ్రీతిన్.
- ఉ. కావున నస్త్రశస్త్రము లఖండితసంపద నొంది యుండు దే
వావలి కైన నన్నుఁ జెనయన్ భర మే గలుగంగ నర్జునుం
డే విడిపించు మేదినిఁ గృడిందిమగంటిమి యుల్లసిల్లఁగా
నీవు బలంబు మెచ్చ నని న్న నిల్చెద గెల్చెదఁ బాండవేయులన్. 267
- ళా. గాంగేయాదులు నీకడన్ నిలిచి వేడ్కం జూడఁగా సర్వసే
నాంగాంగంబులమీఁద గాలియును జిక్టాడంగ నీ కేను మీ
కం శౌంతేయులఁ దాఁకి తత్తనువు లుగ్రస్ఫూరబాణాలిఁ గూ
లం గోదండవిలాసముల్ మెఱయ లీలం బోరఁ గ్రీడించెదన్. 268
- వ. అనిన విని యిననందనునకు మందాకినీనందనుం డిట్లనియె. 269
- క. కొలుండు ప్రేరేపగ నిటు, ప్రేలినయంతటన నిన్నుం న్న బెద్దగఁ దలఁపం
బోలునె మాకును నుడుగుము, చాలుదు వీ వెల్లపనులు న్న సాధింపంగన్. 270
- ఉ. కూలెడువారె పాండవులు న్న ఘోరపుఁబోర నొకండాకండ యీ

చాలెడువార లెల్ల మును శ చావఁ గ్రమంబున సేన లన్నియుం
గూలఁగఁ గౌరవుల్ పిదపఁ శ గూలుదు రింతియ కాక నోరిచే
తేల వృథాభిమానమున శ నిన్నియుఁ బ్రేలెడు సూతనందనా.

271

తే. దివిజపతి నీకు నిచ్చినతీవ్రశక్తి

చేతఁ గవ్వడి వడు నని శ చూతువేని

వాసుదేవునిచే నది శ వ్రయ్య లయ్యఁ

దునియ లయ్యును బాడి యయ్యుఁ శ చొరఁగు ధరణి.

272

క. సర్పముఖశరము గల దను, దర్పంబునఁ గ్రీడిఁ దొడరఁ శ ¹దలఁపకు హరిపెం

పేర్పడఁగ నదియ కా దట, తీర్పవలయువాని నెల్లఁ శ దీర్చునరునకై.

273

వ. అని పలికి ధృతరాష్ట్రునితో ని ట్లనియె.

274

క. జాతులు దమలోఁ బొందినఁ, జేతోమోడమున ²వెలిఁగి శ చెలువొందును ర

న్నితిం బాసిన విగతపి, భూతిం గడకొటపులట్ల శ పొగయుదు రధిపా.

వ. కావునఁ దమలో విరోధం బొప్పదు సంభాషణసహభోజనాదినతా-రంబులను

సవినయవర్తనంబులను బ్రీతు లైనజాతు లిహపరార్థసాధకు లగుదు రని

చెప్పి వెండియు.

276

క. విను మే నొకకై లమునకు, మును భూసురవర్గసహితశ్రముగ నొకపనికిం

జనునెడఁ జన రానితటం, బున నొకజ న్నుండె దానిఁ శ బొగడిరి తద్జ్ఞుల్.

277

తే. దీనితేనియఁ ద్రావినశ్రమానవులకు

జరయు రుజయును డప్పియుఁ శ జావుఁ గలుగ

దనఁగఁ గొందఱు బోయలు శ విని కడంగి

యుఱక ³మొఱకు లై చఱిఁ బడ శ నుఱికి రపుడు.

278

వ. ఇట్లుఱికి మృతిం బొంది రట్లపోలె నవినీతు లైననీకొడుకులు పుడమి యెల్లను

దార యేలుతీవుఁ జూచెదరు గాని తమపొలిసిపోవుటం గానరు వీర లరును

తోడం పెనంగి మానప్రాణంబులు దక్కించుకొనువారె యట్లుం గాక సమబలు

లైననుం గయ్యంబునఁగదా వీ రాదురు వా రాదు రనవచ్చు నది యేలనీలోనికి

ధర్మనందనుం దెచ్చికొనుటయ నీకుఁ గర్తవ్యం బనిన బాష్టికుండుధార్తరాష్ట్రుని

కిట్లనియె.

279

క. కను బ్రమసినతెరువరి తన, కనసాయం బైనమార్గ శ మరసి తగ నెఱిం

గినవారు నెప్పఁగాఁ గై, కొననికరణిఁ దగినవెంటకుం జొర వకటా.

280

వ. అనిన నైచిత్రవీర్యండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె.

281

1. క. దలఁచెడు. 2. క. గ. తెరిగి. 3. క. మొఱకులై చఱిలోని కుఱికి; గ. మొఱకులై

- మ. కొడుకా యే నెటు లట్ల బాహ్నికుండు నీశుం గూర్చు ధీమృండు నీ
యెడ సన్నేహుండు పీరిమాట విను మే శ్ర మిమువ్వరున్ మన్ననల్
వడయంగా దగునట్టివారము నినుం శ్ర బ్రాహ్మచేదన్ ధర్మజున్
విడువంగాఁ దగ దిమ్ము వారలకు నుభర్షిం బాలు నెమ్మిం దగన్. 282
- క. అనినను వెండియు నొడఁబాటునకుఁ జొరనిదానికిం గొఱమకుతోడఁ గడుం
గినిసి ధరణీశ్వరుం డిట్లనుఁ గొలువున నున్నవార శ్ర లందఱు వినఁగన్. 283
- తే. ¹బవరములు గావె విజిగిన శ్రబార సాఁజ, వచ్చుచే యొక్కరుండ విశ్వచ్చుడడరి
పసులఁ ²బెట్టించునపుడు నీశబలము విఱుగఁ దయ్యెనే నీవుఁ గర్ణుండునచటలేరె.
- వ. అని రాధేయుదిక్కు-మొగం బై మఱియు ని ట్లనియె. 285
- ఆ. నాఁటికొలదిగాదు శ్ర నారాయణుండు నొగ, లెక్కఁ గలన ధీముఁ శ్ర డేచి నడవ
ననుజతనుజసహితుఁ శ్ర డై వచ్చువివ్వచ్చు, మార్కొనంగ వశమెఱమనకుఁ గర్ణ.
- చ. బలమును దర్పమున్ మెఱయ శ్ర బంటుతనంబున నీవు పాండవే
యుల నని మార్కొనం గడఁగు శ్ర టాప్పెడు³తెం పగుఁ జచ్చి శుద్ధుఁ డై
పలుకులు మాన్పు భృత్యుఁ డను⁴పాటి దలంచెద విట్లు మేలె య
చ్చలమున నీసుయోధనునిశ్చావున కోర్చుట గాదె యింతయున్. 287
- వ. అనిన విని కానీనుండు సంక్షుభితమానసుం డై యిది యెల్ల ని ట్లయ్యె నిట్లుం
గాక ⁵తక్కినయది యట్లుండె నదీసూనుండు నన్ను ⁶నిరాకరించి పలికినపలు
కులఫలం బనుభవించుఁగాక యని యతని నుద్దేశించి యిట్లనియె. 288
- కర్ణుండు భీష్మునిపై రోషముచేత నస్త్రసన్నాహంబు చేయుట.
- తే. నీకు నాలావుతోట్పాటు శ్ర లేక యుండ, వలయు నీతెగునంతకుఁ శ్ర గలననిలువ
నాయుధంబులు విడిచితి శ్ర నంతమీఁద, మెఱసి బలవిక్రమంబులు⁷నెఱపువాడ.
- వ. అని శత్రుసన్నాహంబు సేసి కొలువున నిలువ నొల్లక దిగ్గన లేచి పోయెనట్టియెడ
శాంతనవుండు నవ్వుచు దుర్యోధనునితో ని ట్లనియె. 290
- క. అంతకుఁ జాలఁడె కర్ణుం, డింతకు మును బాస యిచ్చి శ్ర యెన్నఁడు బొంకం
డింతటిమానిసి యలిగినఁ, గాంతేయుల కెట్లు బ్రదుకఁగగా వచ్చు ననిన్. 291
- క. అని వెండియు నిట్లను నా,తనిమాటల కెట్లు గడఁగి శ్ర ధర్మతనయుతో
నని సేయక తక్కువు నీ, వనుమానము వాయఁ జూడు శ్ర మతనిని నన్నున్. 292
- వ. ఏను బాహ్నికద్రోణ ప్రముఖులు గనుంగొనుచుండఁ బ్రతివీరుల ననేకసహస్రంబుల
సమయించెదఁ బిదప రాధేయరణంబునుం జూచెదవు గాక యనిన విని
దుర్యోధనుండు కర్ణపక్షపాతియు నవినీతుండును నగుటంజేసి సహింపక పితా
మహుతో ని ట్లనియె. 293

1. గ. బరవసము గాదె. 2. జ. బట్టించు. 3. ఖ. తెంపున. 4. గ. జ. పాడి. 5. గ. జ. తక్కిన నప్పటికి నది యట్లుండె. 6. గ. ఘ. నిరాకరించినఫలం.

- చ. ఎఱిగియెఱింగి యొండె మది శ నేది యెఱుంగక యొండె నెట్లు నం
దఱు వినఁ బాండునందనులు శ దర్పితు లై యని గెల్తు రండు ముం
దఱు నిను బాహ్నికున్ గురునిఁ శ దక్కటివారిని నమ్మి యేను నే
డైఱు నని సేయఁ బూనితిఁ గగ్గడిందిమగంటిమితోడు సాలదే. 294
- ఉ. కర్ణుడు దుస్ససేనుఁడును శ గల్లఁగ నా కొడు లేల సద్భటా
కీర్ణవిరోధిసైన్యముల శ గెల్వఁగఁ జాలుదు మేమ మాకు నీ
యర్ణవవేష్టితక్షితి యశనర్గళవిక్రమ మొప్ప దక్కు మా
నిర్ణయ మెల్ల! నిట్టి ¹దవిగ్రసీతియొ సీతియొ చూడుమీ ²తుదిన్. 295
- క. అనుపలుకులకు విహదము, దనుకఁగ ధృతరాష్ట్రవిభుఁడు శ దననందను నే
మనియుం బలుకఁగఁ జాలక, వెనుఁబాటున నిట్లు లనియె శ విదురునితోడన్.
- తే. మృత్యుపాశోపహతుఁ డయ్యె శ ³మీఁదు లేక
సూతనందనుతోఁ గూడి శ నాతనూజుఁ
డకట నాశంబుఁ బొందువాఁ శ డయ్యె మనకు
నింకఁ జేయంగ నగుపని శ యెద్ది చెపుమ. 297
- వ. అనిన విని విదురుం డతని కి ట్లను మనవారలు మున్న దుర్బలులు తమలోనం
జెనుంకువ లయి విరసవచనంబు లాడుచు నింతలు వుట్టించుట యది యరునకుఁ
గార్యం బింతియ కాక యే మనువారము వారలు బంధుమిత్రసహాయులుం
దారును నొక్కతలంపువార లయి యున్నవారు వలవనియీ వెంగలిమాటలు
విడిచి పొండవులం బిలువం బనిచి తగవు నడపుట దక్క మనకుఁ జేయందగుపని
వేఱొందు గలుగునే యని చెప్పిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయుచెప్పినకార్యవచనం
బులకొఱంత వినంగలవాఁడై యతనిదిక్కు మొగంబు సేసి. 298
- క. మును వరుసతోడఁ దనతలఁ, చినయన్నియు నీవు వినఁగఁ శ జెప్పి తగవుమై
నిను వీడుకొల్పునెడ నర్జునుఁడే మని నిశ్చయించె శ జూతము చెపుమా. 299
- క. అని యడిగిన సంజయుఁ డి, ట్లనుఁ దుదిఁ బార్థుండు నిశ్చయము సేసి సుయో
ధనుతో నిందలిపెద్దలు, వినఁగా నను మన్నపలుకు శ వినుము నరేంద్రా. 300
- మ. కురువంశోత్తముఁ డైనధర్మజుఁడు నాశకుం దంఁక్రిపా లీ దగున్
ధరలో సా మని తాన పల్క వినియెన్ శ దర్పంబుమై నీక త
క్కిరయేనిం జటులాస్మదీయవిశిఖాగ్నిజ్వాలలం దాహుతుల్
వరుసం జెట్టుదు ధార్తరాష్ట్రతతి నై శ శ్వర్యం బవార్యంబుగన్. 301
- వ. అని పలికి కౌఁగిలించికొని భూషణాంబరాదికమనీయవస్తువు లొసంగిన నేనునుం
బొండవులను వాసుదేవుని సవినయంబున వీడ్కొని యింతవట్టును దేవరకు నెఱిం
గింప వేగంబ వచ్చితి ననిన నమ్మాటలు దుర్యోధనుం డాదరింపక పెడచెవులంబెట్టె

ధృతరాష్ట్రుండును జీచ్చవడి యూరకుండె నన్న డయ్యరువ్రతపాలను సంజయుం
డొక్కరుండు దక్క నయ్యాస్థానంబున నున్ననమ స్తజనంబులును దిగ్గన లేచి
తమతమనివాసంబులకుం బోయిరి. తదనంతరంబ.

302

క. తనుజవశవర్తి యగున, మృనుజేంద్రుండు దనసుతుండు శ మద్దెండుగ నో
పునో యని బాండుతనూజుల, ననుమతి సంజయునెతోడ శ నాడె దురాశన్.

303

సీ. ఈరెండు¹ పీఠుల్యతారతమ్యంబులు, నెఱుంగుదు పోచైన శ నెవ్వరోర్తు
రిది నిశ్చయింతమే శ యెందునుపాయంబు, బారుషంబును గలవాడు గలరు
సూతము చెపుమన్న శ సూతనందనుండు న, న్నడగెద వేనొంటి శ యడుగవలదు
మియయ్య సాత్వవ శ తేయుఁ డీయెడకు వేం, చేయునట్లుగ భక్తిః శ కేసితలఁపు
తే. పిలువఁ బంపు గాంధారి వాగ్రలు విసీతి, రతులు నిశ్చయవిదులు ధర్మజ్ఞ చిత్తు
లుల్లమున నీ కనూయాదు శ లొదవెనేని,² వాని మాన్యంగనేర్తురుమానవేంద్ర.

— ♦ కృష్ణజ్వైపాయనుఁడు ధృతరాష్ట్రవిమోక్షకు వచ్చుట — ♦

వ. అనిన విని యంబికానందనుం డట్ల కాక యని యొకకంచుకిం బిలిచివానింబుచ్చి
గాంధారి రావించి సద్భక్తితాత్పర్యంబునఁ గృష్ణద్వైపాయనమహామునిం దలం
చిన దివ్యబోధమహానీయుం డైనయమ్మహాత్ముండు విజయంచేయుటయు నందఱు
దండప్రణామంబులు సేసి సమున్నతాసనంబున నునిచి యర్హసాద్యాదివిధులం
బూజించి యున్నసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు విన్నపంబు సేయక మున్న య
మ్మహాపురుషుండు ధృతరాష్ట్రసంజయులచి త్రవృత్తులు దాన యెఱింగినవాఁ డగు
టంజేసి సంజయువలనఁ బ్రసన్నదృష్టి నవలోకించి యతని కిట్లనియె.

305

క. నీవు సమస్తము నెఱుంగుదు, గావున నీ కూర కుండఁగఱఁ దగదు ధరి
త్రీవల్లభుఁ డడిగినపని, యీవిధ మని తెలియఁ బలుకు శ మేను వినంగన్.

306

వ. అనినఁ బ్రసాదం బని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రుని కిట్లనియె.

307

క. ఆసేనకు నీసేనకు, వాసి యడిగె దీవు నన్ను శ వసుదేవసుతుం
డాసేనఁ గలఁడు తత్సము, నీసేనం జూపుమా నశరేశ్వర నాకున్.

308

వ. వాసుదేవుం డెట్టివాఁడని యడిగెదేనిం జెప్పెద.

309

చ. జగముల నన్నిటిం దనవశంబుగఁ జేసినవీరు భంగమున్
బగయు లలాటలోచనుండు శ ³వాప, గఁ ⁴బేర్చినయట్టిబాణు నొ
క్కగడియలోన గర్వ మడఁగం బరిమార్చె సురేంద్రకల్పకం
బు గరము లీలఁ దెచ్చె హరిభూరిపరాక్రమ మప్రసిద్ధమే.

310

ఆ. అధికదుష్కరంబు శ లైనకార్యంబులు, క్రీడవోలె జేయుఁ శ గేశవుండు
విను మతండు పార్థ శ నెనసి ⁵యేకార్థుం డై, యుండుఁ బూర్వభవసక్తుండుగాన.

వ. అట్టివాసుదేవునిచక్రంబు నిజమాయాబలంబునఁ బొండవుల సర్వసమరసాధనం

1. క. పీఠుల. 2. జ. పూని. 3. జ. ప్రాపుగ. 4. క. వేర్చిన. 5. క. గ. జ. యేకాత్ముండ.

బులయందును సూక్ష్మరూప¹వ్యాపి యై నిలిచి వారికి విజయం బొసంగు చుండు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 312

క. పలుమఱుఁ బాండుతనూజుల, కొలఁది వితర్కించెదవు నిశ్శూఢం బదియుం
దెలియం బలికెద వారికి, బలమును సత్త్వంబు హరియ శ్చ పార్థివముఖ్య. 313

వ. హరిమహత్త్వంబు విన్నవించెద నవధరింపుము. 314

క. ఒకతల సమస్తజగములు, నొకఁడ జనార్దనుఁడు నిలిచి శ్చ యొకతల యైనన్
సకలము నసార మాతం, డొకరునిసారంబ చాల శ్చ నుత్కృష్ట మగున్. 315

క. తలఁపునన వాసుదేవుఁడు, గలిగింపను నిలుప నడఁపఁగ నోపు జగం
బుల మఱియును గ్రీడాధము, పలువోకలఁ బుచ్చు చుండుఁగౌరవనాథా. 316

క. ఎక్కడ నడచును సత్యం, బెక్కడ ధర్మంబు వరంగు శ్చ నెక్కడఁ గలుగుం
జక్కటి నిలుచుం గృష్ణం, డక్కడ నతఁ డున్నకడన శ్చ యగు జయమధివా. 317

సీ. పురుషోత్తముం డెల్లభవనంబులును దాన, యఖిలభూతాత్మకుం శ్చ డై విహార
లీల విచేష్టించు శ్చ నీలోకముల మాయ, దొట్టి యొక్కొక్కమరి శ్చ పుట్టి పెరిగి
కర్మానుచరణముల్ శ్చ గైకొని వర్తించు, శిష్టరక్షణమును శ్చ దుష్టనిగ్ర
హంబును దనపను శ్చ లగుటఁ బాండవుల నె,పం బిడుకొని ధర్మశ్చాహ్వానై న
తే. నీతనూజుల నిక్కమ శ్చ నిగ్రహింపఁ, దలఁచినాఁ డమ్మహాత్ముండు శ్చ తథ్యమతని
నిట్టిచందంబువాఁ డనిశ్చయెఱిగి యెవ్వ, రాశ్రయింతురు బ్రదుకుదురట్టివారు.

క. అనవుఁడు ధృతరాష్ట్రుఁడు విష్ణుని నే నెఱుంగనివిధంబునం దెలియఁగ నీ
కని యున్న తెఱఁగుఁ జెప్పమ, యనుటయు సూతసుతుఁ డిట్లుగలను నాతనితోన్.

వ. విద్యయు నవిద్యయు ననఁగా రెండు గల వవిద్యాదూషితం డై తమోగ్రస్తుం
డైనవాఁడు విష్ణు నెఱుంగఁడు విద్యాసంపన్నుం డెఱుంగు ననిన విద్య యనునది
యెట్టిది యెద్దాన నీ వాసర్వేశ్వరు నెఱింగితి దాని నవిద్య యెట్టిది దానిని జెప్ప
మనుటయు నాంబికేయనకు సంజయుం డిట్లనియె సాత్త్విక రాజస తామస
వికారంబుల త్రిప్వలం బడక ధర్మం బాచరించుచు భావశుద్ధి గలిగి యుండుదు
దీన నే నచ్యుతు నెఱుంగుదు విద్య యిట్టిది నీకునుం దక్కివ్వరి కైనను నతని
నెఱుంగుటకు నిదియ తెరు విట్టిది గానివిధం బవిద్య యని చెప్పిన నతండు నిజ
నందనుని కిట్లనియె. 320

క. మన కావుఁడు సంజయుఁ డీ,తనియుపదేశంబు వట్టి శ్చ ధర్మమున ముకుం
దుని నాశ్రయింపవయ్య య,తనిఁ జొచ్చిన బ్రదుకు దీవుఁడమ్ములు సుతులున్.

చ. అనిన సుయోధనుండు దమశయ్యకు నిట్లను నిజగంబు ల
న్నిని నొకపెట్ట మ్రింగినను శ్చ నెట్లన సర్వము²గాచె నేనియు.
న్యైనుము ముకుందుఁ డర్జునునిశ్చనెచ్చెలి నాఁజెవు లార విండు నిం

క నతని నొక్క¹ బామునకుఁగా శృతివేంకట నాశ్రయింతుచే. 322

తే. అనిన గాంధారి కిట్లను శ దనవిధుండు, నీతనిజాము దుర్మాది శ నీతిబాహుళ్యము
డుద్ధతుం డీసు²మాని నాబుద్ధి వినడు, వీడు సెడు గాన బ్రదుకంగఁగలేకునుము.

ఉ. నావుడు దల్లి యిట్లు లను శ నందనుతో సిది యేల యాయువు

శ్రీవిభవంబుల³ మము నశశేషసుహృజ్ఞులం యోజంగఁగా

నీవు గడంగె దిట్టియవిశీతులునుం గలచే వృకోదరుం

డైవిధి సంపఁగా నొరుల శ కాంగఁగ వచ్చునె యింక బుత్తకా. 324

వ. అనియె నట్టియెడం గృష్ణదైవాయనుండు శృతరాష్ట్రున కిట్లనుఁ గృష్ణుండు
నీకుం గూర్చు నీవుం బరమాత్ముం డైనసంజయు నతనిపాలికిం బుచ్చి తది లెస్స
కార్యం బయ్యె వీడును నమ్మహానుభావుమహానీయప్రభావం బున్నయాజెఱుంగు
వీనిబుద్ధి విని యద్దేవు నాశ్రయింపు మతం డేకాగ్రచిత్తులై యారాధించిన
వారికిఁ జేరువ యగుఁ గామకో⁴ధోషహతు లై తమతమధనంబులం దృపులు
గాక యన్యాయంబున వర్తించువారలకు దూరం బై యుండు నెల్లభంగుల
నాతనిం జొచ్చి బ్రదుకు మనినం బ్రసాదం బట్ల చేయుచునని విచిత్రవీర్యనం
దనుండు సూతనందనునితో నవ్వాసుదేవనామనిర్వచనంబు నాకుఁ దేటపడం
దెలిపి యతనిం బొందునుపాయం బుపదేశింపవే యని యడిగిన. 325

తే. ఎల్లయందును దా వస్థయించు తెల్ల

యదియుఁ దనయందు వసియించు శ టండు వాసు

దేవుఁ డనువేరి కర్థంబు శ దెల్ల మింత

యెఱుంగుజనులందుఁ దగ వస్థయించు శుభము. 325

తే. అతనిఁ బొందునుపాయంబునంతరంగ, నిగ్రహమ కాంగనార్యులనుగ్రహింతు
రోపి చిత్తవికారంబులుడిపి యేక, బుద్ధి గొలువఁబ్రసన్నతః⁵బొందు నతఁడు.

వ. నీవునుబలుబుద్ధు లుడిగిగోవిందు నాశ్రయింపు మనినంబ్రజ్ఞాచక్షిం డిట్లనియె.

క. నాకు నయనేంద్రియముగతి, లే కుండుట కంతవగపు శ లే దఖిలమనో

జ్ఞాకారుఁ డైనవారి నా, లోకింపం గానమికి గ్రలుగు వగ పెవుడున్. 329

ఉ. ఆతనిఁ గన్ను లారఁగ నశహర్షిశముం గనుఁగొంచు నుండువా

రేతప మాచరించిరొ యుక్తపేంద్రుని నాశ్రితవత్సలు⁶ విని

ర్థాతకలంకు ధర్మనిర్యతుం గరుణాకరు సర్వలోకవి

ఖ్యాతుఁ బవిత్రమూర్తి శరణాగతరక్షకు నాశ్రయించెదన్. 330

వ. అని పలికి పరమశాంతుం డై పారాశర్య నుద్దేశించి దేవా యేను వాసుదేవుని
శరణు సొచ్చి బ్రదుకువాడ ననుచుఁ గృతాంజలి యగుటయు వ్యాసమహా
మునియు నాశీర్వాదంబు నేసి యంతర్హితుం డయ్యెఁ గౌరవేశ్వరుండును దుర్యో

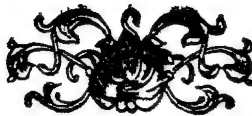
ధనసంజయుల నిజనివాసంబులకుం బోవం బనిచి తానును గాంధారియు నభ్యం
తర మంగిరంబున కిచిగి యుచితవ్యాపారంబులం బ్రవర్తిల్లుచు నుండె నని
చెప్పిన విని పదంపడి పుట్టినవిశేషంబు లెట్టి వని యడిగిన. 331

శా. నిత్యానిత్యవివేకవై భవసమున్నద్రాంతరంగస్ఫుట
ప్రత్యాక్షో పరమేశ విశ్వజగదాకాధ్యా మహానంతచి
త్సత్యానందవిభుస్వభావమహితా శ సంచిత్సమాధానదా
ర్గత్యవ్యాహృతిసంప్రవర్తనవిదగ్ధశ్రీపదాంభోరుహా.

క. వ్యాసాదిమునిప్రోక్తమహాసందర్భాప్రమేయతారూఢగుణో
ల్లాసా నైర్గుణ్యము, ద్భాసిరహస్యానుభావ శ భక్తాధీనా. 333

మాలిని. నమదనిమిషచూడారనవ్యరత్నప్రభాసం
గమరుచిరపదాబ్జా శ గర్వదుర్వారదైత్యో
ద్యమబహుళతమోమూర్తాండదోకిడనప్ర
క్రమ లలితవికాసా శ గాఢభక్తిప్రకాశా. 334

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకపిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర బుధారాధనవిరాజి
తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబునయుద్యోగపర్వంబునందు
ద్వితీయాశ్వాసము. 335

శ్రీ
హరిహరనాథాయనమః

శ్రీమదాంధమహాభారతము

ఉద్యోగపర్వము, తృతీయాశ్వాసము

వాగ్విభవాహోగ్య
ప్రావీణ్యప్రాభవానుభావమహితసా
ఖ్యావహపదస్మరణ కరు
ణావాసకటాక్షరణ శ్రీ హరిహరనాథా.

1

—శ్రీకృష్ణుని రాయబారము—

- వ. దేవా వైశంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియె. 2
- తే. సంజయుండు దన్ను వీడ్కొని శ్రీ చనిన ధర్మ
సుతుండు మఱునాండు దమ్ముల శ్రీ సుతుల నిష్ట
భృత్యవరులను దొరలను శ్రీ బిలువఁ బనిచి
యెల్లవారును విను చుండ శ్రీ నిట్టు లనియె. 3
- క. మనము జనార్దనుపాలికిఁ, జని కౌరవసభకు నతనిఁ శ్రీ జను మని ప్రార్థిం
చిన మేలు బంధుహితగురు, జనములతో రణము గాక శ్రీ సంప్రీతి యగున్. 4
- వ. అని పలికి వార లందఱు బలసి చనుదేర మాధవుమందిరంబున కరిగి యతని
చేత సత్కృతుం డయి సమస్తపరిజనంబులుం బరివేష్టించ నొక్క పార్శ్వంబునం
బాంచాలియు సముచితపరివారపరివృత యై యుండ నతండునుం దానును
సుఖాసీనుండై యుండి యతనితో నిట్లనియె. 5
- క. అపదఁ గడవం బెట్టఁగ, నోపి శుభం బైనదాని శ్రీ నొడఁగూర్చు మా
కీపుట్టువునకుఁ బాండు, క్రౌంచాలుండు నిన్నుఁ జూపి శ్రీ చనియె మహాత్మా. 6
- తే. సమయ మిది మి త్త్రీకార్యంబు శ్రీ చక్కఁజేయ, నీకతంబున నే మవిశ్రాంతిఁడైన
యాసుయోధనుతోడిపోరాటదక్కి, యనుభవించుము మాయంశ్రమగుధరిత్రి. 7
- వ. నీకు మేము ప్రద్యుమ్నాది కుమారులతోడి వారము మమ్ముదురితంబులు వారయ
కుండ నరసి రక్షింపు మనవుడు వాసుదేవుండు నీపంచినయట్ల చేయంగలవాడ

1. గ. మహిమ. 2. గ. జ. దాయను సుఖాసీను లై.

నెయ్యది తలంపు సెప్పు మనిన నజాతశత్రుండు నీవు కరినగరంబున కరిగి కౌర
వులతోడం దగినమాట లాడి తెఱంగు సేయ వలయు నని ప్రార్థించి యతని
నియ్యకొలిపి యిట్లనియె. 8

సీ. మాతండ్రితలఁపును శ నాతనినందను, చందంబు నిన్న యాసంజయుండు
పలికినపలుకులఁ శ దెలిసెఁగదా నీకు, వారిచి త్తముభంగి శ వాఁ డెఱుంగుఁ
బాలుపం పని యీక శ ¹యేలిమాటలన మ, మృత్యుక దీర్చెదరుతాశ్రధికదుష్క
రంబైనయాసమాయం బేము పదుమూఁడు, వత్సరంబులు సల్పి శ వచ్చియుండఁ

ఆ. గులముపాడి నడపఁ శ దలఁపఁడ పతి సెడఁ, దలఁచెనేనిఁ గొడుకు శ వలచినట్టి
వాఁడు గాన యతనివక్రత మాన్ప లేఁ, డింతకంటెఁ గలదె శ యెడరు మాకు.

క. జననియు సమస్తబాంధవ, జనములుఁ బ్రియ మంద వారి శ శాంతులఁగాఁ జే
యను నెమ్మిగ నొక్కటియై, మనసుం దెఱఁ గేది యునికి శ మాపౌరుషమే. 10

క. ఇచ్చటిబంధులు నీవును, నచ్చెరువడి వినుచు నుండ శ నయిదూళ్లును మా
కిచ్చిననుఁ జాలు నంటిని, భ్రాచ్చేము గా దింతవట్టు శ పూర్ణమునుమీఱు. 11

శా. ఆదుర్యోధనుఁ డంతమాత్రయును జేయం జాలఁడో కాని పెం
పేదం గ్రూరత కోర్వ రాదు సిరి నా శ కే లందునే గ్రాసవా
సోదైవ్యంబులు వచ్చు నా యరయునీ శ చుట్టలకుం గావునన్
మోదం బందుట గల్గు గౌరవులు నేముం బొంది శ్రీనొందినన్. 12

ఉ. అక్కట లాఁతు లైనఁ బగ శ తైనను జంపన కోర నేల యొం
డొక్క తెఱంగు లేదె యది శ యొప్పదె బంధుసుహృజ్ఞనంబు లా
దిక్కున నున్నవారు గణుతింపక సంపదకై వధించి దూ
తెక్కుట దోష మందు టనునీదురవస్థల కోర్వ వచ్చునే. 13

వ. అని పలికి పాండవాగ్రజుండు వెండియు. 14

ఆ. ఊత్త్రధర్మ మింతశక్ష్మ మగునె పెఱ, ధర్మమాచరింపఁ శ దగద యండు
గాన శస్త్రజీవితకయ తగియున్నది, యైన వంశనాశ శ మనభిమతము. 15

వ అదియునుం గాక. 16

ఆ. కలహ మగుట లక్ష్మిక శ ²గావించుఁ బ్రాణహానియును జేయునింత్రనిక్కువంబు
పలువు రొకని కోడి శ పాటుట బల్లిదు, లనదచేతఁ జెడుటయ్యను ఘటించు. 17

క. జయమగు నోడుదు మనుని, శ్చయ మొక్కఁడులేదు వినుము శ సమరమునఁబరా
జయము మరణంబుకంటె హృదయపుటభేదనము సేయుఁ శ దధ్యం బనఘా. 18

క. కాన యవశ్యముఁ బెనఁకువ, గానియుపాయమునఁ బగఱఁ శ గడతేర్చుధృతిం
బూని నడచు నెవ్వఁడు డెం, దానం జెయి నెట్టికొని యతఁడు నిద్రించున్. 19

ఆ. పగయ కలిగెనేనిఁ శ బా మున్న యింటిలో, నున్నయట్ల కాక శ యూఱడిల్లి

- యుండు నెట్లు చిత్త శ మొకమాటుఁ గావున, వలన దళికపీర్షితవైచివృత్తి. 20
- చ. పగ యడఁగించు తెంతయు శుభ్రం బడి లెస్స యడఁగునే పగఁ
బగ పగ గొన్న మాహొనక శ పల్కక యుండఁగ వచ్చునే కడుం
దెగ మొద లెత్తి పోవఁ బగ శ పీర్షిం గ వచ్చినఁ శాస్త్ర మొందు నే
మిగతఁ దలంచినం బగకు శ మేలిమి ¹లేమి ధ్రువంబు కేనా. 21
- ఉ. కావున శాంతిఁ బొందుటయ శ కర్జము బా నది యట్లు లుండె శ్రీ
గావలె నంచుఁ బోఁతము శ గామియుఁ గోరెడ మెల్లసొమ్ములుం
బోవుటయుం గులక్షయము శ వృట్టుటయున్ వెలి గాఁగ నొండుమై
నేవిధి నైనఁ జక్కఁబడు శ తెంతయు నొప్పుజుమీ జనార్దనా. 22
- చ. మనమునఁ బక్షపాతగతి శ మాదెస మానుము ధర్మసీతవ
ర్తనముల రెండుదిక్కుల హితంబును బెంపుచు గల్గునట్టిచొ
ప్పన విదురాదినజ్జనులబుద్ధికి రా నుచితంబుతోడిమె
ల్పునఁ బరుసందనంబునను శ భూపతు లెల్ల నెఱుంగ నాడుమీ. 23
- చ. ²తగవునఁ బోక రాజు బెడ్రదంబులు వలెనయేని సైచి యొ
ప్పగ నిలుమీ గురుత్వముఁ బ్రభుత్వమునుం గలపెద్దవాఁమా
ట గొనమి యాసుయోధనుకడన్ నిలువన్ మన మెల్ల గారవం
బుగఁ గురువృద్ధుపల్కుఁ దలఁపుం జన నిచ్చిన మెచ్చకే జనుల్. 24
- మ. సుతువాఁడై వినయంబు సేకొనక యేచోష్ణం దగం ³జెప్ప కా
ధృతరాష్ట్రుం డవినీతిఁ జేసినను ⁴సంధింపంగ రా దంచు వే
గ తెగం బాఱకు తెంపు సేయునెడ లోకం బెల్ల మెచ్చుం బ్రకా
శితధర్మస్థితి నొంది మామనము నిశ్చింతంబుగాఁ జేయుమీ. 25
- ఆ. ఇన్నిసంకటముల శ నిబ్బంగి నెంతయు, నొగులుచి త్తప్రతినివృత్తి దీర్ప
వెజ్జ వీవ కావె శ వేయేల యేగతి, నడపఁ దలఁచి తదియనాకుఁ బ్రియము. 26
- ప. అని చెప్పి తలంచుకొని వెండియు ని ట్లనియె. 27
- క. నీవు సుయోధనుపాలికి, బోవఁగ వల దనియు నొక్కబుద్ధిపొడమెడున్
గోవింద యతఁడు మంత్రులు, ⁵గావరములు చక్క విను శ కార్యవచనముల్.
- తే. కుటిలమతు లవినీతులు శ కూరకర్కు, లట్టిసీచులకడకు ని శ న్ననుపఁ జాల
నీవు సంకటపడియెడుదేవపదవి, యైన నేనొల్ల నొంటి యన్యదరుగు టుడుగు.
- చ. అనవుడుఁ గృష్ణుఁ డి ట్లనియె శ నాధృతరాష్ట్రుండు నట్టివాడె త
త్తనయుడ యేల నీవలుకు శ తథ్యము నీతలఁపే నెఱింగితి
న్మనమున శంక దక్కుము వినన్ వలతె విను మేను నిక్క మ
లైన నచటం గలండె రణ్యకేళికి మాహొన నొక్కఁడనియున్. 30

క. పనుపుము కౌరవసభ కేఁ, జను తెట్లును మేల యర్థసంసిద్ధి యగున్
మన కొకటం బాపము రా, కునికికే గత మైనపలుకులొండెను గలుగున్. 31

వ. అని పలికిన యుద్ధిష్ఠిరుం డి ట్లనియె. 32

ఆ. మేలు గాక నీకుఁ శ బోలిన ట్లయిన నం, దరిగి యేము వారు శ నర్థిఁ బొంది
యుండునట్లు గాఁగ శ నొడఁబాటు గావింపు, మెల్లభంగి మనకు శ నిదియలెస్స.

క. మ మ్రొఱుఁగు దెదిది నెఱుగుదు, నెమ్మి యెఱుఁగు దర్శసిద్ధి నెఱి యెరుగుదు వా
కృష్ణులపద్ధతి నెఱుఁగుదు, పొమ్మెవ్వడ నేను నీకు శ బుద్ధులు సెప్పన్. 34

—♦ కృష్ణుడు ధర్మరాజుతోఁ గౌరవులదర్శయంబు సెప్పట. ♦—

సీ. అనిన ముకుందుఁడి శ ట్లనియె సంజయునిమాటలును నీ వన్నపల్కులును వింటి
నీమది ధర్మైకశనిష్ఠమై నున్నది, వైరంబు విడువదు శ వారు ద్రోణ
భీష్ములు గల రని శ బిరుదు లై యున్నవా, రగునె రాజన్యుల శ కడఁగి కుడువ
నక్షేత్రవృత్తి రాశ్రజ్యముచవి గొన్నవా, రేల యిత్తురు నీకుఁ శ బాలు సెపుమ

తే. ధార్తరాష్ట్రులు సడికి నశధర్మమునకు

నలుక రెన్నఁడు విడువు దైతన్యంబు పొడువు

కయ్య మరివర్ణజయమునఁ శ గలుగు నిహప

రములుఁ జిరకీర్తియును బొండుర్రాజతనయ.

35

మ. గురుభీష్మాదులు సూచు చుండ సభ మీశకుం గీడు నాఁ డట్లు ము

ష్కరు లై చేసిరి యంత సేసియును బ్రశాంతాపముం బొంద నో

పర వా రెన్నఁడు నట్టిచోటఁ గృపయున్ శ బంధుత్వముం దక్కు మె

వ్వరుఁ గోపింపరె యాదురాత్మకులగర్వకౌర్యముల్ సూచినన్. 36

వ. కపటపునెత్తంబునెఁబంబుగా మిమ్మునెడలనడుచునప్పుడు దుర్యోధనదుశ్శాసనశకుని

సూతనందనులు పుయిలోట దక్కి కలకల నవ్వచుం బలికనపలుకు లుగ్గడింప

వచ్చునే వాని విని సమ స్తజనంబులు ధృతరాష్ట్రునిందించుచు మీరు బలవంతుల

రయి యుండియు సత్యంబు వాటించి యూరక పోక సూచి యచ్చెరువాటుతో

నుమ్మలించు చుండిరి తిట్టువాట్లం బోయెడువారు దై వోపహతు లై మున్న చెడి

యుండుదురు గావున వారలం జెఱుపనుం జులుకన క్రూరాత్ములగుకౌరవు లెల్ల

జారికి వధ్యులుగాఁ దగుదురు నీ కేల యవధ్యులై రి షాపాత్మకు లగుహింసకులం

బొమ్ముల నెట్లట్ల నిర్విచారంబుగా వధియించుట కర్తవ్యంబు. 37

క. మీతండ్రికి భీష్మునకుం, జేతోముద మొదవ భక్తి శ సేయన తగు నీ

కాతలకు నేను జని వి,ఖ్యాతంబుగ నీదువినయ శ మభివర్ణింతున్.

38

క. చెలులుం జుట్టులు దేశం,బులరాజులు వినఁగ నీదుశ్రుణ్యచరిత్రం

బులు నీవు ధర్మమార్గము, దలఁచుటయుం దెలియఁ బలికెదం గురుసభలోన్.

వ. దానికి దుర్యోధనుం డియ్యకొనక తెఱంగు మాలినమాట లాడుటయుం దండ్రి

యతని వారింపనేరమికిఁ దోడుపెక్షకుండుగులయుఁ జూచి మీతోల్లింతిపాట్లునుం
దలంచి యెల్ల వారును వారిన గర్హింతు రింతియ కాక మనకు నొండేమి వలయు
నాయోపినంతయుఁ బెక్కుభంగుల సంఘయ కావించం జూచెద నన్నిభంబు
సిద్ధించిన మేలు గాదె యట్లు గాక తక్కిన నచ్చోటియుత్సాహంబుచేసింబును
నందుఁ జేయం గలవారిన ర్తనంబులుఁ గొలండులు నెజ్జింకి నీకు విజయం బగు
విధంబునం జనుదెంచెద.

40

తే. ఆసుయోధనముక్కునఁ నావి గలుగఁ, బుడమి నీ క్కేడు గావునఁ ॥ బోవ కలుగు
నేను గయ్యపుశకునంబు ॥ లెన్నియేచిఁ, గంటి నీ వమత్సాహివి ॥ గాంగ వలదు.
వ. చతురంగబలంబుల నాయితంబు గావించుచు దొరిలం బుంకిల్పిక్కినుచు నాల
స్యంబు లేక సమరంబునకు నన్నాహంబు సేయు చుండ వలయు నని పలికిన విని
వృకోదరుండు దామోదరున కిట్లనియె.

42

క. సమరంబు గలుగు ననుచును, మమఁ వెఱపింపంగ వలదు ॥ మాధవ నీ వా
కుమతి యగుధార్తరాష్ట్రుండు, శమించుకార్యంబు నడప ॥ సాజన్యమునన్.
వ. అని వెండియు.

44

శా. పాపాత్ముండు మదాంధుఁ డాతులువ నీకపం పెట్టునుం జేయఁగా
నోపం డడ్డము సెప్ప రెవ్వరును మ్యానోద్రేకమున్ గర్వముం
గోపంబుం దనుఁ ద్రిప్ప నాస్తజనులం ॥ గుండించుటం బోయిన
క్లే పోనిత్తురు గాన ని న్నతఁడు జ్యాలిం బెట్టెడుం జూడుమీ.

45

ఉ. చొచ్చినచోన చొచ్చి తెగఁజూచెద నంచుఁ గడంగు చుండు న
నైచ్చుడు బాహుగర్వమున ॥ నీచు సుయోధనుఁ డట్టివానితోఁ
బొచ్చెము లేక కూడి మనఁ ॥ బోవక పోవఁగ రాదు నాకు వి
వ్వచ్చుడు రాచవారుఁ గురువంశముచేటున కోప కుండుటన్.

46

ఉ. పాండవకౌరవుల్ గలసి ॥ పాలును నీరును బోలె నెమ్మిమై
నుండఁగ దుష్టచేష్టల సుయోధనుఁ డింతలు సేసె నాతఁ డా
క్కండ కులక్షయంబునకుఁ ॥ గారణ ముం డ్రది తప్పదైన నీ
వొం డన నేల యూబిరుదు ॥ నోపినయంతయుఁ దీర్పు నేర్పునన్.

47

చ. తన¹పారిపోవునంతకు నుదగ్రతయుం గపటంబు మాన నే
ర్చునె ధృతరాష్ట్రసూనుఁడు యశోభరితం బగుభారతాన్వయం
బున కొకనిండ వచ్చు ననుబుద్ధి దురాత్మున కేల కల్లు నా
యనమెయిఁ బోయి హీనగతి ॥ నైన ఘటించిన ²నెంత యొప్పునో.

48

వ. మాకును వారికిఁ బితౄమహుం డగుభీష్ముండు విను చుండ సుయోధనుతోడం
గురుకులేశ్వరునాస్థానంబున నావచనంబులుగా ని ట్లనము.

49

- తే. అన్నదమ్ములమైయుండిత్రయకటమనల, నోరులుదలయెత్తిచూడ నొండ్లొరులతోడ
బెనఁగ నేటికి నీ నేల శ్రీ డెద్దవారి, బుద్ధి విని పంచి కుడుచుట శ్రీ పోలదొక్కొ. 50
- క. అని యెవ్విధమున నైనను, వనజోదర సంధి సేయ శ్రీ వలయుండగ నే
మును వారును గలయుట భూ, జనులకు నెల్లను హితంబు శ్రీ సౌఖ్యకరంబున్.
- చ. అనుటయుఁ బిన్ననవ్వు నగి శ్రీ యరిబుజనాభుఁడు వల్కు- నెన్నఁడు
విననివి భీముపాలఁ గడు శ్రీ వింతలు వింటిమి మాట లగ్ని స
ల్ల నగుట భూరిభూధరము శ్రీ లాఘవ మొందుట గాదె యివ్విధం
బున నితఁ డిప్పు మార్దవము శ్రీ బొందుట యింకిట సెప్ప నేటికిన్. 52
- ♦ శ్రీకృష్ణుఁడు భీమసేనుని గౌరవులతోడియుద్ధమునకుఁ బరికొల్పుట. ♦—
- తే. అని సహోదరు లాజు నా శ్రీ యాసపడుట
కోర్వమియుఁ గౌరవులఁ జంప శ్రీ నొల్లమియును
గలుగునెయ్యఁబుపెంపునఁ శ్రీ గరుణ నార్ద్రఁ
డైనపవనజుఁ బరికొల్పు శ్రీ నాత్మఁ దలఁచి. 53
- వ. మురమర్దనుం డతనితో నిట్లనియె. 54
- ఉ. యుద్ధముమీఁదివేడ్కయు మశహోగ్రవిరోధుల నల్కుఁ జేయుద
రోప్పిద్ధతియున్ సుయోధనునియన్నతి సైఁచనియేపురాజ్యసం
సిద్ధి నిజాగ్రజన్మునకుఁ శ్రీ జేయుతలంపును గల్గునీ వసం
బద్ధములైనవాక్యములు శ్రీ వల్కుట యొప్పునెకీచకాంతకా. 55
- వ. అని యంత నిలువక. 56
- క. వెఱ పెట్టిదియో యెన్నఁడు, నెఱుంగనినీయట్టివాని శ్రీ కెవ్వరోకో యీ
పిఱికితన మింత యలవడఁ, గఱపినవా రనుచు శౌరి శ్రీ కలకల నవ్వెన్. 57
- వ. దానికి దరహాసితవదనుం డగుచు భీమసేనుండు వసుదేవసూనున కిట్లనియె. 58
- ఉ. బంటుతనంబుమాటలకుఁ శ్రీబాఱకు పాండునృపాలుపాలుగై
కొంటయ చాలు నన్న నృపకరుంజరుపల్కుల కడ్డ మాడ రా
కుంట యెఱుంగవే మును సుయోధనుచందముఁ జూపి యప్పు డే
మంటి యుపేంద్ర న న్నని రక్షణ గ్రమునన్ నిను మూదలించెదన్. 59
- క. నాకొలది విచారింపక, నీ కిట్లనఁ దగునె మిన్ను శ్రీ నేలయు నిమ్మైఁ
గాక తిరుగంగఁబడినం, బో కే ముంజేతు లొడ్డి శ్రీ పోవఁగ ద్రోతున్. 60
- ఉ. నావుడు నవ్వుటాల కనినం బవనాత్మజ యింత యేటికిం
శేవలయోధవే పరులశక్తిభీషముల్ దలపోయ కిమ్మొయిన్
జావడ మైనఁ జూచి యిది శ్రీ చందము గా దని యంటిఁ గాక నీ
చేవయు లావు నీవు మును శ్రీ చేసినభంగులు నే నెఱుంగనే. 61
- వ. అని చెప్పి మాధవుండు మఱియును. 62

ఉ. పార్థుడు పోరఁ దేవు గడవం దనకు ననుఁ గోరి యెంతయుం
బ్రాధన నేసె దాని కనుకరాగము వొందితి నేను గాన యు
ద్ధాధుల మైనమాకు నిను ॥ నానవడం దగదే యకంబు నా
నార్థములున్ విరోధివిద్యయంబునఁ దక్కినై కలెంటు గల్గుచే.

63

వ. అనవుడు.

64

శా. ఏమీ పార్థుడు నీవు దంపిమగ్న లై ॥ యీనమ్ము కౌరవ్యశం
గ్రామజ్ఞోభము బాహువర్షమునఁ దీర్చుం బెద్దమిట్టెక్కి మి
మ్మే మెల్లన్ వెజుఁ గంది చూచెదము గా ॥ కిసాచేకుం బోయి నా
భీముం డిత్తటి రిత్తమాటలకుఁ గోపింపండునూ పెం దజన్.

65

వ. అని పలికి యివ్విధంబున గోపాలదేవుమేలంపుమెయినడి కార్యచరణంబులకుం
దగం దానును దోడ్తో సరసం బాడుటయ కా మఱుమాట లాడి యంతట దని
వోవక బకమర్దనుం డతనితో ని ట్లనియె.

66

ఉ. కయ్యము గల్గిన ట్లయిన ॥ గంధగజప్రకరంబుకంఠముల్
వ్రయ్యఁ దురంగపంక్తులు ధ్రువం బడఁ దేరిగముల్ బడల్పడన్
డయ్యమి కీవు వెక్క-నప్రడన్ గడపండువు నేయఁ గోరునా
దయ్యమునె త్తికోలు దుది ॥ దాఁకుట గాదె భుజంగభంజనా.

67

చ. అన విని దేవకీతనయుఁ ॥ డాతని కి ట్లనుఁ జెప్పినంతకం
టెను మిగులంగఁ జేయుదు గ్రడిందిమగండపు నిన్నుఁ కెద్ప్పగాఁ
గొని పలుమాటు నాపదలకున్ భయ మొందక దుఃఖివార్ధు లీఁ
దినమము నెల్ల నిక్కొఱుత ॥ దీర్చి సుఖాత్ములఁ జేయు పావని.

68

క. ఇదె పోయెదఁ గౌరవ్యులఁ, బదనికి రాఁ బలికి సంధి ॥ వాటింఁచెద నా
కది యొప్పుదె కాని తుదిం, గుదు రింతకు నీవ కావె ॥ గుణవత్సనినీ.

69

— అర్జునుడు శ్రీకృష్ణునితోఁదనయధిపాద్రాయంబు చెప్పట. —

వ. అనిన వాసుదేవున కర్జునుం డి ట్లనియె.

70

తే. చెప్పఁ గలయంతవట్టును ॥ జెప్పె నీ క,జాతశత్రుండు వింటి ఏ ॥ వాతెఱంగు
మాకు నెల్లను బలుకంగ ॥ మాట లొండు, గలవెయైనను జెప్పెదఁగన్నయంత.

మ. ధృతరాష్ట్రుం డతిలోభదూషితుఁడు ధాత్రీభాగ మీ నేర్చునే
సుతుఁడుం గప్పుడు సంధి యేల యగు నంకచున్ మున్నకై పెక్కిన
ట్టితలం పచ్చుత నీకుఁ గల్గినది గాంధీవంబు దివ్యాత్మసం
తతియుం బెట్టినయట్ల యుండ మముఁ జ్యోతం బాప రావో కదే.

72

ఉ నీ వొనరింపఁ బూనినవ్రసిం గమలోదర కీడు వుట్టునే
కా వనినట్ల యుండి యవుఁ ॥ గార్యము ల ట్లగుటం బ్రయత్నసం

- భావన సేత పౌరుషమునధతి తత్ఫలసిద్ధి వొందుచో
దైవము దోడ్పడక వలయుం దధ్యము రెండును నీవినోదముల్. 73
- ఉ. వేదిమి ధర్మజుం బరిభ్రమించినద్రోహులు నధ్యులన్న నె
వ్వారికి బోలదే సుజననతనల నీ విటు లంట వారు మ
మ్మిరస మెత్తి కీడ్పటిచి యంతలు సేసినదాన నీమదిం
గూరిననొవ్వుసాంపునను య గోపముపెంపునఁ గాదె యారయన్. 74
- ఉ. వినను జిత్తగింపు ద్రుపదాత్మజ నాసభ నట్లు సేసినక
దానికి పైఁప లెస్సయని యదైవ్యముఁ బొందుట కోర్చి యమ్మెయిం
గాననభూషికిం జనుట య కారుణికోత్తమ నీ వెఱుంగవే
కాన సహించి పాండవులఁ య శౌరవులం దగఁ గూర్పు నేర్పునన్. 75
- తే. అలవియెఱుంగక ధార్తరాష్ట్రులు గడంగి, మమ్ముఁబఱచినపాటుల్యమానసమున
జవుటఁ బెట్టినవిత్తులచంద మొంది, యంకురింపక చెడిపోయె యనంబుజాక్ష. 76
- వ. అమ్మెఱకుల నెమ్మెయినయినను.
- క. ఒడఁబఱచి మాకు వారికి, బుడమి సగము గాఁగఁ జేసి య పొంది పొసఁగి యుం
డెడునట్టితెఱుంగు సేయుట, కడు మే లది శౌరవము సుఖంబును జేయున్. 78
- క. నీ కిట్టిది చిత్తమునకు, రా¹కుండిననేని వలదు య రం డెమ్మెయిమీ
రీకార్యము సేయుం, డని, మా కానతి యిమ్ముకంస్యమర్దన తెలియన్. 79
- మ. హిత మిబ్బంగిది మాకు ధర్మముతెఱుం య గి ట్లుండు నం చేను నీ
మతి బోధింప వలంతినే హితము ధర్మంబున్ విచారించి చూ
చి తగుం బొమ్మని యేది పంచి తది నిశ్చింతంబునం జేసి యు
న్నతిఁ బొందం గలవార మై యునికి కృష్ణా నేడుగా వచ్చెనే. 80
- వ. అనిన విని కృష్ణుండు విజయున కి ట్లనియె. 81
- చ. వెరవున లావునం గృషికి య వేయవిధంబుల మే లొనర్చినక
దొరకొనునే ఫలంబు దఱిగితోఁ దగువర్షము లేక యున్న నె
ప్పరుసున లెస్స సేసినను య బౌరుషముల్ ఫలియించు తెల్లనా
దరణమునం బ్రసన్న మగునదైవముచేతన చూ వెఫల్లునా. 82
- ఉ. కావున సంధికిం బురుషశకార మొనర్చెద నోపినంతయున్
దైవముచేత యె ట్లగునొ య దాని నెఱుంగ సుయోధనుండు సం
భావన సేసి పా లొసఁగు య పాడియ కల్గిన బాల్య మాదిగా
నేవిధి నైననుం జెఱుప య నింతలు పాపము లాచరించునే. 83
- వ. అది యెల్ల న ట్లుండె నిచ్చట విరాటుపసులం బెట్టింప నీవు వోయినయప్పుడు
భీష్ముండు దుర్యోధనుతోఁ జెప్పినతెఱుంగు. 84

- ఉ. వచ్చినవాడు శల్లునుఁ డశ్వనశ్వము శెల్లు మనంగ రాదు రా
లచ్చికి నై పెనంగిన బ్రలంబులు రెండును శెల్లు నేర్పునే
హెచ్చగుఁ గుం దగుం దొడరు శ్శెల్లువిధంబుల కోర్పులట్లు గా
కిచ్చుఁ దలంచి యొక్కమెయి శ్శి త్తజ్జీః బాం నగుఁచేతయుం దగున్. 85
- వ. అనియె దాని కతం మత్తరం బిచ్చిన తెజంగు. 86
- ఆ. మనకుఁ బాండురాజ్యతనయవర్ణమునకు, నెట్లు పాండు గలుగు శ్శేను రాజ్య
భాగ మీను సమరభంగిక విక్రమ,¹నిరతిఁ బూను టిదియ్య నిశ్చయంబు. 87
- వ. అని పలికె నది యంతయుఁ బదంపడి మన మెల్ల వింటిమ కాదె యామాటల
ఫలం బప్పడ కనియు నాకష్టాత్మ్యంబు వెండియుఁ దెలియండు. 88
- తే. అతనిగుణదోషములచండ శ్శ మట్ల యుండె, నాకు ధర్మజుబుద్ధిన శ్శ నడవవలయు
నితైజం గాచరింపంగ శ్శ నేగి యచట, నెల్ల తెజుగును నేర్పడ శ్శ నెఱిగివత్తు.
- చ. అనిన ముకుందుతో నకులుఁ శ్శ డల్లన యిట్లను నీకు ధర్మజుం
డును బవనాత్మజుండు నరుఁడుం దగఁ జెప్పట రిత్త గాదు మా
మనము లరణ్యవాసముల శ్శ మత్స్యమహిషతిపాల నున్నయ
ద్దినములభంగి గాదు కృపఁ శ్శ దీవ్రత గుంచినచండ మయ్యెడున్. 90
- క. కడవఁగ నొకళ్లు పసరము, నడిచిన నొక్కఁగులుఁ జెయ్య శ్శ నమవ వలయునే
చెడు తెరు వాకొరవృళ,కడ నిలుచుంగాక మనకుఁ శ్శ శౌర్యం బేలా. 91
- సీ. గోగ్రహణంబునఁ శ్శ గోలె నెంతయు మెత్తఁ,బడ కుండుదురె వారు శ్శ పద్మనాభ
నీయనుగ్రహమున శ్శ నెమ్మిమైఁ గూడిన,బలము లే డతొహిళంబులను దొరల
పాంచాలయాదవశపాండ్యకై కేయమా,త్సులతెంపు లెజుఁగక శ్శ యున్నవారె
భీమార్జునులలావురపెంపును సీసహా,యంబును గలుగుట శ్శ కలుక రెట్లు
- ఆ. గురుఁడు గృపుఁడు బాహ్నికుడు భీష్ముఁడును బుద్ధి, నెప్పి వారిఁ జక్కఁజేయరెట్లు
కార్య మీవు నెప్పఁగగా విదురుండు వి,నంగ నెట్లు గా దశనంగ వచ్చు. 92
- వ. అట్లుం గాక నీవు దమపాలికిం బోవుట ధార్తరాష్ట్ర² లాదరింప కుండ వెజవరే
నీపోయినప్పడ యీకార్యంబు చక్కనగు ననిన విని సహదేవుండు వాసుదేవున
కి టనియె. 93
- ఉ. రక్కెసమాట లాడెదరు శ్శ రాజును దమ్ములు వానిలోన నీ
వొక్కటి యైనఁ గా దనక శ్శ యూకొను చుండుట యంతకంటె మే
లక్కట యిట్లు వేడికిం శ్శ నైనను బోయెదు వో సుయోధనుం
డెక్కడ భూమిలోన సగ శ్శ మిచ్చుట యెక్కడ దానవాంతకా. 94
- మ. తలపం గూడునె యింతలేసిదొర లీశదైన్యంబు చుట్టంబులుం
జెలులుందిట్టరె లాఁతిరాజులకు మోచ్చే యివ్విధం బిట్టిది

గలదే వేడఁగ ధర్మజం డడుగఁ బోఁగఁగఁ గృష్ణుఁ డాధార్తరా
ష్ట్రులు పా లీక చలంబునం బెనఁగ నిశ్టుం గూడు దీ పయ్యెనే.

95

ఉ. వీరలు ధర్మమార్గము సరవిస్తరతం దగ నాడిచేసియు

న్వారలు దాని కియ్యకొనినన్ విను మచ్చుత యట్టిసంధి పెం
పారఁగ నేర్చునే యుచిత శ మైనది కయ్యమ ¹వంకమాట లే
నేరఁ గురుప్రవీరుసభ శ నిశ్చయ మిట్టిద కాఁగఁ జెప్పమి.

96

మ. తుది రాజ్యమునగమ్ము గొ మ్మడవియంగదుం బేరు వంచించియుం

బదుముఁ డేడులు నీవునుం దిరిగి రాఁ శ బా లీక పో వచ్చునే
యది గాదే దెగి బంట వై యఱుము మాత్రయల్ వన్నునే ర్పింకఁ జె
ల్లదునూ నీ కని యాసుయోధనుని యుల్లం బుచ్చిపో నాడుమి.

97

మ. అనినన్ సాత్యకి ప్రీతుఁ డై! యతఁడు లె శ సై యుండఁ బల్కెం బ్రయో
జనముం గల్గదు శౌరవంబుఁ జెడు దుశ్శాసిత్రకుం డాసుయో
ధను బోధింపఁగఁ బోయినన్ సరభసోత్సాహంబుమై నున్న వీ
రనికాయంబున కెల్లనుం బ్రియము సంశ్రామంబు మే లెమ్మెయిన్.

98

వ. అనిన విని రథివరు లందఱు సహదేవుం డింత యొప్ప నాడునే సాత్యకిపలుకు లి
ట్లుండునే తక్కటివి యెక్కడిమాటలు పగవారి నడిగికొనం బోవుట యుచితం
బటె కయ్యంబు కర్జంబుగా దటె భంగంబు నీఁగికొనం దగ దటె యనునివి
మొదలుగా ననేకు లనేక ప్రకారంబుల వీరాలాపంబులం గొలువెల్ల నొక్క
మోతగాఁ జెలంగినయెలుంగులు నింగి ముట్టెఁ దదనంతరంబ.

99

—♦ దౌగ్ధపది కృష్ణనితోఁ దనమున్ను పడినభంగపాట్లు చెప్పట. ♦

తే. ధర్మనందనుపలుకులుగదనకుహృదయ, తాప మ్మొవ్ధరింప మోమునగదైన్యమొంద
నున్నపాంచాలి యిట్లనియ్యెయ్యఁ బలికె, గన్తెల్ల శౌరితో గద్గదశ్రవణి యగుచు.

ఉ. తంతలు సేసి పో నడిచి శ యక్కట సంజయచేతఁ జెప్పి పు

త్రైంతురె యిట్టి యూఱట మగదిం బ్రియ మంది యుధిష్ఠిరుండు దా
నంతన యూళు లేవురకు శ నైదు సుయోధనుఁ డిచ్చునొక్కొ యీ
కంత కృపావిహీనమతి శ నాతఁడు నేచునె యన్నదమ్ములన్.

101

చ. తనమునుపడ్డబన్నములుఁ శ దమ్మునిపైఁ గలకూర్మి వేర్చి నీ
జనపతి సైఁవ కున్నె యది శ సక్కన రాజ్యముపాలు లేక తీ
ఱున కొడఁబాటు గల్గిన నోఱుంగమి వెట్టరె చాల రైరి వీ
రనరొకొ నాన లేమి యని శ యాడరె లోకమువారు కేశవా.

102

తా. పెం పేదం దమ కిట్టితక్కువలు రూపింపంగ నేలా విచా
రింపఁ వారిక మేలు సంధి దము వాశరిం జూచినం దారు సా

- ధింపం జాలకొ కాక పోరం దగ మృచ్చింపం దలంపేని కెం
కింపం బట్టాకొ వారు బ్రాహ్మణులె యేకే డైన నై కింపంగలే.
- ఉ. ఓట యొకింతయేనియు సుకయోధనుచి త్తమునందు లేదు నీ
మాటలఁ బోవునె దురభిమానమ యెక్కువ పూనుఁగాక య
చోట¹న సంగరంబు లగుకొప్పలు వుట్టిన ²నైన బాండ్లపుల్
పోటున కిచ్చగింతుకొకొ క పోదుకొ కానల నుండ నమృతా.
- ఉ. ఏ నిటు లంటి నా వలన క దింకను నీవును రాజు డమ్ములుం
గా నుచితంబు సూచి మనకావ్యము మీసజనత్వముం తెడం
గా నొకభంగి సేయక తగం గురువర్ణముతోడిసంఘ మీ
కైన తెఱంగునన్ వలచినట్టుల చేయుఁడు నేర్పు లేర్పడన్.
- వ. అని మఱియు ని ట్లనియె.
- ఉ. ఆఱడిబోకయున్ ఫలము క నందుటయుం గని పల్క నేరమి
మాటలనోరిదాన నయి క మాటలు చి త్తమునందు నిల్పి కే
గాలులు ³ప్రేలెడి ⁴వినుఁడు క కర్జము నెగును గాన నల్కమై
ఏఱిడి యైనమానిసికి క వెండి వివేకము గల్గ నేర్పునే.
- చ. వరమునఁ బుట్టితిన్ భరతవంశముఁ జొచ్చితి నందుఁ బాండుభూ
వరునకుఁ గోడ లైతి జనవంద్యులఁ బొందితి నీతివిక్రమ
స్థిరు లగుపుత్తులం బడసితిన్ సహజన్ముల⁵ప్రాపు గాంచితిన్
సరసిజనాభ యన్నిటఁ బ్రశస్తికి నెక్కినదాన నెంతయున్.
- వ. అట్లుం గాక.
- ఉ. నీవు సుభద్రకంటెఁ గడు క నెయ్యము గారవముం దలిర్ప సం
భావన సేయు దిట్టిననుఁ క బంకజనాభ యొకండు రాజసూ
యావభృథంబునందు శుచి క యై పెను పొందినవేణి వట్టి యీ
యేవురుఁ జూడఁగా సభకు క నీడ్చె గులాంగన ని ట్లనర్తురే.
- ఉ. ఆసభ కేకవస్త్ర యగునట్టిననుం గొని వచ్చి నొంచుదు
శ్వాసనుఁ జూచుచుం బతు లకసంభ్రములై తగుచేష్ట లేక నా
యానలు మాని చి త్తములకయాకృతి నున్నయెడ⁶ ముకుండ వి
శ్వాసముతోడ ని⁷ గొలువ క వచ్చె మనం బదియుం దలంపవే.
- చ. అరయమిఁజేసి కోడ లన క పప్పుడు దాసిగఁ జేసె నమ్మహా
పురుషునిపాలికిం బతులు క వోవఁగ వీరలతోన యేచు జె
చ్చరఁ జని కోటరంబు దగఁ క జేయుదునో యటు గాక పాడిమై

1. గ. నసంగతంబు. 2. జ. డైచి. 3. క. గ. వీరదళ. 4. జ. వినుము. 5. క. పోవు. 6. గ. చ. జ. గులాంగన లిట్టులార్తురే. 7. క. కోడకంబు

- 1వరపుడ మోపి చేయుదున్ శ వారికి మాధవ నిశ్చయింపుమా. 112
- వ. అని య ట్లుగ్గడించి 113
- ఉ. ద్రోవది బంధురం బయినక్రొమ్ముడి గ్రమ్మన విష్ణి వెండ్డుకల్
దా వలచేతఁ బూని యసితచ్చవిఁ గొల్పుమహాభుజంగమో
నా విలసిల్లి వ్రేలఁగ మృనంబునఁ బొంగువిషాదరోషముల్
గావఁగ లేక బాష్పములు శ గ్రమ్మఁగ దిగ్గన లేచి యా ర్తయై. 114
- వ. గోవిందుముందటం బెట్టి యి ట్లనియె. 115
- క. ఇవి దుస్ససేను వ్రేళ్ళం, దవిలి సగము ద్రెవ్విపోయి శ దక్కినయవికొ
రవులకడఁ దీటుమాటల,యవసరమునఁ దలఁపవలయు శ నచ్యుత వీనిన్. 116
- సీ. ఈవెండ్డుకలు వట్టి శ యీడ్చినయాచేయి, దొలుతగాఁ బోరిలో శ దుస్ససేను
తను వింతలింతలుకతునియై లై చెడరి రూ,పఱియున్నఁ గని యుడుకాఱుఁగాక
యలుపాలఁ బొనుపడుకనట్టిచిచ్చే యిది, పెనుగద నట్టినభీమసేను
బాహుబలంబును శ బాటించి గాండీవ, మనునొకవి లైష్వర్యదును వహించు
- ఆ. కఱ్ఱివిక్రమంబుఁ శ గాల్పనే యిట్లు బ,న్నములు వడినధర్మకనందనుండు
సేను రాజరాజ్యపీనుంగుఁ గన్నారఁ, గానఁ బడయమైతిశమేనిఁ గృష్ణ. 117
- ఉ. నెట్టన యట్టియల్క మది శ నిల్పితి రక్కెనతాల్మిఁజి చొడిం
గట్టినయట్లు పెద్దయును శ గాలము దీనికి నాఱు పెన్నఁడుం
బుట్టదు దుప్పనిగ్రహము శ పూని జగంబులు గాచునట్టితోఁ
బుట్టువు సీవుఁ దేజమునఁ శ బొల్పిన భర్తలుఁ గల్గ నచ్యుతా. 118
- శ్రీకృష్ణుడు ద్రోవది నూరార్చుట.—
- వ. అనుచు నెలుంగు రాలుపడ నేడ్చిన యాజ్ఞసేనిం గృపాయ త్తచిత్తుండయినారా
యఁబం డూరార్చి కూర్చుండ నియమించి కన్నీరు దుడువను బెన్నెటివేణి ముడు
వనుం దగువారి నియోగించి యమ్మానినితో ని ట్లనియె. 119
- ఉ. ముచ్చిర నేల యే గలుగ శ ముద్దియ నాకు వృకోదరుండు వి
వ్వచ్చుండు దోడు గాఁగ జననంద్యుండు ధర్మసుతుండు పంప నీ
మెచ్చుగ శత్రుసంక్షయము శ మేకొని చేసెదఁగాక వేటొకం
డచ్చుపడంగ నేర్చునె దుర్రాత్ములు కౌరవు లుర్వి యిత్తురే. 120
- క. లలనా యుడుగుము నీయే,డ్పులకొలదియె కురునృపాల, పుత్త్రకశత్రం
బులయేడ్పు లింక వానిం, గలకల నవ్వచ్చు విసంగఁ శ గాలం బయ్యెన్. 121
- క. యమమహిషఘంటికానా,దము వినఁ గౌతూహలంబు శ దళు కొత్తైడుచి
త్తములు గలకౌరవులకి వ్రము లగునే సంధికార్యశాంతవచనముల్. 122
- క. మొదల విధినియతియును న, ట్టిద యందురు పెద్ద లది ఘటంతింపక పోదే

మదిఁ జూచి చెప్పినను ద,ప్పుడు మేమవు దిరిగెనేనిఁ శ బాంచాలనుతా. 123

తే. పూని పలికెద వినుము విప్రుక్షయంబుఁ, కేసి యజ్జ్వలపుణ్యలక్ష్మీశమేతు
లైన పాండుకుమారులయధికవిభవ, మీవు పూజెడు తనవు లే కదివి నింబు.

క. అని యూహడిలఁగఁ బలికిన, విని యంకిలి దేజుచి త్రోవృత్తిగలుగునఁ
గన యే ఘృహిగెం దగ ఘల్లునుఁ డిట్లని పలికె నప్పుడు శ గోవిందునితోన్. 125

తే. పాండవులు ధార్తరాష్ట్రులుఁ శ బుండరిక, నేత్ర చుట్టజేకంబున శ సీకు నొక్క
రూపకావునఁ గోవియేహాపునందు, నుభయపక్షంబులకఁ కేయుఁముచితహితము.

క. ధర్మార్థసంగతంబుగఁ, ధర్మతనయు చెప్పినట్లు శ తగఁ బల్లఁగి నా
దుర్మతులు కొరవులు స, త్కర్మమునకఁ జొరక యన్న శ దైవమ యెఱుఁగున్.

క. అన విని కొరవులకు మీ, కును హితముఁ బ్రియంబుఁ కేయఁ శ గోవియ కుంతి
తనయాగ్రజుపని ధృతరాష్ట్రునికడకుం బోయెదను గగ్గమం బ్రీతిమెయిన్. 128

క. అని పలికిన హరిధర్మవ, చనములతెఱుఁగున కజాతశత్రుఁడు చిత్తం
బునఁ బొంగి యట్ల సేయుము, మననిశ్చయ మిదియి దీని శ మజువకు మనఘా.

వ. అని కార్యంబు నిశ్చయించి దినశుద్ధి నిరూపించి నారాయణుం జూచి సీనక్షత్రం
బు రోహిణి గదా యెల్లి కేవతి సీకుఁ జంద్ర తారాబలంబులు గలవు గమనంబు
నకు కేవకడయ మేలు పయనం బగుట లెస్స యని చెప్పిన నప్పులుకుల కతఁడు
సగౌరవంబుగా నియ్యకొనినం బాండవాగ్రజుండు గొలువుం గలయం గనుంగొని
యెల్లవారును విన నది యట్ల కాక యనిపలికి తదనంతరంబ తానునుండమ్ములుఁ
బాంచాలియుఁ బరివారంబును నుచితప్రకారంబున నిజనివాసంబులకుం ¹జనియె
మఱునాఁడరుణోదయంబునఁ గృష్ణుండు కాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి సూ
ర్యోపాస్తీ సేసి యగ్నిసమారాధనం బాచరించి ధరణీసురులం బ్రణామపూర్వకం
బుగాఁ బ్రయాణదాన ప్రముఖపూజావిశేషంబులం బ్రీతులం గావించి వారల
యిచ్చ నాశీర్వాదంబులును సమంత్రాక్షత దూర్వాంకురాదులునుం గైకొని
యచితప్రదేశంబున నుండి సాత్యకి రావించి. 130

క. మన ప్రజలోఁ గరివురికిం, జనుదేరఁగ వలయువారి శ సవరణతో రం
డని యేర్పడ నియమింపు ప,యన మై యేతెమ్ము నీవు శ నని తగ మఱియున్.

వ. దుర్యోధనుండు దుష్టాత్మకుం డతండు మన్నించుమానుసులునుం గుటిలబుద్ధులు
గావునఁ జక్రగదాద్యాయుధంబులు రథంబునంబెట్టింపవలయును నని చెప్పిపనిచి
సమయజ్ఞతం బొడసూపి నిలుచున్నదారుకుం జూచి తేరు పూన్ప నియోగించిన
నతండును మణిగణ ప్రభాపటబజటిలం బగునరదంబు వన్నికై బృహస్పతి వమేఘపు
ష్పవలాహకంబు లనంబరఁగుతురంగంబులం బూన్చి గరుడధ్వజం బెత్తితెచ్చిన
దానునుం బయనంపుఁజగదంబునఁ గట్టాయితంబై జనంబులమాడ్కులకుంబండు

వగుచుఁ బుండరీకాక్షుండు మంగళతూర్యంబులు సెలంగఁ జామరంబు లుల్లసిల్ల
రథం బెక్కినయవసరంబున కొదవ సపరివారంబుగాఁ 1 నరుగు దెంచిన సాత్యకిందన
రథం బెక్కించుకొని యాంగికంబు లైన శుభసూచకంబులు గైకొనుచుఁ బూర్ణ
కలశవృషభాదిభద్రపదార్థంబుల నవలోకించుచుఁ బుణ్యాంగనలు సేస లొలుకఁ
జిత్తంబు ప్రసన్నతం బొంద వెడలునప్పుడు. 132

సీ. పాండవ యాదవ శ్రీ పాంచాల కైకేయ, పాండ్య మత్స్యదులు శ్రీ భద్రదంతి
హయరథంబులతోడ శ్రీ సతికుతూహలమున, వచ్చినఁ గనుఁగొని శ్రీ వారి నెల్ల
సంభావనంబుల శ్రీ సంభాషణంబుల, నాదించుచుఁ దగ శ్రీ నల్లనల్ల
విభవంబు మెఱయంగ శ్రీ విడిదలపఱ పెల్లఁ, గడచినయత్తఱిగరము శుభము
ఆ. లైనశకునములకు శ్రీ నందఱుఁ బ్రియ మంద, నరుగు చున్నయట్టియవసరమున
రథము రథముఁ గదియ్యరా నిల్చి ధర్మనందనుఁడు నెమ్మినిట్టు శ్రీ లనియె హరికి.

ఉ. వచ్చె జనార్దనుం డనినశ్రవార్తకుఁ బ్రాణము మేని కంఠకుఁ
వచ్చిన సేద దేఱుఁ గురుశ్రవంశ పవిత్ర చరిత్ర గొంతి నీ
వచ్చటి కేఁగి పాండవులయందఱమా అని చెప్పి మ్రొక్కుచుఁ
గుచ్చియ కౌఁగిలించుకొని శ్రీ కుందినచిత్తమునొప్పి దీర్చుమి. 134

చ. అడవికి నేఁగునాఁడు మము శ్రీ నంపఁగ నెంతయు దవ్వువచ్చిన
ప్పుడు దనమోము దైన్యమునఁ శ్రీ బొందెడునశ్రులుఁ జూచిచూచి య
ట్లాడఁబడి డించి పో వలసె శ్రీ నుమ్మలికమ్మన గొంతి యంతకుఁ
బడు గయి పాలలోఁ బడినశ్రబల్లివిధంబున నుండ కుండునే. 135

క. లక్కయిలు గాలినది మొద, లక్కట మాతల్లి మాకు శ్రీ నై నెవ్వగతోఁ
బెక్కిడుమలఁ బడు చున్నది, ది క్కెవ్వరు లేనియట్లు శ్రీ దీనత్వమునన్. 136

క. ఏ ననుట గాఁగ దుఃఖము, లైనవి దెగుసమయ మయ్యె శ్రీ నని చెప్పము మీ
మేనత్త నూఱడింపుము, దా నెప్పుడు నీవు గలవు శ్రీ తన కను చుండున్. 137

వ. అని చెప్పి వెండియు. 138

ఆ. గురుఁడు బాహ్లికాదిశకురువృద్ధులును సుహృద్బాంధవులు నశేషధరణిపతులుఁ
బ్రీతిఁ బొంద నెవ్వరికి నేది దగుఁ బ్రణామాదివిధుల నడపునాడుపలుకు. 139

క. పరమప్రియమున నాకై, పరిరంభణ సేసి గాఢబాంధవసాంద్రా
దరమున సంభావింపు వి,దురుతో మధ్యస్థుఁ డగుహితతుం డతఁ డనఘా. 140

వ. అనియెఁ దదనంతరంబ యర్జునుండు. 141

చ. జనులు వినంగ రాజ్యమునశసాము గొనం గలవార మన్నయీ
జనపతి కార్యనిశ్చయము శ్రీ సమ్మతి గైకొని చేసినన్ సుయో
ధనుఁడును దమ్ములున్ సఖులు శ్రీ దానికి నేమును నియ్యకొందు మొం

డనిన సపుత్రమిత్తముగ శత్రుడైన చందఱ గ్రొచ్చి పాతుదున్. 142

మ. అనినకా మెచ్చి వృకోదరుం డితఁడు కాశ్యప బంధుడెల్లంబుగాఁ
బానరం బల్కునె యంచుఁ బేరెలుఁగు సౌరపుం బొంద వక్త్రంబు పొ
ల్పన దర్పం బొలయంగ నంగములకుం శ బొం గార నుద్యుతహిత
ధ్వనియై పొల్చుమహోగ్రసింధురముచంద్రుం బొంది యొప్పెం గడున్. 143

క. నకులసహదేవులును దానికి సంతన మంది యిట్లు శ నెయ్యము కయ్యం
బొకతెఱఁగు సేసికొని తడయక ర మ్మని పలికి రక్షం శ ఉచ్యుతుతోడన్. 144

—♦ శ్రీకృష్ణుడు నారదాదిమహామహలం గని సంభాషించుట. ♦—

వ. ఇవిధిధంబునం బొందునందను లందఱును గోవిందునకు వలయుమాటలు నెప్పి
యతనిఁ గొంగిలించుకొని యథోచితప్రకారంబున పిమ్మకొని వలగొని మఁడిది
తక్కినవారలు సర్వంబు లగుతెఱంగుల నామంత్రితులై మరలికి మాధవుండును
బ్రయాణసర్వసంభారనిర్వాహకులఁగలయంగనుంగొనితగిన సల్లాపంబులు సేసి కరి
నగరంబు పెందెరువుగైకొనిదారుకునిచతురత్వంబునఁ దురంగంబులపటుత్వమున
నత్యంతసమీచీనంబైన యానంబున మనం బలరం జని చని యొక్కయొడ నారద
జమదగ్నికణ్వాదు లగుమహామునులం గొందఱుం గని రథంబు డిగ్గి నమస్కరించి
సద్భక్తితాత్పర్యంబునఁ గుశలం బడిగి మిరిక్కడకు విజయంచేయుటకుఁ గతం
బేమి సేయం గలపని యెయ్యది నా కానతిం డనిన నారాయణునకు నారదుం
డిట్లనియె. 145

సీ. అనఘ పుణ్యాత్ముడ శ వసునిన్నుఁ గనుఁగొనఁ, గౌరవసభ నీవు శ గౌరవమునఁ
బలికెడిపలుకులభంగు లాకర్ణింప, విదురభీష్మాదులు శ వినుతెఱంగు
ను త్తరం బిచ్చుకార్యోక్తులు నెఱుంగంగ, వేడుక వచ్చిరి శ వీర లెల్ల
నని చెప్ప విని లెస్స శ యట్లచేయుదురు గా, కని హరి వల్కిన శ నమ్ముసింద్రు
తే. లతని దీవించి నీవు పోమ్మచటి కేము, నరుగుదెంచెద మని ప్రితిశ్రునుచ నరిగి
యొక్కపుణ్యాశ్రమంబున శ యొద్దియేట, విడిసి దివసప్రవర్తన శవిధులుచడపి. 146

వ. కమలనాభుండు గదలి పోయి సూర్యాస్తమయసమయంబునఁ గుశస్థలంబు సేరం
జనునప్పు డందలివిప్రు లెదురు వచ్చి కాంచి నిజనివాసంబులకుం జనుదెం డని
పిలిచినం బ్రసన్నవదనుం డగుచు సమ్మర్దంబు వలన దని పలికి విశాలరమణీయం
బైన బహిరంగణంబునం బటకుటీర ప్రకరం బెత్తించి విడిసితగువారునుందానును
వారలగృహంబుల కరిగి యభ్యాగతపూజలు గైకొని వారిని సంభావించి విడిద
లకుం జని సమయసముచితవృత్తిం బ్రవర్తిల్లుచుండె నంత నక్కడ. 147

తే. వార్త విని యాక్షణమ కౌరవక్షీతీశ్వ
రుండు గాంగేయగురువిద్యురులను బుత్తు
సంజయునిఁ గర్ణు సైంధవు శ శకునిఁ బిలువఁ

బనిచి తా నిట్లు లనియె నంగదనునితోడ.

148

వ. కృష్ణుండు పాండవకార్యార్థంబుగా మనయొద్దకు వచ్చు చున్నవాడు సేఁడు కుశేస్థలంబున విడిసె రే పిందు వచ్చు నని వింటి మిట్టియాశ్చర్యంబునుం గలడ్డే సర్వలోకాభిగమ్యుం డగునమ్మహానుభావునకు మన మభిగమ్యుల మైతిమి మన కింతకంటెను బెం పెయ్యది యతం డెవ్వరివలన సంతుష్టుం డయ్యె వారికి శుభంబును నెవ్వరిదెస ననాదరంబు సేసె వారికి నశుభంబు నగుట దప్ప దతనికి వలయుపూజ లాచరించుటకు సంవిధానంబు సేయుము గృహాంకరణాదిమంగళ ప్రకారంబు లనుష్ఠింప నియమింపు మతనిచిత్తంబునకు నీవిభవంబును దన మీఁదిప్రియంబునుం దోచునట్టితెఱంగున సమ స్తంబును సమకట్టుము. 149

క. అనిన ధృతరాష్ట్రుపలుకులు, గొనియాడిరి సంతసిల్లి గురుండును భీష్ముం డును నోఁగా కని దుర్యోధనుఁడుం బరిచారక ప్రతతిఁ బిలిపించెన్. 150

వ. ఇ ట్లుచితపరివారంబు రావించి యతండు. 151

క. అలుకుఁడు మృగమదమున మ్రుగ్గులు వెట్టుఁడు గవ్వరమునఁగొంగుకుముమున గో డలు పూయుఁడు మణిదామక,ములు గట్టుఁడు పెద్దకూటమున సొం పారన్. 152

వ. మఱియు నగల్గెల్ల నశోభిల్ల నలంకారంబు సేయుండు. 153

క. పెనువుం జతురత మెఱయఁగ, మనయింటను దుస్ససేనుమందిరమున శో భనశిల్పము లొనరింపుఁడు, చనుఁడు వృకస్థలమునందుఁ ౧ జవ్వరము లిడన్. 154

వ. అది వీడుఁబట్టుగాఁదగియెడుపట్టని పలికి వాసుదేవుండు రేపకడయ వచ్చునంతకు మున్న యింతయుం గావింప వలయు నని పనిచి పురంబున నుత్సవంబు సాటుం డని నియోగించి వివిధగంధమహితమాల్యంబులు సంపాదింపను మణిభూషణ చిత్రాంబరంబులు సమకట్టను సరసాన్నస్వాదుపానద్రవ్యంబు లొడఁగూర్చును నేర్పరు లగుతత్త్వ జ్ఞుల నియమించె నట్టియెడ నాంబికేయుండు విదురున కిట్లనియె.

—♦ భృతరాష్ట్రుండు విదురుతో కృష్ణునిరాక చెప్పి సంతోషించుట. ♦—

క. వివిధమణిమయరథంబులు, జవనాశ్వంబులును భద్రసామజములు ర త్నవిభూషణములు ధాసీ,నివహంబులుఁ జాలఁ గృష్ణునికి నే నిత్తున్. 156

క. మనయింట సుయోధనుగృహ,మున దుశ్శాసను నికేతమున నెయ్యది యా తనిచూడ్కి కించు నది యె,ల్లను గౌరవ మొప్ప నీ వ్యలయు మన కనఘా. 157

చ. అన విని యాతఁ డి ట్లనియె ౧ నంబుజనాభునిఁ బ్రీతుఁ జేయుకం టెను హిత మైనకృత్య మొక్కటిం గలదే యది మేలు పాండునం దనులకు నైద యూళ్లు లుచితస్థితి నిచ్చుట కోప మన్న యు నిగ్గిన యిటు లోవుకల్మి ధర్మణీవర యేమిట వచ్చెఁ జెప్పెమా. 158

- ఉ. నీతలఁ పేను గంటి నొకఁనేర్చున శౌరికి లంచ మిచ్చి సం
ప్రీతునిఁ జేసి కార్యగతి శ్ర భేదము సేయఁగఁ జూచె దింత బే
లైతిగదే సుమేరుసదృశశారముఁ జూచియుఁ బార్థుఁ బాయనే
యాతఁడు క్రిడిభక్తియును శ్ర నచ్యుతుపెంపును నీ వెఱుంగవే. 159
- తే. అర్జునుఁడు ప్రాణతుల్గులొండుఁహరికి నట్లు, గాన జలపూర్ణమంగళశకలశమునకుఁ
బాద్యమునకును గుళలసంప్రశ్నమునకు, మిగుల నొండు జనార్దనుఁమెచ్చుగాడు.
- క. మనకడకు నేమికార్యంబునకై యాతఁడు వచ్చెఁ శ్ర బూనికేమియి నా
పని వంచింపక చేయుట, విను మతనికిఁ బ్రియము తక్కుఁవేయును నేలా. 161
- వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు దండ్రీకిట్లనియె. 162
- క. అది విదురుచెప్పినట్టిద, తుదిఁ గృష్ణుఁడు పాండుసుతులతో వేఱగునే
పదనే యీగికి నిచ్చిన, బెదిరి రనరె యొచ్చెమైనఁ శ్ర బిమ్మట నగరే. 163
- ఆ. అతఁడు పూజనీయుఁ శ్ర డగు నే నెఱుంగుదు, నైన ధనము లీగిననదతనము
వచ్చుఁ బెచ్చుపెరిగి శ్ర వైరులు గర్వింతు, రేల పగ యడంగు శ్ర నిట్టులైన. 164
- క. అనవుఁడు భీష్ముఁడు ధృతరాష్ట్రున కిట్లను నీవునుం గొఱడుగు నేమే ని
చ్చిన నొకటి యీగి లేకు, న్నను వేఱొక్కటి దలంచునా కేశవుఁడుకా. 165
- క. విను మతఁడు సేయఁ బూనిన, పని దప్పింపంగ రాదు శ్ర పాండవులం దే
ర్పను గృష్ణుఁడు వెరవుగఁ జొచ్చిన మే లాపురుషుపనుపు శ్ర సేయుము పుత్రాగి.
- క. నారాయణుండు ధర్మా, ధారూఢము గాఁగఁ బలుకునది నీవును నీ
వారును గైకొని యెంతయు, గారవమునఁ జేయనెల్ల శ్ర కార్యంబు నగున్. 167
- క. అనుటయు సుయోధనుఁడు భీష్మున కిట్లనుఁ బాండురాజ్యసుతులకు నిమ్మే
దిని హరి సగఁబా లీఁ దగు, ననుఁ బో యే నీను గాని శ్ర యదియట్లుండెన్. 168
- వ. వేఱొకకార్యంబు సేయం దలంచితి నది వినుము పాండవులకు నేడుగడయు
జనార్దనుం డతనిం బట్టి బంధించిన టెక్కలు విఱిగినపులుఁగులుంబోలె వారు
నాకు విధేయు లగుదురు పాంచాలయాదవాడు లై నతదీయబంధుమిత్రులు నా
వశంబున వ ర్తిల్లుదురు సమస్తదేశంబులు నేన యేలుదు దీనికిం దగినయుపాయ
సహాయంబు లనుపు సేసెద నీ వింక నేమి సెప్పెదవు చెప్ప మనిన విని యతి
ఘోరం బగునవ్వెచారంబునకు నమాత్యసహితంబుగా సంతప్తచిత్తుం డై
వైచిత్రవీర్యుండు గొడుకున కిట్లనియె. 169
- క. ఓహో యిట్లనుట జగద్దోహం బిమ్మాట మఱపు శ్ర దూతత్వంబుకా
మాహాత్మ్యంబును ధర్మోత్సాహంబును విను మబాధ్యతకుఁ గారణముల్. 170
- క. ఈకారణములు గల వను, నాకొలఁదియె వాసుదేవుఁ శ్ర డది గాకయుఁ గీ
డే కురువంశమున కతని, రాక యతం డేమి సేసరా పాపాత్మా. 171
- వ. అని యదల్చె నప్పుడు గాంగేయుం డాంబికేయున కిట్లను నీకొడుకుప్రాణగొడ్డం

బైనకార్యంబు సేయం దలంచె దామోదరు నిట్లు సేయం జూచెనేనిం దానును
 బ్రధానులును వినాశంబు బొందు నింతియ యిది సేసిరేమి సేయరై గేమి య
 మృహాత్ము నెడసీయపకారంబు విచారించినదుష్టాత్ములు నష్టాత్ములకాయనిపలికి
 యే నిట్టిదాని వినం జాల ననుచు మొగంబు గంటువెట్టుకొని దిగ్గన తేచిపోయె
 ధృతరాష్ట్రుండును దుర్యోధనునితో నిటువంటి కొఱగాములుమనంబునం దలంచి
 నప్పుడు సేయం గలవాడెపు గావున దీనం జేటు వచ్చు నుడుగు మయ్య యని
 చెప్పి యతనిం దక్కినవారినిం బోవం బనిచి తగినవ ర్తనంబుననుండెమఱునాడు
 సీ. కాలోచితము లగుశరణీయములు దీర్చి, కమలనాభుడు రేపకడయ కదలి
 తనుఁ గుశస్థలవాసు శ లనుప రా నందఱు, నాదరంబున నిల్చి శ యరుగునపుడు
 గజంబులును బండ్లు శ గంధమాల్యంబులు, ధృతరాష్ట్రునిసతుండు పురతైరఁ బ్రీతి
 నెడనెడఁ గొని వచ్చి శ యిచ్చిన వాని నెల్లను వేడఁ ననుభవింపచినవిధంబు
 తే. సలిపి యనుభవ మొల్లక శ చనఁగ నెదురు, బాష్లాకద్రోణభీష్మాద్రోబంధుమిత్ర
 గణముసర్వభూపాలలోకంబుఁ గురుకు, మారవర్గంబుఁబుత్రెంచెమనుజవిభుడు.

— ♦ శ్రీకృష్ణుడు ధృతరాష్ట్రునిమందిరంబునకుఁ బోవుట ♦ —

వ. ఇట్లు దుర్యోధనుం డొక్కరుండు దక్క నెల్లవారిందూర్వాదిశోభనపదార్థంబులు
 సమకట్టి ధృతరాష్ట్రుండు వనుప నెదుర్కొనిన వాసుదేవుండు వారల నందఱ
 నయ్యైతిఱంగుల సంభావించి కృతవర్మ దమవాడు గావున నతనికి సవిశేష
 స్నేహంబు చేసి యతండు సేరువరా సమస్తజనంబులుం బరివేష్టించి జని తన
 రాకకు నలంకృతంబును బ్రహ్మాదీచాపలసుభగజనంబును నైనపురంబు సొచ్చి
 రాజమార్గంబున నరుగునవనరంబున మాక్తికమిళితంబులు బహుగంధలులి
 తంబులు నగునక్షతప్రకరంబులును బుష్పనికరంబులునుం జల్లుచు సంతసిల్లుచు
 మ్రొక్కుచుఁ జొక్కుచు నిరుగెలంకుల రమ్యహర్యంబులపై నిలిచి పోలిచి
 కనుంగొనునంగనాజనంబులు దమలోన.

174

సీ. ప్రాణంబుతోఁ గూడ శ రక్కసిచన్నుల, పాలు ద్రావినప్రోథబాలుఁ డితఁడె
 వ్రేల్చిడిఁ జూపారు శ విఠిచి లోకముల మెచ్చించినయాజగశ్రేష్టి యితఁడె
 దుర్వృత్తుఁ డగుకంసుఁ శ దునిమి యాతనితండ్రి, బట్టంబు గట్టినప్రభు వితండె
 సత్యభామకుఁ బాఠశాతంబుపైఁ గల, కోర్కె దీర్చినరసికం డితండె

తే. వెన్నలును గోపికాచిత్రవృత్తములును
 నరసి ముచ్చిల నేర్చిన శ హరి యితండె
 శ్రుతిశిరోభాగములఁ దన శ సుభగచరణ
 సరసజామోదమును గూర్చుచతురుఁ డితఁడె.

175

వ. అనుచు నతికుతూహలంబున నవలోకింప నాబాలవృద్ధం బగుపౌరలోకం బాలో

కనకౌతుకంబునఁ దనరథంబు గదిసిన సందడి జడియువేత్రహస్తుల వారించుచు
నారాయణుండు సమ్మర్దమందగమనంబునం జని మణితోరణసుందరం బగురాజ
మందిరద్వారంబు ప్రవేశించి కఠ్యోంతరంబులు గడచి యేనుంగు మొగసాలఁ
జొచ్చి యరదంబు డిగ్గి యల్లన నడచునప్పు డంతకు మున్న యరిగి భీష్మద్రోణ
ప్రముఖు లగువారలు ధృతరాష్ట్రునిం బాదువ నతఁడుఁ బ్రత్యుత్తానంబు సేసి
విదురసంజయసహితంబు గా నెదుర్కొనం జేరి.

176

- ఆ. అతనిఁ గొంగిలించి శ్ర యచ్చటఁ గలవిదు,రాదిశిష్టజనుల శ్ర నాదరాద్ధ్ర)
బంధుదృష్టిఁ జూచి శ్ర పరిరంభసంభావ,నము లొనర్చి శౌరి శ్ర ప్రమద మెసఁగ.
వ. వార లందఱకును సాత్యకిని దగినసమాచారంబులు నడపం బనిచె నట మున్న
ధృతరాష్ట్రునినుపునందెచ్చి పెట్టిన నచ్చోటన యున్నయున్నతకనకాసనంబుననతం
డునుప నాసీనుం డయ్యె నవ్వాసుదేవునకు విహితానుష్ఠానపరాయణు లగునగర
పురోహితులు రాజానుమతంబున నర్హ్యపాద్యమధుపర్మాద్యుపచారంబు లాచ
రించి యతనితమ్ముని నర్హ్యపీఠంబున నునిచి యర్చించిరి నరనాథుండును దొరలును
నిజోచితాసనంబుల నుండిరి కొలు వెల్లను సూర్యోదయసమయంబునఁ గమలా
కరంబువిధంబున వికసించి యుండె నయ్యవసరంబునఁ గృష్ణుండు ధర్మనందను
వచనంబులుగా నాంబికేయునకుం దగువారలకుం బ్రణామపరిరంభణప్రముఖ
సముచితసంభావనంబులు వలికి సంభాషణంబులకుం జొచ్చి.

178

- క. రాజునకుఁ దియ్య మెసఁగెడు,పూజావచనముల నెయ్యశ్రవుంబలుకులఁ బే
రోజమెయి బంధుమిత్ర స,మాజములకు మేలములఁ గుగమారులకుఁ దగన్.
వ. ఇంపు వుట్టించుచుఁ గొండొకసేపు నిలిచి వుండరీకాక్షండు విదురునదనంబునకుం
జనియెద మఱియుఁ బోవలయునెడలకుం బోయి వచ్చెద నని పలికి యాంబి
కేయుననుమతి వడసి యరుగ విదురుండు ససంభ్రమంబునం గడచి చని మంగ
లోపచారసహితంబుగా నెదుర్కొని భయభక్తివినయన్నహానందంబుల గండ
ళితండగుచు గోవిందునకు దేవోపచారంబుల ననేక ప్రకారంబుల వర్చనలిచ్చి
కౌంతేయులకుశలం బడిగిన నతనికి వారలవృత్తాంతంబు సమస్తంబును సవిస్త
రంబుగాఁ జెప్పినయనంతరంబ,

180

- క. ముదమునఁ గృష్ణుండు కుంతీ,నదనమునకుఁ జనియె నపుడు శ్ర సమ్మదమున న
వ్విదురుం డోగిర మొనరించెద నని త న్నడుగ నల్ల శ్ర చేయుం డనుచున్. 181
వ. చని కాంచిన నద్దేవియు నతనితోడునీడయుఁబోనితనకొడుకులం దలంచి యడలు
వుట్టిన నమ్మాధపుమెడ వట్టికొని యెలుం గెత్తి యేడ్చిన నతండు సంబోధించి
యూరార్ప నెట్టకేలకు నుడిగి యాతనికి నాసనవిన్యాసనాద్యుపచారంబులు
సేయించి తత్సమీపంబున నుచితపీఠంబునం గూర్చుండి గద్గదకంఠంబుతో
ని ట్లనియె.

182

సీ. నీశిక్షఁ బెరుఁగుట శ్రీ నీతిమంతులుఁ బుణ్యపరులు శూరులుగదాశ్రపాండుసుతులు
సుఖవృత్తిఁ బెక్కండ్లుసూరలఁ గొలువనుం, డెడువార లిడుమలఁబడుచు నిర
సం బైనకానలో శ్రీ ననయెట్లు నిలిచిరి, ననుఁ బెట్టి నాయెడఁ శ్రీ గొనుచుఁ జనిరి
యేను వడ్డింపంగ శ్రీ నింపారఁ గుడిచి మె, త్తనిశయ్య నిద్రించి శ్రీ వినుతభద్ర

తే. గానకరిబృంహితముల మేల్కాంచునట్టి
వారు కందమూలంబు లాశహారములుగఁ
బొదలఁ బుట్టలఁ బడి యుండి శ్రీ పులుఁగుమేకము
లఱవ మేల్కాను చుండిరే శ్రీ యక్కటకట. 183

ఆ. తండ్రి లేనిప్రజలు శ్రీ దల్లిని బాసి పెద్దయునుగాల మివ్వినధమునఁ బడిరి
భంగపాటు దుఃఖశపాటును సంకట, పాటుఁ గలిగె విరటుశపాలఁ బీదప. 184

వ. అని వెండియు. 185

ఉ. దానదయాపరుం డయినధర్మతనూభవునేమ మెట్లు పం
చాననవిక్రముం డగుబశకారికి భద్రమె యస్త్రశస్త్రవి
ద్యానిపుణుండు క్రీడి సుఖశయా వినయాభరణుల్ కవల్ సమా
ధానసమేతులే యకట శ్రీ ద్రౌపది సాధ్వీ సుఖంబె దానికిన్. 186

చ. కొడుకులకంటె నయ్యనుఁగుఁగోడలి కెక్కుడు గూర్తుఁ గోడలుం
గొడుకులు సేయుభక్తి కట శ్రీ కోటిమడుంగులు భక్తినాకు నె
ప్పుడుఁ దగఁ జేయుచుండు నది శ్రీ పుణ్యచరిత్ర కులార్గగణ్యక్రొ
త్తడి సకలంబుఁ జూడ సభ శ్రీ దైన్యముఁ బొందుట సూచి పొక్కితిన్. 187

తే. నాఁడు ద్రౌపది వడినబ్రహ్మములు సూడ
నోర్చినప్పడ యెంతకు శ్రీ నోర్వఁ జెపుమ
యంత గడచినదుఃఖంబు శ్రీ లనుభవింపఁ
గలవె లోకంబువారికి శ్రీ గమలనాభ. 188

వ. అట్టియెడ. 189

క. విదురుం డొక్కఁడు దక్కఁగ, సదస్య లేవ్వరును ధర్మశసంక్షయ మిది గూ
డ¹దు నార యతనిశిలమ, కుదు రీలోకమున కింతశ్రమం దలఁపంగన్. 190

వ. అని యివ్వినధంబునఁ గృష్ణుతోడఁ దనయుమ్మలీకంబు లన్నియుఁ² ద్రవ్యకొనిశోకం
బు వెల్లిగొనఁ గొండాక దిగం బాతెడుచిత్తంబుతో మఱియు నిట్లనియె. 191

క. ఇది యెల్లను నొకతల యీ, పదుమూడేడులును నాకు శ్రీ బాపకొడుకుచే
నదయ మగుకూడు గుడుచుట, యది యొకతల యయ్యె నేమీయనఁగల దసఘా.

క. తన్నుఁ దనతమ్ములను నా, కన్నకొడుకులట్ల తలఁతుఁ శ్రీ గాని విభేదం
బెన్నఁడు నామది లేమికి, వెన్నుడ దైవంబ సాక్షి శ్రీ వినుము పలికెదన్. 192

- క. ఇది నిక్కం బగునేనియు, దుది సీవుం బాండవులును శ దురితరహితు లై
ముద మందఁ జూడఁ గనియెద, నది దీనికి మందు సువ్వె శ యంబుజనాభా. 194
- సీ. బావ యొప్పం డనుకృపలుకుల నే మగు, నాతనికొడుకుఁ గీడఁడ నేల
కురువృద్ధుఁ డగుబాహ్నికుని దూఱ నేటికి, భీష్మునిపైఁ బ్రయి శ వెట్ట నగునె
యిట్టికూరులయింటి శ కిచ్చినమనవారి, నందుఁగా కట్టు దా శ ననుట మేలె
యర్జునుపుట్టినయప్పడు వీడు లో, కము లెల్ల గెల్పుపొక గడ్డ మొగులు
- తే. ముట్టునట్టిద యగు రణమున జయించు, గౌరవుల సోదరులుఁ దానుభూరిరాజ్య
గౌరవముఁ బొందు నని యశ్రరీరవాణి, వలికె నది దిట్టువడుఁగాక శ వలయునేని.
- వ. ధర్మంబు గలుగునే నది నిక్కం బయ్యెడు దాని కెల్లను నిర్వాహకుండవు సీవు
గలవు గాదె సీమన్నించునెచ్చె లులకుం జెప్పెడుమాటలు గలవు విను
మయ్యుధిష్ఠిరుతో ని ట్లనుము. 196
- క. వేడికొని కృపణు లై కను, పోడిమి యది యేల రాజశ్రుత్తులు డమమై
వాడిమి దప్పిన నిష్ఠులు, వేడిమి సెడినట్లు జనులు శ ¹విని యులుకుదురే. 197
- వ. భీమార్జునుల కి ట్లని చెప్పము. 198
- ఆ. కొడుకుఁ గాంచు రాచకూఁతు రెద్దానికి, నట్టిపనికి నుచిత శ మైనసమయ
మొదలెడ దడయు టింక శ నొప్పదుజనములు, నట్లుగాని పురుషు శ లనరు మిమ్ము.
- క. భుజబలమున జీవించుట, నిజధర్మము మె త్తఁబడుట శ నింద్యము మాద్రీ
ప్రజలకుఁ జెప్పము ద్రుపదా, త్మజఁ గార్యం బడుగు మనుము శ తగ నందఱతోన్.
- చ. అలిగిన భీమఫల్గునుల శ కడ్డము లేమి యెఱుంగు దంతలం
తలు వడి వాని సీఁగ వలకదా విను మాపని కెల్లఁ బొండువు
శ్రుతలె కలవారు నీ కెటులు శ దోచిన నట్టులు సేయువారు గా
కలఘువిచార నాయలఁత శ ³యార్పుము నక గడతేర్పు మెమ్మెయిన్. 201
- వ. అనిన గృష్ణుండు గొంతి ననునయించి యి ట్లనియె. 202

—శ్రీకృష్ణుండు గుంతీదేవి నూడించుట.—

- చ. సుగుణవు పుట్టినింటికిని శ జొచ్చినయింటికిఁ దేజ మెక్కఁగాఁ
దగుచరితంబునకొ నడచుకథన్యవు ధీరవు దేవి నీ వెడ
న్వగ లడఁగింప కున్న భువనంబుల నిం కిట యెవ్వ రోర్పువా
రు గలఁక ⁴దక్కుమీ హృదయశరోగము లన్నియుఁ బుచ్చివై చెదన్. 203
- క. తనయులుఁ గోడలు సేమం, బున నున్నా రధికభ క్తిఃపూర్వముగా దం
డనమస్కారంబులు నీ, కొనరించిరి కౌఁగిలించి శ రుల్లములఁ దగన్. 204
- క. నీకొడుకు లొండునుఖములు, సేకొన రవ్వీరసుఖమ శ చి త్తములఁ గరం

1. 'ఏచి యెలుకలే' అని పెక్కింటిపాఠము. 2. శ్రుత కలరారు. 3. క. యాపుము

4. దు. దేజుమీ.

- బాకాంక్షింతు రలంతులఁ, బోక గలుగు నెట్లు లల్పబుద్ధులె వారల్. 205
- క. ఉజ్జాహంబున శత్రుకు, లోతాన్నదనవిధి యొనర్చి యున్నతనామా
జ్యోత్సవము నొందువుత్తుల, నుత్సుకతం జూతుగాక యూజడుమింకన్.
- చ. అన విని మోము విచ్చుచు ముగ్ధారికి నిట్లనుఁ గుంతి పొండునం
దనులకుఁ దండ్రియుఁ గురువు యై వము నారయ నీవ కావె నీ
మనమున ధర్మముఁ హితము య మంచిగఁ జూచి విధించినట్ల చే
సి నెగడువారుగాక నినుఁ జేరిన నాపద లొంద నేర్చునే. 207
- క. వారలక యేల మాధవ, కౌరవులకు మఱియు నీజగంబుల కెల్లం
జేరుగడ నీవ నీపలు, కారయ వేదంబ కాదె యఖిలంబునకున్. 208
- వ. అనినం బ్రసన్నవదనుం డగుచు నద్దేవి గారవించి యామంత్రణంబు సేసితదా
వాసంబు వెలువడి తనరాకకు నలంకృతం బై నదుర్యోధనుమందిరంబునకుఁగృత
వర్మసాత్యకినమేతుం డయి పోవుగోవిందునిం గని తదీయద్వారపాలకులు సం
భ్రమంబునం బఱచి యతని కెఱింగించి తదనుమతంబునం బఱతెంచి యెదు
ర్కొని కఠోర్వంతరంబులసందడి నెడ గలుగ జడియుచు వినయంబునందోడ్కొని
చన నమ్మనుజవిభుండు గైలాసశిఖరాకారం బగుసౌధంబున బాష్టికభీష్మద్రోణ
ప్రభృతులును గర్జశకునిపై ంధవాదులును దుశ్శాసనవికర్ణదుర్ముఖ ప్రముఖులును
మఱియు ననేక దేశాధీశులునుం బరివేష్టింపఁ బేర్కొలగంబున సింహాసనాసీనుండై
యున్నయెడకుం జనునప్ప డాసుయోధనుండు సపరివారంబుగాఁ బ్రత్యుత్థానంబు
సేయం జేర నరిగి యతనికిం దగువారలకు నాలింగనాద్యుపచారంబులు దానుం
దమ్ముండును నాచరించి. 209
- క. అతఁ డునుపఁగఁ గనకమయో,న్నతపర్యంకంబునందు య నారాయణుఁ డూ
ర్జితమహిమ నుండి యభ్యర్చితుఁ డయ్యెఁ దగంగ నతనిచే సత్కృతులన్. 210
- * శ్రీకృష్ణుఁడు దుర్యోధనునితో సంభాషించుట. *
- వ. సాత్యకియును సముచితప్రకారంబునం బూజితుం డయ్యెఁ దదనంతరంబ నిజాన
నాసీను లయి తనమొగంబునం జూడ్చి నిలిపి యున్నదుర్యోధనాదులతో
మాధవుండు మధురసంభాషణంబులు సేయుచుండె నట్టియెడ. 211
- తే. సముచితంబుగఁ గూరల్గచంద ముగ్గడించి కుడుపుతెఱంగు వుర్రట్టించి పలుకు
నాసుయోధనుతోఁగృష్ణుఁడచటఁబాను,గుడువ నొల్లకయునికియేర్పడఁగఁజెప్పె.
- వ. చెప్పిన విని దుర్యోధనుండు సూర్యసూనువదనం బవలోకించి యుల్లనయిట్లునియె.
- క. హరి పలికినవిధ మెంతయు, నెర వై యున్నయది వింటె యిమ్మాటతెఱంగు
గరయుదము లోలుత నీపెను,పరిచందం బెల్ల నెఱుకపడియెడుఁ బిదపన్. 214
- వ. అని యచ్యుతున కిట్లనియె. 215

- తే. వలయునన్న పానంబులు పలు దెలుగుల, నేర్చువిధముల నే మొడఁగూర్చి వేడ్క-
నున్న నీ ప్రపయోగింప నొల్లకునికి, ¹బాంధవమునకు నీతికి న బాహిరంబు.
- క. కౌరవులకుఁ బాండవులకు, నారయ నీ వొక్కరూప న్నయనదృశధర్మా
చారుండవు రాజునకుం, గూరుతు గత మేమి యిట్లగుటకుం జెపుమా. 217
- క. అనుడు నుపేంద్రుడు మనుజేంద్రున కిట్లను దూత లెందుఁదొలితొలి గుడువం
గొనఁ గట్ట దొడఁగుదురె వచ్చినకార్యము దీర్చి పిదపఁ న్ జేయుం జెల్లన్.
- వ. అనిన గాంధారీనందనుండు దేవకీనందనున కిట్లనియె. 219
- ఆ. వేగపడుట మేలె న్న వినుము కార్యము దీటుఁ, దీటు కుండు దానినతెలుగు దగిన
యప్పు డాడరాదె న్న యిప్పుడు ముకుంద్రాటఁ, గాలు గ్రువ్వ నేల న్న కమలనాభ.
- వ. నీవు వచ్చినవాడవు మాయంటఁ గుడిచి కూర్చుండి యెల్లపనులుం జెప్పుట
యొప్పుగాక కుడువనొల్ల ననందగునె దీనికిం గారణంబు నాయెఱింగినయది లేదు
విచారింపక పలికి తనిన మందరధరుండు మందస్మితంబుతో నందఱం గలయం
గనుంగొని ధార్తరాష్ట్రకరంబు గజంబు పల్లవం బల్లన తెమల్చులీలం గేలనమర్చి
యిట్టిమాటలు తేటపఱుప వలయునేని విను మని యతని కిట్లనియె. 221
- చ. ప్రియ మెనఁగం దగం బిలిచి న్న పెట్టెడుకూ డది లెస్సకూడు ద
²కక్కియనయహీనతం దమకు న్న నాపద యైనెడ నిట్టు నట్టు నే
మియు నన ³లేనికూ ⁴డదియు న్న మేవడి యై చను నీవు మాదెసం
బ్రియుడవు గావు మాకు ధృతిశ్రవెం పఱ నాపద లే దొకింతయున్. 222
- వ. అట్లుం గాక. 223
- క. పగవారియింటఁ గుడిచిన, నగుఁ దమ కనుమాన మమృత న్న మైనను దారుం
బగతురకుఁ గుడువఁ బెట్టఁగఁ, దగ ⁵దొడఁగుల కెప్పు డెవ్విధము వాటిలునో.
- వ. నేను బగతుండనె యంటేని. 225
- క. అలుగుదు పాండవులకు వా,రలు నాకుం బ్రాణములు ధర్మరావల్లభ యి
⁶ట్టలముగఁ దమప్రాణములకు, నలుగుజనులు పగతు రగుట న్న యనుమానంబై.
- ఆ. కారణంబు లేక న్న కౌంతేయులకు బాల్యమాది గాఁగఁ గీడ న్న యాచరింతు
పుణ్యపరులు దోడఁబుట్టువు లార్దులు, వైర మెత్తఁ దగునె న్న వారితోడ. 227
- వ. ఇట్లున్న మీయందఱయన్నంబులు దుష్టాన్నంబులు విదురుం డొక్కనియన్నంబు
భోక్తవ్యం బని నిశ్చయించితిఁ గావున నందుఁబోయెదనని చెప్పి యజ్ఞనపతి యను
మతిసేయఁ జనునప్పుడు తోడనబాష్టికభీష్మాదికౌరవులను గుంభసంభవప్రముఖు
లైనమాన్యులును జని మాధవుతోడ మాయండ్ల నెల్లను గానిక లాయితం
బులు సేసికొని నీవు విజయంచేయుటకు ⁷నెదుఁకు చూచుచున్నవార మని పల్కి-

1. గ. బాంధవంబుననీతికి; జ. బాంధవంబున కిది నీతి. 2. క. కక్కియనది హీనతం. 3. గ. లేమికూ. 4. అ. డెదిరి; జ. డు దిన. 5. గ. దొడఁగుల కెప్పు. 6. అ. నెదురు.

ప్రార్థించిన నే నన్నిచోట్లకు వచ్చినవాడన యందఱయర్చనలుం గైకొంటిన మీరు నిలువుం డని వారల నిలిపి విదురుగృహంబునకుం బోయిన. 228

- సీ. సంభ్రమస్నేహనిశ్చలభక్తియుక్తి బ, విత్రమజ్జనము గావించి విదురుఁ డెల్లవంటకములు శ్రీ నేర్పడ బోనాలు, వేర్పింప నెంతయుఁ శ్రీ బ్రీతి ముంద రోజమై బ్రాహ్మణభోజనం బూనరించి, సపరివారముగ విశాలరమ్య పూతస్థలంబునఁ శ్రీ బుండరీకాక్షుండు, దమ్ముండుఁ దాను సుతృప్తవ మెలర్ప తే. సరసరంజకమహానీయశంప్రయోగ, మగుచతుర్విధహృద్యాన్న శ్రీ మూరగించె లలితసంభావనామంజులంబు లైన, పలుకు లెడనెడ విదురునశ్రీ కలమి యొసఁగ. వ. అతండును. 230

క. గోవింద సంభ్రమము సంభావింపుము మాకు నిదియ శ్రీ పరమధనం బొం డేవిధమున నీ కర్చన, గావింపం జాలువాడు శ్రీ గలఁడే యెందున్. 231

వ. అని మఱియు నత్యంతవిషయవాక్యమృల నారాధించుచుండె నిట్లు కృతాహారం డైనహరికిఁజందనచర్చాద్యర్చనంబు లాచరించి యవ్వదురుండు కృతార్థుండై యుండఁ గవిగణక ప్రముఖనిఖలవిద్యజ్ఞనంబులు గాయక పాఠకవాంశికవైణికాది వినోదపాత్రంబులు నప్పరమేశ్వరుం గాన వచ్చి ప్రొద్దు పుచ్చి యభిమతార్థం బులు వడసి చనిరి రాత్రి యగుటయుం దగినయభ్యంతర మందిరంబున హంస తూలికాతల్పంబున భుజంగతల్పు నునిచి యతనికడ నుచితానంబున నుండి.

ఆ. విదురుఁ డీట్లు లనియ్యెనిది యొకకార్యంబు, గాఁగఁ బూనియిందుకరాఁగఁదగునె దుష్టబుద్ధి నీచు శ్రీ దుర్యోధనుండు నీ, మాట వినునె దురభిమానఘనుఁడు. 233

క. వచ్చినసైన్యంబులఁ గని, పెచ్చు పెరిగినాడు దోణ్యభీష్ములలావుల్ నచ్చియుఁ గర్ణం డొక్కఁడ, యిచ్చుదనకు విజయ మనియునెంతయుఁబొంగున్.

వ. నీ విట వచ్చుట వినినయప్పుడు ధార్తరాష్ట్ర లందఱుం గూడం బాటి తమలో నిశ్చయించినతెఱంగు నీశాసనం బుల్లంఘింపం గలవారు పాండునందనులకు నేమియు నీ కుండువారు దార యీధాత్రి యంతయు బీటు వోవ కుండ నేలు వారు వారిం గూడినరాజు లెల్లను దిగ్విజయంబునాడు పాండవులచేత భంగ పడినవారు గావునఁ గర్ణతో నేకార్థుల మై చత్తుము గెలుతు మింతియ కాని యొండు లేదని నిశ్చయించుకొని యున్నవార ట్లగుటంజేసి దుర్యోధనుండుగండు మిగిలి యున్నవాడు సంధి గానేరదు వారల కందఱకు నిది ప్రాప్తకాలం బై యున్నయది యెట్లును నుడుగ నేర్చినవారు గా రిట్లు ద మ్మెఱుంగనిదుష్టాత్ముల నడుమ గూర్చుండుటయు నవ్వెంగలివిత్తు లఱచువీటిఁడియఱపులకు వంకలొత్తి మాఱు సెప్పటయు నొప్పకయుండు వెడంగు లగుటం గార్యవచనంబు లెఱుంగరు మొఱకు లగుటం బ్రతాపభాషణంబులకు వెఱవరు వారలతలంపులు గీడు నీ మహానీయప్రభావబుద్ధిపౌరుషంబు లే నెఱుంగుదు నయినను బాండవేయులపై

సేవాంబునను సీమిడి¹భక్తినిం జెప్పెద నందుఁబో వలవ దనిన వాసుదేవుం
డతని కిట్లనియె. 235

తే. సీవివేకంబు నాప్తియు శ నెఱపి తీవు, తల్లిదండ్రులమాడ్కి హి శతంబు నెప్పి
తేను నారాకతెఱగెల్ల శ నేర్పడంగఁ, జెప్ప విని యేమి నెప్పినఁ శ జేయువాడ.

—శ్రీకృష్ణుడు విదురుతో సంభాషించుట.—

క. ఎఱుగుదు నేను సుయోధను,కొఱగామియు నతనితోడఁ శ గూడిననృపు లం
దఱుఁ బగ మనమున నిడికొని,యఱుముటయును సంధిహాసఁగదనియుమహాత్మా.

ఆ. పుడమి యెల్లనొడ్డశగడవయి గజవాజి,యుతముగాఁ గడంగి శ యుగ్రమృత్యు
ముఖము మొరఁగఁ దివురుగ్రుమ్మార్థత మానుచుట,యధికమైనపుణ్యమనఘచరిత.

వ. మానుప వచ్చునే యంటేని. 239

క. దొరఁకొని పుణ్యముఁ బాపము, నరుఁ డర్థిం జేయు చుండ శ నడుమ నొకట న
వ్వెర వెడలి తప్పినను ద,త్పరిణతిఫల మొందు నండు శ ధర్మవిధిజ్ఞుల్. 240

వ. అట్లుం గాక. 241

తే. చుట్టములలోన నొప్పమి శ వుట్టినప్పు
డడ్డపడి²వారితోడఁ గోటాడియైనఁ
దాని యుడుపంగఁ జొర కున్నవానిఁ గూర్చ
కర్కూ డని చెప్పదురు కర్మకాండవిదులు. 242

వ. కావున సీరెండు దెఱంగులవారికి శాంతి గావింపం బ్రయత్నంబు సేసెద ధర్మార్థ
సహితం బైన నతెఱంగుమాటలు మంత్రిజనసహితం బైన సుయోధనునకుం జె
ప్పెదఁ దనకుం బాండునందనులకు లోకంబులకు హితం బయినవిధంబు పంచన
లేక చెప్పెడునన్నుఁ బాండవులవాఁ డని శంకించి యతండు నామాట వినం
డయ్యెనేనియు మేల కాక యట్లు సాచ్చి చెప్పకున్న నన్నదమ్ములు దమలో
నం బోరఁ గృష్ణుండు వారింపక యుపేక్షించెఁ దనచేతఁ జక్కంబడదా యని
యజ్ఞులైన జను లాడుదు రెల్లభంగులం గార్యం బార్జునియ్యకొనం జెప్పుదు
ధార్తరాష్ట్రులుం దమకు బ్రదుకుతెరు వైన నాపలుకులు వట్టుదురు పట్టక సీ
తలంచినచందమునం దులువలై³ కలఁగంబాటిన వారు నాముందఱి నిలువం
జాలుదురే యని పలికిన విదురుం డట్లకాక యని సమ్మతించి యామంత్రణం
బు సేసి నిజశయనస్థానంబునకుం జనియె ననంతరంబ. 243

ఆ. అతనివచనరచనయ్యాత్మలోఁ దలపోసి, యిట్టివాఁడు గలఁడైయెందు ననుచుఁ
బాలకడలి⁴కడలి శ పాటి యై యొప్పున,పాన్పునందు శౌరి శ పవ్వడించె. 244

వ. ఇట్లు సుఖనిద్ర సేసి వేగుంబోకటమాగధమంగళగానంబుల మేలుకొంచి సమయః

1. క. గ. భక్తివేషంబునం, 2. క. తానువారితో మాటలాడి, గ. తాను వారితో నదివికడిమి,
యైన సుడుపంగ. 3. గ. కలయంబాటిన. 4. జ. కడల. పాటి.

కర్తవ్యంబులు సలిపె నట్టియెడఁ గృతవర్మయు సాత్యకియు వచ్చి పొడసూపినం
బురుహోత్తముండు వారలు మొదలుగాఁ గలయిష్టజనంబులు పరివేష్టింప నుచిత
ప్రదేశంబున నున్నంత. 245

క. ఇనతనయశకునిదుశ్శాసనసహితము గాఁగ నెలమిఁ శ్ర జను దెంచినుయో

ధనుడు ప్రియోక్తులఁ దగువా,రును దానును వారిజోద్యరుం గొనియాడెన్.

వ. అతండును మధురసంభాషణంబులు సేయ వార లతనికి ధృతరాష్ట్రుండు బంధుఁ
మిత్రాదినమ స్తపరిజనసమన్వితుం డయి పేలోగంబున నునికి యెఱింగించిన
బ్రీయంబునఁ గట్టయితం బైనతే రెక్కి భేరిశంఖచామర ప్రముఖ భద్రచి
హ్నంబులతో వెడలి గరుడధ్వజంబు గ్రాలఁ గృతవర్మసాత్యకు లొక్కరథంబు
నను దుర్యోధనాదిచతుష్టయం బొక్కరథంబునను బార్శ్వంబుల రాఁ జారు
లకుఁ గన్నులపండువగుచు రాజమందిరద్వారంబు సేర నరుగునప్పటియులివు
నకుఁ గొలువువా రెల్ల నత్యుత్సుకు లై యెదురుచూడ రథోత్తమంబు నవత
రించి యరవిందనాభుండు. 247

తే. ఎదురువచ్చినవిదురునిఁ యుచ్చుకరముఁ, దమ్ముచేయును రెండుహస్తములఁబట్టి
నడచె ముందటఁ గదియునందడిగడంగి, కర్ణదుర్యోధనులు దొల్యగంగ జడియ.

వ. కృతవర్మాదియాదవులు లోనుగాఁ గలయభ్యంతరు లై నబలుమానుసులు పొదివి
కొని పోవఁ దనసమీపంబునఁ గౌరవులు రవిసన్నిధిఁ ¹దారాగ్రహంబులచందం
బగుచుండఁ దేజోరాశి యగురాజీవాక్షుండు సని తనకుం బ్రత్యుత్థానంబు
సేసిన కురురాజును దొరలను నభినందించుచు. 249

క. తన కని పెట్టినమణిమయ, కనకోన్నతపీఠమునఁ బ్రకాశంబున ని

ల్చినయెడఁ దోచిరి నారద, మునిప్రముఖు లంతరిక్షమున నుజ్జ్వలు లై. 250

వ. ఇవ్విధంబున సన్నిహితు లయినయమ్మహామునులం గురుపితామహునకుం జూపి
నారాయణుం డి ట్లనియె. 251

ఆ. మనలఁ జూచువేడ్కఁ శ్ర జను దెంచినారు మహాత్ములైననార్యదాదిమునులు
వీరి కర్ణ్యపాద్యోవిధు లొనరింపు మా, సనము లిడఁగఁ బనుపు శ్ర సత్వరముగ.

వ. వీరలు సముచితాసనంబుల నుండక మనకుఁ గూర్చుండుట దగవు గా దనినం
గొలువువారెల్ల సంభ్రమాశ్చర్యంబులతో మునులవలనఁ జూచుచుండభీష్ముండు
పరిచారకులం బనిచి కనకమణిమయాసనంబు లనేకంబులు దెప్పింప వార లరుగు
దెంచిన వారలకు నమస్కరించి యాసనార్హ్యపాద్యాదివిధులం బూజలు
సేయించి కృష్ణుండు గూర్చున్నయనంతరంబ ధృతరాష్ట్రుండునుందక్కటివారును
నుచితప్రకారంబుల నమ్మునీంద్రులకు నభివందనంబులు సేసి నిజాసనాసీను లైరి
దుశ్శాసనుండును వివింశతియును గద్దియలిడ సాత్యకియుఁ గృతవర్మయుఁగృష్ణుం

గదిసి యరువంకలం గూర్చుండిరి కర్ణదుర్యోధనులుం జేరువ నొక్క గద్దెయ
నుండిరి విడురుండును మఃశివీశంబునఁ గృష్ణునివెనుక దేనఁ దదీయోన్నతపీఠంబునఁ
గరం బత్తమిల్లి యుండె గాంధారరాజు నిజపుత్రపరివృతుం డై యొక్కదిక్కున
నుచితపీఠాసీనుం డయ్యె నట్టిసమయంబున. 253

క. అంబుదశుభగాత్రుం బీ, తాంబరధరుఁ గమలదళనిభాక్షి హరిఁ జూ
డం బడసి లోచనము లమృతం బానినమాక్షి- సమస్త్రదంబునఁ దేలన్. 254

క. ఆకొలుపువారు గర మచ, లాకృతి నొకపలుకు లేక శ్ర యండఱు వింజం
బాకిడినకరణి నవశము, దాకారితచి త్రవృత్తు శ్ర లై యుండంగన్. 255

—* శ్రీకృష్ణుడు ధృతరాష్ట్రుతో సంభాషించుట *

క. జలదస్వనగంభీరత, నెలుఁ గొప్పఁగ దంతదీప్తు శ్ర లేసఁగ ముకుందుం
డలరుచెవుల నఖిలజనం, బులు విన ధృతరాష్ట్రభూవిభవ కి ట్లనియెన్. 256

క. జననాథ నీయెఱుంగని, పనులు గలవెయైనఁ దగవుఁ శ్ర బరమహితంబుం
దనవారికిఁ జెప్పన తగు, నని వచ్చితి భారతాన్వర్యము ప్రియ మొందన్. 257

క. క్షీరోదకగతిఁ బొండవ, కౌరవు లొడఁగూడి మనికి శ్ర కార్యం బది నీ
వారసి నడపుము వా రన, వీ రనఁ గురుముఖ్య నీకు శ్ర వేఱుం గలదే. 258

చ. భరతకులంబు ధర్మమును శ్ర బాడియు సత్యముఁ బొత్తుఁ బెంపునుం
గరుణయుఁ గల్గి యుండు ననఁగా నుతిఁ గన్నది యందు సద్గుణో
త్తరులరు నీవు నీయనుఁగుఁడమ్ముడు నీతనయుల్ యశోధురం
ధర శుభశీలు రీసుచరిత్రకమ మిష్పడు దప్ప నేటికిన్. 259

శా. ఈవంశంబున కెల్ల నీవ కుదు రిం శ్ర దెవ్వారిచందంబు లే
తై వ ర్తిల్లినఁ గీడు మేలుఁ దుది నీయం దొందెడుం గాన స
ద్భావం బారసి లోనిపొత్తు వెలివృత్తంబు జనస్తుత్యముల్
గావింపం దగు నీక యెవ్విధమునం శ్ర గౌరవ్యవంశా గ్రణీ. 260

చ. వినుము సుయోధనాదు లగువీరు సధర్ములు గాక కార్యము
ల్గానక మహార్థసిద్ధి యెడఁగలుం దమ కి ట్లన కన్వయంబువ
ర్తన మిది గా¹దు నాక బెడీదంపుఁదనంబున బంధుకోటికి
నన్తనసులు నొవ్వఁగా నవగుణంబులకుం బుయిలోడ రేమియున్. 261

ఉ. కౌరవపాండవుల్ తెఱఁగు శ్ర గైకొని శాంతతఁ బొంది యున్ని- మే
లారయ నాకునీకుఁ గుల శ్ర మంతకు వీన్మహోటి కుర్వికిం
బోరిత మైన నింతకును శ్ర బుట్టు మహాపద గావునన్ ధరి
శ్రీరమణాగ్రగణ్య గణుతించి యవశ్యముఁ బొం దొనర్పవే. 262

తే. నీకు వీరలఁ దీర్పంగ శ్ర నేర వచ్చు, నధిప తెఱఁగు నీవశమునయదియ కాన

- నీకు వీరలఁ దేర్చుట శ్రీ నెఱియ కాదె, సిద్ధ మైవ్వారిఁ దెలివొందఁజేయ నేర్తు.
 ఉ. అందు వృకోదరాక్షసుల శ్రీ నాహవరంగమునందు మీఱువా
 రెందఱో యెన్నుమా యిచట శ్రీ నీగురుభీష్ములఁ గ్రేణి సేయువా
 రెందఱో వారు వీరు నని శ్రీ నీలుటకంటె భవద్బలంబు లై
 యందఱుఁ గూడు టొప్పదె జగ్గనాథిప శాంతి యొనర్చు మెమ్మెయిన్. 264
- తే. జగతిఁ గలజనపతులు నీరచరణపీఠ, మర్రిఁ గొలువ సముద్ర వేలావృతోర్వి
 యెల్ల నేలుటయొప్పదే శ్రీ తల్లి ప్రజల, యెడవిరోధంబు వాటించుటెంతమేలు.
 క. నరనాథ నీ వ్రవేటో, పరుడ వయిన గౌరవులక శ్రీ పాండవులక కా
 దరయఁగ భూ ప్రజ కెల్లను, దురితం బొనరించినట్లు శ్రీ తుదిఁ గీడు సుమీ. 266
- క. కౌరవపాండవులం దె, వ్యారలకుం జావు నొప్పు శ్రీ వచ్చిన మేలు
 రీర్విరమణ చిత్తమున ని, ట్లారయుమా నీక దుఃఖ శ్రీ మగు నెట్లయినన్. 267
- ఉ. వీరును వారుఁ బండితులు శ్రీ విక్రమవంతులు బాహుగర్వదు
 ర్వారులు లోనిరి త్రబవ్యరంబున నాఱడిఁ జావఁ బోవ నె
 ట్లూరక యుండ ¹వచ్చు గడునొప్పెడు మేనులు వాఁడ్కి కెదువుల్
 గూరఁగ నాటినం బుడమిఁ శ్రీ గూలుట కక్కట యోర్వ వచ్చునే. 268
- ఆ. ఇట్లు గాక యుండ శ్రీ నీరెండు దెఱఁగుల, వారిఁ గాచికొనుము వసుమతీశ
 నీదుప్రాభవంబు శ్రీ నీతియు శాంతియు, నఖిలజనులుఁ బొగడునట్లు గాఁగ. 269
- వ. అని చెప్పి వెండియు. 170

శ్రీకృష్ణుడు పాండవులు చెప్పినమాటలు ధృతరాష్ట్రునితోఁ జెప్పట.

- తే. పాండవులు దండ్రీ సచ్చిన్రప్రజలు వారి, నరసి ప్రోచితి శై శవ శ్రీ మాదిగాఁగ
 నడుమ నిష్కారణమ దిగ్భవిడువఁ దగునె, పార మొందంగరక్షింపుగౌరవమున.
 వ. పాండుకుమారులు నీకుం బరమభక్తింబ్రణమిల్లి యందఱునొక్కమాటగానీతోఁ
 జెప్పమని నాకుం జెప్పినవిధంబు వినుము తనపంపునం బండ్రెండువత్సరంబులు
 వనంబున వసియించితిమి పదుమూఁ డగునేడు జనపదంబున నజ్ఞాతవాసంబు
 నుం జలిపితిమి మాతం ద్రీసమయంబు పరిపాలించి యే మర్ధరాజ్యం బెట్లునుం
 బడయుదు మనికృతనిశ్చయుల మై పడితిమి తల్లియుఁ దండ్రీయు నెల్ల చుట్టంబులు
 నేడుగడయును మాకుఁ దాన మావలన నేరమి గల్గినం గినిసి యిట్లు గాదట్లనీ
 చక్కంబెట్టునది తనగలపదివేలేండ్లకుం దన్న కానిమఱియెఱుంగ మెట్టివార మై
 నను మమ్మును దుర్యోధనాదులు దలంపరు దనయందుఁ దెఱంగు గలిగిననెవ్వరు
 గోఱ గాకున్నను గులంబుపాడి సెడక చెల్లు నని రని పలికి మఱియు నిట్లనియె.
 ఊ. సౌరపుధర్మముఁ విమలశత్రుముఁ బాపముచేతబాంకుచే
 బౌరముఁ బొంద లేక చెడ శ్రీ బాలివి యైనయవస్థ దక్షి లె

వ్వార లుపేక్ష సేసి రది శ వారలచేటగుఁ గాని ధర్మని

స్తారక మయ్య సత్యశుభదాయక మయ్యను దైవ ముండెడున్.

273

వ. అని యీసభ్యులకుం జెప్ప మనిరి నీవును సభాసదు లైనరాజులు నే మనియెద రనుం డేను ధర్మంబును నీతియును ము న్నిడికొని మనోవాక్ప్రకారంబు లేక రూపం బైనసత్యంబ కాఁ జెప్పితి నితైఱంగు మీకు మేలు క్రోధమానమత్స రంబులు విడిచి యిట్లు సేయుండు.

274

ఆ. పాండవులకుఁ దగినప్రసాదు మేదినిఁ బంచి, యిచ్చుకంటఁ గార్య శ మెద్ది గలదు ధర్మ మెద్ది సముచితం లగువిధ మెద్ది, శక్య మెద్ది చెప్పుడ శ వాక్యవిదులు.

275

క. అని పలికి మహారాజా, విను మని ధృతరాష్ట్రుతోడ శ వెండియుఁ దాని ట్లని చెప్పె వాసుదేవుడు, దనమది నఱ లేక కార్యదశ దెలియంగన్.

276

ఆ. వారితండ్రిపాలు శ వారికి నిచ్చి నీ, పాలు నీవుఁ బుత్త్రప్రేత్త చయము ననుభవించి సుఖులరై యుండుఁ డిది బంధు, మిత్రసుజనకోటి శ మెచ్చు తెఱఁగు.

క. ఎఱుంగవె యజాతశత్రుని, నెఱియును ధర్మంబు సత్యనిష్ఠయు మీము నె తైఱఁగున ననువ ర్తించెనొ, యెఱుంగవె తగుచేప గలుగు శ టెఱుంగవె యధిపా.

వ. నీ వెఱుంగు ¹దైనను జెప్పెద విను మింద్రప్రస్థరంబుననుండి పాండవా గ్రజుండు నీకుం బెంపునుం బేరునుం జేయం గోరి.

279

చ. మద మడఁగించి భూపతిస్వమాజము నెల్లను నిన్నుఁ గొల్వఁ జే యుదు నని పూని దిగ్విజయ శ మున్నతిఁ జేసి మహావిభూతితో మదిమది నుండ నీసుతుడు శ మంత్రులు సౌబలు జూద మార్చి సం పద గొని యంతఁ బోవక సభా ద్రుపదాత్మజ భంగశ్చెట్టరే.

280

ఉ. దానికి నీ వొడంబడితి శ ధర్మజుఁ డంతయుఁ జూచి సత్యముం బూని వృకోదరార్జునులు శ బాంగులు గాఁ బెడచేతఁ గన్ను నీ రూనఁగ నొత్తుకొంచుఁ జని శ యుగ్రవనంబున దుఃఖమగున్ డై దీనత నుండి పూన్కి దగఁ శ దీర్చియుఁ గూడి మనంగఁ గోరెడిన్.

281

క. తనుఁ దాన పోలుఁ గా కే, మన వచ్చు నజాతశత్రునతిశాంతతయున్ వినయము గౌరవమును నే, జనపతులకుఁ గలవు సెపుమ శ సౌజన్యనిధీ.

282

క. ఏ నిం తాడితి శీనసం, తానం బిరుదెఱుగునకు హితము గోరి భవ త్సూనునిమతియతిలోభము, మానిచి పాండవులఁ దెమ్ము శ మనుజాధీశా.

283

ఉ. వారలు శాంతశూరులు భవచ్ఛరణంబులు గొల్వఁ బూని యు న్నా రటుఁ గాక మీ కది మ్రనంబున కప్రియమేని నింతకుం బోరికి వచ్చుచుండుదురు శ భూవర రెండుదెఱుంగులందు నీ కారయఁ బథ్య మేది యగు శ నవ్విధ మేర్పడ నిశ్చయింపుమా.

284

- చ. అనవుడు రోమహర్షణము శ్రీ లంగములం బూడమన్ సదస్యు లె
 ల్లను బ్రియ మంది నెమ్మనములం బురుషోత్తముఁ డింత యొప్పు బ
 ల్కు-నె మఱుమాటలాడ నయ్యకోవిదుఁ డెవ్వఁడు ధీరుఁ డెవ్వఁ డి
 దనువరి యెవ్వఁ డంచు నచశ్రలాకృతులై నెఱి నూర కుండఁగన్. 285
- వ. జామదగ్న్యమహాముని సుయోధనుతో ని ట్లనియె. 286
- సీ. వినుము దంభోద్భవుం శ్రీ డనురాజు దన కెదు, రెవ్వరు లేరంచుఁగ్రొవ్వి నరుడు
 నారాయణుం డనుశ్రవారలు గంధమా,దన మనునగమునఁ శ్రీ దపము సేయ
 వారిపైఁ జని యాహాశ్రవమునకుఁ బిలిచిన, నమ్మునీంద్రులు వల శ్రీ దని యనేక
 విధములఁ జెప్పంగ శ్రీ వెండియుఁ బో కున్నఁ, గుశముప్పి నుజ్జ్వలఁవిశిఖవృష్టి
- ఆ. గ్గురిసి నరుడు సేనఁ శ్రీ గూల్చి యాతని భంగ, పెట్టి పట్టివిడిచె శ్రీ నట్టియమ్మ
 హాతు లిపుడు పార్థుఁ శ్రీ డనఁ గృష్ణుఁ డనఁగ లీ,లార్థకలితజన్మ శ్రీ లై రిసూవె.
- వ. కావున నాదంభోద్భవుచందంబున నుద్ధతి వాటించుటయు నరనారాయణులతోడఁ
 దొడరుటయు మీఁద మే లయి యుండదు పాండవులతోడిపాండు మే లనిన
 యనంతరంబ కణ్వుండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె. 288

—♦ కణ్వుండు దుర్యోధనునితో గరుత్మంతునివృత్తాంతంబు నెప్పుట. ♦—

- క. అది వోలుఁ దన్ను నెదిరిని, మది నెఱుఁగక నిగ్రహించి శ్రీ మద మెత్తుట యొ
 ప్ప దహంకారం బానరిం,పదెపారుషహానిఁ దొల్లి శ్రీ పక్షిండునకున్. 289
- వ. అది యె ట్లనిన. 290
- సీ. అమరేంద్రరథసూతుఁ శ్రీ డైనమాతలి దన,సుత గుణకేశికఁ శ్రీ బలిఁ దగంగ
 నారసి యార్యకుం శ్రీ డనుభుజంగాధిపు,మనుమనిఁ జిరకునిశ్రవయు సుముఖు
 నర్థిమైఁ గోరిన శ్రీ నార్యకుం డుమ్మలి,కంబుతో ని ట్లను శ్రీ గరుడుఁ డితని
 తండ్రి వధించి యెంతయు నల్క-మై వీని,నిం కిట నెల సమయించువాఁడు
- ఆ. గాఁగఁ బూని పోయెఁ శ్రీ గావున నే మియ్య,కొనఁగ నేరమనిన శ్రీ విని బలారి
 నడిగి పడసి యిత్తు శ్రీ నాయువు రం డని, వారిఁ గొనుచు నరిగె శ్రీ సారథియును.
- వ. వారలభాగ్యంబున నప్పు డింద్రుండును సుపేంద్రుండును నొక్క-చో నుండం
 గని మాతలి యక్కార్యంబు విన్నవించినం గరుణించి జిష్ణుండు విష్ణునకుం జెప్పి
 చేయించువాఁ డైవైనతెయుదెసకుం దాన చాలి సుముఖుం జిరాయురుపేతుం
 జేసిన. 292
- క. మాతలి పాణిగ్రహణం, బాతనిఁ జేయింపు మన్న శ్రీ నంతయు విని తా
 నేతెంచి గరుడుఁ డతికో,పాతురుఁ డై రేగి పెలుచ శ్రీ నమరాధిపుతోన్. 293
- వ. వాసుదేవునన్నిధి ని ట్లనియె. 294
- క. విను నీ వదితిసుతుండవు, వినతకొడుక నేను విట్లవీఁగెడుమనకున్

జనకుఁడు కశ్యపుఁ డొక్కఁడ, దనుజుల ¹శోధించి చంపుడమ యిరువురమున్.

క. ఏమిట నీ కేఁ దక్కువ, నా మేరకు నడ్డపడితి శ్రీ నావుడు నింద్రుం
డీమహనీయమహిమకును, ²ధామము విష్ణుండు గాక శ్రీ తక్కుఁడు డగునే. 296

వ. అనినఁ గటకటంబడి గరుత్మంతుండు. 297

ఉ. తమ్ముడ నీవు నాకొలఁది శ్రీ తథ్య మెఱుంగక నాకు నీచభా
వ మ్మగుభంగిఁ జేసితివి శ్రీ వాసవ యయ్యదితిప్రసూతవం
శ మ్మఖిలమ్ముఁ దాల్తు నొకసన్నపుటీఁగన యట్టినన్ను నీ
³విమ్రోయిఁ దూలపుత్రై యని శ్రీ యీక్షణోఁచులఁ గెం పెలర్పఁగన్. 298

వ. ఉన్నం గనుంగొని కోపించి వాసుదేవుండు వెడనవ్వు నవ్వుచు. 299

క. నీ వేటిమోపుకాఁడవు, నావెరవున నిన్ను నడపినను గర్వం బే
లా వెడఁగ యంచుఁ దనముం, జే వీఁపున నిడ సురేంద్రజిత్తు వికలుఁ డై. 300

క. ఎఱకలు విచ్చుచుఁ దుండము, డెఱచుచు వేఁగ గడచి సాగసి శ్రీ త్రెల్లి వివశుఁడై
యఱచిన నోడకు మని హరి, నెఱి సక్కఁగఁ దోచి యెత్తై శ్రీ నెగయంగఁగృహన్.

వ. ఇవ్విధంబునం గేశవుండు కరుణించి గరుడుని ననునయించి యింక నవుదానికి
నుద్ధతి మాని బుద్ధి గలిగి యుండు మని వీడ్కొలిపి పుచ్చినంబోయెం గావున
గర్వంబు గొఱగా దింతయు నీమహానుభావుం డెఱుంగు నని నారదుం జూపి యి
తండు మాతలికన్యాకార్యంబునకుఁ దోడై నడచె నడుగు మదియ కాదు సర్వే
శ్వరుం డగుమాధవుమాహాత్మ్యం బితనికిం గరతలామలకం బయి యుండుఁ బ్రభ
విష్ణుం డగునాదివిష్ణుఁడు గదా యీకృష్ణుం డీతనిసహాయత్వంబు గలకౌంతేయుల
తోడం గూడి మనికి కార్యం బనిన నారదుండు ధార్తరాష్ట్ర నాలోకించి. 302

క. బలవంతులబలములు న,గ్గల మగుబల మెదురఁ గలుగఁతగాఁ గీడ్పడు నే
కొలఁదులవారికి గర్వము,నిలుచునె నయమార్గవృత్తి శ్రీ నిలిచినభంగిన్. 303

వ. అని వెండియు ని ట్లనియె. 304

ఆ. ఇదియ కాని చేయ శ్రీ నెద్దియే ననుచు నిర్బంధవృత్తిఁ దలఁపు శ్రీ పట్టుకొనిన
నట్టివాని కెందు శ్రీ నలజడి వాటిల్లు, గాలవుండు గుఱియ శ్రీ కాఁడె మనకు. 305

వ. వినుము విశ్వామిత్రుపాల విద్యాభ్యాసంబు సేసి గాలవుం డనుమునికమారుండు
గురుడక్షిణ యెమి నమర్పింతు నని యడిగిన నతం డేమియు నేల యని యుడిపిన
నుడుగక యెన్ని సెప్పిన నన్నిటికి నన్ని సెప్పి నిర్బంధించినఁ గటకటంబడి య
త్తపోధనవర్ణుం డట్లైన శుద్ధధవళవర్ణంబులై యొక్కకర్ణంబు నీలం బై నయుత్త
మాశ్వంబులెనమన్నూఱు డెచ్చి యి మ్మని పలికినం బోయి. 306

తే. గాలవుం డవ్విధముఘోటకముల నెందుఁ

1. గ. నొగిలించి 2. జ. దా మును 3. జ. వెమ్మెయిఁ దూలపుచ్చి తని. 4. క. జ. కన్యా
భరణ కార్యంబునకు.

బడయ లేక చింతాభరతభ్రాంతుఁ డగుచు
వెడలి యాహారనిద్రలు శ్ర విడిచి తా మ
హావధముఁ బోదుఁ గా కని శ్ర యరిగియరిగి.

307

వ. ఒక్కచో గరుడునిం గని బాలసఖుండు గావున నతనికిం దనవృత్తాంతంబు
సెప్పిన నతండు కరుణాభరితుం డై.

308

క. దేవతలు గాని యిట్టివి, గావింపం జాల ¹రీసశకలదిక్కులలో
దేవేంద్రుదిక్కు బహుదివి, జానాసం బందుఁ బోద శ్ర మని మునిపుత్త్రిన్.

309

క. అఱకడ నిడి ప్రాజ్ఞుఁడై, పఱచి జలధిలోనఁ జదలఁ శ్ర బాతెడునెడఁ ²జె
య్యటి దప్పి నిలువఁ జాలక, యొఱగినగాలవుని డించె శ్ర నొకగిరిమీఁదన్.

310

వ. ఇట్లు డించి డప్పి దేర్చి యందుఁ గళ్యపనందనుండు శాండిలి యనునొక్కతపస్వి
శాపంబునఁ బక్షంబులు డల్లి యనుగ్రహంబునం గ్రమ్మఱ వచ్చిన విషాదమో
దంబు లనుభవించి యట సనుట చాలించి మగుడ మహితలంబునకు మునికుమారం
దం దెచ్చి యయాతి దననెచ్చెలి యని ప్రతిష్ఠానపురనాథుం డగునతనికడకు
నాతనిం దోడ్కొని చని యగ్గాలపుతెఱం గెఱింగించిన నతండు.

311

క. తన కట్టిగుఱ్ఱములు లే, కునికిని మాధవి యనంగ శ్ర నొప్పెడుపుత్త్రిన్
ముని కొసఁగె దీనికై యే, మనుజేశుండు నీఁడె హయస్రమాజము ననుచున్.

313

వ. ఇట్లాసంగినం దోడుకొని.
తే. ఇట్టిహయములు గలరాజు శ్ర లెవ్వరోక్కొ
యనుచుఁ దిరిగి యయోధ్యకుఁ శ్ర జని తదీయ
నాథు నిత్యోకుఁ గనిన నశ్నరవరుండు
దనకు నిన్నూఱ కాని లే శ్ర వనియె హరులు.

314

క. అన విని మాధవి ఋషి కి, ట్లను నొక్కమహానుభావునతులవరమునం
దనయవతి నయ్యు నే గ, న్యన యగుదుం గాన యిమ్ము శ్ర నన్నీతనికిన్.

315

వ. ఒక్కసమయంబు సేసికొని యిచ్చి గుఱ్ఱంబులు వచ్చినవి యెల్ల రాఁ బుచ్చికొ
మ్మనిన గాలవుండు నవ్విధంబునకు సమ్మతించె నపత్యార్థి యై యిత్వోకుండును
నయ్యంకువునకు భార్య యగుట వుత్త్రజన్మావధిగా నొడివి యశ్వంబుల నొసంగి
కన్యకం బరిగ్రహించి దానియందు వసుమనస్సుం డనుకొడుకుం బడసి గాలవునకు
నమ్మగువను మగుడ సమర్పించినఁ జూచి యబ్బంగిం గలచోట్ల నెల్ల నరసి తు
రంగంబులం గావించుకొమ్మని యతనికిం జెప్పి సుపర్ణుండు సనియె మఱియు మ
హితలంబునం గ్రమ్మరి యమ్మునికుమారుండు గందువ లెఱింగి పోవంబోవ.

316

1. క. 80 సకల. 2. జ. జేనాఠి దప్పి. 3. 'ఉంకువు' శబ్దము దీనిచే ఉకారాంత మగుట
తెలియనది. 'ఇట్లుంకు పింగ నోవుదేని' (ఆది. 3 ఆశ్వా.)

- క. ఆసమయంబునను దివో, దాసుఁడుఁ గాశీశ్వరుండుఁ శ్ర దరుఁకి నిన్ను
తేసిహయంబుల నిచ్చి మ, హాసత్త్వల సుతులఁ బడసి శ్ర రధిక ప్రీతిన్. 317
- వ. ఇట్లు క్రమంబునఁ గాశీశ్వరునకుఁ బ్రవర్ధనుని భోజపురనాథునకు కిచిం గనిన
యక్క-న్యకం గొని వెండియు వసుంధరం దిరుగు చుండ గరుత్మంతుండు గ్రమ్మటి
వచ్చి యమ్మునితో నీ వింక జాలిం బడ వలవ దొక్క-కారణంబున నీరాజులు
మువ్వరకు నివ్వాజులు గలిగె నింతియకాని యొండెడ నీచందంబున మొత్తంబు
లై ¹దొరక నేర వియ్యాటనూఱు గుఱుంబులను గురునకు సమర్పింపు మొక్కటి
సెప్పెద విను మని యి ట్లనియె. 318
- క. ఈమువ్వరతేజఁగునఁ దగ, నామునియుం గొడుకుఁ బడయునట్లుగ నిమ్మా
కోమలిని గొఱంతకు వి, శ్యామిత్రున కెట్టులైన శ్ర సంప్రార్థనతోన్. 319
- వ. అని తానునుం దోడు నని యత్తపస్విపాలికిం బోయి యత్రైఱం గెఱింగించి
గాలవుం గానిపించి యీతండు బాలుండు నీవు దయాళుండ వితనిం గృతార్థుం
జేయవలయు నని ప్రార్థించి పక్షిరా జక్కా-ర్థంబు సక్క-జేసి పోయిన. 320
- క. మునివరుఁ డప్తుకుఁ డనియెడు, తనయుఁ బడసి శిష్యునకు సుద్రతి నొప్పించెన్
వనితయుఁ దపంబు సేయం, జనియెను గాలవున కిట్టిచరితము గలిగెన్. 321
- వ. కావున నెట్టివానికి నిర్బంధము దగదు దుర్మానంబు దుర్దశ నాపాదించు నయ్యయా
తి దుర్మానంబునం గాదె పుణ్యలోకపరిభ్రష్టుండై మాధవీపుత్రు) లగునన్నలు
వురుదాహిత్రులకతంబున నూర్ధ్వగతిం గనియె నట్లగుటంజేసి. 322
- క. నిర్బంధము దుర్మానము, దుర్బుద్ధికి గాక తగునె శ్ర దుర్యోధన నీ
²మార్బలమె పాండవులకు, దౌర్బల్యము వాపు శుభము శ్ర దలకొను సంధిన్. 323
- వ. కృష్ణునిమాట విని నీ విక్కొ-రవాన్వయంబు రక్షింపు మనియె నివ్వధంబున
నమ్మువ్వరు మునీంద్రులు సెప్పినహితోపదేశంబులదెస ననాదరంబు సేసి
గాంధారేయుండు రాధేయుం గనుంగొని చే యప్పలించి నవ్వి వీర లింతవెఱు
లగుదురే యని పలికి వారల నవలోకించి. 324

—♦ దుర్యోధనుడు నారదాదిమనులమాట వినక నిరాకరించుట. ♦—

- క. మునులార నన్ను విధి యే, మని మును పుట్టించె నట్లు శ్ర లయ్యెడుఁ గా కీ
వినఁ జవి గానిపలుకులకుఁ, బనిగలదే యుడుగుఁ డింక శ్ర బహుభాషణముల్. 325
- వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రుం డమ్మహామునులతో ని ట్లనియె. 326
- తే. మీరు సెప్పినబుద్ధులు శ్ర గారవమునఁ, జేయఁగాంచినఁ బుణ్యంబు శ్ర ³సేయనెట్లు
నాముఖంబునఁ గార్వంబు శ్ర నడవ దేమి, సేయువాడ నొండెద్దియుఁజెప్పలేదు. 327
- క. అని యతఁడు శౌరితో నిట్లను నిహముం బరముఁ గలుగునట్టివిధము నీ

1. గ. ఖ. దొరకననేరవని. 1. అ. దౌర్బలమె పాండవులుగా దౌర్బల్యము వాయు

3. జ. సేయ మెట్లు.

- వనఘా చెప్పితి నాకుం, ¹జనవు ననువు లేదు దీని శ్రీ సమ్మతి నడపన్. 328
- ఆ. మందబుద్ధి నాదునందనుఁ డీవు పో, రానిచుట్టమవు మహానుభావుఁ
డవు దయార్ద్రవిత్తుఁడవు వీనిఁ దేర్పవే, యనునయించి యెట్లు శ్రీ లై నఁ గృష్ణ.
- క. అనిన ముకుందుఁడు దుర్యోధనుతో ని ట్లనియె విమలశత్రవంశమునకా
జనియించి తెల్లగుణముల, ననూనుడవు నీకు నీదుగ్రాగ్రహ మగునే. 330
- చ. తులువలు గాక యిట్టిదొర శ్రీ దుర్ణయవృత్తికిఁ జొత్తురయ్య పు
త్తులు ననుజన్ములుం జెలులు శ్రీ దుష్టపథంబునఁ బోవ కుండఁ జ
ట్టులుఁ దగువారుఁ దండ్రియు నోడంబడఁ జేయుము కార్య మల్పబు
ద్ధుల వెడమాట లూకొనకు శ్రీ దోసము సేగియు వచ్చు నమ్మెయిన్. 331
- క. పాండిత్య శౌర్యనిత్యులు, పాండుసుతులు వారిఁ గూడి శ్రీ బ్రదుకుట ధృతరా
ష్ట్రుండును బాహ్లికుండును భీష్ముండు గురుఁడుఁ గోరు తెఱఁగునూ వె నరేంద్రా.
- ఆ. విను మసత్యలోభమున సిరి యగునె యా, కొని ముసిండి దినినఁ శ్రీ గ్రొవ్వలావుఁ
గలుగునయ్య శకునిశక్తర్ణదుశ్శాసన, మంత్రితంబు కార్యశతంత్ర మగునె. 333
- శా. తోడం బుట్టినభీమపార్థులమహాదోర్దర్పముల్ ²లాఁతు లై
తో డంచుం బెఱవారి దుర్బలుల నెంద్రున్ ³నచ్చిదై న్యంబునం
గూడం బెట్టెదు నీవ పాండసుతులం శ్రీ గుందింపఁగా సత్యముం
బాడిం దప్ప రొకప్పుడుం గినియ రాబంధుత్వ మే లొల్లవో. 334
- ఉ. వారును మీరుఁ బొంది జనవల్లభు లెల్లను భృత్యభావనం
జేర సమస్తమస్తువులుఁ శ్రీ జేకుఱఁగాఁ బ్రదు కొప్పుఁగాక నీ
కీరస మెత్తికోల్ గఱపి శ్రీ యిప్పుడు కార్యము దప్పఁ జూచునీ
వారలు ముట్ట వచ్చిన నశ్రవశ్యము నంతకుఁ జాలరుంజుమీ. 335
- ఆ. వీర కారు పాండవేయులఁ బోర మా, రొక్కన సురాసురులకుఁ శ్రీ గొలఁది గాదు
గాన వారితోడికయ్యంబునకు నిర్ణయింప వలదు సంధిశపెంపుఁ జేయు. 336
- క. ఈయున్నరాజు లందఱు, వాయుసుతున కొక్కయెత్తు శ్రీ వాఁడలిగిన శూ
లాయుధుఁడు వడఁకు నాకొం, తేయులతో ⁴బొడుచు టుడుగు శ్రీ ధీరవిచారా.
- క. ఒక కార్యము నెప్పెద మీ, సకలబలములందు సవ్యసాచి కెదురుగా
నొకరుండు గలిగినఁ గయ్యము, నకుఁ బూనుండు రిత్త బహుజన్మక్షయ మేలా.
- క. వెక్కండు గోవులం గొని, యుక్కు మిగిలి నడవ వెనుక శ్రీ నుద్దవిడిం దా
నొక్కఁడ నరుఁ డేతెంచినఁ, జిక్కె సమస్తంబు నది ప్రశస్తిధమ కాదే. 339
- క. తోడుదొన లేనియప్పటి, క్రీడికొలఁది యట్టి దధిప శ్రీ కినియక విను మేఁ
దోడై రా నెదురుట గడు, గీడు వలవ దుడుగవయ్య శ్రీ గెలు పరిది నుమీ.

1. క. గ. జనవు మనువు; జ. జన వేదియ. 2. అ. లాఁఱిగా. 3. గ. జొచ్చి 4. క. యెత్తె. 5. గ. బెనఁగు టుడుగు,

తే. అనుజతనుజులుఁ జెలులు విశయ్యములు ¹నడుగు

మాలి పోదురు నీకుఁగా శ్ర మనుజనాథ

దొరకుఁ గులనాశనుం డనుకదూటు మేలె

పాండవులతోడ నొడగూడి శ్ర బ్రదుకవయ్య.

341

ఉ. రాజ్యముభార మెల్ల ధృతరాష్ట్రునియంద వెలుంగు చుండఁ ద

త్పూజ్యకుమారపట్టమునఁ శ్ర బొల్చి చరింపఁగ నీవు పాండవుల్

సజ్యతఁ దండ్రిచి త్తము ప్రసన్నతఁ బొందఁగఁ గొల్చి యున్ని- నా

మ్రాజ్యముగాఁ దలంతు రనుగ్రతమతిం దమకుఁ ధరాధిపా.

342

క. కారవనాయక పాండుకు, మారులు నీతోడిపాత్తు శ్ర మనియెద మనఁగా

శ్రీ రా మోఁకా లొడ్డిన, వారివిధమ కాదె నీవు శ్ర వల దను టెల్లన్.

343

—◆ భీష్మ ద్రోణులు దుర్యోధనునకు హితంబుపెప్పట. ◆—

చ. అన విని భీష్మఁ డి ట్లనియె శ్ర నాధృతరాష్ట్రునినూజతోడ నీ

జనకునిమాట వట్టుము ప్రసన్నమతిఁ మనవంశ మెల్ల బా

వనముగ నిందు వచ్చి బుధశ్రవత్సలుఁ డీహరి యిట్లు సెప్పఁగా

వినమి గడుం జెడుం దెరువు శ్ర వీరలపం ²పొనరింపు పెంపుగన్.

344

క. మానక ధృతరాష్ట్రుడు ప్రాణానం గలుగంగ బంధునాశము రాజ్య

శ్రీనాశము నుద్దామయ, శోనాశముఁ జేయ నేల శ్ర చూచెడు చెవుమా.

345

వ. కృష్ణార్జునులతోడివిరోధం బీబంధులోకంబునక కాదు లోకంబున నెవ్వరికినిం

జాడం బోలదు లోకంబులు రెంటికిని హానిం జేయక కూడి బ్రదుకుట మే లని

నం దదనంతరంబ ద్రోణాచార్యుండు దుర్యోధనున కి ట్లనియె.

346

తే. పితృపితామహగురుల మై శ్ర ప్రితిఁ గోరు, చున్నయట్టిమాపరమహితోపదేశ

వాక్యములు విని దుర్జనవచనరచనఁ, గొనక బంధులతో నొడఁగగూడి మనుము.

ఉ. వెన్నుండు ప్రితిఁ జెప్పినసప్రవిస్తరవాక్ప్రచయంబుతోనఁ బో

వన్న కుమార య ట్లయిన శ్ర నాయువు శ్రీయును నీకుఁ గల్లు మా

కన్నులు సల్లగా నకట శ్ర గన్గొను చుండుదు మేము నట్లు గా

కున్నను నీవ నేర్తు నిను శ్ర నొం డన నేరము నిండుకొల్లునన్.

348

చ. అనవుడు నాంబి కేయుండు నిశాత్మజుడికు- మొగంబు సేసి యి

ట్లను హరి నాశ్రయించి భవదగ్రజఁ బుణ్య సజాతశత్రు నిం

గను మట వోయి దీన మనశ్శకార్యము లన్నియు సిద్ధిఁ బొందు నీ

తనిపలు కాదరింపమిఁ బ్రదంపడి పాటిలు నెల్ల చేటులున్.

349

వ. అనియె నట్టియెడ గురుభీష్మ లొత్తి చెప్పం దలంచి గాంధారేయున కి ట్లనిరి.

క. ఈకృష్ణునిసారథ్యము, నాకృష్ణునిగాండివంబు ³నై తోఁపక ము

- స్నిహితులది జక్కఁబడి నీ, వీకురువంశంబు గావు శ్రీ మిభపురనాథా. 351
- వ. అని పలికి మఱియు. 253
- సీ. ధర్మపుత్రునిపద్యద్వయమున కతిభక్తి, నెఱఁగిన నతఁడు నిశ్చయమై గుచ్చి
నిడుఁగెలఁ బెద్దయుద్ధదడవుగాఁ గాఁగిలింపఁగ భీముఁడును నీవు శ్రీ బరమహర్ష
మునఁ జారుతరవక్ష్యములు సంగతములుగాఁ, బరిరంభణం బొనర్పంగ నరుఁడు
గవలును మొక్కినఁ శ్రీ గర మర్థిఁ దిగిచి నీ, వాలింగనంబు సేయంగ నిట్లు
తే. వారు మీరును దగ బాంధ్యవమునఁ ¹బాదలి
యింపు దళుకొత్తఁ దామరతంప రైనఁ
జెలులుఁ జుట్టులుఁ గలసి పేర్లెలమిఁ బొంది
యుల్లసిల్లంగఁ గుల మెంత శ్రీ యొప్పనొక్కొ. 353
- క. సమరమునకు వచ్చినభూ,రమణు లుభయకటకములను శ్రీ ²బ్రమదం బెసఁగం
దమతమపురములకుం బో,వ మహిజను లెట్టియుత్సవముఁ బొందుదురో. 354
- వ. అని వెండియు ననేకవిధంబులం జెప్పి యీ రెండు దెఱఁగులవారును బంచికుడిచి
సుఖం బున్న నఖిలభూప్రజకును ప్రమోదం బగుం గావున నట్లు సేసి యందఱ
చేత దీవనలు వడయవయ్య నీ వనిన విని దుర్యోధనుం డప్పండరీకాక్షు వీక్షించి
యిట్లనియె. 355
- క. గురుఁడును బితామహుఁడు నీ, నరనాథుఁడు నెల్లప్రొద్దు శ్రీ నను దూఱుదు రి
ప్పరుసున నీవును దామో,దర దూఱెదు గాని తగవుఁ శ్రీ దలఁపవు కంటే. 356
- క. వనితం బఱిచి రరణ్యం,బున నిడుమలఁ బడితి మనుచుఁ శ్రీ బోటరు లై చం
పను జెఱుపఁ దలఁచి మాదెసఁ, గనలుదు రప్పాండుసుతు లశ్శకారణమ కడున్. 357
- మ. అరయం ద పొక్కియింత నావలన లే శ్రీ దాధర్మపుత్రుండు జూ
దరివెంటం దమకించి సౌబలునిచేతఁ భూమి గోల్పోయి ము
ష్కరుఁ డై వెండియు నొడ్డఁగా నతఁడు నశ్శుప్రాధిమై గల్గె నే
తెరు వైనం దనయిచ్చ ³తోఁ బడియె నింతే కాక యే బూటయే. 358
- తే. మాత్యుపాగచాలపాండ్వాదిప్రమనుజపతులఁ
గూర్చికోని తార కయ్యంబు శ్రీ గోరి యెత్తి
వీడిసి రింతియ కాక యిర్విధము నుగ్ర
కర్మమున కేము దొడఁగుట శ్రీ గలదె చెప్పుమ. 359
- క. డక్కఱి సురపతికై నను, మొక్కి-ము నృపధర్మ మూఁది శ్రీ మొనతలఁబడినన్
మిక్కిలిపేరును నిట దివి, నక్క-జముగఁ బెంపుఁ బడయ శ్రీ నగుట నుపేంద్రా.
- చ. చిఱుతఁడనంబునం దగవు శ్రీ చిత్తమునం దలపోయ లేక ముం
దఱ యటు వోవ నిచ్చితిఁ బ్రతామహుఁడున్ జనకుండు నింకఁ గ

చ్చుట నిలఁ బంచి చక్క-సగ १ మక్క-డ నెవ్వరికేని మద్బలం
బెఱుంగక యీఁ దలంచినను १ నే నది యేటికి సమ్మతించెదన్.

361

తే. తొంటిచవి గని యిప్పుడుఁ १ దోచి పొందు
సుతులు రాజ్యంబు సేయంగఁ १ జూచుకలుచ
నాకు నీఁ దీఱునే యింక १ నాఁటిచూఱ
లెక్కడివి ద్రోణభీష్ము లీదెక్కు సుమ్ము.

362

ఉ. ఏమును వారుఁ బంచికొని १ యేలుట గల్గుదు పల్క- కుండు మిం
కేమియు వాఁడిసూదిమొన १ యిండుక మోపినయంతమాత్రయున్/
భూమి యొనర్చి పొందునృపపుత్తుల కిత్తునె యెవ్వరె న సం
గ్రామమునన్ జయంబు గొని १ రాజ్యము సేయుట నిశ్చయించితిన్.

363

తే. అనిన విని కిన్నఁ బూనినయలఁతినగవు
చెలుపు మొగమున కొకకొత్తపాలు పొనర్పఁ
బుండరీకాక్షుఁ డగు పెల్లఁ १ బోయి యప్పు
డరుణకమలాక్షుఁ డగుచు ముగ్ధరాంతకుండు.

364

—♦ శ్రీకృష్ణుడు దుర్యోధనునితో మున్నతండు సేసిన దుష్టయంబులు చెప్పట ♦—

క. మొనతలఁ బడియెదు నీచె,ప్పినయట్టుల తడవు లేదు १ బిరుదల రై నీ
వునువీరు నిలువుఁ డెడె భం,డన మెల్లియ వచ్చె నూఱుటలు గనుఁ డింకన్.
నీ. అరయంగఁ దప్పు లే १ దంటి నీవలనఁ గీ, డొకనాఁడు సేసియు १ నొక్కనాఁడు
సేయవె నీజనింభించినయది యాదిగా, నుడుగక పొండవేయులకుఁ జాల
నెక్కు సేసితి విష १ మిడి పెనుఁబాములఁ, గఱపించి నీరిలోఁ १ గట్టి నోచి
లక్కయిల్ గాలించి १ పెక్కుభంగులఁ జంపఁ, దలఁచినఁ १ జావక ధర్మరక్షఁ
ఆ. జేసి నెగడి రాచగిరి నొంది యున్నఁ జూ, పోప కీవు తీవ్రపాపబుద్ధి
గనమి జూద మొకటి १ కల్పించి కపటంబు, సేయ దాన నెల్లచేటుఁ బుట్టె.
తే. అన్నదమ్ముల నెత్తంబు १ లాడి సతుల,తలలు వట్టి సభాస్థలంబులకు నీడ్చి
చీర లొలిపింతురేయిట్టివారి నెందుఁ, దడవుమా నీ వొకండవు १ దక్క-నధిప.
ఉ. అప్పుడు నీవుఁ దల్లుడును १ నాడినమాటలు గొల్పులోపలం
జెప్పెడునట్టివేడులము १ శీలముఁ గల్గినపుణ్యకాంత క
ట్లాప్తమి సేయు పెల్లఁ గని १ యున్నజనంబులు వించు నుండఁగాఁ
దప్పుకయింత లేదనువిధం బది నీక చనుం గుమారకా.

368

తే. ఎ త్తి విడిసినవా రని १ యెల్లతప్పుఁ, బొండవులమీఁదఁ బెట్టిన १ బ్రదుకు గలదె
ద్రోణభీష్ములఁదండ్రియుఁదొడుతోడె, జెప్పతగుమాట లేమియుఁ జెవులుసారవు.

1. క. గ. మక్కట. 2. క. గనలి. 3. గ. నిట్టిచేటు. 4. జ. యెట్టివారు నెందుఁ, దగవు
మాట నీ వొకండవు ♦ దక్క.

క. శాంతిం బొందుట నీకుం, గుంతీపుత్రులకు మే లభగున్ దానిక యే
నింతయు నాడెద నది నీ, కెంతయు రుచియింప కునికి ౧ యెఱిగియెఱిగియున్.

వ. అని యిట్లు నారాయణుండు నానాప్రకారంబులం జెప్పటకుం గటకటం బడి
యెడుదుర్వోధనునకు దుశ్శాసనం డిట్లనియె. 371

హ. జనకుండున్ గురుభీష్ములుం దగినక శ్రజ్జం బావు తై నీకుఁ బ్రీ
తి నెఱింగించు కేఱంగు గాదు తమబుద్ధిం బోయి సంధాన మి
ట్లనరం జేయక యున్నఁ గృష్ణునకు ని ౧ నొప్పించువా రింతవ
ట్టు నిజం బిచ్చట నింక నీయునికి నెట్లుం గీడు వుట్టుం జూమి. 372

ఆ. అనిన బాహ్లికాదు ౧ లగుకురువృద్ధుల, నాత్మజనకుఁ గృష్ణు ౧ నాదరింప
కతఁడు రాజసమున ౧ నప్పుడు దిగ్గన, లేచిపోయె సంచరీలించెఁ గొలువు. 373

తే. అతనివెనుకన కర్ణుండుననుజగణము, శకునియును వారిపొం దై నశ్రజనపతులును
బోయి రమ్మెయిఁ జని యొక్కప్రోవు గట్టి, వేఱ¹యంతంతనుండిరి²కోఁడమున.

వ. ఇట్లున్నం గనుంగొని గాంకేయుండు. 375

చ. ఇతఁ డిది యేల క్రొన్వి ధరశ్రీమఁడ నంచు వృథాభివ్రావి యై
మతి సెడి లోభమోహమదశమత్సరముల్ దనుఁ ³దిప్ప నిట్లనం
గతమునఁ బోయె వీనివెనుకం జని రేమి దలంచియో మహీ
⁴పతులును వీరు గొంద. ⁵ఱతిభారపుమానును లేమి సేయుదున్. 376

తే. అని జనార్దనుఁ గనుంగొని ౧ యకట కాల
పక్వ మయ్యె సీనరపత్రిప్రతతి యెల్ల
ననుడుఁ దగువారిదెసఁ గలరయంగఁ జూచి
తగవుమెయి నిట్లు లనియె నశన్నగధరుండు. 377

కా. ఈదుర్వోధనుఁ డింత గర్వి యగునే ౧ యాయున్నవా రెల్ల నా
చే దై న్యంబునఁ బొందు టొప్పు దని చర్యింపండ యీభంగికి
లేదే యెండు దెఱంగు సత్కులముఁ బ్రాలింపంగ వర్జింప రా
దే దుష్టాత్మకు నీచు నొక్కరునిఁ ⁶బోదే భద మిజాతికిన్. 378

డి. కంసుండు నిట్ల తండ్రిమది ౧ గండెడుచంద మొనర్చి ధర్మవి
ధ్వంసము సేసినం గులముగవారలు నా కెఱిగింప నేనుడు.
రాక్షాసము గోయువై ద్యుని క్రమంబున నాతనిఁ ద్రుంచి యన్వయో
త్తంసముఁ జేయనే తనకుఁ ౧ దద్విధ మొప్పుదె మీరుఁ జేసివన్. 379

ఆ. అంతలోడ నెల్లరయూపదలును దీటు, నంశ మధికగౌరవంబు నొందుఁ
గూడి మనుట గలుగుఁగరుపాండవులకు ని, త్రైఱంగు సూడ మీకుఁ నుజవకాదె.

1. క. యెంతయు. 2. జ. కేఱడమున. 3. క. ద్రవ్య. 4. గ. పతులన; జ. పతు లను
5. ఆ. అతిపారుషమానసు. 6. జ. బొందే నీచుఁ జేజాతికిన్.

వ. అనిన విని ధృతరాష్ట్రం డుదరిపడి విదురున కి ట్లనియె. 381

ఆ. బుద్ధిమంతురాలు శ్రీ పొందుగఁ బలుకంగ, నేర్పు వచ్చి కొడుకుఁ శ్రీ దేర్చిపోవుఁ
గాన వేగ నీవు శ్రీ గాంధారిఁ దోడితె, మృనుఁడు నరిగి యతఁడు శ్రీ నట్ల చేసె.

వ. అదేవియె.

క. చనుదెంచి యుచితపీఠం, బున నున్నం గురువిభుండు శ్రీ పొలఁతుకతో ని
ట్లను నీతనూభవుఁడు దుర్విణయంబునఁ జనియె నిట్టివెంగలి గలఁడే. 384

క. నీవైనఁ జెప్పి శాంతుం, గావింపఁగ నోపుదేనిఁ శ్రీ శౌరవకుల మీ
గోవిందుశాసనము సం, భావింపం గాంచి చెడక శ్రీ బ్రతుకుం జుమ్మి. 385

తే. అనుడు నీవుత్తర డవిసీతుఁడగుట యెఱిఁగి, యెఱిఁగి వానివశంబునశనీల పోయె
దీవు పాండవులకు నేమి శ్రీ యిచ్చితేని, యడ్డపడ నెవ్వరికి వచ్చు శ్రీ నధిప చెపుము.

క. అని గాంధారి పతియుఁ దా, నును విదురుం బనిచె నందశ్రుం బిలువ నతం
డును మొగము జేవుఁటింపఁగఁ; జనుదెంచెను సభకు విదురశ్రుంప్రార్థితుఁ డై.

వ. మున్నుదనతోడంబనినవారలందఱు నచ్చొటన నిలువ నిట్లువచ్చి సుయోధనుండు
నిజాసనాసీనుండై యున్నజూచి తల్లి చి త్రంబున గర్హించుచు నతనికి భర్తంబును
నీతీయును శ్రీ జాట్టటికంబును బ్రతుకుఁ దెరువును సజశక్తియు సహాయంబుకొలంది
యుఁ గులజనచి త్రప్రకారంబును బాండుపుత్తులబలపరాక్రమంబులుఁ దెలియు
నట్లుగాఁ దెఱంగుపడం జెప్పి బుజ్జగించియుం గినిసియు ననేక విధంబులఁ నాడిన
నమ్మాటల దెస ననాదరంబు నేసి యుద్ధతిం గ్రమ్మఱం జని యతండు కర్ణాదులం
గలసి వారునుం దానును దుర్మంత్రంబునకుం జొచ్చి. 388

—♦ దుర్యోధనాదులు శ్రీకృష్ణునిం బట్టికొని చెఱం తెట్టఁ దలంచుట ♦—

క. హరితలఁ పొప్పదు భీష్ముని, గురుని గూర్చికొని మనలఁ శ్రీ గ్రోవ్వఱఁ బట్టం
గర ముత్సహించు చున్నాఁ, డరయ నతనివచనరచన శ్రీ నంతయుఁ దెలిసెన్.

క. మును దాఁ గంసునిఁ బరిమా, ర్చినచందము వారి కెల్లఁ శ్రీ జెప్పెడుఁ దనకున్
మును మనము గడఁగి ¹వెనఁ బట్టినఁ గార్యం బగుఁ జలంబు శ్రీ డింపకుఁ డింకన్.

తే. పట్టి యీతనిఁ జెఱఁజెట్టి శ్రీ పాండవులకు, దిగులు వుట్టింత మంతటఁ దెగకయె త్తి
వచ్చి రేసియు నిర్దింపవచ్చుఁ గొఱ, లెల్లఁ బుచ్చిన నురగంబు శ్రీ లేమిసేయు.

వ. అని విచారించె నిట్లు దుష్కార్యలోచనంబు నేసి దుర్యోధనదుశ్శాసనశకునికర్ణ
లగుదుష్టచతుష్టయంబు మొదలుగాఁ గలయవిసీతులు దై తేయమర్దను మర్దింప
నిశ్చయించి రయ్యవసరంబున. 392

శ్లో. అడఁకువ లేమి నల్లి- యుర్రయాడుట నొండొరుఁ గూడ కుండుటన్
బుడిబుడి మాట లాడుటను శ్రీ బోవుచు వచ్చుచుఁ గ్రందుగ్రమ్మఱం
బడుటను దెల్ల మైన మును శ్రీ పన్నుగఁ దాఁ బరికించి యున్గి- న

393

ప్పుడు హరిఁ బట్టునంకులము ॥ వుట్టుట సాత్యకి నిశ్చయించుచున్.

తే. బటటి కొనిపోయి కృతవర్మ, ॥ బన్నఁ బనిచె, నీవు బలమునువాకిటగనిలువుమేను
లోపలికి నెల్లఁ జాలుదుఁ ॥ బాపబుద్ధు, లన్న దెసఁ దప్పి రని ¹నిర్భయమునఁజెప్పి.

వ. ఇట్లు పరమాపుం డగుహర్షి కృష్ణ నట వుచ్చి సాత్యకి వత్సరంబుగాఁ జనుదెంచి
జనార్దనునకు నత్తైఱుం గెల్ల నెఱింగించి తదనుమతిం గౌరవేత్వంబై హింకభీష్మ
విదురులతో నిట్లనియె. 395

396

397

398

399

400

403

404

405

మ. అదె కౌరవ్య లశ క్తదుర్జనత సేయం బూని పైఁ బాఱఁ జూ
చెద రమ్మై దమచేతఁ దీటునె జయశ్రీకాంతు దైత్యాంతకుం
బాదువందారు దలంచు పెల్ల ననలంబుం జీర బంధింపఁగా
మది నూహించినయట్ల కాక తమదుర్మంత్రంబులం బోవునే.

వ. అనిన విదురుం డదరిపడి వైచిత్రవీర్యున కిట్లనియె.,

ఉ. భూవర సీతనూభవులు ॥ పుణ్య నగణ్యపరాక్రమున్ హరిం
గేవలమర్త్యుగాఁ దలంచి ॥ కిట్టినఁ బట్టిన దారు మంటపై
వావిరిఁ గ్రమ్మునాశలభవర్గముచాడ్మున మంది పోరెకా
లావధి యయ్యెఁ గావలయు ॥ నక్కట వారికి వారివారికిన్.

వ. అనుటయు గోవిందుం డందఱు విన నంబికానందనున కిట్లనియె.

ఉ. రోషము నాపయిం గలిగి ॥ కూరతఁ గౌరవు లింత సేతనం
తోషమ నీవు సాధవమ్యతోఁ దగ నాకు ననుజ్ఞ యిమ్ముని
ద్దోషత నేను నోపుగతి ॥ దోర్బలదుర్జయు లై నవారివి
ద్వేషముఁ జక్కఁబెట్టిజగత్సీతర ²యింతక పోయి వచ్చెదన్.

క. అనుడు ససంభ్రమముగ న, జనపతి దుశ్శాసనాద్రినకలపరిజనం
బును నాదుర్జనునిం దో, డొని ర మ్మని విదురుఁ బనుచుడుం జని యతఁడున్.

వ. సపరివారంబుగా దుర్యోధనుం దోడ్తెచ్చినంజూచి యతనికిధృతరాష్ట్రండ్రిట్లనియె.

చ. అలవి యెఱుంగ కిట్లు దనుఁజారికిఁ గీ డొనరింప నీవు నీ
తులువలు నుత్సహించితిరి ॥ దుర్మతులార సమీరు మీకుఁ జిజ్జోఁ
కలవడి పట్ట వచ్చునె మృహోద్రిఁ గదల్చుగఁ బోలునే దవా
నలుఁ జమరంగ శక్యమె వినాశముఁ బొందెద రేమి సేయుదున్.

ఆ. అనిన విదురుఁ డిట్లు ॥ లను సుయోధనుతోడ, బాలకేళిఁ దొడఁగి ॥ లీలఁగృష్ణుఁ
డెచటనెచట నెవ్వరెవ్వరి నేమేమి, సేసె వినవె యెల ॥ చెడియె దిట్లు.

వ. అనియె నట్టియెడఁ గట్టెదుర నున్నయక్కురుపతికుమారుం జక్కం జూచి యే
నొక్కరుండన యని తలంచియె దుర్మదంబునం బొదివి పట్ట నుత్సాహంబు సేసి

తనుచు ధరహాసంబు సేయువాను దేవుని ఫాలప్రదేశంబున బ్రహ్మయు వక్షంబున విరూపాక్షుండును వదనంబున వహ్నియుఁ బార్శ్వంబుల నింద్రయము వరుణ కుబేరులు నాదిత్యమరుద్విశ్వేదేవాశ్వినులు నుద్భవించిరి హలగాండీవమండీత బాహులగు బలదేవార్జునులు సవ్యదక్షిణభుజంబులను నిజాయుధహస్త లగు యుధిష్ఠిరభీమనకులసహదేవులు వీఁపునను వివిధ ప్రహరణపాణులగు యదువృష్ణిభో జాంధకవీరులూరులను బ్రభవించిరి జనితనానాహస్తవిన్యస్తంబులయిశంఖచక్ర గదాఖడ్గశక్తిశార్ఙ్గప్రముఖనిఖలసాధనంబులు వెలింగె నేత్రశ్రోత్రనాసావివరంబుల సధూమధూమ కేతుజ్వాలాజాలంబులు నిగిడె రోమకూపకలాపంబులం దరణికిరణనిభ ప్రభలు వెడలె నిట్లు దుర్నిరీక్ష్యం బగునత్తేజోరూపంబుఁ గనుం గొనం గొలఁది గాక సకలజనంబులు నయనంబులు మొగిడ్చి యద్భుతభయానక రసంబుల జ్ఞోతిల్లుచి త్తంబులతోడం గదలకుండ నప్పండరీకాక్షుండు నార దాదిమహామునులవలనను భీష్మవిదురద్రోణసంజయులయందును గరుణాతరం గితం బగుకటాక్షవీక్షణం బాలయ వారలకు దివ్యదృష్టి యొసఁగిన నా పుణ్య పురుషులు సాంద్రానందంబునం దేలుచుండి రయ్యవసరంబున. 405

తే. దేవదుందుభివ్రాతంబు ॥ దివిరెఁ గల్ప, వృక్షపుష్పధారామయవృష్టి గురిసె
సిద్ధసాధ్యవిద్యాధరశ్రేణి భక్తి, నిచ్చుజయజయశబ్దంబు ॥ లెనఁగెఁ జదల. 406
వ. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రుం డమృతహాసంకులంబు విష్ణుని ¹దివ్యవిజృంభణంబు గావలయు నని యూహించి. 407

క. కరుణింపుము సంశ్రితభయ, హరణధురీణా సహింపు ॥ మజ్జానంబున్
శరణంబు వేఁడెద భవ, చ్చరణంబులు గనుఁగొనం బ్రసాదింపఁగదే. 408
చ. అనుడు దయార్ద్రదిత్తుఁ డగునప్పరమేశ్వరుఁ డిచ్చె దృష్టి య
జ్ఞపతి కద్భుతం బడర ॥ సమృదపూరము గ్రమ్మ నాతఁడుం
గనుఁగొని భక్తిమ్రొక్కి నినుఁ ॥ గంటిఁ గృతార్థుఁడ నైతి నింక నొ
ల్ల నొరులఁ జూడ లోచనమృగం బురుషోత్తమ సంహరింపవే. 409

క. అనినపలుకులకు నచ్చటి, జనులెల్ల నృపాలు సితవిశాలాక్షుఁ గనుం
గొను చుండి రపుడుదమనె, మృతముల్ లాశ్చర్యరసనిశ్చయగ్నంబులు గాన్. 410
వ. తదనంతరంబ దామోదరుండు ధృతరాష్ట్రు నభిమతం బొడఁగూడ నతనికన్ను
లెప్పటియట్లు కావించి నిజవిశ్వరూపప్రపంచంబు నుపసంహరించి ముసీంద్రుల
నామం త్రణంబు సేయ నమ్మహాత్ము లంతర్ధానంబు సేసిరి దానును సముత్థానంబు
సేసి యంతకు మున్న సన్నిహితు లై యున్నకృతవర్తకరంబును సాత్యకిహస్తం
బును నవలంబించి యూరక వెడలెనని చెప్పిన. 411

ఆ. ఇద్విధమునఁ గృష్ణుఁ ॥ డేఁగినపిదపటి, కథ వినంగ నాకుఁ ॥ గౌతుకంబు

1. ఆ. విశ్వరూపవిజృంభ.

మనము నిండి గడలుకొనుచున్నయది వివరించి చెప్పె మునివశ్రేణ్య యనుచు.

ఉ. భక్తమనఃప్రమోదకరపాదసరోజవికాస చేతనా

¹శక్తిమయ ప్రభావ మునిసంస్తుత సాత్యవతేయభారతీ

ప్రోక్త నిగూఢసం ప్రకటభూమసమాశ్రయవత్సలత్వసు

వ్యక్త ²కృపాభిరామ గుణవర్జన నిష్కల నిత్య పుష్కలా.

413

క. అవ్యయనిర్మలవిభవా, ³దివ్యప్రభవా సుఖైకకదీప్తానుభవా

నవ్యత్వనిత్య యతినం, ⁴సేవ్యసూసాంగత్యలోకశ్రవనకృత్యా.

414

మాలిని. రవిశశిమయనేత్రా ⁵ప్రస్ఫురతాంతిహృద్యా

నవజరతవికారకన్యాసలీలానవద్యా

వివృతనిగమశాఖావిస్మృతాగ్రైకవేద్యా

వివిధ⁶నియతచర్యారవిత్తచిత్తప్రసాద్యా.

415

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్ర కొమ్మనామాత్యపుత్ర

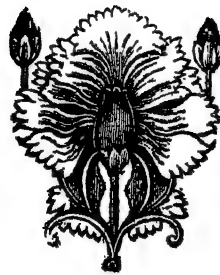
బుధారాధనవిరాజి

తిక్కనసోమయాజిప్రణీతం : బయిన శ్రీమహాభారతంబున

యుద్యోగపర్వంబు

నందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

416

1. గ. జ. సక్తి. 2. గ. కృతాభిరామ. 3. నవ్యత్వసుఖైకకదీప్త ♦ సుభగానుభవా అని పెక్కింటిపాఠము. 4. జ. సేవ్యా సాంగత్య. 5. గ. గ. నిగమచర్యార్విత్తచిత్త

హ రి హ ర నా థా య స మః

శ్రీమదాంధమహాభారతము

ఉ ద్యో గ ప ర్వ ము, చ తు ర్థా శ్వా స ము

మత్తులసీపల్లవ

దామచ్ఛవిలబ్ధమరకశత ప్రతిమతోష్ఠ్య

ద్దామప్రభాస్థిమాలా

శ్యామాయితవిపులవక్ష శ్ హరిహరనాథా.

1

—♦ కృష్ణుండు గుంతియింటికిం జని యాయమతో మాట లాడుట ♦—

వ. దేవా వై శంపాయనుండు జనమేజయున కిట్లనియెఁ గృష్ణుండఁజెఱంగున వెడలిన
విస్మితయై గాంధారి యభ్యంతరమందిరంబున కరుగం గౌరవు లెల్లను బంధు
మిత్ర సహాయసహితంబుగాఁ దనతోడన వెడల మొగంబు గంటు వెట్టికొని
కఠ్యోంతరంబులు గడచినప్పుడు దారుకుండు తేరినొగలపై నుండి పొడసూపి
కేలు మొగిడ్చి ఫాలభాగంబునం గదియించినం దత్ప్రదేశంబున నిలిచి వారలదెస
మరలి చూచి మీ రింక నిలువుం డని పలికిన నాంబికేయుండు పుండరీకాక్షం
జేరి నిజతనూజుల నుపలక్షించి.

2

ఉ. వీరును బాండుపుత్రులును శ్ వేరము దక్కి పొసంగి మన్నికై
పోరిత మాడి యే నటులు శ్ బుద్ధులు సెప్పినభంగియుం గులా
చారము నిర్వహింపఁ బలుకందములం ¹దగ దుఃఖపాటు నీ
కౌరవజాతికిం దెలిసె శ్ గాదె గదాధర నీదునన్నిధిన్.

3

వ. అని వెండియు.

4

తే. నీకు శుద్ధుండ ²నగుటయ శ్ నిఖిలబంధు, మిత్ర గురుజనకోటికి శ్ ధాత్రి కెల్ల
నంబుజాక్ష నిర్దోషుండ శ్ నగుట గాన, నా తెఱంగు నీ వెఱుంగుటగనాకుఁజాలు.

వ. అనిన విని యచ్యుతుండు బాహ్లికభీష్మద్రోణకృపప్రముఖనిఖిల విశిష్టజనంబుల
నాలోకించి.

6

1. క. దగు దుఃఖపాటు. గ. జ. బడు దుఃఖపాటు 2. గ. జ. నగుటయు...నట్లు గాన.

- తే. ఇప్పు డీసభఁ బుట్టినయింతవట్టు, మీకుఁ దెల్లంబు గాదె యీమేధిసీవి
భుండు దా నేమిటికిని ముఖ్యుండఁ గాను, దప్పు దనదెస లే దని శ్ చెప్పివిడిచె.
- వ. కావున నాకు నియ్యెడం దడయం బని లేదు పోయి వచ్చెద ధర్మపుత్త్రినకునింత
వృత్తాంతం బెఱింగింప వలయు నని పలికి వారల నామంత్రణంబు సేసినవాఁడై
రథారోహణంబు సేసి ధృతరాష్ట్రుండును నచటిజనంబులును వెనుకం జనఁ జని
కుంతీగృహద్వారంబున నరదంబు డిగి. 8
- క. వారందఱుఁ దనతోడన, గారవమున నరుగుదేరఁగఁ జొచ్చి మహా
దారుఁడు కుంతీచరణాంభోరుహముల కెఱిగి వినయభూషణుఁ డగుచున్. 9
- క. కౌరవసభఁ దా నాడిన, కౌరవవాక్యములుఁ గార్యశృంగ్ధక్రమవా
క్పారములు సుయోధనుడు, పౌరంధము నల్పవచనప్రదధతిఁ జెప్పెన్. 10
- వ. ఇట్లు ధృతరాష్ట్రకొలువునం బుట్టినవిశేషంబులు పాండురాజమహిషి కెఱింగించి
మాధవుండు మఱియును. 11
- తే. కురుకుమారులు దమయంత్రగుడిచిక్రొవ్వి, మీఁదెఱుంగరు మాకేమిమేలకాక
నాలుకలు స్క్రీయునర్జునానలముదఱిసి, యెరగొనంగని సంతృప్తియెనక మెసఁగు.
- వ. పాండుకుమారులపాలికిం బోయి వచ్చెద వారికిం దగినబుద్ధు లానతిమ్మనిననద్దేవి
విక్రమోపజీవితలయిన ముచుకుందుండును స్పృంజయుండును ననుతోంటినరపతుల
చరిత్రంబులు సెప్పి యుధిష్ఠిరుండు వీరిని ¹వినఁడొ కాక యని పలికియెల్లవారును
వినుచుండ వెండియు నిట్లనియె. 13
- ఉ. రాజుల కెందు నారయఁ బ్రారాక్రమజీవనవృత్తి దక్క నొం
డొజ నిషిద్ధ మంధ్ర మును శ్ లు త్తమసత్త్వులు వంశధర్మముల్
పూజితభంగిఁ జేయుదురు శ్ బుద్ధివిహీనులు వానిఁ దక్కి ని
స్తేజవుఁగూటి కియ్యకొని శ్ దీనతఁ బొందుదు రంబుజోదరా. 14
- క. నీవియ్యంబులు సరిధియ, కావింపంబడిరి వీరి శ్ గలయుట కష్టం
బావెరవు దప్పుటయ మే, లై వచ్చెం బొమ్ము విడువు శ్ మనుమానంబున్. 15
- మ. నిజవంశోచితవీరవృత్తమున కుశనేషంబుగా నాకపి
ధ్వజుఁ డుత్సాహము సేయ కున్న నకటా శ్ దైన్యంబు పాటిల్ల దే
భుజదర్పద్ధతుఁ డై నభీమునకు నీరపాం దొప్పనే నీవు న
ర్వజగన్మాత్యుండ విందు రాఁ దగునె ద్రైవం బిట్లు దప్పించునే. 16
- వ. అని యంత నిలువక గొంతి యి ట్లనియె. 17
- క. మఱచిరె కొలువున ద్రౌపదిఁ, బఱచినబన్నంబు ధర్మోపథము దొఱంగఁ
వెఱచుట కప్పటి కది దగుఁ, జెఱచినచో వెదకవలదె శ్ చిరతరకిర్తిన్. 18

—* శ్రీకృష్ణుడు కర్ణుని దసరథం బెక్కించుకొని కొన్ని రహస్యోక్తులు వలుకుట *

వ. అని పలికి పుండరీకాక్షం గొంగిలించుకొని యచ్యుతుండు మ్రొక్కిన దీవించి
యేను సుఖం బున్నదాన నని పాండవులకుం జెప్పము చేతులలావునం గనినజీవ
నంబున బ్రదుకుం డనుము పోయి ర మ్మని వీడుకొల్పిన సింహగమనసుంద
రంబుగా వెడలి తనతోడన కదలి వచ్చినధృతరాష్ట్రాదుల నిలువం బనిచి
రథారోహణంబు సేసి గోవిందుండు కర్ణుడెసం గనుంగొని న న్ననిచి వత్తు గాని
రమ్మని కరంబు సాచి చెయి వట్టి తనయరదం బెక్కించుకొని సాత్యకి వేసరి
నెక్కి కెలనం జనుదేరం గదలి చని యనుప వచ్చినకృతవర్మ సుచితప్రకా
రంబున సన్నేహంబుగా నిలిపి యరుగునవసరంబునం జారలోకంబు. 19

ఉ. అక్కట వాసుదేవుపను శ్ర పాదరణంబునఁ జేయరైరి వీ
రెక్కడిబుద్ధిమంతు అని శ్ర నిందును నందును లోక మెల్లఁ బే
రుక్కున మ్రగ్గుటం దలఁప శ్ర నొల్ల ¹కపాయము సేసి²రట్టె యీ
యుక్కివు లెందునుం గలరె శ్ర యొప్పురు వో ధృతరాష్ట్రనందనుల్. 20

వ. అని మఱియు ననేకు లనేక ప్రకారంబులం బలుకుచు నిరుగెలంకులం జూచు
చుండఁ బుండరీకాక్షుండు పురంబు నిర్గమించె నిట ధృతరాష్ట్రుండును మగిడి
కొలుపుకూటంబునకు వచ్చి యెప్పటివారలు పరివేష్టించ నుండి కృష్ణునివలని
ఘాట లాడుచున్న సమయంబున సుయోధనుతో భీష్మద్రోణు లిట్లనిరి. 21

చ. పలుకునె యిట్లు గొంతి విని శ్ర బమ్మెరపోయితి మింతబెట్టిదం
బు లగునె మాట లయ్యమయుఁ శ్ర బుఃఖ్యుడు గృష్ణుడు ³కార్యవాదముల్
పలికెమవార లిట్లు దెగఁ శ్ర బాటిరి ధర్మజవారిరాశికిం
జెలియలికట్ట వాసె మనశ్చే నగుకర్జముచంద మెట్టిదో. 22

వ. అని పలికి వెండియు. 23

శా. మాకుం జూడఁగఁ బోలుకార్య మిది ధర్మప్రీతి నీ వేగి సు
శ్లోకుం డైనయుధిష్ఠిరుం గని జనశ్రుత్యంబుగా శాంతిమై
నీకారవ్యుల నెల్లఁ గాచికొనవే శ్ర యే పొప్పు దెందుం చుదిక
శోకం బొందక ⁴వేగమై గదలి కృష్ణుం గూడఁ బోవే నృపా. 24

వ. అనిన విని దుర్యోధనుండు మొగంబు రాజుచుండ నూరకుండె గాంగేయుండును
గురుండును దిగ్గన లేచి యతని నవలోకించి. 25

క. కురునృప విను సంసారము, దరి ద్రొక్కినవార మింకఁ శ్ర దలఁకెదమే సం
గరమునకు నేము నీకై, పొరలితి మె టైన నగును శ్ర బోయెద మనుచున్. 26

క. అరిగిరి రాజును నభ్యంతరమునకుం జనియె రాజ్యతనయుండు బహిః

1. గ. క పాపమునీసి; 2. ర పాపమునీసి. 3. అ. రిట్టిమై యుక్కివు. 4. జ. గార్యభాగముతో

4. అ. శేగమే కదలి.

- పరివారముఁ బొమ్మని మిత, పరిజనుఁడై యేగె నాత్మభవనంబునకున్. 27
- తే. అంత నక్కడ నచ్యుతుఁ డరిగియరిగి, యధికసంప్రీతి దలకొన్గోనగ్రతనయు
నాననంబు వీక్షించి యి ట్లనియె నెమ్మి, నన్య లెవ్వరు వినకుండ ధ నతనితోడ.
సీ. నీవు వృద్ధజనోప్రసేవివి ధర్మసం, వేదివి తెలియంగ ధ వినుము సిద్ధ
మంత్రబలంబున ధ మార్తాండువరమునఁ, గన్నియతటి గొంతి ధ గన్నవాడ
వగుటఁ బాండునృపాలునగ్రసుతుండవు, ధర్మమార్గం బిది ధ ధర్మతనయుఁ
డాదిగాఁ గలతమ్ము ధ లందఱు నాచేత, నెఱిగి నీయడుగుల ధ కెఱిగి సకల
ఆ. పుత్రిమిత్రిబంధుభూరిసేనాసమ, నివృతము గాఁగఁ గొలిచి ధ నిన్ను రాజ్య
భారవహనమునకుఁ ధ బట్టంబుఁ గట్ట ను, జ్వలుండ వగుదు రమ్మనవారికడకు. 29
- వ. ఏను నిన్ను సామ్రాజ్యంబునకు నభిషిక్తుం జేయుదు నీవు దొలుత వెడలునప్పటి
మహోత్సవంబునకు యువరా జై యుధిష్ఠిరుండు సీరథంబున నుండి నీకు ధవళ
చామరంబులు వైచు వాయుపుత్తుండు సితచ్చత్రింబు వట్టు సవ్యసాచి సార
ధ్యంబు సేయు మఱియుఁ బాంచాలయాదవపాండ్యమాత్యులు లోనుఁగాఁ గల
రాజలోకంబుతోడఁ గవలు నభిమన్యుప్రభృతికుమారలు బెరయ నే మెల్లం
బలసి పరివేషించి వత్తు మిట్టి మహేంద్రవిభవంబున మహానీయుండ వగుచు
మహీచక్రం బేలు మని చెప్పి మఱియును. 30
- క. పాంచాలరాజపుత్రియు, నంచితముగ నిన్నుఁ బొందు ధ ¹నార్యురవరుసన్
సంచితపుణ్యుండ వీ వొక, యించుకయును వేఱు సేయ ధ కేతెమ్మలమిన్. 31
- వ. ఇట్లైనఁ గుంతికి సమస్తబంధుమిత్రులకుఁ బ్రియం బగు ననిన విని రహస్యంబుగా
రాధేయుండు మాధవున కి ట్లనియె. 32

—* కర్ణుడు శ్రీకృష్ణునకుఁ దగిన యుత్తరంబు లిచ్చుట *

- చ. వెడవెడ యేనుఁ దొల్లి యిది ధ వింటి ననుం గని కుంతి యెంతయుం
జెడ నది వైచి పోయెఁ గృపఁ ధ జేకొని సూతుండు దెచ్చి తాను మున్
కొడుకులఁ గాన కున్కిఁ బ్రియశకుం దగ నిచ్చినఁ జేపెఁ జన్ను ల
ప్పడఁతియు నప్పు డాదిగ శుభస్థితిఁ బెంచె బ్రయత్నశీల యై. 33
- క. మూత పురిషాదులు దమ, గాత్రములం దింక వారు ధ గారవ మెసఁగం
బుత్తుం డని సంవర్ధిత, గాత్రునిఁ గాఁ జేసి రింతశకాలముఁ గూర్చిన్. 34
- క. నేఁ డింక నెఱిగి²యొరుపుల, వాడఁ గదా యనుచు నేను ధ వారిఁ దొఱిగినం
బొఁడిమి³ సెడదే మదిఁ గడు, ⁴వాడి గలదె నాకు నకట ధ వారిజనాభా. 35
- వ. వృద్ధోపసేవనంబును ధర్మసంవేదనంబునుం గలవాడ వని నన్ను నీన చెప్పితివి
రాధయు నధిరథుండునునాకు జాతకర్మాదిసమస్తసంస్కారంబులు నిజకులోచితం
బుగా నాచరించి రట్టితల్లిదండ్రులకుఁ బుత్రికృత్యంబులు నిర్వర్తింపక వారలం

బాసి యేను వచ్చుట ధర్మం బగునే యని పలికి వెండియు. 36

క. సోదరులుఁ బ్రియులు ననుజులు, నాదెసఁ బెక్కండు వారి శ్ర నందఱ విడువం
గా దని యూహింపక దా, మోదర న న్నిట్లు ¹పిలుచు శ్ర టుచితమె చెపుమా.

వ. అదియునుం గాక. 38

ఉ. సూతసుతుండు వీఁ డనక శ్ర సూనులతమ్ములకంటె నాకు సం
ప్రీతి యొనర్చి తేజమును శ్ర బెంపును నాఁటికినాఁటి కగ్గలం
బై తనరార నన్నుఁ దనశ్రయంతటిమానిసిఁ జేసి యుండ నే
నేతగ ²పూఁది యాకురుకుశలేశ్వరుఁ బాయుదు ముట్ట వచ్చినన్. 39

క. నను నయ్యర్జునునకు నెదు, రని పెద్దయు నమ్మి యుండు శ్ర నక్కట దుర్యో
ధనుఁ డానమ్మిగ వమ్ముగఁ, జనునే పాండవులఁ గలయఁ శ్ర జన నా కనఘా. 40

ఆ. ఏను నర్జునుండు శ్ర నెక్కటెక్కటి దల, పడకయున్న నగరె శ్ర పుడమిజనము
లందు నాదువచ్చు శ్ర టతనికి నపకీర్తి, యనిన నాకు వేతె శ్ర యడుగ నేల. 41

క. హిత ముపదేశించితి నీ, వతినిర్మలబుద్ధి వగుట శ్ర నైనను నిది నా
మతి సొరదు రహస్యము ర,క్షితముగఁ బాటించుమయ్య శ్ర చిత్తములోనన్. 42

వ. అది యేమిటి కంటేని. 43

తే. ధర్మతనయుండుదాను నాశ్రమమ్ముఁడగుట, యెఱిఁగెనేనియసామ్రాజ్యమేలపూను
నట్టిధార్మికుఁ డాధిపత్యంబుఁ జేయ, వలవదే శాశ్వతంబుగ శ్ర ³వసుధ యెల్ల. 44

క. అనుజులు ఋత్విజులుగ నీ, పని యిటు సేయు మని నీ పురపద్రవ్వు గా
విను కురుకుమారపశువిశే, సనమున రణయజ్ఞ మతఁడు శ్ర సమ్మతిఁ జేయున్. 45

వ. దానం బుణ్యభూమి యగుకురుక్షేత్రంబున మముబాం టెల్లను సద్గతి ⁴వడయు
దురుగాక యనిన విని వసుదేవనందనుండు సూతనందనున కి ట్లనియె. 46

మ. దయ నాయాడినమాట గైకొనవు సంశతాపంబుఁ దెచ్చుం జమీ
స్మయ మెట్లుం దుది నీకు నర్జునునితో శ్ర మాత్సర్యమైనం బరా
జయ మొండెక మృతి యొండెక గాక గెలువక శ్ర శక్యంబై పెక్కండ్ర కిం
తియకాలం బగునట్టె నీమనము శాంతిం బొందఁగా నేర్చునే. 47

క. గాండీవముఁ గవదోనలు న, శిండితదివ్యాస్త్రములు నొగలపై నేనుం
జండభుజబలము నై యు,ద్ధండత నరుఁ డడర నెదురఁ శ్ర దరమే నీకున్. 48

వ. ఎల్లభంగులం బాండవుల గెల్తు రది య ట్లుండె నీవు పొమ్మిప్పడ పోయిసుయో
ధనునకును గురుభీష్ములకును మీకుం దోడువచ్చిన రాజులకందఱకుంజెప్పమిమ్మా
సంబు సౌమ్యంబై శీతోష్ణంబులులేక పుష్పఫలోపేతంబును సమగ్ర ధాన్యంబును
సులభయవస్త్రైంధవంబును నగుచు నొప్పి యున్నయది యేడనిమిదిదివసంబులకు
నమావాస్య వచ్చు నది పుణ్యదినంబు నాడు భండనంబు గావలయు ననినఁగానీ

నుండు కమలనాభున కి ట్లనియె.

49

క. కలవు నిమి త్తస్వప్నంబులు కౌరవపాండవులకుఁ శ్ర బో టగు దానక
గెలు పయ్యుధిష్ఠిరునకును, గల దెఱుంగుదు నీవు సెప్పఁగ నేమిటికిన్.

50

వ. అట్లు గాన కదా యే నందు రా నని పలికి మఱియును.

51

క. దీనికిమూలము శకునియు, నేనును దుశ్శాసనుండు శ్ర నింతియ కుంతీ
సూనుల వారలు గలసిన, రానేరఁగ వచ్చు నాకు శ్ర రాజీవాఁడౌ.

52

వ. ఈసమరసముద్రంబు దఱియ నీఁది నిన్నుం గనియెదఁ గాదేని యూర్ధ్వలోకంబు
నం గాంచెద నీ వింక నేమియుం బలుకకుము పనివినియెద నని కౌఁగిలించుకొనిన
నట్ల కాక పో మ్మని విష్ణుండు వీడుకొలుప రాధేయుండు రథావతరణంబు సేసి
కనకరత్నమయం బగుతనయరదం బెక్కి కరిపురంబున కరిగె నచ్యుతుండును
సాత్యకిం దనరథం బెక్కించుకొని దారుకుం జూచి పద పద పోనిమ్ము పోనిమ్ముని
పలికి లలితాటోపకలితం డగుచుఁ జనియె నట్టియెడ విదురుండు విషాదంబుతోఁ
బాండురాజమహిషిపాలికిం జని యి ట్లనియె.

53

ఉ. అక్కట కౌరవాన్వయమృహార వ మింకెడునట్లు పుట్టె నిం
దొక్కరుఁ డైనఁ గేశవుహితోక్తికి మేకొనఁడయ్యె నర్జునుం
డెక్కటి దాన చాలుఁ దము శ్ర నిందఱుఁ దీవ్రశరాగ్నిఁ గాల్చు బెం
పెక్కినపాండునందనులయే డైఱుఁ దొల్లియుఁ దా రెఱుంగరే.

54

తే. అన్నివడియును బంధుత్వయంబు సేయ, నొల్ల కెల్లవిధంబుల శ్ర నుపశమంబ
కోరి రహ్మాండవేయులు శ్ర వారి కిట్టి,దొనఁగు వచ్చునె తులువలతోడఁ బుట్టి.

55

వ. అని వెండియు నివ్వధంబుమాటల బాండవులకుఁ గయ్యంపుటలజడి యైనవగపు
దోఁప నాడుచుం గొండాకప్రాద్దు నిలిచి నిజనివాసంబునకుం బోయినయనంత
రంబ కుంతి యి ట్లని వితర్కించె.

56

మ. తమవారికె సిరికై వధించు టిది స్రద్ధరక్తంబె యక్లేశకృ
త్యమె తాఁ గయ్యము ద్రోణభీష్మకృపకశ్శర్ణాటోపముల్ మాన్చు ట
ల్పములం దీఱునె యందు నర్కజనియ్యల్లం బెప్పుడుం గోధదీ
ప్తము భీమాదులమీఁదఁ దక్కింపుల కుశతాహంబు లే దాజికిన్.

57

వ. అని యితైఱుంగునఁ బెక్కులు చింతించి తలంచుకొని కర్ణునకుం బుట్టువు దెలిపి న
హోదరస్నేహం బావహించెద నట్లయిన నాహవంబువలనికడంక యుడుగకుండు
నె యని విచారించి యతనిపాలికిం బోవ నిశ్చయించి యుచితప్రకారంబున వెడలి
యతం డనుష్ఠానార్థంబు భాగీరథికిం జనుట విని తత్ప్రదేశంబున కరిగి యతనికి
జపకాలం బయి యునికిం జూచి వెనుకవలనఁ గూర్చుండఁ గొండాకసేపునకు
జపంబు దీటి గలయం గనుంగొని యమ్మహాదేవిం గాంచి కాసీనుండు సంభ్రమ
వినయంబులతోడం జేరి సూత్రగోత్రంబును రాధేయనామంబును జెప్పి యభి

వాదనంబు నేసి నీవు విజయంచేసినకార్యం బేమి నాకుం జేయంగలపనియెయ్యది
యాన తిమ్మనినఁ గుంతి యేకాంతంబుగా నిట్లనియె.

—♦ కుంతీదేవి కర్ణనకు నతండు దనపుత్రుం డగుటఁ జెలుపుట. ♦—

- సీ. వినుము సూతాన్వయన్యబున నీవు వుట్టుట, బాం కేను మాకుంతిభోజనింట్లఁ
గన్నియనాఁడు భాస్కరుని ¹రావించితి, వరమంత్రబలమున న వచ్చి యతఁడు
సంప్రీతి నొసఁగంగ న జన్మించినాఁడవు, నాకుఁ గావునఁ బాండునందనుండ
వగుదు ధర్మస్థితి నట్టిసీ వితరులఁ, గొలువ నేటికిఁ గురుకులవరేణ్య
- తే. ధర్మతనయాదు లైననీతములకును, ధార్తరాష్ట్రులకును నీవ న్తగువిభుండ
వేలు మీలోక మెల్ల నీ న కేల రాధ,కొడు కితం డనుతక్కువ న కొడుకుఁగుఱ్ఱ.
- క. అని పలికినయవసరమున, నినబింబములోన నుండి న యిది నిజ మిబ్బం
గిన నెగడవన్న మే లగు, ననువాక్యము వెడలఁ గర్ణుఁ న డాకర్ణింపన్. 60
- తే. దాని వినియును నపుడు రాధాసుతుండు, దిరుగఁబడనిమనంబుతోధీరవృత్తిఁ
దల్లి కిట్లు నీమాట న తథ్య మగున, యైన నొక్కటి సెప్పెద న వధరింపు. 61
- క. ఊత్రియసంస్కారమునకుఁ, బాత్రముగా నీవు నన్నుఁ న బాటింప విహా
ముత్త్రీఫలములకు నీ కేఁ, బుత్తుడ నని వచ్చుటింకఁ న బాసఁగునె చెపుమా.
- వ. సూర్యానుగ్రహంబునంజేసి నింద్యంబు గాక తక్కినేనియు నాజన్మంబు పరమ
రహస్యంబునై యున్నయది దీనిఁ బ్రకాశంబు సేయుట మన కెంతమేలట్లుంగాక.
- ఆ. విజయువిక్రమంబు న విఖ్యాత మై యుండ, నేను గుంతికొడుక న భానుజుండ
ననుచు నతనిఁ జేర నరిగిన నతనికి, వెఱచి పోయె ననరె న వేయు నేల. 64
- క. కడిదిపగఱ నే దెప్పఁగఁ, గడవంగా నీఁదఁ దలఁచుకొరవనాథుం
జెడుఁగాక యంచు ని త్తఱి, విడువఁ దగునె యతనివలన న వెలసినవాడన్. 65
- క. కొరవులచేతఁ గుడిచిన,వారికి నిది సమయ మెట్టివారును సంగ్రా
మారంభంబునఁ బాయుదు,రే రాజులు మనలఁ దిట్టరే యట్లయినకా. 66
- వ. ఏ నవశ్యంబును దుర్యోధనునకై నీకొడుకులతోడం బెనంగుదు. 67
- ఉ. నీపలు కెంత హోలినను న నిర్ణయ మిట్టిద కాని యెందు లే
దీపనిమిఁదిభారమున న నీ విట వచ్చితి గాన పాండవుల
నేపడిరేనిఁ జంప నఱ న సేయక చెప్పెద సవ్యసాచిపైఁ
గోపము పెద్దవాఁడు సమకూరిన బిట్టఁ జంపుదుంజుమి. 68
- ఆ. సవ్యసాచిచేతఁ న జచ్చుటయును గీర్తి,కరమ యతఁడు లోనుకగాఁగ నేవు
రేను లోనుగాఁగ న నేవురు గాని నీ,కొడుకు లార్జు రనుట న విడుపు మింక. 69
- చ. అనుటయు నపు గొంతి హృదయంబున శోకము నివ్వటిల్ల ని
ట్లను నిది దైవసంఘటన న మక్కట యెట్లును దప్ప నేర్చునే

1. క. నారాధింప. 2. గ. వో వినను.

యనుపమసత్యవిస్ఫురణ శ్రీ నాడినమాట మఱాకు మన్న నీ
యనుజుల నల్వరం గడపు శ్రీ మరును జేతకు సమ్మతించితిన్. 70

ఆ. అనుచుఁ గౌఁగిలింప శ్రీ నర్కజం డెట్లు కా, కని ప్రియంబు మెఱయవినతుండైన
నరిగె సదనమునకు శ్రీ నద్దేవి యతఁడును, జనియె నిజనివాసమునకుఁ బ్రీతి. 71

వ. అక్కడ వాసుదేవుం డుచిత ప్రయాణంబుల నుపస్థావ్యంబునకుం జని ధర్మతనయు
చేతం బూజితం డయి భీమసేనాదులు విరాటద్రుపదముఖ్యు లగుతగువారలుఁ
దన్నుంగాంచిన వారి నెల్ల నభినందించి కొలువున నుండి యుధిష్ఠిరుతోనిట్లనియె.

తే. ధార్తరాష్ట్రులున్నత్తులు శ్రీ దగినపలుకు, లేల విని సంధి సేయుట శ్రీ కిచ్చగింతు
రెదిరిఁ దమ్మును నెఱిగిరయేని వార, లంతలంతలు సేయుదురయ్య నాఁడు.

వ. అని యెల్లవారును వినఁదనపోయివచ్చినకార్యంబుతెఱుం గెఱింగించి పథిశ్రమంబు
వుచ్చువాఁ డయి పుండరీకాక్షుండు నిజమందిరంబున కరిగె నాఁటిరాత్రి ధర్మ
నందనుం డనుజసహితంబుగా నుచితప్రదేశంబున నుండి గోవిందుని రావించి
నీవు సుయోధనుతోఁ బలికినచందం బెట్లు లతండు విని యెవ్వధంబున నుత్తరం
బిచ్చె నని యడిగిన నచ్యుతం డిట్లనియె. 74

—♦ శ్రీకృష్ణుండు ధర్మరాజునకుఁ గౌరవసభం బుట్టినవిశేషంబులు జెలుపుట ♦—

క. కయ్యము గానితెఱంగున, నెయ్యం బగునట్లు గాఁగ శ్రీ నెఱిఁ బలికితి నే
నెయ్యది సీసుఖంబు పథ్యం, బెయ్యది యెఱుంగంగఁ దథ్య శ్రీ మెయ్యది దానిన్.

తే. బహువిధంబులఁ బలుకునాశ్రయములెల్లఁ, శీఁదకనువడి తన పెడ శ్రుచెవులఁ బెట్టి
యాఱతాఱలుముఱుమాటఁబలిచ్చియపహ,సిం చెదుర్యోధనుండువేయ్యఁజెప్పనేల.

క. అనిన విని ధర్మజుం డిట్లును నప్పడు దండ్రి యుచిత శ్రీ మాడఁడె భీష్ముం
డును గురుండు విదురుండుం ద,క్కినపెద్దలుఁ బలుక రే తగినచందమునన్. 77

క. నావుడు వారి యిట్లును స,ద్భావమున విచిత్రవీర్యతనయుండు దగ నా
నావిధములఁ జెప్పినసం,భావన వినఁ డతఁడు వలుకు శ్రీ బ్రతికూలంబుల్. 78

నీ. శంతనుపుణ్యవంశం బంకురించిన, చందంబు నంబికాశనందనుండు
జాత్యంధుండై యుండఁనామ్రాజ్యమంతయుఁ, బాలించి పాండునృపాలుఁడతనిఁ
గొలిచి యుండుటయును శ్రీ గురుకులంబునకెల్లఁ, దేజంబుగా మీరుదగ్గిజయము
సేసి కావించినశిరి వారు వంచనఁ, గొనుటయు సత్యమృకుంతితముగ

తే. నీవు సమయంబు నడపిననెఱియుఁదండ్రి, పాలు మీకు నీఁ దగుటయ్యఁబాడిలేమి
నడరఁ జెడుదురు కౌరవులనియుఁ బెద్ద,లెల్లఁ జెప్పిరి మొగమోట శ్రీ యిరితలేక.

క. అలయక యందఱుఁ జెప్పం,గలయంతయుఁ జెప్పి రతఁడు శ్రీ గటకటఁబడి య
క్కొలుపు వెడలి పోయెం ద,మ్ములుఁ గర్ణుండు రాజలోకముం దో నరుగన్. 80

వ. ఇట్లు గొడుకు ముమ్మరుండై యరిగిన ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారి రావించి. 81

క. తగ విదురుఁ బంచి యాతని, మగుడఁగఁ బిలిపించె నాయశ్రమయుఁ దనయునకున్
వగయును గూర్చియు వెరవును, మిగిలినవచనముల సంధి ౧ మెయికోనఁ జెప్పెన్.
వ. ఎవ్వ రెంత సెప్పినను గైకొనక కడంగి దుర్యోధనుండు దనకుం గలవారలనెల్లను
గురుక్షేత్రంబున¹కు నడవుం డని చెప్పం బనిచె భీష్ముని సేనాముఖంబుసేసికొని
యెత్తి విడియంగలవాఁ డిది ధార్తరాష్ట్రునిశ్చయం జేనును నాయోపినంతసామ
వాదంబు లాడితి నారదాదిమహామునులను సుయోధనునకు బుద్ధులు సెప్పనట్లు
సేసితి నేమి సెప్పినను నెంతటం బోకున్నంగినుక దెచ్చికొని జంకించియుభంగించి
యు ధిక్కరించియుఁ దృణీకరించియుం జూచితఁ గార్యంబు భగ్నంబగుట కొల్లక
వెండియు శాంతవచనంబులు వలికితి నతం డశక్తుడర్జునత సేయంజూచిన నమాను
షంబు లగువానిం గొన్ని వెడమాయలం బన్ని పెక్కుపోకలం బోయితి నెన్ని
భంగుల సంధియ కావలయు నని పొరలం గలయంతయుం బారలితి నప్పాపాత్ముం
డెట్లునుం జక్కంబడక తనచలంబుతోన పొట్టుపొర లయ్యుం గయ్యంబు వొడు
చుం గాని యవశ్యంబును రాజ్యంబుపాలిచ్చువాఁడు గాఁడు కౌరవులయెడ దం
డంబు దక్క నొం డుపాయంబు లేదు మీకుం బోలినతెఱంగు సేయుం డనిన
ధర్మతనయుండు దమ్ములం గనుంగొని యిట్లనియె. 83

క. కురుసభఁ బుట్టినచందము, హరి యంతయుఁ జెప్పె నింక ౧ ననుమానము లే
దరిమర్దనమున కయ్యెడు, వెరవుం జేవయును మెఱయ ౧ వెడలుఁడు గడఁకన్. 84

వ. అని పలికి యజాతశత్రుండు కరుణాయత్తచిత్తుండై యచ్యుతు నాలోకించి. 85

క. కురువంశము ద్రుంచుటకుం, జొరఁ జాలక నామనంబు ౧ సుడివడియెడు నే
వెరవును దొరకొనదు గదే, సరసీరుహనాభ పొందు ౧ సంపాదింపన్. 86

వ. నామనంబును దమ్ములతలంపును నీ వెఱుంగుదు ధార్తరాష్ట్రులచందంబును
భీష్మద్రోణవిదురాదుల చిత్తంబులును నెఱింగి వచ్చితి మాకు ధర్మచ్యుతి
లేకుండునట్టికార్యంబు నిశ్చయింపు మనిన నారాయణుం డిట్లనియె. 87

ఉ. యుద్ధమ కాక కార్యమును ౧ నొండాక ²తెద్దియుఁ గల్గ నేర్చునే
బుద్ధులు సెప్పవాక్యముల ౧ పోల వినం దన నేల యట్టిచో
బద్ధునిఁ జేయఁ జూచె నను ౧ బట్టి సుయోధనుఁ డింక నయ్యసం
బద్ధునితోడిసంధికి నుపాయము నామదిఁ దోప దెమ్మెయన్. 88

వ. అని చెప్పి విదురుం డేకాంతంబున నాడినమాటలును భీష్మద్రోణబాహ్లికాదు
లగు పెద్దలకు ధార్తరాష్ట్రులదెసం బుట్టినమనఃకోభంబును గుంతి కౌరవులవినం
బలికినపలుకులుం బ్రకటించి ధర్మపుత్రువై బాపంబు లే కునికిం దెలిపి సమరం
బవశ్యకర్తవ్యంబుగా నిశ్చయించె నట్టియెడఁ దమ్ములన్న మొగంబునం జూడ్పి-

1. క. చ. న విడియుం. 2. గ. వెరవున దొరకొనఁ దగదే. 3. కార్య మను 4 గ.

- నిలిపి యూర కుండి రతండు వారలం గలయం గనుంగొని యిట్లనియె. 89
- ఉ. కౌరవకోటిచేత మనకష్టపుఁబాటు దలంపు వచ్చినం
గూరవిచేష్టితంబునకు శ్రీ గొంతి యొడంబడె బంధువర్గము
ఘోరముగా వధించుటకు శ్రీ గోల్కొన కున్నది బుద్ధి మీరు ని
ర్ధారణ సేయుఁడా హితము శ్రీ ధర్మము నయ్యెడువృత్త మెట్టిదో. 90
- వ. అనిన విని యర్జునుం డతని కిట్లనియె. 91
- చ. హితమును ధర్మముం దగవు శ్రీ నిట్టిది నా మన మేమి నేర్తు మ
చ్యుతుఁడు సమస్తధర్మపరిశోధకుఁ డావిదురుండుఁ బాండుభూ
పతిసతీయుం దగం బలుకుబల్కుల సందియ మెల్లఁ బాసె ని
ట్లీతఁడు రణంబు సేయుఁ డన శ్రీ నింక విచారము లెల్ల నేటికిన్. 92
- ఆ. అనిన నట్ల కాక శ్రీ యఖిలధర్మజ్ఞానఘనుఁడు మనకు నేడుగడయుఁ దాన
శౌరి నిశ్చయింప శ్రీ సంశయం బేటికి, సంఘటింపుఁ డుగ్రసమరవిధము. 93
- వ. అని యుద్ధిష్ఠిరుండు ధర్మములతో నెట్ల కేలకుం దెగువ నెప్పి. 94
- క. బాహుగర్వము వివిధ, వ్యూహవిధిజ్ఞతయుఁ గలిగి శ్రీ యొకరుం డేడ
క్షోహిణులు నడపి భీష్మ, త్సహంబున కోర్పు చాపధరుఁ డెవ్వఁడో. 95
- వ. అట్టివానికి వాహినీనాయకత్వం బిచ్చి యభిషేకంబు సేయ వలయు. 96
- తే. అనిన సహదేవుఁ డిట్లు శ్రీ నధిప వృత్తి
పాత్రసోదరవంతుండు శ్రీ బాహువీర్య
ఘనుఁడు మన కాశ్రయం బయి శ్రీ మనిచె మత్స్య
దేశపతి గాఁడె సేనాపతిత్వమునకు. 97
- వ. అనవుడు నకులుండు. 98
- చ. బలఁగముఁ బెంపుఁ దేజమును శ్రీ బాహుబలంబును నగ్గలంబు పె
క్కు-లెఱుంగుఁ గార్యఖడ్గములకుం దగుల్మోపలు ద్రోణులందు భీ
ష్ములదెసఁ గోపముం గలఁ డశమోఘపరాక్రమశాలి నీబలం
బుల కధినాథుఁగా ద్రుపద్రభూపతిఁ బట్టముఁ గట్టు పెట్టాఁగో. 99
- వ. అనుటయుం దదనంతరంబ ధనంజయుండు. 100

—♦ ధృష్టద్యుమ్నాదులకు సేనానాయకత్వంబు నిర్ణయించుట. ♦—

సీ. అగ్నికుండమున ద్రోణాచార్యునకు నాశ, మొనరించుదానికై శ్రీ యుద్ధవింశై
రథరథ్యములు ధనుర్భాణంబులును దను, త్రాణఖడ్గములు నుగ్రదామలీల
దనతోన జన్మించె శ్రీ దహనశిఖామూర్తి, భుజవీర్యవిక్రమస్ఫూర్తిశాలి
సైన్యనాథుండు ధృష్టద్యుమ్నుఁ డగు నని, తలఁచెద నాతఁడుదక్కనారులు

1. చ. మల్కొన; 2. గూర్కొన; 3. ఘ. గోరక. 2. క. గ. జ. దనా. 3. చ. ధర్ములకుం

. గొడుగులకుం దగున.

- తే. భీష్మతాఁ కోర్వ రుగ్రంపుఁబిరుదుదైర్యధనఘనుండు శిఖండి భీష్మనకుమృత్యు
వై జనించినవాఁడు మఱహాబలుండు, దండనాయకుఁ జేయ నశ్రతండు దగును. 101
- వ. అనవుడు ధర్మనందనుండు గోవిందుం జూపి యితండు సకలచరాచరతాతమ్య
సంవేది విశేషించి మనకు నితనిమాటయ విజయమూలంబు గావున నిమ్మహా
త్ముండు నిరూపించినవాఁడు వరూధినీముఖ్యుండు. 102
- క. అనుటయు దామోదరుఁ డి, ట్లను ధృష్టద్యుమ్నుఁ డహ్నుఁ శ్ర డగు నభిషేకం
బానరింపుము పేరోలగ,మున నఱిహేణుల కెల్ల శ్ర ముఖ్యుండు గాఁగన్. 103
- క. సురగంధర్వఖచరకిం,పురుషాదినమ స్తదివ్యభూతంబులబం
ధురభూరివ్యూహంబుల,విరచనముల నెఱుఁగు నతఁడు శ్ర వీరోత్తముఁడున్. 104
- క. నీయొద్దిరాజు లందఱు, ధీయుక్తులు విక్రమప్రదీవుల యెన్
వే యేటికి ధృష్టద్యుమ్నాయ త్తము సేయు సైన్య శ్ర మంతయు నధిపా. 105
- వ. అనిన విని యుధిష్ఠిరుం డఱిహేణులకుం బ్రత్యేకనాయకులను నీన నిర్దేశింపు
మనుటయు నతండు. 106
- తే. సేన దమకును గలవారు శ్ర లేనివారు, ననక తగువారిఁ జెప్పెద శ్ర నఖిలసమర
పండితుల నేరి వారి స్త్రీబలము లేడు, నడవఁ జాలించి యభిషేచనం బొనర్పు.
- వ. అనిన నట్ల చేయుదు వా రెవ్వరెవ్వరు నిరూపింపు మని యడిగినఁ గుంతీనందను
నకు దేవకినందనుం డి ట్లనియె. 108
- సీ. పటుపరాక్రమనిధి శ్ర పాంచాలపతియు న,మానుష తేజుండు శ్ర మత్స్యవిభుఁడు
శత్రుభీకరమూర్తి శ్ర సాత్యకియును జరా,సంధాగ్రతనయుండు శ్ర శౌర్యఘనుఁడు
సహదేవుఁడును దైర్యశాలి యాదవశిరో,మణి చేకితానుండు శ్ర మహితవిభవ
ఖని యగుశిశుపాలతనయుండు దోర్దర్ప,ధుర్యుండు ధృష్టకేతుండు సమర
- తే. లంపటుండు శిఖండియు శ్ర లావు వెరవుఁ, గలరు నీయెడ ననురక్తిగలరు సాలఁ
బెంపు గల ారుక్ముముట్టినశ్రేంపుగలరు, కోరి పతులుగఁజేయు మఱిహేణులకు.
- వ. అని దండనాథుల నిశ్చయించి వెండియు. 110
- క. కురుసైన్యము నిస్సారతి, బరయఁగ మనబలము లెల్ల శ్ర నతిదృఢములు నీ
వరవాయి గొనక నడపుము, ధరణీశ్వర సేనమొగము శ్ర దైవమ నీకున్. 111
- క. నీయునుజులు దివిజులకు న,జేయులు ధృతరాష్ట్రనుతులఁ శ్ర జెఱచుట ప్రేగే
తోయజ్ఞనాశము గఁజలీ,లాయ త్తము గాదె యెత్తు శ్ర మాహవమునకున్. 112
- వ. అని నిర్ణయించి నారాయణుండు నిజనివాసంబునకుం జనియె ధర్మతనయుండును
దమ్ములుం బ్రియంబంది యారాత్రి సుఖనిద్రచేసిరి శేషకడయ పాండవాగ్రజుం
డనుజతనుజదనుజాంతకసామంతమంత్రిపురోహితసహితంబుగాఁ బేరోలగంబున
నుండి సమ స్తపరివారంబును వినఁ గార్యంబునిశ్చయంబుఁ దెలియం బలికి తగు

వారలతో సముచితసంభాషణంబులు సేసి మహనీయమహిమ వెలయుం బుండరీ
కాక్షుండు పనిచినట్లు పాంచాలనాథప్రముఖుల నక్షోహిణులకు నధిపతులుగా
వేఱువేఱు యభిషేకించి శ్వేతజాతుం డగుటంజేసి శ్వేతుం డనం బ్రఖ్యాతుం
డగు ధృష్టద్యుమ్నునకు నుత్కృష్టప్రకారంబున నభిషేకం బొనర్చి సర్వసేనాధి
పత్యంబునకుం బట్టంబు గట్టి యయ్యెనమండ్రను దక్కటిదొరలను గనుంగొని
మధురవాక్యంబుల నగ్గించి కౌరవులతోడికయ్యెంబునకుం గురుక్షేత్రంబునకు
విడియం బోద మని చెప్పి వారి నెల్ల ధనంజయునకుం జూపి. 113

ఉ. ఎప్పుడు నెయ్యెడం బొదివి శ్ర యిందఱకుం దగ నీవు కంటికిఁ
తెప్పయుఁబోలె మాటయి నెఱతీం ¹బను లారసి యొజ్జవాడ్చునం
జెప్పుచు వీరిబుద్ధిగొని శ్ర చేయుము కార్యము నీకు రక్ష తా
నిప్పరమేశ్వరుండు గలఁ శ్ర డిచ్చు శుభం బని చూపె గృష్టునిన్. 114

వ. ఇట్లు గాంభీర్యమాధుర్యధుర్యం జైనయధిష్ఠిరుండు వరిష్ఠప్రభువుల చిత్తంబు
²లారాధించి సర్వజననమ్మతంబుగా సమరోత్సాహంబు సేసి మహోల్లాసంబునం
బ్రస్తానభేరి సఱవం బంచిన. 115

సీ. ³బీఠండతాకున శ్ర బీటలు ⁴వాతిన, పచ్చిగోడలమాడ్కిఁ శ్ర బగిలె దిశలు
కాఁగినయెసరుల శ్ర కరణిఁ బొరింబారి, శరనిధు లుప్పొంగి శ్ర పొరలఁబడియెఁ
గలముఛైఁ గీలించి శ్ర గాలి కెత్తినచాఁప, వోలె మి న్నంతయు శ్ర బూరటిల్లెఁ
గులపర్వతావళి శ్ర కులిశభయంబున, జెదరి వాపోవున శ్ర ట్లెదురు సెలఁగె
తే. ధాత్రి కుమ్మరిసారెవిశ్రధమునఁ దిరిగె, జిత్రరూపులభంగి నిశ్చేష్టితంబు
లయ్యె సర్వభూతములుఁ బ్రయాణభేరి, భూరినిష్ఠురఘోరభాంకర మడరి. 116

— పాండవులు కౌరవులతోడి యుద్ధంబునకు వెడలుట —

వ. ఇట్లు ప్రస్తానభేరి సెలంగిన సకలసైన్యంబులు దండనాథసహితంబుగా సన్నద్ధంబు
లయ్యె మఱునాడు. 117

ఉ. భూరివిభూతిఁ బెండ్లికిని శ్ర బోవు తెఱంగునఁ బొండునందనుల్
దారును బుత్తులున్ హరియుఁ శ్ర ⁵దమ్ముండు నుజ్జ్వలచారులీల శృం
గారము సేసి సమ్మదవిశ్రకాస మెలర్పఁగ వీరసంభ్రమో
దారసముద్ధతిం జనిరి శ్ర ద్రౌపది యున్నెడ కందఱుం దగన్. 118

వ. ఇట్లు సని యమ్మహాదేవి నామంత్రణంబు సేసి తత్ప్రభృతిపుణ్యస్థీకరకలితలలి
తాక్షతంబులు కైకొని విప్రాశీర్వాదంబు లాదరించుచు భద్రపాతకశ్లోకంబు
లాకర్ణించుచు శోభనపదార్థంబులు గనుంగొనుచు నాంగికమాంగల్యసూచ
కంబులు సేకొనుచు వెడలునప్పుడు. 119

1. క. పొరలారసి. 2. జ. లారసి. 3. క. బీఠండ. 4. గ. వాతిన. 5. చ. యొలసినభయ
మున. 6. క. దమ్ముగ.

- క. తగుశంఖకాహళాదిక, మగుమంగళతూర్యసంచయము గంభీరం
బుగ ప్రాసె జయముఁ దెలుపుచు, జగతీశ్వరుమ్రాల నాకళసము దీటుకొనన్.
- క. మనుమనిజయప్రయాణం, బనుమోదింపంగ నాసుధాంశుఁడు చనుదెం
చినకరణి గొడుగు కుంతీ,తనయాగ్రజుమౌల నతిసీతప్రభ నొప్పెన్. 121
- వ. అట్టియెడ నమ్మహీవల్లభుండు. 122
- క. ఉచితగతిఁ జేరి వంది, ప్రచయము గీర్తిప నెక్కె శ్ర రథమం దొ నరణ్
ఖచియించినవజ్రంబుల, రుచులను బాలు పారు ¹సీవిరులు బెరయంగన్. 123
- వ. తదనంతరంబ. 124
- సీ. వత్సస్థులంబున శ్ర వనమాల గ్రాలంగ, వెలిమాపుగెడలవ్యాగలు ధరించి
నొగలపై హరి యొప్పు శ్ర నగచరకేతువు, మెఱయంగ నరదంబుమెఱుంగులడర
దివ్యకిరీటంబుదీపులు భూనభోం,తర మెల్ల గలయంగఁ శ్ర బరఁగుచుండ
గాండీవతూణయుగ్మములు పూర్వాపర, భాగంబులకు నవ్యాభరణములుగఁ
తే. దెలిమొగంబుతో నల్ల నేతెంచి యొక్క
పార్శ్వమునఁ బాడసూపి భూపతికి మ్రొక్కి
దేవదత్తంబు పూరించె శ్ర దేవదేవు
పాంచజన్యంబు మున్నుగా శ్ర ఫల్గునుండు. 125
- శా. భీముండుం గవలుం గుమారులును సంక్రమీతిక్ గదాద్యాయుధో
ద్దామస్ఫీతరుచుల్ వెలుంగ రథసంక్రతానంబు రమ్యాజ్వల
శ్రీ మీఱం దగ వచ్చి శంఖములు గర్జరిల్లంగఁ బూరించుచున్
భూమిశుం గని యగ్రభాగమున కొశ్పం బెంపునుం జేయుచున్. 126
- క. నిలిచిరి దక్కటిదొరలును, బలుమానుసులును మహోగ్రభంగి సవరణల్
సెలు వొంద నధిపుచుట్టుల, నలంకరించిరి విభూషణాంశుచ్ఛటలన్. 127
- వ. అప్పుడు పాండవాగ్రజున కభిముఖంబుగాఁ జనుదెంచి. 128
- క. సాష్టాంగ మెఱుగి సమరా,వష్టంభం బొప్ప దివ్యవహన²లీలో
త్కృష్టగతిఁ ముంగలి యై, ధృష్టద్యుమ్నుండు వొలిచె శ్ర దేజోమహిమన్.
- వ. ఇవిధంబునం జారుభీషణంబుగా నన్నధుండై యుధిష్ఠిరుండు గదలి శుభసూచ
కంబులు గైకొనుచు నడచె నట్టిసమయంబున నెల్లవారి పరిచారకులును శక
టాదినకలసాధనంబులును బటగృహంబులును మొదలుగా వలయుసమస్త
వస్తువు లొడఁగూర్చి వెడలినదండు పట పై సముద్రంబు గాఁపువోవుచందం
బయ్యె ని ట్లగిరి ధర్మపుత్తుండు కురుక్షేత్రంబు దఱియం జొచ్చి ఋష్యా
శ్రమంబులకు దేవతాయతనంబులకు నలజడి గాకుండం బరిహారంబు సేయుచుం
జని తృణకాష్టజలసమృద్ధం బై తగియెడుసమస్థలంబున హిరణ్యతి యనుపుణ్య

- నదిపాంత విడిదలగా నిరూపించి యచ్చో నిలిచెఁ దదనంతరంబ. 130
- తే. విడియుటకు సూచకంబుగ శ్రీ విష్ణుఁ డొత్తెఁ, బాంచజన్యంబు ధర్మజేపార్థులాది
గాఁగఁ దమతమవీరశంఖంబు లెల్లదొరలు నొత్తిరి దివిమోక్షతక్షమాటుగట్ట.
- వ. తదనంతరంబయొక్కరమ్యప్రదేశంబున రాజమందిరంబును నుచితస్థానంబుల
సమస్తజననివాసంబులునై రమణీయబంధురంబును సింధురాశ్వశాలామాలికా
మనోహరంబునుం గా వీడెల్ల విడిసె వీటిచుట్టునుం దిరిగి ధృష్టద్యుమ్నండు సుర
క్షితంబు సేసి వచ్చె రాజును దొరలును దమ్ములును సకలపరివారంబును దగిన
తెఱంగున నుండిరి నానావస్తుబహుళసంభారంబుల మహోదారం బగుచుఁ
బాండవస్కంధావారంబు మహనీయాకారంబున నొప్పె నంత సక్కడ. 132
- క. చారులచే నంతయు విని, కౌరవపతి విననియట్ల శ్రీ కర్ణాదులతోఁ
బేరోలగమున విగతవి, కారుం డై యిట్టు లనియె శ్రీ గర్వ మెలర్పన్. 133
- క. తనవచ్చినకార్యము మన, మనుకూలతఁ జేయ కున్న శ్రీ హరి యలుకమెయిం
జని యప్పాండుతనూజులు, మనములఁ గిను కూనునట్టిమాటలు సెప్పన్. 134
- చ. మును మనచేత భంగపడి శ్రీ ముచ్చిరి యుండుటఁజేసి పాండునం
దనులును నెత్తి వత్తు రుచితంబుగ సంగర మెట్లుఁ గల్గుఁ బే
ర్చినబహుసైన్యముల్ బయలఁ శ్రీ జేరఁ దగ్గ విడియింత మెల్లి దం
డని పురిఁ జాటఁ బంచి దొర శ్రీ లందఱకుఁ బడి సేయుఁ డే డైజన్. 135
- వ. మనకు విడిదల కరుణేత్రం బని పలికి దుశ్శాసనుం జూచి నీవును గర్జుండును
గాంధారవతియును సమస్తంబును సమకట్టుం డనుటయు వారలు ప్రియంబునం
బని పూని వెడలి దండు సాటించి తగువారల కెల్ల నెఱింగించి పుచ్చిన సకల
పరివారంబును బ్రమోదంబు నొందె భూవల్లభుండును గొలిచి యున్నవారలం
బోవం బంచి వలయునెడకుం జని తగినవర్తనంబున నుండె నట్టిసమయంబునఁ
బ్రయాణించితంబు లగు బహుప్రకారవ్యాపారంబులయందుఁ దత్పరు లయిన
దొరల నానాచేష్టితంబులను గరితరగరభంబులకు సవరణలు సమకూర్చుచతుర
పరిచారకులసంభ్రమంబునను వివిధాయుధంబులు రవణంబులుగా నాయితంబులు
సేయఁ బ్రవర్తించుపదాతివర్గంబులసంభంబునను నయ్యెసరకులు పయనంబున
కనువు సేయుబలుమానుసుల తిరుగుడువడుటనుం బురంబు సమరోత్సాహచంద్రో
దయంబునకు మహార్ణవం బై ఘూర్ణిలు చుండె నపరదినముఖంబున. 136
- క. త్వరితగతి సమయసముచిత, కరణీయము లాచరించి శ్రీ కమనీయాలం
కరణోజ్జ్వలుఁ డై యెలమిం, గురురా జేతెంచె గొలువుకూటంబునకున్. 137
- వ. వచ్చి దుశ్శాసనప్రముఖనిఖిలసహోదరపరివృత్తుం డై యుండి. 138

—♦ దుర్యోధనుడు ద్రోణప్రభృతుల సేనాపతులం జేయుట ♦—

సీ. అరిభయంకరుడుద్రోణాచార్యుండును రణోత్సాహలంఘుఁడు రాధాసుతుండు

శరత త్వవేది యశ్వత్థామయును భూరి, బాహువిలాసుండు ॥ బాహ్నికుండు
శౌర్యవైభవశాలి ॥ శత్రువుండు ధైర్యసంపన్నుని గృపుడును ॥ బ్రకటశక్తి
సారదురయమూర్తి ॥ భూరిశ్రవుండును, దర్శోజ్జ్వలుండు గాంధారవతియు

తే. నుగ్రతేజుండు గృతవర్మయును బ్రతాప
ఘనుండు గాంభోజుండును బరాక్రమధనుండు
సింధురాజును బతులుగాఁ ॥ జేయఁ గోరి
కొనఁగఁ దగువార లగుదు రక్షోహిణులకు.

139

చ. అని మది నిశ్చయించి తగ ॥ నందఱు బిల్వగఁ బంచి వారితో
ననిపని మాటలాడి విన్యయంబునఁ బ్రార్థన సేసి మీర లీ
యొనరినసైన్యముల్ పదునొకొంటికే బ్రాభవ మాచరింపఁ జొ
చ్చిన సకలంబు నొప్పు నభిషేకము గైకొనుఁ డుత్సవంబుగన్.

140

క. అనవుడు నందఱు నౌగా, కని సంతస మంద నధిపుఁ ॥ డభిషేకించె
జను లెల్ల సంప్రమోదంబునఁ బొందఁగ నప్పు డతివిభూతిం బ్రభులన్.

141

వ. ఇట్లు మహామహిమ వెలయ నక్షోహిణీనాయకుల సమకట్టి రారాజు పితామహు
పాలికి వారిం దోడ్కొని చని సవినయంబుగా నతనికిఁ బ్రణామంబు సేసి
వారలం జూపి వీరల మనయక్షోహిణులు పదునొకొంటికిం బతులఁ గావించితి
నిన్నిసైన్యంబులు నొక్కలావున వర్తించుచందంబు సూచికొనవలయు నని
చెప్పుచుఁ జేతులు మొగించి యిట్లనియె.

142

చ. నెఱిఁ బడి యాజి నీ మొనలు ॥ నేరవు గూడి తగం జరింప నిం
దఱమన సొక్కఁ డై చనక ॥ తప్పఁ గదా బహుదేశవాసు లం
దఱొకటి సేయుచో వెరవు ॥ దప్పుక చెల్లుట యెట్లు గల్గు ని
త్రైఱ గొకచాలువానిబలుతీర్పునఁ గాక పొసంగ నేర్చునే.

143

అ. అమరసేనలును దశమంతన వర్తింప, నేరకునికి నాకుమారుమొగము
గా నొనర్ప వలసె ॥ గాదె సమస్తసేనలను నీవ యరసి ॥ నడప వలయు.

144

క. తారలకుం జంద్రునిగతిఁ, గౌరవులకు మేటి వీవ ॥ కావున నీ వీ
భారంబు వూని మముఁ గడ, చేరువఁ దగు నెమ్మెయిం బ్రసిద్ధచరిత్రా.

145

తే. సర్వసేనాధిపత్యంబు ॥ నిర్వహింప, నీవు దక్క ॥ నిం దొక్కరు ॥ నీవ యరసి
చెప్పమా కలఁడేని రక్షింపు మమ్ముఁ, బూనిపట్టంబుదాల్చుముపొడిచిగలుము.

147

వ. అనిన విని గాంగేయుండు గాంధారేయున కిట్లనియె.

అ. మీరుఁ బొందుసుతులు ॥ నారయ నా కొక్కఁ, రూప కార్యమున్నరూపువలకు
వలయుఁ గయ్యమైన ॥ వత్తుమీలోన నా, యునికిచందమునకు ॥ నుచిత మిదియ.

క. సేనాధిపత్యమును దగఁ, బూనెద నను మార్కొనంగఁ ॥ బురుషుల నుర్విం

1. ఖ. దఱి కని 2. జ. నిఁకొక్కరు. 3. గ. పంపుమా.

- గానఁ గిరిటికి నొక్కని, కే నోర్వ నతండు శరము శ్ర లెక్కు డెఱుగున్. 149
- క. పెఱవారి నెల్లఁ దర మిడి, నఱకుదుఁ బొండుక్షీతీశనందనులను రూ
పఱ 1 నేయం జే యాడదు, దఱుమరు నామిఁద నత్యుదగ్రత వారున్. 150
- వ. అప్పటికిఁ దగినభంగి యయ్యెడు నది యట్లుండె నని పలికి మఱియు నిట్లనియె.
- ఆ. మున్ను కర్ణునొండె శ్ర నన్నొండెఁ గయ్యంబు, సేయఁ బనుపు మిట్లు సేయువాడ
వైనఁ గాని సకల సేనాధిపత్యంబుఁ. బూన నేరఁ జమ్ము శ్ర భూపతనయ. 152
- వ. అనినం గర్జుండు కౌరవపతితో ని ట్లనియె. 153
- క. ఇప్పుడు గ్రాతగ దీనిం, జెప్పంగా నేల మున్ను శ్ర చెప్పితిఁ గాడే
యెప్పుడు భీష్ముండు వడు నే, నప్పు డనికి వచ్చువాడ శ్ర నని సభలోనన్. 154
- ఆ. అనిన నట్ల కాక శ్ర యని సర్వసేనాధి
పత్యభారపట్టబంధమునకు
నియ్యకొనియె భీష్ముఁ శ్ర డయ్యగ్గలికఁ గొని
యాడె విభుండు ప్రముద్రితాత్ముఁ డగుచు. 155
- క. భేరిమృదంగశంఖకు, లారవములు సెలఁగఁ జేయుఁ శ్ర డని పనిచి మహా
దారపతాకాద్యుత్సవ, గౌరవములు నడపె నెల్ల శ్రకడలం బురిలోన్. 156
- వ. ఇట్లు పట్టణాలంకారంబు సంఘటించి రత్నకాంచనకలధౌతమయంబు లగుకలశం
బులఁ దీర్థజలంబులు దెప్పించి మణిప్రకరంబునఁ గుసుమనికరంబున మంగళతరు
త్వక్రచయంబున మహాషధినిచయంబున విహితమంత్రంబుల నుచితతంత్రం
బుల ఋత్విక్పురోహితసహితుం డై తత్సంస్కార ప్రకారం బాచరించి. 157
- క. గురుండును గృపుండును లోనగు, గురు లనుమోదింప బాహ్నిశకుండు మొదలుగాఁ
గురుజాతి యెలర్పఁగ న, న్నరపతి భీష్మాభిషేచనం బొనరించెన్. 158
- తే. ఇవిధంబున నభిషేక శ్ర మెలమిఁ జేసి, పరమభక్తి నక్షోహిణీశ్రవతులఁ జూపి
వీరికిని సైన్యములకును మూర యొడయ, లనుచుఁ బట్టంబుగట్టె శంకతనుతనూజు.
- క. అత్తఱి బాషాణంబులు, నెత్తురు నెమ్ములును గురిసె శ్ర నిష్ఠురనినదా
యత్త మయి నభము పిడుగుల, మొత్తంబులు వడియె నగరమున నెల్లడలన్. 159
- క. దానికి జను లుత్సాహవి, హీనతఁ బొందంగఁ గౌరవేంద్రుండు నానా
దానాదు లయినశాంతివి, ధానము లొనరించి యానందప్రసరమతి యై. 161
- క. తల్లియు, దండ్రీయు² వెఱఁగునఁ, బుల్లవడక³ వారికడకుఁ శ్ర బోయి తడయఁగా
¹నొల్లక పయనవువీడ్కో, లెల్లం దనయిచ్చనడపి శ్ర యేడ్చెట వెడలెన్. 162

1. గ. సేయఁ జేతు లాడవు, 2. క. మనమున. 3. “నొల్లక పయనమువీడ్కో, లెల్లనుదనయిచ్చ చెల్వి యిట్లనియెఁడగన్. తే. గెలుపు మని నన్ను దీవింప వలయుఁ దల్లి, యనుచు గాంధారికిని మ్రొక్కి విసతుఁడయిన, సెచ్చటను భర్తముండుఁ దాళినచ్చటికిని జయమగుటంచు నప్పుడా సాధ్యమనియె, వ. అనవుడు.” అనునది ముద్రిత మైనప్రతిలో సున్నది గాని వ్రాతప్రతులయందులేదు,

తే. వెడలి త్లమ్ములుఁ దగువారు శ్ర వివిధభృత్య
గణముఁ దానును నేల గ్రక్కదలఁ గదలి
రాజరాజు గాంగేయుఁ బురస్కరించి
కొని సముద్రతి నడచె దిక్కులు వడంక.

163

వ. నడచి కురుక్షేత్రంబు దఱియం జొచ్చియం దొక్కరమణీయ ప్రదేశంబు విడిదల
గా నిరూపించి నిలిచి భానుసూనుండునుం దానును మెలంగి యెల్లవారిని విడి
యించి నడుమ నిజనివాసంబు గావించినఁ గౌరవేశ్వరుంకథావారంబు వారణ
పురంబున నెవ్వ రెయ్యెడ వసియింతు రాచందంబున నందం బై యొప్పె నిట్లు
రెండువీళ్లును సన్నద్ధంబు లై నసమయంబున.

164

ఉ. సంధికి నేఁగి కార్యము పోసంగక కృష్ణుండు రాకయున్ సుహృ
ద్బాంధవసంఘయు క్తముగఁ శ్ర బాండవకౌరవవీరు లప్పది
క్రింధురకంధరంబు లడఁగించుబలంబులఁజెల్లుతోడ గ
ర్వాంధత నాజి కెత్తుటయు శ్ర నాబలభద్రుండు విన్ని నార్తుఁ డై.

165

—♦ బలరాముండు పాండవుల వీడ్కొని తీర్థయాత్ర వోవుట ♦—

వ. కతిపయపరివారంబు పరివేష్టింప రయంబునం జనుదెంచి సముచితప్రకారంబున
ధర్మనందనుం బేరొలగంబునం గని సంభ్రమాల్లింగనానసార్థ్యపాద్యంబుల నతని
చేత సంభావితుం డయి దామోదర భీమార్జున నకులసహదేవులయభివాదనంబు
లాదరించి పాంచాలవిరాటప్రముఖు లగుతగువారల వినయంబున నభినందించి
యాదొరలతోఁ దత్కాలయోగ్యమితసంభాషణంబులు సేసి యనంతరంబు
వారల కిట్లనియె.

166

క. కౌరవపాండవు లెంతయుఁ, గూర్జిత వాటించి బంధుకోటికి నిఖిలో
ర్వీరమణులకుం జేటుగఁ, బోరికిఁ దెగి రిట్టిఘోరశ్రవుంబని యగునే.

167

తే. ఇట్టిదానికి నోర్రొక శ్ర యెన్నఁడేనిఁ, గృష్ణుతోడ నేఁ జెప్పితిఁ శ్ర గినిసి యరుడె
ఱంగువారికిఁ దగఁ జెప్పిసంగతంబు, నేయు మని యెంత సెప్పినఁజేయడయ్యె.

క. పలుకులపొం దెఱుంగనివా, రలఁ బూజావాక్యములఁ దోరం బైతనకుం
దెలువం దగదే యే మని, యలుకమెయిన్ సంధి సెఱిచి శ్ర హరి యేతెంచెన్.

తే. వీరు వారును సంబంధ్యవిషయబంధు, లగుట సరిగాదె హరికిఁ దానర్జునునకుఁ
బక్షపాతంబు సేయుటఁ శ్ర బాండవులను, బెట్టుచోటులు గానక శ్ర పట్టి క్రాలు.

ఉ. కావున వీరికిన్ జయము శ్ర గల్గుట నిశ్చయ మెల్లభంగులం
జావు నిజంబు వారికి నశనంశయ మై యిటు లుండ దీని నె
ట్లే వినఁ జూడ నేర్తుఁ దగ శ్ర నింతప్రవీణుల నేన చేసితిం
జావె సుయోధనుం బవనసూనుని నొండొరుఁ జంపఁ జూతునే.

171

క. హరి యెఱుంగనిచక్కటియుం, బురుషార్థము నా కెఱుంగఁ శ్రీ బోలునె యీని
మృత వింజ జూడఁ జాలక, సరస్వతీతీర్థమునకుఁ శ్రీ జనియెడుబుద్ధిన్. 172

వ. మీకుం జెప్పి పోవచ్చితిఁ బోయి వచ్చెద నని పలికి బలదేవుండు వాసుదేవధర్మ
పుత్రు లొడంబడి యనుపఁ దీర్థయాత్ర వోయెఁ దదనంతరంబ. 173

—♦ రుక్మి వృత్తాంతము ♦—

సీ. కృష్ణునిదేవి రుక్మిణిసోదరుండు రుక్మి, యనువాడు బలవిక్రమాన్నిత్యుండు
శారంగాండీవవిభ్రజయములు నాఁ గల, దివ్యచాపములఁ దృప్తీయ మైన
చాపంబు గలవాడు శ్రీ సైన్యసమేతుఁ డై, చనుదెంచి ధర్మజుఁ శ్రీ గని తదీయ
సత్కారములు గాంచి శ్రీ సముచితాసనమున, నుండి యక్కొలుపునగున్నవీరు

ఆ. లెల్ల వింజ గిరిటి శ్రీ కిట్లను సమరంబు, సేయ వెఱచితేనిఁ శ్రీ జెప్పు నాకు
నెదురు లేరు జగతి శ్రీ నెవ్వరు నీకుఁ దోడ్పడి జయింతు నెట్టిపగఱ నైన. 174

వ. అని తన్ను నాక్రమించి తనతోఁబుట్టువు రుక్మిణిం గొనివచ్చిన యా కృష్ణు
సన్నిధి నసిగ్గు లేక యాడినమాటలు విని చిఱునవ్వు నవ్వుచుం గవ్వడి యతని
యాననం బొలోకించి. 175

తే. చెనసి గంధర్వసేన నిర్జించునపుడు, మత్స్యనాథుగోవర్గంబు శ్రీ మరలఁ దెచ్చు
1 నెడను దప్పె నీకందువఁబ్రయెఱుంగనై తి, నింక నాఁ గాని తోడుగఁగ్రమ్మెచటికైన. 176

వ. అని యతని¹యు త్తరమునకుఁ దగినయట్ల పలికి మఱియును. 177

క. మున్నే నసహాయుడ నై, చన్నకడం జనఁగ నైనశ్రచందం బయ్యెన్
వెన్నుడు దోడు గలఁడు వెఱ, పెన్నెండును వలవ దింక శ్రీ సేమిటి కైనన్. 178

చ. వెఱచితి రాఁ గదే యనిన శ్రీ వెండి కదా పగఁ దీర్తు నీవు నా
వెఱ వెటు లున్న నీరథికశ్రవీరులు ²వాపెద రొల్ల నిన్ను నీ
యుఱుకడ కేగి తోడుపడు శ్రీ మొడ్లకు నెవ్వరికేని నన్న నే
డైఱ నతఁ డేగి కౌరవప్రతిం గని యట్లుల బెట్టు వల్కినన్. 179

క. ఆతఁ డివి యేటిమాటలు, నీతో డగు టొల్లఁ బొమ్మననిన రుక్మి వృథా
³యాతాయాసవిషణ్ణుం, డై తనపురమునకు మగుడ శ్రీ నరిగెం బెలుచన్. 180

తే. ఇట్లు బలదేవరుక్మల శ్రీ కిద్దఱకును, గయ్యమునకు సన్నాహంబు శ్రీ గలుగదయ్యె
గాని తక్కులోకమ్మునఁ శ్రీ గలుగునృపతి, కోటి యరువాఁగునందునుగూడె ననికి.

చ. అట్టియెడ నిశాసమయంబున ధృతరాష్ట్రుండు సంజయు రావించి యిట్లనియె. 182

క. బవరము గీ డని యెఱుఁగుదు, నవినీతుం డైన నొడుకు శ్రీ నదలిచి యుడుపం
దివిరియు నోరాడమిదై, వవశం బప్పనికి మనకు శ్రీ వగ పిం కేలా. 183

క. ఎయ్యది గా నున్నది యది, యయ్యెడుఁ జేయునది గలదె శ్రీ యవనీశులకుం

గయ్యానఁ జచ్చుటయు మే, లయ్యెప్పుట లెస్స గాక యది యట్లుండెన్.

వ. రెండువీట్లను గురుక్షేత్రంబున విడిసినపిదపం బుట్టినవిశేషంబులు గలవేని నెఱింగింపుము. 185

—♦ సంజయుండు ధృతరాష్ట్రుని కులూకుండు పాండవుల నాడిన మాటలు సెప్పుట ♦—

తే. అనిన సంజయుఁ డిట్లనునకట కొడుకు,మీఁదఁ దప్పు వెట్టెదవునీమీఁదికొఱఁత నీకుఁ గానంగవచ్చునె య నీ వెఱుంగ,కుండఁ బఱచెనెయ్యతండు య పాండుసుతుల.

వ. ఆపని గడవంబడియె వార్తలు వినియెదవేని వినుము దుర్యోధనుండు దుశ్శాసన శకునికర్ణులతో విచారించి యులూకుం బిలిచి నీవు వోయి పాండవులం గని వాసుదేవునన్నిధిని బాంచాలవిరాట ప్రముఖులు వినఁ బలుకు మని పరుసని మాటలు గఱపి పుచ్చిన నతండును. 187

క. చనికొలువున ధర్మసుతుం, గని దుర్యోధనుండు సెప్పఁగ నను నియమిం చినమాటలు గొన్ని గలవు, విను మలుగక యనిన నతండు య విని యిట్లనియెన్.

ఆ. నీకు వెఱవ నేల య నిన్ను నాబుద్ధిమం,తుండు సెప్పు మనినతలువమాట లెన్ని గలవు వాని య నన్నింటి ననుమాన, మింత లేక యాడు య మెల్ల వినఁగ.

వ. అనిన నులూకుం డిట్లనియె. 190

నీ. కయ్యంబునకుఁ బెద్దకాల మేనియుఁ బూచి, పట్టి వచ్చితి కడుబరవసమున సంజయుతో మీరు య శంక లే కాడిన,యెక్కుడుమాటలు య పెక్కుగలవు భూమిభాగము గోలుపోయినయలుకకుఁ ద్రాపది ¹బఱచినదై న్యమునకుఁ దగ మంచిబంటవై య తఱి యిది బాహుబ,లాస్త్రవిద్యలు సూప య నని తలంచి

ఆ. నిలువ వలయు నీకుఁ యగలవారి నెల్లను, గూర్చి మోహరించికొని కడంగి నడవు సమరమునకు ²వెడజంకఁ బో దింకఁ,దప్పు గుంకలేదు ³తఱికిఁ జూరుము.

క. ఆతతబలుఁ డగుభీష్ముని,చేతి ⁴బలువు ద్రోణునంపయ సెల లవియుటయుం జూతు రటు రండు కృష్ణుని,చేతన సకలంబుఁ జక్కఁ య జేసికొనుండీ. 192

క. వా రిద్దఱవాలమ్ముల,బారిం బడి యర్జునునక ⁵బ్రదుక వశమె మీ వా రెల్ల నెఱుంగరె య,వీరులదివ్యాస్త్రశస్త్రవిభవసమృద్ధిల్. 193

వ. అని భీమసేనుం జూచి. 194

క. ఈ వాయుపుత్నుఁ డాజిం, ద్రావుదు నే దుస్ససేనురక్తం బనియెం ద్రావఁగ శక్యం బేనిం, ద్రావు మనక ⁶రాదె యింకఁ య దడ వేమిటికిన్. 195

క. విను నూతికప్పవిధమున, నిను నీవ యెఱుంగు దెఱుంగ య నేరపు గర్వం బున నావలికొలఁది రణం,బున నొకమరి పెట్టువడక య పో నేరెచ్చదవే. 196

వ. అని పలికి సవ్యసాచిం జూచి. 197

1. గ. బన్నంబుదైన్య. 2. క. గ. జ. 'వెడ జంక పోటింక' 3. క. తఱియఁ

4. జ. బరువు. 5. గ. గాక. 6. గ. గాక.

తే. వినుము గాండీవ మనునొక్కవిల్లు దాటి
పాడవు గలిగియుఁ గృష్ణుండు శ్రీ పూని తోడు
గూడుకొని వచ్చుటయు నెఱుంగుదుము వీని
కెల్ల శంకించి భూమి పా శ్రీ లీముగాని.

198

క. పవనజగదయును నీగాం,డివమును నెట వోయె ¹నంగడికిఁ బాంచాలిం
దివిచికొని వచ్చునెడఁ బరి,భవ మెఱుంగవె బీర మేల శ్రీ పలుకుదు తోడ్తోన్.

చ. వలలుఁ డనక విరాటుకడ శ్రీ వంటలవాఁ డయి భీముఁడుక బృహ
న్నల యన నాఁడుపేడి వయి శ్రీ నాన యొకింతయు లేక నీవు న
గ్గల మగుదైన్య మొంది కడుఁ శ్రీ గాతీయ వొందితి రుర్వి యేలునా
సలఁ బడి సవ్యసాచి యిది శ్రీ శౌర్యమొ బాహుబలంబొ చెప్పమా.

200

ఉ. మాయలు నింద్రజాలములు శ్రీ మాధవుఁ డిందును గొన్ని వన్నినక
వాయపురజ్ఞు లెప్పుడు నశవారణ నీ వెటు లాడితేనియుక
వేయును నేల పార్థులును శ్రీ విష్ణులు ²నేఁబదివేలు వచ్చినం
జేయుదు మేము గయ్య మొక్కచీరియు సంపదఁ బంచి యిత్తుమే.

201

వ. ³అనిన భీమార్జుననకులహదేవు లొండొరులం జూచుచు నాసనంబులు చలింప
మొగంబులు జేవుఁజింపఁ గ్రోధాయ త్తచిత్తు లై యున్నం గనుంగొని నవ్వుచు
నారాయణుం డులూకున కి ట్లనియె నీవు వోయి సుయోధనుతో నెల్లవారును
విన ని ట్లనుము.

202

తే. బవర మెల్లియ బిరుద వై శ్రీ బరవసంబు, గలిగి చావుము చావకత్తోలఁగరాదు
కృష్ణసారథికం బగుశ్రజ్ఞురథము, దొడరి నీ వెందుఁ జొచ్చినఁ శ్రీ దోన చొచ్చు.

క. రి త్తుల రజ్జెడువాఁడే, మత్తగజాయుతబలుండు శ్రీ మారుతి యని ను
ద్వృత్తుఁ డగుదుస్ససేనుని,నెత్తు రరము వచ్చిత్రావు శ్రీ నీవుం జూడన్.

204

చ. అని యిట్లు వారి పలికినయనంతరంబ యర్జునుం డులూకున కి ట్లనియె.

205

క. వారు గలరు వీరు గలరు, పోరి నని చెప్పె దీవు శ్రీ పొం గారుచు మీ
వారిని మిమ్మును రేపు గ,దా రూ పేర్పడఁగఁ ⁴జూచెదం గితవసుతా.

206

1. గ. సంగడికి; జ. నగ్గలిక. 2. క. గ. వే పదివేలు.

3. ఈవచనమునకు 201 వ పద్యమునకు నడుమ. “వ. అని నకులుం జూచి.

క. దామగ్నింథి యనంగ, మో మిడికొని విరటుగుట్టములఁ బట్టుచు నీ
వామెయి నుండితి రాజ్యము, మైమమతను గాక నీకుఁ ♦ జారుష మేడి.

చ. అని సహదేవుం జూచి.

క. వెడ తంఱీపాలుం డనఁ, గడు హీనత విరటుపసులఁ ♦ గాచితి వొ నీ [గానిపించెడి.
పుడమి గల దేమొ యను మా,నడి కొద్దితి గాక నీకు ♦ శౌర్యము గలదే.” అని యచ్చుప్రతిని

4. గ. జూచెదవు.

- చ. తనభుజశక్తి లేక యొరుక దర్పము యూఁది పరాక్రమింప వచ్చిన నది సెల్లునే కులవిశిష్టుని సువ్రత వృద్ధు నార్కు భీష్ముని నెనకొల్పి సేనలకు శ్రముఖ్యుడ వీ వని యుబ్బు జేసి యీ సునఁ దలపెట్టి చంపికొనఁ శ్ర జూచె సుయోధనుఁ డింత నే మగున్. 207
- చ. తనతలఁ ¹పెట్లు భీష్ముభుజ్యదర్పము లోకముకంటె నెక్కుడీ తని నొకభంగి నండ గొని శ్ర తప్పదు చావున కంచు నున్నవాఁడనిఁ దొలుముద్ద గొందుము రక్తయంబున నాతని వెండి ద్రోణులం దునుముదు మట్ట సూతసుతుఁ శ్ర దోలుదు మంతట నాస మాలెడున్. 208
- క. అనుజులతనుజులచావులు, గనుఁగొని మఱి తాను భీముగదచే నిలఁ గూలి నయప్ప డైన దుర్యోధనుఁడు మదిం దలఁచుఁగాక శ్ర తనదుష్కృతముల్.
- వ. అది యట్లుండె నీవు వేగ పోయి రేపకడయ మీరాజుం గలనికి నడపింపుమనియె నప్పడు ధర్మనందనుం డులూకునకుం దాంబూలాభరణంబు లిచ్చి వీడుకొలిపి ధృష్టద్యుమును నవలోకించి యెల్లి గయ్యం బని మనసైన్యంబుల కెఱింగించి సర్వ సన్నాహంబులు సమకట్టు మని పనిచి కొలువు విరిసి చనియె ధృష్టద్యుమునుం డును ద్రోణులం దొడరం బడసితి నని యుబ్బుచు వెడలి భీష్ము దలపడఁ గంటి నని పొంగుఖండి దోడుగా రాజశాసనంబు నిర్వర్తించె నిట యులూకుండు వచ్చి దుర్యోధనుం బేలోగంబునం గని యతనికిఁ గృష్ణార్జునులపలుకు లున్న రూపు విన్నవించిన నతండు కర్ణుడెనఁ గనుంగొని సమస్తసేనలకు రేపుబవరంబని చెప్పి పుచ్చుము సకలసాధనంబులు నాయితంబులు సేయు మని పనిచిన నతండు నట్ల చేసె ని ట్లుభయకటకంబులు రణంబునకు నుత్సహించి విజృంభించి యుల్ల సీలై ననిన ధృతరాష్ట్రుండు సంజయున కి ట్లనియె. 210
- క. వినుము హరి తోడు గలయర్జును గెలువ నదీసుతునకుఁ శ్ర జూప్పడునే యా పని నిలుపు ములూకునిచెప్పినమాటల కేమి యనిరి శ్ర పిదపఁ గొలువునన్. 211
- వ. అనిన విని యంబికానందనునకు సూతనందనుం డి ట్లనియె. 212
- ఆ. అయ్యులూకుపలుకు శ్ర లన్నియు విని భవ, త్తనయుతోడ నిట్లు శ్ర లనియె భీష్ముఁ డేను గలుగ వెఱవ శ్ర నేటికి సేనలఁ, గాతు నీవు మెచ్చు శ్ర గౌరవేంద్ర. 213
- క. నడపింపఁగఁ బాడిపింపఁగ, నెడమడు వై కలఁగినప్ప శ్ర డేర్పఱుపఁగ నేగడు నేర్తుఁ బేర్చునాదగు, కడిమియ నీసైన్యమునకు శ్ర గౌసన గాదే. 214
- క. అనినం గురురా జి ట్లను, వినుము పితామహ మహాత్మ్రవిత్తము లనఁగాఁ జను నీవును నాచార్యుండును గలుగఁగ నాకు నెన్నఁడును వెఱ పేలా. 215
- తే. ఏను గంధర్వకిన్నరదానవాది
దివ్యభూతంబులకును భీతిల్ల ననినఁ

బాండుపుత్తులమాత్రకు శ భయము నాకు
నెక్కడిది వేల్కిడిన వార్యయుక్కు మడఁతు.

216

—◆ భీష్ముడు కారవసేనలో సతిరథమహారథాదుల నిరూపణంబు సేయుట. ◆—

వ. అని పలికి మఱియు ని ట్లనియె.

217

క. నీయందు వారియందుం, జేయం గలమానుసులవిశ్ శేషంబులఁ జి

త్తాయ త్తంబుగఁ జెప్పము, నీయెఱుంగనియవియు లేవుశనిక్క-పుండరముల్. 218

క. అనవుడు నీ వి ట్లడిగిన, విని యూరక యుండఁ దగదు శ విను మేర్పడ నె

ల్లను నున్నరూపు నెప్పెద, మనవారల వారివారిమానము లధిపా. 219

వ. అని గాంగేయుం డి ట్లనియె.

220

నీ. నీ వతిరథుడవు శ నీ తమ్ము లందఱు, సమరథశ్రేష్ఠులు శ సమరమునకుఁ

బరుసనివీరులు శ పాంచాలసేన నిర్జింతురు నను నేన శ చెప్పికొనఁగ

నేర నాయే డ్దెఱ శ మీ రెఱుంగుదురు భో, జాగ్రణి కృతవర్త శ యతిరథుండు

దృఢవేది యాతండు శ దీర్ఘ నెంతటిపని, యైనఁ గైకొని శల్యుడతిరథుండు

ఆ. వాసుదేవుతోడిత్రయీసువాఁ డల్లర, విడిచె నిన్నుఁ గూడి శ విక్రమమునఁ

బేరుకొనఁగఁ జాలు శ భూరిశ్రవుం డతి, రథులమొదలియనికి శ రక్కసుండు. 221

క. విను సైంధవుడు మహారథుఁ, డనిఁ బోక పెనంగు నతని శ నా దౌపదికై

పెను పఱఁ బఱచిరి కుంతీ, తనయులు వారల కెదుర్ప శ దపముం జేసెన్. 222

వ. కాంభోజరా జగుసుదక్షిణుండు సమరథుం డితనిపాల రథబృందంబులు మేలు

గలుగుఁ బాండవబలంబులం గలంచు మాహిష్మతీపతి యగుసీలుం డతిరథుం డిత

నికి సహదేవునకుఁ దెగనిపగ యై యుండు దానంజేసి యాలంబున నోలమాస

గొనం డవంతిదేశాధీశు లగువిందానువిందు లర్ధరథులు పరస్పరస్నేహంబున

సాహసికు లై యొకళ్ళొకళ్ళం బెట్టిపోవక పోరుదురు త్రిగర్తపతులు దోడం

బుట్టువు లేవురును మహారథులు గోగ్రహణంబునం బడినబన్నంబుఁ బాపికొనం

గడంగుదురు వీరికి భుజబలం బగ్గలం బై యుండు. 223

క. సమరథుండు బిరుదు లక్షణ, కుమారకుం డేచిమొనలఁ శ గోల్లల ¹సేయుకొ

మిము నెల్ల మిగులుభుజగ, ర్వము మదముం గలఁడు కొనఁ డ్రరాతుల నధిపా.

వ. బృహద్బలుండు సమరథుండు కోసలబలంబులతోడంగడంగి ²చిచ్చునం గరువలి

యునుం గొని తాఁకు దండధారుండు సమరథుండు సేనపఱపు గలండు బెట్టిదం

బుగాఁ గయ్యంబు సేయు. 225

తే. అతిరథోత్తముఁడివ్విటిగియందుమేటి, కృపుఁడుతనపెంపువాటించిశ్రగెలుచుఁజచ్చుఁ

గాని నాలుగుదెఱఁగుల శ సేనలకును, దివియఁ డించుకయును నరశదేవముఖ్య.

క. శకుని విను సమరథుండు పాం, డుకుమారులతోడ నెప్పుడుం బగ గొని వా

రికి గీడ రోయు భృత్యులు, ప్రకటబలులు గలరు నేర్పు శ బవరంబునకున్. 227
మ. వరదివ్యాప్త్రవిదుండు బాహుళునుఁ డశశ్చతామ గాంఢీవితోఁ

బురుడింపం దఁగువాడు వీని కెన యాభూలోకసంచారు లె
వ్వరు లే రీతఁడు బ్రాహ్మణుం ¹డననిభావం బూనఁగా నోర్వమిం
దర మూహింపఁగ లేద కాని జముచంగదం బయ్యెడుం బోదులన్. 228

సీ. అతిరథోత్తముఁడు ద్రోణాచార్యుఁ డందలి, యిందలివిలు కాండ్ర శ కెల్లగురుఁడు
హితుఁడు నీ కెంతయు శ ²నేర్చినమొన లితం, డడరినఁ జమరినశయట్లమ్రండు
వృద్ధని యితని భావింప రా దనిలోన, నంగవిస్ఫురణంబుభంగి సూడ
నర్జునుపై గూర్చి శ నతని నో నేయఁడు, సచరాచరం బైనశజగము లెల్ల

తే. నొక్కమొగ మై కడంగినఁ శ జిక్కువఱుచు, దివ్యబాణజాలంబులశ్రద్ధిటుకొలిపి
ప్రాణములు డాఁపఁ డీతనిశపాటిదొరలఁ, గాన మేరాజ్యములయందుఁ శ గౌరవేంద్ర.

క. అతిరథుఁడు బాహ్లికుఁడు విను, మతులితబలుఁ డీతనియట్ల శ యాత్మజుఁడును వి
శ్రుతశక్తి సోమదత్తుం, డీతనికి నీతనికి సమర శ మెన పెండిలికిన్. 230

క. అసురవరుఁ డీహలాయుధుఁ, డసమానబలుండు సమరశ్రధాగ్రణి విను పాం
డుసుతులయెడ రోషము గల, డసంఖ్యమాయాబలమున శ నరులఁ గలంచున్.

తే. వినుము ప్రాగ్జ్యోతిపాధీశుఁ శ డనుషమాన, శక్తి యీభగదత్తుండుశసమరథుండు
గజము నెక్కి తానేనికశక్యమైనఁ నేర్చునై రావణముమీఁదియింద్రుఁబోలి.

—♦ భీష్ముఁడు కర్ణుని సర్ధరథుం డని చెప్పట ♦—

వ. గాంధారరాజు లగువృషకుండును నచలుండును సమరథులు మానిసితనంబును
మానుసులుం గలవారు వీరిసమరోపాయం బజేయం బై యుండు. 233

సీ. నీకుఁ బ్రెగ్గడయును శ నెయ్యంపుఁజెలియునై, కయ్యంబునకు నెప్పుఁగాలుద్రవ్వఁ
బాండుపుత్రులతోడిశ్రవగకు నిశ్చిన్నెనకొల్పు, గొలువున రజ్జులు శ వలుకు నట్టి
రాధాసుతుం డర్ధరథుఁడు కుండలములుఁ, గవచంబుఁ బోవుట శ కారణముగ
బీటువాఱినవాఁడు శ వీఱిడి కృపఁ బెద్ద, పరశురాముండు శాశ్రవమున వీని

తే. యస్త్రవీర్యంబుఁ జెఱిచె న శ ట్లగుట వీడు
పార్థుమార్కొని మానంబుఁ శ బ్రాణములును
దనకు సొమ్ముగఁ దక్కించుకొనఁగ లేమి
యెల్లవారికి నెంతయుఁ శ డెల్ల మధిప. 234

క. అనవుడు గురుఁ డి ట్లనుఁ గ, ధ్వునిచందము మున్ను గడఁగు శ రోయఁడు పాఱక
విను మేమఱి యుండుం గా, వున నీతం డర్ధరథుఁ డశ్రవుం దలపోయన్. 235

వ. అనిన విని రాధేయుండు గ్రోధతామ్రాక్షుం డగుచు గాంగేయున కిట్లనియె.

1. గ. నడనిభావం. 2. క, నేచిన. 2. గ, న్నెనకొల్పి. కొలువున.

- క. ¹ఒంటమిని లేనియొంటర, మింటరములు వలుకు టుచితశమే యర్ధధం
డంటి నను నేమితక్కువ, గంటి చెవుమ దీన నీవు శ గన్నది గలదే. 237
- తే. నోవ్వంబలుకుదు సభలోనఁ శ జివ్వకొల్ల, కేను గురుపతిఁ జూచి సహించిపోదు
సురనదీపుత్ర విను నాకుఁ శ జూడ నర్థ, రథుండ వగు దీవు లావు బీరంబునరయ. 239
- వ. అని పలికి కొలువుఁ గలయం గనుంగొని. 239
- చ. పాతుఁ డని నమ్మగాఁ దగునె శ యీతనిఁ గార్యపుమాట లిట్టివే
పతి దెసకూర్చి వాపుటకుఁ శ బట్టుగ నెక్కువతక్కు వంచు ను
న్నతు లగుమేదిసీశులకు శ నానగఁ బట్టుట గాక యిట్టివా
రితవులు తండ్రికి సుతుల శ కే మన నేర్తుము పెద్దరాజులన్. 240
- వ. అని దుర్యోధనుం జూచి యిట్లనియె. 241
- ఉ. కర్జము దప్పె నీయెదురఁ శ గవ్వపుమాటల కేల యోర్తు రీ
దుర్జనుఁ డైనశాంతనవ్రదోర్బల మేటిది యీతఁ డొక్కఁడున్
వర్జితుఁ డైన నేమి నృపవర్గము గుందుట యొంటఁ బాయునే
యర్జునపక్షపాతి యితఁ శ డాలము మేకొని చేయఁడుంజుమి. 242
- తే. చాలఁ గాలంబు వోవక శ చతురు లైన, వృద్ధజనములబుద్ధులు శ విండ్రు గాక
²ముదియ మతి దప్పి నోరికొనదవినట్లు, పలుకువెడఁగులమాటలు పాటియగునె, 243
- క. సేనమొగ మీతఁ డైనం, బూని మహీశ్వరులు నీకుఁ శ బాడిచెదరే దు
ర్మాని యని కాదె యీతని, తో నడచుట కొల్ల నైతి శ దురమున కధిపా. 244
- వ. అనిన భీష్ముండు సూతసూనున కిట్లనియె. 245
- చ. ముదుకఁడ నైననాదుబలముం జలమున్ వివిధాస్త్రశస్త్రసం
పదయును బోయి నీగురుఁడు శ భార్గవుచే విను మాజిభూమి నా
కెదిరినవారు పెక్కెడల శ నేమయిరో యెఱుంగున్ జగంబు నా
³ముదిమియు నీకుమారుతనశ్రమున్ వరుసన్ విజయుం డెఱింగెడున్. 246
- క. అనుమానింపక సభలో, నను నేఁ జెప్పికొన వలసె శ నా కిమ్మెయిదు
ర్జనితుండ వగునీయెడ నీ, సున ⁴నాకిటు వలుక వలసె శ సూతతనూజా. 247
- తే. కార్యమును ఖడ్గమును నింత శ గలుగునీవు, గలుగఁ జేటువాటిల్లె నిశ్కౌరవులకు
దీని మముబోటులెల్లను శ తీర్ప నెట్లు, సాలెదము మంచిబంతువు శ సక్కనగుము. 248
- చ. నెవ మిడి యోహాటించి యిటు శ నీవు దొలంగినఁ బోవ వచ్చునే
కుపితమనస్కుఁ డైనరుఁడు శ గూల్పఁ గ్రమంబున దొడ్డ లెల్లఁ జ
న్నపిదప నెట్లు ⁵జచ్చెదు రక్షణంబున నప్పడు సావ కున్న దై 249

1. ఒంటికి లేనివి యొంటర, అనియే పెక్కు ప్రతులు, ఖ. ఒంటమిలేనివి యెం 2. క. ముదిసిన
పుది, ధి. గ. ముదియును నీకుమారుతయుఁమువ్వరుసన్, 4, జ. నినుఁ జెడకుండబోలి. 5. క. కొచ్చెదు.

- న్యవుఁబరివారముం బతియు శ నైన నెఱింగెద రెల్ల చందముల్. 249
- వ. అని పలికి దుర్యోధను నుపలక్షించి కర్ణుతో వెండియు. 250
- ఆ. సూతపుత్ర యితఁడు శ నాతలఁ బెద్దమో, పెత్తి నమ్మి యున్న శ యట్టిచోటఁ గ్రండు సేయ నాకుఁ శ గా దని సైరించి, యున్న బ్రదికి తింక శ నూరకుండు.
- వ. అని యాడి మొగంబు గంటు వెట్టుకొని యున్నసురనదీనూనుదిక్కు మొగంబై సుయోధనుండు నీకుం గోపింప నగునె నన్నును గార్యభారంబునుం జూచి నా బ్రదుకునకై సర్వంబును సహింప వలయు నని తేర్చి యంగరాజుం గనుంగొని మీ రిద్దఱు నొక్కటియై భరంపడి యిప్పుని సక్కంజేసి కాక మీలోన నిట్టి యెరవుమాట లేల యని పొదివి పలికి తదనంతరంబ పాండవపక్షంబువారల తారతమ్యంబులు వినువాఁడై యమ్మాట వుట్టించిన నతనికి భీష్ముం డిట్లనియె.
- తే. పాండుపుత్రుల¹యదైన శ దండిమగల, కలనిజం బేను జెప్పిన శ గర్జుమనసు నొచ్చు సీచిత్త మెల్లగుశ²నో యెఱుంగ, నాకు నిది యేమిపని రిత్త³నడుమనుండి.
- వ. అనిన మఱియు దుర్యోధనుండు దఱిమి యడుగుటయు నిట్లనియె. 254

—◆ భీష్ముండు పాండవపీఠలం దతిరథమహారథాదుల నిరూపించి చెప్పట —◆

- తే. అతిరథుండు యుధిష్ఠిరుం శ డగ్నికల్పుఁ, డాహవంబున నప్రతిహతుండు భీముఁ డతిరథశ్రేష్ఠుఁ డతనిమహోబలం బ, మానుషము విక్రమం బసహమాన మధిప.
- క. సమరథులు గవలు భుజగ, ర్వము పటువిక్రమము దుర్నివారంబులు వా రిమనంబులు నిర్భయుములు, దమమొనలకు మించి శ బెట్టు శ దాఁకుదు రధిపా.
- సీ. వా రందఱును ధర్మశ్రైభవంబునఁ దప, స్సంపద నెక్కుడు శ జనుల కెల్ల ధనువునాఱంగంబులను బరిణతులు దాఁ, కోర్తురు పరులకు శ నోర్వరాని కోల్తల గలరు పెక్కులు పరాక్రమములు, వేరేర్పఱి చేసిన శ వీరు లొక్క మొగ మయి తాఁకిన శ వెగ డంద కుండునే, మనసేన మున్నవహమానపాలు
- ఆ. దుఃఖపాలు గలిగి శ తొడరంగ వచ్చిన, వారు గాన యలఁతఁ శ బోరు ప్రాణ మాసపడక యోషినంతయుఁ బెనఁగుదు, రది సహించి నిలుచు శ టిరిది మనకు.
- మ. నరుఁ డీమానమువాఁ డనంగ వశమే శ నా కంతవా రెందు నె వ్వరు లే రింకను బుట్ట శరావులికి దుర్వారోద్యముం డై నయా హరియుం దోడటె యేమి చెప్పుదు నతం శ డాసేనలం గాచు నొ క్కరుండుం గీటడఁగించు నీబలముల⁴ శ గాండివదుర్దాంతుఁ డై. 258
- వ. అనిన విని యక్కొలువున నున్న రాజులమనంబు తెల్లను జేప సెడియె భీష్ముండు వెండియు నిట్లనియె. 259
- సీ. జౌపదేయులు మహారథు లేవురును వారి, తరమ యుత్తరుండును శ ధరణినాథ యతిరథవర్జు డశయ్యభిమన్యు డర్జున, వాసుదేవుల కెన శ వచ్చువాఁడు

లఘుచిత్రములునేర్చుకొనిన దాల్మియు, గలఁడుతండ్రిలపాటుకడలఁచుచుండుఁ
గావున బెడిదంబుగఱఁ బోరు సాత్యకి, యతిరథోత్తముఁడు శౌర్యార్వాన్వితుండు
తే. పాండవస్నేహసక్తుడై యుండుఁగాన, యలుకమనమీఁదఁ బెద్దయుఁగల్గి పెనఁగు
వీర లిరువురుఁ బరుసనినవారు సమర,¹ పరుల నొప్పింతురీయోధవరుల నెల్ల.

మ. అలఁతిం బోరు మహారథుల్ ద్రుపదమృత్యావధీశు లుద్యద్భుజా
బలశౌర్యాధ్యులు పాండురాజసుతసంబంధప్రియస్నేహముల్
గలిమింజేసి తదీయ²దైన్యమునకుంకగా నొచ్చియుం జచ్చియుం
గలిపింపం దమకించి చొత్తు రని కేకీభూతచేతనుల్లె. 261

ఆ. వీరగుణము బలము శ్రీ వీరయఁ గలఁడు మ, హారథుఁడు శిఖండి శ్రీ యతనితమ్ముఁ
డతిరథుండు దర్పాయతుఁడు ధృష్టద్యుమును, డుగ్రతేజఁ డనికి శ్రీ నుగునట్ల.

క. అతనినుతుఁ డర్ధరథుఁ డా, ధృతవర్ముఁడు పిన్ననాఁడు శ్రీ త్రిమృతకాఁ డై
మతిహీనత శస్త్రాస్త్ర, ప్రతిపరిశ్రమము లేక శ్రీ పాలనుఁ డగుటన్. 263

ఆ. చేదిభూవిభుండు శ్రీ శిశుపాలతనయుండు, ధృష్టకేతుఁ డధికశ్రీధీరమతి మ
హారథుండు భోజుఁ శ్రీ డజుఁ డనురాజులు, నట్టివార తెంపు శ్రీ నలవుఁ గలరు.

వ. ఉత్తమాజుండును యథామన్యుండును క్షత్త్ర దేవుండును జయంతుండును నమి
తౌజుండును విరాటుండును సత్యజితుండును ననంబరఁగు పాంచాలకుల ప్రదీపకులు
మహారథులు మత్తమాతంగబృందంబుచందంబునం బ్రతిబలంబుపయిం గవిసి
కోలాహలబహుళంబుగాఁ గలంపం జాలుదురు కేకయపతు లేవురు సహో
దరులు మహారథులు గడిందిమగలు గెంపురథంబుల మొత్తంబులతోఁ
గార్చిచ్చుపగిదిం బాదువుదురు కాశీశుండు నీలుండు సూర్యదత్తుండు మది
రాక్షుండు శంఖుండు విరాటజ్ఞాతులు మహారథులు వివిధాయుధవిద్యావిశారదులు
వారిపోరు భరం బై యుండు. 265

నీ. చిత్రాయుధుండును శ్రీ జేతానుండు మ, హారథు లిద్దఱు శ్రీ నర్జునునకుఁ
గూర్తురు కర్యాన శ్రీ కోర్తురు నేర్తు రా, యుధముల కెల్ల నశ్రతుగ్రు లవ్వి
ధమువార చంద్రదశ్రత్తవ్యాఘ్రదత్తులు, వినుము సేనాబిందుఁ శ్రీ డనునృపాలుఁ
డతిరథోత్తముఁడు మౌర్యులతపుత్త్రునెనయతం, డొక్కరుండును వారిరయుటిదిలావు

ఆ. పాండు్యు డతిరథుండుశ్రీబలఁగంబుగలవాఁడు, సమరథుండు కాశ్యుశ్రీడమితబలుఁడు
కుంతిభోజుఁ డాజికోవిదూ డతిరథుం, డతనియొద్దిజోదు శ్రీ లధికబలులు. 266

వ. రోచమానుండు మహారథుండు దేవసమానుండు. 267

తే. అతిరథుల కెల్లఁ దల దం డ్రియట్టివాఁడ
యసురవిభుఁడు ఘటోత్కచుం శ్రీ డాహిడింబ
కొడుకు మాయాబలంబున శ్రీ నొడుచుఁ బగఱ

నతనికడ దానవాసీక శ్ర మగ్గలంబు.

268

వ. తోచినవారిం బేరుకొంటి నింతయకాని రెండువీళ్ళను మంచిమగలు పెక్కుండు
గల రని చెప్పి గాంగేయుండు.

క. పాండవులదిక్కువీరు ల,ఖండితబలు లై న నామొగ్గంబునఁ బడి యు
ద్దండత చూపఁగ లేరు శి,ఖండిని నొక్కరునిఁ జంపఁ శ్ర గాని కుమారా. 270

క. అనవుడు దుర్యోధనుఁ డా,తని మీరు వధింపమికిఁ గగ్రతం బేమియొకో
వినఁ దగునేనిం జెప్పుఁడా, యనుటయు ని ట్లనియె భీష్ముఁ శ్ర డతనికి నెమ్మిన్. 271

వ. ఏ నాశిఖండిని జంపమికి మూలంబు సాలం గలదు తత్ప్రపంచం బంతయు వివ
రించెద నాకర్ణింపుము. 272

—◆ భీష్ముండు దుర్యోధనున కంబోపాఖ్యానంబు పెప్పట. ◆—

సీ. శంతనుపిమ్మట శ్ర సత్యవతిదేవి,యనుమతితోడఁ జిత్రాంగదునకు
సామ్రాజ్యపట్టంబు శ్ర సమ్మతిఁ గట్టితి, నల్పకాలంబున శ్ర నతఁడు దీతఁ
దత్తురోత్సావస్థఁ శ్ర దదనుసంభవుని వి,చిత్రవీర్యుని రాజుఁ శ్ర జేసి పెండ్లి
సేయంగఁ దివిరి కార్యశీపతిగూతులు, కన్యలు మువ్వరు శ్ర గలుగుటయును
తే. నాతఁ డర్థిఁ దదీయస్వయంవరమున, కఖలన్మపతులఁ బిలిపించెననియు నెఱిగి
తల్లి కెఱిగించి యొంటిమైఁగదత్తురమున,కాయితం బయి పోయితిగనరద మెక్కి.

వ. ఇవిధంబునం జని యమ్మహోత్సవంబున నలంకృత లై యున్నయంబయు నం
బికయు నంబాలికయు ననుముద్దియల మువ్వరం బట్టి రథంబుపయిఁ బెట్టికొనిరా
నచ్చటిరాజు లెల్ల నజతురంగబలంబులతోవచ్చి నన్నుఁ బొదివినఁ బట్టివిశిఖానల
శిఖాకలాపంబునవేడిమిసూపి వారి నిలువరించియరుగుచెంచి సత్యవతికి నప్పాలం
తుల నొప్పించిన నద్దేవి విచిత్రవీర్యునకు వారలవివాహంబుసేయనుద్యోగించెనట్టి
యెడ నమ్మువ్వరయందుం బెద్దయది యైనయంబ యనుకన్యక నాతో ని ట్లనియె.

తే. సాంభవురవల్లభుం డైనసాభ్యుహిఁదఁ,దలపుగలదునాకతఁడునుగదగులు గలిగి
యుండు నాదెన సీవు ధర్మోత్తరుండ, వతనిపాలికిఁ దగ నన్ను శ్ర ననుపవయ్య.

క. అన విని సత్యవతికిఁ జెప్పిన నాయమ వనుప నంబఁ శ్ర బెంపుగ వృద్ధాం
గనలం దోడుగ నప్పుడ, పనిచి యనిచితిని జనంబు శ్ర ప్రస్తుతి సేయన్. 276

వ. ఇట్లు పనిచి తక్కిన కన్నెల నిరువురం బాణిగ్రహణంబు సేయించితి. 277

క. అంబయు నట సాభ్యునికడ,కుం బోయిన నతఁడు భీష్ముకొనిపోయినదా
నిం బరచుం గైకొన ధ,రత్రింబే కన్యాత్వ మెడలె శ్ర మగువా నీకున్. 278

వ. ఇంక నిన్ను భార్య గా వరియింపం దగునె యనినఁ గామశరపీడిత యగుచు
నక్కామిని యతని కి ట్లనియె.

తే. తమ్మునికి గాఁగ భీష్ముఁ డుదగ్రవృత్తిఁ, గన్నియలఁ గొనిపోయెడుఁగనబలిమి

నన్నుఁ గొనిపోయె నాచేతనన్నువినిన, యపుడెపుత్రైంచె దూషింపఁగనగుతగునె.

వ. మాతండ్రి యెఱుంగక స్వయంవరాలంకారంబు నాకుం జేయించినకతంబున నింత పుట్టె భీష్ముండు నాచెలియండ్రం దనతమ్మున కిచ్చి నన్ను సీకడకుం దగ ననిచె దీన నేమిత ప్పని మఱియు ననేక ప్రకారంబులం బలికిన వినక తన్నుం జేకొనక సాభ్యుండు. 281

క. కరుణంబుగ నేడ్పుతలో, దరిఁ బోపా మ్మిచట నింకఁ శ్ర దడయకు మని మం దిరము వెడలంగ నడిచిన, నరిగె నదియు నార్తచిత్త శ్ర యై వికలగతిన్. 282

వ. చనిచని యవ్వెలంది యి ట్లని వితర్కించు. 283

తే. సాభ్యునకుఁ గానియపుడ సంసారమునకుఁ, బాసితిని యింక భీష్మునిప్రపాలి కేల యరుగ నాతండు మూల మీఠాహానికెల్లఁ, గాన యాతని సాధింతుఁగదాకయేను.

క. గాంగేయు గెల్వ నెవ్వరికిం గొలఁదియె తపముపేర్చి శ్ర గెలిచెదఁ గా కం చుం గాంత సనియె సంయమి, పుంగవు లొకకొంద టున్నఘృణ్యస్థలికిన్. 285

వ. చని వారలకుం దనవృత్తాంతం బెఱింగించిన వా రిది రాజులు సేసినపని సాధుల చేతఁ జక్కంబడునే యనిన నవ్వనిత తపశ్చరణంబునకు వచ్చితి ననుటయు నీవు సుకుమారపు నీ కిది సాష్పడునే తండ్రిపాలికిం బా మ్మిదియ పరమధర్మం బని పలికిన వారి కన్నారీరత్నం బి ట్లనియె. 286

క. ఎవ్వరు నెఱుంగక యుండఁగ, నివ్వనమునఁ దపము సేత శ్ర యిది నిర్ణయ మే నెవ్వారికడకు నే మని, యెవ్విధిఁ బో నేర్చుదాన శ్ర నేటికి బంధుల్. 287

వ. అని చెప్పనవసరంబున నయ్యాశ్రమంబునకు హో త్రవాహనుం డను రాజుర్ని వచ్చిన నమ్మును లభ్యాగతపూజలు సేసినయనంతరంబ యంబం గనుంగొని యి క్కన్నియ యెక్కడిది దీనివివాదంబునకుం గారణం బే మని యడిగి వారివలన దానిజన్మప్రకారంబును దద్వృత్తాంతంబును విని తనకూఁతుకూఁతు రగుట యెఱింగి యయ్యంగన వినం దపస్విజనంబులకుం జెప్పి యప్పొలంతిం దనయంక తలంబున నునిచికొని వెండియు నడుగ సవిస్తరంబుగా నచ్చేడియ సెప్పిన విని శోకించి యవ్విషమ ప్రకారంబునకు నిస్తారంబు జింతించి. 288

ఉ. నీ కిది యేటికిం దప మగ్నింద్యచరిత్రపు నీవు నిన్ను నేఁ జేకొని కాతు నొక్కగతిఁ శ్ర జెప్పెద భార్గవరాము నాశ్రిత శ్రీకరుఁ గాన్పు మాపదలు శ్ర సెందఁగనీఁ డతఁ డాశ్రయించినకా శోకము దక్కు- మన్నవిని శ్ర సుందరి ¹యల్లన యత్తపస్వితోన్. 289

ఆ. పరశురాముఁ గానఁ శ్ర బడయుట యెక్కడఁ, గలుగు నాతఁ డెట్లు శ్ర కరుణసేయు ²ననఁ దపస్వి యిట్లులను మహేంద్రం బను, పర్వతమునఁ జేయు, ³బరమతపము.

1. క: యి ట్లను నత్తపస్వి. 2. ఘ. ననినఁ దపసి యిట్లు * అనియె మహేంద్ర మకా, పర్వ. 3. గ. బరహతపము.

- వ. నన్ను మన్నించుం గావున మదీయదాహిత్రవగుట యెఱింగిన నిన్ను రక్షించు నందుఁ బొమ్మనుసమయంబునం బరశురామశిష్యుం డగునకృతవ్రణుం డనుముని వచ్చి యతిథిసత్కారంబులం బూజితం డై యున్న బ్రయఘ్నార్వకంబుగా నా హోత్రవాహనుండు భార్గవుం డెయ్యెడ నున్నవాడని యడిగిన నతం డిట్లనియె.
- క. తన ప్రియసఖుడవు నీ వని, మునిజనులకుఁ జెప్ప చుండు శ్రీ ముదముగ నిన్నుం గనుఁగొనఁగ నెల్లి యిచటికిఁ, జనుడెంచు ననేక శిష్యసంఘముతోడన్. 292

తే. అనిన విని యెల్ల వారును శ్రీ నధికహర
మొసఁగ నున్నంత మఱునాడ శ్రీ యేగుడెంచె
భార్గవుం డమ్ముసీంద్రులు శ్రీ పరమభక్తి
నర్చ లిచ్చిరి హోత్రవాహనుఁడుఁ గనియె. 293

వ. కని పరశురామునిసంభావనంబును సంభాషణంబును బడిసి కాశిరాజకన్యకం జూపి యిది నాదాహిత్ర దీనివృత్తాంతం బంతయు విను మని యమ్మానినిం గాని పించిన నదియును. 294

చ. కనుఁగవ నశ్రుధార లొలుకం జరణానత యైన రాముఁ డి
ట్లను విను హోత్రవాహనునియట్టుల యేనును నీకు నీమనం
బునఁ గలచింత యంతయును శ్రీ బుచ్చెద నాకడఁ జేరి తింక నీ
వనటఁ దొలంగఁజెట్టి గరువంబుగఁ జెప్పము దీనిమూలమున్. 295

వ. అనిన విని యమ్మహాత్మునకు నంబ దనవృత్తాంతంబంతయు సవిస్తరంబుగాఁజెప్పి నీ వార్తశరణ్యుండవు నాపరిభవంబుదీర్చి నన్నురక్షింపుమనవుడు నతం డిట్లనియె.

క. పరిభవము రెండు దెఱఁగులఁ, దరుణీ లోఁచినది సాశ్వత శ్రీ దగఁ 1 దేర్తునో యు
ద్ధరుఁ డగుభీష్యునిఁ దేర్తునో, కరముప్రియం బెద్ది హృదయశ్రావణముం జెవుమా.

చ. అనవుడు నింతి యిట్లను మహాపురుషా నను సాశ్వత డింకఁ గై
కొనఁ డది సాలు భీష్ముడెనఁ శ్రీ గోపము నామదిఁ గల్గి యుండు నా
తని వధియింపఁ బూని యిటు శ్రీ తాపసవృత్తికి వచ్చి యిచ్చటన్
నినుఁ గని యీ పరాభవము శ్రీ నీఁగఁగ నీశరణంబుఁ జొచ్చితిన్. 298

తే. అనిన నాచెప్పినట్ల గంగాతృజుండు, సేయుఁ జేయక తక్కిన శ్రీ శితశరముల నతనిఁ బడవైతు నూఱుద్రువబల నీకుఁ, దపము సేయంగ నేటికిఁదనువు డయ్యె.

—పరశురాముఁ డంబం దోడుకొని భీష్మునియొద్దకు వచ్చుట—

క. అని పలికి పరశురాముఁడు, ననుడెంచెను మునిజనంబు సమ్మదమునఁ దోఁ
జనుడేరఁ గురుక్షేత్రంబున కుద్ధతిఁ గాశిరాజపుత్రింగొనుచున్. 300

వ. వచ్చి సరస్వతీతీరంబున విడిసి తనరాక నా కెఱింగించిన నేను ఋత్విక్కురోహిత ప్రభృతివిశిష్టబ్రాహ్మణసమేతంబుగాఁబూజాద్రవ్యంబులు గొని తత్ప్రదేశంబున

కరిగిన నమ్మహాత్ముండును మదీయభక్తివినయసంభ్రమంబులు సర్వప్రీతి నభినం
దించి యర్చనలు గైకొని కాశిరాజుకన్యకం జూపి నాతో నిట్లనియె. 301

తే. బలిమి మున్నేల తెచ్చి తిశ్పడఁతి మగుడఁ

ద్రోచి పుచ్చంగఁ దగునయ్య శ సీచవృత్తి

వచ్చె ¹దీనిఁ దమ్మునికి విశవాహ మింక

నైనఁ జేయుము చెఱచుట శ యనుచితంబు.

302

క. అనుటయు ననఘా తెలియక, విను మిది నాతోడ సాశ్వతవిభునకు సేఁ గూ

ర్చినదాన నతనిపాలికి, ననువుము న న్ననినఁ గాదె శ యనిచితి మగుడన్. 303

తే. ఇంక నాతమ్మునికి దీని శ నెట్లు పెండ్లి, సేయ నేరుతు ననుడు నాశ్చెప్పినట్లు

సేయవై తేని నిన్ను సీశ్చెలులఁ జుట్ట,ములను జంపుదు ననియె నశ్చమ్మునివరుండు.

వ. ఏను వినయంబు వదలక వినతుండ నగుచు వివిధవాక్యంబులం దెలుప నంతకంత

కు నతనికిఁ గోపం బగ్గలం బైన పెండియు.

305

ఆ. గురుడ నై సమగ్రకోదండవిద్యామహాత్మ్య మిచ్చినాడ శ వలుగఁ దగునె

కారణంబు లేక శ యారస మెత్తి యి, ట్లనినఁ బరశురాముడౌదాగ్రహమున.

చ. గురుఁ డని న న్నెఱుంగు దనశ్శుండపు నావచనంబునం దనా

దరణము సేసి ²తెన్నియొవిధంబులఁ బల్కెదు భక్తితోడ నీ

వెరవులు దక్కు మీయబల శ వేగమ పెండిలి సేయు మంతతో

మరలు మదీయకోపశిఖ శ మానదు వేటొకవేయుఁ జేసినన్.

307

వ. అనిన విని ధర్మాచరణంబున కింత పట్టి పెనంగ నగునె పరాసురక్తచిత్త యగు

మగువ నిల్లాలిం జేయవారుం గలరె యిట్టియకృత్యంబాచరించుటకంటె సీచేత నె

ట్లయినను లెస్స తొల్లి పెద్దలు సెప్పినచో పువధరింపు మని యి ట్లంటి. 308

తే. గర్వియై కార్య మిట్టి ద్రకార్య మిట్టి, దని యెఱుంగక లోకంబుచనుపథమునఁ

దిరుగ కున్మదవృత్తి వశ్చర్తించునట్టి,వాని గురు నైన దండింపవలయు నండు.

క. అనుమాటకుఁ గాలానల, మునుబోలెను మండి కయ్యరమున కాయత మై

మొన ³లేర్చి వేగ యిచటికిఁ, జను దెమ్మని భార్గవుండు శ సంరంభమునన్. 310

వ. పలికిన సేనును.

311

క. అలుకఁదనంబున విప్రున, కలుగంగాఁ దగదు గురుఁడు శ నై యున్నాఁ డం

చలయక తలఁచితిఁ గా కిటు, నిలుమీ సీరణము సేత శ నిజ మగుసేనిన్. 312

క. ఊర్తియులఁ దొల్లి యలుకకుఁ, బాత్రము సేసి⁴తలెన్నాఁడుశబలియుండు గంగా

పుత్రుండు పుట్టమిఁ గా కిది, యీత్రయ నిం కేల చెల్లు శ నెఱుంగవె నన్నున్.

క. ఏ నొకరుండన వచ్చెదఁ, గాని బలము దేను సీవు శ గఱవినశస్త్రా)

1. గ. దీని వివాహ. 2. క. తన్నియు విధంబుల; గ. తన్నియు విధంబుల 3. గ. వేర్చి

4. ఖ. తది...గా కిటు, యీత్రయ నీ కేల,

స్త్రానేకవిధవిలాసము, దాన వలయునేన గాదె ౧ తథ్యం బరయన్. 314

వ. అని పలికి యతనికిం బ్రణమిల్లి చనుదెంచి సత్యవతి కింతయు విన్నవించియద్దేవి
యనుమతి వడసి సర్వసన్నాహసమేతం బగురథం బెక్కి విప్రాశీర్వాదంబులు
సెలంగ వెడలి వచ్చి కురుక్షేత్రంబుఁ దఱియం జనునెడ భాగీరథి భామినీరూపం
బున నరుగుదెంచి త న్నెఱిగించి మదీయభక్తి నభినందించి యే నాయితోబై
పోవుటకుఁ గారణం బడిగి నాచేత నత్తైటం గెఱిగినదియై నన్నుం గినిసి
భార్గవుపాలికిం జని నీశిష్యుండు నిరపరాధుండు నాకొడుకున కలుగందగునేయని
చెప్పి యతనియందుఁ బిక్కు గానక మగుడ నేతెంచి నావలనను మె త్రంబాటు
లేకున్నం జనియె నప్పుడు సిద్ధవిద్యార్థరమునిగణంబులు కౌతుకంబునం గనుం
గొనుచుండ నేను జమదగ్నితనయున కనతిదూరంబునం దేరు డిగి వినతుండ నై
నిలిచి నీవు భూచారి వై యున్నవాడవు రథికుండ నైననాకు నీతోడ సమ
రంబు సేయ నగునే యనినయనంతరంబ యతండు దివ్యంబు లగురథరథ్యంబులు
శస్త్రాస్త్రంబులునుం గలిగి యకృతవ్రణుండు సారథిగా సమరసన్నద్ధుం డై
తోచినం జూచి రథారోహణంబు సేసి శంఖంబు పూరించి గుణంబు సారించి
సూతు నగ్గించి తనకు నమస్కరించి కడంగిన నప్పరశురామదేవుండు. 315

—♦ భీష్ముడు పరశురామునితో యుద్ధంబు సేయుట ♦—

క. శరవర్షము నామీఁదం, గురిసిన నే నాకసమునఁ ౧ గుదియించితి నా
యరదంబుపొంతకును న,చ్చెరువుగ నొకబాణమైనఁ ౧ జేరక యుండన్. 316

క. ఒక మొగి నఱువదియమ్ములఁ, బ్రకటబలుం డైన పరశురాముడు నాయం
గకములు దాఁకఁగ నశ్వ,ప్రకరము నో నాఁట సూత్యుడైఁ బడ నేసెన్. 317

క. దానికి నవ్వుచు వేగం, బే నొకభల్లంబు దొడిగి ౧ యేసితి సాంద్ర
జ్యనాదభరితరోదసి,యై నతదీయోగ్రచాప ౧ మఱిముఱిఁ దునియన్. 318

ఉ. ఒండొకవిల్లు వుచ్చికోని ౧ యుజ్జ్వలరోషమహానలార్చు లొం
డొండ ౧ మొగంబుపై నెగయ ౧ నుర్వి చలింప గుణధ్వనిక సము
ద్దండతఁ దీవ్రమార్గణశ్రతంబున నాయరదంబు ముంచె రా
ముండు వియచ్చర ప్రకరముల్ వెఱు గందుచుఁ బ్రస్తుతింపఁగన్. 319

క. ఉఱక మదీయాంగంబులు, గిఱిగొన న క్లేయుటయును ౧ గినుక గదిరినక
మెఱుఁ గారునారసమ్ములు, దఱచుగ నిందితిఁ గడంగి ౧ తద్ధాత్రమునన్. 320

తే. ఉచ్చిపోయిన¹యేటులనొలుకుశోణి,తమున సర్వాంగకంబులుఁ ౧ దడిసియొప్పె
జగురుదఱచునఁగెంజాయగమిగిలిచెలుపు,వడయుకొమ్మావిచాడ్పునభార్గవుండు.

క. నెత్తురు వడిసిన మూర్చా,యత్తుం డై ౧ సోగయుటయును ౧ నాతనిఁ గని యు

1. 'బక్కు' అని పెక్కుప్రతులు. 2. గ. మొగంబునం గవియ, జ. మొగంబుపై నెఱయ.

3. గ. చోటుల. 4. గ. సోగయుటయును.

- ద్వృత్తక్షత్రియధర్మోపాత్తం బగుతేజ మొల్లభాపై తోచెన్. 322
- వ. అప్పుడు మనంబున నన్ను నేన గర్హించుకొను చుండితి. 323
- ఆ. అంతఁ దెలిసి రాముఁ డతికుపితాత్ముడై, యేలు వాటుతెంచునెసక మెసఁగ
నప్రమేయశరము య్ లడరించె నవి సత్వరముగ నేను బ్రతిహతములు సేసి. 325
- క. మరుదస్త్ర మేయ గుహ్యకశరమున వారించె నతఁడు య్ సరభసముగ ను
ద్ధరశిఖిబాణం బేసిన, గురుఁడు వరుణవిశిఖినిహతిఁ య్ గుదియం జేసెన్. 325
- క. ఇమ్మెయి నతఁడును దివ్యాస్త్రములు నామీఁద నేయ య్ రయమునఁ బ్రతిఘా
త మొనరించితి దివిజగణ మ్మంబరవీధిఁ గీర్తన మొనరింపన్. 326
- తే. రాముఁ డంత్యకాలానలోద్ధామలీల
మండి నాయురన్స్థలి యొక్కమార్గణమున
నేసె నంతంత నున్నమృశీశ్వరులును
గాశిరాజుకన్యకయును య్ గడఁగి యార్వ. 327
- క. ఆనిశితాస్త్రం బెయ్యది, యో నాకుం దెలియ దది మృహోగ్రత నాఁటం
గా నొచ్చి పడితి నరదము, పై నప్పుడు సూతుఁ డచట య్ వాపె రథంబున్. 328
- తే. చేతనుడ నయి యేను మృత్యూతుఁ గినిసి, రాముఁడున్నెడ కప్పమృగమృతంగ
రథముఁ దోలించి బాణపథరంపరాని, మగ్నుఁ జేసితి నంబనైమృతము దలఁక. 329
- వ. ఇట్లు బహుప్రకారంబులం బోరుచుఁ బ్రాద్దు గ్రుంకినప్పుడు రణం బుపసంహ
రించుచు రేపకడ దొడంగుచుం బెనంగ నిరువదిరెండుదివసంబులు సెల్లిన మఱు
నాఁటికయ్యంబున నేనునుం గడంగి. 330
- క. కడు బెట్టిదముగఁ గదియం, బడి హయములు నొవ్వ ధనువు య్ భగ్నంబుగఁ జే
డ్పడి సారథి దెరలఁగఁ దన, యొడలు ¹సిరుఁగ నేసినను మృహోద్ధతి గురుఁడున్. 331
- క. ఒకశక్తి వైవ నఱుకెతి, నకుటిలముగ శక్తిదశక య్ మడరించిన స్త్ర
క్కక త్రుంచితి బహుశక్తుల, నికరము వరఁగించినం దుఃఖిమితిం బెలుచన్. 332
- క. విస్మయము నొందుభార్గవు, నస్త్రత్రుర మపుడు లాఘవారూఢముగా
సస్మితుఁ డగుచుం బటుదీ, ప్తిస్మైరాస్త్రముల నేనితెలిం బరవశుఁగాన్. 333
- వ. ఇట్లతండు మూర్ఛిల్లిన మునిజనంబులును నంబయు నధికశోకసమాకులత్వంబు
నొంది హాహాకారంబులు సెలంగఁ బొదివి రంత. 334
- ఆ. తెలిసి భార్గవుండు య్ దృఢతీవ్రనారాచ, పంక్తి గురిసి నన్నుఁ య్ బారవశ్య
మంది నేల కొఱగునట్లుగాఁ జేసి మ, త్సూతుమ స్తకంబుఁద్రునియ నేసె. 335
- వ. అట్టియెడ నెనమండువిప్రులు సమానవయోరూపంబున నొప్పవారలు న న్నెత్తి
సేదదేర్చి రథంబుపయింబెట్టి గగనగమనంబునం బోయి రంతకు మున్న మందా
కిని మున్ను నాకన్నచందంబున నొగలపయనుండి మదీయరథంబులపగ్గంబులు

ధరియించి యున్నయది యేనునుం గనుంగొని నమస్కరించిన దీవించి చనియె
వెండియు. 336

క. సారథ్యంబును జేయుచు, ధీరత వాటించి రామదేవునితోడం
గూర్హాస్త్రంబులఁ జతురవి, హారం బొనరించితిని సురరావలి వొగడన్. 337

—◆ భీష్మనకు వసువులు స్వప్న సాక్షాత్కారంబున మోహనాస్త్రం బిచ్చుట◆—

వ. ఇవ్విధంబునం బోరి సూర్యాస్తమయం బగుటయు నెప్పటియట్లు చని యే
నారాత్రి యేకాంతంబున దర్భశయనంబుననుండి సురభూసురవర్గంబులం దలంచి
భక్తిం బ్రణామంబులు సేసి పరశురాముని జయింప రా దయ్యెడు దినంబులు
పెక్కులు సనియె నతని నాజి జయించుట గలుగునేని మీరు నాకుం దోచి
యూఱడింపవలయు నని ప్రార్థించి నిద్రించు చుండఁ బవలు నన్నెత్తి రథంబు
పయిం బెట్టినయెనమండ్రునుం బ్రభాతసమయంబునం గలలోన వచ్చి. 338

తే. నీవు నేమును నొక్కటి శ్రీ నీకు వెఱవ, నేల గాంగేయ రాము జయించునట్టి
శరము సు మ్మని మోహనాస్త్రంబు నాకు, నిచ్చి పోయిరి క్రమ్మటనెక్కడేని.
వ. ఏను మేలుకాంచి సంతోషించి తన్మంత్రస్వరూపంబును బ్రయోగోపసంహార
ప్రకారంబులును జిత్తంబున నిలిపికొనుచుఁ గాలోచితకృత్యంబు లాచరించి
యొక్క సారథి నంగీకరించి యరదంబు పూన్పించి సన్నద్ధుండ నై సత్వరంబుగా
సమరంబున కరిగినం బరశురామదేవుండు. 340

క. నిన్న యఱ సచ్చిపోయితి, పున్నయఱయు నేడు దీర్చి శ్రీ యుడిపెద నీగ
ర్యోన్నతి యింకెట వోయెదు, నన్ను నెఱుంగ వెట్టు లనుచు శ్రీ నాచైఁ గవిసెన్. 341

క. కవినఁ గడంగి యేనును, గవియించితి నంపవెల్లెఁ శ్రీ గడుఁ గూరత భా
ర్గవుండును మద్ధాత్రంబున, వివిధాస్త్రప్రతతి నించి శ్రీ వెగ డొందించెన్. 342

వ. ఏనుం గోపించి. 343

తే. రయము మెఱయంగ నొక్కనాశ్రసము ఫాల
దేశమునయందు నాటించి శ్రీ తీవ్రశక్తి
సురము వైచినఁ దూఁగాడి శ్రీ యొఱగ నూది
పట్టి యకృతవ్రణుండు దేర్చెఁ శ్రీ బరశురాము. 344

క. అప్పుడు బెప్పిటి కన్నుల, నిప్పులు రాలంగ నన్ను శ్రీ నిశ్చలదృష్టిం
దప్పక చూచి యలఱెన, వ్యోష్పంగ బ్రహ్మాస్త్ర మాతఁ శ్రీ డుగ్రత నేసెన్.

క. తెగ గొని బ్రహ్మాస్త్రమ యే, వెగ నేసిన నొకటి శ్రీ దాగొని రెండు
గగనం బంతయుఁ దేజస్, స్థితముగాఁ జేసె సురలు శ్రీ దైత్యులుఁ దలఁకన్.

తే. సకలభూతోసంక్షోభసంకరజనక మైన, యట్టియెడఁ గని యిది దఱి శ్రీ యని తలంచి
మోహనాస్త్రంబుసంచితాశ్రవాహనంబు, సేయుటయును జరాచరశ్రేణిమోసె.

- వ. తదవసరంబున. 348
- క. ఉడు గుడుగు మోహనాస్త్రము, విడువకు మనునెలుగుతోడ శ్ర వేగంబున న
య్యెడ కేగుదెంచి నారదుఁ, ¹డెడపడు టించుకయు లేక శ్ర యిట్లు నాతోన్. 350
- క. గురునకు నవమాసము నిష్కరవృత్తిం జేసె దీవు శ్ర సూచితమే యి
ప్పరునున బరుసపునడవడిఁ, గురువంశ ప్రవర యిట్లు శ్ర గూడునె చేయన్. 351
- వ. అని సువ్యక్తంబుగాఁ జెప్పి. 351
- క. వీరె సుర లాకసంబున, గారవమున బుద్ధి సెప్పఁగ నీకడకుం
దా రేఁగుదెంచి రని క, న్నారంగఁ జూపె నాకు శ్ర నయ్యెనమండ్రన్. 352
- వ. ఇవ్విధంబున నెప్పటివిప్రవరులు సన్నిధి సేసి నన్నుం జూచి నగుమొగంబులతో
నెఱుంగనివారపోత ని ట్లనిరి. 353
- క. నారదముని త్రైలోక్యసమారాధ్యుం డితనిపలుకు శ్ర లాగమవాణ్యో
దారములు వినుము వీనిం, గూరిత వాటింపఁ దగదు శ్ర గురువిషయమునన్. 354
- వ. అనిన విని యేను సమ్మోహనాస్త్రం బేయుట యుడిగి బ్రహ్మాస్త్రంబు దీపింపం
జేసితి నప్పుడు జామదగ్న్యుఁ డది యెల్ల నెఱింగి యోటమి యెక్కించుకొని
చలంబు మిగిలి యున్నం దజ్జనకుండు జమదగ్నియుఁ దదీయపితృవర్గంబును
నతనికి సన్నిధిసేసి వేడికొని ²శాంతవచనంబులం దేర్చి యి ట్లనిరి. 355
- క. వినుము వసుమూర్తి యీతం, డనన్యసామాన్యతేజః శ్ర డాహవభూమి
మనకు జయింప వశమె భీష్ముని విప్రునకగునె రోషమును మత్సరమున్. 356
- తే. సమర ముడుగు నారాయణశసఖుఁడు నరుఁడు
సవ్యసాచి నా నిం కొకకృజన్మ మొంది
యితని వధియించుఁ గాని తృక్కితరజనము
లకు నసాధ్యుండు భీష్ముఁ డాఁలంబులోన. 357
- వ. అనిన సతండు వోక పెనంగిన వెండియు ననేక ప్రకారంబులం జెప్పి యమ్మునులు
నాకడకుం జనుదెంచి యుపశమనవాక్యంబులు వలికి జామదగ్న్యుతోడం దమ
యాడినమాటలు దేటపఱచి యప్పుడు పొడసూపినజాహ్నువియుం దారు బహు
విధంబుల నన్ను ననునయించి భార్గవుపాలికి నమ్మహాదేవిం దోడ్కొని యిరిగియుం
గ్రమ్మతి మత్సరిహింపంబునకు వచ్చియు నెట్టకేలకుం జలం బుడిపిన నే మిరువుర
మును దివ్యాస్త్రంబు లుపసంహరించి సమరం బుడిగితి మట్టియెడ నయ్యెన
మండ్రు విప్రులుం జేరి నాతో ని ట్లనిరి. 358
- ఆ. గురుఁడు బ్రహ్మవిదుఁ డరకుంతితజేజుండు, పరశురాముఁ డతనిరపాలి కీవు
భక్తిమెఱయనేగిప్రణమిల్లి తదనుగ్రహంబువడయవలయుననఘ యిపుడు. 359
- వ. అని చెప్పి యతనికిడకుం దారును నారదమునీశ్వరుండును జమదగ్నిప్రముఖు

లును భాగీరథియును జని నీశిష్యుండు దేవప్రతుండు వానియెడ నలుగం దగునె
వాడు దగవు మానినపని జేయం జాలక పెనంగె నింతియ కాని విరోధి గాఁడు
1 వానిం గరుణింపు మని తెలిపి నన్నుం బిలిచినం బోయి యే నమ్మహాత్మునకు
సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసి నతండు దీవనతో గ్రుచ్చి యెత్తి కౌగిలించికొని
గాంగేయా నీశక్తికి భక్తికిం బ్రీతుండ నైతి నని సన్నేహంబుగా సంభావించి
యంబ నవలోకించి నిన్నుభీష్ముండు గెలిచె నావలన నయ్యెడుపనియింటియసీవింక
నీకుం జూడం బోలినగతిం బొమ్మనిన నమ్మానిని దేవా యిది యిట్టిద నీయోపి
నంతయుం జేసితి నీచేతం బో కున్న నేమి సేయుదు నేను దపంబుపెంపునభీష్ముని
వధించెద జన్మాంతరంబున నైననుం జలంబు సాధ్యంబుసేయుదు నటు సూడు మని
పలికిపోయెఁ దదనంతరంబ యమ్మునిజనపితృదేవతాసమూహంబునుభృగునందను
నన్ను నామంత్రణంబు సేసి యంతర్ధానంబు సేసె భార్గవుండును నన్ను వీడ్కొ-
లిపి మున్ను దనతో వచ్చినతపోధనవర్గముం దానును మహేంద్రశైలంబునకుం
జనియె నేను మగిడి యెడనెడ నుర్విసురులయాశీర్వాదంబులు సంభావనవచనం
బులుఁ బ్రస్తుతివాక్యంబులుఁ గర్ణంబుల కింపు సేయ నిట వచ్చి సత్యవతికి నమ
స్కారపూర్వకంబుగా నంతయు నెఱింగించిన నద్దేవి యభినందించి. 360

—♦ వారదుడు భీష్మున కంబవృత్తాంతం బంతయుం జెప్పట ♦—

తే. అంబవృత్తాంత మరయంగ ॥ ననుదినంబుఁ

దగినవారలఁ బుచ్చుచుఁ ॥ దలఁకు చుండు

నేను నది యాదిగాఁ జింత ॥ నేపు దక్కి

స్రక్కి యుండియు రాజుల ॥ నుక్కు మడఁతు.

361

వ. ఒకనాఁడు పారాశర్యనారదులం గని యక్కార్యంబు భయంబు దోఁప విన్న
వించిన వారలు దైవాధీనం బగుదాని మానుషంబున మానిపింప వశంబు గా
దాచింత విడుపు మని రందు నారదుం డక్కాశీశ్వరకన్యక తెఱంగు విను మని
యిట్లనియె. 362

సీ. ఆతన్వి యమునానదీతీరమున కేగి, యత్యుగ్రమగుతప ॥ మాచరించి

యందుండి కౌశికునావాస మాదిగాఁ, గలుగుసిద్ధాశ్రమంబులకు నెల్లఁ

జనిచని తత్ప్రదేశంబుల నిష్ఠుర, వ్రతములు సలుపంగ ॥ వచ్చినీడు

జనని జాహ్నువి యిట్లు ॥ వనితల కతిదుష్కరము లగుబహునియగ్రములు నీకు

తే. నడపఁ గత మేమి యనుడు నగ్నాతి వలుకుఁ

దద్ద యవమానపడితి శాంతనవుచేత

నపరజన్మంబునం దైన ॥ నతనిఁ జంప

నేను జాలుటకై యిట్టిదాననైతి.

363

- వ. అనిన విని భాగీరథి కుటిల ప్రచార వగుట నీవీతనువు విడిచి యేఱయి పాటంగల దాన వింతియ కాని యొండు గా నేర వనిన నవ్వెలంది నవ్వుచు సరకుసేయక తిరిగి తొంటికంటెను దీప్తం బగుతపశ్చరణంబునం బ్రవర్తిల్లుచు మత్స్యదేశ వాసిని యై యుండి యొక్కనాడు నిజవ్రతఫలంబులో సగంబున నంబ య నుపేర నది యై యమ్మండలంబునం బరగి యున్న సగంబునను దనరూపు సెడ కుండవహించికొని జాహ్నువీప్రభావంబు నాత్మీయప్రభావంబునగెలిచివెండియు.
- క. పుణ్యాశ్రమదేశముల న, గణ్యం బగుతపము సేయఁగా రుద్రుఁడుకా రుణ్యము వాత్సల్యము దా, క్షీణ్యము మెఱయంగ నింతికిం బొడసూపెన్. 365
- క. మును లచ్చెరు వంది కనుం, గొన శంభుఁడు నిల్చి వరముఁ శ్రీ గోరు మనుడు భీ ష్ముని నాకుఁ జంపఁగా దొర, కొనునట్లుగ నొసఁగు మనియెఁగోమలి యెలమిన్.
- వ. అనవుడు నద్దేవుం డట్ల కాక యని యనుగ్రహించిన నంబ యెత్తెఱంగున నది యయ్యెడు నని యడిగిన. 367
- సీ. ఈమెను విడిచి నీ శ్రీ వేగినయప్పుడు, ద్రుపదభూవిభునకుఁ శ్రీ దొల్తపుత్రి వై పుట్టి పిదపఁ బుత్రాకృతిఁ గాంచి శి, ఖండినామమున నుగ్రద్దండబాహు బలమునఁ గోదండశ్రవాండిత్యమును బటు, శౌర్యంబు నొప్పఁబ్రశస్తి కెక్కి యనిఁ జంపఁగలదాన శ్రీ వాతని నా మాట, దప్పదూఱడుమనిఁ చెప్పిహరుఁడు
- తే. సనియెనాప్రాద్దు సమిధలుశసాలఁ గూడ, వైచియనలంబుగూర్చియశ్వనిత క్రోధ దీప్తమూర్తియై భీష్మువశధించుదాన, ననుచు సాదసాచ్చె మునులకుశనద్భుతముగ.
- వ. అట్టియెడ ద్రుపదుం డనపత్య యగుతనమహిషివిషాదంబు దీర్పం దివురుటను గాంగేయుతోడిరోపంబునను శివుని నుద్దేశించి తపంబుసేసిన నద్దేవుండు ప్రత్యక్షం బయి వరంబు వేడు మనిన భీష్ము వధియించునట్టివాని నొక్కపుత్తుని నొసంగ వలయు ననుడు. 369
- తే. కూతురై పుట్టి పదపక్షికొడుకుఁదనము, గాంచి భీష్ముని నాజరంగమునఁజంపు నట్టియుజ్జ్వలాపత్యంబు శ్రీ వుట్టు నీకుఁ, దప్ప దిది యని రుద్రుండు శ్రీ సెప్పించనియె.
- వ. ద్రుపదుండును బ్రీతుం డయి నిజ ప్రియకు నవ్విధం బెఱింగించెఁ దదనంతరంబ కాశీశ్వరకన్యాచైతన్యం బుదరంబు ప్రవేశించిన. 371
- క. పాంచాలరాజభార్య స, మంచితగర్భంబు దాల్చి శ్రీ మఱువడఁ గూతుం గాంచి నిజపతియుఁ దానును, వంచనఁ గొడు కనిరి యెల్లవారును వినఁగన్.
- వ. ఇట్లు వుట్టినబిడ్డకుఁ బుత్ర ప్రకారంబున జాతకర్మాదికృత్యంబులు నిర్వర్తించిశిఖం డి యనుపేగు వెట్టి¹యతిప్రచ్ఛన్నంబుగాఁ బెనిచి రహస్యంబుతెఱుం గాకన్ని ముకుంజెప్పి యక్షరశితౌడు లాచరించి ద్రోణాచార్యుకడ శస్త్రాస్త్రపరిశ్రమంబు సేయించుచుండ జవ్వనంబు²చొరవకుం దఱి యగుటయు నమ్మగువం జూచివగచి

తల్లిదండ్రులు దమలో విచారించి వేగంబ వివాహంబుసేయవలయుఁ బరమేశ్వరు
వరంబుకొఱంత దననెఱసినప్పుడ నెఱయుంగాక యని నిశ్చయించి దశార్ణ దేశా
ధీశుం డగు హేమవర్మ యనురాజకన్యకం దగినతెఱంగునఁ బాశిగ్రహణంబు
సేయించి తెచ్చి యున్నంత. 373

ఆ. అక్కు-మారి చతుర శ్ర యగుట శిఖండివ, ర్తనమునెడఁ బ్రమాదమున నెఱింగి
యగ్గడింప నొల్ల శ్ర కూరక యెఱుంగని, యదియపోలె నుండె శ్ర నాత్మనొచ్చి.

వ. ఇట్లు దశార్ణవిభువు త్రి యెఱింగి శిఖండి పురుషుండు గామి దనదాసికిం జెప్పిన
నదియు నప్పు డన్నరనాథున కెఱింగించి పుచ్చిన నతండు వివాదరోపంబుల
నొంది దూతం బుత్తెంచిన వాఁడు వచ్చిపాంచాలపతిం గాంచి యిట్లనియె. 375

చ. కొడు కని తెచ్చి యిట్లగునె శ్ర కూతు వివాహము సేయ దీన నీ
పడసినలాభ మేమి నగుశ్రబాటగు నింతియ కాక యెల్ల నే
ర్పడి నెఱుంగంగ వచ్చితి నశ్రాతిభయంకరు హేమవర్మ నా
గడమున గాసిచేసితి మ్రగంటిమి నీదెన నైనఁ జూపుమా. 376

ఆ. అనిన నగుచు వాని శ్ర కను ద్రుపదుం డివి, యేటిమాట లిట్లు శ్ర తేల చేయ
వచ్చు నింతవెఱ్ఱివారును గలరె యి, తెఱుంగు వొసంగ కునికి శ్ర యెఱుంగరాదె.

వ. అని వెండియు నేర్పునం దీర్పుమాట లనేకంబు లాడి నిక్కంబరయం జూచిన
వానికిం జొరవ యీక త్రోపుసేసి వీడ్కొలిపి పుచ్చినం బోయి వాఁడును నిజ
నాథున కవ్విధంబు విన్నవించిన. 378

క. కోపోద్రేకంబున నతఁ, డాపాంచాలపతిమీఁద శ్ర నతులితసైన్యా
టోపమున వచ్చి పురిపరి, ఖాపరిసరతలముచుట్టుఁ శ్ర గైకొని విడిసెన్. 379

వ. ఇట్లు విడిసిన. 380

ఆ. పట్టు వడ్డముచ్చుకపగిది బాంచాలభూ, నాయకుండు దనకు శ్ర నానచేటు
రాక కుమ్మలించి శ్ర యేకాంతమునఁ బత్ని, యొక్కతియును గొల్వనూరకుండె.

వ. తదీయదండనాథులు సమరోత్సాహంబునం బ్రవర్తిల్లి రంత సూర్యాస్తమయ
సమయం బగుటయు రెండువీళ్ళును భండనంబుతోడివేడుకంజేసి వేగుటయ వేచి
యుండె. 382

క. అప్పుడు శిఖండి మరణము, దప్పంగ నడి కొండుప్రతివిధానము సేయం
జొప్పడమిఁ దలఁచి యొరులకుఁ జెప్పక వెన నరిగెఁ బురముఁ చెంతయడవికిన్.

—శిఖండి యత్తునివలనఁ బురుషత్వంబు నొందినవృత్తాంతము —

వ. అవ్వినంబున స్థూలకర్ణుం డనునొక్కయక్షునికి నివాసం బై యునికింజేసి నిర్జనం
బై యుండు శిఖండియు నతెఱుంగ నెఱుంగుం గావున నతని నుద్దేశించి యందు
జొచ్చి తత్ప్రదేశంబున మహాసీయసుందరం బగుతదీయమందిరంబున కరిగి
యచ్చటఁ బ్రాణవియోగం బగువిధం బాచరింపం బూనిన. 384

- ఉ. యక్షుఁ డెఱింగి వచ్చి యిటు శ లాఱడి చావఁగ నేల చెప్పు మ •
 బ్రాహ్మీ భవన్మనోరుజకు శ నౌషధ మే నొనరింతు నన్న ఫా
 లాఱ్ఱిండు దక్క నొడ్లకును శ నాపని సేయఁగ రాదు నాదు చి
 త్తక్షతి పుంస్త్వ మేను దగఁ శ దాల్చక మానదు గుహ్యకోత్తమా. 385
- క. అని తనవృత్తాంతం బా,తని కెఱిగించుటయు నతఁడుఁ శ దన దగుచి త్తం
 బునఁ గరణ పుట్టి యెంతటి,పని యిది యే నిత్తు సమయ్యపరిపాలనతోన్. 386
- క. నాపురుషత్వముఁ గైకొని, వే పోయి దశార్ణ పతికి శ వెలయించిన మీ
 యాపదలు దొలఁగి చనఁ బాడ,సూపుము పదినాళ్ళయంత్రసూన్యత మొప్పన్.
- క. అం తవునంతకు నీ దగు,కాంతారూపంబు నేను శ గైకొనియెద ని
 శ్చింతమున మగుడఁ జను మని,యింతికిఁ బురుషత్వ మిచ్చె శ నెంతయువేడ్కన్.
- తే. ఇచ్చి తాను భామాకృతి శ నెలమిఁ దాల్చి
 వీడుకొల్పు శిఖండియు శ వీటి కేఁగు
 దెంచి నిజమందిరంబు సాశ్రయించి తల్లి
 దంధులకు మొక్కి నిలిచి ముగ్ధం బెలర్ప. 389
- క. తనతెఱఁ గంతయు నెఱిగించిన నద్భుతహర్షమగ్నచేతనులై త
 జ్జననీజనకులు బహువిధ,వినుతులఁగొనియాడి రంత శ వేకువ యయ్యెన్. 390
- వ. తదనంతరంబ సూర్యోదయం బగుటయుఁ గాలోచితకరణీయంబులు నిర్వర్తించి
 పాంచాలవిభుండు సంబంధితో వలయుమాట లాడం దగువారలం బనిచి రావించి
 సంభ్రమంబు లేక వేగిరపడక నాగరిక ప్రకారంబున శిఖండిపురుషత్వంబు దేట
 పఱిచి యతనిమాట గీడ్పఱచి నపరివారంబుగా నద్దశార్ణ పతికి విందువెట్టికట్నం
 బు లిచ్చి యతనియనునయాలాపంబులు గైకొని యనిచిపుచ్చిన నతండు దన్నుం
 దాన నిందించుకొనుచు నిజపురంబునకుం బోయె నట్టియెడ నయ్యత్వవరుమంది
 రంబుచక్కటికిం గ్రీడార్థంబు కిన్నరవిభుఁడు విమానారూఢుం డయి చని దాని
 యొప్పు గనుంగొని యగ్గించుచు నిల్చి యొక్కింతసేపునకుం జాట్లనున్న గుహ్యకు
 లతో ని ట్లనియె. 391
- క. మన మిచట నిలిచి యుండఁగ, మనమున శంకింప కిట్లు శ మనలినవాఁ డీ
 తనిగర్వ మేల యిక్కడఁ, శసనుదేరఁగ నిచ్చు నెట్లు శ పైఁపఁగ వచ్చున్. 392
- వ. అని పతికి యలుక శమొగంబున ముడివడ నున్నంతఁ గిన్నరు లాగుహ్యకు నరసి
 తద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱిగించి దేవా సిగ్గుపెంపున రా నేర కున్నవాఁ డని
 విన్నవించిన. 393
- ఆ. అయిన నేమిపిలువుఁ శ డని పిలిపించిన, వచ్చి మొక్కుటయును శ వనిత యైన

యతనిఁ జూచి యింక శ్రీ 1 నవుదాని కీట్టుల, యుండుఁగాక యని విశ్రభండు వలికె.

—♦ స్థూలకర్ణనకుఁ గుణేరునివలన శ్రీత్వము గలుగుట ♦—

వ. స్థూలకర్ణండును దలరి దండప్రణామంబు సేసి యుండె నప్పుడు గొలిచియున్న దొరలు ధనదునకుం గృహ పుట్ట నల్లనఁ దెలిపిన నల్లెని వీడు శిఖండి యాయువు గలంతకాలంబును గాంతాకృతియై యుండి పదంపడి నిజరూపంబు దాల్చుఁగాక యని యనుగ్రహించి యరిగిన. 395

తే. గుహ్యకుండు విషాదంబు శ్రీ గూరియుండ
నచ్చటికిఁ గొన్నిదినముల శ్రీ కరుగుదెంచె
దల్లిదండ్రుల కెఱిగించి శ్రీ తగవు మెఱయ
సమయనిష్ఠ వాటించి పాంశాలసుతుఁడు. 396

క. వచ్చినఁ గనుఁగొని నీదెసఁ, బాచ్చెము లేదిట్ల మగిడి శ్రీ పొమ్మిది విధి నీ
కిచ్చినరూ పని గుహ్యకుఁ, డచ్చుపడం బలికి యెల్ల శ్రీ నతనికిఁ జెప్పెన్. 397

వ. చెప్పి వీడుకొలిపిన శిఖండి యత్యంత ప్రమోదంబునందండికడకువచ్చియైతెఱం
గెఱిగించిన నాతండు బ్రీతుం డయి దేవగురుద్విజపూజనంబు లాచరించి ద్రోణా
చార్యుపాల సవిశేషంబుగా శిష్యభావంబుఁ బ్రతిష్ఠించె. 398

క. అని చెప్పి నారదుఁడు దా,నును సత్యవతీసుతుండుశ్రీనుం దమయిచ్చుం
జనిరి శిఖండిచరిత్రము, జనకర్ణపరంపరం బ్రశస్తం బయ్యెన్. 399

వ. ఇవిధంబునఁ గాశీపతికన్యక సిద్ధమూర్తి యయి నెగడె నేను నంగనల నంగనా
పూర్వుల నంగనాభిధానుల నంగనాకారులను వధింపకుండ వ్రతంబుపూనిన
వాఁడం గావున నంగనాపూర్వుల డగు శిఖండి నాకు భండనంబునం గోదండ
పాండిత్యంబు మెఱసినను జంపను నొంపనుఁ గడంగితినియేని నింతకంటెను
దుర్యశంబు గలదె యెట్లయిన నగుదుం గాని భగవత్ప్రతుండ నగుట కోర్కె
నిది నాతెఱంగు. 400

క. అని చెప్పిన దేవవ్రతు,వినుతవచనములు విభండు శ్రీ విని తనచిత్తం
బున నొక్కింత వగచి యీ,తనికి మగతనంబుపూని- శ్రీ దగు నని పలికెన్. 401

వ. తదనంతరంబ కొలువునం గలయ సమరవిషయంబు లయినసల్లాపంబులు సెల్లు
చుండఁ గొండొకసేపు వినుచుండి సుయోధనుండు సురనదీసూనున కిట్లనియె.

అ. పాండవులకుఁ గలుగు శ్రీ బలము లన్నియు సమ,యింప నీకు దినము శ్రీ లెన్నివట్టు
గురుఁడుఁగృపుఁడుగురునికొడుకుఁ గర్ణుండు నెం,తెంతమానమునవ్యధింతురనఘ.

వ. అనిన విని గాంగేయుం డతని కిట్లనియె. 404

క. అనిఁ బాండవసేనలఁ జం,పను జెఱుపను నేము చాలుభంగుల నీ కి
ట్లనుమానము వాయఁగ నడు, గన తగుఁగడు లెన్నవిందుఁగాక నశేంద్రా. 405

- వ. ఏను నాచాలెడుకొలంది సెప్పెదఁ దక్కటివారుఁ దమతమచాలుటలు దార
చెప్పెద రది యెల్లను బిదప విందు గాని మున్ను నీ కొక్క-బాస యిచ్చెద
నాకర్ణింపుము. 406
- క. ¹మీఁటు గలరాజరధికుల, నాఁటికి వేపుర వధింతు శ్ర నరుశరములు నో
నాఁటి పడ వైచునంతకు, వేఁ టాడెదఁ బ్రతిబలంబు శ్ర వీరుల నెల్లన్. 407
- వ. అట్లుగా నాకయ్యంబు సేయుదివసంబులలోన. 408
- క. ²పదివేలఁ జంపఁగా నో,పుదు నే ననునెత్తికోలు శ్ర వుట్టినయది నీ
పదునొకఁడఁడొహిణులను, జదురున నడపింతు నెదిరినైన్యము గలఁతున్. 409
- వ. అని పలికి వెండియు. 410
- క. నీ వడిగినపని యేర్పడఁ,గావిను మే నొక్కనెలఁ దె శ్ర గంజేయుదు నా
నావిధదివ్యాత్రుంబుల,లావున నప్పొండవులబ్రలంబుల నెల్లన్. 411
- వ. అనవుడు గురుకృపాశ్వత్థామకర్ణులం గనుంగొని గాంధారీనందనుండు మీమీ
చందంబు లెట్లనిన నాచార్యుండు మందస్మితాననుం డగుచు నిట్లనియె. 412
- తే. ఏను ముదిసినవాఁడ మరహీశ యెట్టు, లయిన నోపినభంగి నీయనుఁగుదాత
సాలినన్నిదినంబులఁ శ్ర జాల వచ్చు, నబ్బలంబుల నని సమయంగఁజేయ. 413
- క. అనినఁ గృపాచార్యుం డీ,యినుమడిదివసములఁ దీర్ప శ్ర నే నోపుదు నా
విని గురుతనూభవుండు పది,దినములఁ గడతేర్తు ననియె శ్ర ధీరవిచారా. 414
- వ. అందఱపలుకు లాకర్ణించి కర్ణుండు. 415
- క. నానాస్త్రశస్త్రచయబడ,బాసలముం గవియఁ జేసి శ్ర యత్యుగ్రత నే
సేనాశ్వున యప్పొండవ, సేనాసాగరము నిపురఁ శ్ర జేయుదు నధిపా. 416
- వ. అని ప్రతిసేసినఁ గలకల నవ్వె గాంగేయుండు. 417
- చ. పలికిన సేమి యన్నియును శ్ర బల్కు నగున్ మనరాజునొద్ద మా
ర్పలికెడువారు లేరు విను శ్ర పొండవమధ్యముగాండివంబుదీ
వుల మిఱుమిట్లు గొన్నఁగను శ్ర దోయి గుణధ్వని వ్రయ్యలై నవీ
నులు నయినన్ బలే పలుకు శ్ర నూల్కొన ³కుండుదు సూతనందనా. 418
- వ. అనియె నవ్విధంబున నీకొడుకుకడం బుట్టినవిశేషంబులు ధర్మతనయుండు చారుల
వలన విని తమ్ముల రాఁ బనిచి వారలతో నిట్లనియె. 419
- నీ. మనచారు లిప్పుడు శ్ర సనుదెంచి రావీట, నుండి దుర్బుద్ధి సుయోధనుండు
గొలువున గ్రాంగేయకుంభసంభవకృపా,శ్వత్థామకర్ణులవలను సూచి
యనిఁ బొండవులబల శ్ర మంతయు సమయింపఁ, జాలుదు రెంతేసి శ్ర కాలమాన
మున్న నన్న భీష్ముండుదన కొక్క-నెల వట్టు, నని యాడె దోబుండునట్లపలికెఁ

. గృవుడు రెట్టిసెప్పెం శ్ర గృషికొడు కోవుడు, బదిదినముల ననియె శ్ర బాహువీర్య
ఘనుడు గాన సూత్రతనయుఁ డేనాళ్లన, తీర్ప నేర్తు నని ప్రతిజ్ఞ సేసె. 421

. అని చెప్పి యర్జునుం గనుంగొని వారు దమతమయోషినచందంబులు సెప్పిరిసీచే
తంకారవబలంబు లెంత¹దడవునకుం డెగు నాకుం జెప్ప మనిన నతం డిట్లనియె.

శ్రీ, వార లంతకుఁ జాలనిశ్చవారె నీబ,లముల సమయింపఁ జాలెడుశలావు వెరవుఁ
గలర కాక యారాజుతోఁ శ్ర బలికి బాస, దప్ప వచ్చునెవారికి శ్ర ధరణినాథ. 422

. అని దరహాసోల్లాసభాసితవదనుం డై. 423

స. అనుమానం బది యేల నీమది మదీరయస్సారబాహుబలం
బు నిరూపింపఁ దలంచితేని విను మీశ్రవుం జేవయుం జూపి కృ
ష్ణునితోడౌటునఁ బేర్చి యే గడఁగినం శ్ర జూర్ణంబుగావెతునొ
క్కినిమేషంబున దేవదానవులతోఁ శ్ర గూడం ద్రిలోకంబునున్. 424

స. అది యెట్లం టేనిఁ గృత్రిమకిరాతుం డైన పశుపతి మెచ్చి జగత్సంహారసమయం
బునం దాను బ్రయోగించునట్టిపాశుపతమహాస్త్రంబు నా కిచ్చె నది నాయందు
నన్నిహితం బయి యున్నయది గావున శత్రునిరాసం బనాయాసం బై యుండు
నప్పాశుపతంబుమహనీయప్రభావంబు భీష్ముం డున్నరూ పెఱుంగఁడు ద్రోణకృ
పాశ్వతామలు నెఱుంగరు కర్ణున కెఱుంగ నెంతద వ్వట్టిఘోరసాధనంబున సమ
స్తంబును సమయించుట యుక్తంబు గాదు తక్కినయాయుధంబులం బోరి వై
రులం బరిమార్చినం జారుషంబు దీపించు నని తలంచెద నప్పటికి వలయువిధం
బయ్యెడు నది యట్లుండె నీవా రక్కడివారికిం దక్కువవారె భీమసేనుండు గవ
లభిమన్యుండు ద్రాపదేయులు సాత్యకి విరాటద్రుపదులు ధృష్టద్యుమ్నుండు
శిఖండి యుత్తమాజుండు యుధామన్యుండు ఘటోత్కచుండు శిశ్మానజె ట్లున్న
వారు మఱియు ననేకులు వీరలయట్టివార యందఱుం జెప్ప నేల యేనుంగువోలె
నీలావు నీవెఱుంగవు దివిజులకు నజేయుండవు నీయొక్కనికిఁ ద్రిభువనంబు
నెదురె నీవు నిక్కం బలుగవు గాక నీ వలిగిన నెవ్వ రె ట్లయ్యెదరో యటు
సూడుము నీసైన్యంబుల నెవ్వరికి నేమి సేయవచ్చు మనకు విజయానందంబు
సులభంబ యని పలికె నని సంజయుండు ధృతరాష్ట్రున కెఱింగించె నని వైశం
పాయనుండు జనమేజయునకుం జెప్పటయు. 425

ద. కమలభవాదిదైవతముఖస్ఫుటనిర్గళితప్రశస్తవా
గమృతరసప్రసారకలితాంచితసేకవిధిప్రకర్షనం
గమ⁴సముదీర్ఘసనశకందళితప్రహసద్దయాలతా
సుమహదుపాశ్రయప్రమదశ్శోభితవిశ్వజగ న్నధువ్రతా. 426

1. క. వడి కిం. 2. అ. క్కనిమేష...గా నీత్రిలో. 3. అ. జగజెట్లు. 4. గ, విశతోల్లసన్న
యాన; గ. ముదితోల్లసన్నయన.

క. సమయబహుత్వారణ్య, భ్రమణపరిశ్రామ్యదంతరంగనితాంతో

¹ త్తమసరళమార్గదర్శన, సమర్థపుణ్యాభిధానశక్పదుచ్చరణా.

427

మాలిని. అవగమితరహస్యాప్టాంగసమ్యక్ప్రకారో

త్సవగురుకరుణావిస్తారగాఢప్రశాంతి

ప్రవణహృదయపద్మోద్యాసివిజ్ఞానసారా

వ్యవహితపరమానందానుభూత్యేకరూపా.

428

గద్యము. ఇది శ్రీమదుభయకవిమిత్రకొమ్మానామాత్యపుత్రబుధారాధనవిరాజితకీ-నసోమయాజిప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభారతంబున నుద్యోగపర్వంబునందు సర్వంబును చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీమదాంధ్రమహాభారతమునందలి

యుద్యోగపర్వము సమాప్తము.

ఆదిపంచకము

సంపూర్ణము.

